NOTICES OF SANSKRIT MSS.

No. 1983. शैवसर्व्वस्वसारः । Substance, palm-leaf, 11 × 1¾ inches. Folia, 130. Lines, 5 on a page. Extent, 2,507 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magrání, Post Madhubaní, Darbhangá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old, decayed. Prose and verse. Correct.

S'aiva-sarvasva-sára. A digest of the rules for the adoration of S'iva. By Vidyápati. Compiled by order of Queen Visvása Deví, wife of Rájá Padma Siñha, of Mithilá. Padma Siñha was the son of S'iva Siñha, grandson of Deva Siñha, and great-grandson of Bhava Siñha. There is an inscription of S'iva Siñha, dated 293 of Lakshmaṇa Sena's era, and Vidyápati flourished in his time, as also in that of his son. Contents: Greatness of S'iva; unity of Hari and Hara; characteristics of the worshippers of S'iva; devotion defined; merits of pilgrimage to visit lingams; merits of visiting ditto; merits of touching ditto; ditto of cleaning the temple of ditto; rules for adopting the worship of ditto; ditto of throwing away the offerings made to S'iva; measures of articles to be used for applying on the body of ditto; rules for making ditto; merit of smearing lingams with clarified butter; ditto of pouring water on ditto; ditto curds, milk, clarified butter, and water in which *kusa* grass has been steeped; pouring ditto from golden and other vases; ditto of pouring a continuous stream of milk, &c., in summer; ditto of dancing, &c. at the three daily services; ditto of music from the mouth; ditto of singing; ditto of worship; ditto of ditto at the three stated times daily; ditto of worship at midnight; ditto of worshipping S'iva under different forms; worship with a large number of articles; rules of worshipping daily after morning ablutions; worship for twenty days together; ditto for four months; ditto at auspicious times; formation of lingams with clay; worship of ten million lingams; merits of worship-

ping lingams made of salt; ditto ditto of crystal or pearl; vessel for offering *arghyas;* offering of essences; ditto of *arka* flowers; ditto of oleander and *droṇa* flowers; proper flowers for offerings; merits of offering Datura flowers along with bilva leaves; ditto of surrounding the seat of lingams with garlands; ditto of making flower pavilions for lingams; ditto of worship with golden flowers; ditto of offering particular kinds of flowers on particular months; ditto of burning incenses; ditto of lamps; oil lamps may be offered if clarified butter be not available; ditto ditto lamps arranged in the form of a tree; ditto of lamps during the month of Kártika; ditto of ripe plums; ditto of the juice of sugarcane and molasses; ditto of flesh-meat; ditto of boiled rice, &c.; ditto of gold; ditto of singing by females; ditto a cow with a calf; ditto of kine, elephants, villages, districts, &c.; ditto of hanging bells in temples dedicated to lingams; ditto of awnings; ditto of jewels; ditto of flags; ditto of golden vessels; ditto of horses, &c.; ditto of heaps of sessamum seed; merit of waving lamps before lingams; ditto of repeating the mantras of S'iva; ditto of circumambulation; ditto of prostration; ditto of bathing in streams before a temple; ditto of smearing ashes on one's own body; ditto of putting on sectarial marks; ditto of adoration by a hermit; what to abstain from on the part of devotees to S'iva; penance at night; rules regarding the fast on the 14th of the wane in Mágha; worship on the 8th of the wane;—Here the codex breaks off.

Beginning. सूर्य्याचन्द्रमसौ दृशौ तदुपरि ज्योतिर्म्मयं दर्शनं
बिभ्राणो गणयन्निव + समस्तं विश्वैकबीजं विभुः ।
धत्ते यः शिरसा सुधाकरकलामेकाङ्कमुद्रामयीं
देयादभ्युदयं त्रिकालविदयं देवो भवानीपतिः ॥
गङ्गोत्तुङ्गतरङ्ग + + मलसत् कीर्त्तिच्छटाच्छालित
क्षोणिच्छायातलसर्व्वपर्व्वतवरो वीरव्रतालङ्कृतः ।
भूपालावलिमौलिमण्डलमणिप्रत्यर्च्चिताङ्घ्रिद्वया-
म्भोजश्रीभवसिंहभूपतिरभूत् सर्व्वार्थकल्पद्रुमः ॥
सप्रदुर्व्वारवैरिद्विपकुलदलनाकण्ठकण्ठीरवश्री-
राशीमाशेषभूभृन्मणिमुकुटतटज्योतिरुद्योतिताङ्घ्रिः ।
तत्सूनुः पुण्यकीर्त्तिर्न्नयविनयदयादानदाक्षिण्यदक्षो
दक्षः सर्व्वाभिमानां मिथिलभुवि नृपो देवसिंहो बभूव ॥

दत्तं येन द्विजेभ्यो द्विरदरथमहादानमन्यैरशक्यं
का वार्त्ता त्वन्यदाने कनकमयतुलापूरुषो येन दत्तः ।
यस्य क्रीडातडागस्तुलयति स + + शासने वारिराशिं
देवोऽसौ देवसिंहः क्षितिपतितिलकः कस्य न स्यान्नमस्यः ॥
क्षोणीभर्तुरमुष्य वैरिवनिता वैदग्ध्यदीक्षागुरो-
रुद्भूतः शिवसिंहदेवनृपतिर्वीरावतंसः सुतः ।
शौर्य्यावर्ज्जितगौडगज्जनमहीपालोपनम्रीकृता-
नेकोत्तुङ्गमतङ्गजाश्वकनकच्छत्राभिरामोदयः ।
संग्रामाङ्गणभीमभीमसदृशस्तस्यानुज + + +
दानस्वर्जितकल्पवृक्षमहिमाऽसौ पद्मसिंहो नृपः ॥
कैलासोदरसोदरीयति शरद्राकाशशाङ्कीयति
प्रालेयाचलशेखरीयति यशो यस्यारविन्दीयति ।
विद्यामङ्गिरसः सुतस्य विनयं रामस्य वृत्तं मुनेः
शौर्य्यं सूर्य्यसुतस्य धैर्य्यमद्रेर्गाम्भीर्य्यमम्भोनिधेः ।
दानं दानवनन्दनस्य सकलं सारं समु + + ता
धाता यः शरदिन्दुसुन्दरयशाः क्षोणीपतिर्निर्म्मितः ॥
दुग्धाम्भोधेरिव श्रीर्गुणगणमहसो विश्वविख्यातवंशे
सम्भूता पद्मसिंहक्षितिपतिदयिता धर्म्मकर्म्मैकसीमा ।
पत्युः सिंहासनस्था पृथुमिथिलमहीमण्डलं पालयन्ती-
श्रीमद्विश्वासदेवी जगति विजयते चर्य्ययारुन्धतीव ॥
इन्द्रस्येव शची समुज्ज्वलगुणा गौरीव गौरीपतेः
कामस्येव रतिः स्वभावमधुरा सीतेव रामस्य या ।
विष्णोः श्रीरिव पद्मसिंहनृपतेरेषा परा प्रेयसी
विश्वख्यातनया द्विजेन्द्रतनया जागर्त्ति भूमण्डले ॥
दातारः कति नाभवन् कति न वा सन्तीह भूमण्डले
नैकोऽपि प्रथितः प्रदानयशसो विश्वासदेव्याः समः ।
यस्याः स्वर्णतुलामुखाखिलमहादानप्रदाने + +
स्वर्ण + + स्वर्गीदृशामपि तुलाकोटिध्वनिः श्रूयते ॥
लीलालोल वनाली + चनिचयदलद्वीचिविस्तारभार-
प्रव्यक्तोन्मत्तमत्ताऽरतरलतरतरङ्गस्पन्दोत्सवाङ्कः ।
पुण्यात् पुण्यौघमालाकुलकलितलसद्भ्रमरधनीतसरी

श्रीमद्विश्वासदेव्या समस्धिरविरचिरो विश्वभागस्तस्तागः ॥
नित्यं देवद्विजार्थं द्रविणवितरणारम्भसम्भावितश्री-
र्धर्मज्ञा चन्द्रचूडप्रतिदिवससमाराधनैकाग्रचित्ता ।
विज्ञानज्ञाप्यविद्यापतिकृतिनसमो विश्वविख्यातकीर्त्तिः
श्रीमद्विश्वासदेवी विरचयति शिवं शैवसर्व्वस्वसारं ॥
प्रमाणमूला नवपल्लवाढ्या सपुष्पिका रम्यफलोपपन्ना ।
अभीष्टसिद्धौ विबुधैरुपेया वाक्यावली कल्पलतेव शम्भोः ॥

तत्रादौ शिवमाहात्म्यं । स्कन्दपुराणे । इत्यादि ।

End एवं मासान्तरेष्वपि विहितद्रव्यविशेषं निशि प्राश्यानाहारः स्वपेत् । यत्रापि कृष्णा-ष्टमी न युता निशाकालस्य न युतस्तत्रापि—

Colophon. इत्यतः खण्डितत्वात् परिसमाप्तिसूचकं वाक्यं नास्तीति ज्ञेयम् ।

विषयः । शिवमाहात्म्यकीर्त्तनं । हरिहराद्वैतनिरूपणं । शिवभक्तलक्षणकथनं । भक्तिनिरू-पणादिकम् । शिवदर्शनार्थं यात्राफलकथनं । शिवदर्शनमाहात्म्यकीर्त्तनं । स्पर्शनमाहात्म्य-कीर्त्तनं । शिवालयसम्मार्ज्जनमाहात्म्यकथनं । शैवशास्त्रे सङ्कल्पविधिकथनं । शिवनिर्माल्याप-नयनमाहात्म्यकथनं । अभ्यङ्गादौ द्रव्यमानादिपरिभाषा । शिवलिङ्गनिर्म्माणादिविधिः । घृता-भ्यङ्गफलं । उद्वर्त्तनफलं । दधिदुग्धघृतकुशोदकादिना स्नपनफलं । हैमादिघटेन स्नपनविधि-कथनादिकं । ग्रीष्मकालिकपयोधारादिपतने फलादिकथन । शिवपूजाकाले त्रिसन्ध्यस्तुत्या-दिफलकथनं । मुखवाद्यफलकथनं । गीतफलकथनं । पूजाफलकथनं । त्रिसन्ध्यापूजाफल-कथनं । अर्द्धरात्रे पूजाफलकथनं । महादेव-विरूपाक्ष-रुद्रादिमूर्त्तिभेदपूजामाहात्म्यकथनं । महोपचारपूजाविधानं । स्नानोत्तरप्रात्यहिकप्रातःपूजनविधिः । विंशतिदिवसाधिकरणकशिव-पूजाविधिः । एवं चातुर्म्मास्यार्चनादौ विधानकथनं । पुण्यकालविशेषे शिवार्चनफलकथनं । पार्थिवशिवलिङ्गनिर्म्माणविधानादिकथनं । लक्षसंख्यकादिशिवलिङ्गपूजाफलं । लवणमयादि-लिङ्गपूजाफलं । स्फाटिक-मुक्तामयादिलिङ्गपूजनफलं । अर्घ्यपात्रनिरूपणादिकं । गन्धदाना-दिविधिकथनं । अर्कपुष्पदानमाहात्म्यकथनं । करवीरद्रोणादिपुष्पदानफलं । विहितपुष्पनिरू-पणं । बिल्वपत्रेण सह धूस्तूरपुष्पदानमाहात्म्यकीर्त्तनं । मालाभिर्व्विविधैरनस्य माहात्म्य-कथनं । पुष्पमण्डपमाहात्म्यकथनं । सुवर्णकुसुमादिना अर्चनस्य फलादिकथनं । मासविशेषे पुष्पफलविशेषेण पूजाया माहात्म्यकीर्त्तनं । अगुरुगुग्गुल्वादिधूपदानफलकथनं । दीपदानफल-कथनं । घृताभावे तैलदीपदानफलकथनं । दीपवृक्षदानमाहात्म्यकथनं । कार्त्तिकमासीय-प्रात्यहदीपदानविधानादिकथनं । पक्वबदरादिफलदानफलकथनं । इक्षुरस-फाणितादिदान-फलकथनं । मांसादिदानमाहात्म्यकथनं । अन्नादिदानफलकथनं । अत्र सर्व्वत्र शिवमुद्दिश्य दानमिति ज्ञेयं । तथा शिवमुद्दिश्य हिरण्यदानविधिः । स्त्रीकर्तृकसङ्गीतश्रवणफलकथनं ।

उभयतोमुखीदानफलकथनं। गोगजादिदाने वृषभादिदाने च प्रत्येकं फलकथनं। ग्रामनगरदेशादिदानफलकथनं। शिवालये घण्टाबन्धनफलकथनं। वितानादिदानमाहात्म्यकथनं। रत्नादिदानमाहात्म्यकीर्त्तनं। शिवालये ध्वजादिदानमाहात्म्यकथनं। हेमपात्रादिदानफलकथनं। गजाश्वादिदानमाहात्म्यकथनं। तिलप्रस्थादिदानफलकथनं। आराधिकमाहात्म्यकथनं। शैवमन्त्रजपादिमाहात्म्यकीर्त्तनं। प्रदक्षिणफलकथनं। प्रणामफलकथनं। शिवसमीपस्थप्रस्रवणे स्नानफलकथनं। भस्मस्नानादिमाहात्म्यकथनं त्रिपुण्ड्रादिधारणफलकथनं। तपस्विपूजादिफलकथनं। शिवभक्तेन वर्जनीयकथनं। नक्तव्रतविधानकीर्त्तनं। शिवरात्रिव्रतविधिकथनं। कृष्णाष्टम्यां शिवपूजनविधिकथनं।।

No. 1984 प्रायश्चित्तकौमुदी, वा प्रायश्चित्तविवेकटिप्पनी। Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 64 Lines, 6 on a page. Extent, 1,417 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Magrání, Post Madhubaṇí, Darbhángá, Paṇḍit Kanái Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Práyśchitta-kaumudí alias **Práyśchitta-viveka-ṭippaní**. A commentary on S'úlapáṇi's digest of the rules regarding expiations. By Rámakṛishṇa Bhaṭṭácbárya.

Beginning. हरिं प्रणम्य मेधाभं पङ्कहृन्दनिवर्त्तनं।

तनुते रामकृष्णेन प्रायश्चित्ताख्यकौमुदी॥

प्रेक्षावतां प्रवृत्तये ग्रन्थस्य प्रयोजनाभिधेये अभिधीय अभिधानस्याह नित्येत्यादि। यद्यपि मङ्गलाचरणमादौ ग्रन्थकर्त्तुरुचितं तथापि ज्योतिरागमादिना विघ्नव्यतिरेकनिश्चयेन—इत्यादि।

End. अथ तु मासानीत्यत्र मासस्य विशेषणत्वादन्यत्रान्वयसम्भावनैव नास्ति किमेतया फक्किकया इति।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरामकृष्णभट्टाचार्य्यविरचितेयं प्रायश्चित्तविवेकटिप्पनी समाप्ता।

विषयः। शूलपाणिकृतप्रायश्चित्तविवेकस्य व्याख्यानं।

No. 1985. आख्यातवादव्याख्यारहस्यं। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 8 on a page. Extent, 868 s'lokas. Character, Maithilí, Date, ? Place of deposit, Magrání, Post Madhubaní, Darbhángá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

A'khyátaváda-vyákhyá-rahasya. A gloss on the A'khyátaváda, of the author. By Raghudeva Bhaṭṭácbárya.

Beginning. प्रणम्य नीरदश्यामं + + म गुणमन्दिरं ।
आख्यातवादसद्व्याख्या रघुदेवेन तन्यते ॥
यत्तदाख्यातवादस्य मम ग्रन्थविलोकनैः ।
लीलयाध्यापनं धीराः कुर्व्वन्तु निद्रिता अपि ॥

नैयायिकः परमतं निराकर्त्तुं प्रथमतः तन्निरूपयति आख्यातस्येति ।

End. प्रसङ्गादिति लक्षणादिना उपपादने तु लाघवेन तर्कस्यैव शरणीकरणीयत्वादिति भाव इति दिक् ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरघुदेवभट्टाचार्य्यविरचितमाख्यातवादव्याख्यारहस्यं परिपूर्णमिति ॥

विषयः । आख्यातवादस्य व्याख्यानं ।

No. 1986. शक्तिवादविवरणं । Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 62. Lines, 6 on a page. Extent, 1,372 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Magrárn, Post Madhubaní, Darbhángá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct

S'aktiváda-vivaraṇa. A commentary on the S'aktiváda of Gadádhara. By Kṛishṇa Bhaṭṭa, son of Raṅganátha Suri, and brother of Náráyaṇa.

Beginning. श्रीकृष्णचरणौ नत्वा शक्तिवादार्थदीपिकां ।
करोति सम्प्रदायेन कृष्णभट्टो मुदे सतां ॥

सङ्केतोऽभिधारूपवृत्तिर्वाचक इति मीमांसकमतं । लक्षणा च शक्तिशेष इति वैयाकरणमतं । तदुभयं कटाक्षयन्नाह सङ्केत इति । अत्र तीरं गङ्गापदार्थसम्बन्धि न गङ्गापदार्थ—इति ज्ञानेऽपि, गङ्गायां घोष इत्यादितः शाब्दबोधोदयात् सङ्केतमात्रेणोपपत्तितो न लक्षणातिरिक्तवृत्तिः स्वीकार्य्येत्यभिप्रायेणाह लक्षणा चेति । इत्यादि ।

End. पर्य्यायताज्ञानस्य न्यायादिमते द्वयोः पदयोः तद्धर्मावच्छिन्नशक्तिमत्त्वज्ञानादिरूपत्वात् तत्कालीनस्य विशिष्टशक्तिज्ञानस्य सर्व्वमते लोममुख्यविशेष्यकलोमप्रकारकशाब्दजनकतया भवन्मते तदनुपपत्तेः । + + + + पर्य्यायत्वभ्रमस्य पशुपदं लोमत्वशक्तमित्याकारतया लोममुख्यविशेष्यकशाब्दबोधे बाधकाभावादिति ।

Colophon. इति श्रीरङ्गनाथसूरिसूनुनारायणानुजकृष्णभट्टविरचितं शक्तिवादविवरणं सम्पूर्णं ।

विषयः । गदाधरभट्टाचार्य्यकृतशक्तिवादस्य व्याख्यानं

No. 1987. शुभकर्म्मनिर्णयः। Substance, palm-leaf, 12 × 2½ inches. Folia, 100. Lines, 5 on a page. Extent, 1,082 s'lokas. Character, Maithilí. Date, L. S. 584. Place of deposit, Magráṇi, Post Madhubaní, Darbháṅgá, Paṇḍit Kánái Jhá; another copy with Chhoṭi Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

S'ubhakarma-nirṇaya. A digest of the rules regarding the performance of domestic rites according to the ordinances of Gobhila. By Murári Miśra. The work was compiled under the auspices of Rájá Trivikramanáráyaṇa, son of Jagannáráyaṇa, grandson of Naranáráyaṇa, great-grandson of Víranáráyaṇa, great-great-grandson of Rúpanáráyaṇa, and great-great-great-grandson of Lakshminárayaṇa.

Beginning. वन्दे नन्दतनूजं जगदालम्बं निरालम्बं ।
सन्देहतिमिरमिहिरं निगमशिरोगमहः किमपि ॥
दुष्टानामेकशास्ता हरिचरणपरः पौरवर्गस्य पाता
वैरिश्रेणीनिहन्ता द्युतिजितमदनः श्रीप्रभूरिप्रदाता ।
विश्वव्यापिप्रतापक्षितजगति विदिते चारु + वङ्गदेशे
लक्ष्मीनारायणाख्यः समभवदवनीपालमालावतंसः ॥
कुमार इव गौरीशात् पारिजात इवाम्बुधेः ।
रूपनारायणो राजा लक्ष्मीनारायणादभूत् ॥
वारं वारमुदारवैभववतामश्यापि भूमीभृतां
द्वारं द्वारमुपेत्य हन्त सहसा भिक्षामलब्ध्वा बुधाः ।
एतस्मिन् समये स चेत्यकरुणः श्रीरूपनारायण—
स्तिष्ठेदित्यभिधाय लोलशिरसः पाणिं क्षिपन्त्यर्थिनः ॥
श्रीवीरनारायणमेदिनीन्द्रः श्रीरूपनारायणभूमिपालात् ।
जातस्ततः सर्व्वगुणैरुपेतो यथा जयन्तो विबुधाधिराजात् ॥
रूपाद्य प्रविशन्नपि प्रतिभटश्रेणीषु कृष्णात्मना
भिक्षुभ्यो मुकुरपयन्नपि महन्न्यक्कारमाप्नानमः ।
प्रागल्भ्यमुषा रिपून् परिभवन्नप्युन्नतात्मस्वपो-
धन्यो + जगतीतले भवतु कः श्रीवीरनारायणात् ॥
शिरोरत्नं राज्ञां जननयनराकाहिमकरो-
निवासो धर्म्माणां रणविजयलक्ष्म्याः प्रियतमः ।
अभूदस्मादुराज्ञो नयविनयविद्याबलमति-
श्रियां पारावारः स खलु नरनारायणनृपः ॥

देवस्त्रीगणगीतकीर्त्तिविजितक्षीराब्धिमुग्धद्युति-
र्भत्यानेकसुवर्णदानजनिताशेषार्थिहृन्मोत्सवः ।
अस्मादुद्भटवैरिकुम्भदलनप्रोद्दामपञ्चाननो
जज्ञे यज्ञपरायणः किल जगन्नारायणो भूपतिः ।
कुश इव सुतात् कौशल्याया जयन्त इवेन्द्रतो-
रतिपतिरिव श्रीमद्विष्णोः कुमार इवोमतः ।
शुक इव मुनेर्व्यासाद्विधुर्यथाम्बुधे-
र्बुध इव विधोरस्माज्जातस्त्रिविक्रमभूपतिः ॥
यं रणमुखे त्रिविक्रमनारायणदेवमालोक्य ।
अपि कनकगौरमरयो मन्यन्ते सपदि कालमिव ॥
सोऽयं दानदयाविवेकविनयश्रीमत्यलोकोत्तरो
नित्यं यज्ञपरायणो विजयते श्रीनिर्भयो भूपतिः ।
यस्योद्दामकृपाणकालकलितप्रत्यर्थिपृथ्वीपति-
प्रेयस्यश्रिपयःपयोधिषु यशो हंसावली क्रीडति ॥
वाहव्यूहैर्द्विरदनिवहैराचतुःसिन्धुसीम्नो
मुक्तादामस्फुरितमहसो मेदिनीं मर्दयन्तः ।
के नामैनं धरणिरमणं क्ष्माभुजो नाश्रयन्ते
रत्नच्छन्नोच्छलितकिरण-श्रेणिकिर्म्मीरिताशाः ॥
सोऽयं मुरारिधीरं सत्वकारितया समासाद्य ।
श्रीशारदाप्रसादात् तनुते शुभकर्म्मनिर्णयं नृपतिः ॥
विज्ञायाखिलशास्त्रतत्त्वममलं श्रीरामभद्राद्गुरो-
र्मिश्रात् केशवतः स्फुतीरथ तयोः सारं विचिन्त्य स्वयं ।
पादाम्भोजयुगं प्रणम्य शिवयोः सद्भावतां प्रीतये
व्यातेने शुभकर्म्मनिर्णयमसुं श्रीमन्मुरारिः कृती ॥

तत्रादावाभ्युदयिकनिर्णयः । तदादावश्यं सगणाधिपा मातरः पूज्याः ।—इत्यादि ।

End. तथा च उपायातायार्घ्यमिति कौहलीया इति कौहलीयाः शाखाविशेषाध्या-यिनः । तेषां मते इदानीमागतायार्घ्यं न तु कौशुमाय + + + ग्रहणमिति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमुरारिमिश्रशर्म्मविरचितः शुभकर्म्मनिर्णयः समाप्तः इति ।

न्यायाम्भोजमरन्दतुन्दिलमनोभृङ्गो गिरां शेवधि-
र्मन्वादिस्मृतिमाकलय्य तदितः सारं समाकृष्य च ।

भाष्याणि प्रविचिन्त्य निश्चलधिया श्रीगोभिलीये विधौ
ख्याते मे शुभकर्म्मनिर्णयमयं श्रीमन्मुरारिः कृती ॥ सम्वं ५९४ । कार्त्तिकक्षणपञ्चम्यां ।

विषयः । स्मृतिपुराणशास्त्रान्तरसंवादेन छन्दोगानां विवाहादिसमावर्त्तनान्तेषु दशविधेषु संस्कारेषु विधानकथनम् तदधिकृतगोभिलसूत्राणां समासेन व्याख्याकीर्त्तनञ्च ।

No 1988 खण्डनखण्डखाद्यटीका । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 103. Lines, 5 on a page Extent, 1,672 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhángá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Khaṇḍana-khaṇḍa-khádya-ṭíká A commentary on S'ríharsa's Khaṇḍana-khaṇḍa-khádya,—a treatise on the non-existence of the Supreme soul. By S'aṅkara Miśra. (III, p. 70.) .

Beginning. हरिशङ्करयोः सितासितं भुजगारातिभुजङ्गलाञ्छनं ।

वपुरस्तु मुदे विरुद्धयो-रपि संस + + भिन्नतां गतं ॥

विरुद्धधर्म्मिद्वयसन्निपातेऽप्यभेद एवेति विभावयन्नः ।

पुनातु भेदप्रतिभासशून्यं स्त्रीपुंस्वरूपं शिवयोः शरीरं ॥

भवनाथसूनुरिगुम्फनमिह खण्डनखण्डखाद्यटीकायां ।

श्रीशङ्करेण विदुषा विदुषामानन्दवर्द्धनं क्रियते ॥

प्रारिप्सितप्रतिबन्धकदुरितनिराकरणकारणेष्टदेवतानमस्काररूपं मङ्गलं कुर्व्वन्नेव प्रेक्षावत् प्रवृत्त्यङ्गप्रयोजनाभिधेयसम्बन्धप्रतिपादनपरः परमतनिराचिकीर्षया स्वमते ब्रह्माद्वैतस्थापनां वैतण्डिकाऽपि स्वप्रौढिप्रकटनाय सूचयन्नाह,—अविकल्पेति । एकः पुरुष इत्यद्वितीयं ब्रह्माद्वयं । श्रुतिषु तथाश्रुतत्वात्। यद् यथा श्रुतिषु श्रुतं तत्तथा यथा ब्रह्मण आनन्दमयत्व—इत्यादि ।

End. ननु सकलान्योन्याभाववृत्तिना केनचिद्धर्म्मेणावच्छिन्नस्योद्देश्यत्वं स्यादित्यत आह: अन्य इति । तस्मादवृत्तेरुपाधेरव्याप्यनिरूपणात् ।

Colophon. इतः खण्डितत्वात् परिशेषवाक्यं नास्ति ।

विषयः । श्रीहर्षकृतखण्डनखण्डखाद्यस्य अभावखण्डनप्रकरणं यावत् व्याख्यानं ॥

No. 1989. छन्दोगाह्निकोद्धारः । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 32. Lines, 6 on a page. Extent, 499 s'lokas. Character, Maithilí. Date, Sk. 1716. Place of deposit, Magráṇi, Post Madhubaní, Darbhángá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Chhandogáhinkoddhára. A summary of the daily religious duties imperatively necessary for such householders belonging to the Chhandoga school as do not cherish the household fire. By S'aṅkara Miśra, Mahámahópádhyáya, son of Bhavanátha Miśra. Contents : morning duties ; ablutions, wood fit for brushing the teeth, washing of the face, morning bath, rules of Gobhila on the subject ; Sandhyá defined, ritual of Sandhyá, offering of water to the manes, reading of the Vedas, adoration of deities, sacrifices to the Viśvedevás, daily s'ráddhas, hospitality, offering of food to cattle, breakfast, prohibited food, duties after breakfast, siestá, society of wife.

Beginning. ऊर्द्धबद्धजटाजूटक्रोड़क्रीड़त्सुरापगं ।
भजामि यामिनीकान्तकान्तभालस्थलीं हरं ॥
यावानकृते दोषश्छन्दोगानां निरग्नीनां ।
तावन्मात्रमिहाह्निकमलसानामुच्यते स्फुटं ॥
तत्र नरसिंहपुराणे,—उषःकाले समुत्थाय कृतशौचो द्विजोत्तमः ।
कुर्य्यात् स्नानं ततो नित्यं दन्तधावनपूर्व्वकं ॥ इत्यादि ।

End. अत्राह्निके एतावत्यपि कृते न प्रत्यवेयात् । अन्यथा प्रत्यवेयादेवेति संचिप्याह्निकमुद्धृतं सामगानां ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीभवनाथमिश्रात्मजमहामहोपाध्यायश्रीशङ्करमिश्रकृतौ छन्दोगाह्निकोद्धारः समाप्तः । शाके १७१६ ।

विषयः । छन्दोगानामाह्निकृत्यमतिविस्तरेणानुष्ठातुमशक्तानां यावति अकृते प्रत्यवाय स्यात्, निरग्नीनां तावदेव संचेपेण निरूपितं । तत्र प्रातः कृत्यकथनं । सामान्यतः शौचविधिः । दन्तकाष्ठनिरूपणादिकं । आचमनविधिकथनं । प्रातःस्नानविधिकथनं । गोभिलीयस्नानप्रयोगः । सन्ध्यानिर्णय । सन्ध्याप्रयोगः । तर्पणप्रयोगः । ब्रह्मयज्ञविधिकथनं । देवपूजाविधिकथनं । शाकलकल्पेन वलिवैश्वदेवविधिकथनं । नित्यश्राद्धविधिकथनं । आतिथ्यविधिकथनं । गोग्रासदानविधिकथनं । भोजनविधिकथनं । भोजने वर्ज्जनीयकथनं । भोजनोत्तरमाचमनीयविधिकथनं । शयनविधिकथनं । दारोपगमनविधिकथनञ्च ।

No. 1990. द्विविधजलाशयोत्सर्गप्रमाणदर्शनं । Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 706 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magráṇi, Post Madhubaní, Darbháṅgá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Dvividha-jalásayotsarga-pramána-darsana. Two different rituals for the consecration of tanks, wells and other reservoirs of water, according to the rules of the Bahvricha Bráhmana and of the Yajur Veda respectively. By Buddhikara S'ukla.

Beginning. नत्वा श्रेया वंदने द्वौ तन्वतो वेडरूपिणौ ।
खारोप्यरूपसञ्चारौ मेशोमेशौ जगद्गुरू ॥
सम्यगध्वनासम्भवविज्ञमाध्यराचिन्त्यपूर्णादिचिकीर्षु पुंसां ।
निर्व्यच्मि मदारणकूपसेतुवापीसमुत्सर्गविधिं विधानैः ॥
श्रीबुद्धिकरशुक्लोऽहं मीमांसासारगौरवात् ।
विश्वनाथपदाम्भोजमधुपानमधुव्रतः ॥
अथाग्निमाचिकपक्षरिणीयाद्युत्सर्गविधिः । इत्यादि ।

End. एवमग्निमाचिकजलाशयोत्सर्ग आभ्युदयिकं, तत्र स्त्रीणामपि पित्रादीनां पत्यादीनां प्रमाणाभावात्—इति ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायशुक्लश्रीबुद्धिकरकृतौ द्विविधजलाशयोत्सर्गप्रमाणदर्शनं ।

विषयः । बह्वृचां यजुर्वेदिनाञ्च प्रत्येकं वापीकूपतडागादिप्रतिष्ठाविधिकथनं ।

No. 1991. मीमांसासूत्रदीधितिः, वा न्यायावलीदीधितिः । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 340. Lines, 7 on a page. Extent 9,208 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Magranigrám, Post Madhubaní, Darbhangá, Pandit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mímáñsá-sútra-dídhiti alias Nyáyávalí-dídhiti. A commentary on the Mímáñsá aphorisms, explaining the parables used in illustration of them. By Rághavánanda Sarasvatí. Hall's Contributions, p. 182.

Beginning. नत्वा मुरारेः पदकञ्जरेणून् महेशितुर्भानुगजाननस्य ।
देव्या गुरूणाञ्च यतिस्तनोमि न्यायावलीदीधितिमर्थकल्पां ॥
तत्र । धर्म्मो द्वादशलक्षण्या व्युत्पाद्यस्तत्र लक्षणैः ।
प्रमाणभेदशेषत्वप्रयुक्तिक्रमसंज्ञकाः ॥
अधिकारोऽतिदेशश्च सामान्येन विशेषतः ।
ऊहो बाधश्च तन्त्रञ्च प्रसङ्गश्चोदिताः क्रमात् ॥

विध्यर्थवादः स्मृतिनामधेयं चतुर्विधं मामसुदीरयेच्च ।
पादैश्चतुर्भिस्त्रिवलक्षणज्ञैः सूत्रान्वितैः सिद्ध्यति कर्मसूत्रं ॥
अल्पाक्षरमसन्दिग्धं सारवद्विश्वतोमुखं ।
अस्तोभमनवद्यञ्च सूत्रं सूत्रविदो विदुः ॥ इति ।
तत्र मीमांसासूत्रसन्दर्भोऽथातो धर्मजिज्ञासेति । इत्यादि ।

End मेषपतिशब्दस्य देवतापरत्वात् यत्र गणदेवता तत्राविकारो यत्र देवतास्वरूप-मेदस्तत्रावश्यमूहस्तथा देवताभेदे जह इति स्थितं ।

Colophon इति श्रीराघवानन्दसरस्वतीविरचितमीमांसासूत्रदीधितौ नवमाध्यायस्य तृतीयः पादः ।

विषयः । न्यायप्रदर्शनपूर्वकं मीमांसासूत्रस्य नवमाध्यायतृतीयपादान्तं व्याख्यानं ।

No. 1992. स्मृतितत्त्वामृतं । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 112. Lines, 5 on a page. Extent, 2,423 s'lokas Character, Maithilí. Date, L S. 505,=Sk. 1546. Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhángá, Pandit Kánái Jhá, a second copy with Pandit Chhoṭí Jhá of that place. Appearance, old. Prose and verse Correct.

Smriti-tattvámrita A digest of the rules of the Smritis. The codex under notice contains the chapter on rites for the pacification of adverse divinities, and works of public utility, and is called *S'ántipaushṭikáñjalí.* By Vardhamána Mahámahopadhyáya, son of Bhavesa by Gaurí.

Beginning श्रीनिस्वपद्दककुलप्रभवस्य गौरी सा तस्य सत्कृतिभवे भवतनुद्भवस्य ।
श्रीवर्द्धमानकृतिनः शिवशान्तिपुष्टितत्त्वामृतं पिबत निर्वृतिमेतु चेतः ॥
व्यवहारोऽन्यथा लोके साम्प्रतं शास्त्रमन्यथा ।
तयोर्विरुद्धयोः शास्त्रं बलवत्त्वादिहादृतं ॥
इह योगक्षेमावेव सर्वेषामपेक्षितौ तत्र अक्लिष्टानिष्टनिवृत्तिः क्षेमः स इह शान्तिरित्युच्यते । तदर्थं कर्म शान्तिकं । अपूर्व्वाभीष्टलाभो लब्धपरिरक्षणञ्च योगः । तदर्थं कर्म पौष्टिकं । इत्यादि ।

End. फलावाप्तिपर्य्यन्तं ब्रह्मचारिणा भवितव्यं कर्मावसाने फलप्राप्तिः । इति पौष्टिकं कामः ॥

गौरी-भवेशपुत्रेणोक्तं वर्द्धमानविपश्चिता ।
स्मृतितत्त्वामृतनाम्नि निबन्धशान्तिकपौष्टिकं कर्म ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीवर्द्धमानकृतौ स्मृतितत्त्वामृते शान्तिकपौष्टिकाञ्जलिः समाप्तः । शुभमस्तु । लसं ५०५ । शाके १५४९ ।

विषयः। शान्तिकपौष्टिककर्म्मनिर्णयः। तत्र शान्तिकपौष्टिककर्म्मस्वरूपकथनं। होमादीनामुभयरूपत्वकथनं। यागलक्षणकथनं। होमलक्षणं। यज्ञलक्षणं। शान्तिकामेन ग्रहयज्ञः कार्य्य इति निरूपणं। तत्र ताम्रस्फटिकादिना सूर्य्यादिनवग्रहाणां प्रतिकृतिनिर्म्माणकथनं। ग्रहाणां मूर्त्तिवर्णनं। ग्रहाणां जन्म-स्थान-जाति-गोत्रादिकमज्ञात्वा होमानुष्ठाने दोषकथनं। तेषां जन्मादिकीर्त्तनञ्च। ग्रहाणामग्निभेदकथनं। मण्डलादिसंस्थानकथनं। ग्रहयज्ञकालादिनिरूपणं। दक्षिणायनादौ निषिद्धेऽपि मलिम्लुचादौ शान्तिकं कर्त्तव्यमेवेतिनिरूपणं। होमद्रव्येषु प्रतिद्रव्य, विशेषपरिमाणकथनं। परिसमूहनादिषु प्रत्येकं मन्त्रकथनं। रूपनारायणधर्म्मधरकृतग्रहयज्ञपद्धतिदूषणं। ग्रहाणां पूजाविधिकथनं। होमविधिकथनं। दक्षिणानिरूपणं। शान्तिकपौष्टिककामेन स्वल्पवित्तेनापि कुपितग्रहस्य पूजा कर्त्तव्येतिकथनं। ग्रहाणां प्रत्येकं शुभत्वादिफलकथनं। उत्पातनिरूपणमुखेन त्रिविधाद्भुतनिरूपणं। तत्र नैमित्तिकाद्भुतानि। दिव्यान्तरीक्षाद्भुतादिनिरूपणं। अद्भुतानां फलपाककालकथनं। त्रिविधाद्भुतनियमेन शान्तिव्यवस्थाकथनं। तत्र अभिचारशङ्कादौ अभयाशान्तिकथनं। राजयक्ष्मरोग-भूकम्पादौ वैष्णवीशान्तिकथनं। पशुमरकादौ रौद्रीशान्तिकथनं। वेदनाशनास्तिक्यादौ ब्राह्मीशान्तिकथनं। अभिशापप्रसववैकृत्यादौ प्राजापत्याशान्तिकथनं। उपस्कारादौ कौमारीशान्तिकथनं। वह्निवैकृतादौ आग्नेयीशान्तिकथनं। भृत्याभिमर्षणादौ गान्धर्व्वीशान्तिकथनं। अपभृत्युधननाशादौ कौवेरीशान्तिकथनं। वृक्षादीनां वैकृते पार्थिवीशान्तिकथनं। एवमन्यत्र प्रत्येकं शान्तिकथनं। सूर्य्यादिषु ग्रहेषु उत्पातकथनपूर्व्वकं प्रत्येकं शान्तिकथनं। वायव्यमण्डलफलकथनं। एवमाग्नेयवारुणादिफलकथनं। ग्रहयुद्धनिरूपणपूर्व्वकं तच्छान्तिकथनं। ग्रहणफलकथनं। नाडीलक्षणशान्तिकथनं। अभिषेकदेश-जाति-नक्षत्रपीडानां शान्तिकथनं। नभउत्पातशान्तिकथनं। निर्घातशान्तिकथनं। दिग्दाहशान्तिकथनं। छायाद्भुतादिशान्तिकथनं। उल्कापातादौ शान्तिकथनं। वातातिवृष्ट्याद्यद्भुतशान्तिकथनं। आग्नेयमण्डलादिफलकथनं। जलाशयाद्भुतकथनपूर्व्वकं तच्छान्तिकथनं। प्रतिमाद्भुतादिशान्तिकथनं। वृक्षवल्मीकगुल्माद्यद्भुतशान्तिकथनं। शकुनाद्यद्भुतशान्तिकथनं। मृदङ्गादिवाद्याद्भुतशान्तिकथनं। वस्त्राद्भुतशान्तिः। शस्त्राद्भुतशान्तिः। मानुषाद्भुतशान्तिः। प्रसवाद्भुतशान्तिः। अद्भुतानां फलपाकसमयकथनं। पौष्टिककर्म्मविधिकथनं। गायत्रीहोमादिविधानं। षडङ्गरुद्रविधानकीर्त्तनं। प्राजापत्यादिविधिकथनं। चान्द्रायणादिविधिकीर्त्तनञ्च।

No. 1993 लिङ्गवृत्तिः। Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 34. Lines, 5 on a page. Extent, 481 S'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit Magráni, Post Madhubaní, Darbhángá, Pandit Kánái Jhá. Appearance, old Prose. Correct.

Linga-vritti. On the genders of words. By Vararuchi A'chárya.

Beginning. यावान् कश्चित् चान्तः शब्दो नपुंसको बोद्धव्यः। यावानिति परिमाणवाची शब्दः कश्चिदिति अनिर्द्दिष्टनामधेयं। त अन्ते यस्य स तान्तः। शब्द्यन्तेऽनेनार्था इति शब्दः, अभिलप्य इत्यर्थः। स च शब्दश्चतुर्व्विधः। जातिशब्दः, गुणशब्दः, क्रियाशब्दः, यदृच्छाशब्दश्चेति। इत्यादि।

End. अयं योनिरियं योनिः गुह्यस्थानं। वाग्विषयस्य महतः संक्षेपत एव लिङ्गविधिरुक्तः। यन्नोक्तमत्र सद्भिस्तल्लोकतएव बोद्धव्यं॥

Colophon. इत्याचार्य्यश्रीवररुचिकृता लिङ्गवृत्तिः समाप्ता।

विषयः। क्वचिदन्त्याक्षरनिर्द्देशेन क्वचिच्च पर्य्यायोल्लेखेन शब्दानां लिङ्गानुशासनकीर्त्तनं।

No. 1994. जातकसारः। Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 23. Lines, 5 on a page Extent, 432 s lokas. Character, Maithilí Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhángá, Pandit Kánái Jhá Appearance, old. Mostly in verse. Correct.

Játakasára. An epitome of horoscopy. By S'isu Mahámahopádhyáya.

Beginning. तामीश्वरीमखिलदेवकिरीटकोटि-रत्नांशुकेशरितपादसरोजलक्ष्मीं।
रम्भकवम्बरजटाचयचारुचन्द्रोद्योतावदातमुखतामरसां नमामि॥
तरणिरजनिनाथौ पार्थिवः सोमसूनुस्त्रिदिवपतिपुरोधा भार्गवो भानुसूनुः।
शिशिरकरविरोधी केतवश्चेति सर्व्वे विदधतु बहुभाग्यं वो नभोगा नवैते॥
भौमभार्गवबुधेन्दुभास्कराः सौम्यशुक्रधरणीतनूद्भवाः।
जीवभानुसुतभानुजा गुरु-राशयधीशगणना यथाक्रमं॥ इत्यादि।

End. रजनिकिरणदुग्धाम्भोनिधौ बुद्धितेजाः प्रबलदलनविद्याराशिपीयूषपूर्णः।
नयविनयकलाढ्यो दुष्कृतध्वान्तहन्ता विधुरिव क्षितलश्रीराजतिश्रीवटेशः॥
तस्यात्मजेन शिशुना सुखबोधहेतोरालोक्य जातकमवन्धि + + + चैवं।
स्थूलात्मकं हितमयं प्रथमप्रवेशं बलस्य पालनमतोऽस्य बुधा विधेयं॥

Colophon. इति महोपाध्यायश्रीशिशुविरचितो जातकसारः।

विषयः। राशितद्भोग-खेटादिनिरूपणं। जातकसमृद्धानोपायकीर्त्तनं। पितृपरोक्ष-जन्मकथनविधिः। अरिष्टकथनं। अरिष्टभङ्गकीर्त्तनं। परमयोगनिरूपणं। राजयोगकथनं। अनफादियोगकथनं। केमद्रुमयोगकथनं। रविकृतवेश्यादियोगकथनं। नवांशकफलकथनं। द्वादशांशफलकथनं। ग्रहदृष्टफलकथनं। अधमाष्टकयोगनिरूपणं। स्त्रीजन्मचिन्तनं। तत्र वैध-व्यादिज्ञानोपायकथनं। जारजयोगनिरूपणं। परमोच्चग्रहकथनं। त्रिकोणस्थितग्रहफलकथनं। नीचग्रहादिफलकथनं। ग्रहत्रययोगकथनं। चतुर्ग्रहादिफलकथनं। तनुस्थानादिग्रहफल-कथनञ्च।

No. 1995. व्रतपद्धतिः। Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 62. Lines, 5 on a page Extent, 1,306 s'lokas Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhángá, Pandit Kánái Jhá two other copies, one with Pandit Chhoti Jhá, another at Naduyárgram, Post Madhubaní, with Pandit Kanta Jhá Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vratapaddhati On optional fasts and penances, called Vratas. By Rudradhara Mahámahopádhyáya.

Beginning. मातृस्मृतिकृतोद्बोध श्रीरुद्रधरशर्म्मणा।
नानानिबन्धमिद्धासौ लिख्यते व्रतपद्धतिः॥
तत्रादौ व्रतसामान्यधर्म्माः। तत्र देवलः।
अभुक्त्वा प्रातराहारं स्नात्वाचम्य समाहितः।
सूर्य्यादिदेवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत्। इत्यादि।

End. वस्तुतस्तु तत्रापि शूद्रादेरभिलापं कर्त्तुमर्हति मतोऽपि तव्यादित्वस्य अप्रयोजक-त्वादिति। एष श्रीमाटेश्वरणोन्नीतः समयप्रदीपानुसारी पन्थाः॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरुद्रधरकृता व्रतपद्धतिः समाप्ता।

विषयः। सामान्यतो व्रतधर्म्मनिरूपणं। उपवासादिस्वरूपविवेचनं। स्त्रीणां सभर्त्तृकाणां पतिपार्थक्येन उपवासनिषेधकथनं। वैश्यशूद्रयोस्त्रिरात्रपक्षरात्रोपवासनिषेधकथन। गृहीत-व्रतापालने दोषकथनं। मासलक्षण-तद्विभागादिकथनं। युग्मादितिथिव्यवस्थाकथनं। नक्त-व्यवस्थाकथनं। हविष्यद्रव्यनिरूपणं। आदित्यव्रतविधानं। तत्र रविवारे उपवासव्रतविधानं। उभयसप्तमीव्रतकथनं। आरोग्यसप्तमीव्रतविधानं। फलसप्तमीव्रतकथनं। देवीव्रतविधानकथनं। तत्र दुर्गाचतुर्थीव्रतविधानं। शिवव्रतविधानं। तत्र अष्टम्यां नक्तभोजनव्रतविधान। रौद्रव्रतवि-धानं। महाव्रतविधानकथनं। तत्र लिङ्गादिपूजाविधानकथनं। गोमयादिलिङ्गपूजाविधानं। एकादशीव्रतविधिकथनं। अशून्यशयनव्रतविधानं। यावज्जीवैकभक्तव्रतविधिकथनं। मांस-

परित्यागविधानादिकथनं । एकभक्तव्रतविधिकथनं । शाकमासाहारव्रतविधानकथनं । लघु-मासाहारव्रतविधिकथनं । एकरात्रद्विरात्रत्रिरात्राद्युपवासव्रतविधानं । एकान्तराद्युपवासव्रतविधानं । द्वादशमासकृत्यविधिनिरूपणं गृहशान्तिकरणविधिकथनं । प्रमादमृतहिरण्यप्रायश्चित्तं । जन्मतिथिकृत्यनिरूपणं । सूतिकाषष्ठीपूजाविधानकथनं । वास्तुपूजाप्रकारादिकथनं । विद्यारम्भविधिकथनं । पञ्चपर्व्वकृत्यनिरूपणं । तिथिवारनियतकृत्यादिविधानं । आवश्यकश्राद्धकालादिनिरूपणं । चन्द्रादिग्रहणकृत्यनिरूपणं । मलमासस्वरूपकथनपूर्व्वकं तत्र कृत्यनिरूपणं । एकोद्दिष्टश्राद्धकालनिरूपणञ्च ।

No 1996. मिथ्यात्वनिर्व्वचनं। Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia 8. Lines, 8 on a page. Extent, 288 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magráṇi, Post Madhubaní, Darbháṅgá, Paṇdit Kánái Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Mithyátva-nirvachana. A dissertation on unreality leading to the conclusion of the unity of the human and the divine souls, and the substantial unreality or mere phenomenality of the universe as distinct from that soul. By Gokulanátha Upádhyáya, Mahámahopádhyáya.

Beginning. रज्जुभुजङ्गवदनाद्यविद्यया यत्र कल्पितमतात्त्विकं जगत् तत्परं किमपि वस्तु-गोकुले नन्दवेश्मनि निलीय तिष्ठति ॥ ... इत्यादि ।

End. वस्तुतः स्वजन्यत्वं स्वाधिकरणक्षणवृत्तिध्वंसप्रतियोगितावच्छेदकत्वानुपयोगित्वं वाक्यार्थज्ञानादेश्चतानिरूपितसाध्यत्वाख्यविषयता चेति संसर्गवशेन प्रयत्नवत्त्वं तात्पर्य्यमिति निष्कर्षः॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायगोकुलनाथोपाध्यायविरचितं मिथ्यात्वनिर्व्वचनं पूर्णमिति ।

विषयः। मिथ्यात्वस्वरूपनिरूपणपूर्व्वकं प्रपञ्चस्य मिथ्यात्वसंस्थापनं । प्रसङ्गादुपासनादिस्वरूपकथनमुखेन जीवब्रह्मैक्यादिकीर्त्तनञ्च ।

No. 1997. लीलावतीप्रकाशटिप्पनी। Substance, palm-leaf, 10 × 1 inches. Folia, 64. Lines, 4 on a page. Extent, 1,393 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magráṇi, Post Madhubaní, Darbháṅgá, Paṇdit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Lílávatí-prakáśa-ṭippaní. A gloss on Vardhamána's commentary on the Lílávatí. By Raghunátha S'iromaṇi Bhaṭṭáchárya.

Beginning. ॐ नमः सर्व्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते ।
अखण्डानन्दबोधाय पूर्णाय परमात्मने ॥

षड़ेव पदार्था इत्यवधारणस्य भाष्यादावभावात् आक्षेपासङ्गतेराह इचेति अवधारणपरोऽव-धारणप्रयोजनकः विभागो विभजनं, तदर्थः कादाचित्कः । विभागात्मकमिति पाठस्तु सुगम एव विभागे विभागोद्देश्यत्वेन अभिमते न्यूनाधिकसंख्याव्यवच्छेदे—इत्यादि ।

End. अकारणेति । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां क्वचिदकारणनाशस्यापि स्वकार्य्यनाशकत्वे न क्षतिरिति मन्तव्यं ।

Colophon. इति श्रीशिरोमणिभट्टाचार्य्यविरचिता लीलावतीप्रकाशटिप्पनी समाप्ता ।

विषयः । वर्द्धमानकृतप्रकाशाभिधानाया लीलावतीटीकाया व्याख्यान ।

No 1998 पुष्पमाला । Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 6 on a page. Extent, 60 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magrání-grám, Post Madhubani, Darbhángá, Pandit Kánái Jhá. Appearance, new. Verse. Correct.

Pushpa-málá. On the different kinds of flowers and leaves appropriate for the worship of particular divinities and at particular rites and ceremonies. By Rudradhara.

Beginning. जातीकुन्दशमीकुशेशयकुशाशोकं वकं किंशुकं
पुन्नागं करवीरचम्पकजवाशेफालिकाकुब्जकं ।
वासन्तीशतपत्रिकाविचकिलं मन्दारमर्काकयं
पीताम्लानकनागकेशरमिदं पुष्पं रवेः शस्यते ॥ इत्यादि ।

End. आहृत्य पत्रपुष्पं निपुणं कल्पतरुपारिजातादेः ।
पूजाविधौ सुराणां प्रशस्तदलपुष्पमालेयं ॥
रुद्रधरेण मनोरम गुणजालेन गुम्फिता यत्नात् ।
तनोतु तोषपोषं मनसि चिरं सर्व्वविबुधानां ॥

विषयः । सूर्य्यपूजने विहिताविहितपुष्पनिरूपणं । एवं शिव-विष्णु-दुर्गा-लक्ष्मी-विष्णु-मूर्त्तिभेदानां पूजने विहिताविहितपुष्पपत्रादिनिरूपणं । सर्व्वसुरपूजने वर्ज्जितपुष्पकथनं । श्राद्धादौ विहिताविहितपुष्पकथनञ्च ।

No. 1999. धर्म्माधर्म्मप्रबोधिनी। Substance, country-made paper, 14 × 3½ inches. Folia, 157. Lines, 8 on a page. Extent, 3,120 s'lokas. Character, Maithilí. Date, Sm. 1410. Place of deposit, Naváni, Post Mádhepurá, Darbhángá, Pandit, Vañsamani Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dharmádharma-prabodhiní. A digest of the Smriti rules regarding duty. By Premanidhi, son of Indrapati Mahámahopádhyáya, of Mithilá. The work was completed at Mysore, in the Nizám Sháhi dominion, in Samvat 1410, = A. D. 1353. It is divided into 12 chapters, thus—I. Daily duties. II. Worship. III. S'ráddhas. IV. Impurities. V. Purification. VI. Marriage. VII. Religious benefactions. VIII. Duties during times of distress. IX. Optional fasts. X. Pilgrimage. XI. Expiations. XII. Fruits of former works. Duties common to all classes, &c.

Beginning. जयति जयति गौरीबाहुको विघ्नहर्त्ता
जयति जयति देवो भानुकोटिप्रकाशः।
जयति जयति ++ चैकदन्तः सुरूपो-
जयति शुभगणाख्यः पातु नः सिद्धिदाता॥
प्रणम्य जगदाधारं गुरूंश्चैव विशेषतः।
क्रियते ब्राह्मणार्थाय धर्म्माधर्म्मप्रबोधिनी॥

अथ प्रातःकृत्यं। तत्र स्मृतिसमुच्चये,—दक्षः।
प्रातरुत्थाय कर्त्तव्यं यद्‌द्विजकृत्यं दिने दिने।
तत् सर्व्वं सम्प्रवक्ष्यामि द्विजानां विधिसिद्धये॥ इत्यादि।

End. मन्वादिस्मृतिमालोक्य याज्ञवल्क्यं तथैव च।
श्रीमत्प्रेमनिधिर्धीमान् अकरोद्धर्म्मबोधिनीम्॥
श्रीमद्राजनिजामसाहविषये माहिष्मती या पुरी,
सा मे पूर्व्वजवासभूश्च सततं देवोऽपि यां वाञ्छति।
श्रीमन्मैथिलठक्कुरेन्द्रपतिजो यत्नेन दृष्ट्वा स्मृतिं
कार्य्याकार्य्यविचारणार्थमकरोद्देशोपकण्ठे वसन्॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायमट्टकुरश्रीमदिन्द्रपतिसूनुश्रीप्रेमनिधिविरचिते धर्म्मशास्त्रे धर्म्माधर्म्मप्रबोधिन्यां द्वादशोऽध्यायः। समाप्तश्चायं ग्रन्थः।
मार्गे मासि सिते पक्षे षष्ठ्यां वै भृगुवासरे।
यत्नेन पाल्यतां विप्रैः समाप्तेयं प्रबोधिनी॥ संवत् १४१०॥

नवमेऽध्याये,—व्रतादौ तिथ्यादिनिरूपणं। एकादशीनिरूपणं। उपवासनियमाः। मही-
सावण्यादियोगः। रामनवमीविधिः। चैत्रादिद्वादशमासकृत्यनिरूपणं। सावित्रीव्रतं। दशहरा।
चातुर्मास्यविधिः। जन्माष्टमीविधिः। नवरात्रपूजाविधिः। सङ्क्रान्तिपुण्यकालनिरूपणं। अर्द्धो-
दययोगः।

दशमेऽध्याये,—तीर्थमाहात्म्यकीर्त्तनं। तीर्थनामानि। निवासस्थाननिरूपणं। राजधर्म्म-
कीर्त्तनं। करादानादिविधिः। दुर्गादिनिरूपणं। ऋणदानादिविधिः। आधिनिरूपणं।
साक्षिविधिः। लेख्यदिव्यादिप्रकरणं। सीमाविवादादिनिरूपणं। दायभागकथनं। द्यूतविधिः।
दण्डपारुष्यविधिः। स्तेयविधिः। अभिगमादिदण्डविधिः।

एकादशेऽध्याये,—वधनिर्णयः। महापातकादिनिरूपणं। ब्रह्महत्यासुरापानादिप्रायश्चित्तं।
अगम्यागमनप्रायश्चित्तं। क्षत्रियादिवधप्रायश्चित्तं। गोवधादिप्रायश्चित्तं। प्रायश्चित्तदिननिषिद्धानि।
स्त्रीवधप्रायश्चित्त। इतरप्राणिवधप्रायश्चित्तं। इतरद्रव्यस्तेयप्रायश्चित्तं। व्रणादौ कृमियोगे प्राय-
श्चित्तं। आत्मघातप्रवृत्तप्रायश्चित्तं। अपमृत्युमरणप्रायश्चित्तं। गवादिविक्रयप्रायश्चित्तं। निन्दित-
विवाहप्रायश्चित्तं व्रात्यप्रायश्चित्तं। चान्द्रायणकृच्छ्रादिव्रतलक्षणं।

द्वादशेऽध्याये,—कर्म्मविपाककथनं। सामान्यतः सर्व्ववर्णकर्त्तव्यानि। माङ्गल्यानि। अश्व-
त्थादिवृक्षारोपणविधिः। लवणसंयुक्तक्षीरादिभक्षणनिषेधः। दीपनिर्व्वाणदोषाः। शयनविधिः।

No 2000. पुरञ्जनचरितनाटकम्। Substance country-made paper, $10 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 531 s'lokas. Character, Maithilí. Date, Sk. 1701. Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepurá, Darbhángá, Pandit Harshanátha Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Purañjana-charita. A drama in five acts founded on the story of Purañjaná as given in the Bhágavata Puráṇa. By Kṛishṇadatta, of Mithilá. The play was first acted in the court of Purushottama Deva, of Orissá. The object of the work is to promote devotion to Kṛishṇa.

Beginning. नित्यानन्दचिदात्मकस्य कलया यस्याच्युतस्याखिलं
विश्वं वेत्ति तमप्यचेतनमिव द्रागभ्राम्यति श्राम्यति।
यो गृह्णात्यकरश्चलत्यचरणः पश्यत्यचक्षुः शृणो-
त्यश्रोत्रो मनसो गिरोऽप्यविषयो भक्तैर्वशोऽस्तात्स सः॥

अपि च। एकं वृक्षमधिष्ठितौ सहचरौ दिव्यौ सुपर्णौ भजे
पक्वं पिप्पलमत्यदश्निह ययोरेकौ गणैर्बध्यते।

शास्त्रज्ञप्यतिदीप्तिमञ्चति परो बुद्धा ममैव स्थितो-
बद्धोऽसावपि युक्तिमेति न परो मेऽत्राय पन्था मतः ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः। अलमतिविस्तरेण। भक्तिभावभाविभाकरविभाविभासितशुद्धमानस-सारसमन्वासितरमारमणचरणषट्चरणस्य क्षणक्षणविलक्षणविनयविवेकदयादानदाक्षिण्यादिगुणगणस्य निरुपधिपरोपकारजागरूकयशोभारघनसारप्रसारसुरभीकृतसंसारस्य परमरमणीयाकारस्य श्रीदिवाकरपुरुषोत्तमस्य सभायां — — — — — — — — सुखोपविष्टानां शिष्टानां देवविदेशवास्तव्यानां शास्त्रिणां ब्राह्मणानां राजकार्य्यभारिणां व्यापारिणाञ्च मण्डली समुल्लसति। तदत्र नवीनं किमपि नाटकमभिनेतव्यमिति। नेपथ्याभिमुखमवलोक्य। आर्य्ये इतस्तावत्। प्रविश्य नटी। अज्ज असि आणवेदु अज्जो को णिओओ अणुचिट्ठीअदुत्ति। सूत्र:। आर्य्ये साधुसमाजमाराधयितुमिच्छामि। नटी। कदमं उणपबन्धं समप्पिअ एदस्स आराहणं करिस्सदि अज्जो। सूत्र:। यत् किल मैथिलकृष्णदत्तकविना पुरञ्जनचरितं नाम नाटकं निर्म्माय अस्मासु समर्पितं तदभिनयेनाराधनमस्य सम्भविष्यति। इत्यादि।

End. श्रीतनुच्छविसुवर्णरेखितसान्द्रकान्तमतखिन्ननाञ्यि।
कृष्णरूपनिकषे निवेशितं प्रेमहेमसमुपवीक्ष्यतां मम ॥

अविज्ञात एवमस्तु। इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे।

Colophon. पुरञ्जनदुःखभञ्जनो नाम पञ्चमोऽङ्कः। समाप्तमिदं नाटकमिति।

शाकेऽब्दे धरणीवियन्मुनिधरासम्भासमाने शुभे
माघे मासि दिवामणौ मकरगे विष्णोस्तिथौ सादरं।
श्रीमन्मैथिलकृष्णदत्तकृतिना सन्निर्म्मितं नाटकं
अलेखीत्तदिदं मुदा द्रुततरं श्रीहेमनाथद्विजः ॥ शुभमस्तु।

विषयः। (श्रीमद्भागवतीयपुरञ्जनोपाख्यानमवलम्ब्य गुम्फितमिदं नाटकम्।)

अत्र प्रथमाङ्के,—पुरञ्जनमित्रयोरभिनयेन तयोर्नागपुरप्रवेशसूचनं। तत्र च नागराजनागरीभिः सादरं सुगृहीतयोस्तयोः स्वामिन्यै स्वात्मनिवेदनम्। तदनन्तरञ्च सभं तत्पुराधिकारिण्या पुरञ्जन्या पुरञ्जनस्य परिणयः समजनि।

द्वितीयाङ्के,—मृगयानुरागिणो राज्ञोऽदर्शनेन समुपासितायाः अपि सहजन्यया पुरञ्जन्याः शिरोवेदना मूर्च्छा च। अत्रान्तरे समागतस्य तस्य विमर्षणमनुगमनञ्च तदनु मदोन्मदनादिदेश प्रस्थितायास्तस्याः।

तृतीयाङ्के,—सितपक्षचरयोरभिनयेन नगरमध्ये शत्रुप्रवेश-पुररोधन-पुरञ्जनापसरण-सूचनम्।

चतुर्थेऽङ्के,—असञ्चितलक्षणेन भगवता सह विलक्षणचरस्य संवादः। तत्र च नवलक्षणानाम्नी कामधेनुः प्रविश्यात्मनो गुञ्जरवृन्दावनादिदेशभ्रमणविवरणं निवेदयामास। अत्रान्तरे

चेटीमात्रमनाथायाः नाथविरहविधुरायाः पुरञ्जन्याः अग्निप्रवेशसाहसमवलोक्य नवलक्षणया तस्याः समाश्वासनञ्च ।

पञ्चमाङ्के,—नवलक्षणासाहाय्येन तस्या गोपाललोकगमनपूर्व्वकं भगवद्दर्शनेन कृतार्थता पुनः पुरञ्जनसमागमश्चेति ।

No. 2001. शूद्राचारचिन्तामणिः । Substance country-made paper, 11 × 2 inches. Folia, 102. Lines, 5 on a page. Extent, 1761 s'lokas. Character, Maithilí. Date, L. S. 125. Place of deposit, Sáradápur. Post Mádhepurá, Darbhángá, Paṇḍit Vis'vanátha Jhá. Appearance, destroyed by worms. Prose and verse. Correct.

S'udráchára-chintámaṇi. On the religious duties of S'udras. By Váchaspati Misra, of the court of Mahárájá Harináráyaṇa, of Mithilá.

Beginning. तीर्थ्यालिपे नमस्कृत्य श्रीवाचस्पतिशर्म्मणा ।
धर्म्मशास्त्रं समालोक्य शूद्राचारो वितन्यते ॥
अत्र । उद्धाधमैचशौचानि तथाचमनकारणम् ।
द्विरुद्विराचम ++ प्रातःस्नानादिक ततः ॥
मध्यन्दिनस्नानविधिस्तर्पणस्य विधिस्ततः ।
देवार्चनं तत्प्रसङ्गाद्वैष्णवस्य च लक्षणम् ॥ इत्यादि ।

End. मिथ्याभिशंसिनो दोषो द्विः स+भूतवादिनः ।
मिथ्याभिशस्तदोषञ्च समाद++ + + + ॥

Colophon. इति महाराजाधिराजश्रीमद्धरिनारायणपरिषदा सकलपण्डितमण्डलीशिरोमणिना श्रीवाचस्पतिमिश्रेण विरचितः शूद्राचारचिन्तामणिः समाप्त इति ।
शुभमस्तु । लसं ४२५ । ज्येष्ठवदि ।

विषयः । सदाचारनिरूपणादिकं । शूद्राणामुद्धोधविधिकथनं । मलमूत्रादित्यागविधिः । शौचविधिकथनं । आचमनविधिकथनं । आचमननिमित्तानि । द्विराचमननिमित्तादि । आचमनापवादकथनं । दन्तधावनविधि । प्रातःस्नानादिविधिः । प्रातःकालादिनिरूपणं । माघस्नानादिविधिकथनं । पोष्यवर्गपालनावश्यकतानिरूपणमुखेन पोष्यवर्गनिरूपणं । योगक्षेमादिकथनं । नैमित्तिकादिषड्विधस्नानविधिः । तर्पणविधिः । जलस्थलयोस्तर्पणविधिः । देवपूजाविधिः । उपचारविधिः । पुष्पादिचयनविधिः । दुर्गापूजाविधानादिकथनं । शिवपूजाविधिः । सूर्य्यपूजाविधिः । पञ्चोपचारादिविधिः । धूपदीपनैवेद्यादिनिरूपणं । शूद्रेण वैश्वदेवानन्तर-

पूजाप्रभृते भिक्षान्नं देयं नान्यत्रेति निरूपणं। रसालादिविधिकथनं। विशेषेण दुर्गाशिवयोः पूजाविधिकथनं। शिवलिङ्गादिनिर्म्माणविधिः। विहिताविहितपुष्पाणि। विष्णुपूजाविधिः। शालग्रामशिलामाहात्म्यादिकीर्त्तनं। भगवद्गीतादिमाहात्म्यकथन। विष्णोर्द्वात्रिंशदपराधाः विष्णवे दानानि। गवादिदानविधिः। सर्व्वत्र विशेषदानप्रयोगकथनं। हरिभक्तिमाहात्म्य-कीर्त्तनं। पञ्चमहायज्ञविधानं। तत्र वैश्वदेवप्रयोगकीर्त्तन। नित्यश्राद्धविधिः। तत्र प्रयोगकथनं। अतिथिपूजाविधिः। भोजनविधिः। भोज्याभोज्यनिरूपणं। पानयोग्यदुग्धादिनिरूपणं। पशु-पक्षिमांसादिभक्षणविधिः। तत्र भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं। भक्ष्यमत्स्यनिरूपणं। मांसभक्षणवर्ज्जनयो-विधिः। पक्षिषघातकलक्षणादिकथनं। शयनविधिकथनं। दारोपगमनविधिः। गर्भाधानादि-विधिकथनं। रजस्वलाधर्म्मनिरूपणं। सामान्यतः स्त्रीधर्म्मनिरूपणं। गार्हस्थ्यधर्म्मनिरूपणं। मिथ्याशंसनादिदोषकीर्त्तनञ्च।

No. 2002. दानपञ्जी। Substance, country-made paper, 11 × 3 inches Folia, 10. Lines, 9 on a page. Extent, 1,708 s'lokas Character, Maithalí. Date, ?. Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepurá, Darbhángá, Pandit Harshanátha Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Dánapanjí. A summary of religious benefactions. By Ratnákara Thakkura.

Beginning. यदीयस्मरणादेव समीहितमवाप्यते।
सद्भिर्निर्विघ्नमधुना तन्नमामि परं महः॥
श्रीरत्नाकरधीरेण विस्तराद्दानसागरात्।
सर्व्वसारं समुद्धृत्य किञ्चिदालप्य लिख्यते

तत्र दानप्रशंसा। यानि मन्यत्र ++ नि हरेः प्रोक्तानि शंसति।
तेषां श्रेष्ठतमं दानमिति मे नास्ति संशयः। इत्यादि।

End. दक्षिणां दद्यात्। ततः ॐ स्वस्तीति प्रतिवचनं। अन्यतो गत्यमानीय दक्षिणां दद्यात्।

Colophon. इति श्रीरत्नाकरठक्कुरविरचिता दानपञ्जी समाप्ता।

विषयः। दानस्वरूपनिरूपणं। देयद्रव्यगणकथनं। दानविधिः। दानकालनिरूपणं। अलङ्कारधान्यादिदानविधिः। वर्षभोज्यदानविधिः। कपिलादिगोदानविधिः। उभयतोमुखी-दानविधिः। वृषभधेनुदानविधिः। गुड़धेनु-तिलधेनु-जलधेनु-घृतधेनुप्रभृतिदानविधिः। वरमहिषीदानविधिः। अश्वदानविधिः। दोलादिदानविधिः। दासीदानादिविधिः। आस-नादिदानविधिः। सिन्दूरतैलशर्कराजलधर्म्मघटादिदानविधिः। विविधफलशस्यदानविधिः।

सुवर्णरजततामादिदानविधिः । पूर्णपात्रकृष्णाजिनादिदानविधिः । ग्रामनगरादिदानविधिः । शालग्रामशिवलिङ्गादिदानविधिः । घृतघटादिदानविधिः । कौशेयवस्त्रादिदानविधिकीर्त्तनञ्च । अत्र सर्व्वत्र दानप्रयोगकीर्त्तनमिति ज्ञेयम् ।

No. 2003. योगरत्नाकरः । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 381 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepurá. Darbhángá, Paṇḍit Harshanátha Jhá; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágis'a. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Yoga-ratnákara. A guide to the performance of Yoga meditations, giving details about the various modes of sitting, regulating the breath, &c., &c. By Víreśvaránanda.

Beginning. यद्ब्रह्म वेदाः प्रवदन्ति सन्तश्चैतन्यशब्दात्मकमव्ययं तत् ।
योगीन्द्रवृन्दैः परमात्मतेजो ध्यातं सदाव्यादनिशं परं नः ॥
आनन्दोल्लासकन्दोपरिपरिविलसद्ब्रह्म पद्मान्तरस्थं
नित्यं चैतन्यरूपं वरद-भयधरं तत्त्वविद्यार्थयुक्तम् ।
शान्तं पूर्णेन्दुकुन्दोज्ज्वलविमलवपुर्विश्वनाथं भजेऽहं
विज्ञानध्वान्तहंसं सकलसुरगणैर्योगिभिर्वन्द्यमेकम् ॥
यदाद्यन्तं योगमलङ्घ्यमच्युतं यतोऽभवत् शाश्वतमव्ययं स्वयम् ।
अभ्यासतो ब्रह्मनिरूपणात्मकं संसारसिन्ध्वास्तरणैककारणम् ॥
सारं सङ्गृह्य तन्त्राणां वेदानां मतमव्ययम् ।
योगिनां परहंसानां सिद्धानां विदुषां सताम् ॥
श्रीमद्वीरेश्वरानन्दस्तनोति ज्ञानसिद्धये ।
योगरत्नाकरे ग्रन्थे क्रमशो मे च हेतवः ॥ इत्यादि ।

End. अभ्यासाद्भवतीह सिद्धिरतुला ध्यानाद्धि योगीश्वरः
सम्पाठात् कवितालिरेव विमला सम्पाठ्यते येन वै ।
तस्याष्टौ परिसिद्धयः करतले नित्यं भवेन्मुक्तिमान्
पापान्मोचविमानमेति नितरां निर्वाणमेवाच्युतम् ॥
श्रीमद्धरिहरानन्दनाथशिष्येण धीमता ।
श्रीमद्वीरेश्वरानन्दकृतिना ग्रन्थ ईरितः ॥ ॐ नमस्तारिण्यै ।

विषयः । प्रथमतो योगाभ्यासप्रकारनियमादिकथनम् । कुम्भकादिकरणविधिकीर्त्तनं ।

प्राणायामस्वरूपकथनादिकं। आसनविधिकथनं। ध्यानप्रकारकथनं। ध्येयस्वरूपादिकीर्त्तनं। षट्चक्रनिरूपणादिकं। शिवतीर्थाद्याध्यात्मिकतीर्थनिरूपणं। अन्तर्यजनविधिकथनं। तत्र ध्यानादिविधिकथनं। उद्वर्त्तनविधिः। आत्मरक्षाविनिरूपणं। शारीरतत्त्वकथनमुखेन जीवस्वरूपादिकथनं। मोक्षस्वरूपकीर्त्तनञ्च।

No. 2004 पाण्डवचरितम्। Substance, country-made paper, 12 × 1½ inches. Folia, 127. Lines, 5 on a page. Extent, 2,530 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇdit Vis'vanátha Jhá. Appearance, decayed. Verse. Correct.

Páṇḍava-charita. An epic poem on the career of the Páṇḍavas, founded on the details given in the Mahábhárata. By Lakshmídatta, son of Lakshmínáráyana, who styles himself a Rájapaṇḍita, but does not say in whose court he flourished. The codex is incomplete, breaking off in the middle of the 21st canto.

Beginning. कन्दर्पदर्पाङ्कुरमात्मयोगं सिन्दूरपूरारुणमिन्दुगौरम्।
कुन्दावदातस्मितमट्टहासं वन्दामहे तद्द्वयमद्वयं वा॥
गोवत्सपुच्छग्रहणोत्सुकाय गोपाङ्गनापाङ्गतरङ्गिताय।
आनन्दनन्दाङ्गनरिङ्गणाय तस्मै परस्मै महसे नमोऽस्तु॥
सन्दर्भलभ्याय विदर्भवाचां व्यासं भजे चन्द्रमसं कवीनाम्।
यद्भारतीनिर्भरचन्द्रिकाभिर्मोहान्धकारा जगतो विधूताः॥
व्यासस्य यद्भारतभारतीषु व्यासं समासादभिधातुमीहे।
वाल्मीकित + + + मन्तु सन्तः कर्म्माणि कुर्व्वन्ति न किं किशोराः॥
सोमान्वये सोम इवाम्बुराशौ राजाऽभवत्पाण्डुरिति प्रसिद्धः।
यद्राजमासाद्य सुखप्रधानं महा + + + कमला व्यरंसीत्॥ इत्यादि।

End. सङ्ग्रामाय यदा जुहाव मुरजिद्वाचा तपोनन्दनो
व्याख्यानेरथ वा + + पनिपदां संस्मृत्य दुर्य्योधनं।
तज्जातं कुरुशासितुः सुरपुरप्राप्तौ पुरो मङ्गलं
प्रायश्चित्तमनुत्तमं खलु सतां यत्किञ्चिदाभाषणम्॥

Colophon. इति श्रीश्रीमल्लक्ष्मीनारायणराजपण्डितकविडिण्डिमलक्ष्मीदत्तविरचिते पाण्डवचरिते महाकाव्ये पाण्डवविजयो नाम विंशतितमः सर्गः। (इतः परमेकविंशतितमसर्गस्य कियदंशो वर्त्तते)।

विषयः। १मे सर्गे,—पाण्डोर्मृगयावर्णनं। मृगरूपधारिणः किमिन्दमुनेः तस्य शापश्रापि कथनं। पाण्डवानामुत्पत्तिकथनञ्च। २ये,—पाण्डवानामस्त्रशिक्षावर्णनादिकं। ३ये,—तेषामेकचक्रानिवासवर्णनं। ४र्थे,—द्रौपदीस्वयंवरवर्णनं। ५मे,—सुभद्राहरणवर्णनं। ६ष्ठे,—जलविहारवर्णनं। ७मे,—खाण्डवदाहवर्णनं। ८मे,—राजसूयवर्णनं। ९मे,—द्यूतक्रीड़ावर्णनं। १०मे,—अर्ज्जुनस्य तपस्यार्थं प्रयाणवर्णनमुखेन गिरिवनादिवर्णनं। किराताज्र्जुनसमरसंरम्भादिवर्णनञ्च। ११शे,—अर्ज्जुनस्य सुरलोकगमनवर्णनं। तत्र स्वर्गवर्णनञ्च। १२शे,—अर्ज्जुनस्य उर्व्वस्या सह संवादवर्णनादिकं। १३शे,—युधिष्ठिरादीनां तीर्थयात्राप्रसङ्गेन वदरिकाश्रमगमनवर्णनं। १४शे,—सौगन्धिकाहरणवर्णनं। १५शे,—पाण्डवानां द्वैतवनवासवर्णनं। गन्धर्व्वराजकृतकौरवकामिनीहरणादिवर्णनञ्च। १६शे,—पाण्डवानां विराटनगरवासवर्णनं। १७शे,—उत्तरगोग्रहसङ्गरवर्णनं। १८शे,—कुरुपाण्डवयोः समरोद्योगवर्णनं। १९शे,—भीष्मबधवर्णनं। अभिमन्युबधवर्णनञ्च। २०शे,—जयद्रथबधवर्णनं। द्रोणकर्णादिबधवर्णनं। दुर्य्योधनस्य द्वैपायनह्रदप्रवेशवर्णनञ्च। (इतः केचन एकविंशतितमसर्गीयाः श्लोका वर्त्तन्ते। तत्र च दुर्य्योधनस्योरुभङ्गवर्णनं।)

No. 2005. भक्तितरङ्गिणी, सेतुसहिता। Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 460. Lines, 10 on a page. Extent, 12,048, s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Sáradápura; Post Mádhepura, Dárbhángá, Pandit Vis'vanátha Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Bhakti-tarangini A metrical dissertation on devotion to Krishna. By Vaidyanátha Páyagunda. The text extends to 200 s'lokas, and is divided into five cantos, metaphorically called waves, *tarangas,* in keeping with the name of the work, which means "the ocean of devotion." The author takes the Bhágavata Purána for his text. The work was completed for the gratification of Govindarája, son of Rámaráya Mani, of the gotra of Bharadvája. Annexed to the work in a commentary entitled *Setu* or the bridge. Its author's name is not apparent.

Beginning. मूलस्य,—निखिलभुवनपालं कामिनीकेलिलोलं
यदुकुलमणिपालं दानवेन्द्रान्तकालम्।
सजलजलदनीलं नन्दबालं सुबालं
व्रजयुवतिरसालं नौमि गोपालबालम्॥
मोहितगोपीजालं दोलितमालं यशोविशालम्।
दर्शितचित्रलीलं क्षीरदनीलं नमामि गोपालम्॥

अस्ति श्रीमदमन्दमन्दरगिरिग्रावस्खलत्प्रस्खल-
त्पुङ्खोत्तुङ्गतरङ्गभङ्गिसुभगग्रावाम्बुजारोधसि ।
इन्द्रप्रस्थमिवाचलेशसदनं सत्सम्पदामासनं
स्वःसाम्राज्यविडम्बिनिस्तुलगुणं भूमण्डलीमण्डनम् ॥
तत्रोदारपवित्रचित्रचरिते सद्विश्वविश्वम्भरा-
लम्बे विष्णुपदारविन्दमुकुलध्यानाद्यवाप्तोदये ।
भारद्वाजकुलाम्बुधौ समभवच्छ्रीरामरायो मणिः
शान्तो दान्तियुतः सुनीतिनिपुणो रामोऽपरः सद्यशाः ॥
तस्मादाविरभूच्चतुर्थ इव यः सप्तार्चिषामष्टमो-
वर्षाणामिव पञ्चमः स पुरुषार्थानां महानीतिमान् ।
साक्षाच्छ्रीपतिरांशितोजसम्भृतिर्गोविन्दरायः सुधी-
+ + मेघ इवावदातहृदयो विष्णोः पदालम्बनः ॥
सत्या + + तरो ललामसुयशःस्फीतः प्रपीताम्बरः
पद्मासद्मनि यस्य हृत्सरसिजे ल्लास्ते मुदा सर्व्वदा ।
साक्षात् केशव एव सम्प्रति पुनस्त्रातुं जगन्मण्डलं
तस्मात् श्रीविबुधाधिपो विजयते श्रीकेशवाख्यः सुधीः ॥
भूरिस्फुरन्मदगदाधिगताधिकाधि-
चेतोऽगदीकरणमौषधमद्वितीयम् ।
आदिष्टवान् स खलु भागवताब्धिसारं
कर्त्तुं यथा भवति मां मम तत्प्रसादः ॥
तस्यादेशवशात् केशवविभोर्विद्वद्विभूषामणे-
र्ग्रन्थं भक्तितरङ्गिणीति विदितं स्वच्छं ततोऽभ्युद्धरे ।
श्रीमद्भागवताख्यरत्ननिधितो रत्नं सतां शर्म्मदं
माहात्म्यस्मरणादिपञ्चलहरीयुक्तं प्रयत्नादहम् ॥
आलोच्य निखिलं भक्त्या श्रीमद्भागवतं मुदा ।
इतस्ततानि तत्रत्यान्यत्र पद्यानि कौतुकात् ॥
लिखामि मत्वा नागेशं वैद्यनाथः स्वबुद्धये ।
पायगुण्डेति यः ख्यातः काश्यां सङ्कुद्य भक्तितः ।
अत्र श्लोका मया दृष्टाः सप्तत्यधं शतद्वयम् । इत्यादि ।
सेतोः,—अवनीतलवर्त्तिलोचनानामतवर्त्ति सगुणैकमन्दिरम् ।
प्रमदाजनमीनवेधनं शिशुरूपं तमहं भजे हरिम् ॥

वैद्यनाथः पायगुण्डो विद्वत्केशवदैवज्ञः ।
व्याख्यां भक्तितरङ्गिण्याः सेत्वाख्यां विलिखाम्यहम् ॥
श्रीधरस्वामिमणिभिः कृता येषां मनोहरा ।
व्याख्या सा सर्व्वतः सा वै श्लोकीकृत्य प्रयत्नतः ॥
मौलक्रमानुरोधेन सविशेषात् क्वचिन्मया ।
स्वकृतानां सुपद्यानां नूतना च विलिख्यते ॥

तत्र तावत् प्रारिप्सितग्रन्थप्रतिबन्धकदुरितप्रशमनाय कृतमिष्टदेवतानमस्काररूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै व्याख्यातृश्रोतृणामनुषङ्गतो मङ्गलाय च निबध्नाति निखिलेति ।

End. मूलस्य,—अतिप्रयत्नेन मया कृतोऽयं रसालयो ग्रन्थनिधिर्गुणाश्रः ।
समर्पितः श्रीपतिपादपङ्कजे भक्त्या स तेनाद्य हरिः प्रसीदताम् ॥

Colophon. इति श्रीमत्पायगुण्डोपाख्यवैद्यनाथविरचितायां भक्तितरङ्गिण्यां पञ्चमस्तरङ्गः सम्पूर्णः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

सेतोः—रसानां नवानां शृङ्गारादीनां प्रेम्णो भक्तिरसस्य च आलयः, ग्रन्थेषु निधिः, गुणाश्रः गुणाश्रयः । शुभमस्तु ।

विषयः । ग्रन्थोऽयं भगवन्माहात्म्यादिप्रतिपादकानां श्रीमद्भागवतीयपद्यानां सङ्ग्रहेण निर्म्मितः । तत्र च क्वचित् क्वचित्; सङ्गतिमेषां प्रतिपादयितुं स्वयमपि ग्रन्थकारो द्विशतसंख्यकान् श्लोकान् रचयामास । तत्र प्रथमे तरङ्गे श्रीमद्भागवतप्रामाण्यादिनिरूपणपूर्व्वकं प्रथमादिक्रमेण द्वादशस्कन्धवर्त्तिनां श्लोकानां विन्यासेन भगवन्माहात्म्यकीर्त्तनं। एवं द्वितीये तरङ्गे,—भगवन्नाम-प्रतिपादकानां श्लोकानां सङ्गतिर्दर्शिता । तृतीये तरङ्गे,—भगवदुपासनापरपद्यानां सन्दर्भसङ्कलीकरणं । चतुर्थे तरङ्गे,—भगवत्स्तुतिपराणां पद्यानां सङ्गतिप्रदर्शनं । पञ्चमे तरङ्गे,—भगवद्भजनप्रयोजकानां तेषां गुम्फनैपुण्यप्रदर्शनेन भक्तिमाहात्म्यप्रपञ्चनं । ग्रन्थस्यास्यैव व्याख्यां सेतुरिति ज्ञेयम् ।

No. 2006. तत्त्वदीपनम् । Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 192. Lines, 6 on a page. Extent, 6,033 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepura, Darbhángá. Paṇḍit Vis'vanátha Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-dípana. A gloss on the S'abdakhaṇḍa of Gaṅges'a's Tattvachintámaṇi. By Vishṇupati, son of Rámapati Mahámahopádhyáya.

Beginning. भागधेयं परं ब्रह्म देवकीवसुदेवयोः ।
गुणमर्थद्भुतैर्वन्दे भूयो गोपालबालकम् ॥

गुरो रामपतेः शास्त्रं ज्ञात्वा विष्णुपतिः पितुः ।
कुरुते शब्दखण्डस्य तत्त्वदीपनमीदृशम् ॥
अथशब्देति । अथेत्यानन्तर्य्याभिधानं मङ्गलसूचनाय । इत्यादि ।

End. न च व्यभिचारिलिङ्गपरामर्शजन्यत्वेनानुमितेर्भ्रान्तत्वं स्यादिति वाच्यं गुणजन्यत्वेन तस्या अभ्रान्तत्वात् । + + +

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरामपतिसूनुश्रीविष्णुपतिविरचितं शब्दखण्डस्य तत्त्वदीपनं परिपूर्णम् । ॐ शिवमिति ।

विषयः । गङ्गेशोपाध्यायकृततत्त्वचिन्तामणेः शब्दखण्डस्य व्याख्यानम् ।

No. 2007. किरणावलीप्रकाशप्रकाशिका । Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 192. Lines, 6 on a page. Extent, 5,610 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Vis'vanátha Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Kiraṇávalí-prakás'a-prakás'iká. A gloss on Vardhamána's commentary on Prasastapáda's Vais'eshika treatise entitled Kiraṇávalí. By Bhagiratha Ṭhakkura.

Beginning. कैशोरं कलयन्तं मायाकायं पुरातनं पुरुषम् ।
नन्दालिन्दनिकेतं निगमरहस्यं नमस्यामि ॥
यः कैशोरे विश्वविख्यातकर्म्मा धर्म्माचार्य्यः श्रीमहादेवशर्म्मा ।
तज्ज्योदर्य्यो वर्द्धमानस्य सूक्तौ भावं मेघः सम्यगाविष्करोति ॥

मूर्द्ध्नि परद्विष इति पूर्व्वेणान्वयि । तेनान्यदपि बीजं जलसम्बन्धेनाङ्कुरयति इति ध्वनि-लभ्यते । इत्यादि ।

End. द्रव्यत्ववैशिष्ट्यसंसर्गमर्य्यादया भानेयाश्रितत्वावच्छिन्नसाध्यस्य द्रव्यत्वेऽप्रसिद्धेरित्यतः सर्व्वमवदातमिति ।

धीरा धरणिभवानी यमजनि चन्द्राद्भगीरथं तनयम् ।
तस्य कृतावेतस्यां सन्तः सन्तोषमाचरन्तु ॥
आसीदनुपमः पृथ्व्यां महादेवः कुलाग्रणीः ।
अनुजस्तस्य कृतवान् इमां व्याख्यां भगीरथः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायठक्कुरश्रीभगीरथविरचिता किरणावलीप्रकाश-प्रकाशिका समाप्तेति ॥

विषयः । किरणावलीनामप्रशस्तपादकृतपदार्थधर्म्मसङ्ग्रहस्य या व्याख्या तस्या वर्द्धमान-कृतं प्रकाशाभिधेयं यद्व्याख्यानं तस्य व्याख्या ।

No. 2008. चण्डिकाचरितचन्द्रिका। Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 31. Lines, 10 on a page. Extent, 734 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepura, Darbhángá, Pandit Harshanátha Jhá. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Chandiká-charita-chandriká. A poem on the exploits of the Deví as described in the Chandí section of the Márkandeya Purána. By Krishnadatta.

Beginning सिद्धिश्रीः साधकानां प्रसरति पुरतो यत्पदाराधकानां
निर्विघ्नं यत्प्रसादादुदयति सहसा सापि निःश्रेयसश्रीः।
त्रैगुण्यात्मत्रिमूर्त्तिर्निरवधिकरणासर्य्यमाधुर्य्यधुर्य्यात्
तुर्य्या सा कापि कुर्य्यात् सपदि मम मनःशुद्धिबुद्धिप्रसिद्धिम् ॥
चन्द्रचूडां चिदानन्दचञ्चु' चन्दनचर्च्चिताम्।
चञ्चन्ती' चञ्चलां चारु विन्मये चण्डिकां चिरम्॥
सद्गुणाम्बुनिधिष्टद्धिकारिणी तापपापतिमिरापहारिणी।
सेव्यतामसृतमारगर्भिणी चण्डिकाचरितचन्द्रिकाऽचिरम्॥
सकलमपि जनमकलनामसहसे। प्रथयसि भामनि दहतमिवे।
श्रीमति गतिरसि जगदम्ब जय जय देवि शिवे॥
ध्रुवम्। हरिमवबोधयसि च हरसि च विधिखेदम्।
जनयसि मधुकैटभमतिभेदम्॥ इत्यादि।

End. सिद्धिरस्तु सकले मम साध्ये सम्प्रसादविभवेन शिवायाः।
तत्पदाम्बुजयुगे रमणीये बुद्धिरस्तु सततं सुकृतश्रीः॥

Colophon. इति कृष्णदत्तकृतौ सिद्धिलचणायां चण्डीचरितचन्द्रिकायां सम्प्रसादचर-प्रदानो नाम एकादशः सर्गः। समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

विषयः। देवीमाहात्म्यमवलम्ब्य विरचितमिदं गीतिकाव्यमिति।

No, 2009. मिथिलेशाह्निकम्। Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 212. Lines, 9 on a page. Extent, 5,459 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of Deposit, Naváni, Post Mádhepura, Darbhángá, Pandit Vañsamani Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mithiles'áhníka. A Smriti compilation embracing all the leading topics of domestic religious duties. By Ratnapáni S'armá, son of Gangolí Sanjívesvara S'armá.

Beginning. यशो कस्य जगतां यथा त्रिजगतां गोविन्दतां रक्षणे
संसारे चरतामपारसलिलां विश्वामुतायाश्च यः ।
नैर्गुण्येऽप्यतरूपतामिव परं तस्मै नमोऽमायिने
चेरम्माय करावलम्बनविधावालम्बनायासकृत् ॥
वंशावलीचरितं मिथिलेशश्रीचन्द्रसिंहनृपतेः ।
कथितं रामचरितं शृणु विदितं तदाह्निकं सपदि ॥
प्रभेोऽस्तु सामवेदित्वात् तथाचारोऽपि लिख्यते । इत्यादि ।

End. न्यायोपार्जितवित्तेन कर्त्तव्यं ह्यात्मरक्षणम् ।
अन्यायेन तु यो जीवेत् स कर्म्मभ्यो बहिष्कृतः ॥
तिष्ठतु नाम प्रकीर्णकमतः परम्) ।

Colophon. इति श्रीगङ्गालीसिंहीवेश्वरशर्म्मात्मजनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसङ्गृहीते मिथिलेशाह्निके प्रकीर्णकं समाप्तम् ।

विषयः । वैदिकप्रातःकृत्यं । तान्त्रिकप्रातःकृत्यं । मूत्रपुरीषाद्युत्सर्गविधिः । शौचविधिः । आचमनविधिः । आचमनाङ्गकल्पविधानं । दन्तधावनविधिः । प्रातःसन्ध्याविधिः । द्वितीययामार्द्धकृत्यं । एवं तृतीयचतुर्थयामार्द्धकृत्यनिरूपणं । स्नानविवेचनं । तत्र वैदिकतान्त्रिकादिमन्त्रकथनं । वेदाभ्यासादिकथनं । गुरुपूजाविधिः । पोष्यवर्गादिनिरूपणं । ब्राह्मणादिधर्म्मकथनं । नीतिकथनं । ब्राह्मणादिवर्णानां निषिद्धानि । आपत्कृत्यानि । चक्रङ्क्रादिनिरूपणं । आतुरस्नानादिविधिः । अघमर्षणादिविधिः । द्विवस्त्रादिविधानं । स्नानानन्तरं शिरःकम्पने दोषकथनं । मन्त्रस्नानादिकथनं । तीर्थावाहनविधिः । तान्त्रिकादितिलकविधिः । वैदिकसन्ध्याविधिः । तत्कालविवेचनं । गायत्रीव्याख्या । दर्भनामतत्प्रभेदकीर्त्तनं । प्राणायामादिनिरूपणं । सामगानां वैदिकसन्ध्याप्रयोगः । तान्त्रिकसन्ध्याप्रयोगः । वैदिकतर्पणविधिः । यज्ञोपवीतविधिः । स्त्रीकर्त्तृकतर्पणे विशेषकथनं । काम्यतर्पणादिकथनं । पितृगाथाकीर्त्तनं । तर्पणवाक्यविवेचनं । जपयज्ञादिनिरूपणं । जपे निषिद्धानि । नवग्रहार्चनविधिः । ब्रह्मयज्ञविधिकथनं । गायत्रीहृदयगायत्रीकवचादिकथनं । तैलाभ्यङ्गादिव्यवस्था । देवप्रतिमानिरूपणं । शालग्रामशिलादिनिरूपणं । शिवनैवेद्यग्राह्यत्वनिरूपणं । देवदत्तलेपनादिमाहात्म्यकथनं । देवताग्राने घृतादिफलविवेचनं । अष्टमङ्गलनिरूपणं । सामान्यतः पूजनक्रमकीर्त्तनं । पुष्पविचारः । सूर्यादिदेवपूजाफलकीर्त्तनं । देवताविशेषे विहिताविहितपुष्पाणि । पुष्पमानविधिः । देवताविशेषे धूपनैवेद्यादिविवेचनं । वामकुम्भविवेचनं । नैवेद्यभक्षणविचारकथनं । दुर्गादिपूजाविधिः । शिवलिङ्गविधानकथनं । पञ्चमुखादिरुद्राक्षविधिः । लिङ्गपरिमाणादिकथनं । शिवनैवेद्यादिपवित्रता । वैष्णवस्य रुद्राक्षधारणफलं । समयविशेषे रुद्राक्षधारणनिषेधः । रुद्रादिप्रभेदतदभिषेकादिकथनं । शतरुद्रीयकथनं । विष्णुपूजाविधिः । अत्र षोडशो-

पचारादिनिरूपणं। सर्व्वदेवमन्त्रकथनं। अष्टाङ्गपञ्चाङ्गादिप्रणामविधिः। निर्म्माल्यधारणादि-विधिः। विष्णोरपराधाः। पत्रदानेनापराधक्षमाकथनं। नारायणपूजाविधिः। चरणोदका-दिविधिः। सामान्यतः सर्व्वदेवतातान्त्रिकपूजाविधिकथनं। तत्र विविधन्यासमुद्रोपचारादि-विधिकथनं। गुरुपूजनादिविधिः। करमालाविधिः। मणिमालानियमः। महाशङ्खमालादि-विधिः। देवताभेदे मालाभेदकीर्त्तनं। मालासंस्कारादिकथनं। सङ्क्षेपहोमकथनं। जप-पदार्थविवेचनं। जपाङ्गविचारः। लुप्तबीजमन्त्रादिकथनं। कवचादिपाठविधिः। निर्म्माल्य-धारणविधिः। पञ्चद्रव्यशुद्धिविधानकीर्त्तनञ्च। वैश्वदेवादिविधिः। होमे विहिताविहितद्रव्याणि। हविष्यद्रव्यविवेचनं। अग्न्यभावे अप्सु होमविधिकथनं। पायसवलिविधिः। नित्यश्राद्धविधि। अतिथिपूजाविधिः। सनकादिदानविधिः। गोग्रासविधिः। वामदेव्यगानविधिः। भोजन-विधितत्समयादिनिरूपणं। द्विरशनविधिः। भोजनपात्रविचारः। भोज्याभोज्यविवेचनं। प्रासादादौ भोजननिषेधः। ताम्बूलविधिः। षष्ठयामार्द्धकृत्यनिरूपणं। सन्ध्याकथनं। शयन-विधिः। शय्याविवेचनं। अन्यशय्यायां शयनादिनिषेधः। शयनसमये पठनीयकथनं। दारोप-गमनविधिः। गर्भाधानादिकथनं। रजस्वलाशौचनिरूपणं। पुत्रानुत्पत्तौ उपायकथनं। तत्र दिवसनक्षत्रादिनिरूपणं। द्रव्यगुणकथनं। ऋतुगुणकथनं। रसगुणकथनं। धान्यादिगुणः। शाकादिगुणः। विविधफलगुणाः। जल-दुग्ध-दधि-तक्र-घृत-गुडादिगुणाः। लशुनादीना-मभक्ष्यता। मत्स्यभोजनविधिः। वैधहिंसायां दोषाभावनिरूपणं। मांसभक्षणविधिः। वृथामांस-भक्षणादौ दोषकथनं। मांसस्य पुरुषार्थचतुष्टयसाधनत्वकथनं। भक्ष्यमत्स्यपक्षिच्छागादिनिरूपणं। भोजनार्हान्ननिरूपणं। शूद्रान्नविवेचनं। प्रतिपदादिक्रमेण कुष्माण्डादिनिषेधः। नवस्नातनवो-दकादिविवेचनं। द्रव्यशुद्धिनिरूपणं। अभ्युक्षणमात्रशुद्धिनिरूपणं। गुडादिशुद्धिकथनं। भोजन-प्रकारकथनं। धर्म्मार्थविवाहफलं। बन्धुहीनस्य संस्कारकरणे फलं। शूद्रशवादिभोजनदोषकी-र्त्तनं। गार्हस्थ्यधर्म्मनिरूपणं। न्यायोपार्ज्जितधनप्रशंसा। अन्यायोपार्ज्जितधनस्य निन्दाकीर्त्तनञ्च।

No. 2010. तन्त्रकौमुदी। Substance, palm leaf 10 × 2 inches. Folia, 112. Lines, 6 on a page. Extent, 2,485 s'lokas. Character, Maithilí. Date, Sk. 1551. Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhepura, Darbhángá, Pandit Vis'vanátha Jhá. Appearance, old. Verse. Correct.

Tantra-kaumudí A digest of Tántric religious duties. By Devanátha S'armá. The work is purely Vaishnavite, and refers only to those rites and duties which Vaishnavas recognise. None of the S'ákta rites has been noticed. At the end of the work the author gives a long list of the Tantras, Yámalas, and Pancharátras he had consulted.

Beginning. वाणीरद्रुमकुञ्जभाजियमुनाकूले तमालद्युति-
निर्मुक्ताङ्कभरच्छटाङ्कविकसद्बिम्बाननो माधवः ।
रासोल्लासविलासविभ्रमलसत्स्वेदार्द्रगण्डस्थलो-
गोपीभिर्मधुनिर्व्विशेषमनिशं पीतो हरिः पातु वः ॥
श्रीदेवनाथशर्म्मा तनुते खलु तन्त्रकौमुदीमेताम् ।
आगमलीनमतीनामतिहृद्यामखिलतन्त्रेषु ॥
सम्प्रदायविरोधेन सिद्धमप्युज्झितं मया ।
सम्प्रदायानुरोधेन निर्म्माणमपि कथ्यते ॥
यथागमेन प्रामाण्यं विसम्वादिनि सर्व्वतः ।
पञ्चरात्रप्रमाणत्वं रोधकस्यानुरोधतः ॥ इत्यादि ।

End. संहितां वैष्णवीं तद्वत् तत्त्वसागरसंहिताम् ।
संहितां कपिलप्रोक्तां श्रीमन्म+रसंहिताम् ॥
तन्त्रं श्रीभुवनेश्वर्य्या मन्त्रदेवप्रकाशितम् ।
कल्पं श्रीवनदुर्गायास्तन्त्रं सम्मोहनाह्वयम् ॥
हयशीर्षमुयमतं सारसङ्ग्रहसङ्ग्रहम् ।
प्रपञ्चसारव्याख्यानं मन्त्रदर्पणमेव च ॥
विज्ञानभारतं तद्वत् श्रीरामार्च्चनचन्द्रिकाम् ।
मन्त्रनेत्रं चन्द्रिकाया व्याख्यानं यामलत्रयम् ॥
विज्ञानेश्वरसिद्धान्तसारश्रीतन्त्रकाण्यपि ।
विज्ञानललितं पञ्चरात्रं नारायणीमपि ॥
वसिष्ठसंहितां गार्ग्यसंहितां भैरवसंहिताम् ।
दिव्यं सारस्वतं चिच्चन्द्रिकां कामिकमप्यथ ॥
होमावरोत्तरग्रन्थं प्रतिष्ठासारसङ्ग्रहम् ।
संहितां वायवीं तद्वत् संहितां ब्रह्मणस्तथा ॥
शम्भोः संहिताश्चैव मन्त्राश्च++र्निं तथा ॥
ईशानसंहितां तद्वत् सिद्धान्तं विश्वकर्म्मणः ॥
तन्त्रं श्रीदक्षिणामूर्त्तेः शतधन्वादिकं तथा ।
व्याख्यानं शारदायाश्च वैशम्पायनसंहिताम् ॥
तथैव त्वरिताज्ञानं स्मृतिशास्त्राण्यशेषतः ।
ज्योतिःशास्त्राणि चालोच्य सकलाः परपद्धतीः ॥
सर्व्वेषां सारमुद्धृत्य देवनाथेन धीमता ।
विधानमिति सम्प्रोक्तं पुरश्चर्य्यादिकर्म्मणः ॥

Colophon. चन्द्रबाणशरभूमिभूमिते सम्मते शकमहीपतेर्गते ।
रामनामविदितेन केनचित्रिमिमे लिपिरतिलरायुषा ॥

विषयः । तन्त्रशास्त्रप्रामाण्यव्यवस्थापनं । जन्मसम्पदादिविवेचनं । राश्यादिविवेचनं । सिद्धादिनिरूपणं । मन्त्राणां स्त्रीत्वादिकथनं । दीक्षाकालादिनिरूपणं । कलावतीदीक्षादिविधिकथनं । दीक्षितस्य नियमादिकथनं । दीक्षायां पूजादिविधिकथनं । पुरश्चर्यादिविधिकथनं । तत्र आसनादिनिरूपणं । मुद्राणां लक्षणादिकथनं । जपमालाविधानं । जपविधिः । विविधमन्त्रनिरूपणं । कौलयोगविधिकीर्त्तनं । दशमन्त्रसंस्कारकथनं । कौलानामाह्निककृत्यविधिकथनं । विशेषेण भूतशुद्धिप्रकारकीर्त्तनं । मातृकादिन्यासविधिकथनं । अर्घ्यस्थापनविधिकथनं । विशेषेण बाह्यपूजाविधिकथनं । तत्र देवताविशेषे पुष्पादिविवेचनं । नैवेद्यादिविधानञ्च । होमविधिकथनं । अष्टादशविधसंस्कारकथनं । मन्त्रसिद्धिविधिकथनं । वीरसाधनविधिकथनं । होमद्रव्यप्रमाणनिरूपणं । कुण्डविधानकीर्त्तनं । मानपरिभाषाकीर्त्तनं । षट्कर्मनिरूपणञ्च ।

No. 2011. मन्त्रप्रदीपः । Substance, country-made paper, 11 × 4, inches. Folia, 125. Lines, 10 on a page. Extent, 4,610 s'lokas Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbhangá, Pandit Lála Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mantra-pradípa. A Tántric compilation comprising rules for initiation in Tantric rites; mystic mantras, for different gods and goddesses; and rituals for their worship. By Harapati A'gamácharya, son of Ruchipati Mahámahopádhya, and inhabitant of Váijáligráma. His family village was Kháuál. The work was compiled under the orders of Mahárájádhirája Kañsanáráyana Lakshmínátha Deva, and is divided into 15 chapters. The gods named are partly S'ákta and partly Vaishnavite. No. 747 (II, p. 156), bears the same name as this, but its subject and author are different.

Beginning. जगद्गुरुन् नमस्कृत्य नित्यानन्दं महेश्वरम् ।
यस्य स्मरणमात्रेण नृणां सिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥
विश्वगज्जननीमाद्यामच्युतविधिशङ्करैर्वन्द्याम् ।
शवसंस्थामहमीडे निखिलासुरघातिनीं चण्डीम् ॥
श्रीवात्स्यकुलजातो वैजोलीग्रामवासविख्यातः ।
रुचिपतिसूनुः श्रीमान् दीक्षावान् हरपतिर्जयति ॥
श्रीकंसनारायणभूमिपालः सानुग्रहो मे कुरुते निदेशम् ।

मन्त्रप्रदीपं कुरु मत्वरं त्वं यद्दर्शने मे भवति प्रमोदः ॥
मूर्द्ध्ना समादाय तदेकदत्तामाज्ञां विविच्याखिलमन्त्रतन्त्रम् ।
यथायथाम्नायविधि+मादौ सिद्धादिकं सिद्धिकरं नराणाम् ॥

———————— तत्र मन्त्रकरणे विष्णुयामल-रुद्रयामलादिसारमुद्धृत्य लिख्यते ।
तत्र विष्णुयामले,— दीक्षां विनोपदेशस्य दुष्टत्वात् प्रथमन्तु सा ।
पापक्षयं दिव्यभावं साधकस्य करोत्यतः ॥ इत्यादि ।

End. स्तुत्वा प्रणम्य शिरसा उदकेन समर्पयेत् ।
चरणाम्बुजमूले । इति नैवेद्यभक्षणदोषः ।

Colophon. इति समस्तप्रक्रियाविराजमानशिवभक्तिपरायणमहाराजाधिराजश्रीमत्-कंसनारायणश्रीमल्लक्ष्मीनाथदेवनिदेशप्रोत्साहिताज्ञया ‥ मैथिलीग्रामवासिविख्यातखौआलग्रामीण-महामहोपाध्यायश्रीरचिपतिशर्म्मात्मजागमाचार्य्यश्रीहरपतिविरचिते मन्त्रप्रदीपे पञ्चदशः पटलः समाप्तः ।
मम पुस्तं हरेद्यस्तु चौरविद्याबलेन वा ।
पिता तस्य भवेत् कुष्ठी माता तस्य च शूकरी ॥ इति ।

विषयः । १, २ये पटले,—दीक्षाया आवश्यकत्वकथनं । सिद्धादिनिर्णयः । अकडमादिचक्रविधिः । नाडीविधिः । राशिचक्रं । नक्षत्रचक्रं । ऋणधनजिज्ञासा । गणनिरूपणं । कुलाकुलादिविचारः । बालादिभेदः । मन्त्रसंस्कारः । दीक्षासमयदेशगुरुशिष्यादिनिरूपणं । सामान्यदीक्षाविधिः । ग्रहणादिकालीनदीक्षा । नवग्रहहोमविधिः । वागीश्वरी-भुवनेश्वरी-नित्या-दुर्गा-बाला-गणेश-चन्द्र-कार्त्तिक-क्षेत्रपाल-सूर्य्य-वह्नि-हरि-हरादीनां मन्त्रनिरूपणं ।

३—७मे पटले,—सर्व्वदेवताप्राणप्रतिष्ठाविधिः । प्रशस्ताप्रशस्तासननिरूपणं । भूतशुद्धिः । श्रीकण्ठादिन्यासाः । मालाद्रव्यकथनं । जपविधिः । मालासंस्कारप्रयोगादिकथनं । यन्त्रनविधिकथनञ्च शङ्खस्थापनप्रकारः । आवाहनादिमुद्राकथनं । अर्घ्यपुष्पादिविधिः । दीपनिर्व्वाणदोषकथनं । विशक्तिपूजाविधिः । प्रयोगकीर्त्तनञ्च । छिन्नमस्तापूजाविधिः । उग्रताराविधिः । प्रयोगकथनञ्च । उच्छिष्टचाण्डालिनीपूजादिकथनं । सुन्दरीपूजादिकथनं । त्रिपुरसुन्दरीविधिः । कालीपूजाविधिकथनञ्च ।

८—११शे पटले,—नवदुर्गापूजाविधिः । वाग्वादिनीपूजाविधिः । लक्ष्मीपूजाविधिः । वज्रप्रस्तारिणीपूजाविधिः । अश्वारूढापूजाविधिः । अन्नपूर्णापूजाविधिः । महिषमर्द्दिनीपूजाविधिः । पूतिनीपूजाविधिः । त्रिपुरभैरवीपूजाविधिः । बालापूजाविधिः । उच्छिष्टमातङ्गीपूजाविधिः । त्वरितापूजाविधिः । विकण्टिकीपूजाविधिः । नित्यक्लिन्नापूजाविधिः । नित्यापूजाविधिः । त्रिपुटापूजाविधिः । पद्मावतीपूजाविधिः । दुर्गापूजाविधिः । जयदुर्गापूजाविधिः । मातङ्गीपूजाविधिकथनञ्च ।

१२—१४शे पटले,—गणेशपूजाविधिः । महागणपतिपूजाविधिः । शक्तिगणपतिपूजा-

विधिः। पीताम्बरगणपतिपूजाविधिः। उच्छिष्टगणपतिपूजाविधिः। वटुकभैरवपूजाविधिः। चन्द्रपूजाविधिः। सूर्य्यपूजाविधिः। विष्णुपूजाविधिः। वासुदेवपूजाविधिः। लक्ष्मीवासुदेवपूजाविधिः। हयग्रीवपूजाविधिः। दधिवामनपूजाविधिः। रामचन्द्रपूजाविधिः। वाराहपूजाविधिः। धरणीपूजाविधिः। नरसिंहपूजाविधिः। श्रीकरपूजाविधिः। पुरुषोत्तमपूजाविधिः। गोपालपूजाविधिः। बालगोपालमदनगोपालादिपूजाविधिः। शिवपूजाविधिः। उमापतिपूजाविधिः। मृत्युञ्जयपूजाविधिः। दक्षिणामूर्त्तिपूजाविधिः। नीलकण्ठपूजाविधिः। अर्द्धनारीश्वरपूजाविधिः। पशुपतिपूजाविधिः। क्षेत्रपालपूजाविधिकथनञ्च।

१५शे पटले,—वटुकनाथपूजाविधिः। चण्डेशपूजाविधिः। अजपापूजाविधिः। मार्त्तण्डभैरवपूजाविधिः। दक्षिणकालीपूजाविधिः। अरिमन्त्रलक्षणशान्तिकीर्त्तनञ्च। अत्र सर्व्वत्र पूजापद्धतिरस्तीति ज्ञेयम्। इति।

No. 2012. नीलाद्रिमहोदयः। Substance, palm-leaf, 15 × 5 inches. Folia, 196. Lines, 4 on a page. Extent, 4,018 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Dr. Rájendralála Mitra. Appearance, new. Verse. Correct.

Níládrimahodaya. The temple of Jagannátha at Puri, its origin, merits, the images existing there, their worship, feasts and festivals. The work follows closely, but not strictly, the *Purushottama-máhátmya* given in the Padma Puráṇa, but it professes to be an extract from the Súta Sañhitá. It has the alternative name of *Purushottama-máhátmya.*

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमुदीरयेत्॥
तं वेदशास्त्रपरिनिष्ठितशुद्धबुद्धिं चर्म्माम्बरं सुरमुनीन्द्रनुतं कवीन्द्रं।
कृष्णत्विषं कनकपिङ्गजटाकलापं व्यासं नमामि शिरसा तिलकं मुनीनां॥
एकदा नैमिषारण्ये पुण्ये सर्व्वसुखप्रदे।
नानातीर्थसमायुक्ते नानागुल्मनोरमे॥
फलपुष्पाढ्यवृक्षाणां निकरैः परिसङ्कुले।
नानानीलसमायुक्ते विविक्ते मृगरञ्जिते॥
तापसाश्रमसङ्कीर्णे ख्याते परमपावने।
तादृशेऽपि वने रम्ये शौनकाद्या मुनीश्वराः॥
तुष्णीभूय समस्तास्ते गोष्ठीं चक्रुर्मनोरमां।

समस्ततीर्थतत्त्वानां ज्ञानाय जगतीतले ।
क्षेत्राणां शिवदानाञ्च जिज्ञासायै त्वरान्विताः ॥
सभायां जायमानायां तत्क्षणे च मुनीश्वरः ॥
जटामण्डलधारी च कौपीनधृतसुन्दरः ॥
कृष्णाजिनोत्तरीयेण विराजितवपुर्मुनिः ।
सूतस्तदानीं सम्प्राप्तश्च शिष्यगणैर्युतः ॥
तं दृष्ट्वा परमप्रीताः शौनकाद्यास्तपस्विनः ।
समुत्थाय नमश्चक्रुः सोऽपि तान् दण्डवद्भुवि ॥
तत्र प्रणामं कृतवान् उवाच स तदा मुनिः ।
तमासीनं ततो दृष्ट्वा ऋषयस्ते मुनीश्वराः ।
ऊचुः प्राञ्जलयः सर्व्वे सर्व्वलोकहिताय वै ॥

ऋषय ऊचुः । भगवन् सर्व्वधर्म्मज्ञ सर्व्वतीर्थादितत्त्ववित् ।
अतो ब्रूहि समस्तानां तीर्थानां शिवसम्भृतां ।
क्षेत्राणाञ्च फलं तावत् सूत नः कथयाधुना ॥
तेषां मध्ये वरः को वा क्षेत्राणाञ्च मुनीश्वराः ।
तीर्थानाञ्च तथा ब्रूहि यतस्त्वं व्याससम्मितः ।
समारभेत तद्वक्तुं गुह्यं तैः इष्टमुत्तमं ॥

सूत उवाच । शृणुध्वं मुनयः सर्व्वे संयतात्मान एव हि ।
तीर्थानां क्षेत्रराशीनां मध्ये श्रीपुरुषोत्तमः ।
गुह्यः सर्व्वतमोघ्नश्ची सर्व्वपुण्यफलप्रदः ॥

End. नैव तेषाञ्च देवानां सम्पत्तिश्च कदाचन ।
न तेषां मङ्गलं भूमौ प्रहृष्टानाञ्च तत्र हि ॥

Colophon. इति सूतसंहितायां नीलाद्रिमहोदये श्रीपुरुषोत्तमक्षेत्रमाहात्म्ये चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥

विषयः । अत्र चत्वारिंशदध्यायाः सन्ति । तत्र १मे,—तीर्थानां मध्ये पुरुषोत्तमतीर्थस्य प्राधान्यकथनं । २ये,—कृतयुगे मालवाख्ये देशे अवन्तीनामपुर्य्यां इन्द्रद्युम्नो राजा बभूव इत्यादिवर्णनं । ३ये,—एकाम्रक्षेत्रमाहात्म्यं । ४र्थे,—बलेन भद्रया च युक्तस्य दारुरूपस्य हरेराविर्भावकथनं । ५मे,—इन्द्रादयो देवा ब्रह्मलोकादागत्य दारुरूपस्य हरेः पूजादिकं चक्रुरित्यादिवर्णनं । ६ष्ठे,—ब्रह्मकृतदारुमयहरिस्तोत्रं । ७मे,—८मे, च ब्रह्मणा इन्द्रद्युम्नाय विष्णोस्त्रिकालपूजाविधिकथनं । ९मे,—आचार्य्यलक्षणकथनं । १०मे,—११शे, च विष्णुपञ्चोपचारादिकथनं । १२शे,—वारतिथिनक्षत्रविशेषेषु पूजाविशेषकथनं । १३शे,—मत्स्या

स्नानविधिः। १४शे.—स्नानोत्सववर्णनं। १५शे,—स्नानोत्सवान्ते पूजाप्रकारकथनं। १६शे,—आषाढ़स्य शुक्लद्वितीयायां पुरुषोत्तमस्य घोषयात्राकथनं। १७शे,—शयनयात्राविधिः। १८शे,—दक्षिणायनयात्राकथनं। १९शे,—श्रावणमासामावस्यादिने पुरुषोत्तमस्य अरुणोदय-कालपूजाविधिकथनं। २०शे,—प्रासादपूर्व्वस्यां दिशि नारायणरूपेणावस्थितस्य वटवृक्षस्य पूजाविधिकथनं। २१, २२, २३, २४शे,—भाद्रकृष्णाष्टम्यां श्रीपुरुषोत्तमपूजादिकथनं। २५शे,—हरेः पार्श्वपरिवर्त्तनं। २६शे,—वामनजन्मोत्सववर्णनं। २७शे,—शक्रध्वजोत्सववर्णनं। २८शे,—पुरुषोत्तमस्य आश्विनमासपूजाविधिः। २९शे,—कार्त्तिकमासपूजाविधिः। ३०शे,—पुरुषोत्तमदर्शनविधिः। ३१शे,—प्रावरणोत्सवविधिः। ३२शे,—पौषमासपूजाविधिकथनं। ३३शे,—उत्तरायणपूजाविधिकथनं। ३४शे,—दोलयात्राकथनं। ३५शे,—दमनकयात्राकथनं। ३६शे,—वैशाखमासपूजाविधिकथनं। ३७शे,—पुरुषोत्तमयात्रादिकं ये नराः कुर्व्वन्ति तेषां पुण्यादिकथन। ३८शे,—दारुब्रह्मघटनाविधिः। ३९शे,—दारुब्रह्मप्रतिष्ठाविधिः। ४०शे,—प्रतिष्ठान्ते पूजाविधिः॥

No. 2013. अन्योक्तिशतकम्। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 330 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Lagmá, Post Vaherá, Darbhángá, Pandit Raghunátha Jhá. Appearance, old. Verse. Correct.

Anyokti-śataka Miscellaneous verses in illustration of particular figures of rhetoric. By Mohana S'armá, son of Aniruddha Surí. The subjects of the verses are lions, elephants, sheep, ocean, moon, lotus, bee, kokila, crow, geese, desert, well, river, town, Deva, and S'eshanága.

Beginning. तरलाङ्गुलिदलशोलित-शुषिरामधराधरे धृतां मुरलीम्।
कलमालापयदतुलं गोपकुलं तन्महः कथये॥
अनिरुद्धसूरितनयो मोहनशर्म्मा विदेहदेशीयः।
अन्योक्तिशतकमेतत् कुरुते कमलापतिं नत्वा॥
तत्रादौ सिंहान्योक्तयः।
आतङ्केन मदोत्कटैः करटिभिस्त्यक्तैव भूभृत्तटी
क्रीड़द्भिः क्षपणैः करेणुकलभैः क्रान्तैः कियत्पौरुषं।
को वेद क्व वसन्ति चन्त शरभाः स्वर्द्धालवो येऽधुना।
कः पारीन्द्रपराक्रमस्य विषयो यस्मिन्नसौ जृम्भताम्॥ इत्यादि।

End. तुष्णीमुद्वह नागराज वसुधामाधाय धैर्य्यं मनः
स्वच्छन्दं विचरस्व मा पुनरहिष्वन्येष्वसूयां क्षणोः॥

एतस्मिन् विषये म केवलमुपालभ्यः स्वतन्त्रो विधि-
र्यस्त्वामेव जगत्त्रयेऽपि विदधे धौरेयमेतादृशम् ॥
सिंहदन्तिघनवारिधिचन्द्राः पद्मभृङ्गपिककाकमरालाः ॥
मारवावटनदीतरुदेवा-वर्णिता इह हि नागगणेशः ॥

विषयः । अन्योक्त्यालङ्कारध्वनिना प्रास्ताविकाः श्लोका निर्म्मिताः । तत्र सिंह-गज-मेघ-समुद्र-चन्द्र-पद्म-भ्रमर कोकिल-काक-मराल-मरुकूप-नदी-वृक्ष-देव-शेषनागोक्तयः वर्णिताः ।

No 2014. सरोजकलिका । Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 7 on a page. Extent, 316 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Lagmá, Post Vaherá, Darghángá, Pandit Raghunátha Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Saroja-kaliká. Dissertations on various Smriti topics. By Bhásvat Kaviratna. Contents: On the necessity of S'ráddhas. Duties of performers of S'ráddhas. Persons fit to perform S'ráddhas. S'raddhas during the first year after death. S'ráddhas before marriages and other auspicious occasions. 'Enquiry about death.' Collection of bones after cremation. Offering of Pindas. Mourning. Mourning of adopted sons. Merging of mourning. Mourning for infants &c. Enquiry about Sapindas.' Purification by bathing. Purification of ground. Ditto of water. Ditto of dressed rice. Ditto from extreme pollution. Ditto of character. Cause of the extension of sin. Injury to life. Expiation for killing cattle. Ditto for great enemies. Ditto for eating food from washermen and others. Ditto for marrying in one's own Gotra. Ditto for incest. Rituals for consecrating cattle. Rules for offering water to the manes. Duties of the twice-born classes. Rules regarding borrowing. Chándráyana and other expiatory rites. Duties of faithful wives. The compilation is obviously a very old one, as its does not quote from, or refer to, any mediæval digest.

Beginning. भास्वता कविरत्नेन प्रयत्नेन स्फुटीकृता ।
सरोजकलिका भाति श्रुतिस्त्रीकर्णभूषणा ॥
अथ श्राद्धधर्म्मव्यवस्था । हारीतः ।
न तत्र वीरा जायन्ते नारोगा न शतायुषः ।
न च श्रेयोऽधिगच्छन्ति यत्र श्राद्धं विवर्ज्जितं ॥ इत्यादि ।

End. विधायोरसि सा शुद्धा प्रविशेज्जातवेदसं ।
आर्त्तार्त्ते मुदिता हृष्टे प्रोषिते विमनास्तु या ॥

Colophon. इति सरोजकलिका समाप्ता । इति शुभं भूयात् ।

विषयः । श्राद्धावश्यकताकथनं । श्राद्धकर्त्तृधर्म्मनिरूपणं। श्राद्धाधिकारिणः । आद्यैको-द्दिष्ट-सपिण्डनादिविधिः । आभ्युदयिकश्राद्धनिर्णयः । मरणजिज्ञासा । अस्थिसञ्चयविधिः । पिण्डदानविधिः । अशौचनिरूपणं । क्षत्रियपुत्राद्यशौचं । सन्निपाताशौचं । बालाद्यशौचं । सपिण्डादिलक्षणं । स्नानशुद्धिनिरूपणं । भूमिशुद्धिनिरूपणं । उदकशुद्धिः । पक्वान्नशुद्धिः । अत्यन्तोपहतशुद्धिः । स्वभावशुद्धिः । पापक्षयहेतुनिरूपणं । हिंसानिरूपणं । गोवधादिप्रायश्चित्तकथनं । महापातकादिप्रायश्चित्तं । रजकाद्यन्नभक्षणादिप्रायश्चित्तं । सगोत्रादिपरिणयप्रायश्चित्तं । अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तं । वृषोत्सर्गविधिः । तर्पणविधिः । द्विजातीनां विहिताविहितविधिः । ऋणदानादिविधिकथनं । चान्द्रायणव्रतादिकथनं । प्रमीतपतिपतिव्रताधर्म्मनिरूपणं । (स्मृतिसङ्ग्रहोऽयमतीव प्राचीनतम इति प्रतिभाति । यतो न कस्यापि निबन्धकारस्य नामाप्युल्लिखितं दृश्यते) ।

No. 2015. दिव्यनिर्णयः । Substance, palm-leaf, 13×2 inches. Folia 35. Lines, 4 on a page. Extent, 493 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Lagmá, Post Vaherá, Darbhángá, Paṇḍit Raghunátha Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Divya-nirṇaya. A digest of the rules regarding oaths and ordeals. By Dámodara Ṭhakkura. Compiled under the auspices of king Sañgrám Sháh.

Beginning. सङ्ग्रामसाहभूपालाज्ञप्तमानेन सर्वदा ।
दामोदरेण क्रियते दिव्यानामत्र निर्णयः ।
तत्र याज्ञवल्क्यः ।
तुलाग्न्यापो विषं कोषो दिव्यानीह विशुद्धये ।
महाभियोगेष्वेतानि शीर्षकस्थेऽभियोक्तरि ॥ इत्यादि ।

End. तप्तमाषकदण्डे च क्रमादृण्डं प्रकल्पयेत् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायसद्ठक्कुरश्रीदामोदरकृतौ दिव्यनिर्णयः समाप्तः ॥

विषयः । धर्म्माधर्म्मपरीक्षार्थं तुलाग्निजलादिरूपदिव्यप्रयोगकथनं । तत्र पातकविशेषसम्बन्धे तप्तमाषादिविधिकथनं । ऋतुविशेषे जलादिपरीक्षाविधानकथनं । तत्र शिशिर-हेमन्त-वर्षासु अग्निपरीक्षा । शरद्ग्रीष्मयोः सलिलपरीक्षा । हेमन्तशिशिरयोर्विषपरीक्षा । मार्गशीर्ष-

चेचश्वैशाखेषु साधारणपरीक्षाविधिः। कोशपरीक्षायाः साम्भृकालिककथनं। परीक्षायां निषिद्धकालकथनं। अथ स्त्रीबालवृद्धातुराणां तुलापरीक्षाविधानं। शूद्रस्य अग्निजलपरीक्षाविधिः। एवं क्षत्रियादिषु विशेषकथनं। पातकविशेषे कश्चिद्विकल्पकथनञ्च। लोयमाषमादिवैलक्षण्येन दिव्यविधिनिरूपणं। तत्र तुलादिपरीक्षासु प्रत्येकमिति कर्त्तव्यताकथनं। धर्माद्युद्दिव्यविधिकथनं। फलविधिकथनञ्च।

No. 2016. नाड़ीपरीक्षादिचिकित्साकथनं। Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 6 on a page. Extent, 552 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbhángá, Paṇḍit Vaṅsamaṇi Jhá. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Náḍíparíkshádi-chikitsá-kathana. Dissertations on the examination of the pulse, and on the treatment of various diseases. By Ratnapáṇi S'armá, son of Gaṅgolí Sañjívesvara S'armá.

Beginning. वन्दे सदानन्दमरन्दसुन्दरं द्विपास्यपादाम्बुजयुग्ममुत्तमम्।
परागपतीक्षतभक्तमानसं विपन्नमोक्षारि पुरारिलालितम्॥
अथायुर्वेदे नाड़ीपरीक्षादयः।
करस्याङ्गुष्ठमूले या धमनी जीवसाक्षिणी।
तच्चेष्टया सुखं दुःखं ज्ञेयं कायस्य पण्डितैः॥ इत्यादि।

End. नारायणं भजत रे जठरेण युक्ता नारायणं भजत रे पवनेन युक्ताः।
नारायणं भजत रे भवभीतिभीता नारायणात् परतरं किमपीह नास्ति॥
इति रोगप्रतीकारः पञ्चमो विलासः।

Colophon. इति श्रीगङ्गोलीसञ्जीवेश्वरशर्म्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसंग्रहीतनाड़ीपरीक्षादिचिकित्साकथनं समाप्तम्।

विषयः। नाड़ीपरीक्षाविधिः। वातादिप्रभेदनिरूपणं। असाध्यलक्षणं। वातज्वरस्वभावः। एवं पैत्तिकज्वरादिप्रकृतिकथनं चिकित्साकथनं। तत्र ज्वराधिकारे,—द्राक्षादियोगः। दुरालभादियोगः। धर्म्मादियोगः। कटफलादियोगः। गुड़पिप्पलीयोगः। नवाङ्गयोगः। नागरादियोगाः। पटोलपञ्चकं। अष्टाङ्गधूमकथनञ्च। ज्वरातीसारे,—धान्यपञ्चकादियोगः। हवुषाद्यचूर्णं। गुड़विल्वयोगः। आमाधिकारे, विभीतकावलेहः। आर्द्रपाकादियोगाः। आमवातप्रतीकारकथनं। कामलापाण्डुप्रतीकारः। व्रणप्रतीकारः। प्रमेहप्रतीकारः। अश्मर्यामप्रतीकारः। प्रदरप्रतीकारः। अर्शःप्रतीकारः। स्फुटचरणप्रतीकारः। गण्डमालाप्रतीकारः। कर्णरोगप्रतीकारः। अम्लपित्तप्रतीकारः। वातगुल्मप्रतीकारः। अग्निमान्द्यप्रतीकारः। नेत्ररोगप्रतीकारः। दन्तप्रतीकारः। रक्तपित्त-हिक्काश्वासबस्यासृक्सविषिकादिप्रतीकारः। रसप्रकरणकीर्त्तनञ्च।

No 2017. आचारसङ्ग्रहः। Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 64. Lines, 10 on page. Extent, 2,480 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbháñgá, Paṇdit Vañsamaṇi Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

A'chára-sañgraha. A compilation of rules regarding the religious duties of householders. By Ratnapáṇi S'armá, son of Gañgolí Saṇjiveśvara S'armá.

Beginning. नत्वा यच्चरणौ हजत्यविरतं विश्वं निधिः कञ्जभो-
भिचुर्योगचयेऽप्यविघ्नमखिलं पात्वच्युतो वामनः।
चोभं वा + मथाधिपः पशुपतिः स्थाणुर्नयत्यस्तु मे
वाणीसिद्धिकरो विपद्व्रजहरो लम्बोदरः सुन्दरः॥
आकलय्य बहून् ग्रन्थान् मुनीनां वचनानि च।
आचारसङ्ग्रहो यत्नात् क्रियते रत्नपाणिना॥
तत्रादावपोद्घातमाह। हारीतः।
अज्ञानतमसान्धानां भ्रमितानां कुहष्टिभिः।
धर्मशास्त्रप्रदीपोऽयं धर्ममार्गोपदेशकः॥ इत्यादि।

End. गर्भे पुंसः शुक्रपातात् यदुक्तं मरणावधि।
तदेतस्य महाव्याधेर्मत्तो नान्योऽस्ति भेषजम्॥

Colophon. इति गङ्गोलीसञ्जीवशर्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्मकृत आचारसङ्ग्रहः समाप्तः।
बहवः सन्ति च ग्रन्था आचारप्रतिपादकाः।
एकत्र तत्त्वलाभाय मयाऽयं सङ्ग्रहः कृतः॥

विषयः। आचारस्वरूपकथनं। धर्मस्वरूपनिरूपणं। प्रातःकृत्यनिरूपणं। मूत्रपुरीषाद्युत्सर्गविधिः। शौचविधिः। आचमनविधिः। दन्तधावनविधिः। तत्र काष्ठनियमः। प्रातःस्नानविधिः। नैमित्तिकादिस्नानविधिः। सन्ध्योपासनविधिः। प्राणायामविधिः। त्रिविधाग्निनिरूपणं। तिलकादिविधिः। तर्पणविधिः। स्नानप्रयोगः। सामगवाजसनेयादीनां स्नानप्रयोगः। वाजसनेयिनां सन्ध्याप्रयोगः। सामगानां सन्ध्याप्रयोगः। वाजसनेयिनां तर्पणप्रयोगः. एवं सामगानां तर्पणादिप्रयोगकथनं। ब्रह्मयज्ञनिरूपणं। पूजाधारादिनिरूपणं। शिवदुर्गासूर्यनारायणादिपूजाविधानं। पुष्पादिविवेचनं। शिवलिङ्गशालग्रामादिमाहात्म्यं। गोमयादिलिङ्गपूजाविधिः। पिण्डयज्ञप्रकारकीर्त्तनं। वैश्वदेवप्रयोगः। नित्यश्राद्धप्रयोगः। गोग्रासदानविधिः। अतिथिपूजनविधिः। भोजनविधिः। मत्स्यमांसादिभक्षणविधिः। अत्र विविधमतविवेचनं। विविधपक्षिपशुप्रभृतिभोजनादौ दोषाभावकथनं। शयनविधिः। सुगन्धिद्रव्यशृङ्गारविधिः। गर्भाधानादिविधिः। भ्रूणलक्षणादिकथनञ्च।

No. 2018. **पार्व्वणचन्द्रिका ।** Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 74. Lines, 8 on a page. Extent, 1,752 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbhángá, Pandit Vañsamani Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Párvana-chandriká. On various kinds of S'ráddhas, their peculiarites, and times and modes of performing them. By Ratnapáni S'armá, son of Gañgolí Sanjívas'vara S'armá.

Beginning. श्रीलम्बोदरपादपद्मयुगलं स्वान्ते निधान्ते दधत्
कुर्व्वे पार्व्वणचन्द्रिकामहमिमां श्रीरत्नपाणिः कृती ।
सन्तोषाय सतां कृपां कलयतां लोकानमाकाथदा-
मागच्छन्नथ पूर्व्वतोऽधितरणिश्रेयानपन्थीभृताम् ॥
अथ श्राद्धकालाः । तत्र याज्ञवल्क्यः ।
अमावास्याष्टका वृद्धिः कृष्णपक्षोऽयनद्वयम् ।
द्रव्यब्राह्मणसम्पत्तिर्विषुवत् सूर्य्यसङ्क्रमः ॥ इत्यादि ।

End. ततः पुरोहितं, ब्राह्मणमन्यं वा प्रतिपाद्य स्वाच्छन्द्यं गृहीत्वा पिण्डिकाकोणं विभाज्य श्राद्धीयद्रव्याणि ब्राह्मणाय प्रतिपादयेत् ॥
छन्दोगपार्व्वणविधिरयमलेखि श्रीरत्नपाणिशर्म्मणा नावि सुरसरिति ॥

Colophon. इति गङ्गोलीसञ्जीवेश्वरशर्म्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसङ्गृहीता पार्व्वणचन्द्रिका समाप्ता ।

विषयः । श्राद्धकालकथनं । श्राद्धावश्यकता । नवोदकश्राद्धादेर्नित्यत्वकथनं । मलमासेऽपि नवोदकश्राद्धस्य कर्त्तव्यतानिरूपणं । व्रीहिपाकश्राद्धं । हैमन्तिकनवान्नश्राद्धं । अत्र नानाग्रन्थकारमतकथनं । ग्रीष्मादिपार्व्वणकथनं । अपरपक्षश्राद्धविधिः । मघात्रयोदशीविषये मतभेदविवेचनं । कार्त्तिकामावस्यायां विशेषकथन । उल्कादानविधिः । दीपदानविधिः । लक्ष्म्यादिपूजाविधिः । पार्व्वणपदार्थविवेचनं । अमावस्याश्राद्धकालविवेचनं । अनुपनीतादिकृतश्राद्धनिरूपणं । अपात्रकपार्व्वणविधिः । महालयादिश्राद्धपक्षितकथनं । सामान्यतः श्राद्धकरणवेलानिरूपणं । अत्र मतभेदविवेचनं । काम्यश्राद्धविधानं । मन्वन्तरायुगाद्यादिनिरूपणं । तर्पणप्रशंसा । कृष्णत्रयोदशीश्राद्धनिषेधकीर्त्तनं । तीर्थश्राद्धविधिः । पितॄणां ध्यानविधिकथनं । श्राद्धाश्रयाविवेचनम् । तत्र सङ्कल्पवाक्याचमनमार्ज्जनासनपरिवेषणपात्रवस्त्रदीपादिनिरूपणं । परकीयगृहे श्राद्धकरणविधिः । श्राद्धनिषिद्धानि । अपुत्रस्य न पार्व्वणश्राद्धमिति निरूपणं । उपवीतविचारः । द्रव्यपरिभाषाकीर्त्तनं । श्राद्धकर्म्मवर्ज्जनीयानि । पार्व्वणप्रयोगकथनं । श्राद्धीयद्रव्यप्रतिपत्तिकथनञ्च ।

No. 2019. क्षयमासादिविवेकः । Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page. Extent, 604 slokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbháṅgá, Paṇḍit Vaṅsamaṇi Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Kshayamásádi-viveka. On intercallary and elided months, the mode of reckoning the same, and duties appertaining to, and prohibited at, such times. By Ratnapáni S'armá, son of Gaṅgolí Sanjíves'vara S'armá. The work was compiled during the reign of Chhatra Siṅha, of Mithilá. The author, in his introduction, gives a long list of the digests he had consulted.

Beginning वन्दे सदानन्दमरन्दसुन्दरं द्विपास्यपादाम्बुजयुग्ममुत्तमम् ।
परागपूतीकृतभक्तमानसं विपत्तमोहारि पुरारिलालितम् ॥
स जयति वाहादुरोऽयं मिथिलेशः श्रीछत्रसिंहनामा ।
जितरिपुरथो महौजा दानन्यक्कृतकर्णकीर्त्तिः ॥
अवाप्य यस्य स्वरसं जीविकां विदेहदेशागतकृत्यनुज्ञया ।
द्विसंक्रमस्यापि दिन+जः श्रमात् तनोमि धिज्ञाप्तविचारसञ्चयम् ॥
आलोचनीयः सुधिया धियाऽसावेकीकृतः सम्प्रति रत्नपाणेः ।
वाचस्पतीत्यादिकृतानुपूर्व्वी गुर्व्वीकृतात्मा सविशेष एषः ॥
कुर्व्वन्तु राज्ञाश्रमनन्तपण्डिता निर्जं निर्जं खिद्यति वा न मे मनः ।
अनङ्गशा ये तु दिवौकसां प्रियाः पुरे पुर दीव्दिवसन्ति वाग्भरैः ॥

अथ कृतकृतिविधर्चिन्तामणिकृत्यमहार्णवादिपन्थापरवाचस्पतिवाचस्पतिमिश्रकृतद्वैतप-रिशिष्टादितुष्टकेशवकेशवमिश्रवर्द्धविधटीकापटुतरीकृतन्यायपरिकरापरकल्पितनिथितत्त्वचिन्ता-मणिसत्समाससारिण्यादिपन्थसम्भवगौरवगुरुतरनिजकल्पितश्रौतविधाचारगौयमानयशःसारश्रीमन्म-हेशचरितकल्पितमिथिलेशमहामहोपाध्यायसदुक्कमेहेशकृतस्मृतिविवेकवर्द्धमानवर्द्धमानोपाध्याय-तर्कपुष्करीकप्रकाशमार्गणकृतव्यवहारादैतनिर्णयातिभक्तिमुक्तितोषितश्रीनरहरिमरहर्य्युपाध्याय-विविधपल्यकारहठीकृतनिजकल्पितमासमीमांसाप्रकृतविचारतर्कापरगोतरगोकुलनाथोपाध्याय' प्रभृतिमहाजनदर्शितमार्ग्गवत् समीक्षतमनुहाय पद्यं कापथ गम्ममुक्का वहवः क्षयमासपदाद्-भरव्याख्यातत्परदेशीयपद्यं समस्तं कारं कारं महाक्षी खिताक्षं किंयन्ती विवदन्ते तत्र+ते-नेति विद्मो वयम् । इत्यादि ।

End. ज्ञानक्षोऽपि वावस्तुका विवदन्ते बहवोऽन्यदेशीयाश्चेत् का नो हानिरिति स्वदेशीयाः केऽपि नैवं भूता भवन्त्वित्येव तात्पर्य्यमिति कृतमतिविस्तरेण ॥

Colophon. इति गङ्गोलीसञ्जीवेश्वरशर्म्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसङ्कलितचयमासादिविवेकः समाप्त इति ।

विषयः । चयमासपदार्थविवेचनं । तल्लक्षणकीर्त्तनञ्च । अत्र विविधमतखण्डनं । मलमासस्वरूपविवेचनञ्च । चयजातस्मृतानां कृत्यादिनिरूपणं । चयमाससम्भवनाकालादिनिरूपणं । मासलङ्घितमासनिरूपणं । मलमासकृत्यनिरूपणं । अत्र विविधनयसम्वादकीर्त्तनं । मतस्यमांसादिभक्षणविधानकीर्त्तनं ।

No. 2020. एकोद्दिष्टसारिणी । Substance, country-made yellow paper, 11 × 3 inches. Folia, 35. Lines, 8 on a page. Extent, 782 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Nayání Post Mádhepur, Darbhángá, Paṇḍit Vañsamaṇí Jha. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Ekoddishṭa-sáriṇí. On the first annual śráddha and the rules and rituals appertaining thereto. By Ratnapáṇí S'armá, son of Gañgolí Sanjívesvara S'armá..

Beginning. श्रीहेरम्बपदारविन्दयुगलध्यानानुभानुप्रभा-
प्रद्योतप्रथमन्दिरो नतिकरो धीरे कृपासागरे ।
वेदेशाधिपसम्मुदे हि विविधग्रन्थावलोक + +
मेकोद्दिष्टविचारणं प्रकुरुते श्रीरत्नपाणिः सुधीः ॥

अथ व्यासः । मासपक्षतिथिस्पृष्टे यो यत्र म्रियतेऽहनि ।
प्रत्यब्दन्तु तथाभूतं क्षयाहं तस्य तद्विदुरिति ।

अतएव मासपक्षतिथ्यायुल्लिखितं सङ्कल्पवाक्यमवायाति । न तु पार्व्वणे अस्य क्षयाहप्रकरणीयत्वात् । इत्यादि ।

End. कृतैषा सारिणी यत्नादेकोद्दिष्टविधायिनी ।
श्रीरत्नपाणिकृतिना गच्छता मावि पूर्व्वतः ॥
विघ्नं हरन्तु हेरम्बचरणाम्बुजरेणवः ।

Colophon. इति गङ्गोलीसञ्जीवेश्वरशर्म्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसंगृहीता एकोद्दिष्टसारिणी समाप्ता ।

विषयः । क्षयाहनिरूपणं । तत्र श्राद्धाकरणे प्रत्यवायकथनं । अमावस्यादौ मृतस्य क्षयाहे एकोद्दिष्टमेव कर्त्तव्यं न तु पार्व्वणमितिनिर्णयः । श्राद्धदिने अशौचपाते विधानं । अत्राशौचविवेचनञ्च । एकभक्तादिनियमकीर्त्तनं । स्नानाचमनादौ विधिः । एकोद्दिष्टं पाकेनैव कर्त्तव्यमितिनिरूपणं । प्रातर्मध्याह्नकुतपकालादिकालनिरूपणं । मलमासेऽपि कर्त्तव्य-

मितिनिरूपणं। एकस्मिन् दिने चयाच्छन्निमित्ताशौचादिप्रतिरुद्धश्राद्धयोः कर्त्तव्यत्वे विधिनिरूपणं। एवमेकस्मिन् दिने मृतयोः पित्रोः श्राद्धविधिकीर्त्तनञ्च। सौरचान्द्रमासविवेचनं। मलमासेऽपि नित्यनैमित्तिकश्राद्धकरणावश्यकतानिरूपणं। अत्र विविधमतकीर्त्तनञ्च। पाकस्य श्राद्धाङ्गतादिनिरूपणं। एकोद्दिष्टे प्रतिनिधिनैमित्तिनिरूपणं। शूद्रेण तु सर्व्वामाम्नेन श्राद्धकर्त्तव्यता। श्राद्धदिननिषिद्धानि। सर्व्वैरेव भ्रातृभिरेकोद्दिष्टं कार्य्यमितिकथनं। अमावास्यादिमृतस्यापि पितुर्मध्याह्ने एकोद्दिष्टं विधायापराह्ने पार्व्वणं कर्त्तव्यमितिनिरूपणं। दक्षिणावामदेवगणादिविधिकथनञ्च।

No. 2021. ज्योतिःसारसमुच्चयम्। Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 62. Lines, 7 on a page. Extent, 1,494 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of Deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbhángá, Paṇdit Lála Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Jyotihsára-samuchchaya: On auspicious and inauspicious conjunctions of stars and planets with reference to the performance of civil rights, such as marriages &c. By Viśveśvara Daivajṇa.

Beginning. ज्योतिर्निबन्धानालोक्य व्यवहारोपपत्तये।
तदक्षरेण क्रियते ज्योतिःसारसमुच्चयः॥
यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा।
तद्वद्वेदाङ्गशास्त्राणां ज्योतिषं मूर्द्धि वर्त्तते॥
विफलान्यन्यशास्त्राणि विवादस्तेषु केवलम्।
प्रमाणं ज्योतिषं शास्त्रं चन्द्रार्कौ यत्र साक्षिणौ॥
तत्र लग्नादिभावनिरूपणं। इत्यादि।

End. यानं परो निपतितं इरती च कन्या गर्भेण चातिमहती पुरतः स्थिता स्त्री।
आगच्छति प्रविश गच्छसि वा किमर्थं शब्दाः स्थिराश्च गमनं प्रतिषेधयन्ति॥

Colophon. इति गणककुलनलिनदिनेशश्रीविश्वेश्वरदैवज्ञकृतो ज्योतिःसारसमुच्चयः समाप्तः।

विषयः। लग्नादिभावनिरूपणं। पञ्चविवेचनं। चन्द्रतारादिशुद्धिः। देशाचारादिशुद्धिः। समयाशुद्धिविवेचनं। अतीचारादिप्रतिप्रसवः। कन्याया वर्षशुद्धिः। कन्यालक्षणादिकथनं। वरलक्षणादिकथनं। परिवेदनविचारः। विवाहसमयादिनिरूपणं। द्विरागमनं। जातकर्म्म। नामकरणान्नप्राशनचूड़ाकरणकर्णवेधविद्यारम्भोपनयनादिकथनं। पुनर्व्विवाह। पञ्चशान्तिः। गण्डजातकादिशान्तिः। जलाशयादिप्रतिष्ठा। वीजवपनं। नवान्नं। शय्यास्नानविधिः। वास्तुविधिः। यात्राचिन्ता। मङ्गलनिरूपणञ्च।

No. 2022. सुबोधिनी । Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 250. Lines 9 on a page. Extent, 4,562 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváṇi, Post Mádhepur, Darbhángá, Paṇḍit Vaṅsamaṇi Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Subodhiní. A Smṛiti digest, containing dissertations on the ten Saṅskáras, marriages of daughters, śráddhas of various kinds, and domestic duties. By Ratnapáṇi S'armá, son of Gaṅgoli Sañjívesvara S'armá. The work was compiled by order of king Ru... Siṅha of Mithilá.

Beginning. अन्वयेन जगतां हि कारकं तारकं विपदि विघ्नहारकम् ।
सन्निधाय हृदि तन्यते कृते रत्नपाणिकृतिना सुबोधिनी ॥
देशे देशे च दातुर्विलसति ... सोमसीमातपत्रं
यस्याखण्डप्रतापो दहति रिपुकुलारण्यमेवानलोऽपौ ।
यत्रार्थे वेदपादैर्निवसति सुकृतं पार्व्वतीशाङ्घ्रिभक्त्या
वीरः श्रीरुद्रसिंहो जयति नृपमणिर्धीरभक्तैकभूपः ॥
कुर्व्वे तस्य निदेशतो नृपमणेः कल्याणमूर्त्तिरिमाम्
पारम्पर्य्यसमागतश्रवणस्मृतिप्रज्ञासमासादरीम् ।
सन्त्यन्यत्र निरङ्कुशा हि कवयो नैक्यं ततस्तेन किं
वैदेहस्थितपण्डितौघकरुणाहष्टिस्तदा चेत् परम् ॥
शृण्वन्तु सन्तो विनयं मदीयं कुर्व्वन्तु + + मम लोलतायाः ।
कृतार्थता सज्जनुषो यथा स्यात् पश्यन्तु मात्सर्य्यमपास्य चैताम् ॥
अथाश्रमावश्यकतायां दक्षः ।
अनाश्रमी न तिष्ठेत्तु दिनमेकमपि द्विजः । इत्यादि ।

End. आश्विनकृष्णचतुर्द्दश्यां तिथौ अमुकगोत्रस्य पत्युरमुकदेवशर्म्मण एकोद्दिष्टश्राद्धमहं करिष्ये । इति सङ्कल्पं कुर्य्यात् । अद्यामुकगोत्र पते इदमासनं ते नम इत्येवमादिना-सनादिदानं । एवमेव शूद्रकर्त्तृकैकोद्दिष्टश्राद्धप्रयोगो ज्ञेयः ।

Colophon. इति गाङ्गोलीश्रीसञ्जीवेश्वरसूनुश्रीरत्नपाणिसङ्कलिता सुबोधिनी समाप्ता ।

विषयः ।—आश्रमस्यावश्यकताकथनं । गार्हस्थ्याश्रमस्य श्रेष्ठत्वकथनं । कीदृशी कन्या विवाहोचितेति निरूपणं । कन्यादानविवेचनं । परिवेत्रादिविवेचनं । कन्यादानाधिकार्य्यादिनिरूपणं । वाग्दानादिविवेचनं । गान्धर्व्वविवाहविधिकथनं । कन्यादानप्रयोगादिकथनं । स्त्रीशुद्धिनिरूपणं । एवं क्रमेण दशसंस्कारविधिकथनं । प्रयोगकथनञ्च । मुमूर्षुकृत्यनिरूपणं । तत्र वैतरणीदानादिप्रयोगकथनं । एवं परत्र सर्व्वत्र प्रयोगकथनमिति ज्ञेयं । दाहादिविधिकथनं । ततः स्नान-

समकथनं। गृहप्रवेशविवेचनं। पर्णनरदाहविधिः। दशपिण्डदानविधिः। प्रेततर्पणविधिः। नीरक्षीरदानविधिः। आद्यश्राद्धविधिः। अस्थिसञ्चयविचारः। अत्र श्राद्धविधिः। अशौचान्तिमदिनकृत्यविधिः। क्षौरविधिः। वृषोत्सर्गविधिः। श्राद्धादौ मांसादिदानविवेचनं। तत्र भक्ष्याभक्ष्यमांसादिविवेचनञ्च। द्विजदम्पतीदानादिविधिः। कपिलादिदानविधिः। मासिकश्राद्धविवेचनं। षोड़शश्राद्धानि। सपिण्डीकरणविवेचनं। चतुर्थीश्राद्धविधिः। पार्व्वणश्राद्धविधिः। क्षीकर्त्तृकश्राद्धविधिकथनञ्च।

No. 2023. मिथिलेशचरितम्। Substance, country-made yellow paper, 12×4 inches. Folia, 36. Lines 10—12 on a page. Extent, 1,264 slokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepur, Darbhángá, Pandit Vañsamaṇi Jhá. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Mithileśa-charita. Mithilá, its extent, character, history, sovereigns, and the manners, customs, and habits of its people. The history comprises the reigns of nine rájás beginning with Mahesvara Ṭhakkura, who obtained the rájáship of the district from an emperor of Delhi. By Ratnapáṇí S'armá, son of Gañgoli Sanjívesvara S'armá. The author was a Drávida Bráhman, and wrote the work under the instruction of Rámachandra Misra, at Calcutta. Nos. 2009, 2016, to 2020, 2022, 2029 and 2032 are also due to him.

Beginning. वन्द्यं वेद्यं गणेशानं प्रधानं जगतामजं।
विघ्नवारं दयोदारं सारं तारं भजे मुहुः॥
द्रविड़देशी सुखवासी निगमविलासी रामचन्द्रमिश्रः।
तत्प्रश्नोत्तरसारं लिखति विचारं रत्नपाणिः॥
कलिकत्ताभिधनगरे स्थित एवैष प्रयासराशिवदितः।
वंशावली च रीतिर्नीतिरपीह मिथिलेशानां॥
मिथिलादेशो यतोऽस्ति कीदृशः कोऽवधिस्ततः।
आचारः कीदृशो धीर कीदृशा मनुजा अपि॥
कोऽस्ति सम्प्रतिभूपस्तु कीदृशं तत्कुलं वद।
इत्यन्यच्च यच्छ्राव्यं रत्नपाणे निगद्यतां॥
रामचन्द्र शृणु त्वं हि यथाप्रश्नं तदुत्तरं।
मिथिलाख्योऽत्र भूपोऽभूत् पालितस्तेन यत् पुरा॥
तन्नाम्ना चिह्नितस्तस्मान्मिथिलादेश उच्यते। इत्यादि।

End. एवं विधानि वृत्तानि सर्व्वमोक्षप्रदानि वै ।
कति चासप्रवृत्तपतेः सर्व्वत्र विदितानि वै ॥
कथितानि च तुभ्यं भो कानिचित् प्रश्नवाक्यतः ।
अतः परन्तु वक्तुं मे संमयो नास्ति सम्प्रति ॥
कालान्तरे रामनिश्र श्रोतव्यं पुनरागमे ।
ततः कृतार्थौऽरामोऽसौ वदन्निति ययौ गृहं ॥
एतावदपि श्रुत्वा मे जन्मसाफल्यमाययौ ।
सुधापाने न कस्यापि तृप्तिर्भवति कुत्रचित् ॥

Colophon. इति गाङ्गोलीमङ्गलीवेश्वरशर्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्मकल्पिते श्रीमिथिलेशचरिते + + + + + + + + प्रकरणम् ॥

विषयः ।· मिथिलामाहात्म्यकथनं । मैथिलानामाचारादिकथनं । अधुनातनमहाराजस्य पूर्व्वजानां प्रत्येकं जीवनीकथनं । तत्र प्रथमतः महेश्वरठक्कुरो दिल्लीश्वरात् यथा मिथिलाराज्यं लब्धवान् तद्वृत्तान्तकथनं । महेश्वरादारभ्य नवमपुरुषपर्य्यन्तं राज्ञां वृत्तान्तकीर्त्तनं ।

No. 2024. ग्रहलाघवं वा सिद्धान्तरहस्यम् । Substance, country-made paper, 11 × 5 inches. Folia, 31. Lines, 6 on a page. Extent, 465 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1850. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Another copy at Kanhaulí, Post Madhuvaní, Darbhángá. Pandit Lalita Jhá. Appearance, old. Verse. Correct.

Grahalághava *alias* **Siddhánta-rahasya.** Astronomical calculations, regarding all the leading subjects of the science as known to the Hindus. By Ganeśa Daivajna, son of Keśava Sámvatsara.

Beginning. ज्योतिःप्रबोधजननी परितोष्य चित्तं
तत् सूक्ष्मकर्मचरणैर्गणनार्थपूर्णा ।
सन्त्याद्यराधि च तदंशकृतैरपायै-
र्लक्षीकृता जयति केशववाक् श्रुतिश्च ॥
परिभग्नमहेश्वरकेशचापं दृढगुणचारलसत्पुरुषवाक्यम् ।
शुभफलप्रदमात्मन्प्रभं तत् स्मर रामं करणाय विष्णुरूपम् ॥
यद्यप्यकार्षुरवः करणानि धीरास्तेषु+ + धनुरपास्य न सिद्धिरस्मात् ।
आचार्यकर्मरचितं सुलघुप्रकारं कुर्वे यथाप्रकरणं स्फुटमत्यतोऽस्मि ॥
द्वाव्धीन्द्रोनितशक ईशहृत् फलं स्याच्चक्राख्यं रविहृतशेषकश्च युक्तम् ।
चैत्रादेः पृथगहतः मदघ्नचक्रादिगुक्तादमरफलाधिमासयुक्तम् ॥ इत्यादि

End.

पूर्व्वैः प्रौढतराः कथित् किमपि यच्छास्त्रं धनुर्ज्ज्यां विना
ते तेनैव महातिगर्व्वकुभृदुत्तुङ्गेऽधिरोहन्ति हि ।
सिद्धान्तोक्तमिहाखिलं लघुतरं हित्वा धनुर्ज्ज्यां मया
तद्गर्व्वो मयि मास्तु किं न तदहं तच्छास्त्रतो हृष्टधीः ॥
नन्दिग्राम इहापरान्तविषये शिष्यादिगीतस्तुति-
र्योऽभूत् कौशिकवंशजः सकलसच्छास्त्रार्थवित् केशवः ।
सूनुस्तस्य तदङ्घ्रिपद्मभजनात्तब्धावबोधांशकः
स्पष्टं हग्विविचित्रमल्पकरणं चैतद्गणेशोऽकरोत् ॥

Colophon. इति श्रीसकलागमाचार्य्यवर्य्यश्रीकेशवसांवत्सरात्मजश्रीगणेशदैवज्ञविरचितं ग्रहलाघवाख्यं सिद्धान्तरहस्यं समाप्तम् । संवत् १८५० ।

विषयः। अहर्गणानयनप्रकारकीर्त्तनं । सूर्य्यचन्द्रतुङ्गादीनां ध्रुवककथनं । सूर्य्यादीनां क्षेपककथनं । ध्रुवक्षेपकसंस्कारकथनं । मध्यमरविबुधशुक्रचन्द्रसाधनं । चन्द्रानयनं । चन्द्रतुङ्गपातानयनं । राहोरानयनं । भौमबुधकेन्द्रसाधनं । गुरुभृगुकेन्द्रसाधनं । शुक्रकेन्द्रानयनं । शनेरानयनं । रविचन्द्राद्यगतिकथनं, राहुभौमादीनां गतिकलानिरूपणं । इष्टगणितैक्यसंस्थापनं । भुजसाधनविधिः । चरसाधनं । चरानयनं । चन्द्रस्फुटीकरणं । चन्द्रमन्दफलसाधनं । चन्द्रगतिसाधनं । तिथिनक्षत्रयोगकरणसाधनं । भौमादीनां शीघ्रफलाङ्ककथनं । एषां मन्दफलसाधनञ्च । मन्दस्पष्टगतिसाधनं । कुजबुधशुक्राणां गतौ विशेषकथनं । भौमादीनां वक्रस्य शीघ्रकेन्द्रभागकथनं । कुजगुरुशनीनामुदयभागकथनं । बुधशुक्रयोरुदयास्तभागकथनं । वक्रमार्गादिदिनज्ञानकथनं । मेषादिराशीनां लङ्कोदयकथनं । लग्नसाधनं । गोलानयनप्रकारः । पलांशसाधनं । नतोन्नतसाधनं । अक्षकर्णसाधनं । इष्टच्छायासाधनार्थं चारकथनं । भाज्यसाधनं । कर्णाद्यानयनं । क्रान्तिसाधनं । क्रान्तिभागेभ्यो भुजभागानयनं । रवेरज्ञाने दिनमानादेव क्रान्तिसाधनं । दिनार्द्धे नतांशोन्नतांशसाधनं । नष्टकर्णसाधनं घटीज्ञानसाधनं । नलिकादिबन्धार्थं दिक्साधनकथनं । भुजकोटिकर्णनलिकासंस्थानकथनं । चन्द्रग्रहणनिरूपणं । खण्डग्रासादिनिरूपणं ग्रहणस्थितिसाधनं । स्पर्शमोक्षस्थितिसाधनं । जालग्रहदर्शनार्थं नलिकानिवेशविधिः । भूच्छायासाधनादिकं । मध्यग्रहणस्पर्शकालमोक्षसम्मीलनोन्मीलनकालसाधनं । ग्रस्तोदयादौ मतसाधनं । सूर्य्यग्रहणं । लम्बसाधनं । वर्णज्ञानादिकथनं । ग्रहणद्वयसिद्धिः । इष्टादिसाधनं । तिथिसाधनं । छन्नानयनं । चन्द्रबिम्बभूभासाधनं । गुरुशुक्रादीनामुदयास्तसाधनं । मन्दस्पष्टग्रहसाधनं । नतांशसाधनं । दृक्कर्मसाधनं । नक्षत्रध्रुवककथनं । अक्षदृक्कर्मकथनं । खमध्यस्थनक्षत्रात् रात्रिज्ञानकथनं । नक्षत्राणां छायायन्त्रेण रात्रिज्ञानं । शृङ्गोन्नतिदिग्ज्ञानसाधनं । ग्रहयुतिज्ञानं । पातसमयादिज्ञानसाधनं । पिण्डसाधनं । मध्यान्तसाधनं । योगसाधनादिकं । सूर्य्यसाधनं । ग्रासमसाधनं । अहर्गणग्रहादिसाधनञ्च ।

No. 2025. **ग्रहलाघवटीका।** Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 96. Lines, 13—14 on a page. Extent, 3,030 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1853. Place of deposit, Kanhauli, Post Madhubaní, Darbhangá, Paṇḍit Lalita Jhá. Another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Grahalághava-ṭiká. A commentary on Gaṇeśa Daivajña's *Grahalághava* alias *Siddhánta-rahasya* (*ante*, No. 2021). By Mallári Daivajña, son of Divákara Daivajña.

Beginning. नाके नाकेशमुख्याः सुरवरनिवहाः सन्ति येऽनन्तसंख्या-
नाख्यामाख्यात्यमीषां कथमपि च मनःपूर्व्वकं वाङ्मदीया।
एकं हित्वैकदन्तं सकलसुरशिरःसर्षमज्जूषिताङ्घ्रिं
शीघ्रं भक्तेष्टसिद्धिप्रदमिह चिरं सादरं तं नमामि॥
मल्लारिं कुलनायकं रविमुखान् + + ; च नत्वा गुरोः
स्मृत्वा पादयुगं च्यवाप्य च ततः किञ्चित्सुबोधात्मकं।
मल्लारिर्ग्रहलाघवस्य कुरुते टीकां लसद्वासनां
यस्मादल्पमतिश्च कुण्ठितमतिः स्यात् पूर्णविचारतः॥
मध्यस्फुटास्तोदयवक्रपूर्व्वं कर्म्माखिलं यद्गणिते खगोत्थं।
जीवा धनुःसंश्रयकं विना तौ न स्यादयं निश्चय एव गोले॥

— — — — — — — — — — — — — अथ श्रीमज्जलधितटनिकटस्थितमानोपवनविराजितनन्दिग्रामाभिधनगरनिवासिसकलभूपतिसेवितचरणयुगलकमलगणिताटवीविघटनपटुतराखिलदैवविन्मौलिकुम्भपीठलुठमौक्तिकपद्धीरवश्रीमदुमारमणचरणद्वयपङ्कजावाप्तमहामतिविभवदैववित् केशवदैवज्ञात्मजाः गणेशदैवज्ञवर्य्यवर्य्याः ग्रहलाघवाख्यं ग्रहप्रकरणं चिकीर्षवस्तदादौ निर्व्विघ्नेन ग्रन्थसमाप्तिप्रचयगमनाभ्यां शिष्टाचारपरिपालनाय च — — — — — — — — वस्तुनिर्द्देशरूपमङ्गलमत्रिसं ग्रन्थारम्भं वसन्ततिलकाष्टत्तेनाह, ज्योतिरिति।

End. अकरोत् कृतवानित्यर्थः। इति पूर्व्वशाकाशाद्गुह्यानयनप्रकारः। ग्रन्थालङ्कारस्य कृतः॥

Colophon. इति श्रीमद्गणकचक्रचूडामणिदिवाकरदैवज्ञसुतमल्लारिदैवज्ञविरचितायां ग्रहलाघवटीकायां ग्रन्थसमाप्त्यलङ्कारव्याख्यानं समाप्तं।
दैवे पार्थसमाश्रयेऽतिरुचिरे तीरे च गोदावरे
गोलग्रामपुरे मुरारिचरणार्च्चासक्तविद्वद्युते।
आसीत्तत्र दिवाकरोऽतिचतुरो + दैवज्ञपञ्चाननो
यत्पुत्रो सततं यदीयहृदयं यस्याङ्घ्रिपङ्केरुहाः करोत्॥

मल्लारिर्गणकाग्रणीर्गुरुपदद्वन्द्वाब्जभक्तो रतौ
लब्ध्वा बोधलवं ततो हि विहृतिं स्वार्थोपपत्तिं स्फुटां।
वर्ष्यस्य ग्रहलाघवस्य गणकश्रीमद्गणेशाभिध-
प्रोक्तस्याथ कृपालवो हि सुधियैः पश्यन्तु तुष्यन्त्विमां ॥
बाणानाच्छकतः कुमारविहृतान्मूलं हि मासः सयुग-
बाणैर्भेन्द्रहीनितादिनमिति(?) तस्मादस्तं(?) स्वार्त्तिथिः।
पक्षः स्वार्त्तिथिसंस्मितोऽखिलयुतिः भग्नाब्धिनिघ्नाम्मिता
होमाख्यो गणको लिलेख च तदा टीकां परार्थाम्त्विमां ॥
संवत् १८५१। भाद्रमासशुक्लपक्षतिथि ६ शनिवासरे। शुभम्।

विषयः। गणेशदैवज्ञकृतसिद्धान्तरहस्यापराभिधानग्रहलाघवस्य व्याख्यानम्।

No. 2026. श्राद्धरत्नम्। Substance, country-made paper, 14×4 inches, Folia, 72. Lines, 8 on a page. Extent, 1,916 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Vehat, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Phanidhara Miśra. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

S'ráddha-ratna. A summary of the rules regarding śráddhas. By Lakshmípati, disciple of Indrapati.

Beginning. वदनविनिर्जितचन्द्रं शश्चितशक्रं नगोद्धरणात्।
गोपीहृन्दवियोगं बालमकुन्दमहं कलये ॥
प्रणम्य भारतीकान्तं श्रीमदिन्द्रपतिं गुरुम्।
श्रीलक्ष्मीपतिधीरेण श्राद्धरत्नं विधीयते ॥

अथेदानीन्तना जनाः क्रिया + + यावदेवं कुर्व्वन्ति तावदेव छन्दोगानां वाजसनेयि-नाञ्च प्रति + + वोक्तः श्रीदक्षोक्तश्च प्रयोगो लिख्यते। तत्र प्रथमं भूसंस्कारः। इत्यादि।

End. श्राद्धशेषमन्नमिष्टैः सह भुञ्जीत इति। वाजसनेयिनां पार्व्वणप्रकारोक्ता विशेषो ग्राह्य इति ॥

Colophon. इति समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

विषयः। भूसंस्कारविधिः। मासश्राद्धकथनं। श्राद्धवेला। पूरकपिण्डदानविधिः। पर्ण-नरदाहविधिः। उदकदानविधिः। पिण्डदानविधिः। अस्थिसञ्चयविधिः। अशौचान्तकृत्यं। एकादशाहकृत्यं। वृषोत्सर्गविधिः। रुद्राध्यायकथनं। कपिलादानविधिः। शय्यादिदानविधिः। एकादशाहप्रयोगकीर्त्तनं। सपिण्डनविधिः। अवीराकल्पकथनं। एकोद्दिष्टविधिः। स्त्रीकर्त्तृकश्राद्ध-

प्रयोगीकथनं । शस्त्रादिहतानां श्राद्धविधिः । पार्व्वणविधिः। तत्प्रयोगकथनं । वन्हिते चुद्देवविधिः । श्रामाश्राद्धविधिः । तीर्थश्राद्धविधिः । नित्यश्राद्धविधिः । सपात्रकविधिकथनञ्च ।

No. 2027. वृत्तिदीपिका । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 9 on a page. Extent, 1,039 Ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Rághavapura, Post Vaherá, Darbhángá, Paṇḍit Viśveśvara Jhá. Appearance, old. Prose. Correct

Vritti-dípiká. A dissertation on the philosophy of grammar. By Krishṇa Bhaṭṭa.

Beginning. मञ्जुलजलदकालं सर्व्वलोकैकपालं
व्रजयुवतिरसालं चन्दनाव्यक्तभालम् ।
विगतदुरितजालं विश्वराजीवजालं
विलसितवनमालं नौमि गोपालबालम् ।
ध्यात्वा श्यामं गुरुं नत्वा माधवेन्द्रसरस्वतीम् ।
मौनिश्रीकृष्णभट्टेन तन्यते वृत्तिदीपिका ॥

इह सकलज्ञानाभिलषितमोक्षमुख्योपायात्मतत्त्वज्ञानस्य तत्त्वमस्यादिमहावाक्यार्थबोधजन्यत्वात् शाब्दबोधे च वृत्तिग्रहणोपस्थितेर्हेतुत्वात् —— इत्यादि ।

End. तथा च वर्णजातिस्फोटः पदजातिस्फोटः वाक्यजातिस्फोट इति तन्मते स्फोटत्रयम् ॥

Colophon. इति श्रीमन्मौनिकुलतिलकायमानगोवर्द्धनभट्टात्मजरघुनाथभट्टसुतश्रीकृष्णभट्टविरचिता वृत्तिदीपिका समाप्ता ।

विषयः । वृत्तिस्वरूपनिरूपणं । शक्तिस्वरूपनिरूपणं । वृत्तेः शाब्दबोधहेतुत्वनिरूपणं । शक्तिलक्षणाभेदेन तस्या द्वैविध्यनिरूपणं । शक्तिग्रहनिरूपणं । तत्र गवादिपदानां गोत्वे शक्तिरिति मीमांसकमतनिरूपणं । जातौ व्यक्तौ विशिष्टे च शक्तिरिति नैयायिकानां नयनिर्णयः । कार्य्यान्विते पदानां शक्तिरिति प्राभाकरमतकीर्त्तनं । रूढयोगिकादौ शक्तिविवेचनं । लक्षणास्वरूपनिरूपणं । गौनीशुद्धाभेदेन तस्या द्विविधत्वकथनं । लक्षितलक्षणादिनिरूपणं । व्यञ्जनावृत्तिलक्षणं । अत्र नैयायिकमतखण्डनपूर्व्वकं तस्याः स्थापनम् । धात्वर्थनिरूपणं । तत्र प्राभाकरवैयाकरणादिमतकीर्त्तनं । नैयायिकमतखण्डनं । तिङर्थनिरूपणं । अपूर्व्ववादकथनं । समासार्थनिरूपणं । समासशक्तिनिरूपणं । नञर्थनिरूपणं । वीप्सादिनिरूपणं । स्त्रीप्रत्ययार्थनिरूपणं । तद्धितार्थनिरूपणं । स्फोटनिरूपणञ्च ।

No 2028. **वृत्तदर्पणम्।** Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 7 on a page. Extent, 833 ślokas. Character, Maithilí Date, ? Place of deposit, Rághavapura, Post Vaherá, Darbhángá, Paṇḍit Viśveśvara Jhá. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Vritta-darpana. A treatise on versification, giving details of all the different metres used in Sañskrit poetry. By Bhíshma Miśra.

Beginning स जयति सततं पिङ्गलनामा नागरकविवरसंविज्ञः।
लोकोत्तररसकवितां कल्पयितुमिव सङ्गृहीतपरजिह्वः॥
गौरीस्तननखरेखा शिरसि प्रतिबिम्बितेव चन्द्रकला।
यस्य विभाति स देवः सन्तापं नाशयत्वखिलम्॥
सन्ति यद्यप्यनेकानि वृत्तशास्त्राणि भूतले।
तथाप्यतिशयो ह्यत्र श्रमातिशयो महान्॥
यदि सद्वृत्तवृत्तानि ज्ञातुमाकाङ्क्षसि स्फुटम्।
श्रीभीष्ममिश्रचरितं पश्य तद्वृत्तदर्पणम्॥

अथ गणाः। मगणो यगणो रगणः सगणस्तगणश्च जगणो भगणो नगणः। इत्यादि।

End. दीर्घास्तदग्रे लघवश्च वर्णाः श्रेणी भवेद्वर्णकृता तदेयम॥

Colophon. इति श्रीभीष्ममिश्रविरचिते वृत्तदर्पणे वर्णवृत्तनिदर्शनं नाम द्वितीयप्रकाशः। समाप्तश्चायं ग्रन्थः।

विषयः। (ग्रन्थेऽस्मिन सोदाहरणच्छन्दोलक्षणकीर्त्तनं)। तत्र प्रथमप्रकाशे मादिगणनिरूपणं। गणदेवताकथनं। मित्रामित्रनिरूपणं। आर्य्यावृत्तं। गीतिः। उपगीतिः। गाथिनी। सिंहिनी। स्कन्धकं। दोहा। ललितं। रोला। चौपैया। घत्ता। वृत्तावृत्तं। नवपदं। पज्झटिका। अनिला। पादाकुलकं। षट्पदं। पद्मावती। कुण्डलिका। रोला। गगनाङ्गनं। द्विपदं। खञ्जकं। उणियाला। सोरट्ठा। मधुभारं। हाकलिका। वरवृत्तं। आभीरकं। दुर्म्मिलिका। रुचिरा। दीपकं। सिंहावलोकितं। प्लवङ्गमः। लीलावती। हरिगीतं। त्रिभङ्गी। हीरकं। जनहरणं। मदनहरा। मरहट्टावृत्तञ्च। एतानि सर्व्वाणि मात्रावृत्तानि।

द्वितीये प्रकाशे,—वर्णवृत्तकथनं। तत्र श्रीः। कामः। मधु। मही। चारु। ताली। प्रिया। शशी। मृगेन्द्रः। मन्दरः। कमलं। कीर्णा। धारि। नगालिका। हारी। हंसः। यमकं। शेषा। तिलका। विजोहा। चतुरङ्गा। मन्थानं। शङ्खधारी। सुमालतिका। मदनकं। समानिका। सवासकं। करहंचि। शीर्षा। विद्युन्माला। मल्लिका। प्रमाणिका। तुरङ्गा। कमलं। माणवकक्रीडं। अनुष्टुप्। महालक्ष्मीः। सारङ्गिका। पायित्ता। कमलकं। बिम्बं। तोमरः। रूपामाली। संयुतिका। चम्पकमाला। सारवती। सुखमा। अमृतलता। बन्धः। सुमखी। दोधकं। शालिनी।

मदनकं। सेनिका। मालती। इन्द्रवज्रा। उपेन्द्रवज्रा। उपजाति। द्रुतविलम्बितं। स्वागता। भुजङ्ग प्रयातं। लक्ष्मीधरः। तोटकं। सारङ्गं। मौक्तिकदाम। मोदकवृत्तं। मालिनी। तरलनयनी। सुन्दरी। प्रमिताक्षरा। विद्याधारः। मालावृत्तं। तारकं। स्कन्धवृत्तं। पुष्पिताग्रा। वसन्ततिलका। चक्रं। सारङ्गी। चामरः। मालिनी। भ्रमरावलिका। मनोहंसः। सरभः। निशिपालः। नाराचं। नीलवृत्तं। चञ्चला। ब्रह्मा। पृथ्वी। मालाधरः। शिखरिणी। मन्दाक्रान्ता। हरिणी। मञ्जीरा। चर्चरी। क्रीडाचन्द्रः। शार्दूलविक्रीडितं। नवचन्द्रः। धवलं। शम्भुः। गीतिका। गण्डकी। स्रग्धरा। राजसुखकरः। राजभवः। रमन्ती। स्फीतावंशी। सुन्दरिका। दुर्मिलिका। किरीटं। हीरमुकुटं। मन्थानयोग्यं। देवशरणम्। शालूरवृत्तञ्च। प्रस्तारसत्त्वकरणं। प्रस्तारप्रकारकीर्त्तनं। तत्र मात्राप्रस्तारः। वर्णप्रस्तारः। मात्रोद्दिष्टकथनं। वर्णोद्दिष्टकथनं। मात्रानष्टं। वर्णनष्टं। मात्रामेरुकथनं। वर्णमेरुकथनं। मात्रापताका। वर्णपताका। मात्रामर्कटी। वर्णमर्कटी। मात्राश्रेणीकथनञ्च।

No. 2029 व्रताचारः। Substance, country-made paper, 11 × 4 inches, Folia, 155. Lines, 9 on a page. Extent, 3,638 slokas. Character, Maithilí Date, ? Place of deposit, Rághavapura, Post Vaherá, Darbhángá, Pandit Visvesvara Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Vratáchára. Disquisition and rules regarding the optional fasts called Vratas. By Ratnapáni S'armá, son of Gángolí Sanjívesvara S'armá. Several works of this author have been noticed under Nos. 2016 to 2020, 2022, 2023, and 2032.

Beginning सुरादीनामन्तःकरणसरसां मण्डनकरं
परं हृद्यिन्यानप्रलयवनधामक्रमनमः।
महाखण्डं ब्रह्माण्डं विलसति यदन्तर्गतमहो
सदालम्ब लम्बोदर तव पदाम्भोजयुगलम्॥
कर्त्री कान्त्या कला सा कलिकलुषहरी + + कन्या कृतार्था
कालाङ्गी कालरात्रिः कलितकलरवा कामदा कञ्जनेत्रा
कल्पद्रु कोमलाङ्गी कमलकुलकरी कज्जलाभा कुचोग्रा
काली काली कराली कलयतु कुशलं कालिका कालिका मे॥
खण्डवलान्वयजन्मा मिथिलेशो भूत्वचमिहनामा।
हरिहरविलसितचरितो मित्रो महसा महोदारः॥
तदीरसो दानिषु कर्णजेता यो रुद्रसिंहोऽभवदुग्रचेताः।
धर्मावतारो धृतनीतिभारो वेदान्तसिद्धान्तगृहीतसारः॥
तत्पुत्रो नृपतिलकः श्रीमान् महेश्वरसिंह उदितकलः।

विलसति यस्य चरितं सख्ये वयसि यथा हरितः ॥
आज्ञां तस्य निधाय मङ्गलवतः श्रीमद्व्रताचारकम्
श्रीदत्तप्रभृतिप्रयासबलितग्रन्थौघभूषोदितम् ।
विद्वद्वृन्दकृपाकलापशरणः श्रीरत्नपाणिः कृती
कुर्व्वेऽहं गुणसङ्गुह बुधमुदे जीवेश्वरस्यात्मजः ॥
प्रामाण्यहेतोश्च मया व्यलेखि महाजनानां रचितानुपूर्व्वी ।
वङ्गस्थलेष्वेव ततोऽभिमानं ग्रन्थो ममैवेति न सङ्कुचोऽयं ॥
मालसा ये च विद्वांसो धर्म्मशास्त्रावलोकने ।
पश्यन्तु ते महात्मानो व्रताचारममत्सराः ॥
उक्तस्यैवार्थस्य कथा मतभेदव्यवस्थिता ।
पौनरुक्त्यं ततो नेह हृदसंस्कारकारिका ॥

अत्रादौ व्रतसमयविचारः। ज्योतिर्निबन्धे—इत्यादि ।

End. तद्दिने तिलैरुद्वर्त्तनं तिलभक्षणञ्च कार्य्यमिति।

Colophon. इति गाङ्गोलीयदीक्षितजीवेश्वरशर्म्मसूनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसङ्गृहीतो व्रताचारः। समाप्तः ।

विषयः । व्रतकालनिरूपणं । तत्र समयशुद्धिविवेचनं । व्रतसामान्यधर्म्मकथनं । व्रताधिकारिकथनं । व्रतिनो नियमादिकथनं । अत्र विविधमतकथनं । सङ्कल्पवाक्यविवेचनं । व्रतभङ्गव्यवस्थाकथनं । प्रतिनिधिविधिः । नक्तव्रतनिरूपणं । हविष्यनिरूपणं । नक्तव्रतेतिकर्त्तव्यता । नित्योपवासादिनिरूपणं । देवपूजाविधिः । मासादिविवेचनं । तिथिद्वैधादिविवेचनं । पूर्व्वाङ्गादिविवेचनं । प्रतिपदादिषु सर्व्वासु तिथिषु व्रतकथनं । तत्र विशेषेण महालक्ष्मीव्रतकथनं । महाष्टमीव्रतं । भीष्माष्टमीव्रतं । भीष्मतर्पणविवेचनं । अशोकाष्टमीव्रतं । जन्माष्टमीव्रतं । दुर्व्वाष्टमीव्रतकथनञ्च । श्रीरामनवमीव्रतं । एकादशीव्रतनिरूपणं । तत्र विविधमतकथनं । व्यवस्थाकथनञ्च । पारणविवेचनं । श्रवणद्वादश्यादिनिरूपणं । हरिवासरव्रतनिरूपणं । महावारुण्यादिनिरूपणं । गङ्गास्नानसमयादिनिरूपणं । महानिशानिरूपणं । रागस्नानादिनिरूपणं । गजच्छायाविवेचनं । पार्व्वणादिविधिः । अनन्तव्रतविधिः । रटन्तीचतुर्द्दशीविधिः । शिवरात्रिविधिः । कोजागरादिपूर्णिमाविधिः । करतोयास्नानविधिः । चयाहतिथ्यादिविवेचनं । एकोद्दिष्टादिश्राद्धलक्षणं । आमश्राद्धादिविधिः । अशौचेऽप्येकभक्तादिव्रतविधानं । व्रणाशौचकर्त्तव्यता । मलमासविवेचनादिकं । श्राद्धे पञ्चालम्भनविधिकथनं । सामान्यतः श्राद्धकालादिनिरूपणं । त्रीचिश्राद्धादिविधिः । नवान्नविधिः । अत्र विविधमतकथनं । प्रत्येकं चैत्रादिद्वादशमासकृत्यनिरूपणं विधानञ्च । अत्र दशहराविधिः । हरिशयनविधिः । चातुर्म्मास्यविधिः । नागपञ्चमीविधिः । उपाकर्म्मादिविधिकीर्त्तनञ्च । विविधदानविधिकथनं । देवपूजादिविधिकीर्त्तनञ्च । अत्र सर्व्वत्र प्रयोगकथनमिति ज्ञेयम् ।

No. 2030. **तत्त्वामृतसारोद्धारे व्यवहारकोषः।** Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 79. Lines, 11 on a page. Extent, 2,698 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Rághavapura, Post Vaherá, Darbhángá, Pandit Viśveśvara Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Tattvámṛita-sároddhára. An elaborate Smṛiti digest. The text contains only that portion of the work which is devoted to Judicature and Civil and Criminal law. It is called *Vyavahárakosha*. By Vardhamána Mis'ra.

Beginning. सारोद्धारे यथोद्देशमाचारश्राद्धशुद्धयः।
उदाहृता अथेदानीं व्यवहारोऽभिधीयते॥
तत्र मनुः। प्राज्ञं प्राप्ते च संस्कारं क्षत्रियेण यथाविधि।
सर्व्वस्यास्य यथान्यायं कर्त्तव्यं परिरक्षणं।
प्राज्ञं प्र प्रणेन कृतमभिषेकलक्षणं क्षत्रियेणेति भूपतिमात्रोपलक्षणं। इत्यादि।

End. अस्माभिर्द्वैतविवेके स्तेयप्रकरणे प्रपञ्चितमतो न वितन्यते॥ इति व्यवहाराम्रुलौ विवादपदकोषः।

Colophon. इति श्रीवर्द्धमानकृतौ तत्त्वामृतसारोद्धारे चतुर्थो व्यवहारकोषः॥
इत्थ धर्म्मामृतादिभ्यश्चतुर्भ्यस्तत्त्वमुद्धृतम्।
धात्रा चतुर्भ्यो वेदेभ्योऽनाद्यवेदो यथोद्धृतः॥
+ + + + + कृतीनामेव भागैश्चतुर्भि-
स्तदपि पृथगमीभ्यो भागतेऽमी निबन्धः।
स्फुरति हि कुसुमानां केशवे योजितानां
सुघटितसमुदायद्योतितान्येव लक्ष्मीः॥
दैनन्दिनमाचारं श्राद्धं शुद्धिं विवादपदं।
प्रायः प्रत्यक्षमेतत् प्राज्ञो जिज्ञासते सर्व्वः॥
तस्माच्चतुर्भिरेभिः कुसुमैरिव गुम्फितो गुणोपचितैः।
मालेवैष निबन्धो रामपतेः कण्ठभूषणं भवतु॥
सज्जनैः शोध्यतां सोऽयमल्पज्ञैरुपजीव्यताम्।
दुर्ज्जनैर्दुष्यतां कामं मज्जनैरनुरज्यताम्॥
नासूयन्ति गुणगन्धान् नोद्विजते दोषसम्बन्धात्।
अविदितगुणदोषोऽपि परकृतिरित्येव दुर्ज्जनो ज्वलति॥
इति वर्द्धमानकृतौ तत्त्वामृतसारोद्धारः समाप्तः।

विषयः। राज्ञा प्रजाभ्यः करग्रहणविधिः। प्रजारक्षणविधिः। व्यवहारदर्शनविधिः। दूताय भृतिदानविधिः। प्राड्विवाकनिरूपणं। सभ्योपदेशकथनं। दण्डविधिकीर्त्तनं। अदण्ड्यदण्डने दोषनिरूपणं। दण्डभेदकथनं। क्वचित् क्षमाविधिनिरूपणं। दण्डव्यवस्थाकथनं। महापातकदण्डकथनं। दण्डापकर्षकथनं। दण्डसाम्यविधिः। दण्डपरिनिष्ठाकथनं। दण्डकारनियमकथनं। दण्डसमुच्चयनिर्णयः। एकत्र दण्डे दण्डान्तरसङ्कलनं। चतुष्पाद्व्यवहारनिर्णयः। अप्राप्तव्यवहारनिरूपणं। भाषालेखनविधिकथनं। पाण्डुलेखादिविधानं। उत्तरविधिनिरूपणं। उत्तराभासादिनिरूपणं। साक्षिनिरूपणं। क्रियानिरूपणं। शपथविधिः। द्वादशविधसाक्षिकीर्त्तनं। त्रिविधलेख्यनिरूपणं। पुनर्लौकिकलेख्यस्य सप्तविधत्वकथनं। भागपत्रादीनां लक्षणकथनं। त्रिविधानुमानप्रमाणनिरूपणं। आगमप्रमाणनिरूपणं। भोगनिरूपणं। प्रत्ययनिरूपणं। दण्डपारुष्यकारिनिरूपणं। ग्राह्यक्रियानिरूपणं। उत्तरभेदेन क्रियाव्यवस्थाकथनं। चतुर्व्विधनिर्णयनिरूपणं। व्यवहारलक्षणतद्भेदकथनं। निर्णयेषु बलाबलनिरूपणं। निर्णीतहत्यनिरूपणं। तत्र मिथ्याभियोगादौ दण्डकथनञ्च। पुनर्न्यायविधिः। अष्टादशव्यवहारपदनिरूपणं। तत्र ऋणादानविधिः। भागलाभनिरूपणं। वृद्ध्यादिनिरूपणं। ऋणशोधनप्रकारकथनं। निक्षेपविधिः। अस्वामिविक्रयविधिः। सम्भूयसमुत्थानविधिः। दत्ताप्रदानपाकर्म्मनिरूपणं। तत्र देयनिरूपणं। तस्य सप्तविधत्वकथनादिकं। अष्टविधदत्तस्वरूपकीर्त्तनं। अदत्तनिर्णयः। उत्कोचग्रहणादिदण्डकथनं। भृतिविधिकथनं। तत्र अधिकर्म्मादिनिरूपणं। दास्यानधिकारकथनं। दास्यमोचनविधिः। तत्प्रकारादिकथनञ्च। दासीनिरूपणादिकं। वेतनस्यानपाकर्म्मनिरूपणं। पण्यस्त्रीविधिः। स्वामिपालविवादनिरूपणं। सम्विद्व्यतिक्रमनिरूपणं। क्रयविक्रयानुशयः। सीमाविवादः। वाक्पारुष्यविधिः। दण्डपारुष्यविधिः। स्तेयविधिकथनं। तत्र द्विपदापहारदण्डकथनं। चतुष्पादापहारादौ दण्डः। धान्याद्यपहारे दण्डकथनञ्च। सामान्यापहारदण्डः। साहसदण्डकथनं। तत्र प्रेरकादिदण्डकथनञ्च। स्त्रीसङ्ग्रहणदण्डकथनं। तत्र गोपनादिकृते विशेषकथनं। कन्यादूषणदण्डकथनं। अस्वाभाविकदण्डकथनं। स्त्रीपुंधर्म्मनिरूपणं। दायभागनिरूपणं। तत्र संसृष्टिविभागः। अल्लुप्तविभागः। विभक्तागतविभागः। विभक्तजविभागः। अपुत्रादिधनविभागः। वानप्रस्थादीनां धनाधिकारिनिरूपणं। स्त्रीधनाधिकारिणः। विभागनिर्णयः। विभक्तकृत्यनिरूपणञ्च। द्यूतसमाह्वयविधिः। तत्र दण्डादिनिरूपणञ्च।

No. 2031. धर्म्मकोषः। Substance, country-made pâper, 9 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 9 on a page. Extent, 1,212 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Vehaṭ, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Phaṇidhara Miśra. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dharma-kosha. A digest of the laws relating to civil actions, debts, interest, gifts, rules regarding servants, artizans, dancers &c., sale

and barter, wages, boundaries, and inheritance. By Trilochana Miśra, Mahámahopádhyáya.

Beginning. मीमांसायुग्मजीवी तु मिश्रः श्रीमान् त्रिलोचनः ।
विवादपदवाक्यानां व्यवस्थामकरोत् स्फुटाम् ॥
अथर्णादानं । तत्र नारदः ।
ऋणं देयमदेयं वा येन यत्र यथा च यत् ।
दानग्रहणधर्माश्च ऋणादानमिति स्मृतम् । इत्यादि ।

End. अतोऽन्यथा निर्वीजेषु इतरानियमात् । अन्यथा यत्र न तथा प्र+भिजायते तद्विभज्य ग्राह्यमित्यर्थः ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायमिश्रत्रिलोचनव्यवस्थापितधर्म्मकोषपुस्तकं समाप्तम् ।

विषयः । ऋणादानादिविधिः । निक्षेपविधिः तत्र सन्दिग्धलक्षणादिकथनं । वृद्धिनियमादिकथनं । पुत्रदेयादेयनिरूपणं । तत्र पितृऋणदाने समयादिकथनं । स्त्रीणां देयादेयनिरूपणं । आधिविधिकथनं । उद्ग्रहणविधिकथनं । निक्षेपप्रकारकथनं । अस्वामिविक्रयविधिः । सम्भूयसमुत्थानविधिकथनं । तत्र शिल्पिनर्त्तकानां विशेषकथनं । भृत्यविधिकथनं । वेतनस्यानपाक्रियानिर्णयः । स्वामिपालविधिः । संविद्व्यतिक्रमविधिः । विक्रीयासम्प्रदानविधिः । क्रीत्वानुशयविधिः । सीमाविवादनिरूपणं । अस्पृश्यादिविधिः । दण्डपारुष्यविधिः । दायभागविधिकथनं । तत्र स्त्रीधनादिविभागकथनं । वर्णसमवायविभागकथनं । अपुत्रधनाधिकारिनिरूपणं । संसृष्टधनविभागकथनञ्च ।

No. 2032. महादानवाक्यावली । Substance, country-made paper, 11 × 5 inches. Folia, 108. Lines, 7 on a page. Extent, 2,216 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Vehat, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Phaṇidhara Miśra. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mahádána-vákyávalí. A summary of the rules regarding various kinds of religious and quasi-religious gifts. By Ratnapáṇi Śarmá, son of Gáñgolí Sañjíveśvara Śarmá.

Beginning. श्रीलक्ष्मीदरपत्पयोजयुगलं विघ्नौघविध्वंसनं
ध्यात्वा मानसमानसे भवभवस्थित्यन्तसन्तानकं ।
प्रोद्यत्पद्धतिदानपद्धतिरियं सङ्गृह्य लेलिख्यते
श्रीजीवेशात्मजरत्नपाणिकृतिना विद्वद्वदान्यादिका ॥
इतिहाससमुच्चये,—

तपः कृते प्रशंसन्ति त्रेतायां ज्ञानमेव च ।
द्वापरे यज्ञमेवाहुर्दानमेकं कलौ युगे ॥ इत्यादि ।

End. ऐहलौकिककामनायामोत्तमातदुःखसुखवझलोकप्राप्तिकाम इदमालोहमुभयं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणासम्भं क्रम्।

Colophon. इति गाङ्गोलीश्रीसञ्जीवेश्वरसूनुश्रीरत्नपाणिशर्म्मसङ्गृहीता महादानवाक्यावली परिपूर्णा ।

विषयः। दानप्रशंसा । दानस्वरूपकथनं । तत्कालनिरूपणं । धर्म्मलक्षणादिकीर्त्तनं । पूज्यदेशकथनं । द्रव्यदैवतनिरूपणं । अतः सर्व्वत्र दानेषु प्रयोगकथनं । तत्र नानापुराणोक्तस्वर्णदानविधिकथनं । हिरण्यकृष्णदानविधिः । पुराणाद्युक्तरजतदानविधिः । अलङ्करणदानविधिः हैमरौप्यपात्रादिदानविधिः । ताम्रभाजनादिदानविधिः । मत्तैलमधुतैजसपात्रदानविधिः । जलमात्रादिदानविधिः । पुराणाद्युक्तजलदातृविधिः । मणिहीरकादिरत्नदानविधिः । विविधरत्नदानविधिः । नगरग्रामादिदानविधिः । पुराणाद्युक्तगोदानविधिः । तत्र वर्णविशेषेण फलविशेषकथनञ्च । महिषीदानविधिः । अश्वादिदानविधिः । छागहरिणादिदानविधिः । गुड़धेनुतिलधेन्वादिदानविधिः । लवणादिदानविधिः । कृष्णाजिनादिदानविधिः । पूर्णहेमपद्मघटदानविधिः । नानापुराणोक्तभूमिदानविधिः । उद्यानादिदानविधिः । विविधशस्यदानविधिः । विविधान्नदानविधिः । शक्तदानविधिः । दधिगुड़-शर्करादिदानविधिः । पानककर्पूरादिदानविधिः । चन्दनमृगनाभिकुङ्कुमादिदानविधिः । धूपदीपादिदानविधिः । सुगन्धिद्रव्यदानविधिः । विविधशाकफलादिदानविधिः । शय्यासनपीठादिदानविधिः । पादुकाच्छत्रादिदानविधिः । दास्यादिदानविधिः । शालग्रामशिलादिदानविधिः । सीसलौहादिधातुदानविधिः । पुस्तकदानविधिः । विविधवस्त्रदानविधिः । द्वादशमासकर्त्तव्यदानविधिकथनं । सर्व्वत्र संक्रान्तिषु दानविधिः । कम्बलादिदानविधिकीर्त्तनञ्च ।

No. 2033. तिथिनिर्णयः । Substance, country-made yellow paper, 11 × 3 inches. Folia, 24. Lines, 6 on a page. Extent, 278 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Vehaṭ, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Phaṇidhara Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Tithi-nirṇaya. On lunar days and the religious duties appertaining thereto—a brief calendar of feasts and fasts. By Sudarsana.

Beginning. नत्वा सीतापतिं रामं सच्चिदानन्दरूपकं ।
बालानां बोधसिद्ध्यर्थं क्रियते तिथिनिर्णयः ॥

अथ विशेषतिथीनां निर्णयो लिख्यते। चैत्रशुक्लप्रतिपदि वर्षारम्भः। सोदयव्यापिनी ग्राह्या। तत्र ब्रह्मपुराणवचनं। चैत्रे मासि जगद्ब्रह्मा ससर्ज्ज प्रथमेऽहनि। इत्यादि।

End. कर्कः संक्रान्तिः प्रातःकाले चार्द्धरात्रे वा स्यात् तदा पुण्यकालः पूर्व्वदिने भवति इति संक्रान्तिनिर्णयः।

Colophon. इति सुदर्शनकृतौ तिथिनिर्णयः समाप्तः।

विषयः। वत्सरारम्भतिथिनिरूपणं। अत्र तैलाभ्यङ्गाकरणे दोषकीर्त्तनं। श्रीरामनवमीनिरूपणं। वारुणीनिरूपणं। अक्षयतृतीयानिरूपणं। नृसिंहचतुर्द्दशीकथनं। दशहराकथनं। हरिशयनकथनं। नागपञ्चमीकथनं। उपाकर्म्मकथनं। जन्माष्टमीनिर्णयः। हरितालिकानिरूपणं। अनन्तचतुर्द्दशीकथनं। आश्विनकृष्णपक्षे षोडशश्राद्धविधिकथनं। नवरात्रविधिः। विजयदशमीनिर्णयः। दीपान्वितकथनं। भ्रातृद्वितीयाकथनं। अर्द्धोदययोगनिरूपणं। वरदाचतुर्थीकथनं। श्रीपञ्चमीकथनं। माघसप्तमीविधिः। भीष्माष्टमी। भीमद्वादशी। शिवरात्रिः। होलिकाविधिः। इति विशेषतिथिनिरूपणानन्तरं सामान्यतः प्रतिपदादिपञ्चदशतिथिनिरूपणं। सक्रान्तिपुण्यकालविवेचनञ्च। इति।

No. 2034 हयशीर्षपञ्चरात्रं। Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 121. Lines, 6 on a page. Extent, 3,514 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Subhaṅkarapura, Post Vaherá, Darbháṅgá, Pandit, S'rínátha Jhá. Another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Hayaśírshá-pancharátra. A Vaishṇavite work on building temples and on carving and consecration of images. It belongs to the class called *Pancharátra,* and bears close resemblance to the Tantras. Like the original Tantras, this class of works does not acknowledge the names of their authors, but represent themselves to be reports of dialogues between gods and renowned personages. In the Hayaśírsha the sage Márkaṇḍa asks questions, and his brother sage Bhṛigu answers them. The work opens with the query, why did Vishṇu appear in the form of Hayas'írsha or equine-headed? The first 18 chapters are numbered, and then follow a great many others without any numbering. Contents: Origin of Brahmá from the navel of Vishṇu. Origin of the Vedas and their study by Brahmá. The perspiration resulting from the study produced the demons Madhu and Kaiṭabha, who robbed the Vedas. Hayas'írsha born to rescue the Vedas. Twenty-five original Tantras of former ages, and the *Hayaśírsha-pancharátra* was first thereof. Other Pancharátras, such as

Trailokyamohana, *Vaibhava*, *Paushkara*, *Nárada*, *Prahláda*, *Gárgya*, *Gálava*, *S'ríprasna*, *S'ásya* &c. Characteristics of teachers. Ditto of spiritual guides. Heretic doctrines of Jaimini, Sugata, Chárváka, Nagna, Kapila, Akshapáda, and other sects. Placing of images in temples. Examination of earth for building. Different kinds of earth. Measures of length &c. Setting up of Gnomons for ascertaining of quarters. Division of areas. Rules for sacrifices before commencing a building. Removing of bones from the ground selected for building. Bricks. Stones. The Yajna of Pátála. Characters of temples for particular gods. Selection of stones for sculpture. Particular mountains yielding statuary stones. Auspicious conjunctions for beginning the carving of images. Rites to be performed on such occasions. Measures of images. Pacification of the regents of the quarters. Characteristics of images of Lakshmí, Garuda, Kes'ava, the ten incarnations, groups of Kes'ava and others, Vis'varúpa, the nine planets, the Mátris, Indra and other Lokapálas, the eleven Rudras, the Androgynous Ardhanárí, Gaurí, lingams. Rules regarding the consecration of images of various gods and goddesses. Ditto of books, houses, tanks, wells, public halls &c. Repairs of images. Rejoicings on such occasions. Marriage of S'rí and Vishnu, and Gaurí and S'iva.

Beginning. मार्कण्डेय उवाच । कथं हयशिरा विष्णुः प्रादुर्भूतः पुरा विभुः ।
किं निमित्तञ्च देवेशो दधार रुचिरं वपुः ॥
हयशीर्षं जगत्स्वामी पुरा नारायणः प्रभुः ।
श्रुतमासीच्च भवता यदुक्तं परमेष्ठिना ॥
आद्यं यत् पञ्चरात्राणां तन्ममाचक्ष्व पूर्व्वतः ।
भृगुरुवाच । शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि पञ्चरात्रं पुरातनम् ॥ इत्यादि ।

End. कुम्भकारमृदा कृत्वा शक्राणीं पूर्व्ववद्यजेत् ।
स्तूपेण प्रमदास्तद्वद्बलिं दद्युर्यथाविधि ॥
सौमामकं यावकञ्च दद्यादिन्द्राणीतुष्टये ॥

Colophon. इति (हयशीर्षपञ्चरात्रे) गौरीविवाहपटलं ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । १प्रथमे पटले,—भृगुणा सह मार्कण्डेयस्य संवादकथनेन नारायणस्य नाभिपद्माद् ब्रह्मण उत्पत्तिकथनं । वेदानामाविर्भावकथनं । वेदाभ्यासरतस्य ब्रह्मणः स्वेदबिन्दुतः मधुकैटभयोरुत्पत्तिकथनं । ताभ्यां वेदहरणकथनं । हयशीर्षस्याविर्भावकथनञ्च ।

२—४पटले,—पूर्व्वपूर्व्वकल्पोक्तपञ्चविंशतितन्त्राणां नामकथनं । तत्र हयशीर्षपञ्चरात्रस्य प्राथम्यकथनं । एवं क्रमेण त्रैलोक्यमोहन-वैभव-पौष्कर-नारद-प्राह्लाद-गार्ग्य-गालव-श्रीप्रश्न-शाण्डिल्यादिपञ्चरात्राणामुद्देशकीर्त्तनं । आचार्य्यलक्षणं । गुरुलक्षणादिकथनञ्च ।

५—८पटले—जैमिनि-सुगत-चार्व्वाक-नग्न-कपिलाचपादानां चेतुवादिनां मतानुसारेण वर्त्तमानानां नराधमत्वादिकथनं। देवतास्थापनदिङ्नियमादिकथनं। भूमिपरीक्षाविधिकथनं। भूमेश्चातुर्विध्यनिरूपणं। तत्र सुपद्मा, भद्रिका पूर्णा, धूम्रा चेति। ब्राह्मणादिवर्णभेदेन मृत्तिकावर्णानां शुभाशुभनिरूपणं। मानपरिभाषाकीर्त्तनं। शङ्कुलक्षणादिकथनं। वास्तुनिरूपणप्रसङ्गेन चेत्रव्यवहारकथनं।

९—१४पटले,—भूतादिबलिदानविधिः। शल्योद्धारकथनं। इष्टकादिलक्षणं। तन्न्यासविधिकथनञ्च। शिलाधिवासविधिः। पातालयागविधिकथनं। प्रासादलक्षणं। तन्न्यासविधिकथनञ्च। पञ्चायतनादिप्रासादविशेषे वासुदेववामनादिमूर्त्तिस्थापनादिकथनं।

१५—१८पटले,—प्रतिमाघटनार्थं शिलादिलक्षणकथनं। प्रस्तरग्रहणार्थं पर्व्वतविशेषनिरूपणं। प्रतिमानिर्म्माणे तिथिनक्षत्रादिनिरूपणं। यागविधानञ्च। घटनाविधिकथनं। तत्र परिमाणादिकथनञ्च। दिक्शान्तिकथनं। प्रतिमालक्षणकथनञ्च।

(अतः परं पटलसंख्यानास्तीति ज्ञेयं। पिण्डिकालक्षणकथनं। लक्ष्मीलक्षणं। गरुड़लक्षणं। केशवादिप्रतिमालक्षणं। दशावतारप्रतिमालक्षणं। वासुदेव-सङ्कर्षण-प्रद्युम्नादिनवव्यूहप्रतिमालक्षणं। विश्वरूपादिप्रतिमालक्षणं। नवग्रहप्रतिमालक्षणं। मातृणां प्रतिमालक्षणं। इन्द्रादिलोकपालप्रतिमालक्षणं। एकादशरुद्रप्रतिमालक्षणं। अर्द्धनारीश्वरलक्षणञ्च।

गौरीप्रतिमालक्षणं। शिवलिङ्गलक्षणं। सामान्यतः पिण्डिकालक्षणं। प्रतिष्ठाकालनिरूपणं। दिक्पालपूजाविधिः। कलसाधिवासविधिः। भगवत्प्रतिष्ठायां स्नपनादिविधिः। अधिवासनविधिः। न्यासविधिः। प्रतिष्ठाविधिकीर्त्तनञ्च।

अवभृतस्नानविधिः। बलिदानविधिः। द्वारप्रतिष्ठाविधिः। ध्वजप्रतिष्ठाविधिः। ध्वजारोपणविधिः। लक्ष्मीप्रतिष्ठाविधिः। गरुड़स्थापनविधिः। चक्रस्थापनविधिः। शेषप्रतिष्ठाविधिः। चतुर्म्मुखस्थापनविधिः। नृसिंहप्रतिष्ठाविधिः। वराहप्रतिष्ठाविधिः। पुरुषोत्तमप्रतिष्ठाविधिः। वामनप्रतिष्ठाविधिकथनञ्च।

वैकुण्ठप्रतिष्ठाविधिः। हयग्रीवप्रतिष्ठाविधिः। अनिरुद्धप्रतिष्ठाविधिः। जलशायिप्रतिष्ठाविधिः। मत्स्यादिदशावतारस्थापनविधिः। अनन्तप्रतिष्ठाविधिः। विश्वरूपप्रतिष्ठाविधिः। शिवलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः। रुद्रमूर्त्तिप्रतिष्ठाविधिः। अर्द्धनारीश्वरप्रतिष्ठाविधिः। हरिहरप्रतिष्ठाविधिः मातृणां प्रतिष्ठाविधिः। भैरवप्रतिष्ठाविधिकथनञ्च।

सूर्य्यप्रतिष्ठाविधिः गणेशप्रतिष्ठाविधिः। गौरीप्रतिष्ठाविधिः। नवग्रहप्रतिष्ठाविधिः। चलविष्णुमूर्त्तिप्रतिष्ठाविधिः। चलशिवलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः। चित्रार्च्चादिप्रतिष्ठाविधिः। पुस्तकप्रतिष्ठादिविधिः। कूप-वापी-तड़ागादिप्रतिष्ठाविधिः। सभाप्रतिष्ठाविधिः। सामान्यतः सर्व्वदेवादिप्रतिष्ठाकथनं। जीर्णोद्धारविधिकथनं। महोत्सवविधिकथनं। यज्ञावभृतविधिकथनं। श्रीविवाहविधिकथनं। गौरीविवाहविधिकीर्त्तनञ्च।

No 2035. कुवलयाश्वीयं नाम नाटकम् । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 85. Lines, 7 on a page. Extent, 2,219 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Sáradápura, Ujána, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Harshanátha Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Kuvalayáśvíya. A drama. By Krishṇadatta. It is founded on a story of a Vedic student named Kuvalayáśva, falling in love with a maiden named Madálasá. The maiden is carried away to the nether regions, whence she is rescued by a king of Káśí and restored to her lover.

Beginning. भालप्रज्वलनाचिकैतवमतीविस्लेषवैश्वानर-
ज्वालावर्त्तितसैारसैन्धवपयःफेनैकलेखेव या।
सा गैारी मिलने पुनः पुररिपोः प्रेमप्रदीपे रसं
दातुं शुक्तिरूपाश्रितेव कलिता चान्द्री कला पातु वः ॥
अपि च। श्रुत्वा दक्षाद्लीकं प्रियकलुषमतिव्यस्तया सद्य एव
त्यक्ते सत्या स्वदेहे प्रभुरपि न वधूं स्वीचकारापरां यः।
तामेव प्राप्य भूयो नगजननमितामर्द्धनारीश्वरोऽभूत्
स प्रेमाद्वैतवादी कलयतु भवतामङ्घ्रिमर्द्धेन्दुमैालिः ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः। अलमतिविस्तरेण। पुरोऽवलोक्य। कथमयमुदित एव मधुमयच्छित-समुदितमदनमालवकामिनीकापालफलककोमलकमनीयमण्डलः कनककुण्डलमाखण्डलदिगङ्ग-नाया अखण्डलावण्यरत्नाकरः अखिलजगदानन्दकन्दलश्चन्द्रस्तमेनमभ्युदीयमानमहमभ्यर्थये। म-प्रश्रयमञ्जलिं बद्धा भगवन्।

कलयसि सकलाः कलाः सुधानां निधिरसि मैालिमलङ्करोषि शम्भोः।
शमयसि जगतामतीव तापं तव तुलमास्तु कुतस्त + हिमांशो ॥
— — — — — — — — सूत्र। — — — — —
कृष्णदत्त इति मैथिलः कविर्बालभावसुलभात् कुतूहलात्।
नाटकं यदभिनव्यमातनोत् कोऽत्र सम्प्रति गुणागुणग्रहः ॥
तदनुग्रहादेव सर्व्वं साधुसम्पत्स्यते। — — — — पारि।
किन्नाम कीदृशं तत्?। सूत्र। कुवलयाश्वीयं नाम नाटकं ॥ इत्यादि।

End. तथापीदमस्तु। काले काले तडित्वानम्रतरसमर्थीं वृष्टिमिष्टां विधत्ता
पृथ्वी सम्पन्नशस्या भवतु, विजयिनः पान्तु लोकं नरेन्द्राः।
सर्व्वः सर्व्वत्र नन्दत्वखिलगुणगुरैा विन्दतु प्रेमभक्तिं

तद्विश्वेशे दयार्द्रे प्रसरतु परितः सत्कवेः सूक्तिरत्नम् ॥

भरद्वाजः । एवमस्तु । इति निष्क्रान्ताः सर्व्वे ।

Colophon. कुवलयाश्वसाम्राज्याभिषेकमहोदयो नाम सप्तमोऽङ्कः ॥ समाप्तश्चेदं कुवलयाश्वीयं नाम नाटकम् ।

विषयः । प्रथमाङ्के, काशीराजप्रतीहारयोरभिनयेन प्रजानां सौख्यवर्णनं । अवान्तरे भरद्वाजस्य ऋषेरादेशज्ञापनार्थं सोमशर्म्मणः प्रावेशिकी भूवा । ततश्चैकेन शिष्येण कुवलयनामानमश्वमनुकर्षतानुगम्यमानस्यापरेण च दत्तहस्तावलम्बस्य महर्षेर्गालवस्य प्रवेशेन पातालाधिवासिनः पातालकेतोस्तपोवनोपरोधसूचनं । अथ मुनिना कुवलयाश्वेति कृतनामधेयः काशीराजकुमार ऋतध्वजः सादरमश्वमिममारुह्य तमनुससार ।

द्वितीयाङ्के,—समिदाहरणाय नियुक्तस्य पुण्यशीलस्य प्राभातिकतपोवनरमणीयतां वर्णयतो वात्स्यायनेन सह संलापेन विश्वावसोर्गन्धर्व्वराजस्यात्मजा कुमारीनाम्ना मदालसा समानीता पातालपुरं पातालकेतुनेति सूचनं । कङ्कालककरालकयोः प्रवेशेन कुमारप्रभाववर्णनं, मृगाङ्कवर्णनञ्च । अथ कङ्कालकेन वन्यजनदर्पकोमलप्रदर्शनयाजेन तपोवनप्रान्तदेशं समानीतोऽसौ कुमारः सान्ध्यसौन्दर्य्यदर्शनसुखमनुभवन्नेव शूकररूपेण समुपस्थितं पातालकेतुमुद्दिश्य निष्क्रान्त इति ।

तृतीयाङ्के,—मन्दारिका-वृन्दारिकयोः संवादेन मदालसायाः कातर्य्यादिवर्णनं । मदालसायाः प्रवृत्तिमाकलयितुं पातालमुद्दिश्य प्रचलितायाः कुण्डलायाः कुवलयाश्वेन सह संलापकथनं । कुमारसौन्दर्य्यामृतं निपीय पूर्व्वमनुरक्ताया मदालसाया वैचित्र्यवर्णनं । अथ गन्धर्व्वकुलगुरोस्तुम्बुरोः प्रवेशेन तयोः परिणयवर्णनञ्च ।

चतुर्थाङ्के,—पुण्यशीलस्य प्रावेशिकी भूवा । अवान्तरे सपरिजनस्य काशीराजस्य कुमारहतपातालकेतुविजयादिवृत्तान्तश्रवणमहोत्सवः । कुमारस्य यौवराज्याभिषेकवर्णनञ्च ।

पञ्चमाङ्के,—दैवब्राह्मणकार्पटिकयोरभिनयेन प्रियासहायस्य युवराजस्य वन्दनार्थं विश्वेश्वरस्य मन्दिरप्रवेशसूचनं । अथ मित्रतामुपागतयोर्नागकुमारयोः सपर्य्यां विधाय नितरां परितुष्टस्य तस्य प्रियायै चित्रनैपुण्यप्रदर्शनार्थं चित्रशालिकाप्रवेशः । अत्रान्तरे मदालसाया उत्स्वप्नायितं । समनन्तरञ्च कञ्चुकिप्रवेशेन मुनिगणरक्षणविधये विधातव्यं क्षोणीपर्य्यटनं कुमारेणेति सूचना ।

षष्ठाङ्के,—पातालकेतुसहोदरस्य सहचरसहायस्य धूमकेतोर्मुनिवेशेन प्रवेशः । कालिन्दीपरिसरे परिभ्रमता युवराजेन सह कपटतापसस्य संवादः । अथ तापसच्छद्मना पविष्टस्य धूमकेतोः प्रमुखात् युवराजप्राणत्यागवार्त्तामुपलभ्य जीवनत्यागोद्यतायाः मदालसायाः भरद्वाजवाक्येन चन्द्रबिम्बे प्रवेशकथनं ।

सप्तमाङ्के.—नागकुमारयोरभिनयेन प्रियाविरहविधुरस्य कुवलयाश्वस्य परिदेवनादिकी-र्त्तनं। वटुवेशधारिभ्यां ताभ्यां सह तस्य नागलोकगमनसूचना। अथ विस्मापयितुं तस्मै नाग-राजस्य मायामदालसाप्रदर्शनं। नागराजप्रभावात् तस्य प्रकृतमदालसासम्मेलनं। अथ काशी-मुद्दिश्य चलितस्य कुवलयाश्वस्य प्रियायै विविधजनपदप्रदर्शनं। तस्य राज्याभिषेकमहोत्सव-वर्णनञ्च।

No. 2036. व्यवहाररत्नाकरः। Substance, country-made paper, 14 × 5 inches. Folia, 107. Lines, 8 on a page. Extent, 2,756 slokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Navani, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇdit Vaṅsamaṇi Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Vyavahára-ratnákara. A digest of the laws and rules regarding Judicature. By Chandeśvara Ṭhakkura, son of Viśveśvara Ṭhakkura. The author calls himself a minister (*Mantri*) and describes his father as a minister of war, but does not name the king whom they served.

Beginning. श्रीकृष्णाङ्घ्रिः सर्व्वं साधयतु।

साक्षान्निर्णयते विवादविषयं न्यायामृतैर्यैः क्षणाद्-
यो वादार्थपथप्रवर्त्तनकृती धर्म्मेन्दुमुन्नंसयन्।
स श्रीमान् व्यवहारसङ्कटमहं चण्डेश्वरो मन्त्रिणा-
मर्च्यः कीर्त्तिसुरापगास्पदपरं प्रस्तौति रत्नाकरम्॥
यन्न्यायामृतसेचनात् सफलतां पुष्णाति कल्पद्रुमः
सद्यः पल्लवमातनोति नितरां श्रीपारिजातोऽपि सः।
गोपालस्य च कामधेनुरसमं काम्यार्थदुग्धं स्वयं
सन्दुग्धे भुवमेष कस्य भवने सेव्यो न रत्नाकरः॥
प्रथमं तावदत्रोक्तं व्यवहारनिरूपणम्।
प्राड्विवाकसताः सभ्योपदेशाश्च ततः क्रमात्॥ इत्यादि।

End. विक्रयेण वस्त्रित्वमिति तदनुमतिमन्तरेण अन्यच दानविधानात्। विसर्ग-चैवेति नारदवाक्याच्च॥

Colophon. इति सप्रक्रियमहासान्धिविग्रहिकठक्कुरवीरेश्वरात्मजश्रीचण्डेश्वरविरचिते व्यवहाररत्नाकरे निर्णयादितरङ्गः।

निर्णयव्यवहारसागमद्रष्टा यः प्राड्विवाकः स्फुरन्-
++++विचारचारुधिषणो धर्म्मं नयत्युन्नतिम्।

तेनायं गुरुसन्धिविग्रहधुरां धौरेयसम्प्रीतिना
श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा विरचितः प्राज्ञेषु रत्नाकरः ॥
समाप्तोऽयं व्यवहाररत्नाकरः ।

विषयः । व्यवहारस्वरूपनिरूपणं । देशाचारादिप्रामाण्यनिरूपणं । प्राड्विवाकादिलक्षणकथनं । चतुर्विधसभानिरूपणं । सभ्योपदेशकीर्त्तनं । विचारविधिकथनं । भाषाविधिकथनं । तत्र चतुर्विधपूर्व्वपक्षनिरूपणादिकं । उत्तरविधिकथनं । तत्र कालादिव्यवस्थापनं । उत्तरे विशेषकथनञ्च । प्रतिनिधिविधिकथनं । प्रत्याकलितनिरूपणं । सन्धिविधिकथनं । क्रियादाननिरूपणं । क्रियानिरूपणं । तत्र साक्ष्यादिस्वरूपकथनं । साक्षिणः । साक्षिप्रत्युद्धारविधिः । साक्षिदूषणविधिः साक्षिप्रश्नविधिः । तत्र शपथविधिकीर्त्तनञ्च । साक्षिपरीक्षाविधिः । साक्षिदण्डनिरूपणं । तत्र सत्यापवादनिरूपणं । साक्षिबलाबलनिरूपणं । साक्षिनिगदकथनं । लिखितनिरूपणं । तत्र लौकिकलेख्यस्य सप्तविधत्वनिरूपणं । राजशासनलेख्यस्य त्रिविधत्वकथनञ्च । शासनस्वरूपादिकथनं । दुष्टलेख्यनिरूपणं । लेख्यदौर्बल्यनिर्णयः । भुक्तिनिरूपणं । तत्र अनुपभोगेन असिद्धिकथनं । विच्छिन्नभोगनिर्णयः । युक्तिकथनं । दिव्यनिरूपणं । द्रव्यसंख्यादितो दिव्यविशेषकथनं । तत्र घटाग्निजलादिपरीक्षाविधिकथनञ्च । समयवर्णादितो दिव्यविशेषकथनं । दिव्यदेशविध्यादिनिरूपणञ्च । धर्म्मजन्मविधिकथनं । शपथविधिः । अष्टविधनिर्णयः । निर्णयबलाबलनिरूपणं । निर्णीतकृत्यनिरूपणं । जयप्रतिपत्तिकथनं । पुनर्न्यायविधिकथनं । कृतनिवृत्तिविधिकथनं । स्वतन्त्रास्वतन्त्रनिरूपणञ्च ।

No 2037. विभागसारः । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page Extent, 585 Ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Navání, Post Mádhepura, Darbhángá, Pandit Vañsamani Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Vibhágasára. A summary of the Law of inheritence. By Vidyápati Mahámahopádhyáya. Contents: Inheritance defined, its nature. Partition of paternal property. Rules regarding partition. Unfitness for partition. Nature of partible property. Indivisible property. Woman's property—its partition. Partition of secreted property. Partition with reference to castes. Partition of partitioned property. Twelve kinds of sons and their shares. Heirs of childless people. Partition of joint property. Mode of partition.

Beginning. गङ्गा सेऽसौ समपि प्रा++ कथमचो वैष्णवीति प्रसिद्धेः
किन्नाम्ना सेऽस्ति भोगः स तु भवतु तथा भेद्भाजः प्रमाणम् ।

भिन्नोऽयं कोऽत्र साक्षी विधिरिति विधिना सम्मितं वीक्ष्यमाणौ
पायास्तां निर्व्विवादौ सपदि हरिहरौ व्यङ्गमाचोत्तराङ्गः ॥
राज्ञो भवेशाद्धरिसिंह आसीत्तत्सूनुना दर्पनरायणेन ।
राज्ञा नियुक्तोऽत्र विभागसारं विचार्य्य विद्यापतिरातनोति ॥

अथ विभागः । विभागोऽर्थस्य पित्र्यस्य पुत्रैर्यत्र प्रकल्प्यते ।
दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं बुधैः ॥

पुत्रैरित्युपलक्षणं । पूर्व्वस्वामिसम्बन्धादेव निमित्ताद् यत्र स्वत्वं स दायः । इत्यादि ।

End. स्वभागान् यदि दद्युस्ते विक्रीणीयुरथापि वा ।
कुर्य्याद् यथेष्टं तत्सर्व्वमीशास्ते स्वधनस्य वै ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीविद्यापतिविरचितो विभागसारः ।

विषयः । दायलक्षणकथनं । विभागस्वरूपकीर्त्तनं । तत्र स्वतर्पितृकविभागकथनं । विभागव्यवस्थाकथनं । भागानर्हनिरूपणं । विभाज्यस्वरूपादिनिरूपणं । अविभाज्यनिर्णयः । स्त्रीधनादिनिरूपणं । स्त्रीधनविभागकथनं । गुप्तधनविभागकथनं । वर्णसमवाये विभागकथनं । विभक्तजविभागकथनं । द्वादशविधपुत्रलक्षणकथनपूर्व्वकं तत्र विभागविधिकीर्त्तनं । अपुत्रधनाधिकारिनिरूपणं । संसृष्टधनविभागः । विभागनिरूपणञ्च ।

No. 2038 वृत्तदर्पणः । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 10. Lines, 8 on a page. Extent, 1,200 ślokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhepura, Darbhángá, Paṇḍit Vañsamaṇi Jhá. Appearance, new. Verse and prose. Generally correct.

Vritta-darpaṇa. On the laws of versification and the different metres used in Sanskrit poetry. By Kavíndra, son of Ramánánda.

Beginning. अगणितवाङ्मयवारिधिसुष्टसमणिलाभनिष्टाः कवयः ।
जीवन्ति यत्प्रसादात् स पिङ्गलो मङ्गलं तनुताम् ॥
अर्कस्तर्कसरोरुहस्य कविताचासन्तिकाषट्पदः
स + भाकरकल्पनाशतगरर्पेन्याब्धिमन्थाचलः ।
गोपालः सुकृती कणादभणितिव्याख्याकरोऽजायत
व्याचक्रे किल कोविदोत्सवकरीं काव्येषु यः कौमुदीम् ॥
आसीत्तस्मीरगन्ता सकलसुत + नां + + + + नियमा
संसत्सन्तापहन्ता हरिचरणरतोभक्तिभावानमन्ता ।

तत्पुत्रः कीर्त्तिधाराधवलितरत्हरित्प्रान्तविधाम्नामा
रामानन्दो गुणीन्द्रः कविकुलकुमुदश्रेणिशुभ्रांशुबिम्बः ॥
तत्पुत्रस्तु कृपा + + गुणवतां श्रीजानकीनन्दनः
चक्रे यं किल कोकमाहधरणीकान्तः कवीन्द्राभिधम् ।
सोऽहं सम्प्रति वृत्तदर्पणममुं निर्म्मातुमीहे तरां
सन्तः सन्तु सकौतुकाः शुकगिरः केषां न मे दोर्द्दिरः ॥
रामानन्दतनूजन्मा कवीन्द्रपदभूषितः ।
कुतुकी जानकीनन्दः कुरुते वृत्तदर्पणम् ॥
सानुस्वारो विसर्गान्तो दीर्घः संयुक्तपूर्व्वगः । इत्यादि ।

End. अथ दोषाः । निर्म्मात्री निरनुप्रासः स्थानभङ्गं कलाहतिः ।
दौर्बल्यं च + चित्यं नित्यदोषाः प्रकीर्त्तिताः ॥

Colophon. इति श्रीकवीन्द्रकृतौ वृत्तदर्पणः समाप्तः ।

विषयः । छन्दसां लक्षणोदाहरणकथनं । तत्र गणभेदः । गणदेवता । गणमित्रादिकथनञ्च । प्रस्तारकथनं । तत्र मात्रोद्दिष्टं । वर्णोद्दिष्टं । मात्रानष्टं । वर्णनष्टं । वर्णमेरुः । मात्रामेरुः । वर्णपताका । मात्रापताका । आर्य्यावृत्तं । गीतिः । (गाहा, उग्गाहा) । गाहूः । विग्गाहा । गाहिनी । परिगीतिः । सिंहिनी । अर्द्धविपुलादिकथनञ्च । वैतालीयप्रकरणं । दोहा । सौराष्ट्री । पादाकुलकं । चित्रा । पज्झटिका । अडिल्ला । मधुभारः । आभीरः । दीपकः । कलिका । गणनाङ्गणं । हाकलिः । चौपैया । पद्मावती । दण्डकलं । त्रिभङ्गी । लीलावती । जलहरणा । दिक्पाली । दुर्म्मिलिका । मदनहरा । मरहट्टा । हरिगीतिका । हीरक । प्लवङ्ग । वामना । रोला । सिंहावलोकनं । चौरोला । द्विपदं । झुल्लना । घत्ता । घत्तानन्दं । आषाढं । मत्ता । रसमाला । अनलम्बकं । षटपदी । द्विपद । मुडल्लिआ । रसिका । माला । खञ्जा । शिखा । गलितकं । उद्गलितकं । (अत्र सेतुकाव्यादुदाहरणमुद्धृतम् ।) मालागलितकं । मुग्धानकं । नवपदं । चारुसेना इति मात्रावृत्तकथनपूर्व्वकमेकाक्षरादिषड्विंशत्यक्षरपर्य्यन्तं वर्णवृत्तानां लक्षणोदाहरणकथनं । अथ अर्द्धसमादिवृत्तकथनं । तत्र सुन्दरी । हंसवती । केतुमती । विपरीतपूर्व्वा । सुखदा हरिणप्लुता । शिशुलीला । पुष्पिताग्रा । दोधकं । उद्गतादिविषमभेदकथनञ्च । अथ मुदितासुरभिदङ्कीनक्षोत्थरादिसामान्यच्छन्दोनिरूपणं । अथ गद्यभेदनिरूपणं । तत्र मुक्तकलक्षणादिकथनं । उत्कलिकाप्रायं । चूर्णकं । कलिका । मादिका । मैत्रीवादः । अन्तराकलिकादिकथनं । हरिणप्लुतादिविविधगद्यभेदकथनं । अथ विरुदलक्षणादिकं । चण्डवृत्तानि । स्तिष्टकं । अस्य एकादशविधप्रभेदनिरूपणञ्च । छन्दोदोषकथनञ्च ।

No. 2039. पुण्यचन्द्रोदयपुराणम् । Substance, country-made paper, 9 × 5 inches. Folia, 134. Lines, 13 on a page. Extent, 3,484 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1850. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Punya-chandrodaya Purána. A Jain version of the Rámáyaṇa, prefaced by an account of some Jinas; alleged to have been related by Mahávíra, on the Vaibhára Hill, at the request of S'reṇika sometimes, but probably incorrectly, called Koṇika, a king of Magadha. The work is divided into 23 cantos. The first is devoted to an introduction. The second gives a brief account of S'reṇika, king of Magadha, and of his wife Chiliní who bore him 7 sons. The king goes to the Vaibhára Hill to pay his respects to Mahávíra, and requests the sage to relate to him the Puráṇa. The third is devoted to descriptions of Jambudvípa, Bháratavarsha, the town of Champá, and its king Harivarma. Then follows (4 to 8) an account of the king of Dhammilla and his adventures with Apsarases, his wars, his abdication of the pleasures of the world for the life of a hermit *(munirrata)* his austerities, and his translation to heaven. In the family of this king (9) Jina took his birth, and assumed the name of Munisuvratanátha. The story of his early life forms the subject of the next canto (10). His hermitage and teachings and conversions follow in the two next cantos and his nírváṇa in canto 13. Then comes the conversion of Yaśodhara, king of Mathurá, by Anantanátha, the 14th Jina, the installation of Harivena as an emperor, and the attainment by him of his *summum bonum* (15). Birth and family of Rishabha Deva, the first Jina, his descendants the Bharatas and the Sagaras. (16). Account of S'ruta. Ditto Vasurája, his sojourn and recreations on the Nárada Hill. Fruits of cruelty and benevolence. (17—18). Dilípa's reign in Báráṇasí. Origin of the Raghus. Account of Ráma and Lakshmaṇa, the metropolis of Daśaratha. Naradeva of Nágapura, Sahasragríva, king of Meghakúṭa; expelled by his nephew S'ítakaṇṭha, who established dominion in Lañká. His descendants. (19). Births of Rávaṇa, Báli, Sugríva &c. Sitá born as a daughter of Rávaṇa by Mandodarí, made over to Janaka. Marriage of Ráma with Sítá. Ráma appointed viceking, and deputed to govern Váráṇáśí; Nárada visits him there. (20—21). A vernal festival celebrated by Ráma, in course of which Sitá is abducted by Rávaṇa. Ráma's brothers and relatives come to him and devise means for the rescue of S'ítá. Hanumán assumes the form of a black bee

to go in search of Sítá. Mandodarí offers protection to Sítá. (22, 23). Interview of Hanumán with Rávaṇa. Vibhíshaṇa sides with Ráma. Lakshmaṇa kills Báli, mistaking him for an elephant. Ráma's march to Laṅká. His victory over Rávaṇa. The conquest by Ráma and Lakshmaṇa of different parts of the earth. Their return to Ayodhyá. Daśaratha instals Ráma as the king of the country. Rules regarding the worship of Jina on the 2nd of the waxing moon in Kártika. Ráma worships Jina. Sítá bears eight sons. In grief for the death of Lakshmaṇa Ráma abdicates in favour of his son Lava, becomes an ascetic, and dies.

The work is a most curious one, and is worthy of careful examination. It departs from the Rámáyaṇa account of Ráma in many essential particulars.

Beginning देवेन्द्रार्च्चितसत्पादपङ्कजं प्रणमाम्यहम् ।
आदीश्वरं जगन्नाथं सृष्टिधर्म्मकरं भुवि ॥
कनकच्छूरसच्छाय वृषभाङ्कं वृषोत्तरम् ।
वृषभं जगतां मोक्षधर्म्मणोऽनन्तामितद्युय ॥
युग्मम् ।
अजितं जितकर्म्माणमनन्तमहसं जिनम् ।
गजाङ्कं दर्पकन्दर्पसर्प-सर्पारिविक्रमम् ॥
अष्टापदसमच्छायं जातं श्रीवृषभाम्बर ।
पञ्चाशत्कोटिवार्द्धीनां भज कं (?) भुवनेश्वरम् ॥
युग्मम् ।
अश्वाङ्कं शं भव चा ये (?) तप्तजम्बूनदत्विषम् ।
सुरासुरैर्नमस्कारपरैः शतप्रजार्च्चितम् ॥
त्रिंशल्लक्षादिकोटीनामम्बुधीनां तदन्तरे ।
प्रादुर्भूतं स्फुरत्कान्तिं स्फुरदंशुमिवापरम् ॥
युग्मम् ।
अभिनन्दननामानं नमामामभिनन्दनम् ।
शुद्धहाटकसङ्काशं सङ्काशं शुद्धहाटकम् ॥
दशलक्षप्रकोटीनामब्धीनामन्तरे भवम् ।
निपताम्यांशु संसारगर्त्तसन्ततिहानये ॥
— — — — — — — ।
सिद्धान् साधूंस्तथा नत्वा पुण्यहेतोः करोम्यहम् ।
पद्मचन्द्रोदयं नाम पुराणं मौनिसुव्रतम् ॥ इत्यादि ।

End. इन्द्रदृष्टषट्चन्द्रमितेऽथ वर्षे (१६८१) श्रीकार्त्तिकाख्ये धवले च पक्षे
जीवे त्रयोदश्यपराह्णयामे कृष्णेन सौख्याय विनिर्म्मितोऽयम् ॥
लोहपत्तननिवासमहेभ्यो हर्ष एव वणिजामिव हर्षः ।
तत्सुतः कविविधिः कमनीयो भाति मङ्गलमहोदरकृष्णः ॥
श्रीकल्पवल्लीनगरे गरिष्ठे श्रीब्रह्मचारीश्वर एव कृष्णः ।
कण्ठावलम्ब्यूर्ज्जितपूरमल्लः प्रवर्द्धमानो हितमाततान ॥
पञ्चविंशतिसंयुक्तं सहस्रत्रयमुत्तमम् ।
श्लोकसंख्येति निर्द्दिष्टा कृष्णेन कविवेधसा ॥

Colophon. इति पुण्यचन्द्रोदये मुनिसुव्रतपुराणे श्रीपरमभक्तेर्हर्षवीरिकादेहजब्रह्मचारिश्रीमङ्गलदासाग्रजब्रह्मचारीश्वरकृष्णदासविरचिते रामदेवशिवगमनं नाम त्रयोविंशतितमः सर्गः समाप्तः । संवत् । १८५० ।

विषयः । १म सर्ग,—दुर्ज्जननिन्दा-सज्जनस्तुतिकथनं । कवेः सामर्थ्यासामर्थ्यनिरूपणं । वक्तृलक्षणकथनं । श्रुतलक्षणं । एतच्छास्त्रमाहात्म्यकथनं ।

२ये सर्गे,—मगधविषयेषु राजगृहनगरे श्रेणिकाभिधानो नरपतिरासीत् । जैनधर्म्मधुरन्धरस्य तस्य चेलिनी नाम महिषी रूपविद्यासम्पन्नान् सप्त पुत्रान् सुषुवे । अथैकदा वैभारगिरिशिरसि समागतं महावीराभिधानं जिनेन्द्रं द्रष्टुकामोऽसौ राजा तत्र गत्वा प्रणम्य च पुराणमिदं विस्तरेण वक्तुं प्रार्थयामास ।

३ये सर्गे,—जम्बूद्वीपवर्णनं । भारतवर्षवर्णनं । चम्पानगरीवर्णनं । तन्नगराधिपस्य हरिवर्म्मणो वृत्तान्तकथनं ।

४र्थे,—सर्गे,—धर्म्मिल्लनगराधिपतेः भानोः वृत्तान्तकथनं । तस्य नागपुरगमनपूर्व्वकं नागकामिनीदर्शनादिविवरणकथनं । तत्र युद्धादिवर्णनं । कैलासगिरिरामनाथयोगीन्द्रस्य विवरणकथनं । तेन च विदेहाधिपतेः महासेनस्य वृत्तान्तकथनं । अथ रम्यकदेशाधिपतनयाय त्रिविक्रमाय तस्य कन्यासम्प्रदानादिविवरणकथनञ्च ।

५—६ सर्गे,—चम्पानगरीपुरन्दरस्य हरिवर्म्मणः नागकन्यया सह समागमवर्णनं । अथ हरिवर्म्मणोऽनन्तवीर्य्याभिधानजिनयोगीन्द्रात् उपदेशप्राप्तिकथनं । तत्र ब्रह्मचर्य्यादिचतुराश्रमधर्म्मवर्णनं । ततश्च तदुक्तधर्म्मदेशनश्रवणेन जातनिर्व्वेदोऽसौ राजा स्वसुते राज्यं समर्प्य मुनिव्रतं गृहीत्वा तपश्चचार इति विवरणकथनञ्च ।

७—८ सर्गे,—हरिवर्म्मणो ध्यानप्रकारवर्णनं । अथ स्वर्गगतस्य तस्य वैभववर्णनं । आर्य्यावर्त्ताधिवसतेः शोभाभारभृतो मागधस्य विवरणकथनं । हरिवंशस्य राज्ञो वृत्तान्तकथनं । तत्कुले नभस्तलात् रत्नराशिपतनविवरणकथनञ्च ।

९—१० सर्गे,—जिनदेवस्य हरिवंशपुत्रत्वेन जन्मकथनं । तस्य मुनिसुव्रतनामेति नामक-

रणकथनं। तस्य अभिषेकसमये इन्द्रादिदेवकृतस्तोत्रवर्णनं। बाल्यलीलावर्णनं। राज्यप्राप्तिवर्णनं। तद्वाहनस्य पूर्व्वजन्मनि तालपुरे नरपतित्वमासीदिति विवरणकथनं। गार्हस्थ्यधर्म्मकथनं।

११—१२ सर्गे,—मुनिसुव्रतस्य दीक्षाग्रहणकथनं। केवलोत्पत्तिकथनं। अर्हदतिशयगुणवर्णनञ्च। मथुराधिपतेः सम्राजस्य भूपतेः विवरणकथनं। चम्पानगराधिपतेर्वृत्तान्तकथनं। मह्रीपतिं प्रति मुनिसुव्रतस्य उपदेशकथनं। तत्र संक्षेपेण जैनधर्म्मतात्पर्य्यकथनं। अर्हदर्चनायाः मन्त्रादिकीर्त्तनं। चतुर्थाश्रमधर्म्मकीर्त्तनञ्च।

१३—१४ सर्गे,—मुनिसुव्रतस्य निर्व्वाणप्राप्तिविवरणकथनं। मथुरानाथस्य यशोधरस्य अनन्तनाथनामकचतुर्दशजिनाद्दीक्षादिप्राप्तिवर्णनं। हरिषेणस्य चक्रवर्त्तित्वप्राप्तिवर्णनं। सर्व्वार्थसिद्धिप्राप्तिकीर्त्तनञ्च।

१५—सर्गे,—कालपरिमाणसङ्ख्यादिकथनं। कुलकराणां विवरणकथनं। तद्वंशे ऋषभदेवस्य आदिजिनस्य जन्मकथनं। तत्पुत्रादीनां भरतादीनां वृत्तान्तकीर्त्तनं। क्रमेण सगरादीनां वंशवर्णनं। सुयोधनस्य रतिकुमार्य्याः स्वयम्वरे सगरस्य गमनवृत्तान्तकथनं।

१६ सर्गे,—श्रुतनामकस्य मुनेरुपाख्यानं। वसुराजस्य उपाख्यानकथनं। नारदपर्व्वताभिधानयोस्तपस्विनोः समित्पुष्पाद्याहरणाद्यर्थं रमणीयवनप्रवेशपूर्व्वकं सप्तसङ्ख्याभिः स्त्रीभिः सह रममाणं मयूरमेकं पश्यतोः विवरणकथनं। सगरानुष्ठितपशुयागे कौवलं पर्व्वतस्य मुनेरार्त्विज्यग्रहणविवरणकथनं। हिंसाया दोषावहत्वकथनं। अहिंसायाः परमधर्म्मत्वकथनं।

१७—१८ सर्गे,—वाराणस्यां दिलीपस्य राज्यकरणविवरणं। रघोरुत्पत्तिकथनपूर्व्वकं रघुवंशवर्णनं। रामलक्ष्मणादीनामुत्पत्तिकथनं। पुनरेव अयोध्यायां दशरथस्य राजधानीस्थापनविवरणकथनं। नागपुराधिपतेः नरदेवस्य विवरणकथनं। मेघकूटाधिपतेः सहस्रग्रीवस्य नृपतेः विवरणकथनं। तद्भ्रातुष्पुत्रेण सितकण्ठेन युद्धे पराजितस्य सहस्रग्रीवस्य निर्व्वासनवृत्तान्तकथनं। अथ सितकण्ठस्य लङ्कायां राजधानीकरणविवरणं। क्रमेण तत्पुत्रपौत्रादीनां शतकण्ठ-पञ्चाशत्कण्ठपुलस्त्यादीनां वृत्तान्तकथनं।

१९—सर्गे,—मेघश्रीगर्भजातस्य पुलस्त्यपुत्रस्य रावणेति नामकथनं। बालिसुग्रीवादीनां जन्मकथनं। बालिनः समीपात् सप्तकृत्वः रावणस्य पराजयप्राप्तिकथनं। कण्ठे हारधारणेन तस्य दशकण्ठत्वप्राप्तिकथनं। रावणकृतनन्दीश्वरव्रतानुष्ठानकथनं। अथ मन्दोदरी-मनोवेगा-मन्त्रघोषा-मञ्जुघोषाप्रभृतीनां रावणमहिषीणां विवरणं। मन्दोदरीगर्भे सीतायाः जन्मवृत्तान्तकथनं। भूमिखननकाले जनकेन मञ्जूषास्थितकन्याप्राप्तिविवरणं। रामस्य सीतापरिणयादिकथनं। अथ दशरथानुज्ञया यौवराज्याभिषिक्तस्य रामस्य सह सीतया लक्ष्मणेन च वाराणसीगमनपूर्व्वकं तद्राज्यशासनविवरणकथनं। रावणसभायां नारदस्य आगमनवृत्तान्तवर्णनञ्च।

२०—२१—सर्गे,—एकदा वसन्तकाले वाराणसीस्थचित्रकूटोद्याने स्त्रीभिः सार्द्धं रामलक्ष्मणयोः वसन्तोत्सवकरणविवरणं। नारदवाक्येन शूर्पणखामारीचसहायस्य रावणस्य सीताहरण-

वृत्तान्तकथनं। सीताहरणवृत्तान्तं श्रुत्वा जनक-भरत-शत्रुघ्नानां रामसमीपागमनविवरणं। अत्रावसरे अञ्जनानन्दन-सुग्रीवयोः स्वयमेव रामान्तिकागमनकथनं। अञ्जनापुत्रस्य हनुमानिति नामकारणकथनं। हनुमतो सीतादर्शनार्थं भ्रमररूपेण लङ्काप्रवेशवर्णनं। मन्दोदरीकृतसीतासमाश्वासनं।

१२—२१—सर्गे,—रावणस्य हनुमता सह संवादकथनं। विभीषणस्य रामपक्षपातित्वकथनं। गजमेकं निमित्तीकृत्य लक्ष्मणेन सह युद्धस्थले वालिनो मृत्युपुरगमनकथनं। वानरबलेन सह लङ्कां प्रविष्टस्य रामस्य रावणवधादिवृत्तान्तकथनं। रामलक्ष्मणयोर्दिग्विजयवर्णनं। पुनरयोध्यायां गमनकथनं। दशरथकृतरामराज्याभिषेकवर्णनं। कार्त्तिकशुक्लद्वितीयायां जिनपूजाविधिकथनं। रामस्य जिनमन्दिरे पूजादिकरणकथनं। सीताया अष्टौ पुत्रा जाताः। तेषु लघुनामकाय यौवराज्यं दत्त्वा रामस्य लक्ष्मणवियोगविधुरस्य वृषभस्य जिनदेवस्य समीपं गत्वा केवलदीक्षाग्रहणकथनं। अन्यासु तिथिषु जिनपूजाविधिकथनं। रामस्य शिवप्राप्तिकथनञ्च।

No. 2040 हरिवंशः। Substance, country-made paper, 9 × 3½ inches Folia, 488. Lines, 9—10 on a page Extent, 9,344 slokas. Character, Nágara, Date, Sm. 1841. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Harivanśa Puráṇa. An imitation of the Hindu Harivanśa, giving accounts of several Jinas, abstracts of many Jain legends, details of Jain rites and ceremonies, and histories of ancient dynasties, including the Kurus, the Páṇḍus and the Yádavas, all cast in Jain moulds, and devoted to Jain worship. By Jinasena Ácharya.

CONTENTS. I. II. Introduction. Birth of Jina as son of Samudra, chief of Kuṇḍapura, in the Videha country. He is named Vardhamána. On the 30th year of his life he retires from home, and for twelve years afterwards performs penance and austerities. Thereby he attains perfect knowledge. He remains silent for 66 days, and then retires to Rájagṛiha. There, seated on a throne, he sojourns with Indra and other gods and Kauṇḍinya and other sages with their disciples. Chandaná, a princess, approaches him. Nágas, Kinnaras and others repair to his presence. At the request of one Gautama he expounds the Jaina religion in all its branches. He sets the water of religion in motion at Magadha. *(Dharmatírtha-pravarttana.)*

III. The religion spread over Káśí, Káñchí, Draviḍa, Maháráshṭra, Gándhára and other countries. The gratification of beings on

hearing the religion expounded by the sage in the Mágádhi language. His glorious career at Panchaśaila *alias* Rájagriha. The religion of Jina as given to his audience. Beings are either perfected (*siddhas*) or imperfect (*asiddha*). The perfected are those who have destroyed all the obstructions to true knowledge. They are of three kinds. The imperfect are those who are attached to falsehood, and thence they suffer pleasure and pain. Beings are again divided into Bhavya and Abhavya. Fruits of evil disposition, delusion, longings. Advantages of forbearing from wine and flesh-meat. Evil works, their fruits. Advantages of overcoming the longings of the senses Evils of lust. True knowledge and cause of the world's sufferings, causes thereof. Brief accounts of Sanatkumára, Mahendra &c, their fall from heaven. Salvation of one from good works done in his former existence. Gautama relates the Harivanśa to S'renika *alias* Jitaśatru.

IV.—VI. Aloka (ákáśa) defined; its inhabitants. Loka defined. Its condition and divisions, its atomosphere, extent thereof. The lowest Loka, the hills there. The middle Loka or the region of the earth, its islands and their extent and number. The highest Loka. The distances of the planets and stars from the earth. The Siddhas live there.

VII. Time defined. Abstract and comparative time. Its divisions into three kinds, past, present and future. Various modes of reckoning time. Measures of length and bulk. Kulakara dynasty reigning between the Ganges and the Sindhu rivers,—its 14 descendants.

VIII. Birth of Rishabha, in the above named dynasty. He was son of Nábhi by Maru Deví. Maru's dream of Rishabha entering her womb. She is served by goddesses during her pregnancy. The name of the place of birth was S'aketa. Gods come to behold the new-born babe. Wife of Purandara, through the instigation of her husband, carries away the babe to Sumeru, leaving another child in his place. Gods named the babe Rishabha, bore his ears, and put earrings therein. Paulamí then brought back the child, and restored him to his parents.

IX. Childhood of Rishabha. He marries Nandá and Sunandá, each of whom bore him a son and a daughter. Division of men into Kshatríya, Vaiśya and S'údra to keep them duly employed. Rishabha's retirement from home. At Prayága he cuts off his top-knot. His companions assume garbs of bark and grass. He travels about without raiment for six months. He receives a jar of sugar-cane juice from

Somaprabha. Nine rules about gifts. He attains absolute knowledge while performing meditation under a Nyagrodha tree in the garden of the Vrishabhasena, king of Púrva-tálapura, and makes disciples.

X. He preaches his religion, comprising five duties, namely benevolence, truth, abstinence from theft, avoidance of concupiscence, and freedom from delusion. These duties and their subdivisions described in detail.

XI.—XIII. Bharata, son of Rishabha, conquers the universe and accepts in marriage daughters of Mlechchha kings. His brothers become hermits. Jaya, king of Hastinápura, a friend of Bharata, becomes a hermit. Names of Jina's 84 followers (*ganagana*). He goes with his followers to Kailása, where he is worshipped by gods and others. Bharata abdicates in favour of his son, and becomes a hermit. His descendants successively become Jaina hermits, and attain nirvána. Somajasah, son of Báhubala, and grandson of the Jina, becomes the founder of the Lunar race. Innumerable members of the Lunar race attain nirvána. His sixty thousand sons destroyed by a Nága king. Sagara becomes a Jaina, and attains salvation. His surviving son Sambhavanátha and his descendants represent the Ikshváku race.

XIV. Story of Sumukha, king of Kausámbí, and his love for a maiden of his court, by whom he got a son named Hari, whose son Mahágiri and his descendants formed the Hari race, (*Harivanśa*).

XV.—XVII. The wife of Sumitra, of the Hari race, sees a dream, and gives birth, on the 12th of the waxing moon in the month of Mágha when the moon was in the constellation Śravaṇá, Jinendra in Kuśágárapura *alias* Rájagriha Devas come to worship the child. They place him on Airávata, the elephant of Indra, anoint him, name him Munisuvrata, and then restore him to his mother. In his youth he one night saw beautiful clouds in the sky, and they were soon after dispersed by a high wind. This set him thinking. He becomes a hermit. His death. He is succeeded by his son Daksha, whose son by Ilá was Aila Daksha. Daksha being guilty of incest on his own daughter Manohari, Aila Daksha with his mother retired to the banks of the Narmadá, and established a town named Máhíshmatí. His son Kunema established the town of Kuṇḍina. His son Puloma established Indrapura. His descendants. The Vasu dynasty, its fall.

XVII.—XIX. A king of Mathurá had two sons Súra and Suvíra.

From Sura descended Andhaka-Vṛishṇi, and from Aśura, Bhojaka-Vṛishṇis. Andhaka-Vṛishṇi had ten sons, of whom Vasudeva was one, and two daughters of whom Kunti was the eldest. Descendants of Bhoja Vṛishṇi. Suvasu of the Vasu dynasty, was the founder of the family of Jarásandha whose descendants became Kálayavanas. Religious discourse at Rájagriha. Virtuous works. Animals of various kinds. Accounts of the two Vṛishṇi families. Vasudeva cuts off the head of a hunchback woman with his bare hands. Other stories about him.

XX.—XXI. Story of Padma and his covering the three regions with three steps. Stories of Chárudatta and Vasantasaená, daughter of Kaliñgasena.

XXII.—XXIV. Story of Vasudeva's acceptance of the Jain asceticism at the suggestion of a dancing girl. His peregrinations, marriage with the daughter of Kapilasruti, who bore him a son named Kapila.

XXV.—XXVIII. Vasudeva kills, in a quarrel with Kártaviryáryuna, Jamadagni, whose son Paraśuráma destroys the Kshatríya race seven times over. The wife of Kártaviryáryuna, on her husband's death, escapes, and takes shelter in a Jain hermitage, where she gives birth to a son, who destroys the Bráhmaṇa race twenty-one times over. Vasudeva carried away by a she-devil named Súrpanakhá. His adventures. Account of some atheists.

XXIX.—XXXII. Origin of the temple of Kámadevagriha at S'rávasti. Story of Kámadeva. Vasudeva marries his daughter Ení, and then marries Rohiṇí at a Sayambara. Balaráma born of Rohiṇí.

XXXIII.—XXXIV. Vasudeva's journey to Rájagriha with his pupils. Account of Kañsa, who throws his father Ugrasena into prison, becomes king, and gives his sister Devakí to his tutor Vasudeva. The seventh son of Devakí kills Kañsa. Account of the other six sons of Devakí. Account of Arishṭanemi, a Jina. Accounts of various fasts and penances.

XXXV.—XXXVII. Devakí gives birth to two sons. Devas carry them away, leaving two still-born children in their place. Kañsa pounds the dead children on a stone. Other sons born and protected. Birth of the seventh son holding the discus, the conch-shell, the mace, and the lotus, on the 12th of the wane in Bhádra. The child transferred to the house of Nanda, whose new-born daughter is brought and kept in its place. Kañsa clips the nose of the female child, and destroys her. Krishṇa's

career at Vrindávana, destroying various demons (as described in the Bhagavata Purána). Krishṇa and Balaráma return to Mathurá, destroy various demons, and then Kañsa, instal Ugrasena as king, and marry Reváti and Satyabhámá, the two daughters of Suketa, king of Rajatádri. Jarásandha avenges the murder of his relative Kañsa, and overthrows the two brothers.

XXXVIII.—XL. Birth of Arishṭanemi, (details similar to what have been given about the birth of Rishabha and other Jinas) The flight of the Yádavas from Mathurá they are chased by Jarásandha as far as the Vindhyan chain.

XLI.—XLIV. Yádavas build Dvárká and settle there. Account of Nárada, his power of travelling in the sky. Krishṇa marries Rukmiṇí, Satyabhámá and others. Balaráma's marriage with Revatí, Sitá, Varudhavatí, Rájívanetrá and others.

XLV.—XLVI. Account of the Kauravas and the Páṇḍavas as in the Mahábhárata, diversified by many new incidents, and names of places and circumstantial details changed.

XLVII.—LII. Pradyumna's amours. Sámba's birth. Account of the descendants of Balaráma and Krishṇa in great detail. Jarásandha assails Krishṇa. A great war follows, in which Jarasandha is killed by Krishṇa. Account of Durgá and her redemption by Jain worship. Conversion of the Kauravas and Karna to Jainism.

LIII.—LIV. Wars of Krishṇa in the southern peninsula. Rape of Draupadí by Padmanátha, a king who lived beyond the ocean. Her rescue by her husband, aided by Balaráma and Krishṇa.

LV.—VI. Marriage of Aniruddha with Ushá. Krishṇa's picnic on the Raivata Hill. Ascetic feeling of Nemí. His adoration by Indra and other gods. His departure for Giriája for penance. His meditations. Various kinds of pain to which created beings are subject; their character, and the means of overcoming them. Meditation of Raudra. Meditation of Dharma. The waves of worldly inclinations. Pure meditation of two kinds, conscious and unconscious, their differences.

LVII. The different places fit for Jinas. Lectures of Jina to Varadatta and other Yádavas. Nine kinds of speech of the Jina. Origin of creation. Eternity, soul, delusion, self, and true knowledge. The seven conditions of beings. Sentient, and non-sentient objects—their distinctions and classification. Relation of the body to the soul. Yogas of

ous kinds. Works, their distinctions, number &c. Duties of house-ders. Do. of hermits. Mental functions—how well directed, and how verted. Virtue and vice. Penance, its distinctions. Suppression of orldly pain and destruction of bondage. Emancipation. The Yádavas ving heard these lectures retire to their homes.

LIX.—LXVI. The Vihára of Nemi. Nemi's peregrinations and eachings in different parts of India. The elders of Krishṇa become sciples of Nemi. Nemi describes to Satyabhámá, Rukmiṇí and others eir former lives. He relates to Krishṇa the history of all Jinas both st and future, their birth, career and nirváṇa. The destruction of the ádava race by the curse of Dvaipáyana. The Yádavas and Dvárká rnt down. Jarasuna, a Yádava, retires from Dvárká to the south. alaráma and Krishṇa, overwhelmed by grief, retire to south Mathurá. ere, while resting under a tree, Krishṇa is shot in the foot with an row. Account of Jarasunu *alias* Jarakumára. Balaráma's grief. ṇḍavas hear of the sad news. Funeral of Krishṇa. Baladeva comes a hermit. The Paṇḍavas accept asceticism, their nirváṇa. e nirváṇa of Nemí.

Beginning सिद्धं ध्रौव्यव्ययोत्पादलक्षणं द्रव्यसाधनं ।
जैनं द्रव्याद्यपेक्षातः साधनाद्यथ शासनं ॥
शुद्धज्ञानप्रकाशाय लोकालोकैकभानवे ।
नमः श्रीवर्द्धमानाय वर्द्धमानजिनेशिने ।
नमः सर्व्वविदे सर्व्वव्यवस्थानां विधायिने ।
कृतादिधर्म्मतीर्थाय वृषभाय स्वयम्भुवे ॥
येन तीर्थमभिव्यक्तं द्वितीयमजितार्थिनं ।
अजिताय नमस्तस्मै जिनेशाय जितद्विषे ॥
— — — — — — — — — ॥
इत्थं साधुसहायोऽहमनातङ्कमनुद्धत ।
देहं काव्यमयं लोके करोमि स्थिरमात्मनः ॥
बद्धमूलं भुवि ख्यातं बहुशाखाविभूषितं ।
पुष्पपुण्यफलं पूतं कल्पवृक्षसमं परं ॥
अरिष्टनेमिनाथस्य चरितेनोद्धलीकृतं ।
पुराणं हरिवंशाख्यं ख्यापयामि मनोहरं ॥

द्युमणिद्योतनं द्योतं द्योतयन्ति यथाणवः ।
मणिप्रदीपखद्योतविद्युतोऽपि यथातथं ॥
द्योतितस्य तथा तस्य पुराणस्य महात्मभिः ।
द्योतने वर्त्ततेऽत्यल्पो मादृशोऽप्यनुरूपतः ॥
विप्रकृष्टमपि ह्यर्थं मोक्तुमार्य्यैर्यतं मनः ।
सूरिसूर्य्यकृतालोकं लोकचक्षुरिवेक्षते ॥
पञ्चधा प्रविभक्तार्थं क्षेत्रादिप्रविभागतः ।
प्रमाणमागमाख्यं तत् प्रमाणपुरुषोदितं ॥
तथा हि मूलतन्त्रस्य कर्त्ता तीर्थकरः स्मृतः (स्वयं)।
ततोऽप्युत्तरतन्त्रस्य गौतमाख्यो गणाग्रणीः ॥
उत्तरोत्तरतन्त्रस्य कर्त्तारो बहवः क्रमात् ।
प्रमाणं तेऽपि नः सर्व्वे + सर्व्वोक्त्यनुवादिनः ॥ इत्यादि ।

End. जयत्यजय्या जिनधर्म्मसन्ततिः प्रजासु शश्वच्छुभितमस्त्वतः । .
सुखाय भूयात् प्रतिवर्षवर्षणैः सुजातसस्या वसुधा सुधीरिणाम् ॥
शाकेष्वब्दशतेषु सप्तसु दिशं पञ्चोत्तरेषूत्तरां
पातीन्द्रायुधनाम्नि कृष्णनृपजे श्रीवल्लभे दक्षिणां ।
पूर्व्वां श्रीमदवन्तिभूभृति नृपे वत्सादिराजेऽपरां
सौर्य्याणामधिमण्डले जययुते वीरे वराहेऽवति ॥
कल्याणैः परिवर्द्धमानविपुलश्रीवर्द्धमाने पुरे
श्रीपार्श्वालयनन्नराजवसतौ पर्य्याप्तशेषः पुरा ।
पश्चाद्दोस्तटिकाप्रजाप्रजनितप्राज्यार्च्चनावर्च्चने
शान्तेः शान्तिगृहे जिनेश्वरचितो वंशो हरीणामयं ॥
व्युत्सृष्टापरसंघसन्ततिवृहत्पुन्नाटसंघान्वये
प्राप्तः श्रीजिनसेनसूरिकविना लाभाय बोधेः पुनः ।
दृष्टोऽयं हरिवंशपुण्यचरितः श्रीपार्श्वतः सर्व्वतो-
व्याप्ताशामुखमण्डलः स्थिरतरः स्थेयात् पृथिव्यां चिरं ॥

Colophon. इत्यरिष्टनेमिपुराणसङ्ग्रहे हरिवंशे जिनसेनाचार्य्यस्य कृतौ गुरुपादकमल-वर्णनो नाम षट्षष्टितमः सर्गः ॥ ६६ ॥ इति श्रीहरिवंशपुराणं सम्पूर्णं । संवत् १८४१ । पौषमासे ।

विषयः । १—२ सर्गे,—शास्त्रागमकथनं । भूतसेन-लोहाचार्य्यप्रभृतीनां पूर्व्वाचार्य्याणां नामकथनं । विदेहदेशीयान्तर्गतकुण्डपुराधिपतेः सिद्धार्थश्रीमन्नृपस्य पुत्रत्वेन जिनस्य जन्मादि-

कथनं। अथ सद्देवस्य वासवस्य जिनाभिषेककरणविवरणं। जिनस्य वर्द्धमान इति नामकथनं। त्रिंशद्वर्षं वर्त्तमानस्य विगतस्पृहस्य तस्य वनगमनपुरःसरं द्वादशवर्षाणि यावत् तपस्यतो घातिसंघातविनाशानन्तरं केवलज्ञानप्राप्तिकथनं। अथ षट्षष्टिदिवसान् मौनावलम्बेन विहरतस्तस्य राजगृहगमनकीर्त्तनं। ततोऽरत्नसिंहासनोपविष्टस्य जिनेन्द्रस्य समन्तात् इन्द्रादीनां देवानां कौण्डिन्यादीनां पण्डितानां मस्करिणां दिगम्बराणां संयमपूर्व्वकमवस्थितिकथनं। अथ चन्दनाभिधाना चेटकराजकुमार्य्यपि धौतैकाम्बरमम्बीता भगवतः पुरःसरी बभूव। अत्रान्तरे, साधूनां, अमरलोकस्थितदेवानां, नागकुमाराणां, किन्नरगन्धर्व्वादीनाञ्च तत्र समागमवर्णनं। अथ गौतमनामा कश्चित् भगवन्तं तीर्थार्थप्रकाशनाय अनुरोध। भगवानपि जिनधर्म्मार्थमुदाजहार। सत्योद्देशेन यथा, संस्थानव्याख्या, समवायव्याख्या, आचाराङ्गतत्त्वार्थः, सूत्रकृततत्त्वार्थः, प्रज्ञप्तिहृदयं, ज्ञातृधर्म्मकथा, श्रावकाध्ययनार्थः, श्रीमदर्हद्दर्शगोचरः, अनुत्तरदशार्थः, प्रश्नव्याकरणं, विपाकसूत्रार्थः। दृष्टिवादार्थ इत्यादि। ततः सर्व्वेषां जिनोध र्म्मग्रहणपुरःसरं स्वस्वस्थानगमनकथनं। मगधेषु जिनगृहावलीनिर्म्माणादिकीर्त्तनं। धर्म्मतीर्थप्रवर्त्तनञ्च।

३य सर्गे,—काश्मी-काञ्ची-द्रविड़-महाराष्ट्र-गान्धारादिषु सर्व्वेषु देशेषु जैनधर्म्मप्रचारकथनं। जिनमुखोद्गता मागधीभाषां कर्णपुटेन पिबतां लोकानां शान्तिवर्णनं। पञ्चशैलपुरापरनामधेये राजगृहे स्थितस्य जिनस्य ऐश्वर्य्यादिवर्णनं। अथैकदा सुरनरतिर्य्यक्प्रभृतीनां धर्म्मशुश्रूषया परितो भगवन्तमुपविष्टानां पुरस्तात् जिनस्य धर्म्मशासनकीर्त्तनं। तत्र सिद्धासिद्धभेदेन जीवस्य द्विविधत्वकथनं। अथ ज्ञानावरणस्य पञ्चविधस्य क्षयेण, दर्शनावरणस्य नवभेदस्य भेदेन, अष्टाविंशतिविधस्य मोहनीयस्य हानात्, चतुर्व्विधस्य आयुषः शेषशोषणेन, चत्वारिंशतो नामधेयस्य गोत्रद्वयस्य च नाशेन, पञ्चविधस्य अन्तरायकर्म्मणः विध्वंसेन च जीवस्य सिद्धत्वं भवति। अपि च सिद्धानां सम्यक्त्व-परमानन्त-केवलज्ञान-केवलदर्शनादिरूपाष्टविधगुणकथनादिकं। अथ मोहस्य उदय-नाशोपशमरूपावस्थात्रितयेण असिद्धोऽपि त्रिविध इतिनिरूपणं। असिद्धस्य च मिथ्यादृष्टि-आसादन-सम्यङ्मिथ्यादृष्टि-संयतासंयत-प्रमत्तसंयत-अप्रमत्तसंयत-उपशान्तकषाय-सम्यक्दृष्टि-क्षीणकषायादिरूपगुणस्थाननिरूपणं। तत्र तत्र सुखदुःखप्राप्तिकारणकथनञ्च। पुनः भव्याभव्यभेदेन जीवानां द्वैविध्यकथनं। कुदृष्टिमायालोभप्रभृतीनां फलकथनं। मधुमांसादिवर्ज्जनेन सुमानुष्यप्राप्तिस्तथा कुकर्म्मभिः कुमानुष्यप्रापणञ्चेतिनिरूपणं। इन्द्रियनिग्रहफलकथनं। कन्दर्पैरञ्चितानां कन्दर्पनामकानां देवानां अभियोग्यत्वक्लिष्टत्वादिकथनं। सम्यग्दर्शनस्य दुर्लभत्वकथनपूर्व्वकं तदभाव एव संसारसागरनिमज्जनकारणमितिनिरूपणं। पूर्व्वोक्तसम्यक्त्व-परमानन्तादीनां कारणादिकथनं। संक्षेपेण सनत्कुमार-माहेन्द्र-शुक्र-महाशुक्रादिकल्पविवरणकीर्त्तनं। तत्र दिवसुतानां गत्यादिकथनं। केषाञ्चित् पूर्व्वजन्माभ्यस्तशुभषोड़शकारणानां तीर्थकृतां जिनशासनानुष्ठानेन निर्व्वाणप्राप्तिकथनञ्च। अथ जितशत्रुनामकस्य श्रेणिकराजस्य पुरतो गौतमस्य हरिवंशविस्तारकीर्त्तनं।

४—६ सर्गे,—अलोकाकाशशब्दानर्थ्वचनं यथा,—"न लोक्यन्ते यतस्तस्मिन् जीवाजीवात्मकाः परं"। तत्र जीवपुद्गलयोरवस्थानाभावकथनं। एवं धर्म्माधर्म्मास्तिकादीनां सत्र गतिस्थानाद्यभावकथनञ्च। अथ अलोकाकाशमध्ये लोकस्य स्थितिकथनं। लोकशब्दनिर्व्वचनञ्च। लोकस्य वेत्रासन-मृदङ्गझल्लरीसदृशाकृतित्वकथनं। तत्र चतुर्द्दशरज्जुविभागादिकथनं। लोकस्य घनवातादित्रिविधवायुपरिवेष्टितत्वनिरूपणं। वायूनां परिमाणादिकथनं। त्रिलोकसारोक्तक्रमेण अधोलोकसंस्थानवर्णनं। तत्र नरकादिवृत्तान्तकथनञ्च। तिर्य्यक्लोकवर्णनमुखेन द्वीपसागरदेशादिनिरूपणं तेषां संस्थानपरिमाणादिकीर्त्तनञ्च। ऊर्द्ध्वलोकवर्णनं। तत्र नक्षत्रलोकस्य तदितरज्योतिष्काणाञ्च धरातलात् दूरत्वादिनिरूपणं। सिद्धानां जीवानां निवासादिकथनञ्च।

७मे सर्गे,—वर्णगन्धादिहीनो वर्त्तनालक्षणः काल इति कालस्वरूपकथनं। मुख्यगौणभेदेन तस्य द्वैविध्यनिरूपणं। अथ समयवृत्तीनो त्रैविध्यात् तथाविधस्य कालस्य त्रिविधत्वनिरूपणं। निश्वासोच्छ्वास-प्राणस्तोक-लवादीनां लक्षणकथनं। परमाणुलक्षणकथनं तथाहि,—आदिमध्यान्तहीनं विभागशून्यं अतीन्द्रियं मूर्त्तमपि अप्रदेशं परमाणुं जानीयादिति। स्वल्पाकाशस्य षड्भिरंशैर्ज्जातत्वात् तस्य षडंशत्वकथन। तथा वर्ण-गन्ध-रस-स्पर्शैः पूरणं गलनञ्च कुर्व्वन्तीति परमाणूनां पुद्गलाभिधानत्वकथनञ्च। ततः संज्ञा-त्रुटि-रेणु-वालाग्र-यूका-यव-अङ्गुल्यादिमानलक्षणकथनं। एवं कल्पपल्यसागरोपमादीनां लक्षणादिकथनं। यत्र क्रमेण वस्तूनां शक्तिरवसर्पति सा अवसर्पिणी, तदन्यथा तु उत्सर्पिणीत्यनयोः लक्षणकथनपूर्व्वकं तत्र प्रत्येके षट्कालसमत्वनिरूपणं। तत्र अवसर्पिण्यामनुलोमेन षट्समत्वनिरूपणं, यथा,—सुखमा, सुखमा, सुखमा, दुःखमा, सुखमा, सुखमा, दुःखमा, दुःखमा, अतिदुःखमा चेति। एतद्विलोमेन च उत्सर्पिण्यामूहनीयं। अथ प्रथमेषु त्रिषु सुखमासुखमादिषु कालेषु भारतभूमेः कल्पवृक्षभूषितत्व भोगभूमित्वादिकथनञ्च। ततोऽतीते सुखकारणे कालद्वये गङ्गासिन्धुनद्योर्मध्ये दक्षिणभारते कुलकराणामुत्पत्तिकथनं। तत्र प्रथमतः प्रतिश्रुतिनामधेयस्य कुलकरस्य राज्यशासनविवरणकथनं। ततस्तत्पुत्रस्य सन्मतिनामकस्य कुलकरस्य विवरणकथनं। एवं क्रमेण क्षेमङ्कर-क्षमन्धर-सीमङ्कर-यथार्थ-विपुलवाहन-चक्षुष्मत्-यशस्वि-अभिचन्द्र-मरुदेव-प्रसेनजिन्नाभिकानां चतुर्द्दशकुलकराणामुत्पत्त्यादिकथनं।

८ सर्गे,—ऋषभस्य जन्मादिकथनं। तत्र, पुरा किल दक्षिणभारते नाभिर्नाम नरपतिरासीत्। तस्य हि मरुदेवीति नाम्ना सुलक्षणा धर्म्मपत्नी बभूव। अथास्या गर्भे भगवान् ऋषभदेवो जनिष्यति तदधुना सेव्यतामेषा भवतीभिरितिपाकशासनशासनेन श्रीशचीप्रभृतिभिः सुरसुन्दरीभिः सादरं सेव्यमाना मरुदेवी 'भगवान् जिनदेवो वृषरूपेण तदुदरे मुखवर्त्मना प्रविवेशेति' शुभस्वप्नदर्शनेन नितरामानन्दिता प्राप्ते काले जिनदेवं प्रसुषुवे। अथ सुरासुरनरकिन्नरगन्धर्व्वादयः सर्व्वे तमाद्यं तीर्थंकरमवलोकयितुकामास्तत्र समाजग्मुः। यतो हि प्रागेव सुरासुरादिजगत्त्रयं साकमितं तत्र तत आरभ्य तत्पुरं साकेतमिति समाख्यां प्राप। अथ भर्त्तारादेशेन पर-

न्द्रसुन्दरी देवमायया सूतिकागारं प्रविश्य शिशुमन्यं तत्र सुखसुप्तं निधाय च ततो जिनदेवं सुमेरुशिखरदेशं निन्ये। सुरपतिरपि सार्द्धं सुरासुरनिकरैः तत्र भगवतो जन्माभिषेकं विधाय वज्रसूचिना कर्णयोः रन्ध्रं सम्पाद्य च रत्नकुण्डलाभ्यामलञ्चकार। अथ भगवन्तं ऋषभेति नाम्ना-सम्बोधयन्तस्ते हिरण्यगर्भ-प्रजापति-स्वयम्भू-प्रभृतिभगवन्नामनिर्व्वचनमुखेन तं तुष्टुवुः। समनन्तरञ्च पौलोमी लोमाञ्चितशरीरा स्वाङ्कमारोप्य जिनदेवं पुनरेव अयोध्यानगरीमानीय च सद्य एव शिशुप्रदानेन तत्पितरौ नितरामानन्दसरसीषु निमज्जयाञ्चकार।

९ सर्ग,—अथ भगवान् शक्रेण कराङ्गुष्ठे निषक्तं पीयूषं पिबन् प्रतिदिनं बालचन्द्र इव उपचीयमानो सम समवयस्कैः बाल्यक्रीडारसमनुबभूव। अनन्तरञ्च उद्भिद्यमानयौवनकुसुमोऽसौ नन्दा-सुनन्दाभिधानस्य कन्यायुगलस्य पाणिपीडनमकरोत्। अथ नन्दा, नन्दनं भरतनामकं सुतामपि ब्राह्मीनामिकां युग्ममसूत। असूत च सुनन्दापि महाबलं सुतं सुतामपि लोकसुन्दरीं। अथ नन्दायाम् अष्टनवतिसंख्यामिताः पुत्रा वृषभसेनादयः क्रमेणाजायन्त। ततो नाभेयस्य भगवतः प्रजानां दुरवस्थादर्शनेन जातकरुणस्य क्षतत्राणेन, वाणिज्येन, शिल्पादिसम्बन्धेन च क्रमेण क्षत्रिय-वैश्य-शूद्ररूपत्रिविधवर्णविभागकरणकथनं। अथैकदा नृत्यन्तीं नीलाञ्जनाभिधा-नामिन्द्रनर्त्तकीं पश्यतो नाभेयस्य वैराग्योत्पत्यनन्तरं देवैः प्रबोधितस्य तस्य शक्रादिवाह्यशिविकया सिद्धार्थवनगमनकथनं। ततः प्रयागक्षेत्रगमनपूर्व्वकं केशोत्खातकरणकथनं। अथ ध्यानस्थं जिनदेवं परितः स्थितानां क्षत्रियाणां कृतसमाधितया भगवदभिप्रायमजानतामत एव नग्नानां देववाणीश्रवणेन कुश-चीवरवल्कलधारणवृत्तान्तकथनं। अथ षण्मासान् यावद्-कृताहारस्य नग्नस्य जिनदेवस्य पृथ्वीभ्रमणवृत्तान्तकथनं। अनन्तरमेकदा राज्ञः सोमप्रभस्य गृहे समुपस्थिताय जिनाय तेन राज्ञा इक्षुरसपूर्णः कलसो दत्त इत्यनेन दानतीर्थकरोत्पत्तिकथनं। अथ प्रतिग्रहः, स्थानस्थापनं, पादप्रक्षालनं, पूजनं, प्रणतिः, मनःशुद्धिः, वाक्यशुद्धिः, कायशुद्धिः, एषणाशुद्धिश्चेति दानविधेः नवविधत्वकथनं। अथ एकदा प्रलम्बजटाभारो जिनदेवः पूर्व्वतालपुराधिपतेः वृषभसेनस्य सकटास्याभिधानके महोद्याने न्यग्रोधवृक्षस्याधः ध्यानयोगमास्थाय केवलज्ञानं लब्धवानिति वृत्तान्तकथन। तत्र वृत्तान्तमिममुपश्रुत्य समागतानां भरतादीनां जिनस्य आर्हन्त्यैश्वर्य्यमवलोकयतां प्रव्रज्यादिग्रहणविवरणकथनञ्च।

१० सर्ग—जिनस्य धर्म्मदेशनाकीर्त्तनं। तत्र दया, सत्यं, अस्तेयं, ब्रह्मचर्य्यं, अमोहता, पञ्चैतानि सूक्ष्मतया यतिधर्म्म इति स्थूलतया च गृहस्थधर्म्म इति निरूपणं। उक्तविधधर्म्मानुष्ठानेन च मोक्षो भवति। एतल्लक्षणो धर्म्मश्च श्रुतज्ञानात् जायते श्रुतज्ञानञ्च द्वादशाङ्गमिति-निरूपणं। तत्र अङ्गानि यथा,—पर्य्याय-अक्षर-पद-संघात-प्रतिपत्ति-अनुयोग-प्राभृतप्राभृत-प्राभृत-वस्तु-पूर्व्वाणि इत्यनेन श्रुतज्ञानविकल्पनिरूपणं। अत्र वर्णपदाद्यवान्तरभेदप्रपञ्चनञ्च। अथ पर्य्यायाङ्गे,—दृष्टिवादप्रदर्शनं। तत्र क्रियादृष्टिवादः तथाहि,—नियति-स्वभाव-काल-दैव-पौरुषैः सृष्टेः स्व-परनित्यानित्यैः योगे प्रत्येकं जीवाजीवादेः नवपदार्थस्य भेदाः विंशतिः। यथा,—

अस्ति स्वतो जीवो नियतितः, अस्ति परतो जीवो नियतितः, अस्ति नित्यो जीवो नियतितः, अस्ति अनित्यो जीवो नियतितः, अस्ति स्वतो जीवः स्वभावतः, अस्ति परतो जीवः स्वभावत इत्यादिना। एवमजीवाद्यष्टपदार्थेषु योज्यं। अनेन प्रकारेण १८० भेदा भवन्ति। एवं स्वत-परद्वयैः नियत्यादिपञ्चकैः योगे जीवादीनि सप्ततत्त्वानि ७० सप्ततिसंख्यकानि भवन्ति। पुनः स्वतः-नियतिकालाभ्यां गुणितानि तत्त्वानि १४ चतुर्दश। इत्यनेन ८४ भेदाः भवन्ति। अतो नास्तिद्वयैः पूर्ववदुक्तैः ८४ भेदाः। यथा,—नास्ति स्वतो जीवो नियतितः, नास्ति परतो जीवो नियतित इत्यादीनि। एवं अजीवादिषु षट्सु तत्त्वेष्वपि योज्यं। इत्यनेन क्रियावाद-दृष्टिप्रदर्शनपूर्व्वकं त्रिषष्टिविधक्रियावाददृष्टिनिरूपणं। तथाहि,—स्यादस्ति जीव, स्यान्नास्ति जीव इत्यादिसप्तभङ्गैः गुणनीया नवपदार्थाः ६३। अथ अज्ञानिकदृष्टिवादस्य त्रिषष्टिभेदकथनं। तथाहि,—सज्जीवभाववित्, असज्जीवभाववित्, सदसज्जीवभाववित्। अवक्तव्यजीववित्, सद्-वक्तव्यजीववित्, असदवक्तव्यजीववित्, सदसदवक्तव्यजीवविदिति। एवमजीवादिषु ऊहनीयं। विनयदृष्टिवादस्य ३२ द्वात्रिंशद्भेदा भवन्ति यथा,—मनो-वचन-काय-दानरूपैश्चतुर्भिः प्रकारैः जनक-जननी-देव-नृपति-ज्ञाति-बाल-वृद्ध-तपस्विषु विनयः कार्य्य इति। तथा परिकर्म्म, सूत्रं, अनुयोगः, पूर्व्वगतं, चूलिका चेति परिकार्म्मादिभेदकथनपूर्व्वकं चन्द्र-सूर्य्य-जम्बूद्वीप-द्वीपसागर-व्याख्यारूपपञ्चप्रज्ञप्तिनिरूपणञ्च। एवमक्षर-पदादिनिरूपणं। सर्व्वेषां श्रोतृणां श्रावकधर्म्मदीक्षाकथनञ्च।

११—१२ सर्गे,—जिनपुत्रस्य भरतस्य दिग्विजयवर्णनं। तत्र गङ्गासागरप्रदेश-दाक्षिणात्य-सिन्धुदेश-हिमालय-वृषभगिरि-म्लेच्छदेशविजयादिकथनं। म्लेच्छराजादीनां भरताय कन्योपहारदानकथनं। अथ भरतस्य आदेशेन तद्भ्रातृणां स्वस्वराज्यत्यागानन्तरं प्रपन्नजिनदेवशरणानां तेषां प्रव्रज्यादिग्रहणकथनं। भरतस्य ऐश्वर्य्यादिवर्णनञ्च। भरतमित्रस्य हास्तिनपुराधिपतेः जयाभिधानस्य सभार्य्यस्य पूर्व्वजन्मवृत्तान्तस्मरणविवरणकथनं। अथ सभार्य्यस्य जयस्य जिनशासनश्रवणानन्तरं प्रव्रज्याग्रहणकथनं। वृषभसेन-दृढरथ-कुम्भ-शत्रुमर्दन-देवशर्म्म-गणधर-धनदेव-नन्दनप्रभृतीनां चतुरशीतिसंख्यकानां गणिमुख्यानां नामकथनं। तेष्वाद्यो वृषभापरनामधेयो भगवान् जिनदेव इति कथनं। अथैकदा गणिगणवेष्टितस्य भगवतो जिनस्य कैलासगिरिगमनपूर्व्वकं परिजनलोकं शोकसागरनिमग्नं विधाय सिद्धस्थानगमनवृत्तान्तकथनं। तत्र हि देवतादयः सर्व्वे गन्धपुष्पधूपादिभिः भगवद्देहं पूजयामासुरितिविवरणकथनञ्च। अथ भरतः स्वसुतमादित्ययशसं राजपदे अभिषिच्य जैनदीक्षां जग्राहेतिविवरणकथनं। तत आदित्ययशाः स्वपुत्रं यशःश्रुतिं राजपदाभिषिक्तं विधाय जैनशासनानुष्ठानेन निर्व्वृतिमधिजगामेतिकथनं। एवं क्रमेण बल-सुबल-महाबल-अतिबल-अमृतबलप्रभृतीनामादित्यवंशीयानां सुसम्पन्नराज्यभाराणां चतुर्दशलक्षसंख्यकानां निर्व्वाणप्राप्तिकथनं। अथ वाहुबलनामकस्य जिनकुमारस्य सोमयशा नाम पुत्र आसीत्। स च सोमवंशस्य प्रवर्त्तको बभूव इति कथनं। तत्र सोमयशसः पुत्रो महाबलः

ततः सुबलः, ततो भुजबलः। एवमाद्याः पञ्चाशत्कोटिलक्षसंख्यकाः सोमवंशीया निर्व्वाणं ययु-रितिकथनं। तथैवमृगाद्यीनां कौरवाणां निर्व्वाणप्राप्तिकथनं। एवं नाभेयवंशीयखेचरनाथ-रत्नवज्र-रत्नरथप्रभृतीनां निर्व्वाणप्राप्तिकीर्त्तनं। अथ सगराभिधानस्य चक्रिणः षष्टिसहस्राणि पुत्राः समजायन्त। ते खलु दम्भेन क्षितिं भिन्दानाः कुपितेन नागराजेन भस्मीकृताश्चेति निशम्य सगरस्य जैनदीक्षया मोक्षप्राप्तिकथनं। सगरस्य अपरः पुत्रः सम्भवनाथो नाम, तत्पुत्रः अभिन-न्दनः, ततः सुमतिनाथः, ततः पद्मप्रभा, ततः सुपार्श्वो नाम जिनेन्द्रः, ततः चन्द्रप्रभः, ततः पुष्प-दन्तः, ततः शीतल इत्यनेन इक्ष्वाकुवंशवर्णनं।

१४ सर्गे,—वत्सदेशे कौशाम्बी नाम नगरी आसीत्। तत्र सुमुखो नाम नरपतिर्बभूव। अथैकदा वसन्तसमयेऽसौ करिणमारुह्य कालिन्दीपुलिनोद्यानं प्रविवेश। तत्र हि वसन्तोत्सवे कामिनीमेकां सर्व्वावयवसुन्दरीं निरीक्ष्य अवरोधवत्सलोऽपि सोऽयं तया विना हृदयेन शून्य इवाभूत्। अथ विदितवृत्तान्तेन मन्त्रिणा वनमालाभिधानया तया सह राज्ञः समागमः कारित इति विवरणकथनं। तयोः हरिरितिसमाख्यानः पुत्रो बभूव अस्य च महागिरिर्नाम पुत्रोऽभूत्। ततो हिमगिरिः, ततः सुनयः, इत्यादिना हरिवंशोत्पत्तिवर्णनञ्च।

१५—१७ सर्ग,—हरिवंशीयसुमित्रसमाख्यानस्य राज्ञो महिष्याः पद्मावत्याः अभिलषितस्वप्नदर्श-नफलमाहात्म्यकीर्त्तनं। अथ तद्गर्भे (माघशुक्लद्वादश्यां श्रवणानक्षत्रे) जिनेन्द्रस्य जन्मवृत्तान्तकथनं। अथ पुरन्दरप्रमुखैः वृन्दारकवृन्दैः कुशाग्रपुरापरनामधेयं राजगृहं परीत्य जिनदेवं प्रणम्य च सुरसुन्दरीभिः सं कुमारमैरावत्यां समारोप्य गिरिराजाधित्यकायां सिंहासने कृताभिषेकं पुनरेव जननीशुभाङ्कमारोप्य च मुनिसुव्रतेति नाम्ना त्रिदशरमावाहृत इति विवरणकथनं। अथ कुमारः सुरकुमारकनिकरैः संसेव्यमानः सुकुमारके कैशोरे वयसि वर्त्तमानोऽसौ रमणीरत्नेन समलङ्कृतो-ऽप्येकदा नभसि समुदितं जलधरमवलोक्य नितरामानन्दसन्दोहमधिगच्छन्नेव प्रचण्डतरमारुत-वेगेन विलीयमानं तमाकलय्यैवमचिन्तयत्। अहो जलधरोऽसौ कालकवलितानां लोकानां शरीरायुरादीनां विनश्वरताम् प्रदर्शयन् उपदिशन्निव मामेवं कथमसमर्थययाविति। अथैवं निर्व्विद्यमानोऽसौ सुव्रतनामकं स्वतनयं राज्याभिषिक्तं विधाय विगतस्पृहतया सम्यक् समाधौ निरतो बभूव। अथैकदा षष्ठदिनानि यावत् कृतोपवासोऽसौ भिक्षायै वहिर्जगाम। अथ राज-गृहनिवासी वृषभदत्तनामा कश्चित् तस्मै भिक्षां प्रददौ। अस्मिन्नेव समये पुष्पवृष्ट्यादिरूपपञ्चक-ल्याणवर्णनं। मुनिसुव्रतस्य देहत्यागकथनञ्च। अथ सुव्रतस्तु दक्षनामानं स्वतनयं राज्याभिषिक्तं विधाय निर्व्वाणं प्राप। अथ दक्षः स्वपत्न्यामिलायां ऐलेयाख्यं पुत्रं मनोहरीनामिकां तनयाञ्च अजीजनत्। अनन्तरमेकदा दक्षः प्रजापतिः नवयौवनां मनोहरीं वीक्ष्य विक्षिप्तहृदयतया तामुपयेमे। इलापि रोषकषायितेक्षणा तत्क्षणमेव ऐलेयेन सह दुर्गप्रदेशाभिमुखं प्रजगाम। अथ ऐलेयेन नर्म्मदातीरे माहिष्मतीं नाम्ना नगरीं निर्म्माय कुणिमनामानं पुत्रं राजपदे प्रतिष्ठाप्य तपस्यायै वनं विवेश। अथ कुणिमोऽपि वरदातीरे कुण्डिनाख्यं पुरं संस्थाप्य पुलोमनामके सुते

राज्यभारं निधाय तपश्चरणार्थं वनवासी बभूव। अथ तत्पुत्राभ्यां पौलोम-चरमाख्याभ्यां रेवातीरे इन्द्रपुरसंस्थापनकथनं। पौलोमपुत्रेण महीदत्तेन कुल्लपुरसंस्थापनकथनं। ततः क्रमेण मत्स्य-अयोधन-माल-सूर्य्य-देवदत्तानां वृत्तान्तकथनं। देवदत्तपुत्रस्य मिथिलानाथस्य विदेहाख्यपत्नकथनं। ततो मिथिलानाथपुत्रादीनां हरिषेण-शङ्ख अभिचन्द्रादीनां विवरणकथनं। अथ अभिचन्द्रस्य वसुनामा पुत्रो बभूव। तत्पुत्राणां वृहद्वसु-महावसुप्रभृतीनां दशवसूनां विवरणकथनं। चीरकदम्बनामकस्य वेदविदुषः वसु-नारद-पर्व्वताभिधानाः त्रयः शिष्या अभवन्। तेषु पर्व्वतोऽसौ चीरकदम्बस्य पुत्र आसीत्। अथैकदा वसुराजसभायां नारदपर्व्वतयोः शास्त्रार्थः संवृत्तः, तत्र नारदेन कर्म्मकाण्डीयवेदभागस्य निन्दितत्वे समर्थिते पराजयं प्रापिते च पर्व्वते वसुराजस्य पर्व्वतपक्षपातित्वेन तत्क्षणमेवाधःपतनवृत्तान्तकीर्त्तनञ्च।

१८, १९ सर्गौ,—अथ मथुराधिपस्य यदोरुत्पत्त्यादिकथनं। ततः सूरस्य सुवीरस्य च उत्पत्तिकथनं। अथ सूरात् अन्धकवृष्ण्यादीनामुद्भवकथनं। सुवीराच्च भोजकवृष्ण्यादीनामुत्पत्तिकथनं। अन्धकवृष्णेः समुद्रविजय-वसुदेवादिदशपुत्रकथनं। कुन्तीमद्राभिधानकन्याद्वयजन्मकथनञ्च। भोजकवृष्णेस्तु उग्रसेन-महासेनप्रभृतयः पुत्रा बभूवुरितिकथनं। अथ सुवसोर्वंशे जरासन्धस्य जन्मकथनं। तत्पुत्राणां कालयवनादीनां जन्मकथनादिकं। अथ सुप्रतिष्ठनामकेन मुनीश्वरेण राजगृहोपस्थितानां देवानां ऋषीणाञ्च पुरतः नमिभाषितधर्म्मदेशनाकथनं। तथाहि,—अहिंसा, सत्यभाषणं, अस्तेयं, ब्रह्मचर्य्यं निर्म्मूर्च्छा चेति पञ्चधा साधूनां महाव्रतानि। कायिकादिभेदेन त्रिविधगुप्तिकथनं। सर्व्वानिष्टप्रत्याख्यानरूपसमितिकथनं। देशतो हिंसादिनिवृत्तिरूपाणुव्रतकथनं। दिग्देशानर्थदण्डेभ्यो निवृत्तिरूपगुणव्रतकथनं। अतिथिपूजादिरूपव्रतकथनं। मांस-मद्य-मधु-द्युत-वेश्यादित्यागरूपनियमकथनं। व्रतादीन्येतानि गृहिणामभ्युदयसाधनानीतिनिरूपणञ्च। तथा अनन्तभेदा जीवाः कर्म्मवशात् कुयोन्यादिषु जायन्ते इति कथनं। अथ पृथिवीसलिलादिषु जीवविभागसंख्यादिनिरूपणं। एकेन्द्रियादिपञ्चेन्द्रियपर्य्यन्त जीवानां शरीरायुःप्रमाणादिकथनं। अन्धकवृष्णेः पूर्व्वजन्मवृत्तान्तकथनं। वसुदेवादीनां पूर्व्वजन्मकथनं। ततः अन्धकवृष्णिः समुद्रविजयाय राज्याभिषेकं वसुदेवञ्च समर्प्य सुप्रतिष्ठस्य अन्तेवासी बभूव। तथा-भोजकवृष्णिरपि मथुरायामुग्रसेनमभिषिक्तं विधाय निर्ग्रन्थव्रत जग्राहेतिविवरणकथनं। अथैकदा वसुदेवः समुद्रविजयस्य आदेशेन रमणीयोद्याने वसन् ततोऽन्यत्र निष्क्रमणाभिलाषोऽसौ तत्रागतां समालम्भनहस्ताम् कुब्जामेकां खलीकृत्य जहार। अथ 'कुमारचेष्टितैरीदृशैरेव त्वं बन्धनागारमीदृशं प्राप्तोऽसीति' साधिक्षेपं कुब्जया अवधीरितोऽसौ वचनमात्मनो विज्ञाय स्वपं प्रति वीतश्रद्धतया नगरात् निष्क्रम्य श्मशाने मृतकमेकं निजालङ्करणैरलङ्कृत्य च चितामध्ये तं निक्षिपन्नेवमुवाच 'आर्य्यस्तातसमो राजा पौराः सुखं जीवन्तु अहमद्य हुताशनं प्रविशामीति'। अथासौ छद्मनैवमग्निप्रवेशनं प्रदर्श्य ततो विजयखेटाख्यं पुरं प्रययौ। तत्र च स गन्धर्व्वविद्याप्रवीणस्य सुग्रीवेतिनामधेयस्य कस्यचित् क्षत्रियस्य कन्ययोः सोमा-विजयसेनाभिधानयोः पाणिग्रहणं कृत्वा

विजयसेनायामक्रूरनामानं पुत्रं जनयित्वा च ततो कस्याञ्चित् महाटव्यां प्रविवेश। अथासौ विद्याधरकुमारयुगलप्रयत्नेन ततः कुञ्जरावर्त्तनामधेयं विद्याधरनगरमगच्छत। तत्र च स श्यामाभिधानां विद्याधरकुमारीमुपयम्य कदाचित् तया समालिङ्गितोऽसौ अङ्गारकनामकेन केनचित् विद्याधरशत्रुणा हृतोऽपि आकाशमार्गात् भूमौ निपतन्नेव रूपलुब्धाभ्यां यक्षकुमारीभ्यां चम्पानगरीं निन्ये। तस्मिंश्च चारुदत्ताभिधानेन केनचित् सञ्जातसौहार्द्दोऽसौ गान्धर्व्वविद्यारहस्योद्घाटनेन गन्धर्व्वसेनानामधेयायाः राजकुमार्य्याः पाणिपीडनमकरोत्।

२०, २१ सर्ग,—उज्जयिनीनाथस्य श्रीधर्म्मराजस्य वलिः, बृहस्पतिः, नमुचिः, प्रह्लादश्चेति चत्वारो मन्त्रिण आसन। अथासौ राजा सार्द्धं सचिवसङ्घेन आकम्पनादीन् जैनमुनीन द्रष्टुमना नगरवहिरुद्यानमाययौ। तत्र च तेषां संसर्गेण निर्व्वेदमापन्नः पद्मनामकं स्वतनयं राजपदप्रतिष्ठितं विधाय विष्णुकुमारनामकात् जैनमुनेः दीक्षां जग्राह। अनन्तरमेकदा राजसिंहासनस्थितस्य पद्मस्य चित्तानुवर्त्तनेन प्रसादमापन्नस्य च 'सप्ताहं यावत् त्वं राज्येश्वरो भवेति' वलये वरदानपूर्व्वकमेका[illegible]स्थितस्य तस्य पुरतो वलिविप्रकृतैराकम्पनाचार्य्यादिभिः संप्रार्थितो विष्णुकुमार आजगाम। आगत्य च स वलिविचेष्टितं तस्मै निवेदयन् तस्यैवादेशेन वलिं सभाजयितुं हस्तिनागपुरं प्रति प्रचचाल। तत्र हि स बहुशोऽभ्यर्थनया मुनीनामवस्थानाय वलेः सकाशात पादत्रयमितां भूमिं लब्ध्वा 'पापं पश्य मे पादत्रयं' इति व्याहरन्नेव महाकायतया ज्योतिश्चक्रमास्पृशन् पादेनैकेन मेरुं द्वितीयेन च मानुषोत्तरप्रदेशमाक्रम्य तृतीयस्यावकाशालाभात् प्रभावेणात्यर्थं क्षुभित इव वभौ। अथ सुरासुरप्रभृतिभिः सादरं प्रसाद्यमानोऽसौ शनैरेव महाकायं संहृत्य प्रकृतिमापेदे। अपि च तदनुज्ञया देवादयो बलिं बद्धा विनिगृह्य च दुरात्मानं तं देशान्निर्व्वासयामासुः। इति प्रसङ्गेन विष्णुकुमारचरित्रवर्णनपुरःसरं विस्तरेण चारुदत्तचरित्रकथनं। तत्र गणिकाकलिङ्गसेनादुहितुः वसन्तसेनाया विवरणादिकथनञ्च।

२२—२४ सर्ग,—अथैकदा फाल्गुनोत्सवे गन्धर्व्वसेनया सह वसुदेवस्य पार्श्वजिनेन्द्रप्रतिमापूजनाय तन्मन्दिरप्रवेशकाले स्तुवन्तीं कामपि नीलोत्पलदलश्यामां कन्यां पश्यतो मनोविकारदर्शनेन ईर्ष्याकलुषितहृदया गन्धर्व्वसेना त्वरितं द्वारान्तरेण तं जिनेन्द्रसन्निधिं नीत्वा तेन सह स्तोत्रावल्या भगवन्तं तुष्टाव। अथ स्वगृहमागत्य पादपतनेन प्रियां प्रसादयतो वसुदेवस्य निकटे काचित् वृद्धा धरी, विद्या आजगाम। सा च दत्ताशीर्व्वादा कृतासनपरिग्रहा सती तमेवमाह राजन् श्रूयते चैवमायुष्मता यत् पुरा किल वृषभेश्वरो निजतनये भरते विन्यस्तराज्यभारः प्रव्रज्यां जग्राह। तदा खलु उग्रभोजाद्याः बहवो राजक्षत्रियाः तपसि निरता आसन्। तेषु नमि विनमिनामानावुभौ भ्रातरो जिनभक्तस्य पादयोः निरतावभूतां तेन हि अत्यर्थं प्रमादमभ्युगच्छन् जिनभक्तोऽसौ दित्यदित्यभिधानाभ्यां तयोः पत्नीभ्यां विद्याकोष प्रददौ। तत्र मनु-मानव-कौशिक-गौरिक-गान्धार-भूमितुण्ड-आदित्य-व्योमचर-मातङ्गप्रभृतयो विद्याचार्य्या इतिकथनं। किञ्च, गौरी-प्रज्ञप्ती-रोहिणी-अङ्गारिणी महागौरी-महाश्वेता-मायूरी कालमुखीप्रभृतीनां

विद्यानां नामकथनं। तथा,—दैत्य पन्नग-मातङ्गादिभेदेन अष्टौ विद्याधराः कथिताः, तत्र विद्यानां नाम्ना तेषां नामव्यपदेश इति कथनं। तथाहि गौरीणां गौरिक, कौशिकानां कौशिक इत्यादिना स्वयमूह्यं। तत्र विनमिकुलतिलकस्य मातङ्गाभिधानस्य विद्याधरपतेः गोत्रजाहं हिरण्यवती नाम। पार्श्वजिनेन्द्रदेवस्य पूजावसरे या त्वयायुष्मता अवलोकितपूर्व्वा नीलयशा नाम नर्त्तकी, सा हि मदङ्कलालितेति तस्यां प्रीतिर्मे नितरामस्ति। अथेयं भवद्दर्शनादारभ्य शून्येव हृदयेन परित्यक्तपानाशना सततमेव पुरतः स्फुरन्तं त्वामेव पश्यन्ती मदनेनातिभूमिं नीता। तदधुना दर्शनदानेन भवतैव कृतार्थीकर्त्तव्यस्तादृशो जन इत्युक्त्वा हिरण्यवती ततो निश्चक्राम। अथैकदा निशायां वेतालकन्यया अपहारितोऽसौ वसुदेवो विद्याधरपुराधिष्ठितं श्रीमन्तं नाम गिरिवरं प्राप्य तत्र नीलयशसः पाणिग्रहणं विधाय च पौरजनप्रमुखात् तस्या जन्मादिविवरणं शुश्राव। अथ नीलकण्ठरूपधारिणा नीलकण्ठाख्येन विद्याधरेण नीलयशोऽपहरणवृत्तान्तकीर्त्तनं। दीनवेशेन वसुदेवस्य देशभ्रमणकथनं। अथ सोमश्रीतिनामिकया कयाचित् कन्यया सह वसुदेवस्य विवाहकथनप्रसङ्गेन सगरपुरोहितकृतसामुद्रिकशास्त्रागमविवरणकथन, तत्र विस्तरेण नराणां शुभाशुभलक्षणनिरूपण। अथ वसुदेवस्य तिलवस्तुपुरगमनपूर्व्वकं राक्षसवधानन्तरं पञ्चशत-कन्यापाणिग्रहणवृत्तान्तकथनं। ततस्तस्य वेदसामपुरगमनपुरःसरं कपिलश्रुतिनामकं राजानं निपात्य तत्कन्यायाः कपिलायाः पाणिग्रहणवर्णनं। तस्याञ्च तस्य कपिलाभिधानपुत्रजननकथनञ्च। अथ वसुदेवस्य शालगुहापुरी-जयपुर भद्रिलपुर-इलावर्द्धनपुरगमनपूर्व्वकं तत्रत्याभिः राजकुमारीभिः सह विवाहवर्णनञ्च।

२५—२८, सर्ग,—अथ इलावर्द्धनपुरपुरन्दरे दधिमुखेन सह वसुदेवस्य संवादेन कौरवान्वयसम्भूतस्य कार्त्तवीर्य्यस्य कामधेनुनिमित्त जमदग्निनिपातनं, तथा परशुरामेण कार्त्तवीर्य्यनाशनादिविवरणकथनं। अथ परशुरामः (सप्तकृत्वः) निःक्षत्रियां पृथिवीमकरोदितिकथनञ्च। अत्रावसरे कार्त्तवीर्य्यार्ज्जुनसाध्वी अन्तर्व्वत्नी आसीत् सा हि जामदग्न्यभयेन प्रपलाय्य कौशिकस्य मुनेराश्रमे सुभौमनामकं पुत्रमेकं सुषुवे। अथासौ सुभौमश्चक्रेण जामदग्न्यस्य शिरश्छित्त्वा एकविंशतिवारान्, अब्राह्मणां पृथिवीं चकारेतिवृत्तान्तकथनञ्च। मदनवेगया सह वसुदेवस्य विवाहवर्णनं। तस्यां तस्य अनाधृष्टिनामकपुत्रोत्पादनकथनं। अथ मदनवेगारूपधारिण्याः शूर्पनख्याः वसुदेवहरणपूर्व्वकमन्तरीक्षगमनं, ततो भस्त्रावतङ्कस्य तस्य परित्राणलाभानन्तरं कन्यापुरगमनपूर्व्वकं वेगवत्यभिधानया विद्याधरकुमार्य्या सह विवाहवर्णनञ्च। प्रसङ्गात् नमिवंशजातस्य विद्युद्दंष्ट्रस्य वृत्तान्तकथनं। विदेहनगरवास्तव्यस्य सञ्जयन्तमुनेश्चरितकीर्त्तनं। पुरा किल श्रावस्त्यामेणीपुत्राभिधानः क्षोणीपतिरभूत्। तस्य हि प्रियङ्गुसुन्दरीतिसमाख्याता सुलक्षणा कुमारी बभूव। अथ वसुदेवस्तस्याः पाणिग्रहणेच्छया तत्पुरीमभ्युपेत्य वाह्योद्याने अवस्थितिं चकार। तत्र हि तस्य केनचित् विप्रेण सह संवादेन मृगध्वजमहर्षेरुपाख्यानकीर्त्तनप्रसङ्गात् अलकापुराधीशसचिवस्य हरिश्मश्रुनामधेयस्य नास्तिकेकाम्नत्वादिनो विवरणकथनञ्च।

११—१२, सर्ग,—श्रावस्त्यां कामदेवगृहाख्यया प्रसिद्धस्य जैनमन्दिरस्य नामकारणकथन-मुखेन कामदत्तनामकश्रेष्ठिस्थापितरतिकामप्रतिमाहृत्तान्तकथनं। अथ कामदत्तान्वयजातस्य कामदेवनामकश्रेष्ठिनः सम्पूर्णपूर्णचन्द्रमुखी बन्धुमती नाम कन्यका आसीत्। वसुदेवोऽपि प्रत्यहं कामदेवगृहं प्रविश्य जिनेन्द्रमभ्यर्च्य रतिं रतिवल्लभमप्यपूजत्। अथ सम्मुष्टेन कामदेवेन तस्मै बन्धुमती समर्पितेतिवार्त्तां राज्ञ एणीपुत्रस्य पुत्री निशम्य वसुदेवसौन्दर्यामृतं निपीय च मित-रामनुरक्तेयं तत्पित्रा वसुदेवाय प्रदत्तेतिविवरणकथनं। एणीपुत्रस्य जन्मादिहृत्तान्तकीर्त्तनञ्च। गन्धसमृद्धनगराधिपतेस्तनयया प्रभावत्या सार्द्धं वसुदेवस्य विवाहवर्णनं। अथ तस्य म्लेच्छराजसुतया जरायाः पाणिग्रहणपूर्व्वकं तस्यां जरत्कुमारनामकपुत्रोत्पादनकथनं। अथ अरिष्टपुरपुरन्दरस्य रुधिरस्य तनयाया रोहिण्याः स्वयम्बरसभां समुद्रविजयजरासन्धादयो बहवो राजानः समाजग्मुः। तत्र वसुदेवोऽपि भावलक्षितवेशस्तस्थौ। अथ रोहिणी तस्यैव कण्ठदेशे वरमाल्यं प्रददौ। अथ बहुभिः राजन्यवर्गैस्तथा समुद्रविजयेन च सह तस्य युद्धे जयलाभकथनं। ततो विजयो 'वसुदेवोऽयमिति' प्रत्यभिज्ञाय आह्लादेन तमालिलिङ्गेतिविवरणकथनं। अथ रोहिण्याः शरच्चन्द्रनिभपुत्र एकः समजायत, स च सुतरामभिरामतया राम इति समाख्यामाप। अथ वसुदेवस्य परिणीताभिः सर्व्वाभिः सार्द्धं साकेतनपुरीप्रत्यागमनमहोत्सववर्णनञ्च।

१३—१४,सर्ग,—अथैकदा धनुर्व्वेदविशारदैः स्वशिष्यैः कंसादिभि सह वसुदेवो जरासन्धदिदृक्षया राजगृहं जगाम। तत्र च यो हि सिंहपुरस्वामिनं सिंहरथं जीवग्राहं गृहीत्वा मां दर्शयिष्यति, तस्मै ईप्सितेन सार्द्धं देशेन सुतां मे दास्यामीति, घोषणां श्रुत्वा वसुदेवः कंसेन वीरपताकामग्राहयत्। कंसोऽपि गुरुशासनादेव सिंहरथं बद्धा जरासन्धस्य पुरतस्समुपदीचकार। अथ कंसस्य जन्मवृत्तान्तकथनं। तत्र कौशाम्बीवासिन्या मद्यकारिण्या कयाचित् यमुनाप्रवाहे मञ्जूषाबद्धोऽयं प्राप्तः सुतनिर्व्विशेषेण प्रतिपालितश्चेतिकथनं। अथ जरासन्धः मञ्जूषां तामानाय्य तत्रोट्टङ्कितलिपिपाठेन पद्मावत्युग्रसेनयोः पुत्रोऽसाविति स्वभागिनेयाय तस्मै कन्यां जीवद्यशसं प्रददौ। अथ कंसोऽपि मथुरामभ्युपेत्य स्वपितरमुग्रसेनं कारागारे निक्षिप्य च राजपदप्रतिष्ठितोऽसौ वसुदेवमानीय स्वसारं देवकीं गुरुदक्षिणात्वेन तस्मै प्रायच्छत्। अथैकदा जरासन्धकुमारी जीवद्यशाः कंसमेवं प्राह मया अतिमुक्तकमुनेः प्रमुखात् श्रुतं देवक्या गर्भे यो हि भविता स खलु पत्युः पितुश्च ते मृत्युरिति। अथ निशम्यैतत् कंसेन वसुदेवं प्रतार्य्य प्रसूतिसमये वासो देवक्या मद्गृहेऽस्त्विति वरः प्रार्थितः सोऽपि अविज्ञातवृत्तान्तस्तस्मै वरं प्रददौ। अथ देवकीवसुदेवाभ्यां कंसज्येष्ठस्य अतिमुक्तकमुनेराश्रमगमनपूर्व्वकं स्वावस्थानिवेदनं। तत्र उग्रसेनकंसादीनां जन्मादि विवरणकथनं। देवकीसमाश्वासनञ्च। तत्र देवक्याः सप्तमे गर्भे शङ्खचक्रगदासिधारी जन्मग्रहणं विधाय कंसादीन् निहत्य च विशेषां क्षितिं भोक्ष्यतीतिकथनं। देवक्याः अन्येषां षण्णां पुत्राणां रामस्य च पूर्व्वजन्मवृत्तान्तकीर्त्तनं। तत्र सुपदत्त-देवपाल-अनीकदत्त अनीकपाल-शत्रुघ्न-जितशत्रुनामकदेवकीपुत्राणामकालमरणाभावकथनं। अथ जिनेन्द्रस्य अरिष्टनेमेश्चरितकथनप्रस्तावेन

सर्व्वोपवासविधिकथनं। तत्र सर्व्वतोभद्रनामकतपोविधिनिरूपणं। अत्र हि उपवासाः ७५ + पारणाश्च २५एवं दिनानि मिलित्वा १००शतसंख्यकानि भवन्तीति ज्ञेयं। अथ महासर्व्वतोभद्रतपोविधिकथनं। अत्र हि उपवासाः १९६, पारणाश्च ४९। एवं दिनानि मिलित्वा १४५ पञ्चचत्वारिंशदुत्तरशतैकसंख्यकानीति। अथ त्रिलोकसारतपोविधिकथनं। अत्र उपवासाः ३०, पारणाश्च ११, एवं दिनानि मिलित्वा ४१ एकचत्वारिंशत्संख्यकानीति। एवं क्रमेण वज्रमध्यतपोविधिकथनं। मृदङ्गमध्यतपोविधिकथनं। मुरजमध्यतपोविधिकथनं। एकावलीतपोविधिः। द्विकावलीतपोविधिः। मुक्तावलीतपोविधिकथनं। रत्नावलीतपोविधिः। कनकावलीतपोविधिः। सिंहनिष्क्रीडिततपोविधानं। मेरुपंक्तिविधिः। विमानपंक्तिविधिः। (शा) शातकुम्भविधिकथनं। सप्तसप्तमतपोविधिः। तथा,—अष्टाष्टम-नवनवम-दशदशमद्विद्वात्रिंशद्द्वात्रिंशतपोविध्यन्तानां विधानकथनं। अथ एककल्याण-पञ्चकल्याण-परिविंशतिकल्याणाभिधानानां तपसां भावनादिविधिकथनं। अथ भाद्रशुक्लसप्तम्यां परिनिर्व्वाणाख्यविधिकथनं। भाद्रकृष्णषष्ठ्यां सूर्य्यप्रभाख्यविधिः। तत्र त्रयोदश्यां चन्द्रप्रभनामकविधिकथनं। एवं कुमारसम्भव-सुकुमार-सर्व्वार्थसिद्धिप्रभृतीनां विधिकथनं। तथा,—जिनकथिते मोक्षसत्पथे निःशङ्काद्यष्टगुणा श्रद्धा दर्शनविशुद्धिरित्याख्यायते, एतदनुष्ठानेन च तीर्थकरस्यैव प्रकृतिर्भवतीतिकथनं। ज्ञानादिषु ज्ञानादिवत्सु च कषायविनिवृत्त्या महान् आदरो विनयसम्पन्नताख्यः। तथा शीलव्रतरक्षायाम् अनवद्या कायमनोवचनवृत्तिः, अनतिचाराभिधानः। तथा जन्म-जरा-मरणामय-मानस-शारीरदुःखसम्भारात् संसारात् भीरुत्व सम्वेग इति कथ्यते। इत्यनेन प्रकारेण ज्ञानयोग-त्याग-साध्यानुगावेश-समाधि-वैयावृत्य-वन्दनाप्रतिक्रमण-कायोत्सर्ग-मार्गप्रभावन-प्रवचनवत्सलतादिलक्षणकथनञ्च।

२५—२७,सर्ग,—अथ देवक्या युग्मपुत्रजनने देवानां तत्र स्नानपूर्व्वं सुस्थापनपूर्व्वकं तत्पुत्रद्वयप्रक्षणानन्तरम् अलकागमनकथनं। कंसस्तु तन्मृतपुत्रद्वयं गृहीत्वा शिलातले ताडितवानितिकथनं। एवं वारत्रयेण देवक्याः षट्पुत्रजननं देवैश्च रक्षणं, कंसस्य तु स्वप्नस्य शिलातले मृतपुत्रमाडनमिति विवरणकथनं। अथ देवक्याः सुस्वप्नदर्शनपूर्व्वकं गर्भधारणकथनं। भाद्रशुक्लद्वादश्यां शङ्खचक्रादिलाञ्छितस्य अधोक्षजस्य देवकीपुत्रत्वेन जन्मप्रपञ्चकथनं। अथ वसुदेवः सपिता छत्रातपत्रं कृष्णमङ्के निधाय दीप्तशृङ्गेण वृषभरूपधारिणा नगरदेवेन प्रदर्शितमार्गोऽसौ भगवत्प्रभावेण क्षीणप्रवाहां यमुनामुत्तीर्य्य नन्दालयमभ्युपेत्य च तत्कन्याप्रदानपूर्व्वकं तत्स्थाने श्रीकृष्णं संस्थाप्य त्वरितमेव मथुरामाजगामेति वृत्तान्तकीर्त्तनं। अथ कंसस्य देवक्याः सूतिकागारं प्रविश्य 'कदाचिदमुष्याः पतिररिर्मे भवे'दिति शङ्कया तां कन्यां समादाय नासिकाच्छेदनपूर्व्वकं ताडनवृत्तान्तकीर्त्तनं। अथ कृष्णस्य पूतनाशकटासुरवध-यमलार्जुनमोक्षण-गोवर्द्धनधारणादिवृत्तान्तकथनं। अथैकदा देवक्या नन्दालयगमनपूर्व्वकं श्रीकृष्णदर्शनवृत्तान्तकथनं। अथ बलदेवकृष्णाभ्यां मथुरागमनपुरःसरं केशि-गज-चाणूरमुष्टिकनिपातनवृत्तान्तकथनं। अथ कंसवधानन्तरं उग्रसेनाय राज्यदानवृत्तान्तकथनं। रजतादिनाथस्य सुकेतोः कन्याभ्यां रेवतीसत्यभामाभ्यां सह

रामकृष्णयोर्विवाहकथनं। अथ जरासन्धस्य दुहितृपरिदेवितेन अत्यर्थं सन्तप्तहृदयस्य रामकृष्णनिधनार्थं कालयवनाभिधाननिजपुत्रप्रेरणं तथा अतुलमालावर्त्तनामकपर्व्वते रामकृष्णाभ्यां तस्य निधनवृत्तान्तकथनञ्च। अथ जरासन्धप्रेरितस्य तद्भ्रातुरपराजितस्य ताभ्यां पराजयकीर्त्तनं।

३८–४०, सर्गे,—अत्रावसरे कुवेरपत्न्याः शिवाया सुस्वप्नदर्शनादिवृत्तान्तकथनं। तद्गर्भे अरिष्टनेमिनामकस्य जिनेन्द्रस्य जन्मवृत्तान्तकथनं। पूर्व्ववत् पुरन्दरादिवृन्दारकवृन्दैरभ्यर्थितया पुरन्दरसुन्दर्य्या शिवातनयग्रहणपूर्व्वकं तेभ्यः समर्पणविवरणकथनं। अथ तेषां सुमेरुशिखरनीतस्य शिशोरभिषेकनामकरणादिकरणविवरणकथनं। अथ गद्येन महेन्द्रकृतजिनेन्द्रस्तोत्रकथनादिकञ्च। अथ जरासन्धः भ्रातुर्निधनवार्त्तां श्रुत्वा क्रोधेन ज्वलन्निव यदुकुलनिधनाय सार्द्धं चतुरङ्गबलैः मथुरामुद्दिश्य प्रययौ। वृत्तान्तमिममाकलय्य तस्याजेयमिति मत्वा वृष्णिभोजयादवादयः सर्व्वे सार्द्धं प्रियजनैः वारुणीं दिशमुद्दिश्य गन्तुमारेभिरे। अथ जरासन्धोऽपि तेषामनुगामी बभूव। अथैकदा यादवादयः सर्व्वे विन्ध्यगिरिमुपान्तस्थितमासाद्य जरासन्धस्यानुवर्त्तनं निशम्य च युयुत्सया तं प्रत्यैक्षन्त। तदा खलु दैवनियोगेन भरतार्द्धनिवासिभिः दिव्यसामर्थ्यादेव वञ्चयितुं निर्म्मिताः। अत्रान्तरे समुपस्थितोऽसौ जरासन्धः ज्वालामालाभिर्दह्यमानमिव यादवबलं पश्यन् तत्रागतां वृद्धामेकामपृच्छत्। 'भद्रे विपुलः कस्यायं स्कन्धावारो दह्यत इति। सा च यादवशिबिरमेवमुवाच, देव श्रूयतां, राजगृहाधिपतेरमितप्रभावस्य जरासन्धस्य प्रभावेण सशल्यहृदयानां शान्त्यै सागरमाश्रितानामपि यादवानां तमासन्नवर्त्तिनं विज्ञाय सबलानां तेषां वह्निप्रविष्टानां चितारात्रिरियं पुरतो दृश्यत इति। अथ निशम्य जरतीवाक्यमेवं विस्मितोऽसौ सह सुहृज्जनैः प्रतिनिवृत्य च राजगृहमाजगाम। अथ यादवोऽपि उपकण्ठमुदन्वतः कृतनिवेशना यथा सुखमवतस्थिरे।

४१—४४, सर्गे,—द्वारकानिर्म्माणं। श्रीकृष्णस्य राजन्यवर्गकन्यापरिणयनकथनं। नेमिकुमारसंवर्द्धनविवरणं। नारदस्य द्वारवत्यामागमनकथनमुखेन तस्य जन्मविवरणकीर्त्तनं। तत्र शौर्य्यपुरनिवासिन उञ्छवृत्तेः सुमित्राभिधेयस्य तापसस्य पुत्रोऽयं देवानामनुग्रहेण अष्टमे वर्षे सरहस्यजिनागममधीत्य अधिगम्य च आकाशगामीनीं विद्यां साधुनिषेवया संयमासंयमं लेभे-इति वृत्तान्तकथनं। नारदस्योपदेशेन श्रीकृष्णस्य रुक्मिणीहरणविवरणकथनं। अथैकदा श्रीकृष्णेन रुक्मिणीमुखनिष्ठ्यूतं ताम्बूलमंशुकान्तेन संगोप्य ईर्षाकषायितायाः सत्यभामायाः शयनमन्दिरंगतेन तेन तद्गन्धवल्लिवति' बुद्ध्या अपहरन्ती सेयं परिहसिता आग्रहातिशयेन रूपिणीं देवतामिव रुक्मिणीं निरूप्य विकीर्य्य च कुसुमाञ्जलिं पादयोस्तस्याः स्वसौभाग्यमयाचतेति वृत्तान्तकथनं। अथ रुक्मिण्याः पुत्रमनन्तनामानं धूमकेतुनामकेनासुरेणापहृतस्तनयोऽस्याः खदिराटव्यामधस्तच्छिलायाः स्थापितोऽसौ मेघकूटधराधिपस्य कालसम्बराख्यस्य राज्ञो महिष्या कनकमालया समधिगतः पुत्रनिर्व्विशेषेण प्रतिपालितश्चेति वृत्तान्तकीर्त्तनं। अथ नारदस्योपदेशेन पुत्रवार्त्ताजिज्ञासया तमेव श्रीकृष्णः प्रेरयामास इति विवरणकथनं। ततो नारदस्य विदेहवासि-सीमन्धर-

जिनेन्द्रसमीपगमनपूर्व्वकं तन्मुखात् मधुकैटभावेव प्रद्युम्नशाम्बरूपेण जन्मान्तरं प्राप्ताविति विवरणं श्रुत्वा तदादेशेनैव मेघकूटगमनपुरःसरं प्रद्युम्नदर्शनादिवृत्तान्तकथनं। सत्यभामातनुजस्य भानोर्जन्मकथनं। अथ नारदस्योपदेशेन अल्पपराधिपस्य जाम्बवस्यात्मजां जाम्बवतीं भार्य्यां कृत्वा तद्‌भ्राता विष्वक्सेनेन सह श्रीकृष्णस्य द्वारकायां प्रत्यागमनकथनं। अथ लवणेन सिंहलेश्वरदुहितुः लक्ष्मणायाः पाणिग्रहणविवरणकथनं। अथ श्रीकृष्णस्य सौराष्ट्रगमनपूर्व्वकं नमुचिं निहत्य तद्भगिन्याः सुसीमायाः पाणिग्रहणकीर्त्तनं। एवं क्रमेण श्रीकृष्णस्य गौरी-पद्मावती-गान्धारीप्रभृतीनां पाणिग्रहणवृत्तान्तकीर्त्तनं। हलिनस्तु रेवती-वन्धुवती-सीता-राजीवनेत्राणां पाणिपीडनकथनं।

४५—४६, सर्गे,—युधिष्ठिरादीनां जन्मकथनमुखेन कुरूणां वंशावलीकथनं। तत्र नाभेयसमकालीनयोः हास्तिनपुराधिपयोः श्रेयःसोमप्रभयोः वृत्तान्तकथनं। तत्र सोमप्रभपौत्रस्य कुरोः कुरुवंशप्रवृत्तिकथनं। ततः क्रमेण तद्वंश्यानां कुरुचन्द्र-शुभंकर-धृतिमित्र-धृतिदृष्टि-भ्रमरघोष-हरिघोष-सूर्य्यघोष-पृथुविजय-जयराज-सनत्कुमार-सुकुमार-नारायण-नरहरि-शान्तिचन्द्र-सुदर्शन-सुचारु-चारु-पद्ममाल-वासुकि-वसु-वासव-इन्द्रवीर्य्य विचित्रवीर्य्य-चित्ररथ-पाराशर-शान्तनु-धृतकर्म्मादीनां नामादिकथनं। अथ धृतपत्रस्य धृतराजस्य अम्बाऽम्बालिकाम्बिकेतिसमाख्याभिस्तिसृभिः प्रियाङ्गना भिस्सार्द्धं रीतिकथनं। तासु धृतराष्ट्र-पाण्डु-विदुराणां जन्मकथनं। दुर्य्योधनयुधिष्ठिराश्वत्थामादीनां जन्मादिकथनञ्च। अथ निर्व्वासितानां जतुगृहदाहमुक्तानां पाण्डवानां वेशपरिवर्त्तनपूर्व्वकं कौशिकपुरी-श्लेष्मान्तकवसुन्धरापुरादिगमनविवरणकथनं। तत्र युधिष्ठिरस्य वसन्तसुन्दरीसमागमलाभवर्णनञ्च। अथ सभ्रातृकस्य तस्य तत्र कूपगमनपूर्व्वकं प्रभा-सुप्रभा-पद्मादीनां राजकुमारीणां पाणिग्रहणवृत्तान्तकथनं। हिडिम्बादिसंवादकथनं। ततः पार्थानां द्रुपदराज्यगमनपूर्व्वकं द्रौपदीलाभविवरणकीर्त्तनं। द्यूते पराजितानां पाण्डवानां वनवासादिवृत्तान्तकथनं। अथ तेषां रामगिरिगमनानन्तरं रामलक्ष्मणप्रतिष्ठितजिनालयादिदर्शनविवरणकथनं। ततो विराटनगरस्थितानां तेषां वेशपरिवर्त्तनादिवृत्तान्तकथनं। द्रौपदीलुब्धस्य कीचकस्य भीमात् परित्राणलाभानन्तरं तपश्चर्य्यया निर्व्वाणकथनं। द्रौपदीकीचकयोः पूर्व्वजन्मवृत्तान्तकीर्त्तनञ्च।

४७—५१। सर्गे,—प्रद्युम्नचरितकीर्त्तनं। तस्य विविधालङ्करण-कुसुमवाण-कुसुमशयनादिलाभविवरणकथनं। सम्बरनिग्रहकथनं। तद्‌गृहस्थितायाः दुर्य्योधनदुहितुः कनकलतायाः वृत्तान्तकथनं। प्रद्युम्नस्य कनलतालाभपूर्व्वकं नारदोपदेशेन द्वारकामुद्दिश्य प्रचलतः रामकृष्णाभ्यां युद्धवर्णनं। ततः नारदप्रमुखात् लब्धपरिचयस्य तस्य द्वारकापुरीप्रवेशमहोत्सवादिवर्णनं। साम्बस्य जन्मादिविवरणकथनं। अक्रूरादीनां श्रीकृष्णपुत्राणां नामादिकथनं। तथा यदुकुलकुमाराणां प्राधान्येन प्रत्येकं नामकथनं। तेषाञ्च सार्द्धत्रिकोटिसंख्याकथनं। यशोदातनुजायाः कंसनिगृहीतायाः दुर्गायाः पूर्व्वजन्मादिविवरणकथनं। जिनसेवया तस्या निर्व्वाणप्राप्तिकीर्त्तनं

मत्र। अथ कृष्णमभियोषयितुं पवनस्य जरासन्धस्य द्वारकागमनवृत्तान्तकथनं। यादवमागधयोः युद्धे समवेतानां तदुभयपक्षमाश्रितानां प्रत्येकं नामादिकथनं। तत्र महासमरवर्णनं। कृष्णकृत-जरासन्धवधवर्णनञ्च। अथ जरासन्धस्य निधनानन्तरं द्रोणदुर्योधनदुःशासनादीनां निर्व्वेदमापन्नानां विदुरसमीपात् जैनदीक्षादिग्रहणकथनं। कर्णस्तु यत्र सुदर्शनोद्याने कर्णकुण्डलं विहाय दमधरसमीपात् जैनदीक्षां जग्राह, तत्स्थानं कर्णसुवर्णाख्यया सुविख्यातमितिकथनं।

५३—५४, सर्ग.—जरासन्धप्रभृतीनां यादवानामानन्दस्थानमानन्दपुरमित्याख्यं जैनमन्दिरसुन्दरं जातमितिकथनं। अथ श्रीकृष्णस्य दक्षिणदेशादिविजयवर्णनं। तेन च महदेवाय यदुवंशीयाय राजगृहपुरम्, उग्रसेनसुताय माथुरं, पाण्डवेभ्यः हास्तिनपुरं, वज्रनाभाय कोशलपुरञ्च दत्तमितिकथनं। अथैकदा नारदस्योपदेशेन धातकीखण्डभारतान्तर्गतामरकङ्काभिधानपुराधिपस्य पद्मनाभस्य द्रौपदीहरणवृत्तान्तकथनं। तदनन्तरं विदितवृत्तान्तानां पाण्डवानां सार्द्धं बलकेशवादिभिर्यदुबलैश्च देवरथसाहाय्येन लवणाम्बुधिमुत्तीर्य्य तत्पुरं समुपस्थितानां तेषां द्रौपदीपुनरुद्धारविवरणकथनं। अथ भूय एव तेनोपायेन सागरमुत्तीर्य्य वेलायां समागतानां मुकुन्दभूधरशोभादर्शनेन हृतचित्तानां तेषां तत्र मथुराभिधानपुरीनिर्म्माणपूर्व्वकमवस्थानादिविवरणकथनं।

५५—५६, सर्ग,—बाणदुहित्रा उषया सह प्रद्युम्नतनयस्य अनिरुद्धस्य विवाहादिवर्णनं। श्रीकृष्णस्य रुक्मिण्यादिभिः सह रैवतकविहारवर्णनं। नेमिजिनस्य वैराग्योत्पत्तिविवरणकथनं। इन्द्रादिभिः सुरनिकरैस्तस्य अभिषेकानुष्ठानवृत्तान्तकथनं। अथ बलकेशवादिभिर्निषिध्यमानोऽपि जिननेमिस्तपश्चरणार्थं गिरिराजं जगामेतिविवरणकथनं। तत्र जिनस्य ध्यानानुष्ठानकथनप्रसङ्गेन ध्यानस्वरूपकथनं। तत्र अस्थिरस्य मनसो घनसंहननतया एकाग्रचिन्ताया अन्तर्निरोधो ध्यानमितिनिरूपणं। तच्च दुःखविघाताय अनुष्ठेयं। ध्यानञ्चार्त्त रौद्रञ्चेति द्विविधं। तत्र बाह्यमान्तरञ्चेति तद्द्वैविध्यं। बाह्यञ्च आक्रन्दनादिकं। आन्तरन्तु चतुर्भेदं यथा, अनादेयस्य विषयस्य अनुत्पत्तिचिन्तनं, उत्पन्नस्य च तस्य वियोगचेष्टा, तथा मनोज्ञवस्तुविप्रयोगस्यानुत्पत्तिचिन्तनं, उत्पन्नस्य च तद्वियोगस्य अन्तचिन्ता चेति। तत्र अनुपादेयदुःखस्य साधनं चेतनादिकमिति ज्ञेयं। तच्च बाह्यविषशस्त्रादिकम्। आध्यात्मिकं वातादिप्रकोपजं। शारीरं दन्तशूलादिनिबन्धनं। मानसञ्च शोकदौर्मनस्यादिकमिति चतुर्व्विधं। सर्व्वस्यास्य अमनोज्ञस्य उत्पत्तिमाभूदितिचिन्ताप्रबन्धः आर्त्तध्यानमिति ज्ञेयं। एतत्तु मलाविलमिति समाख्यातं। संकल्पाध्यवसानरूपं द्वितीयन्तु उत्पन्नस्यामनोज्ञस्यास्य कथमभावः स्यादिति। अथ मनोज्ञस्य पुत्रकलत्रधनधान्यादेः सुखसाधनत्वं बाह्यमिति ज्ञेयं। आध्यात्मिकञ्च तत्पित्तादिसाम्येन आरोग्यादिकं। मानसं खलु सौमनस्यादिरूपमिति। अथ ऐहिकामुत्रिकस्य मनोज्ञस्य वस्तुनो विप्रयोगो माभूदितिसंकल्पसन्ततीयमार्त्तध्यानं विज्ञातव्यं। अथ पूर्व्वोत्पन्नस्य मनोज्ञविप्रयोगस्य अभावे अध्यवसानं चतुर्थमार्त्तध्यानमिति। अथ रौद्रस्य ध्यानस्य हिंसा-संरक्षण-स्तेय-मृषानन्दभेदेन चातुर्व्विध्यकथनं। तत्र

हिंसादिषु यथायथमभिरेषिः हिंसानन्दादय इति ज्ञेयं। अथ मुमुक्षुः परिहृत्य आर्त्त-रौद्रे द्वे पापध्याने भावशुद्धिसाधनेन योगमभ्यस्य धर्म्मध्यानं कुर्य्यादिति। धर्म्मश्च बाह्याध्यात्मिकभावानां याथात्म्यम् अध्यवसाय इति तथा धर्म्मादनपेतं ध्यानं धर्म्मध्यानमिति च ज्ञेयं। तच्च बाह्याध्यात्मिकभेदेन द्विविधं। तत्र सूत्रार्थमार्गणशीलगुणादिष्वनुरागिता बाह्यं। आध्यात्मिकमपि अपायविचयादिभेदेन दशविधं। तत्र संसारहेतूनां प्रवृत्तीनां कथं वर्ज्जनं स्यादिति चिन्ताप्रबन्धसम्बन्धः अपायविचयं नाम प्रथमं। पुण्यानां प्रवृत्तीनामात्मसात्करणार्थं संकल्पसन्ततिरुपायविचयं नाम द्वितीयं। जीवानामनादिनिधनत्वसोपयोग-स्वलक्षणत्वादिचिन्तन जीवविचयं नाम तृतीयं। तथा स्याद्वादप्रक्रियावलम्बनेन तर्कानुसारिणः पुंसः सन्मार्गाश्रयणं हेतुविचयमिति क्रमेण अजीवविचय-विपाकविचय-विरागविचय-भवविचय-संस्थानविचय-आज्ञाविचयानां स्वरूपकथनं। अथ शुक्लध्यानञ्च शुक्लं, परमशुक्लञ्चेति द्विविधं। तत्र प्रथमं तावत् यत्र श्रुतस्यार्थादिषु वितर्कस्य पृथक्त्वेन वीचारोऽस्ति तल्लक्षणं। वीचारश्च अर्थव्यञ्जनयोगानां क्रमेण संक्रमः। तत्रार्थो ध्येयो व्यञ्जनं शब्दो योगश्च वागादिलक्षण इति निरूपणं। तदनेन ध्यानेन अविक्षिप्तमानसो मुनिः मोहस्योपशमं कुर्व्वन् द्रव्याणुमेकमेवावलम्ब्य द्रव्याद् द्रव्यान्तरं याति। द्वितीयन्तु यत्र वीचारहीनेषु अर्थादिषु एकत्वेन वितर्कोऽस्ति तल्लक्षणं। तदनेन परमशुक्लध्यानेन योगी ज्ञानदर्शनसम्यक्त्ववीर्य्यचारित्रपूर्व्वकैः भावैः स्वकर्मक्षयेण अनन्तसुखावहं मोक्षं प्राप्नोतीतिनिरूपणं। अथ नेमिजिनः षट्पञ्चाशदहोरात्रकालं यावत् तपस्यां कृत्वा शुक्लध्यानाग्निना घातिकर्म्मसन्दोहनं दग्ध्वा च जैनकैवल्यं प्रापेति विवरणकीर्त्तनं।

५७ सर्ग,—जिनानां समवसरणभूमिवर्णनं। तत्र भूमिनिरूपणं। उद्यान-सरोवर-अट्टालादिनिरूपणञ्च। अथ वरदत्ताभिधानेन गणिना पृष्टस्य जिनदेवस्य तस्मै उपदेशप्रदानविवरणं। तत्र भगवतो वाणी एका दिनवाग्यद्वा बभूव। तथा हि,—एकात्मस्वरूपकथनात् तद्वाणी एकरूपा। एवं द्विधर्म्मकथनात् द्विरूपा। रत्नत्रयप्रकाशनात् त्रिरूपा। चतुःकषायनाशनात् चतूरूपा। पञ्चास्तिकायप्ररूपकत्वात् पञ्चरूपा। षड्द्रव्यप्रकाशकत्वात् षड्रूपा। सप्तभङ्गीप्ररूपणात् सप्तरूपा। कर्म्माष्टनाशनात् अष्टरूपा। नवनयप्ररूपणात् नवरूपा चेति। अथ जगतो भावाभावरूपत्वकथनं। निर्व्विकल्पभावत्वकथनं। अहेतुत्वकथनं। अन्वयादेः क्षित्यादिकार्य्यपरम्परायाः कर्त्तृत्वेन सहेतुकत्वसिद्धिः तथाहि क्षित्यादिकं सकर्त्तृकं कार्य्यत्वाद् घटवदिति तदप्यसमीचीनं कार्य्यत्वस्यैव असिद्धेरिति। अनादित्वकथनं। अपरिणामित्वकथनञ्च। आत्मपरलोकधर्म्माधर्म्मादीनामस्तित्वकथनं। आत्मनश्च कर्त्तृत्वभोक्तृत्वादिकीर्त्तनञ्च। तथा आत्मनः अस्तिनास्तीतिपदप्रकारप्रदर्शनं। अथ आत्मनः अविद्यया संसारबन्धः, विद्यया च तस्माद्विमुक्तिरितिकथनं। किञ्च सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्रत्रितयस्यैव विद्यात्वादनेन मोक्षहेतुत्वनिरूपणञ्च। जीव-अजीव-आस्रव-बन्ध-सम्वर-निर्ज्जर-मोक्षरूपसप्ततत्त्वकथनं। अथ ज्ञानेच्छाद्वेष-प्रयत्नसुखदु:खादीनामात्मलिङ्गत्वकथनं। अथ पृथिव्यादिभूतानां संस्थानविशेषोऽयं जीवः तथा पिष्टकिण्वादिभ्यो मदशक्तिवत् चैतन्यमुत्पद्यते—

इति चेन्न शरीरस्य चैतन्यव्यभिचारित्वादित्यनेन चार्व्वाकमतखण्डनं। नापि संवित् मात्रमात्मा· तथा हि—क्षणिकात्मनि संविदो प्रत्यभिज्ञानव्यवहारविलोपः स्यादिति क्षणिकविज्ञानवाद-खण्डनं। तथायमात्मा नाणुमात्रको नापि अङ्गुष्ठादिपरिमाणकः, तथात्वे सकलैः प्रदेशैः सह चक्षुरादिवत् न स्वार्थं प्रतिपद्येत। अथासौ विभुरपि भवितुं नार्हति; यतस्तस्य तथात्वे ज्ञानस्यार्थे दूरनिकटादिव्यवहाराय जलाञ्जलिर्दीयतां। अत एव देहमात्रपरिमाणोऽयमात्मेति युक्तं। किञ्च सप्तसु पदार्थेषु संक्षेपतो जीवाजीवाख्ये द्वे तत्त्वे तत्र बोधात्मको जीवः, अबोधात्मकस्त्वजीवः। तत्र अजीवस्य आकाशधर्माधर्मपुद्गलकालास्तिकायभेदेन पञ्चविधत्वं। अस्तिकायश्च,—पञ्चसु तत्त्वेषु कालत्रयसम्बन्धितया अस्तिव्यपदेशः, शरीरवदनेकप्रदेशत्वेन कायव्यपदेश इति। अथ जीवा द्विविधाः संसारिणो मुक्ताश्च। संसारिणोऽपि द्विविधाः समनस्का अमनस्काश्च। तत्र शिक्षाक्रियालापग्रहणरूपसञ्ज्ञा येषामस्ति ते सञ्ज्ञिनः समनस्काः, एतद्विधुरास्त्वमनस्काः। तत्र नयादिभिरुपायैः प्रतिपत्तव्योऽयं जीवः। अथ अनेकात्मनि द्रव्ये नियतैकात्म्यसङ्ग्रहो नय इत्युच्यते। अयं हि द्रव्यार्थिकपर्य्यायार्थिकभेदेन द्विविधः। तयोश्च नैगम-सङ्ग्रह-व्यवहार-ऋजुसूत्र-शब्द-समभिरूढाख्यया षड्विधत्वनिरूपणं। अथ पूरयन्ति गलन्तीति पुद्गलास्ते च द्विविधाः अणवः स्कन्धाश्च। अथ कायवाङ्मनसां कर्म्मयोग आस्रव इति कथ्यते, तथा हि—यथा, जलाशयागमद्वारं नद्याः स्रवणकारणत्वादास्रव इति निगद्यते तथा योगप्रणालिकया कर्म्म आस्रवतीति स योग आस्रवः। स च सकषाय-अकषायभेदेन द्विधा। तत्र कषति हिनस्ति आत्मानं कुगतिप्रापणादिति कषायः। अथ सकषायत्वात् जीवः कर्म्मभावयोग्यपुद्गलानादत्ते—इत्यतः कर्म्मबन्धयोग्यानां सम्बन्धं यत्करोति ततः सम्बन्ध इति निगद्यते। अथ पुनरपि शुभाशुभभेदादास्रवो द्विविधः, तत्र अहिंसादिः शुभकाययोगः सत्यभाषणादिः शुभवाग्योग इत्यादिकं। अथ आस्रवयति पुरुषं विषयेष्वितीन्द्रियप्रवृत्तिरप्यास्रव इति चोच्यते। तत्र च साम्परायिकी-कायिकी-आध्यात्मिकी-प्रत्यायिकी-नैसर्गिकीभेदेन पञ्चविधक्रियानुप्रवेशकथनं। अथ ताः क्रिया अपि-प्रत्येकं पञ्चविधा इति मिलित्वा पञ्चविंशतिप्रकारक्रियालक्षणकीर्त्तनं। इति सामान्येन कर्म्मास्रवाणां भेदप्रदर्शनपूर्व्वकं प्रत्येक विशेषकार्य्यनिरूपणं। अथ पूर्व्वोक्ताहिंसासूनृतास्तेय-ब्रह्मचर्य्यापरिग्रहरूपस्य महाणुव्रतसंज्ञाकथनं। अथ संसारकारणादात्मगोपनं गुप्तिः। सा च त्रिधा कायवाङ्मनोमयभेदात्। गुप्त्याद्युपाश्रयव्रतसाधनेन मिथ्यादर्शनविरतिप्रमादकषायाणां बन्धहेतूनां निवृत्तिकामो व्रती इत्युच्यते। अथासौ सागार-अनागारभेदेन द्विविधः। अथ अहिंसाद्यनुव्रतस्य प्रत्येकं लक्षणकथनपूर्व्वकं गृहस्थस्य उत्कर्षव्रतनियमकथनं। अथ सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्राणां रत्नत्रयाणां प्राप्त्युपायकथनं। तत्र जीवादीनां यथावस्थं मोहसंशयादिराहित्येन अवगमं सम्यग्ज्ञानं। एतज्ज्ञानं पञ्चविधं मति-श्रुति-अवधि-मनःपर्य्याय-केवलभेदात्। संसरणकर्म्मोच्छित्त्युद्यतस्य श्रद्धानस्य ज्ञानवतः पापगमनकारणनिवृत्तिः सम्यक्चारित्रं। तत्र अहिंसादिभेदेन पञ्चधा। येन रूपेण जीवाद्यर्था अवस्थितास्तेन रूपेण अर्हद्भिः प्रतिपादितेऽर्थे श्रद्धानं सम्यग्दर्शन·

मिति। अथ कषायनिमित्तया प्रकृतिनिरूपणं। सा च अष्टविधा यथा,—ज्ञानावरण-दर्शना-वरणवेदनीय-मोहनीय-आयुः-नाम-गोत्र-अन्तरायभेदेन। एतेषां लक्षणकथनपूर्व्वकमवान्तरभेदादिनिरूपणं। अथ गतिभेदनिरूपणं। मिथ्यादर्शनादिभेदनिरूपणं। त्रस-स्थावरनामभेदेन समनस्कजीवस्य द्वैविध्यं तत्र द्वीन्द्रियादयश्चतुर्व्विधाः शङ्खगण्डोलकप्रभृतयस्त्रसाः। पृथिव्यादयः स्थावराः। एवं सातप-उद्द्योत-उच्छ्वास-शरीरसुभग-दुर्भग-सुस्वर-दुःस्वर शुभ-अशुभसूक्ष्मादि लक्षण-कथनं। अथ पुण्यापुण्यप्रकृतीनां शुभाशुभानुभवनिरूपणादिकं। अथ अर्ज्जितस्य कर्म्मोऽनुभवात् तपस्यादिभिर्निर्ज्जरणं निर्ज्जरा। सा द्विविधा विपाकजा, अविपाकजा च। तत्र आम्रादिफल-पाकवत् क्रमेण प्रारब्धफलकर्म्मनिवृत्तिः प्रथमा। तदितरा तु द्वितीया। अथ आस्रवस्रोतसोद्वारं संवृणोतीति सम्वरः। सोऽयं निरोधरूपो भावद्रव्यभेदेन द्विविधः। संसारहेतूनां कर्म्मणां निवृत्तिः भावसम्वरः। तत्कर्म्मपुद्गलानामादानविच्छेदो द्रव्यसम्वरः। अथ प्राणिपीडापरिहारेण सम्यगयनं समितिः। सा च पञ्चधा ईर्य्या-भाषा-एषणा-आदान-सोत्सर्गभेदेन। समिति-गुप्तिप्रभृतीनां सम्वरकारणतानिरूपणं। अथ कर्म्मणां निर्ज्जरातो बन्धहेतूनामभावात् कात्स्न्येन दुःख-निवृत्तिरपवर्ग इति निरूपणं। मोक्षकारणञ्च जीवादिसप्ततत्त्वानां ज्ञानपूर्व्वकं श्रद्धानं तथा चारित्रञ्चेति। एतच्छ्रुत्वा सर्व्वेषां तेषां यादवानां तत्कामिनीनाञ्च अणुव्रतग्रहणपूर्व्वकं निजगृह-गमनविवरणकथनं।

५९-६१, सर्गे,—अथ नेमिजिनस्य विहारनिर्म्माणपुरःसरं सुराष्ट्र-मत्स्य-लाट कुरु-आक्रम-पाञ्चाल-मागध-अङ्ग-वङ्गादिदेशेषु परिभ्रमणपूर्व्वकञ्च जैनधर्म्मप्रचारकथनं। कृष्णपूर्व्वजानां देव-कीपुत्राणां नेमिजिनशिष्यताप्राप्तिकथनं। नेमिजिनस्य सत्यभामारुक्मिणीप्रभृतीनां परतस्तासां पूर्व्वजन्मवृत्तान्तकीर्त्तनं। कृष्णेन सह नेमिजिनस्य संवादेन चक्रिणामर्द्धचक्रिणामर्हतां नामादि-कथनं। तथाहि, वृषभनाथ-अभिनन्दननाथ-सुमति-पद्मप्रभ-सुपार्श्वनेमिप्रभृतीनां नाम। तथा भविष्यज्जिनेश्वरयोः पार्श्व-महावीरयोर्नामादिकथनं। एषां जन्मस्थानकथनं जन्मतिथिनक्षत्रा-दिकीर्त्तनञ्च। यथा प्रथमस्य वृषभनाथजिनस्य विदेहेषु, चैत्रकृष्णनवम्यामुत्तराषाढ़ानक्षत्रे जन्म, अस्य पिता नाभिर्नाम, माता च मरुदेवी। तथा चास्य चैत्यवृक्षो न्यग्रोधपादपः, निर्व्वाण प्राप्तिस्थानञ्च कैलासपर्व्वत इति। क्रमेणानेन सर्व्वेषां जिनेन्द्राणां विवरणकीर्त्तनं। अथ जिनानां प्रत्येकं दीक्षाकालपारणाविधिकथनादिकं। तत्र आद्यस्य जिनस्य (वृषभस्य) वर्षेण पारणा तदितरेषान्तु तृतीयदिवसे, तथा, वृषभस्य दीक्षाकालः चैत्रकृष्णनवम्यादिक्रमेण ज्ञेयं। किञ्च वृषभेण पारणायामिक्षुरसो गृहीतः, अन्यैस्तु गोक्षीरनिष्पन्नं परमान्नमङ्गीकृतं। अथ तेषां देहमा-न-परमायुःप्रभृतिकथनं। अपि जिनानां सप्तविधः पूर्व्वधराशिक्षक-ऐावधि-केवलि-वादि-विक्रि-यायुक्त-विपुलायुतभेदात्। तत्र पूर्व्वधराणां ४७५० संख्याकथनं। एवमन्येषां द्रष्टव्यं। एषामवान्त-रभेदकथनपूर्व्वकं सङ्ख्याकथनं। तथा चैषां निर्व्वाणकालादिनिरूपणं। अत्र महावीरस्य निर्व्वाण-काले पालको नाम राजा भविष्यतीतिकथनं। अथ द्वैपायनस्य मुनेः कोपात् यदुवंशध्वंसवर्णनं।

अत्र रामकृष्णाभ्यामन्तरेण सर्व्वेषां यादवानां पुरवासिनाञ्च द्वारकया सार्द्धं वह्निदाहेन विनाशप्राप्तिकथनं। पुरा किल नेमिजिनेन्द्रः कृष्णादिभिरभ्यर्थित एवमाह द्वैपायनमुनेः कोपेन सार्द्धं द्वारकया यदूनां दाहनं, तथा कृष्णस्यैव भ्राता जरासूनुना कृष्णस्य निधनं भविष्यतीति। तदेतत् श्रुत्वा नितरां निर्व्विणस्य जरासूनोः द्वारकापरित्यागपूर्व्वकं दक्षिणप्रदेशगमनकथनं। अथ यादवानां विनाशेन अत्यर्थं शोकसन्तप्तयोः रामकृष्णयोः दक्षिणमथुरामुद्दिश्य प्रयाणकथनं। तत्र वनमध्ये तरुच्छायायां शयानस्य कृष्णस्य जराकुमारनिक्षिप्तशरेण चरणवेधनादिकथनं। बलदेवविलापवर्णनं। जरासूनुमुखश्रुतकृष्णवृत्तान्तानां पाण्डवानां बलदेवसमीपगमनपूर्व्वकं कृष्णस्यौर्द्ध्वदैहिकसम्पादनं। बलदेवस्य तपश्चरणं। पाण्डवादीनां प्रव्रज्यावृत्तान्तकथनं। तेषां निर्व्वाणप्राप्तिकथनञ्च। नेमिनिर्व्वाणकीर्त्तनञ्च।

No. 2041. त्रिलोकसारः वा तिलोयसारो, सटीकः। Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 257. Lines, 9 on a page. Extent, 5,143 ślokas Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Triloka-sára ALIAS **Tiloya-sáro.** A description of the three regions of the Universe. The work is in Mágadhí verse, and extends to one thousand and nine stanzas. Attached to it is a Sanskrit commentary by Mádhavachandra Traividya, who says he has followed the opinion of Nemichandra Siddhántadeva, but it is not clearly stated whether this Nemichandra was the author of the text, or an earlier commentator. CONTENTS. Various kinds of regions, such as Bhavanas, Vyantara, Jyotih, Vimána, Nara, Tiryyak and Jina. Eternity of regions. Nihilism refuted. Agency of God in their creation refuted. Action of nature. Eternity of matter. Theory of illusion refuted. Theory of impermanence refuted. Regions compared to the evanescence of musical sounds. Extent equal to 14 *rajjus*. Extent of a rajju. Various kinds of measures. Various kinds of reckoning in relation to number, extension, solidity, expansion &c. These measures applied to practical purposes in measuring areas of land and water. The seven oceans relating to the earth. Regions of the earth. Distribution of heat and cold. Countries, their subdivisons &c. Hills. The river Vaitarani in the way to hell. The dwellers of hell. The number of Jina quarters. Countries in the 14 regions of the universe, their inhabitants. Asuras dwelling there,—other spiritual beings. The army of Hara. Characteristics of Asuras. Trees. Placing of images near

the root of sacred trees. Regions of Indra and others. The census of their inhabitants.

Description of Vyántara lokas. The number of Jaina temples therein. Various kinds of kings who dwell therein,—such as Kinnara, Kimpurasha, Mahoraga &c. Trees fit for Chaityas; these are Aśoka, Champaka, Nágakeśara, Tumbura, Vaṭa, Asvattha, Tulasí and Kadamba. Jambudvipa stands to the east of the Vyantara region.

Description of Jyotir loka. In this chapter are given accounts of the celestial luminaries, and casually of the 16 continents or great islands, Jambudvipa, Ghátaki-khanḍa-dvipa, &c. Sixteen other continents. Characters of the different oceans connected with the continents. Stars and planets, their distance from each other. Planets reckoned at 88, their names. The paths, motions, dimensions &c. of the sun and the moon. Night and day, their causes and those of their decrease and increase. Intercallary months. Equinoxes, and other details regarding the motions of the earth.

Description of Vimána loka, or the region of the Devas. Devas and Jaina worship there.

Sacred places in the Nara loka. This includes notices of a great number of sacred places on earth and their presiding divinities.

Characteristics of emperors and their belongings. Descriptions of various distinguished Jaina emperors of India.

Description of the salt ocean and its belongings, including various sacred places therein.

The Sanskrit contents given below will be found fuller and more detailed.

Beginning बलगोविंदसिहामणि-किरणकलावरुणचरणणहकिरणं ।
विमलयरणेमिचंदं तिहुवणचंदं णमं सामि ॥ १ ॥
भवणव्वेंतर जोइस विमाणणरतिरिय लोयजिणभवणे ।
सव्वामरिन्द णरवइ संपूजियवन्दि एवं दे ॥ २ ॥
सव्वागासमनन्तं तस्सय वज्झमज्झदेसभागम्यि ।
लोगो संखपदेसो जगसेढिघणप्पमाणोऊ ॥ ३ ॥

टीकायाः । त्रिभुवनचन्द्रजिनेन्द्र भक्त्यानत्य त्रिलोकसारस्य ।
वृत्तिरियं किञ्चिज्जन-प्रबोधनाय प्रकाश्यते विधिना ॥
जीयादकलङ्कादिः सूरिर्गुणभूरिरतुलतपधारी ।
अनवरतविनतजिनमतविरोधिवा जिनतो जगति ॥

यस्मादखिलबुधानां विश्वयशः समुत्पन्नमिदं यस्य ।
तच्छासनमपनुदतादनघं घनकुमतितिमिरनिवहमदः ॥

श्रीमदप्रतिहतप्रतिमनिःप्रतिपक्षनिःकरणभगवन्नेमिचन्द्रसैद्धान्तदेवस्तु रनुयोगचतुरुदधिपार-गश्चामुण्डरायप्रतिबोधनव्याजेनाशेषविनेयजनप्रतिबोधनार्थं त्रिलोकसारनामानं ग्रन्थमारचयन् तदादौ निर्विघ्नतः शास्त्रपरिसमाप्त्यादिकं फलकुलमवलोक्य विशिष्टेष्टदेवतामभिष्टौति। 'बलगोविंद' इति। अपार्था कथ्यते। णमंसामि नमस्यामि नमस्करोमि। कं, विमलयरणेमि-तचंदं विमलतरनेमिचन्द्रं। इत्यादि।

End. इति णेमिचंदमुणिणा अप्पसुदेणभयणं दियच्छेण।
रइयो तिलोयसारो खमं तु तं बहुसुदाइरिया ॥ १००९ ॥

टीकायाः। गुरुणेमिचंदसम्मद-कदिवयगाहा तहिं तहिं रइदा।
माधवचंदतिविज्जेणिणमणुसरणिज्जमज्जेहिं ॥

स्वकीयगुरुनेमिचन्द्रसिद्धान्तचक्रिणां सम्मताः। अथ वा ग्रन्थकर्तृणां नेमिचन्द्रसिद्धान्तदेवा-नामभिप्रायानुसारिण्यः कतिपयगाथाः। माधवचन्द्रत्रैविद्येनापि तत्र तत्र रचिताः। इदम-प्याचार्यवर्यैरनुसरणीयं। साम्प्रतमलङ्कारकर्ताप्यन्त्यमङ्गलं कुर्वन्नभीष्टाशंसनं करोति।

अरहन्तसिद्धआइरिय उवज्झायासाहुपंचपरमेठी।
इयपञ्चनमोकारो भवे भवे मम सुहं दिंतु ॥

Colophon. इति श्रीनेमिचन्द्रसिद्धान्तदेवानामभिप्रायानुसारिणा माधवचन्द्रत्रैविद्येन-रचिता त्रैलोक्यसारटीका इत्यसमाप्ता।

विषयः। ग्रन्थस्य भवनव्यन्तर-ज्योतिः-विमान-नरतिर्यक्लोक-जिनभवनरूपपञ्चाधिका-रकथनं। लोकस्य अस्तित्वादिकथनं। तत्र शून्यवादनिराकरणं। ईश्वरकर्तृत्वनिराकरणं। स्वभावनिर्वृत्तत्वकथनं। परमाण्वारब्धतानिराकरणं। मायावादनिराकरणं। क्षणिकमतनिरासः लोकस्य (भवनस्य) मुरजमस्तिभत्वकथनं। तत्र चतुर्दशरज्जुमयकल्पनं। जगत्श्रेण्याः सप्तमो भागो रज्जुरिति लक्षणकथनं। इन्द्राङ्गुलादीनां मानानां प्रतिपत्तिकथनं। मानप्रक्रियाकथनं। तत्र लौकिकलोकोत्तरभेदेन द्विविधमानकथनं। तत्र मानोन्मानावमानगणिमानप्रतिमान तत्प्र-तिमानभेदेन लौकिकमानस्य षड्विधत्वकथनं। द्रव्यक्षेत्रकालभावभेदेन लोकोत्तरमानस्य चतुर्वि-धत्वकथनं। तत्र द्रव्यादीनां क्रमेण जघन्योत्कृष्टत्वकथनं। संख्याप्रमाणोपमाप्रमाण-भेदेन द्रव्यस्य द्वैविध्यकथनं। संख्येयमसंख्येयमनन्तमिति संख्यापि त्रिविधा। तत्र असंख्येयमनन्तञ्च प्रत्येकं त्रि-विधं परीतं युक्तं द्विकवारमिति। अथ संख्येयज्ञाननिमित्तं, अनवस्था, शलाका, प्रतिशलाका, महाशलाकेति चत्वारि कुण्डानि कल्पयितव्यानि। तत्र चतुर्णां कुण्डानां व्यासादिपरिमाणकथनं क्षेत्रफलज्ञानोपायकथनं। तत्र क्षेत्रसंस्थानादिकीर्तनञ्च। कुण्डानां व्यासशिखादिफलानयनादि-प्रकारकथनं। क्रमेणानेन सप्रभेदासंख्येयानन्तयोः स्वरूपकथनं। एवं विषयज्ञाननिरूपणं। तत्र

सर्व्वधारानिरूपणं। समधाराकथनं। विषमधाराकथनं। एतयोः स्थानानयनादिप्रकारकथनं। एवं परत्र ज्ञेयं। तथा कृतिधाराकथनं। अकृतिधाराकथनं। घनधाराकथनं। वर्गमातृकाधाराकथनं। घनमातृकाधारा। द्विरूपवर्गधाराकथनं। क्रमेणानेन चतुर्द्दशविधधारानिरूपणं। संख्याप्रमाणप्रपञ्चनञ्च इतमितिज्ञेयं। अधुना पूर्व्वोक्तस्य उपमाप्रमाणस्य अष्टविधत्वनिरूपणं। यथा,—पल्यं, सागरः, सूच्यङ्गुलं, प्रतराङ्गुलं घनाङ्गुलं, जगत्श्रेणिः, जगत्प्रतरः, घनलोकश्चेति। तत्र व्यवहारोद्धाराद्धापल्यानीतिपल्यत्रयेण क्रमेण संख्याद्वीपसमुद्राः कर्म्मस्थित्यादयश्च वर्णिताः। पल्यज्ञानोपायकथनं। अत्र क्षेत्रसंस्थानादिकथनं। एवं सागरोपमसूच्यङ्गुलोपमादीनां स्वरूपनिरूपणं। पूर्व्वोक्तचतुर्द्दशरज्जुपर्य्यन्तं लोकस्य आयामकथनं। रज्जुफलादिनिरूपणं। अधोलोके क्षेत्रफलानयनाय तस्य अष्टधाप्रभेदकथनं। यथा,—सामान्यं, ऊर्द्धायतं, तिर्य्यगायतं, यवमुरजं यवमध्यं, मन्दरं, दूष्यं, गिरिकटकञ्च। क्रमेणैषां क्षेत्रफलादिनिरूपणं। लोकशिखरे वायुवाहुल्यकथनं। वायुक्षेत्रफलादिकथनं। इत्थं सार्द्धं लोकमध्ये त्रसनालीस्वरूपकथनं। त्रसनाल्यधःस्थभूमिभेदकथनं। तत्र नरकादले सप्तमह्यः, यथा,—रत्नशर्करा, वालुकाः, पङ्कं, धूमः, तमः, महातमः, प्रभा चेति। तत्र पृथिव्यादीनां भेदादिनिरूपणं। शीतोष्णादिविभागकथनञ्च। द्विभागकथनं। नरकादिसंख्यादिनिरूपणं। विस्तरेण नरकवर्णनं। वैतरणीमर्द्दीवर्णनं। नरकाश्चितस्य जीवस्य उत्पत्तिनियमकथनं तत्र प्रथमं तिर्य्यग्योनौ उत्पत्तिकथनं। नरकं गच्छतां जीवानां पृथिवीं प्रति नियमकथनं। अथ पूर्व्वोक्तभवनेषु सप्तकोटिद्वासप्ततिलक्षसंख्यकानि जिनभवनानि सन्तीतिकथनं। भवनवासिनां कुलभेदकथनं। तत्र असुरादिगणकथनं। भूतानन्दादिगणकथनं। हरिषेणादिगणकथनं। क्रमेणासुरादीनां चिह्नकथनं। यथा,—चूडामणि-फणिगरुड़-गज-मकरस्वस्तिक-वज्र-सिंह-कलस-अश्वाश्च। अश्वत्थ-सप्तच्छद-शाल्मली जम्बू-वेतस-कदम्ब प्रियङ्गु-शिरीष-पलाश-राजद्रुमरूपचैत्यतरुकथनं। चैत्यतरूणां मूलदेशे प्रतिमास्थापनार्थं स्तम्भादिनिर्म्माणप्रकारकथनं। इन्द्रादीनां भवनसंख्यादिकथनं। अनीकभेदकथनं। तत्र सत्यानीकादिसंख्याकथनं। तत्र भवनेषु असुरादिदेवीनां संख्याकथनं। तथाहि,—महादेव्यः ५, परिवारदेव्यः ५,९९९९५, वल्लभिकाः, १६०००, चम्बिलियाः ५६०००, विकुर्व्वाणादेव्यः पृथगेव ४०००० । तथा अनीकवाहनादिसंख्यादिकथनञ्च ।

एवं भवनलोकनिरूपणानन्तरं व्यन्तरलोकनिरूपणं। तत्र,—जिनगेहसंख्यादिकथनञ्च। व्यन्तराणां कुलभेदनिरूपणं। अथ किन्नर-किंपुरुष-महोरग-गन्धर्व्व-यक्ष-राक्षस-भूत-पिशाचरूपाष्टविधव्यन्तरदेवताकथन। तेषां वर्णादिनिरूपणञ्च। चैत्यतरुभेदकथनं। यथा,—अशोक-चम्पक-नागकेशर-तुम्बुर-वट-अश्वत्थ-कण्ठकतरु-तुलसी-कदम्बद्रुमाश्च। अथ द्रुममूलेषु जिनप्रतिमास्थापनार्थं स्तम्भादिनिर्म्माणविधिकथनं। किन्नरादीनां (प्रिया) वल्लभिकानिरूपणं। तेषां सेनामहत्तरनिरूपणञ्च। व्यन्तरलोकस्य पूर्व्वस्यां दिशि जम्बूद्वीपतुल्यानि पञ्चपञ्चनगराणि सन्तीति कथनपूर्व्वकं तदुपरि महाप्रासादस्वरूपकथनं। तन्नगरवाह्यवनवर्णनादिकं। भवनादिवर्णनञ्च।

अथ ज्योतिर्लोकस्वरूपनिरूपणं। तत्र जिनगेहसंख्यादिकथनं। चन्द्र-आदित्य-ग्रह-नक्षत्र-प्रकीर्णकताराभेदात् पञ्चविधज्योतिष्कभेदकथनं। एतत्कथनमुखेन षोडशद्वीपनिरूपणं यथा,—जम्बूद्वीपः, धातकीखण्डद्वीपः, पुष्करवरः, वारुणिवरः, क्षीरवरः, घृतवरः, क्षौद्रवरः, नन्दीश्वरवरः, अरुणवरः, अरुणाभासवरः, कुण्डलवरः, शङ्खवरः, रुचकवरः, भुजगवरः, कुशगवरः, क्रौञ्चवरश्चेति।

अन्यविधषोडशद्वीपकथनं यथा,—मनःशिलाद्वीपः, हरितालद्वीपः, सिन्दूरवरः, श्यामवरः, अञ्जनकवरः, हिङ्गुलिकवरः, रूप्यवरः, सुवर्णवरः, वज्रवरः, वैदूर्य्यवरः, नागवरः, भूतवरः, यक्षवरः, देववरः, अहीन्द्रवरः, स्वयम्भूरमणश्चेति। तत्र लवणाम्बुधिः, कालोदकाम्बुधिश्चेतिकथनपूर्व्वकं पूर्व्वोक्तद्वीपनामभिः प्रत्येकं समुद्रनामकथनञ्च। जम्बूद्वीपादीनां प्रत्येकं विस्तारसंस्थानादिकथनं। समुद्रेषु प्रत्येकं रसविशेषकथनं। तत्र लवणसमुद्रे, कालोदकसमुद्रे, स्वयम्भूरमणसमुद्रे च जलचराः सन्ति नान्यत्रेतिकथनं। मनुष्यक्षेत्रेतरविभागस्य कर्म्मभोगभूमिविभागस्य च पर्य्यन्तपर्य्यंतद्वयनिरूपणं। ताराणां स्थितिस्थानादिनिरूपणं। चन्द्रादीनां स्थितिस्थानादिनिरूपणं। ज्योतिर्विमानस्वरूपकथनं। ग्रहादीनां व्यासादिनिरूपणं। तेषां किरणप्रमाणनिरूपणं। चन्द्रादीनां विमानवाहकानां रूपादिकथनं। केषाञ्चिन्नक्षत्राणां दिग्विभागकथनं। चलाचलनक्षत्रनिरूपणं। ग्रहाणामवस्थानक्रमकथनं। विस्तारानयनप्रकारकथनं। पूर्व्वोक्तरज्जुक्षेत्रप्रमाणादिकथनं। अत्रसन्दृष्टिप्रक्रियाकथनं। ज्योतिर्विम्बसंख्यानयनादिप्रकारकथनं। चन्द्रस्य परिवारकथनं। अष्टाशीतिग्रहाणां नामानि यथा,—काल-विकाल-लोहित-कनक-कनकसंस्थान-अन्तरद-दुन्दुभि-रत्ननिभ-रूपनिर्भासप्रभृतयः। सूर्य्यचन्द्रयोरन्तरज्ञानोपायकथनं। तयोः वीथीनिरूपणादिकं। चन्द्रादीनां परिध्यानयनप्रक्रियाकथनं। दिनरात्रिहेतुकथनं। तयोः ह्रासवृद्धिकारणकथनं। अयनाद्यानयनप्रकारकथनं। सूर्य्याचन्द्रयोः गमनप्रकारकथनं। अस्तोदयानयनप्रकारकथनं। चापानयनप्रक्रियाकथनं। समुद्रचारक्षेत्रनिरूपणञ्च। वेदिकाक्षेत्रफलादिकथनं। द्वीपचारकथनं। चन्द्रादिपथव्यासप्रमाणादिकथनं। सूर्य्यतापस्य क्षेत्रविभागप्रक्रियाकथनं। चन्द्रादित्यग्रहाणां परिधिभ्रमणकालानयनप्रकारकथनं। चन्द्रादित्ययोर्नक्षत्रभुक्तिकालानयनप्रकारकथनं। राहोः नक्षत्रभुक्तिनिरूपणं। मलमासप्रकारप्रतिपादनं। दक्षिणोत्तरायणप्रारम्भे नक्षत्रायणप्रकारकथनं। विषुवे ग्रहनक्षत्रादीनामानयनप्रकारकथनं। ताराणामाकारविशेषकथनं। कृत्तिकादीनां परिवारताराकथनं। तत्संख्या तु एकादशोत्तरशताधिकसहस्र (११११) मितिकथनञ्च।

अथ विमानलोकनिरूपणं। तत्र च त्रयोविंशतिसहितचतुरशीतिलक्षसप्तनवतिसहस्रसंख्यामितजिनभवनकथनं। द्वादशकल्पानां नामकथनं। तत्र नामानि यथा,—सौधर्म्म-ऐशान-सनत्कुमार-माहेन्द्रप्रभृतीनि। कल्पातीतविमानसंख्याकथनं। इन्द्रकसंख्याकथनं। अर्च्चिरर्च्चिमालिनी-वैरा-वैरोचनाख्यानि चत्वारि विमानानि दिग्गतानि, सोमरूपाङ्कस्फटिकाख्यानि चत्वारि

विदिग्गतानि, इत्यादिना विमानानां नामविभागादिकथनं। विमानानां स्थाननिरूपणं। प्रत्येकमिन्द्रकसंख्याकथनञ्च। तत्र नामानि यथा,—ऋतु विमल-चन्द्र-वल्गु-वीर-अरुण नन्दन-नलिन-काञ्चन-रोहितप्रभृतीनि। इन्द्रकाणां विस्तारादिकथनं। विमानानां वर्णकथनं। सौधर्म्मादिद्वादशकल्पेषु देवानां मौलिचिह्नानि यथा,—वराह-मृग-महिष-मत्स्य-कूर्म्म-दर्दुर-तुरग-कुञ्जरप्रभृतीनि। इन्द्रकस्थितनगरवर्णनादिकं। तत्र सेनामुख्यनिरूपणं। परिषत्संख्यानिरूपणं। नगरान्तरालस्थदेवतादिकथनं। तत्र सुरपुरात् वहिः पूर्व्वादिषु दिक्षु अशोकसप्तच्छद-चम्पकादिवनषण्डकथनञ्च। तद्वनमध्यस्थचैत्यवृक्षस्वरूपादिकथनं। लोकपालानां नगरनिरूपणं। सौधर्म्मादिस्वर्गस्थितानां पद्मगन्धा-अलम्बुषाप्रभृतीनां गणिकानां नामादिकथनं। अथ देवीनां तत्परिवारदेवीनाञ्च गृहादिनिरूपणं। देवीनां नामानि यथा,—शची-पद्मा-शिवा-श्यामा-कालिन्दी सुलसाप्रभृतीनि। तत्र शच्याद्यष्टमहादेवीनां विक्रियावल्लभिकादिदेवीसंख्यादिकथनं। इन्द्रस्य प्रासादादिस्वरूपकथनं। विशेषेण सुधर्म्माख्यसभावर्णनं। तत्र वरजिनगेहे सुराणां तीर्थकरभूषणपूजादिकथनं। वैमानिकदेवानां जननमरणान्तरकथनं। अथ लौकान्तिकानामवस्थाननिरूपणमुखेन ब्रह्मलोकस्यान्ते अष्टकुला लौकान्तिकाः सुरा निवसन्तीतिनिरूपणं। सामान्यतो देवानां शरीरोत्सेधोच्छ्वासाहारकालादिनिरूपणं। मिथ्यादृष्टिसम्यग्दृष्टोः फलकथनं। एकदण्डिचिदण्डिप्रभृतीनां परिव्राजकानां गत्यादिनिरूपणं। देवानामुत्पत्तिस्वरूपकथनादिकं। तेषां जिनपूजारूपमत्क्षयनिरूपणं। अथ अष्टमभूमिस्थितसिद्धक्षेत्रस्वरूपकथनञ्च। .

अथ नरलोके द्विहीनचतुःशतजिनगृहकथनं। तिर्य्यक्लोके च द्वापञ्चाशत्संख्यकजिनभवनकीर्त्तनं। मन्दर-कुलपर्व्वत-मानुषोत्तरप्रभृत्यष्टस्थानेषु जिनगृहस्थानकथनं। जम्बूद्वीपे वाणाकार-मन्दरपर्व्वतस्वरूपादिकथनं। तत्र हैमवत-हरि-विदेहरम्यक-हैरण्यवत-ऐरावतरूपवर्षकथनं। तथा हिमवान्, महाहिमवान्, निषधः, नीलः, रुक्मी, शिखरी चेति षट्कुलपर्व्वता इति निरूपणञ्च। पर्व्वतानां प्रत्येकं वर्णकथनं। हिमवदादिषु स्थितानां ह्रदानां नामानि यथा,—पद्मः, महापद्मः, तिगिञ्छः, केसरि, महापुण्डरीकः, पुण्डरीकश्चेति। तत्र जातकमलानां विशेषरूपकथनं। तथाहि,—गन्धामोदितदिक्चक्रं वैदूर्य्यनालं, *एकादशोत्तरसहस्रदलं, पृथ्वीसाररूपं कमलमिति। तस्य मृणालस्य त्रिकोशपरिमाणादिकथनं। तत्कमलकर्णिकारमध्ये श्रीदेवतायाः रत्नमयगृहकथनं। तन्निवासिनीनां देवीनां नामानि यथा,—श्रीः, ह्रीः, धृतिः, कीर्त्तिः, बुद्धिः, लक्ष्मीश्चेति। अथ परिवारकमलस्थितश्रीदेवतापरिवारसंख्यादिकथनं। उक्तसरोवरजातनदीनां नामानि यथा,—गङ्गा, सिन्धुः, रोहिता, तासी, तोदा, नारी नरकान्ता, सुवर्णकूला, रूप्यकूला, रक्ता, रक्तोदा चेति। तत्र गङ्गायाः गमनमार्ग-निरूपणादिकं गोमुखीनिमाण-कारणकथनं। एवं सिन्धु-रोहितादीनां नदीनां गमनमार्गनिरूपणमुखेन वासनाकथनं। भारतादिवर्षाणां विष्कम्भादिनिरूपणं। भद्रशालादिवनपरिमाणकथनं। भूयासाद्यानयनादिप्रकारकथनं। मेरुनिरूपणं। नन्दनादिषु गिरिषु स्थितानां भवनानां नामादिकथनं। तत्र सोम-यम-

वरुण-कुवेराणां भवनाधिपत्वकथनञ्च । सोमादीनामायुरादिनिरूपणं । नन्दन-मन्दर-निषध-हिमवत्-रजत-रुचक-सागर-वज्राख्यगिरिकूटानां नामधेयकथनं । नन्दनगिरिस्थवापीस्वरूपादिकथनं । तन्मध्यप्रासादस्वरूपकथनं । मेरुशिखरस्थितानां शिलातलानां नाम-स्थानादिकीर्त्तनं । तत्र जिनस्य भद्रासनादिनिरूपणं । अथ उत्तरकुरुप्रदेशे नीलगिरेः समीपे सीतानद्याः पूर्व्वतटे मन्दराचलस्य ऐशान्यां दिशि शतयोजनव्यासा जम्बूवृक्षस्थली तिष्ठतीतिनिरूपणं । तत्र स्थल्यां रत्नमयवेदिका द्वादश तिष्ठन्तीतिकथनं । परिवारवृक्षादिकथनं । विशेषेण जम्बूवृक्षवर्णनं । अथ सीतोदापरतीरे निषधगिरिसमीपे देवकुरुक्षेत्रे मनोहरस्थले शाल्मलिवृक्षस्तिष्ठतीति-तद्वर्णनं । भोगभूमिकर्म्मभूम्योर्विभागकथन यथा,—देवकुरूत्तरक्षेत्रे द्वे उत्तमभोगभूमी, हरिरम्यकक्षेत्रे द्वे मध्यमभोगभूमी, हैमवत-हैरण्यवतक्षेत्रे द्वे जघन्यभोगभूमी स्यातामिति शिष्टानि सर्व्वाणि कर्म्मभूमयश्चेति निरूपणं । अथ यमकगिरिस्वरूपकथनं । मेरोः चतुर्द्दिक्षु स्थितानां ह्रदानां परिमाणादिकथनं । चित्रगिरिकुलपर्व्वतादिवर्णनं । अष्टदिग्गजपर्व्वतवर्णनं । गजदन्तपर्व्वतानां नामादिकथनं । विदेहदेशविभागादिकथनं तत्र वक्षारपर्व्वतारण्यादिनिरूपणं । ग्राम-नगर-खेट-खर्व्वट-मडम्ब-पत्तन-द्रोण-सम्बाह-दुर्गादिसंख्याकथनं । तत्रत्योपसागरस्थितद्वीपादिवर्णनञ्च । विदेहदेशे ऋतूनां यथाकालोदयेन निरीतिभावत्वकथनं ।

अथ राजाधिराजादीनां लक्षणकथनं । तत्र सेनापतिगणकपति वणिकपति-अमात्य-पुरोहितायष्टादशश्रेणीनामधिपो राजा, पञ्चशतराजस्वामी अधिराजः, सहस्रराजस्वामी महाराज इत्यभिधीयते – इत्यादिनिरूपणं । तीर्थंकरलक्षणं । वत्सा-सुवत्सा-रम्या-सुरम्या-पद्मासुपद्मा शङ्खा-नलिन्यादिविदेहस्यदेशानां नामकथनं । तत्रस्थानां नद्यादीनां निर्गमस्थानादिनिरूपणं । अथ विदेहस्य प्रथमविजयार्द्धे पञ्चपञ्चाशन्नगराणि सन्तीति तेषां नामकथनं । ततो विजयार्द्धकृतषट्खण्डस्थम्लेच्छखण्डमध्यस्थितवृषभगिरिस्वरूपकथनं । तत्रत्यनगरादिवर्णनञ्च । अथ नाभिगिरीनामवस्थितस्थानादिनिरूपणं । हिमालयादीनां कूटगिरिसंख्यानामादिकथनं । अथ भरतैरावतप्रभृतिहरिरम्यकक्षेत्रपर्य्यन्तं सर्व्वासां नदीनां संख्या लक्षत्रयं द्विनवतिसहस्राणि द्वादश च (३९२०१२) ज्ञातव्यमितिनिरूपणं मेर्व्वादीनां व्यासानयनप्रकारकथनं । कुरुक्षेत्रादिक्षेत्राणां विष्कम्भाद्यानयनप्रकारकथनं ।

अथ भरतेषु ऐरावतेषु च वर्षेषु अवसर्पिणी, उत्सर्पिणी चेतिकालद्वयं वर्त्तते । ताभ्याञ्च तत्रस्थजीवानां यथासंख्यं हानिवृद्धीभवत इति कथनं । तत्र कालद्वयस्य प्रत्येकं षड्भेदनिरूपणं । यथा,—सुषमसुषमा, सुषमा, सुषमदुःषमा, दुःषमा, दुःषमसुषमा, अतिदुःषमेति । क्रमेण षट्कालानां स्थितिकालनिरूपणं । जीवानामायुःप्रमाणनिरूपणञ्च । एवं षट्सु कालेषु क्रमेण नराणामुत्सेध वर्ण-आहार क्रमादिनिरूपणं । अथ भोगभूमेः स्वरूपकथनं । तत्र जातानामुत्पत्त्यादिविधानकथनं । कर्म्मभूमिप्रवेशक्रमकथनं । तत्र जातानां कुलकराभिधानानां मनूनां नामानि यथा,—क्षेमङ्कर-क्षेमन्धर-सीमङ्कर-सीमन्धर-विमलवाहनप्रभृतीनि । मनूनामन्योन्यमन्तरकालनिरूपणं ।

सर्व्व प्रथमं पञ्चमनवः, अपराधिनो हाकारेण दण्डयन्ति अपरे पञ्च हामाकारेणेत्यादिना मनूनां शासन-शिक्षाप्रणालीनिरूपणं। एवं तेषां वर्णकथनं कृत्यनिरूपणञ्च। अथ लौकिकशास्त्रं लोकव्यवहारो दयामूलो धर्म्मश्च आदिब्रह्मणा निर्म्मित इति कथनं। चतुर्थे काले (दुःषमे) चतुर्विंशतितीर्थङ्कराणामुत्पत्त्यादिकथनपूर्व्वकं पार्श्वजिनवर्द्धमानजिनयोरन्तरादिवर्णनं। जिनानामन्तरकालनिरूपणं। जिनधर्म्मोच्छित्तिकालनिरूपणं यथा,—पुष्पदन्तादारभ्य शान्तिनाथावसानेषु सप्तसु अन्तरेषु वक्तृश्रोतृचरिष्णूनामभावात् सद्धर्म्मो नासीत्तिवासनाकथनं। अथ द्वादशचक्रिणां (जिनानां) नामानि यथा,—भरतः, सगरः, मघवान् सनत्कुमारः, शान्तिजिनः, कुन्थुजिनः, अरजिनः, सुभौमः, महापद्मः, हरिषेणः, जयः, ब्रह्मदत्तश्चेति। एषां स्थितिकालादिनिरूपणं। काल-महाकाल-मानवक-पिङ्गल-नैसर्प्य पद्म-शङ्ख पाण्डु-नानारत्नाख्यरूपनवनिधिनिरूपणादिकं। सेनापति-गृहपति-स्थपतिप्रभृतिचतुर्द्दशरत्नकथनं। त्रिपृष्ठ-स्वयम्भू-पुरुषोत्तम-नारायण-कृष्णादीनामर्द्धचक्रिणां नामादिकथनं। एषां स्थितिकालनिरूपणं। तत्र कृष्णस्तु नेमीश्वरजिनस्य समये उत्पन्न इति कथनं। अर्द्धचक्रिणां प्राप्तगतिकथनं। तत्र कृष्णस्तृतीयां भूमिं प्रापेतिकथनञ्च। भीम-महाभीम-रुद्र-महारुद्र-प्रभृतिनवनारदकथनं। नारदानां कलहप्रियत्ववासुदेवसमकालत्वादिकथनञ्च, भीमावलि-सुप्रतिष्ठ-जितन्धरप्रभृत्येकादशरुद्रनामकथनपूर्व्वकं तेषां स्थितिकालादिनिरूपणं। अथ पद्मप्रभ-वासुपूज्येन्द्रप्रभ-पुष्पदन्तादीनां तीर्थङ्कराणां वर्णकथनं, वंशकीर्त्तनञ्च। विक्रमाङ्क-कल्किनोः कालनिरूपणं। एवं विंशतिकल्किनामन्तिमचरमकल्किस्वरूपकथनादिकं। तत्र धर्म्मादीनां विनाशकारणकथनं। प्रलयकाले सम्वर्त्तकानिलादीनामाविर्भावादिवर्णनञ्च।

अथ लवणार्णववर्णनं। तन्मध्यस्थितविजयपुरवर्णनञ्च। लवणार्णवान्तर्गतानां पातालानां वर्णनं। तत्र पूर्व्वस्यां दिशि स्थितानां वड़वामुख-कदम्बक-पाताल-यूपकेसराभिधानानां तेषां परिमाणादिकथनं एवमन्यत्र स्थितानां ज्ञेयं। पातालान्तःस्थितयोः जलानिलयोः वर्णनं। पूर्णिमादौ लवणसमुद्रे जलोच्छ्रायपरिमाणकथनं। द्वीपवर्णनादिकं। कालोदकसमुद्रवर्णनादिकं। धातकीखण्डपुष्करद्वीपादिवर्णनं। मानुषोत्तरसमुद्रवर्णनं। दिक्कूटादिवर्णनं। तत्र पूर्व्वदिक्कूटे विजया, वैजयन्ती, जयन्ती, अपराजिता, नन्दानन्दवती, नन्दोत्तरा, नन्दसेनेति दिक्कुमारीकथनं। एवमन्यस्यां दिशि ज्ञेयं। द्वीपसमुद्रादीनामधीश्वरनिरूपणं। एवं वारुण-क्षीर-घृत-क्षौद्र-नन्दीश्वर-अरुणादिद्वीपसमुद्रेषु ज्ञातव्यं। विशेषेण नन्दीश्वरद्वीपवर्णनं। तत्रत्यजिनालयादिवर्णनञ्च। अथ त्रिलोकस्थितानामकृत्रिमाणां चैत्यालयानां सामान्येन व्यासादिनिरूपणं। तत्र जिनप्रतिमास्वरूपादिवर्णनञ्च।

No. 2042. आप्तमीमांसितं, आप्तमीमांसालङ्कृतिनामकवृत्तिसहितम्।

Substance, country-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 219. Lines, 9, 12 on a page Extent, 8,018 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1525. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Aptamímáñsita, together with a commentary entitled *Aptamímáñsá-lañkriti.* A treatise on Jain philosophy, explaining the different dogmas, refuting heterodox theories, and giving a philosophical exposition of Jain duties. By Samantabhadra Yati. The commentary is by Vidyánanda.

Beginning. वृत्तिग्रन्थस्य। श्रीवर्द्धमानमभिवन्द्य समन्तभद्रमुद्भूतबोधमहिमानमनिन्द्यवाचं।
शास्त्रावतारचितस्तुतिगोचराप्त-मीमांसितं कृतिरलं क्रियते मयास्य ॥१॥
श्रेयः श्रीवर्द्धमानस्य परमजिनेश्वरसमुदयस्य समन्तभद्रस्य तद्मलवाचश्च संस्तवनमाप्तमीमांसितम्यालङ्करणे तदाश्रयत्वात् तदन्यतमासम्भवे तदघटनात्। इत्यादि।

मूलग्रन्थस्य। देवागमनभोयानचामरादिविभूतयः।
मायाविष्वपि दृश्यन्ते नातस्त्वमसि नो महान्॥
अध्यात्मं वहिरप्येष विग्रहादिमहोदयः।
दिव्यः सत्यो दिवौकःस्वप्यस्ति रागादिमत्सु सः॥ इत्यादि।

End. मूलस्य। जयति जगति क्लेशावेशप्रपञ्चहिमांशुमान्
विहतविषमैकान्तध्वान्तप्रमाणनयांशुमान्।
यतिपतिरजो यस्याधृष्यान्मतान्मुनिषेव्यवान्
स्वमतमतयस्तीर्थ्या नानापरे समुपासते॥

वृत्तिग्रन्थस्य। येनाशेषकुनीतिवृत्तिसरितः प्रेक्षावतां शोषिता-
यद्वाचोऽप्यकलङ्कनीतिरुचिरास्तत्त्वार्थसार्थद्युतः।
स श्रीस्वामिसमन्तभद्रयतिभृद्भूयाद्विभुर्भानुमान
विद्यानन्दफलप्रदोऽनघधियां स्याद्वादमार्गाग्रणीः॥

Colophon. इत्याप्तमीमांसालङ्कृतौ दशमः परिच्छेदः।
श्रीमदकलङ्कशशधरकुलविद्यानन्दसम्भवा भूयात्।
गुरुमीमांसालङ्कृतिरष्टसहस्री सतामृद्ध्यै॥
श्रीयुतामलसंघमण्डलमणिः श्रीकुन्दकुन्दान्वये
श्रीदेशीगणगच्छपुस्तकभिधा (?) श्रीदेवसंघाग्रणीः।
श्लोकस्यापरार्द्धं नास्ति।

संवत् १५२५। वष पौषसुदि ९। शुक्रवासरे। शुभं भवतु लेखकपाठकयोः।

पुस्तके यादृशं दृष्टं तादृशं लिखितं मया।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते॥
वृषभादीन् जिनान् वर्द्धमानान्तान् प्रणिपत्य वै।
अष्टसहस्रवीयां प्रशस्तिं विदधे क्रमात्॥
टवक्राख्ये पुरे श्रीमज्जिनमन्दिरसुन्दरे।
शकेन्द्रःशावदीनाङ्के मही पाति स्वतेजसा॥
श्रीविक्रमसेनमाधाज्याच्छते पञ्चदशाश्ते।
वर्षाणां पञ्चविंशत्या नवम्यां कृष्णपौषके॥

विषयः। १ प्रथमपरिच्छेदे,—भगवतः स्तवनीयत्वकथनं। तथाहि भगवान् महानिति भवति तीर्थकरत्वात् विग्रहादिमहोदयत्वाच्च। यो महान् न भवति स तीर्थकरो न भवति, यथा-अस्मदादिः, तस्मात् तीर्थकरस्वामी महान् भवतीतिनिरूपणं। अत्र प्रमाणसंप्लवादिसम्वादकथनं। सुगतकपिलादीनामाप्तत्वखण्डनपुरःसरं तीर्थकरस्य भगवत आप्तत्वव्यवस्थापनं।

अथ न कश्चित् पुरुषः सर्व्वज्ञः स्तुत्यः श्रेयोऽर्थिनां, श्रुतेरेव श्रेयःसाधनोपदेशसिद्धेरिति मीमांसकमतोपन्यासपूर्व्वकं तत्खण्डनं। अथ स्वर्गकामोऽश्वमेधेन यजेतेत्यादौ भावनैव वाक्यार्थ इति भाट्टाः। नियोग एव वाक्यार्थ इति प्राभाकराः। विधिरेव वाक्यार्थ इति वेदान्तिका इत्येषां मतोपपादनपुरःसरं परस्परं विप्रतिपत्तिप्रदर्शनं। अथ सौगतमतेन अन्यापोह एव शब्दार्थ इति निरूपणमुखेन तन्मतेन ब्रह्मवादखण्डनं। तथाहि वस्तुस्वभावाभिधायकत्वाभावेन नियोगनिराकरणेऽपि विधेर्वाक्यार्थत्वघटनात् न भावना वाक्यार्थः सिद्धो भट्टस्येति न मनसि विधेयं। विधेरपि प्रमाणप्रमेयतदुभयरूपाद्यष्टविधविकल्पसङ्कुलतया बाध्यमानत्वात्। तथाहि प्रमाणं विधिरिति-कल्पनायां प्रमेयं किमपरं स्यात्, तत् स्वरूपमेवेति चेन्न सर्व्वथा निरंशस्य सन्मात्रदेहस्य विधेः प्रमाणप्रमेयरूपद्वयविरोधात्। कथमिदानीं उपनिषद्वाक्यं प्रतिभासमात्रादन्यत् कथं वा तत् परिकल्पितात् वाक्यात् लिङ्गाद्वा परमार्थपथावतारिणः परब्रह्मणः प्रतिपत्तिः, तथात्वे परिकल्पिताद्धूमादेः पारमार्थिकपावकादिप्रतिपत्तिः प्रसज्येत। अतएव कथमिदानीमन्यापोहः शब्दार्थ इति प्रतिषिध्यते। वस्तुस्वरूपाभिधायिनोऽपि शब्दस्य अन्यापोहानभिधायित्वे अन्यपरिहारेण क्वचित् प्रवृत्तिनिवन्धनतापायादिद्भिरपि शब्दार्थो माभूदिति समुदितार्थः। अथ विधेरप्रवर्त्तकत्वनिरूपणं। तथाहि विधिः प्रवर्त्तकविधिः प्रवर्त्तकस्वभावो वा स्यादप्रवर्त्तकस्वभावो वा। आद्यश्चेत् वेदान्तिकानामिव सौगतादीनामपि प्रवर्त्तकः स्यात्। ननु तेषां विपर्य्ययात् न प्रवर्त्तक इति चेन्न, तत एव वेदान्तिकानामपि अप्रवर्त्तक इति वक्तुं शक्यते तदुभयोः समानाक्षेपसमाधानत्वात्। यदि पुनरप्रवर्त्तकस्वभाव एव विधिस्तदा कथं वाक्यार्थः स्यान्नियोगवत्। यथा,-विधिः वाक्यार्थो न अप्रवर्त्तकत्वात् नियोगवदित्यनया च दिशा विधेः फलरहितत्वादिकमूहनीयं। तदनेन प्रकारेण

आक्षेपप्रदर्शनादिपूर्व्वकं भावनैव वाक्यार्थ इति निष्कर्षकथनं। तथाहि न परोदितो विधिर्वा-क्यार्थः सिद्ध्यति, नियोगस्यैव वाक्यार्थत्वोपपत्तेः। अथ नियोग एव वाक्यार्थोऽस्त्वित्यपि न युक्तं तात्पर्य्यवन्नियोगस्य वाक्यार्थतया प्रतीत्यभावात् नियोगविध्यादिस्वरूपप्रतिपादके सर्व्वत्र वाक्ये भावनाया एव वाक्यार्थत्वप्रतीतेः सैव वाक्यार्थः। सा च द्विविधा शब्दभावना अर्थभावना च। एतत् स्वरूपादिविवेचनं। प्रवर्त्तकज्ञानविवेचनं। तत्र द्रव्यवादी सांख्यो भेदं संकल्पितं मन्यते, तथा पर्य्यायवादी बौद्धः अभेदं संकल्पितत्वेन मनुते। एवमुभयोस्तथात्वे वस्तुनः सर्व्वथापि अर्थ-क्रियाकारित्वं न घटते इति विवेचनं। तत्र च पुरुषाद्वैतवत् संवेदनाद्वैतस्य च निराकरणं। तथा सामान्यविशेषयोः वस्तुस्वरूपयोः सर्व्वथा ऐक्यमिति बौद्धमतनिराकरणं। अथ दृश्यानुपल-ब्धिरभावं साधयति। अदृश्यानुपलब्धिश्च संशयं साधयतीतिमतनिराकरणं। विज्ञानवादखण्डनं। इत्यन्येन प्रकारेण बौद्ध-भट्ट-प्रभाकर-सांख्य-वैदान्तिकनयनिराकरणपूर्व्वकं सुगतादयः परस्पर-विरुद्धक्षणिकनित्याद्यनेकान्तसमयाभिधानिनः सर्व्वे न सर्व्वदर्शिन इति तथा श्रुतयोऽपि परस्पर-विरुद्धकार्य्यस्वरूपाद्यर्थाभिधायिन्यः सर्व्वा न प्रमाणभूता इति निरूपणं। किञ्च, कस्या अपि श्रुतेः प्रामाण्यं नास्तीतिनिर्णयः। प्रामाण्यवादः तत्र चार्व्वाकमतखण्डनपुरःसरं अनुमानादिप्रामाण्यसंस्था-पनं। तत्त्वोपप्लववादिमतनिरसनं। अतत्त्वोपप्लववादिमीमांसकविशेषमतनिरसनं। प्राचीननै-यायिकमतदूषणं। प्रामाण्यं स्वतोग्राह्यमितिमतखण्डनं। बौद्धमतखण्डनं। सांख्यमताक्षेपकीर्त्तनं। वैदान्तिकमतदूषणं। अभ्यासदशायां स्वतःप्रामाण्यमनभ्यासदशायान्तु परत एव गृह्यत इत्यनेकेषां मतकथनं। अनेकान्तवादकथनं। अथ सुनिश्चितासम्भवद्बाधकप्रमाणत्वमिति स्याद्वादिनः स्वम-तनिष्कर्षकीर्त्तनञ्च। तथा अनेकप्रमाणवादिनामपि कपिलकणभक्षाक्षपादपातञ्जलवैदान्तिक-नैयायिकसौगतादीनामनिच्छतामपि प्रमाणान्तरतया मताक्षेपपुरःसरमूहस्य प्रमाणान्तरत्व-संस्थापनं। अथ यदसत् तत्र सुनिश्चितासम्भवद्बाधकप्रमाणं। यथा मरीचिकायां सलिलं सम्भव-द्बाधकप्रमाणं। यथा च मेरुमूर्द्धनि मोदकं सन्दिग्धासम्भवद्बाधकं। सुनिश्चितासम्भवद्बाधकप्रमा-णश्च सर्व्वज्ञ इत्यनेन प्रकारेण प्रकृते सर्व्वज्ञे सिद्धसाधनतानिरूपणं। चेतनस्य आत्मनोऽज्ञानावरणा-दिकर्म्म एव मदिरादिवत् मोहोदयकारणमितिनिरूपणं। अथ दोषो हि तावदज्ञानं ज्ञानावर-णस्योदये जीवस्य स्यादितिनिरूपणं। विज्ञानवादखण्डनं। पृथिव्यादौ चेतनादिगुणस्य अभावो-ऽनुपलम्भान्यथानुपपत्तेरिति पृथ्व्यादिमयशरीरादात्मनः पृथक्त्वादिनिरूपणं। यस्मान्मणेः शलाका-देः व्याहृत्तिः क्षयः सतोऽत्यन्तविनाशानुपपत्तेः। तादृगात्मनोऽपि कर्म्मणां निवृत्तौ परिशुद्धिः। प्रध्वं-साभावो हि क्षयो हानिरिहाभिप्रेता सा च व्याहृत्तिरेव मणेरिति मलापनयनेऽपि नात्मनो हानिरे-वेति निरूपणं। अभावखण्डनं। आत्मनि अज्ञानरूपमलस्य आगन्तुकत्वनिरूपणं। अत्र बौद्धादि-मतनिरसनं। तथा संसारकारणं मिथ्यादर्शनादिकं, तन्निवर्त्तकञ्च सम्यग्दर्शनादिकमिति निर्णयः। आत्मनः ज्ञानादिगुणस्वभावत्वकथनेन दोषस्वभावत्वासिद्धेः दोषस्य कादाचित्कत्वादिकथनं। क्षणिकत्ववादनिराकरणं। अथ अर्हद्भगवान् निर्दोषो युक्तिशास्त्राविरोधिवचनत्वात्, तथा

भगवान् युक्तिशास्त्राविरोधिवचनो भवति तदभिमततत्त्वस्य प्रमाणेन अबाध्यमानत्वादित्यादिप्रकारेण तस्य निर्दोषत्वादिकीर्त्तनमुखेन अर्हन्नेव परमात्मेति निरूपणं। मोक्षसाधनप्रमाणकथनं। मोक्षस्वरूपविवेचनं। तथा हि बन्धहेत्वभावनिर्ज्जराभ्यां कृत्स्नकर्म्मविप्रमोक्षो मोक्ष इति निष्कर्षकथनं। पूर्व्वजन्मप्रेत्यभावादिनिरूपणमुखेन चार्व्वाकमतखण्डनं। ज्ञानज्ञेययोर्भेदनिरूपणप्रसङ्गेन योगाचारादिमतखण्डनं। भूतचेतनयोर्भिन्नलक्षणत्वनिरूपणं। देहादेरात्मनोऽतिरिक्तत्वव्यवस्थापनं। संसारस्य अनाद्यनन्तत्वादिवादखण्डनमुखेन मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकषाययोगानां बन्धहेतुत्वकथनं। ज्ञानादीनामात्मस्वभावत्वकथनमुखेन सांख्यमतखण्डनं। व्याप्यव्यापकभावनिरूपणप्रसङ्गेन अविनाभावस्वरूपविवेचनं। व्याप्तिग्रहोपायादिकथनं। आत्मनोऽनर्थान्तरभूतानां सुखादीनां चेतनत्वव्यवस्थापनं। अत्र योगादिमतखण्डनं। रूपवेदनादिपञ्चस्कन्धवादिनां सौगतानां मतखण्डनं। प्रत्यक्षप्रमाणविवेचन। न्यायावयवकथनं। धर्म्मकीर्त्तिमतानुसारेण निग्रहस्थानादिस्वरूपनिरूपणं। पुण्यपापनिरूपणं। अत्र शून्यवादादिखण्डनं। सत्त्वाद्वैतवादखण्डनं। भावैकान्तवादखण्डनं। वस्तुनानात्ववादव्यवस्थापनं। अद्वैतवादखण्डनं। प्रागभावादिवादव्यवस्थापनं। अत्र सौगतमतादिखण्डनं। नैयायिकस्वीकृतप्रागभाववादखण्डनं। शब्दप्रमाणविवेचनं। अत्र मीमांसकादिमतखण्डनं। शब्दानां अनित्यत्ववादव्यवस्थापनं। वर्णानामेकत्ववादखण्डनं। एकतत्त्ववादखण्डनं। द्रव्यादिसम्बन्धचतुष्टयसिद्धिनिरूपणं। मायोपमाः स्वप्नोपमाश्च सर्व्वे भावा इति सौगतमतखण्डनं। निर्विकल्पकदर्शनादौ स्वालक्षण्यवादखण्डनं। सप्तभङ्गीन्यायस्वरूपादिविवेचनं। तत्र अविनाभावादिसम्बन्धस्वरूपकथनं। अद्वैतवादखण्डनं। नित्यत्वैकान्तवादप्रतिक्षेपकीर्त्तनं। प्रत्यभिज्ञानस्वरूपविवेचनं। कार्य्यकारणस्वरूपनिरूपणादिकं। द्रव्यपर्य्याययोः नानात्वनिरूपणादिकं। स्वलक्षणत्वस्वरूपकथनं। प्रमाणाभासखण्डनं। संवेदनस्य जीवधर्म्मत्वनिरूपणं। जीवलक्षणादिकथनञ्च। परमाणुवादसंस्थापनं। दैवपुरुषकारयोरुभयोरेव मिलितयोः फलजनकत्वनिरूपणं। पुण्यपापभेदात् दैवस्य द्वैविध्यनिरूपणादिकं। तत्र पुण्यपापास्रवहेतुनिरूपणं। मिथ्यादर्शनाविरतिप्रमादकषाययोगानां बन्धहेतुत्वनिरूपणं। संज्ञाद्यादिनिरूपणञ्च। जीवस्य गत्यागतिकथनं। ईश्वरस्य जगन्निमित्तकारणत्वादिवादखण्डनं। अतो धर्म्माधर्म्माभ्यामेव शरीरादिकार्य्यजननमितिनिरूपणं। केवलज्ञानप्राप्तानां चित्तवृत्तिकथनं। वस्तुतत्त्वस्य अनेकान्तत्वव्यवस्थापनं। सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्ररूपमोक्षकारणकथनञ्च।

No. 2043. भगवतीवृत्तिः। Substance, country-made paper, 13¼ × 5 inches. Folia, 217. Lines, 21 on a page. Extent, 18,144 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1399. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Bhagavatí-vṛitti. A Sanskrit commentary on the Bhagavatí Sútra, a Jaina work in Mágadhí on *Vivádha-prajnápti*—or unfailing knowledge—*i. e.*, knowledge leading to absolute emancipation. The codex comprises only the fifth or last book. Anonymous.

Beginning. सर्व्वज्ञमीश्वरमनन्तमसङ्गमग्र्यं सर्व्वीयमस्मरमनीशमनीहमिद्धसिद्धं ।
शिवं शिवकरं करणव्यपेतं श्रीमज्जिनं जितरिपुं प्रयतः प्रणौमि ॥ १ ॥
नत्वा श्रीवर्द्धमानाय श्रीमते च सुधर्म्मणे ।
सर्व्वानुयोगवृद्धेभ्यो वाण्यै सर्व्वविदस्तथा ॥ २ ॥
एतट्टीकाचूर्णी जीवाभिगमादिवृत्तिलेशांश्च ।
संयोज्य पञ्चमाङ्गं विवृणोमि विशेषतः किञ्चित् ॥ ३ ॥

End. पुस्तकलेखकहता नमस्काराः प्रकटार्थाश्चेति न व्याख्याताः ॥

Colophon. इति भगवतीविशेषवृत्तिः समाप्ता ॥

विषयः । भगवतीसूत्रपञ्चमाङ्गस्य व्याख्यानं ।

No. 2044. काव्यकौमुदी । Substance, country-made yellow paper, 14¼ × 3 inches. Folia, 52. Lines, 5 on a page. Extent, 765 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Kávya-kaumudí. A concise treatise on rhetoric. Anonymous.

Beginning. नमस्तुङ्गशिरश्चुम्बिचन्द्रचामरचारवे ।
त्रैलोक्यनगरारम्भमूलस्तम्भाय शम्भवे ॥

End. तथा च दण्डी ॥ ते चाद्यापि विकल्पन्ते कस्ताम् कात्स्न्र्येन वक्ष्यतीति ।

Colophon. इति काव्यकौमुद्यां शब्दार्थालङ्कारनिरूपणं तृतीयः परिच्छेदः ॥
इति काव्येष्वलङ्कार-गुणदोषप्रकाशिनी ।
आमोदयतु सर्व्वतःकुमुदं काव्यकौमुदी ॥

विषयः । अत्र काव्यस्वरूप गुण-दोषालङ्कृतीनां निरूपणं ॥

No. 2045. वैदिकलिङ्गार्थविवेचनम् । Substance, country-made paper, 12¼ × 5½ inches. Folia, 4. Lines, 11 on a page. Extent, 150 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Vaidika-liñartha-vivechana. A disquisition on the use of the potential mood in the Vedas. The codex is incomplete, and the author's name cannot be made out.

Beginning. यत्कृपालेशमात्रेण पुरुषार्थचतुष्टयं ।
प्राप्यते सततं वन्दे गोविन्दं भक्तवत्सलं ॥ १ ॥
अनन्तगुणसम्पन्नमनन्तभजनप्रियं ।
अनन्तरूपिणं वन्दे गुरुमानन्दरूपिणं ॥ २ ॥
इह खलु परमकारुणिकेन भगवता जैमिनिऋषिणा अथातो धर्म्मजिज्ञासेत्यादिना द्वादशसु अध्यायेषु धर्म्मा विचारितः । तत्र वेदेन प्रयोगमुद्दिश्य विधीयमानोऽर्थो धर्म्मः । यथा यागादिः ।

End. भावार्थाधिकरणवासनावासितानां भवत्ये

Colophon. इतः परं खण्डितं ।

विषयः । यजेतेत्यत्र प्रत्ययगतलिङ्त्वांशेन पुरुषप्रवृत्त्यनुकूलव्यापाररूपायाः शाब्दीभावनायाः प्रतीयमानत्वमित्यादिविवेचनं ॥

No. 2046. शारीरकमीमांसाभाष्यविवरणं, वा प्रकटार्थः । Substance, country-made paper, $10\frac{3}{4} \times 4$ inches. Folia, 149. Lines, 15 on a page. Extent, 10,500 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

S'áríraka-mímáńsá-bháshya-vivarana alias **Prakaṭártha.** A gloss on S'añkara's commentary on the Vedánta-sútra. Anonymous.

Beginning. सत्यं ज्ञानमनन्तं यत् कूटस्थं सुखविग्रहं ।
नित्यमुक्तं परं ब्रह्म भवामि तदहं सदा ॥
ज्ञात्वापि यस्य बहुकालमचिन्तनेन
व्याख्यातुमक्षमतया परितापिचेताः ।
तस्योपतापहरणाय मयैव भाष्ये
प्रारभ्यते विवरणं प्रकटार्थमेतं ॥

End. शुद्धं ब्रह्मास्म्यहं नित्यमक्षरं परमं पदं ।
तिष्ठामि क्व क्व गच्छामि जगदापूरितं मया ॥

Colophon. इति श्रीमच्छारीरकमीमांसाभाष्यविवरणे प्रकटार्थे श्रीमच्चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थ इति ॥

विषयः। शारीरकमीमांसाभाष्यव्याख्यानं ॥

No. 2047. शिवार्कोदयः। Substance, country-made paper, 11 × 5 inches Folia, 333. Lines, 11 on a page. Extent, 9,880 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

S'ivárkodaya. A metrical gloss on the metrical scholia of Bhaṭṭa Kumárila Svámí, on S'aṅkara's commentary on the Mímáṇsá Sútra of Jaimini. By Gágá Bhaṭṭa *alias* Viśveśvara Bhaṭṭa, son of Dinakara, grandson of Rámakrishṇa, and great-grandson of Náráyaṇa Bhaṭṭasurí.

Beginning. आद्येऽध्याये धर्ममानं प्रमाणं मानाधीना मेयसिद्धिर्यतो हि।
आद्ये पादे मानताचोदनानामुक्ता वाक्यार्थवादादिभागे ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीमन्नारायणभट्टसूरिसूनुश्रीमद्रामकृष्णात्मजभट्टदिनकरसुतगागा-भट्टकृतः शिवार्कोदयः समाप्तः ॥

विषयः। श्लोकैर्भट्टकुमारिलप्रणीतमीमांसाश्लोकवार्त्तिकाविशिष्टांशस्य पद्यैर्निर्व्वचनं ॥
पुस्तकमिदं खण्डितं।

No. 2048. मीमांसाकुसुमाञ्जलिः। Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 439. Lines, 8—9—10 on a page. Extent, 11,264 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mímáñsá-kusumáñjali. A scholia on the Mímáñsá Sútra of Jaimini. By Gágá Bhaṭṭa *alias* Viśveśvara Bhaṭṭa, son of Dinakara Bhaṭṭa. The codex is very defective.

Beginning. निर्व्विघ्नमस्तु। वन्दे मन्दकुमारस्यातिमनोहारिरूपस्य।
शतराधापरिचरणौ चरणौ करुणानिधेः सुखधेः ॥ १ ॥
सारं यत् श्रुतिशिरसां दुष्प्रापं यज्ञमनोवचसां।
तत् कौशल्यवचसां शिवापावनमहो वन्दे ॥ २ ॥
उमामहेशसदृशौ लक्ष्मीनारायणाविव।
प्रभादिवाकरसमौ पितरौ समुपाश्रये ॥ ३॥

मीमांसाकुसुमाञ्जलिरेषोऽञ्जल्यादृतः ।
श्रीरामपादलग्ना वासेन दिशः कृतार्थयतु ॥ ४ ॥
विश्वेश्वराग्निराज्ञस्य गागाभट्टमनीषिणः ।
कृतिः करोतु कृतिनां हृदये वासमादरात् ॥ ५ ॥

आम्नायस्य क्रियार्थत्वादानर्थक्यमतदर्थानां तस्मादनित्यमुच्यते । पूर्व्वपादे विधिनिषेधयोर्वेद-त्वेन सामान्येन विशेषरूपेण च प्रामाण्ये सिद्धे अधुनोपस्थितेषु भाषान्तरेषु प्रामाण्यं प्रतिपाद्यते ॥

Colophon. इति मीमांसकभट्टदिनकरसूनुगागाभट्टापरनामकविश्वेश्वरभट्टविरचिते मीमांसाकुसुमाञ्जलौ दशमाध्यायस्याष्टमः पादः ॥

विषयः । मीमांसासूत्रव्याख्यानं । पुस्तकमिदं प्रथमे मध्ये चरमे च खण्डितं ॥

No. 2049. महारामायणं वा वाशिष्ठरामायणं, वाशिष्ठतात्पर्य्यप्रकाश-नामटीकासहितं, उत्तरार्द्धं । Substance, country-made paper, 15¼ × 9 inches. Folia, 1,509. Lines, 16 on a page. Extent, 75,000 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Mahárámáyaṇa alias **Vaśishṭha-rámáyaṇa.** A version of the history of Ráma, distinct from that of Válmíki. Usually attributed to the sage Vaśishṭha, but probably of a much later date, and founded on the work of Válmíki. The work is divided into two parts, of which the first treats of the history of Ráma, and the second expounds, in a dialogue between Ráma and Vasishṭha, the principles of the Yoga doctrine as the most approved means of final emancipation. In this respect it appears like an imitation of the Bhagavadgítá. The leaning of the former is more in favour of the Yoga, and that of the latter in favour of the Vedánta; but in neither case is the following faithful.

Beginning. अजमजयमनाद्यनन्तमन्तर्निसुखशेषमहद्वितीयं पूर्णं ।
शिवमखिलहृदि स्फुरत्स्वमायाविकशितविश्वविलासमानताः स्म ॥ १ ॥
स्मृतिफलितसमस्ताभीष्टमुद्यद्दिनेशप्रतिभटनिजशोभाशान्तविघ्नान्धकारं ।
कमपि शिवभवान्योरङ्कसौभाग्यमन्तःसुरमणिमवलम्बे चावलम्बादराद्यं ॥ २ ।
मृगधरशिशार्चितमनोज्ञमुखस्वर्दविम्बं स्निग्धामृतप्रतिमचारुकृपाकटाक्ष ।
अग्रेसरैरनुसृतं मुनिभिर्मुनीनां न्यग्रोधमूलवसतिं गुरुमाश्रयामः॥ ३ ॥

त्रिभुवनावनहत्यक्षतोदयः सदभयामलबोधसुखोदयः ।
सुजनहृद्गिरिगह्वरकेशरी शरणमस्तु सदा नरकेशरी ॥ ४ ॥
दक्षे वराक्षवलयावभयञ्च वामे या पुस्तकञ्च दधती विधिनेत्रपेया ।
सा शारदाब्जनयना शरदिन्दुशोभा भासा स्वया हरतु मे हृदयान्धकारं ॥ ५ ॥
ये नेत्राणि हरस्य यैर्जगदिदं प्रद्योतितं चेष्टते
येऽवेवापतते श्रुतिस्मृतिनुतो धर्म्मः स शर्म्मोदयः ।
ये कालं कलयन्ति ये च परमस्वर्ज्योतिरात्मोपमा-
स्ते सूर्य्येन्दुमखा भवन्तु हृदि मे बोधाग्निभीभानवः ॥ ६ ॥
वक्त्रेन्दुभिर्दिक्षु तमोहरद्भिर्वेदार्थसारैस्सृतमृद्भिरन्नं ।
वाणीभुजास्त्विष्टमभीष्टसिद्ध्यै तं ब्रह्मविद्यादिगुरुं प्रपद्ये ॥ ७ ॥
यद्वाक्यामृतपायिनां प्रतिपदं मर्त्यं सुधा नीरसा
यद्वाक्यार्थविचारणाद्भिमतः स्वर्गोऽपि काराग्टहं ।
यद्वाणीविशदात्मपूर्णमनसां तुच्छं जगत् तूलवत्
तस्मै श्रीगुरवे वशिष्ठमुनये नित्यं नमस्कुर्म्महे ॥ ८ ॥
यस्यार्षप्रथिता जगत्प्रयहिता सा वेदमाता परा
यस्यक्षं तपसा वशे सुरगणानन्यान् सिद्धक्षज्जगत् ।
तं बोधाम्बुनिधिं तपस्विमुकुटालङ्कारचिन्तामणिं
विश्वामित्रमुनिं शरणमनघं भूयो नमस्याम्यहं ॥ ९ ॥
श्रुत्वा ब्रह्मेव रामः प्रकटितमहिमा येन तस्मै वशिष्ठः
यः सीतां ब्रह्मविद्यामिव सदसि पुनः सत्यशुद्धां किलादात् ।
यद्वाणी मोक्षमूलं शमयति जगदामन्दमन्दोदरोगश्री
तस्मै वाल्मीकये श्रीगुरुतमगुरवे भूरिभावैर्नमः स्म ॥ १० ॥
पूर्णानन्दस्वभावस्वजनहितकृते मायथोपात्तकायः
कारुण्यादुद्दिधीर्षुर्जनमनवरतं मोहपङ्के निमग्नं ।
आविश्यान्तर्वशिष्ठं वहिरपि कलयन् शिष्यभावं वितेने
यः संवादेन शास्त्रामृतजलधिममुं रामचन्द्रं प्रपद्ये ॥ ११ ॥
विद्याभिः सर्व्वविश्रुता श्रितवती येषां मुखं भारती
सत्त्वोत्कर्षसमाधिभिः स्थिरमहो तद्ब्रह्म येषां हृदि ।
पादाम्भोरुहमाश्रिताश्च सततं तीर्थैः समं सम्पदः
श्रीसर्व्वज्ञसरस्वतीतिविदितान् श्रीमद्गुरूंस्तान् भजे ॥ १२ ॥
श्रीः संश्रितैव चरणौ हृदयञ्च रामचन्द्रो मुखं गुणभरेण सरस्वती च ।

येषामनन्तदभिधाङ्कितनामधेयान् श्रीमद्गुरून् गुरुतरान् प्रणतोऽस्मि नित्यं ॥ १३ ॥

तापध्वस्तिव्याप्टतकारुणकटाक्षव्याख्यावाणीनिर्दृतसर्व्वाश्रितशरणान् ।
श्रीमद्रामानन्दमुनीनद्भुतचर्य्यानार्य्यान्नित्यं देशिकवर्य्यान् प्रणतोऽस्मि ॥ १४ ॥

विश्वेशोऽपि हरिः शरण्यचरणो यान् मानयन् सौहृदा-
दात्मानं नित्यमनुव्रजामि रजसा पूये यचेताब्रवीत् ।
यत्पूजां विदधे श्रुतिर्मतिमतां सर्व्वेष्टसिद्धिं सदा
जीवन्मुक्तसुखात्मपूर्णमनसस्तान् ब्रह्मनिष्ठान् भजे ॥ १५ ॥

कृतिभिरसुकराः क्व नु प्रबन्धाः क्व च ते वास्मिशुबुद्धिरेष जन्तुः ।
तदपि विरचनेऽत्र सद्गुरूणां सदयनिरीक्षणमेव मेऽवलम्बः ॥ १६ ॥

अशेषविद्याम्बुधिपारगानामपास्तरागादिसमोमलानां ।
कृपानिधीनां कृतिनां समास्मिन् सतां पदाब्जस्मरणं सहायः ॥ १७ ॥

यत्कृपालेशमात्रेण तीर्य्योऽस्मिन् भवसागरं ।
श्रीमद्रघवरेन्द्राख्यान् श्रीगुरूंस्तान् सदा भजे ॥ १८ ॥

आनन्दबोधयतिना श्रीमद्गुरुवचोऽमृतैः ।
वाशिष्ठार्थप्रकाशोऽयं यथामति वितन्यते ॥ १९ ॥

प्रशंसन्तु स्वैरं मतिभिरथ निन्दन्तु सुधियः
प्रवृत्तिर्मे यस्मान्न भवति जनाराधनकृते ।
अनेन व्याजेनामृतरसवशिष्ठोक्तिभरिते
विहर्त्तुं वाञ्छामि प्रतिदिवसमानन्दजलधौ ॥ २० ॥

यथामति बुभुत्सुभ्यः साहाय्यं सङ्कटेष्विव ।
दुरूहश्लोकभावेषु दर्शयिष्ये परिश्रमं ॥ २१ ॥

स्थितमेकरसे युक्त्या नानारसविजृम्भणं ।
वाशिष्ठं रोचयत्येतत् सुभोज्यं लवणं यथा ॥ २२ ॥

अप्यल्पमतिदुर्बोधं स्फुटं व्याख्यास्यते पदं ।
द्विविव्याख्यातिपूर्व्वन्तु दुरूहमपि मोक्ष्यते ॥ २३ ॥

अनन्यपूर्व्वव्याख्यातं ग्रन्थं मे व्याचिकीर्षतः ।
सन्तः श्रमज्ञाः कृपया क्षमध्वं स्खलितं क्वचित् ॥ २४ ॥

अथ जगदिदमनादिमहामोहनिशासुप्तमनवरतदुःखप्रबन्धपरम्पराक्लिष्टे जन्मजरामयमरण-हर्षामर्षशोकाद्यमर्षसंकटसहस्रसंकुले प्रहातिग्रहव्याघ्रभीषणे तापत्रितयदावानलज्वालामालाकुले षडूर्मिजालेऽतिषड्वर्गव्याधबध्यमानप्राणिनिकाये संसारमहारण्ये मुह्यमानं विवेकाख्यं प्रबोधोपाय-दौर्लभ्याद्विषीदन्तं समुदीक्ष्य शास्त्रभामूदयेन तत्प्रबोधनाय भगवतः पद्मजन्मनः शासनात्

खनस्य प्रवर्त्तमानः परमकारुणिको भगवान् वाल्मीकिः प्रारिप्सितस्य महतः शास्त्रस्य निर्व्विघ्न-परिसमाप्तिप्रचयगमनादिसिद्धये वक्ष्यमाणश्रुतिस्मृतिसदाचारप्रापितं सर्व्वविघ्नमूलोच्छेदक्षमं सच्चिदानन्दाद्वयप्रत्यगात्मपरब्रह्मप्रणतिलक्षणं मङ्गलमाचरन् अर्थाच्छास्त्रस्य विषयं योजने तटस्थ-स्वरूपलक्षणाभ्यां संक्षिप्य दिदर्शयिषुः प्रथमं यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते येन जातानि जीवन्ति यत् प्रयन्त्यभिसंविशन्ति तद्विजिज्ञासस्व तद्ब्रह्मेतिश्रुत्युक्ततटस्थलक्षणसिद्धसद्द्वयस्वभावं तत्पदार्थं नमस्यति यत इति॥

मू॰। यतः सर्व्वाणि भूतानि प्रतिभान्ति स्थितानि च।
तत्रैवोपशमं यान्ति तस्मै सत्यात्मने नमः॥

End. यत् सर्व्वं खल्विदं ब्रह्म तज्जलानि तिच(?)स्फुटं।
श्रुत्या स्फुटीर्य्यते शान्ति तस्मै ब्रह्मात्मने नमः॥ २५॥

Colophon. इति श्रीमद्वारामायणे निर्व्वाणप्रकरणे उत्तरार्द्धे बालकाण्डे मोक्षोपाये दैव-दूतोक्ते शतमाहस्त्र्यां संहितायां वाशिष्ठे ब्रह्मदर्शने षोड़शोत्तरद्विशततमः सर्गः २१६। सम्पूर्णञ्चेदं निर्व्वाणप्रकरणमुत्तरार्द्धमिति शिवं।

टी॰। वाक्यपुष्पाञ्जलिः सोऽयं मया भक्त्या समर्पितः।
धियः प्रेरकयोः श्रीमच्छिवयोः श्रीपदाब्जयोः॥ ४॥

इति श्रीवाशिष्ठतात्पर्य्यप्रकाशे निर्व्वाणप्रकरणे उत्तरार्द्धे षोड़शोत्तरद्विशततमः सर्गः २१६ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीसर्व्वज्ञसरस्वतीपादशिष्यश्रीरामचन्द्रसरस्वतीपूज्यपादशि-ष्यश्रीगङ्गाधरेन्द्रसरस्वत्याख्यभिक्षोः शिष्येण आनन्दबोधेन्द्रभिक्षुणा विरचितः श्रीवाशिष्ठतात्पर्य्य-प्रकाशः सम्पूर्ण इति॥

विषयः। वाशिष्ठोत्तरार्द्धव्याख्यानं। वाशिष्ठोत्तरार्द्धे तु रामवशिष्ठसंवादेन निर्व्वाणमोक्ष-निरूपणं।

No. 2050. ईश्वरगीताभाष्यम्। Substance, country-made paper, 11½ × 3¼ inches. Folia, 105. Lines, 9 on a page. Extent, 3,120 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

I'śvaragítá-bháshya. A commentary on an episode of the Kúrma-purána. By Vijnána Bhikshu. In this episode Súta expounds to the sages assembled in the Naimisha forest the principles of the Vedánta doctrine. It is obviously an imitation of the Bhagavadgítá, but it differs from its archetype in dwelling exclusively on Vedántism, instead of mixing it with the Sáñkhya and the Yoga doctrines. The text has already been noticed, see vol. I, p. 257.

Beginning. यो मायया विगुणया विरचय्य विश्वमंशैः प्रविश्य बहुधोऽभवदेक आत्मा।
यस्माच्च भिन्नमपि सर्व्वमभिन्नमज्ञा मा सोऽपसर्पतु हृदो हृदयेश्वरोऽसौ॥
सर्व्ववेदान्तसारार्थसंग्राहिण्या अतिस्फुटं।
भाष्यमीश्वरगीतायाश्चक्रे विज्ञानभिक्षुकः॥
एतेन भगवद्गीताव्याख्यापेक्षापि यास्यति।
शब्दादिभेदमात्रेण गीतयोरर्थसाम्यतः॥
श्रीनारायणेन कूर्म्मरूपिणा शक्रादिभ्योऽखिलपुरुषार्थसाधनं ज्ञानं कर्म्म च कूर्म्मपुराणे सम्यगुपदिष्टं तदेतत् सूतमुखादुपश्रुत्वन्तः शौनकादयो ज्ञानसारं विस्तरतः श्रोतुकामाः पुनः सूतं पप्रच्छुरित्याह पुराणकर्त्ता व्यासदेवः। अथ ऋषयः ऊचुरिति यदूचुस्तदाह भवतेति।

End. चातुर्वर्ण्यस्यैवात्राधिकारोऽस्ति ब्राह्मणस्य विशेषत इदं नयं कर्त्तव्यं शूद्रस्य तु पाठेऽधिकारो नास्तीति विशेषः।

Colophon. इति कूर्म्मपुराणे ईश्वरगीतासूपनिषत्सु विज्ञानभिक्षुकृतभाष्ये दशमोऽध्यायः। ईश्वरगीताभाष्यं समाप्तं॥

विषयः। वेदान्तसारार्थसंग्राहिण्याः कूर्म्मपुराणान्तर्गतेश्वरगीताया व्याख्यानं॥

No. 2051. प्रश्नोपनिषदालोकः। Substance, country-made paper, 11½ × 3¼ inches. Folia, 17. Lines, 10 on a page. Extent, 544 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Praśnopanishadáloka. A gloss on the Praśnopanishad, one of the Upanishads of the Atharva Veda. By Vijnána Bhikshu. The text along with the commentary of S'ankara A'chárya and the gloss of A'nandagiri has been printed twice, and the text has been translated into English by Rájá Rámamohan Ráya, Dr. Roer, Bábu Rájnarain Bose and others.

Beginning. अथ प्रश्नोपनिषद्व्याख्यायते॥ ॐ केशी च भारद्वाज इत्यादि। प्रश्नेवोत्तारणं सर्व्वविघ्नोपशमार्थं। सुकेशी नामतः भरद्वाजस्यापत्यं भारद्वाजः तथा शिवेरपत्यं शैब्यः सत्यकामो नामतः तथा सौर्य्यायणी नामतः गर्गस्यापत्य गार्ग्यः तथा कौशल्यो नामतः अश्वलस्यापत्यं आश्वलायनः तथा भृगोरपत्य भार्गवः वैदर्भिर्नामतः तथा कबन्धी नामतः कत्यस्यापत्यं कात्यायनः ते च प्रसिद्धा एते षट्सङ्ख्या मुनयो ब्रह्मपरा वेदतत्परा ब्रह्मनिष्ठाः कार्य्यब्रह्मोपासकाः परब्रह्मान्वेषमाणाः ज्ञातुमदृष्टा बभूवुरित्यर्थः।

End. ब्रह्मविद्यासम्प्रदायकर्तृभ्य नमस्कुर्वन्ति मम इति द्विर्वचनं समाप्त्यर्थं ॥ षष्ठः प्रश्नः ॥

Colophon. इति विज्ञानभिक्षुकृते वेदान्तालोके प्रश्नोपनिषदालोकः समाप्तः ॥

विषयः। प्रश्नोपनिषद्व्याख्यानं।

No. 2052. शास्त्रदीपिका। Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 388. Lines, 9 on a page. Extent, 9,871 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

S'ástra-dípiká. A commentary on the Mímáṅsá aphorisms of Jaimini. By Párthasárathi Miśra. The codex is very corrupt and defective.

Beginning. पुरुषाणां प्रथमश्रुतोऽनर्थक इति विरोधापत्तेः। तदुक्तं।

End. तदेवं सुप्रार्थं यद्पि च निषिद्धं विकृतिषु
तथा प्रत्याम्नातं विविधुमिव बाध्यं यदुपवसितं।
अतस्त्वन्यस्याम्यु च्चयविधिरिति यत्तैव (?) स
प्रयोगे यत्नाधः (?) तत उपरिचिन्ता प्रकृयते ॥

Colophon. इति श्रीपार्थसारथिमिश्रविरचितायां शास्त्रदीपिकायां दशमस्याध्यायस्याष्टमः पादः समाप्तः ॥

विषयः। मीमांसासूत्रव्याख्यानं। पुस्तकमिदं प्रथमे मध्ये शेषे च खण्डितं ॥

No. 2053. स्कान्दपुराणीय-अम्बिकाखण्डः। Substance, foolscap paper, 13 × 8¼ inches. Folia, 232. Lines, 16—17 on a page. Extent, 11,710 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Ambiká-khaṇḍa of the **Skanda Purána**. A part of the first or Máheśvara khaṇḍa of the seven divisions of the Skanda Purána. The codex assigns it 21 chapters, and their contents are as follow :—1, Birth of Kártikeya; 2, Abstract of the work; 3, Origin of the Naimisha forest; 4, Prájápatyábhisheka; 5, Birth of Rudra; 6, Lopping off of the heads of Brahmá; 7, Restoration of the heads; 8, Devas' visit to Rudra; 9, Birth of Suvarṇáksha; 10, Curse on Daksha; 11, Penance of Umá; 12, Alligators (?); 13, Marriage of Umá; 14, Praise of marriage with S'iva; 15, Benediction on Vaśishtha; 16, Birth of S'akti, son of Vaśishṭha; 17,

Curse on Kalmásapáda; 18, Rákshasa sacrifice; 19, Dispute between Vaśishṭha and Viśvámitra; 20—24, Story of Nandi; 25, Marriage of S'iva; 26, Umá's request; 27, Gift of cattle, gold &c. to S'iva; 28, Worship of S'iva; 29, Kuvera's benediction on Panchachúḍa; 30, Praise of Benares; 31, Do. of Dadhicha; 32, Destruction of Daksha's sacrifice; 33, Birth of Vṛisha; 34, Benediction on Upamanyu; 35, Do. on Sukeśa; 36—48, Description of various hells; 49, Philosophy expounded by Yama (*Yamagítá*); 50, Mutation of creation; 51, Praise of Sukeśa; 52, means of escaping from hell; 53, Penance of Durgá; 54—56, Brahmá's benedictiom on Durgá; 57, Story of the seven fowlers; 58, Kingdom of Brahmadatta; 59—68, Story of Kauśika; 69, Hara and Párvatí's tour to Mandára; 70—71, Story of Narasiṅha; 72, Birth of Skanda; 73, Do. of Andhaka; 75—76, Story of Hiraṇyáksha; 77, Sacrifice of the Asuras; 78 to 106, Wars of the Devas and Asuras; 107—108, Story of Varáha; 109, Departure of Mahádeva to Sumeru; 110, Fruits of gifts; 111, Penances; 112, Duties of women; 113—115, The churning of nectar; 116—121, Legend of the Dwarf incarnation; 122, Destruction of Sriṅhikeya; 123, Story of Hariśchandra; 124, Story of Paraśuráma; 125, Worship of Vasudhá; 126—128, Story of the descent of the Ganges; 129—148, Wars of Devas and Asuras; 149—151, Story of Párvatí's accepting an Aśoka tree for a son; 152, S'iva expounds Dharma; 153, Story of S'iva's throat becoming blue; 154, On the propriety of rubbing ashes and dust on the body; 155, On S iva's dwelling on burning grounds; 156, An offering of aromatic waters to S iva; 157—159, Sacred edifices; 160, Feasts of Bhairava; 161, Birth of Vináyaka; 162, Birth of Skanda; 163, Devas repair to behold Skanda; 164, Mátṛis deputed by Indra to assassinate Skanda; 165, Battle between Skanda and Indra; 166—169, Skanda appointed generalissimo of the army of the Devas; 170—173, Destruction of Tárakásura; 174, Indra's address to Skanda; 175, Destruction of Mahisásura; 176, Thrones of Maheśvara; 177, Hymns in praise of do.; 178, Story of the messengers of Yama and Saṅku; 179, Account of Kálanjara; 180—181, Story of reviving Yama; 182, Temples for gods; 183, Story of Bhadreśvara; 184, Fruit of reciting the name of Mahádeva in a Deodar forest; 185, Temples of gods; 186, Benediction on Maya; 187—195, Legend of Tripura; 196—197, Description and revival of Krauncha; 198—200, The wars of Pralháda; 201—206, Story of Himavat and the clipping of his wings; 207—216, Story of Prahláda's wars with Náráyaṇa and its consequences.

Beginning. अस्यानमः सकलचन्द्रनिभैकदन्तः सर्व्वात्मजो गणपतिर्भुजगोपवीती ।
विघ्नानि नाशयतु लेख्यविधौ ममाशा देवी च सा कमलिनी वरदास्तु लक्ष्मीः॥
नमः परमदेवाय चैगुण्यविजितात्मने ।
सर्व्वतो योगरूपाय संसारभावहेतवे ॥
स्थितिसर्गविसर्गाणां कर्चे हर्चे पुरारिणे ।
षड्विंशाय पुराणाय महादेवाय धीमते ॥
प्रजापतेर्महाक्षेत्रे गङ्गाकालिन्दिसङ्गमे ।
प्रयागे परमे पुण्ये ब्रह्मणो लोकवर्त्मनि ॥
मुनयः संशितात्मानस्तपसा क्षीणकल्मषाः ।
तीर्थसंप्लावसार्थाय पौर्णमास्यां कृताञ्जिकाः ॥
पौराणिकमपश्यन्त सूतं सत्यपरायणं ।
स्नातमस्मिन् महातीर्थे प्रणामार्थमुपागतं ॥
दृष्ट्वा ते सूतमायातं ऋषयो हृष्टमानसाः ।
आश्चर्य्यासनसर्व्वञ्च तयोग्य समकल्पयन् ।
स प्रणम्य ततः सर्व्वान् सूतस्तान् मुनिपुङ्गवान् ।
प्रदत्तमासनं भेजे सर्व्वधर्म्मागमान्वितः ॥
समासीनमथञ्चन्त मुनयस्ते समाहिताः ।
ब्रह्मसचे पुरासीना नैमिषारण्यवासिनः ॥
कथितं भरताख्यानं पुराणञ्च पुरा त्वया ।
तेन नः प्रतिभाषित्वं साक्षात् सत्यवतीसुतः ॥
सर्व्वागमपरार्थज्ञः सत्यधर्म्मपरायणः ।
द्विजपूजारतो नित्यं तेन पृच्छा त्वमर्हसि ॥
भारताख्यानसदृशं पुराणाद् यद्विशिष्यते ।
तत्त्वां पृच्छामि वै जन्म कार्त्तिकेयस्य धीमतः ॥

End. ते गृहीतायुधाः सर्व्वे बलवन्तो महासुराः ।
मुखैश्चन्द्रप्रतिमानना——————बभूव भूरतितरां सुदुर्गमा ॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणे एकाशीतिसाहस्र्यां संहितायामम्बिकाखण्डे प्रह्लाद-नारायणीये इन्द्रागमनं समाप्तं । समाप्तोयमम्बिकाखण्डाख्यो ग्रन्थः ।

विषयः । अत्र १ मे अध्याये, कार्त्तिकेयोद्भवप्रश्नः । २ ये, अनुक्रमणिका । ३ ये, नैमिषोत्पत्तिकथनं । ४ र्थे, ब्रह्मणः प्राजापत्याभिषेकः । ५ मे, रुद्रोत्पत्तिः । ६ ष्ठे, ब्रह्मणः शिरश्छेदनवृत्तान्तं । ७ मे, कपालसंस्थापनं । ८ मे, देवैः रुद्रदर्शनविवरणं । ९ मे, सुवर्णाचोत्पत्तिवर्णनं । १० मे, दक्ष-

शापवर्णनं। ११ शे, उमातपस्यावर्णनं। १२ शे, ग्राहाद्बालमोचनं। १३ शे, उमापरिणयनं। १४ शे, उमाविवाहस्तवः। १५ शे, वशिष्ठवरप्रदानं। १६ शे, शक्तिनामकवशिष्ठपुत्रोत्पत्तिः। १७ शे, कल्माषपादशापविवरणं। १८शे, राक्षसमत्तनिरूपणं। १९ शे, वशिष्ठे विश्वामित्रेण वैरनिवर्त्तनं। २०शे, नन्दितपःप्रवेशः। २१ शे, नन्दिना महादेवस्तुतिः। २२शे, जप्येश्वरत्वेनकथनं। २३शे, नन्दीश्वराभिषेकार्थं महादेवेन इन्द्रादिदेवताह्वानं। २४शे, नन्दीश्वराभिषेकस्तुतिकथनं। २५ शे, नन्दीश्वरविवाहकथनं। २६ शे, मात्रा मेनया कथितां पतिनिन्दां श्रुत्वा दुःखिता पार्व्वती शिवसमीपमागत्य सर्व्वमाविश्चकार इत्यादिविवरणं। २७शे, शिवाय गो-हिरण्यादिदानफलं। २८ शे, शिवपूजाविधिः। २९ शे, कुवेरपद्मचूड़ावरप्रदानं। ३० शे, वाराणसीमाहात्म्यं। ३१शे, दधीचमाहात्म्यं। ३२ शे, दक्षयज्ञविनाशवर्णनं। ३३ शे, हयोत्पत्तिवर्णनं। ३४शे, उपमन्युवरप्रदानं। ३५शे, सुकेशवरप्रदानं। ३६शे, पितृप्रश्नः। ३७शे, नरकसङ्ख्याकीर्त्तनं, नरकभीतिवर्णनञ्च। ३८शे, शाल्मलीनामनरकवर्णनं। ३९शे, कालसूत्रकनरकवर्णनं। ४०, कुम्भीपाकनरकवर्णनं। ४१, असिपत्रवनाख्यनरकवर्णनं। ४२, वैतरणीनरकवर्णनं। ४३, अमोघनरकवर्णन। ४४, पद्माख्यनरकवर्णनं। ४[illegible]. महापद्माख्यनरकवर्णनं, रौरवनरकवर्णनञ्च। ४६, महारौरवनरकवर्णनं। ४७, तमोनामनरकवर्णनं। ४८, [illegible]स्तमोनामनरकवर्णनं। ४९, यमगीताकथनं। ५०, संसारपरिवर्त्तनकथनं। ५१, सुकेशमाहात्म्यं। ५२, नरकाभावोपायवर्णनं। ५३, दुर्गातपोवर्णनं। ५४, ब्रह्मप्रयाणवृत्तान्तं। ५५, ब्रह्मागमनवृत्तान्तं। ५६, दुर्गावरप्रदानं। ५७, सप्तर्षोपाख्यानं। ५८, ब्रह्मदत्तस्य राज्ञो वृत्तान्तं। ५९. कौशिकीसम्भववर्णनं। ६०, कौशिक्या विन्ध्यगिरिगमनवृत्तान्तं। ६१, दैत्योद्योगवर्णनं। ६२, सुन्ददैत्यवधवर्णनं। ६३, असुरविजयवर्णनं। ६४, असुरोद्यमवर्णनं। ६५, ६६, देव्या कौशिक्या सह असुराणां युद्धवृत्तान्तं। ६७, कौशिक्यभिषेचनं। ६८, कौशिकीदेहसम्भवा या देव्यस्ता देशेषु नगरेषु च देवा न्यवेशयन् इत्यादिवृत्तान्तं। ६९, पार्व्वत्या सह हरस्य मन्दरगमनवृत्तान्तं। ७०, ७१, नारसिंहेन हिरण्यकशिपुवधवृत्तान्तं। ७२, स्कन्दोत्पत्तिवर्णनं। ७३, अन्धकोत्पत्तिविवरणं। ७४, अन्धकवरप्रदानं। ७५, हिरण्याक्षस्य स्वपुरप्रवेशवृत्तान्तं। ७६, हिरण्याक्षस्य सभाप्रवेशवृत्तान्तं। ७७, असुरयागवर्णनं। ७८—१०६, अष्टसप्तत्यध्यायावधि षडुत्तरशताध्यायपर्य्यन्तं देवासुरयुद्धवर्णनं। १०७, वराहोत्सववर्णनं। ११८, वराहप्रयाणवृत्तान्तं। १०९, महादेवस्य सुमेरुगमनवृत्तान्तं। ११०, दानफलनिरूपणं। १११ एकभक्तादिव्रतफलकथनं। ११२, स्त्रीणां धर्म्मनिरूपणं। ११३, अमृताक्षेपवर्णनं। ११४, अमृतमन्थने नीलकण्ठोपाख्यानं। ११५, विष्णुना अमृतेऽपहृते असुरैः सह देवानां युद्धं। ११६, ११७, वामनप्रादुर्भावः। ११८, शुक्रवासवसंवादः। ११९-१२०-१२१, वामनप्रादुर्भावे तीर्थयात्रावर्णनं। १२२, सैंहिकेयवधवर्णनं। १२३, हरिश्चन्द्रनिर्देशः। १२४, महादेवात्परशुरामवरप्राप्तिवर्णनं। १२५, वसुधाप्रतिष्ठावर्णनं। १२६, १२७, १२८, गङ्गावतरणवृत्तान्तं। १२९—१४८ ऊनत्रिंशदधिकशताध्यायावधि अष्टचत्वारिंशदधिकशताध्यायपर्य्यन्तं अन्धकासुरपराजयवृत्तान्तं। १४९,१५०,

१५१, पार्व्वत्या पृष्टेनाशोकतरोः परिग्रहणवृत्तान्तं। १५२, शूलिनो धर्म्मपद्धतिकथनं। १५३, महादेवकण्ठस्य विषाग्नीलत्वकथनं। १५४, भस्मरजसः कथं विलेपनत्वं इति पार्व्वतीप्रश्ने शिवोत्तरं। १५५, जगत्प्रभोस्तव कथं श्मशानवासित्वं इति पार्व्वतीप्रश्ने शिवोत्तरं। १५६, सुगन्धजलादिना शिवस्नापनफलकथनं। १५७,१५८, १५९, पुण्यायतनफलं। १६०, भैरवोत्सवकथनं। १६१, विनायकोत्पत्तिः। १६२, स्कन्दोत्पत्तिः। १६३, स्कन्ददर्शनार्थं देवादीनामागमनवृत्तान्तं। १६४, स्कन्दविनाशार्थं इन्द्रेण मातृगणप्रेरणं। १६५, स्कन्देन सह इन्द्रस्य युद्धवृत्तान्तं। १६६,१६७, स्कन्दस्य देवसेनापतित्वविवरणं। १६८, स्कन्दाभिषेकवर्णनं। १६९, स्कन्दाभिषेकशेषः। १७०, १७१, १७२, १७३, तारकासुरवधविवरणं। १७४, स्कन्दं प्रतिइन्द्रवाक्यं। १७५, महिषासुरवधविवरणं। १७६, महेश्वरनामानि। १७७, महेश्वरस्तुतिः। १७८, क्षीणायुषं श्वेतमानेतुमागतानां यमदूतानां शङ्कुकर्णेन प्रत्याख्यानं। १७९, कालञ्जरायतनवृत्तान्तं। १८०, १८१, यमनर्म्मीवनवृत्तान्तं। १८२, देवायतनोद्देशः। १८३, भद्रेश्वराख्यानं। १८४, देवदारुवने महादेवस्थानमाहात्म्यवर्णनं। १८५, आयतनवर्णनं। १८६, मयवरदानं। १८७, त्रिपुरवर्णनं। १८८,--१९५, अष्टाशीत्यधिकशताध्यायात् पञ्चनवत्यधिकशताध्यायपर्य्यन्तं त्रिपुरवधवृत्तान्तं। १९६, शौचवधवर्णनं। १९७, शौचसञ्जीवनं। १९८, १९९, प्रह्लादयुद्धं। २००, प्रह्लादविजयः। २०१, हिमवत्सम्भाषणं। २०२, गिरिवाक्यं। २०३, २०४, गिरिपक्षच्छेदवृत्तान्तं। २०५, मेघोत्पत्तिः। २०६, पक्षच्छेदनवृत्तान्तश्रवणफलं। २०७, २०८, नारायणेन सह प्रह्लादयुद्धोद्योगः। २०९, अनुह्रादवधवृत्तान्तं। २१०, नारायणेन चक्रवृष्टिवर्णनं। २११, प्रह्लादासरक्रमः। २१२, परमदैवतवचनं। २१३, दानवैः सह देवानां युद्धवृत्तान्तं। २१४, प्रह्लादतपश्चरणं। २१५, असुरप्रयाणोत्पातविवरणं। २१६, प्रह्लादनारायणयुद्धे इन्द्रागमनवृत्तान्तं॥

No. 2054. यतीन्द्रमतदीपिका। Substance, country-made paper, 13 × 5½ inches. Folia, 25. Lines, 11 on a page. Extent, 937 slokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1894, Sk. 1759. Place of deposit, Calcutta, Governmen of India; also another copy at Berhampur, Bábu Rámadása Sena. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yatindramata-dípiká. A summary of the dualistic form of the Vedánta doctrine. By S'rínivásadása, son of Govinda Ácharya. The work is divided into 10 chapters, and treats of (1) Perception; (2) Inference; (3) Testimony; (4) Nature; (5) Time; (6) Eternal attributes; (7) Intellect; (8) Created beings; (9) God; and (10) Immateriality.

Beginning. श्रीवेङ्कटेशं करिशैलनाथं श्रीदेवराजं घटिकाद्रिसिंहम्।
कृष्णेन साकं यतिराजमीडे स्वप्ने च दृष्टान् मम देशिकेन्द्रान्॥१॥
यतीश्वरं प्रणम्याहं वेदान्ताचार्य्यं मद्गुरुं।
करोमि बालबोधार्थं यतीन्द्रमतदीपिकां॥२॥

श्रीमन्नारायण एव चिदचिद्विशिष्टाद्वैतं तत्त्वं भक्तिप्रपत्तिभ्यां प्रसन्नः स एव उपायः। अप्राकृतदेशविशिष्टः स एव प्राप्य इति वेदान्तवाक्यैः प्रतिपादयतां व्यास-बोधायन-गुहदेव-भारुचि-ब्रह्मानन्दि-द्रविडाचार्य्य-श्रीपराङ्कुशनाथ-यामुन-मुनियतीश्वरप्रभृतीनां मतानुसारेण बालबोधार्थं वेदान्तानुसारिणी यतिपतिमतदीपिकाख्या शारीरकपरिभाषा सा यथेष्टपाठवशाभि-लाषया यथामति संक्षेपेण प्रकाश्यते।

End. वस्तुतस्तु वेदान्तानां चिदचिद्विशिष्टाद्वैतमेकमेव ब्रह्मेति तात्पर्य्यं अत एव चिदचिद्विशिष्टं ब्रह्मैकमेवेति मत्वा भगवान् बादरायणः अथातो ब्रह्मजिज्ञासेत्युपक्रम्य तमेव प्रकारं निरूपितवान् अतः चिदचिद्विशिष्टो ब्रह्मशब्दवाच्यो विष्ण्वाख्यः परवासुदेवो नारायण एवैकं तत्त्वमिति विशिष्टाद्वैतवादिनां दर्शनमिति सिद्धं॥

इति विविधविचित्रे सोऽनभिय प्रकाशं धनगुरुवरदासेनोक्तमादाय शास्त्र।
यतिपतिमतदीपं वेदवेदान्तसारं स भवति मतिमान् यः सत्कटाक्षैकलक्ष्यः॥

Colophon. इति श्रीवाधूलकुलतिलकश्रीमन्महाचार्य्यस्य प्रथमदासेन श्रीमद्वेङ्कटगिरि-नाथपदकमलसेवापरायणस्वामिपुष्करिणीगोष्टि वन्दार्य्यसूनुना श्रीनिवासदासेन विर-चितायां यतीन्द्रमतदीपिकायामद्रव्यपरिच्छेदो नाम दशमोऽवतारः॥

विषयः। श्रीमन्नारायण एव चिदचिद्विशिष्टाद्वैतं तत्त्वं इति प्रतिपादयतां व्यास-बोधाय-न-गुहदेव-भारुचि-ब्रह्मानन्दि-द्रविडाचार्य्य-श्रीपराङ्कुशनाथ-यामुन-मुनियतीश्वरप्रभृतीनां मता-नुसारेण बालबोधार्थं संक्षेपतो दशभिः परिच्छेदैर्वेदान्तमततात्पर्य्यकथनं। तत्र १—मे परि-च्छेदे, प्रत्यक्षनिरूपणं। २-ये, अनुमाननिरूपणं। ३-यें, शब्दनिरूपणं। ४-थें प्रकृतिनिरूपणं। ५ मे, कालनिरूपणं। ६ठे नित्यविभूतिनिरूपणं। ७-मे, बुद्धिनिरूपणं। ८-मे, जीवनिरूपणं। ९-मे-ईश्वरनिरूपणं। १०-मे, अद्रव्यनिरूपणं॥

No. 2055. दीपप्रकाशः। Substance, country-made paper, 9 × 4¼ inches. Folia, 42. Lines, 8—10 on a page. Extent, 1,036 ślokas. Character, Náarga. Date, Sm., 1785. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Dípa-prákáśa. On dedication of lighted lamps to the goddess Rájarájeśvarí according to Tántric rules. By Premanidhi S'armá.

Beginning. अगाधापगाऽव्येसरणकरणे सुन्दरतरी
तरीभूतोऽरातिव्रजजलगमत्तामाममथने ।
करी मर्त्यामर्त्याद्युत्तमतरीभूतधिषणा-
दरीदाहप्रेमाभिव जयति दीपात्मकहरिः ॥ १ ॥

End. यस्योद्योतमती सती गुणवती माता पितोमापति-
र्नामप्रेममिधीति पन्यकुलभूः कूर्माचलो जन्मभूः ।
स्वपार्श्वं क्ततवीर्य्यजात्मजपदं भूम्नात्तिवम्नभू-
द्वचामन्दवनेऽमुना निवसता दीपप्रकाशः क्ततः ॥

Colophon. इति श्रीप्रेमनिधिशर्म्मनिर्म्मितो दीपप्रकाशः सम्पूर्णतामगमत् ॥

विषयः । तन्त्रोक्तनियमेन श्रीराजराजेश्वरोदेश्यकदीपदानविधिकीर्त्तनं ॥

No. 2056. शब्दप्रकाशः वा दीपप्रकाशटिप्पनम् । Substance, country-made paper, 9 × 3¾ inches. Folia, 120. Lines, 10 on a page. Extent, 3,210 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

S'abdaprakáśa, alias **Dípaprakáśa-ṭippana.** A commentary on the work noticed under the last preceding No. by the author himself.

Beginning. प्रणम्येष्टदेवं शिवादेरपीष्टप्रदं राजराजेश्वराख्यं रमेशं ।
स्वदीपप्रकाशस्थितक्लिष्टशब्दप्रकाशं तनोम्यद्य बालानुरोधात् ॥ १ ॥

अथ नानातन्त्रपन्थालोचनतद्युक्त्यादिकरणकोशपरस्तारेण श्रीराजराजेश्वरोपासकजनश्रेणी-भूरीणोपकारादिद्वारा श्रीस्विष्टदेवोपासनाप्रसादमाकाङ्क्षमाणो दीपप्रकाशनामानं सान्द्रदीप-प्रकाशकतयान्वर्थं शिखरिणीस्रग्धराशार्दूलविक्रीडितच्छन्दोनिबद्धस्तोकसमुदायात्मकं ग्रन्थं चिकीर्षुस्तत्समाप्तिप्रतिबन्धकप्रत्यूहव्यूहविध्वंसनार्थं स्वेष्टदेवस्य दीपप्रियतया तदात्मकतया स्मरण-स्याधिकतरं प्रसादहेतुत्वमभिप्रेत्य दीपप्रकाशनिर्माणे दीपात्मकतयैव स्मरणस्योचिततमत्वं मत्वा च तथा स्मरणनमस्काराद्यात्मकं मङ्गलं कृत्वा शिष्यशिक्षायै निबध्नाति । अगाधेत्यादि ।

End. अस्ति हि उत्तरस्यां दिशि मुक्तिक्षेत्रसविधे ता + मेतिप्रसिद्धपर्व्वतदेशाना-मधिपतिः श्रीमत्कैवल्यदेवसाद्दीयकपाप्राप्तभूमिष्टसिध्यामसवदादिसेवापूर्व्वकं काश्यां निवसतेति वर्णितार्थः । तथा च जन्मभूमिं भिन्नं स्थितिस्थानं भिन्नं निवासस्थानञ्च भिन्नं ग्रन्थकरणञ्च दीप॰

प्रकाशः दीपस्य पूर्व्वोपदिष्टस्य प्रकाशः प्रकटनं दीपप्रकाशनामा ग्रन्थश्च कृतोऽनुष्ठितो बुद्धिपूर्व्वकं न तत्कस्मात्ज्ञात इत्यर्थः।

इत्थं शब्दप्रकाशस्मरणकरणया राजराजेश्वरस्य
श्रीयामीशार्थदातुर्मगजलधिरसद्माशके माघमासे।
कृष्णाष्टम्यां प्रपूर्णः परपरत्वचिरार्थस्य नाभावशेषो
मूलं मूलस्य यत्नादरणमिह परं त्वस्ति संक्षेपग्राह्यं॥ १॥
अस्माभिः सकलः प्रयोग उदितो रत्नाकरे स्पष्टतो
मूलं भक्तितरङ्गिनीत्यभिहिते ग्रन्थेऽखिलं दर्शितं।
तत्संक्षेपतश्चिरतोषफलदं दीपप्रकाशे स्थिता
कष्टा शब्दततिः प्रकाशिततरार्था साम्प्रतं निर्मिता॥ २॥
साम्नायार्थं नृणां सम्प्राप्तानुष्ठितादितो ग्रन्थात्।
दीपप्रकाशकर्त्तुर्नोत्रासाध्यं किमप्यस्ति॥ ३॥
दीपप्रकाशे हि मनोऽस्ति यस्य शब्दप्रकाशेऽपि मनोऽस्तु तस्य।
शब्दप्रकाशेन विना न नृणां दीपप्रकाशे भविता प्रवेशः॥ ४॥
यस्योद्योतमती सती गुणवती माता पितामापति-
र्नाम प्रेमनिधीति पत्यकुलभूः कूर्म्माचलो जन्मभूः।
सूपास्यं कृतवीर्थ्यजात्मजपदं भूष्टम्सलैवम्मम-
इत्यानन्दवनेऽमुना निवसता शब्दप्रकाशः कृतः॥ ५॥

Colophon. इति श्रीमत्प्रेमनिधिशर्म्मनिर्म्मितदीपप्रकाशटिप्पनभूतशब्दप्रकाशग्रन्थः सम्पूर्णः॥

विषयः। स्वकृतदीपप्रकाशस्थितकृष्टशब्दार्थानां प्रकटीकरणं।

No. 2057. योगशास्त्रं। Substance, country-made paper, 11¾ × 4½ inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 126 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India; also another copy at Murshidábad, Jápharaganj, Gopáladása Mahanta. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yoga-śástra. A brief exposition of the Yoga aphorisms of Patañjali. The codex is defective, and the name of the author of the work cannot be made out.

Beginning. (आद्यपत्रं नास्ति)। धिगसोगरापायाभावस्य व्यचिन्त्यासुन (?) संशय-प्रमादालस्याविरति-भ्रान्तिदर्शनालब्धभूमिकत्वानवस्थितत्वानि।

End. कैवल्यं स्वरूपप्रतिष्ठा वा चितिशक्तेरिति।

Colophon. इति योगशास्त्रे कैवल्यपादश्चतुर्थः ॥ समाप्तः।

विषयः। पातञ्जलयोगसूत्रतात्पर्य्यविषयीभूतार्थस्य संक्षेपेण कथनं ॥

No. 2058. योगमणिप्रभा वा पातञ्जलयोगसूत्रवृत्तिः। Substance, country-made paper, 11¼ × 4¼ inches. Folia, 60. Lines, 9 on a page. Extent, 1,134 ślokas. Character, Nagara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yogamaṇi-prabhá. A commentary on the Yoga aphorisms of Patanjali. By Rámánanda Sarasvatí, pupil of Govindánanda. It follows the Pátanjala-bháshya.

Beginning. वन्दे क्लेशादिसंस्पृष्टं पुराणपुरुषं हरिं।
प्रकृत्या प्रीतया युक्तं योगेशं योगदायिनं ॥
पतञ्जलिं सूत्रकृतं प्रणम्य व्यासं मुनिं भाष्यकृतश्च भक्त्या।
भाष्यानुगां योगमणिप्रभाख्यां वृत्तिं विधास्यामि यथा मतिश्च ॥
इह खलु भगवान् पतञ्जलिः प्रेक्षावत्प्रवृत्त्यङ्गशास्त्रप्रतिपाद्यं दर्शयति ॥
अथ योगानुशासनम् ॥

End. वक्ताहं प्रमादनिरतः क्व वाक्यमेतद् गुरोरिदं।
नूनं महात्मनां दीने मतश्चित्त कृपान्वितं ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यगोविन्दानन्दभगवत्पूज्यपादशिष्य-श्रीरामानन्दसरस्वतीकृतौ पातञ्जलसूत्रवृत्तौ योगमणिप्रभाख्यायां कैवल्यपादश्चतुर्थः समाप्तः ॥

विषयः। पातञ्जलयोगसूत्रस्य भाष्यानुगतव्याख्यानं ॥

No. 2059. पथ्यापथ्यविबोधकः। Substance, country-made paper, 9 × 4¼ inches. Folia, 118. Lines, 8—10 on a page. Extent, 3,729 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1767. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Pathyápathya-vibodhaka. On diet and regimen. By Keyadeva Pandit, a Vadya by caste.

Beginning. नत्वैकं विश्वरूपं त्रिभुवनशरणं स्वर्गमोक्षैकहेतुं
शम्भुं वाग्देवताञ्च व्यवहरति यया विश्वमेतन्निताम्नं ।
यस्य ध्यानप्रसादात् प्रभवति पुरुषः सर्व्वकार्य्यस्य सिद्धिं
कर्त्तुं तं देववन्द्यं स्फुरदुरगवरस्फारहारं गणेशं ॥ १ ॥
भारद्वाजपवित्रगोत्रतिलकः श्रीपद्मनाभोऽभव-
द्वेदव्याकृतिनाटकागमकथालङ्कारपारङ्गमः ।
तत्पुत्रो गुणभूषितः समभवत् श्रीशार्ङ्गनामा भिषक्
येन प्राणिगदो गदैरपहृतोऽसौ सर्व्वविद्यालयः ॥ २ ॥
तत्पुत्रः कैयदेवोऽस्ति वैद्यशास्त्रविशारदः ।
मणिरत्नाकरो येन कृतोऽल्पो नाम सागरः ॥
नामरत्नाकरोक्तानां द्रव्याणाञ्च रसादिषु ।
पथ्यार्थं क्रियते तेन पथ्यापथ्यविबोधकः ॥ ३ ॥

End. ओजः कान्तिर्बलं पुष्टिस्तुष्टिस्तूपचयः स्मृतः ।

Colophon. इति श्रीवैद्यकैयदेवपण्डितविरचिते पथ्यापथ्यविबोधके मिश्रवर्गोऽष्टमः सम्पूर्णोऽयं ॥

विषयः । पथ्यापथ्यविवेचनं ॥

No. 2060. न्यायकुसुमाञ्जलिप्रकरणम् । Substance, country-made paper, 13½ × 6¼ inches. Folia, 37. Lines, 13—14—15—18 on a page. Extent, 2,368 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Verse. Correct.

Nyáya-kusumáñjali-prakaraṇa. A polemical disquisition on the existence of God, refuting all atheistical doctrines. By Udayana Ácháraya. The work comprises a metrical portion, and a prose paraphrase. The former has been published with a translation into English by Professar E. B. Cowell. The latter is scarce. The codex under notice contains both the parts.

Beginning. सत्पक्षप्रसरः सतां परिमलप्रोद्बोधबद्धोत्सवो
विम्लानो न विमर्द्दनेऽमृतरसप्रस्यन्दमाध्वीकभूः ।

ईशस्यैष निवेशितः पदयुगे भ्रूयमानं भ्रम-
चेतो मे रमयत्वविघ्नमनघः न्यायप्रसूनाञ्जलिः ॥
स्वर्गापवर्गयोर्मार्गमामनन्ति मनीषिणः ।
यदुपास्तिमसावत्र परमात्मा निरूप्यते ॥

End. इत्येष नीतिकुसुमाञ्जलिरुज्ज्वलश्री-
र्यद्वासयेदपि च दक्षिणवामकौ द्वौ ।
नो वा ततः किममरेशगुरोर्गुरुस्तु
प्रीतोऽस्त्वनेन पदपीठसमर्पणेन ॥

Colophon. इत्याचार्य्यश्रीमदुदयनविरचितन्यायकुसुमाञ्जलिप्रकरणं समाप्तं ।

विषयः । ईश्वरे विप्रतिपन्नानां चार्व्वाक-मीमांसक-सौगत-दिगम्बर-साङ्ख्यानां मतं श्रीमदुदयनाचार्य्येणानेन गद्य-पद्योभयात्मकेन प्रबन्धेन निराकृतं ।

No 2061. यजुर्वल्लभः । Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 81. Lines, 11—12 on a page. Extent, 2,065 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1811. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Yajurvallabha. This is a part of the 'Áhnika-paddhati,' a comprehensive work on the duties of householders. By Vitthala Díkshita. The part under notice comprises three chapters, and treats of, 1st, daily religious duties, 2nd, the sacraments, (*sañakáras*) 3rd, Ádhána or domestic fire worship. All those have been treated according to the rules of the Yajur Veda.

Beginning. योगिनो यं प्रपश्यन्ति हृदाकाशे सनातनं ।
\+ + + + + + वन्दे देवकीनन्दनं हरिं ॥
यस्मान्न कर्मसरण्यामाह्निकं प्रथमं ततः ।
संस्कारं दीनावसथ्य विधिः काण्डैरत्रं ब्रुवे ॥

End. ततो ब्राह्मणभोजनं संकल्पयेत् । इत्याग्रयणपद्धतिः समाप्ता ॥

Colophon. इति श्रीविट्ठलदीक्षितनिबन्धायामाह्निकपद्धतौ यजुर्वल्लभाख्यायां आवसथ्याधानं सपरिकरं नाम तृतीयः खण्डः समाप्तः ॥ ३ ॥

विषयः । अत्र खण्डत्रयं वर्ण्यते तत्र प्रथमे यजुर्व्वेदाह्निककृत्यप्रयोगः । द्वितीये यजुर्वेदान्तसंस्कारप्रयोगः । तृतीये यजुर्वेदान्तावसथ्याधानप्रयोगः ॥

No. 2062 हौत्रिकपद्धतिः, यजुर्वेदोक्ता। Substance, country-made paper, 8¼ × 4 inches. Folia, 36. Lines, 8 on a page. Extent, 592 ślokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1705. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Hautrika-paddhati. A guide-book for the performance of the Hautrika or fire sacrifices according to the Yajur Veda. Anonymous.

Beginning. होत्रं करिष्यन् संचरेण प्रविश्यापश्वनीयं।

End. आसो वा तदुपांशु तदुपांशु॥

Colophon. इति यजुर्वैदिके हौत्रिके पञ्चमोऽध्यायः॥

विषयः। यजुर्वेदोक्तहौत्रिककर्मप्रपञ्चनं।

No. 2063. देवीमाहात्म्य-टीका। Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 92. Lines, 7 on a page. Extent, 2,598 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lálagola, Post Dighápati, Zilá Rájasáhi, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Devímáhátmya-tíká. A commentary on the Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Puráṇa. By S'aṅkara S'armá.

Beginning. श्रीदुर्गायाः पदं नत्वा श्रीमच्छङ्करशर्म्मणा।

देवीमाहात्म्यटीकेयं क्रियते शिशुसम्मता॥

पूर्व्वं भगवद्वादरायणमुनेः शिष्यो जैमिनिर्नाम मुनिर्भारतविषये सन्दिग्धमना मार्कण्डेयं समुपागम्य भो मुनेभारतविषयेऽस्मत्सन्देहो दूरीक्रियतामित्यवदत्। — — — — — — —
— — — पक्षिण ऊचुः;—मार्कण्डेय उवाचेत्यादि।

End. सावर्णिर्भविता मनुरिति पुनराद्दृत्तिः समाप्तिं द्योतयति सम्प्रदायसिद्धत्वात्॥

Colophon. इति देवीमाहात्म्यटीका समाप्ता।

विषयः। मार्कण्डेयपुराणीयदेवीमाहात्म्यव्याख्यानं।

No 2064. अमरकोषमाला । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 250. Lines, 6 on a page. Extent, 5,906 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lálagola, Post Dighápati, Zilá Rájasáhí, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Amarakosha-málá. A paraphrase of the 'Námaliñgá nuśásana' of Amara Siñha. Author's name not made out. The work has been written in accordance with the rules of the Kalápa-vyákaraṇa.

Beginning. अनादिमध्यान्तमनीशमीशं प्रणम्यत + + दमुं गिरीशं ।
निबाढयोगार्थकमूलनीनां निबध्य कुर्म्मोऽमरकोषमालां ॥
उपाया बहवः सन्ति निबन्धाः पाणिनेर्द्दिशा ।
तथापि मादृशां यत्नः खलु कालापतुष्टये ॥
अत्र ग्रन्थारम्भे शिष्टाचारसिद्धार्थमशेषविघ्नविघातार्थञ्च अभीष्टदेवतायाः सेवनोपदेशेन प्रणामं दर्शयति यस्येत्यादि । हे धीराः स विष्णुः सेव्यतां भवद्भिरिति शेषः । इत्यादि ।

Colophon. समाप्तिसूचकवाक्यं नास्ति ।

विषयः । अमरकोषव्याख्यानं ।

No. 2065. दत्तकविवेकः । Substance, country-made paper, 18 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 5 on a page. Extent, 75 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lálagolá, Post Dighápati, Zilá Rájasáhi, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dattaka-viveka. A summary of the laws relating to adoption. By Súlapáṇi. It is one of several treatises the author wrote under the generic name of *Viveka*. He lived in the middle of the 12th century, and was a judge in the court of Lakshmaṇa Sena, of Bengal.

Beginning. अथ दत्तकविवेकः । तत्र याज्ञवल्क्यः ।
दद्यान्माता पिता वा यं स पुत्रो दत्तको भवेत् ॥
मनुः । माता पिता वा दद्यातां यमद्भिः पुत्रमापदि ॥
सदृशं प्रीतिसंयुक्तं स पुत्रो दत्रिमः सुतः ॥
प्रीतिसंयुक्तमित्यनेन बयोऽधिकपुत्रदाने पुत्रानुमत्यपेक्षा आपिता । इत्यादि ।

End. संस्कृतस्य कुलस्य वर्णगोत्रं भवत्युत ।
यथ देया तु कन्या स्यात् तद्वर्णस्य युधिष्ठिर ॥

Colophon. इति शूलपाणिकृतदत्तकविवेकः समाप्तः ।

विषयः । दत्तकपुत्रग्रहणकर्त्तव्यतातदधिकारादिनिरूपणं ।

No. 2066. छन्दोमञ्जरीटीका । Substance, foolscap-paper, 16 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 446 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lálagola, Post Dighápati, Zilá Rájasáhi, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, new. Prose. Correct.

Chhando-manjarí-ṭíká. A commentary on the *Chhando-manjarí,* an elementary treatise on versification. By Dátaráma.

Beginning. नत्वा वागीश्वरीपदं चतुर्व्वर्गफलप्रदं ।
छन्दोमञ्जरीटीका दातारामेण तन्यते ॥
यद्यस्याः कतिधा व्याख्या व्याख्याताः पूर्व्वसूरिभिः
तथापि बालबोधाय मयाप्याख्यायतेऽधुना ॥

ग्रन्थकारेण ग्रन्थस्य भङ्गीकृतकृष्णलीलावर्णनप्रधानतया महाकाव्यत्वादादौ शिष्टान्शिष्टो-चितेष्टदेवतानमस्कारकपं मङ्गलं वस्तुनिर्द्देशश्च कृतः । सर्गबन्धो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं । आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्द्देशो वापि तन्मुखमित्युक्तेः ।

ग्रन्थन् मञ्जरीत्वेन परिकल्प्य महाकविः ।
गङ्गादासस्वकारेमं स्तवकैः षड्भिरन्वितं ॥

देवमित्यादि ।

End. भाराक्रान्तेति । हरिः श्रीकृष्णो जयति जयतु तुष्मान्ते तिः । किम्भूतः, गर्व्वं जम्मं विलोक्य दृष्ट्वा जलदस्वनाकुलावक्षवीसंश्लेषोत्थं——

Colophon. परिसमाप्तिवाक्यादिकं नास्ति ।

विषयः । गङ्गादासकृतच्छन्दोमञ्जर्य्या व्याख्यानम् ।

No. 2067. शाक्तक्रमः । Substance, country-made yellow paper, 14 × 3 inches. Folia, 105. Lines, 5 on a page. Extent, 1,503 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Láṭora, Zilá Rájasáhí, Kumár Yogendranátha Ráya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

S'ákta-krama. A summary of Tántric rituals. By Purṇánanda Paramahaṅsa. The work is divided into 7 chapters, and treats of all

the leading rites and ceremonies which the followers of the S'ákta sect of the Trántrics are required to perform.

Contents: I. Proper place for Ekalinga. The Kúrmachakra diagram. Corpses, their varieties. Internal worship. Offering of water to the manes. Offering of Arghyas. Rosaries. The great internal worship. The great yajna.

II. Classification of worshippers. *Divya* or Celestial class. *Vira* or heroic class. *Pashu* or animal class. Listening, contemplation, &c. Means of knowing one's self. True knowledge. Conduct of the class called *China* or Chinese. Duties of Kaulas. Rules regarding the five M.'s S'akti defined. Routine of Kaulas. Duties on particular occasions.

III. Worship of virgins of different ages. Sacrifice of she-jackals. Worship of Kula. Recounting of rosaries. Sanctification of rosaries. Drinking for pleasure prohibited. Worship without spirituous drinks condemned.

IV. Purification of articles of worship. Identity of one's self. Articles of worship derived from bastards, &c.

V. The rite of Vijayá. Hermitage. Worship of shoes. Form of Kámakalá Secret worship. Purificatory rites. Rites on cremation grounds. Rite called Níla.

VI. Rites for becoming Víra. Worship of S'akti. Praise of nonduality.

VII. Diabolical rites for causing stupefaction, subjugation, &c. &c.

Beginning. नत्वा श्रीपरदेवताङ्घ्रियुगलं शान्तक्रमं कामदं
पूर्णानन्दयतिस्तनोति शिवयोस्तन्त्रानुसारक्रमात् ।
श्रीदीक्षागुरुपादपद्मयुगलध्यानात्मनो निर्मलो
द्वैतज्ञानविनाशनाय विदुषामामोदसंवृद्धये ॥
सहस्रारे महापद्मे प्रातः शिरसि निर्मले ।
पूर्णेन्दुमण्डलयुते शुद्धस्फटिकसन्निभं ॥
गन्धानुलेपितं शान्तं वरदाभयपाणिनम् ।
मन्दस्मितं निजगुरुं कारुण्येनावलोकितं ॥ इत्यादि ।

End. प्रसन्ना तेन गोप्तव्या कुलीनैः सिद्धिहेतवे ।
भावचूडामणिं वीक्ष्य कुलचूडामणिं तथा ।
तन्त्रचूडामणिं वीक्ष्य वीरतन्त्रकजामलं ॥

कुलार्णव प्रक्रमश्च वामकेश्वरसंज्ञितां ।
समयार्णमातृकाश्च उत्तरातन्त्रमेव च ॥
गुरूणाञ्च मतं ज्ञात्वा कालीतन्त्रं कुलार्णवं ।
पूर्णानन्देन गिरिणा कृतं श्रीपतिवासरे ॥
इषे कालाङ्कवेदेन्दुशाके मङ्गलवासरे ।
नित्यमुक्तस्वभावार्थं शाक्तक्रममनुत्तमं ॥

Colophon. इति श्रीपूर्णानन्दपरमहंसविरचिते शाक्तक्रमे सप्तमोऽंशः ॥

विषयः । १प्रथमांशे,—एकलिङ्गस्थानलक्षणं । कूर्म्मचक्रलक्षणं । कोमलचूड़कादिशवलक्षणं । अन्तर्यजनविधिः । तर्पणविधिः । अर्घ्यसाधनविधिः । जपविधिः । महान्तर्यजनविधिः । महायज्ञविधिः ।

२ये अंशे,—दिव्यादिभावनिरूपणं । दिव्यभावलक्षणादिकथनं । वीरभावलक्षणादिलक्षणं । पशुभावलक्षणादिकथनं । श्रवण-मनन-निदिध्यासनलक्षणादिकथनं । आत्मसाक्षात्कारोपायकथनं । तत्त्वज्ञानादिनिरूपणं । चीनाचारकथनादिकं । कौलिककर्त्तव्यकथनं । पञ्चमकारसाधनविधिः । शक्तिनिरूपणादिकं । कुलाचारलक्षणं । समयाचारलक्षणं ।

३ये अंशे,—कुमारीपूजाविधिः । तल्लक्षणादिकथनं । तत्र वत्सरसङ्ख्यया फलविशेषकथनं । शिवाबलिदानविधिः । कुलपूजनविधिः । मालाजपविधिः । मालाप्रतिष्ठाविधिः । कामतः सुरापाननिषेधः । मद्यादिहीनपूजाया निन्दितत्त्वकीर्त्तनं ।

४र्थे अंशे,—द्रव्यशुद्धिविधिः । आत्मस्वरूपनिरूपणं । कुण्डगोलोद्भवादिद्रव्यनिरूपणं ।

५मे अंशे,—विजयाकल्पकथनं । अवधूतक्रमकीर्त्तनं । पादुकापूजनविधिः । कामकलारूपकीर्त्तनं । गुप्तसाधनविधिः । कल्पपरश्चरणविधिः । श्मशानसाधनविधिः । नीलसाधनविधिः ।

६ष्ठे अंशे,—वीरसाधनपरश्चर्य्याविधिः । शक्तिपूजाविधिः । अद्वैततत्त्वप्रशंसा ।

७मे अंशे,—वश्यस्तम्भनादिविधिः । तत्र स्थानकालादिनिरूपणं । सर्व्वत्र देवीभावावश्यकतानिरूपणञ्च ।

No. 2068. पुराणसर्व्वस्वं । Substance, Palm-leaf, 40 × 2 inches. Folia, 325. Lines, 4 on a page. Extent, 8,910 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1677. Place of deposit, Viśe, Post Deṅgápáḍá, Zilá Rájasáhí, Bábu Lakshmíkánta Ráya. Appearance, old. Verse. Correct.

Puráṇa-sarvasva. A miscellany made up of extracts from the Puráṇas with comments thereon on history, geography, civil polity, various forms of worship, &c. By Govardhana Páṭhaka. It was compiled under the auspices of a Bengali zemindar of the name of Srísatya, who

had the title of Khan, in the year 1396 S'áka. This work is quite distinct from the one of this name noticed under No. 333 (I, 188).

Beginning. (प्रथमपत्रं नास्ति ।)

विधास्य तु महाराज विद्वान् पुत्रः पुरूरवाः ।
तेजस्वी दानशीलश्च यज्वा विपुलदक्षिणः ॥
ब्रह्मवादी पराक्रान्तः शत्रुभिर्युधि दुर्ज्जयः ।
आहर्त्ता चाग्निहोत्रस्य यज्ञानाञ्च महीपतिः ॥ इत्यादि ।

End. एतत् पुस्तं समाप्तं जनपदविदितं कारितं सत्यखाने-
र्दानैर्मानैर्विधानैरनुदिनमधिकं पण्डितान् पूजयित्वा ।
सर्व्वस्थाम्नं पुराणं परमशुभकरं भूषणं भूतलेऽस्मिन्
आचन्द्रार्कं शकाख्यादमनवकृतभक्चन्द्रसङ्ख्याशकाब्दे ॥
श्रीमद्गौडमहीमहीपतिपतिप्राप्तप्रसादोदयः
पुण्याः प्रीक्तनकर्म्मणोऽतिपद+++श्रीखानाङ्किता ...
पश्चात् श्रीशुभराजखानपदवी लब्धा धरामण्डले
जीयाडम्मरस्वरः कुलधरो धीरो गभीरो गुणैः ॥
पुराणसर्व्वस्वमिदं प्रयत्नादकारि गोवर्द्धनपाठकेन ।
मनोरमं पुण्यवतां जनानां श्रीसत्यखानस्य यशः प्रधानं ॥

Colophon. इति पुराणसर्व्वस्वं समाप्तं । शुभमस्तु शकाब्दाः १६००॥

विषयः । विविधपुराणसारमाकृष्य निर्म्मितोऽयं ग्रन्थराजः । तत्र ऐनोत्पत्तिकथनं । भुवनकोषवर्णनं । विशेषेण भूगोलकीर्त्तनं । ज्योतिर्मण्डलसन्निवेशसस्थानादिकथनं । तीर्थप्रकरणानि । तत्र विशेषेण गङ्गामाहात्म्यकीर्त्तनं । तर्पणप्रकरणं । दानप्रकरणं । व्रतप्रकरणं । जलदानप्रकरणं । आश्रयप्रकरणं । भक्तिप्रकरणं । मृत्युप्रकरणं । अस्थिप्रक्षेपप्रकरणञ्च । प्रयागादिप्रकरणं । वाराणसीमाहात्म्यं । गयामाहात्म्यं । जगन्नाथमाहात्म्यं । अष्टादशमहापुराणलक्षणादिकथनं । भारतसूत्रकथनं । रामायणसूत्रकथनं । चातुर्वर्ण्यचतुराश्रमधर्म्मनिरूपणं । तत्र सामान्यतः परिभाषाकथनं । धर्म्मस्वरूपकीर्त्तनं । वर्णधर्म्माः । ब्राह्मणमाहात्म्यं । ब्राह्मणादीनां जीविकादिनिरूपणं । वर्णसङ्करनिरूपणं । दशविधसंस्कारकथनं । विद्यादानविधिकथनमुखेन शिष्यादिलक्षणकीर्त्तनं । अभिवादनविधिः । ब्रह्मचारिविधिः । गार्हस्थ्यविधिः । तत्र स्त्रीलक्षणादिकथनं । पक्षलक्षणं । दारानुक्रमणविधिः । आवसथ्याधानविधिः । अग्निहोत्रादिविधिः । त्रिवर्गचिन्तनविधिः । विशेषेण प्रातःकृत्याद्याह्निककृत्यविधानं । विशेषेण शिवसूर्य्यादिपूजाविधिकथनं । भक्तिप्रकरणं । गुरुप्रकरणं । यात्राप्रकरणं । हरिहरादिस्तवनकीर्त्तनञ्च । दुर्गापूजाप्रकरणं । रुद्राक्षधारणादिमाहात्म्यं । गीतामाहात्म्य । विष्णुस्मरणप्रकरणं । स्मरणश्रवणादि-

माहात्म्यं । गोसेवादिविधिः । नित्यश्राद्धविधिः । आतिथ्यविधिः । भोज्याभोज्यनिरूपणं । प्रश्नादिविधिः । साध्वीधर्म्मकथनं । स्त्रीणां, व्यभिचारादिलक्षणं । स्त्रीणां व्रतप्रकरणं । वाणप्रस्थविधिः । यतिधर्म्मकीर्त्तनं । योगशास्त्रकथनं । तत्र विशेषत आसन-ध्यान-धारणा-प्राणायामादिलक्षणकथनं । याज्ञवल्क्यगीताकथनं । धर्म्मस्कन्धकथनं । विस्तरेण राजनीतिकीर्त्तनं । स्त्रीरक्षादिकामशास्त्रकथनं । व्यवहारविधिकथनं । तत्र विस्तरेण विचारप्रणालीकथनञ्च । परीक्षाविधिः । दण्डविधिः । सामान्यतो नीतिसारकथनं । कर्त्तव्यताप्रकरणं । कायस्थलक्षणं । धनुर्वेदकथनं । सङ्ग्रामलक्षणादिकथनं । मरकतादिरत्नपरीक्षाविधिः । तेषामुत्पत्त्यादिकथनञ्च । पुष्पराग-कर्क्केतन-पुलक-रुधिराक्षादिरत्नपरीक्षणं । लौहसंस्कारविधिः । अत्र बहुविधलौहभेदलक्षणादिनिरूपणं । वास्तुनिरूपणादिक । गजचिकित्साविधिकथनं । अश्वपरीक्षादिविधिः । द्रव्यगुणकथनं । नाट्यप्रकरणं । यन्त्रप्रकरणं । रागप्रकरणं । ज्योतिषप्रकरणम् । वृक्षरोपणविधिः । विक्रयविधिः । गोनिष्क्रमणप्रवेशनविधिः । धान्यवपनादिविधिः । भूकम्पादिमण्डलनिरूपणं । शाकुनज्ञानविधिः । अरिष्टनिरूपणं । उत्पातविवेकः । स्वप्नाध्यायकथन । श्राद्धप्रकरणं । सद्यमरणानन्तरणादिविधिः—अशौचान्तरकर्म्म । दानप्रकरणं । प्रायश्चित्तप्रकरण । महादानप्रकरणम् । संवत्सरकृत्यनिरूपणं । दुर्गोत्सवविधिः । सङ्क्रान्तिनिरूपणं । ग्रहणनिरूपणं । युगाद्यादिनिरूपणं । पञ्चमीकल्पे नागपञ्चम्यादिविधिः । कालदशादिलक्षणकथनं । विषचिकित्सा । एकादश्यादिव्रतविधिः । अशौचनिरूपणं द्रव्यशुद्धिनिरूपणं । भविष्यकथनं । प्रश्नादचरित्रकीर्त्तनञ्च ।

No. 2069. दानरत्नाकरः । Substance, Palm-leaf, 19 × 2 inches. Folia, 128. Lines, 6 on a page. Extent, 2,304 slokas. Character, Bengali Date, Sk. 1707. Place of deposit, Lálora, Dighápati, Zilá Rájasáhí, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Dána-ratnákara. A summary of the laws relating to the consecration of various kinds of gifts. By Chaṇdes'vara Ṭhakkura, minister of war and peace, and son of Vires'vara, who held the same office under some king or other whose name is not given. The author says he compiled the work after performing the rite called *Túlápurusha*, on the banks of the Vágvatí river in Nepal. The work is one of seven which he compiled under the generic name of *Ratnákara*. The specific names of the others were *Kritya, Vyavahára, S'uddhi, Pújá, Vivála* and *Grihastha*, treating severally of periodical rites, Judicature, purification, worship, inheritance, and domestic duties.

Beginning. तत् पातु लोचनं शम्भोः प्रियाश्लेषनिमीलितं ।
उन्नं सरजनीनाथनिद्राणमिव नीरजं ॥
अविद्याम्भोजरागाशीबडलुपरमलोद्भूतरागेत्त्वरं से-

वल्मीकद्रुमभूघोषप्रतिविगलद्विधैः प्राप्तमैरप्रज्ञानां ।
लक्ष्मीं विश्वम्भरायाः स्फुटमकृत,कृती यो महादानदानैः
श्रीमच्चण्डेश्वरोऽयं रचयति रुचिरं दानरत्नाकरं सः ॥
श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणा मतिमतानेन प्रसन्नात्मना
नेपालाखिलभूमिपालजयिना धर्म्मेषु दुग्धाब्धिना ।
वाग्मत्याः सरितस्तटे सुरधुनीसाम्य दधत्याः शुचौ
मार्गे मासि यथोक्तपुण्यसमये दत्तास्तुलापूरुषाः ॥
यस्य दानातिरेकेण लोके निर्ज्जितगौरवः ।
कल्पद्रुमः पारिजातः कामधेनुः क्वचित् क्वचित् ॥
यथोक्तमपि यद्दानं कृत्यरत्नाकरे पुनः ।
मासादिकृत्यसामस्त्यं गौरवात्तदुदीरितं ॥
दानविधि+ +दानस्वरूपस्य निरूपणं ।
देयादेयं+रक्तोऽत्र पात्राणां कथनं ततः ॥
महादानानि सर्व्वाणि गोसहस्रमनन्तरं ।
धान्यादिशैलदानानि गुड़धेन्वादिकानि च ॥
गवां स्वरूपतो दानं ततो हेमाश्वीपरं ।
हषकृष्णाजिने तद्दानं भूमिसुवर्णयोः ॥ इत्यादि ।

End. नायको विनायकः यक्षराट् कुवेरः ।
अथ वा दिग्गजाः कार्य्यास्तत्रापि कथयामि ते ॥
यद् द्वारं सम्मुखं तस्य देवीं तत्र प्रतिष्ठापयेत् ।
नायकं नायकं कुर्य्याद् द्वाराभ्यां मध्यतः स्थितं ॥
यः पर्शुरामबलिकर्णरघुप्रवीर-
जीमूतवाहनदधीचिशिबीन् विचिन्त्य ।
दीर्घोर्द्धनिःश्वसितधूसरिताधरश्री-
रास्ते क्षणं स्तिमितभावमलक्ष्यदृष्टिः ॥
मग्ना म्लेच्छमहार्णवे वसुमती येनोद्धृता लीलया
विध्वस्तावनिवैरिणः क्षितिभुजां लक्ष्मीः समासादिता ।
दत्तः कर्व्वटकोत्तयोऽर्थिनिवहे चण्डेश्वरेणोच्चकै-
र्धर्म्मस्याभ्युदयाय तेन विहितः श्रीदानरत्नाकरः ॥
श्रीकृत्यदानव्यवहारशुद्धिपूजाविवादेषु तथा गृहस्थे ।
रत्नाकरा धर्म्मभवो निबद्धाः कृतातुलापूरुषदेन सप्त ॥

रसगुणभुजचन्द्रैः सम्मिते शाकवर्षे
सहसि धवलपक्षे वाग्वतीसिन्धुतीरे ।
अदित तुलितमुच्चैरात्मना स्वर्णराशिं
निधिरखिलगुणानामत्र+सामनाथः ॥

Colophon. सप्रक्रियमहामात्यविग्रहिकठक्कुरश्रीवीरेश्वरात्मजसप्रक्रियमहामात्यविग्रहिकठक्कुरश्रीचण्डेश्वरविरचितो दानरत्नाकरः समाप्तः । शकाब्दाः १००७ ।

विषयः । दानविधिनिरूपण । दानस्वरूपकीर्त्तनं । देयादेयनिरूपणं । पात्रविवेचनं । महादानानि । शुद्धकालादिकथनं । मण्डपादिनिर्म्माणविधिः । तत्र कुण्डलिशाखादिपरिमाणकथनं । हिरण्यगर्भमहादानविधिः । एवं ब्रह्माण्डदानं । कल्पपादपदानं । गोसहस्रदानं । कामधेनुदानं । हिरण्याश्वरथदानं । पञ्चलाङ्गलदानं । पृथिवीदानं । विश्वचक्रदानं । कल्पलतादानं । सप्तसागरदानं । रत्नधेनुदानं । महाभूतघटदानं । पद्मपुराणीयब्रह्माण्डदानं । शिवाय धेनुगोसहस्रदानं । तिलद्रोणशतदानं । पर्व्वतदानं । लवणाचलदानं । गुडाचलदानं । सुवर्णाचलदानं । तिलाचलदानं । घृताचलदानं । रत्नाचलदानं । रजताचलदानं । शर्कराचलदानं । गुडधेनुतिलधेन्वादिदानं । उभयतोमुखीदानं । वरवृषभदानं । कृष्णाजिनदानं । भूमिदानं । स्वर्णदानं । विद्यादानं । तत्र लिखनविधिः । विद्याधारशरयन्त्रविधिः । पत्रसञ्चयविधिः । मसीनिर्म्माणविधिः । पीतरक्तहरितकृष्णभेदेन तस्याश्चातुर्विध्यकथनं । लेखनीपट्टनिर्म्माणविधिः । आदर्शारोपणविधिः । शोधनविधिः । पाठक्रमविधिकथनञ्च । आरोग्यदानविधिः । अभयदानविधिः । द्विजस्थापनविधिः । कन्यादानविधिः । अन्नदानविधिः । मासदानविधिः । ऋतुदानविधिः । तिथिदानविधिः । नक्षत्रदानविधिः । मृत्युञ्जयोक्तदानविधिः । यमसहिषदानविधिः । कालपुरुषदानविधिः । रेवन्ताश्वदानविधिः । वापीकूपतड़ागादिविधिः । वृक्षादिप्रतिष्ठाविधिः । आश्रमदानविधिः । प्रतिश्रयदानविधानञ्च ।

No. 2070. अशौचदीपिका । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 406 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyár, Post Sindá, Zilá Rájasáhí, Pandit Madhusúdana S'iromani. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Aśaucha-dípiká. An epitome of the rules regarding personal impurity resulting from birth, or death, or other causes. By Viśveśvara Bhaṭṭáchárya.

Beginning. विलोक्य धर्म्मशास्त्राणि विचार्य्याशौचसङ्करान् ।
विश्वेश्वरेण सङ्क्षिप्य क्रियतेऽशौचदीपिका ॥

तत्र मनुः । शुध्येद् विप्रो दशाहेन द्वादशाहेन भूमिपः ॥ इत्यादि ।

End. इति इन्दुमतिवचनं सकुल्याः समानोदकाः गोत्रजा निरुत्तमसमानोदकभावाः ।

Colophon. इति विश्वेश्वरभट्टाचार्य्यविरचिता अशौचदीपिका समाप्ता ।

विषयः । जननमरणसङ्करायशौचनिरूपणं । सापिण्ड्यादिनिरूपणं । श्राद्धाधिकारिकथनादिकञ्च ।

No. 2071 अशौचसङ्ग्रहः । Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 15. Lines, 6 on a page. Extent, 304 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viśe, Post Deṅgápáḍá, Zilá Rájasáhí, Bábu Lakshmikánta Ráya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Aśaucha-saṅgraha. An epitome, like the last, on the subject of personal purification. By Chaturbhuja Maháchárya.

Beginning. श्रीमन्नृसिंहपादाब्जमधुलुब्धमधुव्रतः ।
अशौचसङ्ग्रहं चक्रे महाचार्य्यश्चतुर्भुजः ॥

अथ जननाशौचं । जनने विप्रस्य सपिण्डानां दशाहाशौचं । इत्यादि ।

End. गोब्राह्मणरक्षार्थमशस्त्रयुद्धमप्युक्तमृते सद्यःशौचं । ततः सर्व्वं दाहादिकं कार्य्यं ।

Colophon. इति महाचार्य्यश्रीचतुर्भुजकृतोऽशौचसङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । जननमरणयोः सपिण्डाद्यशौचनिरूपणं । बालाद्यशौचं । स्त्र्यशौचं । अशौचसङ्करः । गर्भस्रावाद्यशौचं । सद्यःशौचादिकथनं । अवसक्थिकादिविधिः । दाहाधिकारिणः ।

No. 2072. अशौचव्यवस्था । Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 91 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viśe, Post Deṅgápáḍá, Zilá Rájasáhí, Bábu Lakshmikánta Ráya. Appearance, new. Verse. Correct.

Aśaucha-vyavasthá. Another epitome on the same subject, as that of the last preceding No. By Rádhánátha Bhúsura.

Beginning. श्रीगोपालं नमस्कृत्य श्रीराधानाथभूसुरः ।
अनुस्मृत्य दीपकग्रन्थं वक्ष्यशौचव्यवस्थितिं ॥

तत्रादौ रजस्वलाशौचं ।

रजस्वला चतुर्थेऽह्नि शुद्धा स्नानेन लौकिके।
दैवे पैत्रे च यत् कर्म तत्र शुद्धा तु पञ्चमे ॥ इत्यादि।

End. मिश्रितान्नानिवेशौचं न स्यात्तदपरो यदि।
ज्ञात्वा तदन्नं भुञ्जीत तदा पूर्व्वोक्तमाचरेत् ॥
इत्यशौचव्यवस्थाख्या श्रीराधानाथशर्म्मणा।
विविधा वृद्धिबोध्या सा शोध्या सद्भिर्म्मेत्तया॥

विषयः। जननमरणयोरशौचनिरूपणं।

No. 2073. सम्बन्धविवेकः। Substance, country-made yellow paper, 12 × 3 inches. Folia, 7. Lines, 6 on a page Extent, 122 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siṅdá, Zilá Rájasáhí, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaní; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Gopálalála Goswámí. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Sambandha-viveka. On relationship prohibiting marriage By S'úlapáni Mahámahopádhyáya. The colophon adds the title *Sahudiyálam,* the purport of which is not intelligible.

CONTENTS: Maidens fit for marriage by Bráhmaṇs. Sapiṇḍas defined. Kshatriyas and Vaisyas' claims to the gotra of their parohits. Marriage with a *sagotra* invalid. Expiation for such marriage includes divorce. Prohibited marriage.

Beginning. नत्वेष्टदेवतापादमज्ञानध्वान्तनाशनं।
सम्बन्धस्य विवेकोऽयं क्रियते शूलपाणिना॥

तत्र मनुः। असपिण्डा च या मातुरसगोत्रा च या पितुः।
सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्म्मणि मैथुने॥

अयमर्थः। या मातुरसपिण्डा समानपिण्डा न भवति इत्यादि।

End. एतासां कन्यानामविवाह्यत्वमित्यर्थः। अन्यत् सुबोधमिति।

Colophon. इति साहुडियालमहामहोपाध्यायश्रीशूलपाणिविरचितः सम्बन्धविवेकः समाप्तः।

विषयः। द्विजानां विवाहयोग्यकन्यानिरूपणं। सापिण्ड्यनिरूपणं। राजन्यवैश्ययोः पुरोहितगोत्रभागित्वकथनं। सगोत्रादिविवाहे प्रायश्चित्तानुष्ठानानन्तर परित्यागोपदेशकथनं। अविवाह्याकीर्त्तनञ्च।

No. 2074. परिभाषावृत्तिः। Substance, country-made paper, 12 × 3¼ inches. Folia, 76. Lines, 8 on a page. Extent, 3,209 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siṇḍá, Zilá Rájasáhí, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Paribháshá-vṛitti. An exposition of the meaning of the technical terms used in Sañskrit grammars of the Pánini class, including the Káśiká-vṛitti of Jayáditya, the Nyása of Jinendrabuddhi and the Nyáya. By Síradeva.

Beginning. स्फुरयति नवरागा भास्करामा प्रगल्भा
प्रशमभ्रमितदोषा स्फीतसल्लोकचक्रा।
विहितहितविचारा जाड्यजं तापशान्त्यै
प्रभवतु परिभाषावृत्तिरासेवितैषा॥

व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि सन्देहादलक्षणं। व्याख्यानाद्वा यथंपरम्परोपदेशात् सन्देहेऽपि विशेषावगमो भवति। न तु लक्षणाभाव इति। इत्यादि।

End. उत्पत्तिमत्स्वपि पदार्थेषु षट्सु सम्बन्धं न व्यभिचरति। तत त्वतलौ भावप्रत्ययसामान्यमभिदधाति। सत्त्वेति न क्रियासम्बन्ध॥ १०२८।

Colophon. इति श्रीसीरदेवकृतायां परिभाषावृत्तौ जैनन्यायमूलाः परिभाषाः समाप्ताः। समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

विषयः। पाणिनीयपरिभाषासूत्राणां व्याख्यानं। तथा जिनेन्द्रबुद्धिकृतन्यासापरनामधेयकाशिकावृत्तिपञ्जिकायां समुद्भावितानां न्यायमूलकपरिभाषाणाञ्च विशदीकरणमिति॥

No. 2075, काशिकाविवरणपञ्जिका, वा (काशिकान्यासः)। Substance, country-made paper, 14 × 3½ inches. Folia, ? Lines, 8 on a page. Extent, ślokas ? Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siṇḍá, Zila Rájasáhí, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

Káśiká-vivaraṇa-pañchiká *alias* **Káśiká-nyása.** A commentary on the Káśiká of Jayáditya. By Jinendrabuddhi. The comment extends from the 2nd book to the 7th.

Beginning. समर्थः। परिभाषेयमिति परितो व्याप्ता भाषा परिभाषा। तथा चाक्तं, परिभाषा पुनरेकदेशस्था सर्व्वं शास्त्रं यथावेश्मप्रदीप इति। कथ पुनर्ज्ञायते परिभाषेयं नाधिकार इति पदविभिपर्ययणाज्ज्ञायादिति। इत्यादि।

End. अन्तश्शलाकाशब्दाभ्यां तेन दीव्यति, अनभिजयति जितमिति ठक् तस्य कः।

Colophon इति बोधिसत्त्वदेशीयाचार्य्यश्रीजिनेन्द्रबुद्धिपादविरचितायां काशिकाविवरणपञ्जिकायां सप्तमाध्यायस्य द्वितीयः पादः।

विषयः। जयादित्यकृतकाशिकावृत्तेर्द्वितीयाध्यायादारभ्य सप्तमाध्यायद्वितीयपादपर्य्यन्तं व्याख्यानं।

No. 2076. तन्त्रप्रदीपः। Substance, country-made paper 14 × 2, inches. Folia, 201 Lines, 5—6 on a page Extent, 7,562 slokas Character, Bengali Date, Sk 1600. Place of deposit, Varnyá, Post Sinda, Zillá Rájasáhi, Pandit, Madhusúdana S'iromani. Appearance, old. Prose. Correct.

Tantra-pradípa. A gloss on the work noticed under the last preceding No. By Maitreya Rakshita, Mahámahopádhyáya.

Beginning ङ। कुटादीत्यत्रोच्चारणार्थो वर्णान्तर्भावेण विसर्ज्जनीयमिति टकारस्यापदान्तत्वात्सत्वम्। आदेश एव ङकारस्य प्राप्नोति। इत्यादि।

End इति विवृतेन दीर्घप्लुतयोरग्रहणं। शास्त्रान्ते प्रत्यापत्तिवचनं तस्याभिन्नत्वाद्दीर्घादिकार्य्यं यथास्यादिति॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमैत्रेयरक्षितकृतौ तन्त्रप्रदीपेऽष्टमोऽध्यायः।

शुभमस्तु। शाके ऽन्तरीक्षे नभसि शिवापत्याननेन्दिवासे।

सीतारामेण लिखितः स्वस्य पाठाय यत्नतः॥

विषयः। जिनेन्द्रबुद्धिकृतकाशिकाविवरणपञ्जिकायाः प्रथमाध्यायद्वितीयपादादारभ्य अष्टमाध्यायपर्य्यन्तं व्याख्यानं।

No. 2077. स्मृतिकौमुदी। Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 156 Lines, 6 on a page. Extent, 2,906 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varnyá, Post Síndá, Zilá Rájasáhi, Pandit Madhusúdana S'iromani. Appearance, Fresh. Prose and verse. Correct.

Smriti-kaumudí. A dissertation on Smriti rites, penances, fasts, &c. By Rámakrishna Bhattácharya.

Beginning. प्रणम्य राधिकाकान्तं भक्ताभीष्टप्रदं।

तन्यते रामकृष्णेन रम्येयं स्मृतिकौमुदी

अथ प्रायशः सङ्कल्प एव कर्म्मणामारम्भकत्वादादौ स एव निरूप्यते। तत्र कायवाङ्मनोभिः रचितं कर्म्म फलाय समर्थमिति श्रुत्वा त्रयाणामङ्गत्वमुक्तं। इत्यादि॥

End. अतो नोपवासबाधोऽपि। दम्पत्योर्भक्षणेषच्च न भुञ्जीत कदाचन। इति वचनात्।

Colophon इति महामहोपाध्यायश्रीरामकृष्णभट्टाचार्य्यकृता स्मृतिकौमुदी परिपूर्णा।

विषयः। सङ्कल्पविचारः। अधिवासनिरूपण। निरवकाशादिकर्म्मनिरूपणं। व्रतलक्षणं। संकल्पाकरण निन्दाकीर्त्तनं। फलभूमविवेचन। मलमासादिविवेचनं। कर्म्मविशेष चान्द्रादिमासविशेषनियमन। तिथ्याद्युल्लेखविधिः। विधिविवेचनं। अर्थवादनिरूपणं। निषेधपर्य्युदासनिरूपणं। विकल्पलक्षणं। युग्मादितिथिविवेचन। जन्मतिथिकृत्यनिरूपण। पौराणिकमन्त्रपाठे शूद्राणामधिकारकथन। जन्ममासादौ चूडादिकरणनिषेध। प्रतिपदादितिथिकृत्यनिरूपण। तत्र विशेषतो माघसप्तमीनिरूपणं। जन्माष्टमीकथनं। दुर्गोत्सवविधिः। तत्र बलिदानादिविधानं। चातुर्म्मास्यविधिः। नक्तव्रतविधिः। हरिशयनादिव्यवस्था। सावित्रीव्रतविधिः। अनन्तव्रतं। रटन्तीपूजाविधिः। महाष्टमीविधिः। कोजागरविधिः। दोलयात्राविधिः। संक्रान्तिव्यवस्थाकथनं। कार्त्तिककृत्य। माघस्नानविधिः। ग्रहणनिरूपणं। अर्द्धोदययोगकथन। युगाद्या-मन्वन्तरादिनिरूपणं। सुवर्णादिदानविधिः। शुद्धिनिरूपण। अशौचनिरूपण। अङ्गास्पृश्यादिकीर्त्तनं। द्रव्यशुद्धिनिरूपण। सूतिकादिमरणे दाहव्यवस्था। सर्पकृत्य। प्रेततर्पणव्यवस्था। पुत्रस्य वर्षमध्ये कृत्यनिरूपणं। पिण्डदानादिविधिः। वृषोत्सर्गकाल। दानादिविधिः। प्रेतक्रियानधिकारिणः। दत्तकविधि। गान्धर्व्वविवाहविधि। श्राद्धलक्षणादिकथन। देवतालक्षणं। यागलक्षण। साहित्यलक्षणं। तन्त्रतालक्षणं। नवान्नश्राद्धकाल। मघात्रयोदशी। अश्वयुककृष्णपक्षकृत्य। अष्टकानिरूपणं। आमश्राद्धव्यवस्था। जीवत्पितृकश्राद्धव्यवस्था। मृताहाज्ञानश्राद्धादिदिनकीर्त्तनञ्च।

No 2078 वेदान्तसारभावार्थदीपिका। Substance, country-made paper, 19 × 3½ inches Folia, 34 Lines, 6 on a page Extent, 816 Slokas Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Vaiiyá, Post Siúdá, Zila Rajasáhi, Pandit Madhusúdana Siromani. Appearance, very old. Prose Correct

Vedántasára-bhávártha-dípiká A commentary on Sadánanda's Vedántasára, an epitome of the Vedánta doctrine. By Vedántavágísa.

Beginning नत्वा हरिंहरचरणमज्ञानध्वान्तनाशनं।
वेदान्तसारभावार्थदीपिका वितनोम्यहं॥

चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्याविघ्नपरिसमाप्तिप्रचयगमनाभ्यां शिष्टाचारपरिपालनाय चाचरितं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति अखण्डमिति। अखण्डमात्मानमाश्रये इति सम्बन्धः। आश्र-

यणीयं यत लक्षणप्रमाणाभ्यामुपपादयति सच्चिदानन्दमिति। तत्र लक्षणं द्विविधं स्वरूपलक्षणं तटस्थञ्च। यत् स्वरूपमेव इतरव्यावर्त्तकं—इत्यादि।

End. तस्य प्रत्यगभिन्नत्वेन नित्यसिद्धत्वादित्यर्थः।

विजयन्ते गुरोः पादरेणवोऽपूर्व्वभानवः।
येषां सन्निधिमात्रेण भिद्यतेऽन्तर्गतं तमः॥
कारुमन्दमतिः क्वेदमुपहास्यास्पदं सतां।
तथापि बुद्धवृद्ध्यर्थं कृता चेयं यथामति॥

Colophon. इति नरहरिचरणमकरन्दसेविना श्रीवेदान्तवागीशेन कृता वेदान्तसारभावार्थदीपिका समाप्ता।

विषयः। सदानन्दयोगीन्द्रकृतवेदान्तसारप्रकरणस्य व्याख्यानम्।

No. 2079. दायभागसिद्धान्तकुमुदचन्द्रिका। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 78. Lines, 6 on a page. Extent 1,732 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk 1628. Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá Rájasáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, very old. Prose. Correct.

Dáyabhága-siddhánta-kumuda-chandriká. A commentary on Jimútaváhana's Dáyabhága, a treatise on the law of inheritance as current in Bengal. By Rámabhadra Mahámahopádhyáya.

Beginning. अपरे ब्रह्मज्ञानमिति मनुनैव मनोर्ब्रह्मावतारत्वमुक्तं तद्द्वारकं समुपदमत्र। प्रमङ्गात्माङ्गलमाचरन्नथमाविष्करोति सम्बादीति। स्वग्रन्थनिर्द्देशेन—इत्यादि।

End. तदेव निबद्धमिति तेषामेतद्दर्शनादनायासेन यथा स्यादित्येतदर्थं इति षष्ठविष्टेति शिवम्।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरामभद्रकृता दायभागसिद्धान्तकुमुदचन्द्रिका समाप्ता। शकाब्दाः १६२८।

विषयः। जीमूतवाहनकृतदायभागस्य व्याख्यानं।

No. 2080. श्राद्धविवेकभावार्थदीपः। Substance, country-made paper, 16 × 3½ inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 2,100 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá Rájasáhi. Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

S'ráddha-viveka-bhávártha-dípa. A commentary on S'úlapáṇi's S'ráddha-viveka, a summary of the rules regarding S'ráddha offerings to the mánes. By Jagadíśa.

Beginning. प्रणम्य नित्यां त्रिपुरां त्रिनेत्रां श्रीचक्रराजप्रभवं तथैव ।
मनोहरश्राद्धविवेकग्रन्थभावार्थदीप प्रकटीकरोति ॥
श्रीमत्त्व जगदीशेन स्मृतितत्त्वं विजानता ।
शूलहस्तकृतग्रन्थे क्रियते कौशलं किरत् ॥

शिष्यप्रवृत्तिहेतुभूतं ग्रन्थमन्वरूं प्रयोजनमाह विलोक्येति । धर्म्मशास्त्राणीत्यनेन द्विधदूर्व्वा-कुरन्यायेन मङ्गलमाविष्कृतं । इत्यादि ।

End. तर्हि नरकस्थाश्च हृप्यन्ति इति पिण्डदाने फलश्रुति रत्यत आह अहतेति । अर्थवादस्तु विवाद इत्यर्थः । कर्म्मान्तरं प्रधानभूतमितिशेषः ॥

Colophon. (परिसमाप्तिसूचकवाक्यं नास्तीति)

विषयः । शूलपाणिकृतश्राद्धविवेकस्य व्याख्यानम् ।

No. 2081. अधिकरणमाला । Substance, country-made paper, 18 × 4 inches. Folia, 55. Lines, 6 on a page. Extent, 1,255 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá Rájasáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

Adhikaraṇa-málá. A dissertation on the rules regarding the performance of Vedic rites, and an exposition of the purport of the illustrative phrases ordinarily used in Smṛiti works. By Govinda Mahámahopádhyáya.

Beginning शुण्डाग्रकृष्टसुरसिन्धुजलाभिषेक सिद्धान्तभालतलनिर्म्मलबालचन्द्रः ।
उद्दीप्तदन्तकरकोटिविकस्वरश्री-श्चैभवं गिरिशदुर्ल्लितस्तनोतु ॥
अनुरागिणां बुधानां भूषणाय सुरलकठिनाना ।
मालामधिकरणानां गोविन्दोऽतियत्नतस्तनुते ॥

अग्निहोत्रं जुहोतीति श्रूयते तत्र चिन्त्यते किमिदं कर्म्मनाम उताग्निदेवतारूपगुणविधानमिति तत्र पूर्व्वपक्षः इत्यादि ।

End. पश्वादौ ह्रतिरधिकरणमेव सकलं फलं किन्तु फलसामानाधिकरण्यमेवेत्यर्थः ।
विकल्पो द्विशयस्यैव पूर्व्वपक्षस्थोत्तरं ।
निर्णयस्येति पश्चात् शास्त्रेऽधिकरणं स्मृतं ॥

Colophon. इति बुधबालकुलोद्भूतमहामहोपाध्यायश्रीगोविन्दकृताधिकरणमाला समाप्ता।

विषयः। अधिकरणस्वरूपादिकथनं। तत्र अग्निहोत्रस्य कर्मनामधेयताधिकरणं। ज्योतिष्टोमे सोमेन यजेतेत्ययं विधिर्नानुवाद इति निरूपणं। खलेवालीन्यायनिरूपणं। आमिक्षाधिकरणं। निष्कंदाधिकरणं। रात्रिसत्राधिकरणं। विश्वजिन्न्यायः। यूपाहवनीयन्यायः। दर्शपौर्णमासविकृत्यधिकरणं। अभ्युदितेष्ट्यधिकरणं। सोमग्रहपृथक्त्वन्यायः। प्रजापतिव्रतविचारः। ऐच्छिकविकल्पस्याष्टदोषग्रस्तत्वकथन। श्रुतिलिङ्गाधिकरणं। निषादाधिकरणं। अरुणान्यायः। तदन्तापकर्षन्यायः। अर्थवादाधिकरणं। पर्णतान्यायः। स्रुवशास्त्राधिकरणं। फलचमसन्यायः। अक्ताधिकरण। प्रतिनिध्यधिकरण। हविरुभयत्वाधिकरण। पाशाधिकरणं। नियमपरिसंख्याधिकरणं। कपालाधिकरणं। वेदो वेतिन्यायः। मुख्य वेतिन्यायः। दर्विहोमाधिकरण। तन्त्रप्रसङ्गविवेचनं। गुणस्य कर्मभेदकत्वाधिकरण। ग्रहाधिकरणं। सन्निपातन्यायः। आरादिन्यायः। पुरोडाशन्यायः। सर्व्वपृष्ठाधिकरणं। अंशुन्यायः। सूक्तवाकाधिकरण। योगसिद्ध्यधिकरण। सर्वशक्त्यधिकरणं। अपशूद्राधिकरणं। आर्षेयाधिकरणं। कर्मण्यारम्भाधिकरणं। जातेष्ट्याधिकरणस्वरूपविवेचनञ्च।

No 2082 रावणवधः। Substance, country-made yellow paper, 14 × 3 inches Folia, 130 Lines on a page, 6 Extent, 2,900 Slokas. Character, Bengali Date, Sk 1326 Place of deposit, Calcutta, Government of India Verse Correct

Rávana-badha. An epic poem, in 22 cantos, on the adventures of Ráma and his invasion of Ceylon. The work is so composed that the different cantos treat successively of the different topics of grammar of the Sanskrit language The writing is in well-formed Bengali letters, differing in no respect from the Bengali writing by Pandits of the last century. The leaves are all stained with water marks, and the colour of the yellow orpiment with which they are dyed is very much faded, bearing unmistakable testimony to the age of the MS. The colour of the ink is well preserved, except in the marginal notes written at different times by different persons The name of the scribe is Purushottama Deva S'armá. The date of writing is S'aka 1326 = A. D. 1403. A facsimile of the last page showing the date is given in plate I.

The work is a standard text-book on grammar in Indian schools, and has already been printed several times, but the codex under notice is the oldest that has yet been discovered, and is worthy of notice

মনঃ।বার্ম্মধামাস্তাম্বুমিনবিষ্ণুপ্রিকজমাসযা।দীপকেমতচন্দ্রবাণিংযংশ নুনক্ষণচকুষ্মা।।[illegible]বিবাকাল।এতেষ্বা

কৰনাহৃ।অঙ্কো কমিদং বিহিং। মযাবক্সাতোত্যবান ননাবন্দ্রপাজিতায়[illegible]কীর্ত্তিরিয়ং কৃতাদেতানুপমাক ৩১:৮

১৩০ মক্ষবাঙ্ক উপোক্ত প্রেজানাং।। ইতিবতভীমতকতী ধবখা মিমূনার্ডি[illegible]জীবাবান বর্ধমহাহা

কোটুহত্তুকাণ্ডবটপ্রদশালাদামস্থাবিংশ।।১৫মঃ মসীভাজ্যাপ্র ভাপুব[illegible]মোত্তমানবশর্ম্মণ ৪আশ্বিন মিদং

শকাব্দাঃ। ১৭১৬। সংখ্যিং

সমোয়ানেশায়

from the fact of its being remarkably correct and containing some new readings.

There are other circumstances in connexion with the codex which are worthy of note. The first is the name of the work. In all the modern MSS. of the work that I have seen the name of the book always appears to be Bhaṭṭi; and the six commentators whose works are accessible to me in Calcutta either call it Bhaṭṭi, or "an epic (*Mahákávya*) on the history of Ráma." Nowhere is any specific name given for the work. European orientalists, commenting on the work, have invariably used the name Bhaṭṭi, without any doubt or qualification. The MS. under notice, however, gives the specific name *Rávana-badha* or "the Destruction of Rávana," and in the colophon of the Serampur edition the same name is to be met with, though it is not given on the title-page. The disuse of the specific name can be attributed to one of two causes; either the author left an only work to posterity, and therefore his name was held enough to indicate his work, as in the cases of the *S'is'upála-badha* and the *Kirátárjuníya* which are best known by the names of their authors Mágha and Bháravi; or to the fact of there having been another work of the same name of great renown, the *Rávanabadha* of Pravarasena, and the necessity thence arising for a mark of distinction.

The next is the name of the author. Commentators are very much divided in opinion about it. The MS. under notice makes Bhatti, son of S'rídhara Svámi, to be the author. Its words are इति वड़भीवास्तव्यश्रीधरस्वामिसूनोर्भट्टिब्राह्मणस्य कृतौ रावणबधे महाकाव्ये तिङन्तकाण्डे लृट्-प्रदर्शनो नाम द्वाविंशतितमः सर्गः। The oldest commentator, Jayamaṅgala, calls him Bhaṭṭi, son of Svámí. His words are लक्ष्यं लक्षणं चोभयैकत्र विदुषः प्रदर्शयितुं श्रीस्वामिसूनुः कविः भट्टिनामा रामकथाश्रयं महाकाव्यं चकार। Harihara, the next in age, follows his predecessor verbatim. Puṇḍaríkáksha, the 3rd in order of age, in his *Kalápa-dípiká*, calls the poet Bhaṭṭi, but gives no specific name for the work. The fourth, Kandarpa Chakravartí, calls the work Bhaṭṭi, and the author Bhartṛihari. His words are अत्र तावन्महामहोपाध्याय श्रीभर्तृहरिकविना शब्दकाण्डयोर्लक्षणं। The fifth, Vidyávinoda, makes the author Bhartṛihari, son of S'rídhara S'vámí: अत्र कविना श्रीधरस्वामिसूनुना भर्तृहरिणा सर्गबन्धः। And lastly, Bharata Mallika, who lived at Káṅchrápárá in the Hooghly district, about 150 years ago, names Bhartṛihari, but does not notice the name of his father: भर्तृहरिनामकविः श्रीरामकथाश्रयं महाकाव्यं चकार।

Turning now to the writers of this century, I find the opinion to be equally divided. Colebrooke, in his essay on 'Sanskrit and Prákrit Poetry,' follows the later commentators, and says, "The author was Bhartṛihari, not, as might be supposed from the name, the celebrated brother of Vikramáditya, but a grammarian and poet who was son of S'rídhara Svámí, as we are informed by one of his scholiasts, Vidyávinoda. (Essays, vol. II, p. 116.) Professor Aufrecht, in his Bodleian Catalogue, speaks of Bhartṛihari, "*cujus liber grammaticus, minime vero Bhaṭṭikávyam memoratur*" (p 175 *b*); but in his notices of the *Praudha-manoramá*, (p. 132 *b*), of the *Subodhá*, (p. 175 *a*), of the *Amara-kosha*, (p. 132 *b*), and of the *Sarasvatí-kaṇṭhábharana*, he cites Bhaṭṭi. In the last named work both Bhaṭṭi and Bhartṛihari have been separately cited. Dr. Bhau Dájí observes that Bhaṭṭi "is popularly believed to have been a son of Bhartṛihari," (Journal, Bombay Branch R. A. S., 1862, p. 219.) Bohlen, reciting a tradition which says "Vikrama in fact got possession of the kingdom and took to himself Bhaṭṭi as prime minister," remarks, "in this again they seem to have gone wrong, confounding both persons and times. For there exists a grammatical poem called Bhaṭṭi Kávya, describing at the same time the exploits of Ráma, which has been attributed to a certain grammarian belonging to a later age called Bhartṛihari, and from the name of this poem, I think, Bhaṭṭi seems to have been considered as the brother of this our Bhartṛihari" (Preface to his edition of the S'atakas of Bhartṛihari, p. 6.) In a note in the *Indian Antiquary* (I, p. 319) Paṇḍit S'eshagiri S'ástrí gives a story (noticed also by Bohlen) which says that "a Bráhman, named Chandragupta, had four wives, one of the Bráhmaṇ caste, another of the Kshatriya, the third of the Vais'ya, the fourth of the S'údra caste. They were called Bráhmaṇí, Bhánumatí, Bhágyavatí and Sindhumatí. Each of the four bore him a son. Vararuchi was born of the first wife, Vikramárka of the second, Bhaṭṭi of the third, and Bhartṛihari of the fourth. Vikramárka became king, while Bhaṭṭi served him in the capacity of prime-minister."

A critical survey of these several diverse opinions shows that the balance of evidence rests with those who take Bhaṭṭi to be distinct from Bhartṛihari. The three oldest scholiasts take Bhaṭṭi to be the name of the author of the Bhaṭṭi kávya, so does the MS. under notice,

which is 178 years old. The old authors cited by Aufrecht all cite Bhaṭṭi, and one of them, Bhojadeva, author of the Sarasvatí-kaṇṭhá-bharaṇa, who lived over a thousand years ago, quotes from the works of both Bhaṭṭi and Bhartṛihari, showing clearly that in his time they were believed to be two distinct persons and not one with two names. It would not be critical to set aside their opinion on the authority of the three later Bengal scholiasts, none of whom lived at an earlier date than 250 years from this time. Colebrooke avowedly followed one of these later scholiasts, and does not seem to have made any careful enquiry into the subject. Professor Aufrecht's quotations should have created in him a doubt on the subject; but they did not. On the same page (175) he has given the two names without a remark. Bhau Dájí, Bohlen and S'eshagiri S'ástrí recognise Bhaṭṭi to be distinct from Bhatṛihari. The traditions quoted by them are at best of little worth, but they are, as far as they go, opposed to the later scholiasts.

Nor is it difficult to make out how the confusion has arisen. Bhaṭṭa is an honorific title, meaning a learned man or a professor, and its derivative form Bhaṭṭi is very unlike a proper name, and the later commentators felt the necessity of searching for something to replace it. How they fell upon Bhartṛihari it is not easy to guess. It may at first sight appear that they thought that Bhaṭṭi must be a corruption of some other word, and as *Bhatti* is the vernacular form of Bhartṛi the conclusion was drawn that Bhaṭṭi stood for Bhartṛihari. This is, however, not philologically correct, inasmuch as *Bhatti*, the corruption of *Bhartṛi*, takes the dental and not the cerebral t, and Bhaṭṭi is invariably written with the cerebral and not with the dental letters. To Englishmen, most of whom cannot pronounce the dental letter, this may not appear a serious objection, but to Indian scholars the distinction is so marked that it is difficult to conceive a confusion in this respect. There must have been some other cause, but I know not what it was. There is nothing, however, to preclude the use of Bhaṭṭi as a proper name. The diminutive of Bhaṭṭa would be Bhaṭṭi, and the young son of a Bhaṭṭa may well be called by the affectionate diminutive "the little professor" or "teacherling." Indian languages abound in such affectionate epithets, and they are not unknown in Europe. By long usage such epithets stick fast, and cannot afterwards be cast off. In many instances they have absolutely set aside

the names given at christening. It may be added that nick-names have often been used as proper names, and the question then naturally arises, is Bhaṭṭi the proper or the nick-name of the author, but there is nothing to decide it. It might have been the one or the other, but certain it is that it was the most popular name, and the author was best known by it.

The next question refers to the name of the author's father. The authorities quoted above give Svámí or S'rísvámí, S'rídhara Svámí, Bhartṛíhari and Chandragupta. The last two occur in aphocryphal stories, and may at once be rejected as false. Jaymañgala is the oldest, and appears to be a very cautious and critical scholiast, and he gives the first name which may be accepted as the most authentic. Svámí is certainly a title, but there is nothing to prevent its use as a proper name, and if we accept the S'rí which precedes it as a part of the name and not an honorific epithet, there would be nothing to object to it. It may, however, be more reasonably taken to be an abbreviation, or the use of the literary title instead of the proper name. The use of titles for proper names is by no means uncommon.

The poet at the end of his work gives a stanza in which he describes his patron who, he says, was king S'rídhara-sena of Balabhi. The stanza runs thus :—

काव्यमिदं विहितं मया वलभ्यां श्रीधरसेननरेन्द्रपालितायां ।
कीर्त्तिरिय भवतादतो न्टपस्य चेमङ्करः चितिपो यतः प्रजानाम् ॥ स २२, स्नोक ९५ ॥

"May this poem, written by me in Balabhi, the protected of the great king S'rídhara-sena, be to the glory of the king, since the king is the well-doer of the people."

The Balabhi here mentioned is obviously Balabhipura, the capital of the Sauráshṭra kingdom, and we know from Wathen's copper-plates that there were three S'rídhara-senas in the Balabhi, Balahara, or Balaráis dynasty.

The first of them reigned in A. D. 319. He was followed by Siláditya I, Charagṛiha I, and then by a second S'rídhara-sena. We have then a Dhruva-sena and then a third S'rídhara-sena. Which of these three kings was the patron of the poet cannot be made out, but there is no reasonable doubt that one of them was; and we may, therefore, safely place the time of our poet to be the middle or end of the fourth century A. D.

As regards the name of the father, the first idea suggested by this stanza is that the commentators confounded the patron with the father of the poet, but, seeing that S'rídhara in the case of the king is followed by the epithet sena, and in the case of the father by Svámí, it might reasonably be urged that S'rídhara the father was distinct from the king of that name. The poet has named the king, and the scholiasts have given the name of the poet's father. Any how it is obvious from the epithets assigned to him, and from the way in which he refers to the king, that the poet was not a king, nor the son of a king, nor a prime-minister. He was a Bráhmaṇ poet and grammarian of Balabhipura, and had no relation whatever to Vikramárka, Chandragupta, Vararuchi or Bhartṛihari. The time usually assigned to Bhartṛihari is the 3rd century of the Christian era, whereas my deductions bring Bhaṭṭi to the middle or end of the 4th century, showing a difference of about a hundred years,—a slight difference in the case of oriental literary history, and by no means such as to prevent scholiasts of the 16th or the 17th or the 18th century from easily confounding the two authors.

Beginning. अभून्नृपो विबुधसखः परन्तपः श्रुतान्वितो दशरथ इत्युदाहृतः।
गुणैर्वरं भुवनहितच्छलेन यं सनातनः पितरमुपागमत् स्वयं ॥

End. काव्यमिदं विहितं मया वड़भ्यां श्रीधरसेननरेन्द्रपालितायां।
कीर्त्तिरियं भवतादतो नृपस्य क्षेमङ्करः क्षितिपो यतः प्रजानां ॥

Colophon इति वड़भीवास्तव्य श्रीधरस्वामिसूनोर्भट्टिब्राह्मणस्य कृतौ रावणवधे महाकाव्ये तिङन्तकाण्डे लुटप्रदर्शनो नाम द्वाविंशतितमः सर्गः।

विषयः। श्रीरामचरितवर्णनं।

No. 2083. तन्त्रप्रदीपोद्दीपनम्। Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 77. Lines, 9 on a page. Extent, 2,270 Slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá Rájasáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Trantra-pradípoddípana. A commentary on the 4th chapter of the 1st book of the work noticed under No. 2076. By Nandana Miśra, son of Váṇeśvara Miśra.

Beginning आकभावाः। अस्मिंस्तु मति विप्रतिषेधे परमितिवचनात् पराभवतीति न्याम । तत्रोच्यते मन् सत्यप्यस्मिन् अधिकारे मेत्तोमिचेत्यादौ न गुरुसंज्ञे सावकाशे—इत्यादि ।

End. रूपग्रहणाशङ्का न स्यादितीत्थं न कृतं। इत्यन्तु कृतेऽमब्दसंज्ञेति निषेधान्न प्रदेश स्वरूपग्रहण ॥

Colophon. इति श्रीवाणेश्वरमिश्रसुतश्रीनन्दनमिश्रविरचिते तन्त्रप्रदीपोद्दीपने प्रथमोऽध्यायः।

विषयः। जिनेन्द्रबुद्धिकृतकाशिकावृत्तिपञ्चिकायाः मैत्रेयरक्षितेन तन्त्रप्रदीपाभिधाना या टीका कृता तस्याः प्रथमाध्यायचतुर्थपादमात्रस्य व्याख्यानं।

No. 2084. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी (आश्चर्य्यपर्व्व।)

Substance, country-made paper, 16 × 3 inches Folia, 112. Lines, 8 on a page. Extent, 3,996 Slokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1,578. Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasáhi, Pandit Madhusúdana Siromani. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Maháhbháratártha-prakásiní *alias* **Virodha-bhanjaní.** A gloss on the Mahábhárata. The codex contains only the portion referring to the Harivaṅsa section. By Rámakrishṇa.

Beginning. भगवन्तं नमस्कृत्य धृतगोपालत्तत्त्वणं।
आश्चर्य्यपर्व्वव्याख्यानं रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ परमकारुणिको भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनो भगवद्गुणश्रवणेन लोकानां शं चिकीर्षुः पाण्डवचरितप्रसङ्गेन उपस्थितत्वाद्देहिकामुष्मिकफलजनकत्वादिष्टत्वेन इष्टत्वेनोपेक्षानर्हत्वाच्च प्रसङ्गसङ्गत्या शतसहस्रसंख्यापूरणाय प्राधान्येन भगवच्चरितवर्णनात्मकमाश्चर्य्यपर्व्वाख्यं महाभारतस्य चरमग्रन्थमारभमाणो मध्येऽपि शङ्कितविघ्नविनाशार्थं मङ्गलं कर्त्तव्यमिति शिष्यशिक्षार्थं पृथक्फलसत्त्वात्सम्बन्धरूपोऽयमपरः ग्रन्थ इति बोधनार्थञ्च शौनकादिकं प्रत्याश्चर्य्यपर्व्वश्रावणारम्भकाले सूतेन गुरुस्मरणात्मकं कृतं मङ्गलं ग्रन्थान्तर्गतत्वेन निबध्नाति जयतीत्यादि। न चास्याष्टादशपर्व्वान्तर्गतत्वेन कथं भारतैकदेशत्वं यथा उक्तानि नैमिषारण्ये पर्व्वाण्यष्टादशैव तु इति वाच्यं। अष्टादशैतस्य सङ्काणीति तदर्थत्वात्। इत्यादि।

End. हास्याभावेऽपि चोष्ठद्वयस्य नविशेषेण सदा ईषद्धास्यवानिव।
स्तूयते ब्रह्मसदृशैः ऋषिभिः शङ्करेण च।
ब्रह्मणा सहितैर्देवैः सम्पन्नबलपौरुषैः ॥

इति महाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यामाश्चर्य्यपर्व्वणि खिलेषु हरिवंशे त्रिपुर-

बधोपाख्यानं । समाप्तोऽयं खिलसंग्रहरिवंशभट्टारकः । समाप्तश्चेदमाश्चर्य्यपर्व्व । समाप्ता चेयं शतसाहस्री वैयासिकी महाभारतसंहिता सर्व्वग्रन्थराजलात् भट्टारक इति ।

यैरप्यनित्यसम्बन्धाद्ध्याहारोऽनुषङ्गतः ।
नानार्थत्वाच्च शब्दानां योगार्थादरणेन च ॥
आश्रित्य मतभेदश्च व्याख्यानं यत्कृतं मया ।
प्रमोदायास्तु तत्रापि सर्व्वग्रन्थविदां सतां ॥

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिनी विरोधभञ्जनी समाप्ता । श्रीरस्तु लेखके सदा । शकाब्दाः १५७८ ॥

विषयः । हरिवंशस्य व्याख्यानं ।

No. 2085. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी मोक्षधर्म्मपर्व्वाध्यायः ।
Substance, country-made paper, 20 × 3 inches. Folia, 120. Lines, 7 on a page. Extent, 4,998 *s*lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasáhi, Pandit Madhusúdana S'iromani. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábhāratártha-prakásiní *alias* **Virodhabhanjaní**
Another part of the work noticed under the next preceding No. It refers to the Mokshadharma section.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य सच्चिदानन्दविग्रहं ।
व्याख्यानं मोक्षधर्म्मस्य रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ भगवदनुग्रहेणेष्टसिद्धिं भीष्मयुधिष्ठिरसंवादच्छलेन सर्व्ववर्णानां सर्व्वाश्रमाणाञ्च धर्म्मांश्च बोधयितुं परमकारुणिको भगवान् व्यासः प्रकृतस्य युधिष्ठिरराज्यलाभप्रतिपादनस्य बोधकत्वेनो-पोद्घातसङ्गत्या प्रतिबन्धकीभूताया रुद्दजिज्ञासाया अपगमेनावसरसङ्गत्या च शान्तिपर्व्व समा-रभते वैशम्पायन उवाचेत्यादि । कृते उदके उदककार्य्ये आनतर्पणे यैः—इत्यादि ।

End. परिगणितं खक्कत्यगणमध्ये निवेशितं उञ्छशिलाशनं येन ॥
निर्व्वाणधर्म्मविषयं प्रणिपत्य देवं
व्याख्यानमेतदनुबुद्धि मया ततं यत् ।
विज्ञा विमत्सरधियः प्रतियन्तु तत्कः
सर्व्वज्ञभावसरणेः प्रभवेत्मणीषी ॥

Colophon. इति महाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यां शान्तिपर्व्वणि मोक्ष-धर्म्मे उञ्छवृत्त्युपाख्यानं ।

विषयः । महाभारतीयशान्तिपर्व्वान्तर्गतमोक्षधर्म्मपर्व्वाध्यायस्य व्याख्यानं ।

No. 2086 महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, दानधर्म्मपर्व्वाध्यायः।
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 7 on a page. Extent, 137 slokas Character, Bengali. Date, Sk. 1578. Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rajásáhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose Correct.

Mahábháratártha-prakásiní *alias* **Virodhabhanjaní.** Another part of the aforesaid work. It bears upon the Dánadharma section.

Beginning. प्रणम्य कृष्णं वरदं विश्वक ष्यदनामकं ।
व्याख्यान दानधर्म्मस्य रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ धर्म्मादेव मर्व्वाभीष्टसिद्धिरितिबोधयितुं युधिष्ठिरप्रश्नसमाधानप्रतिपादनलक्षणैक-कार्य्यत्वसङ्गत्याऽनुशासनलक्षणं शान्तिपर्व्वानन्तरमारभते युधिष्ठिर उवाचेत्यादिना। उपवसन्निश्चरित्वा माममग्निहोत्रं जुहोति—इत्यत्र यथाऽग्निहोत्रपदं अग्निहोत्राङ्गप्राप्त्यर्थं। इत्यादि।

End. समीचीनानामपि युगं योगा यत्र संयुग सहारणे। सैवच्छन्दतः स्वेच्छातः। शान्तिपर्व्वणि उत्तमानुशासने दानधर्म्मः समाप्तः। शिष्यस्य महाभारतसमाप्तिभ्रमो माभूदित्याह अस्यानन्तरमाश्वमेधिकं पर्व्वभविष्यति इति।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यां शान्तिपर्व्व। शकाब्दाः १५७८।

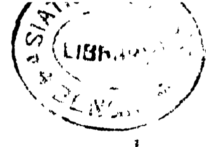
विषयः। महाभारतोक्तशान्तिपर्व्वान्तर्गतदानधर्म्मपर्व्वाध्याय व्याख्यानं।

No. 2087. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, आश्वमेधादिपञ्चकम्।
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 784 slokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1578. Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rajasáhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní. *alias* **Virodhabhanjaní.** Another part of the work last described. It refers to the last five sections of the Mahábhárata.

Beginning नारायणं नमस्कृत्य किरीटिज्ञानदीपकं।
पर्व्वाश्वमेधिकव्याख्या रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनो भगवत्प्राप्त्यैनैव सर्व्वं सिद्ध्यतीति प्रतिपादयितुं शान्तिपर्व्वणि शान्तापगमेऽवसरसङ्गत्या आश्वमेधिक पर्व्व समारभते वैशम्पायन उवाचेत्यादि। महावाहुः अपी गाङ्गं गाङ्गातः। विध्यते अनेन व्याधः शल्यः। इत्यादि।

End. यद्वा पुष्करतीर्थजलैः तत्स्नानजन्यफलमनेनैव इति भावः। स्वर्गारोहणकं पर्व्व समाप्तं। अस्यान् आश्चर्य्यप ि भविष्यति।

Colohpon. इति विरोधभञ्जन्यां महाभारतप्रकाशिन्याम् आश्वमेधादि पञ्चपर्व्व। शकाब्दाः १५७८।

विषयः। महाभारतीयाश्वमेधिकाश्रमवासिक-मौषल-महाप्रास्थानिक-स्वर्गारोहणपर्व्वव्याख्यानं।

No. 2088. महाभारतार्थप्रकाशिनी वा विरोधभञ्जनी. (आदिपर्व्व)।
Substance, country-made paper, 20 × 3 inches. Folia, 32. Lines, 9 on a page. Extent, 2,179 slokas. Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábhártartártha-prakáśiní The part called A'di Parva.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमस्कृत्य महाभारतबोधिनी।
विरोधभञ्जनी टीका रामकृष्णेन तन्यते॥

अथ द्वैदार्थ्यातिदुरूहतया कलियुगव्यत्पन्नानामबोध्यतया विहितनिषिद्धज्ञानाभावेन प्रवृत्तिनिवृत्त्यभावप्रसङ्गेन तेषां प्रत्यवायः स्यादिति परमकारुणिको भगवान युधिष्ठिरादिवदाचरणीयं न दुर्य्योधनादिवदिति• शिक्षार्थं राजसूयादावसमर्थानामनधिकृतानाञ्च तत्फलप्राप्त्यर्थं श्रीकृष्णः सर्व्वोपकारकः सर्व्वश्रेष्ठ इति स एव सर्व्वश्रेयोऽर्थिभिरुपास्य इति ज्ञानार्थञ्च महाभारतार्थग्रन्थमारभते नारायणं नमस्कृत्येति पदं प्रणामार्थकं प्रणामविषयार्थकञ्च। इत्यादि

End. परिक्रम्य अग्निं प्रदक्षिणीकृत्य।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यामादिपर्व्व समाप्तं।

विषयः। महाभारतीयादिपर्व्वव्याख्यानम्।

No 2089. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, (सभापर्व्व।)
Substance. country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 30 Lines, 7 on a page. Extent, 1,015 ślokas. Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśiní. The part called Sabhá Parva.

Beginning. प्रणिपत्य हरिं भक्त्या सर्व्वलोकैकपालकं।
तन्यते रामकृष्णेन सभापर्व्वप्रकाशिनी॥

अथ सभापर्व्वव्याख्या। अथ भगवत्प्रसादादेव परमैश्वर्य्य। मनु धर्माध्वंसो न कर्त्तव्य इति च द्यूतेन न देवितव्यमिति च बोधयितुं पाण्डवचरितलक्षणैककार्य्यत्वसङ्गत्या भगवान् श्रीकृष्ण-द्वैपायनः सभापर्व्वाख्यं ग्रन्थमाह वैशम्पायन उवाचेति।

End. पुत्रपरीप्सया पुत्रप्रियेच्छया। इति सभापर्व्वणि वनप्रवेशः।

Colophon. इति विरोधभञ्जन्यां महाभारतप्रकाशिन्यां सभापर्व्व समाप्तम्।

विषयः। महाभारतीयसभापर्व्वव्याख्यानं।

No. 2090. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, (आरण्यकपर्व्व।)
Substance, country-made paper, 16 × 3, inches. Folia, 70. Lines 7 on a page. Extent, 2,777 slokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Varnyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní The part called Vana or Áraṇyaka Parva.

Beginning. प्रणिपत्य हरिं भक्त्या नीलेन्दीवरसुन्दरं।
क्रियते रामकृष्णेन व्याख्यारण्यकपर्व्वणः॥

अथ धार्म्मिकाणामपि काले एव सुखं भवति नाकाले इति दर्शयितुं प्राज्ञो मुख्यकल्पेनैव प्रतिज्ञा अवश्यं पालनीयेति बोधयितुं प्रतिज्ञातार्थसिद्धिरूपोपोद्घातसङ्गत्या भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनस्तृतीयमारण्यकं पर्व्वारभते जनमेजय उवाचेत्यादि। निकृत्या द्यूतजिताः। इत्यादि।

End. अतिदूरे तद्दिने न गम्यमिति निमित्ततः। पृथक् नाना। इत्यारण्यके आरणेयं। समाप्तमिदमारण्यकं पर्व्व। एतदनन्तरं को ग्रन्थ इत्यत आह अस्यानन्तरमित्यादि यस्यायमाद्यः श्लोक इति तु सम्प्रदायानुरोधात् पठ्यते इति।

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यामारण्यकं पर्व्व समाप्तं।

विषयः। महाभारतीयवनपर्व्वव्याख्यानं।

No. 2091. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, (विराटपर्व्व।)
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 379 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varnyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní. The part called Viráṭa Parva.

Beginning. भगवन्तं नमस्कृत्य भक्तकाम्यप्रदं हरिं ।
विराटपर्व्वव्याख्यानं रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ धर्म्मादेव विपन्नितस्त्राणमिति परमविपन्नावपि धर्म्मो न त्याज्य इति च बोधयितुं युधिष्ठिरप्रतिज्ञापालनरूपैककार्य्यत्वमङ्गत्या श्रीकृष्णद्वैपायनस्तुरीयपर्व्वारभते जनमेजय उवाचेत्यादि । पूर्व्वस्य पितुः पितामहाः । पितामहात् पूर्व्वं इति केचित् । इत्यादि ।

End. वैकालिकाः पाणिस्वनिकाः । सर्व्वं महत्वं जीवितस्य । कृते कारिते ॥ विराटपर्व्वण्यभिमन्युविवाहः । समाप्तश्चेदं विराटपर्व्व । अस्यानन्तरमुद्योगपर्व्व भविष्यति ॥

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यां विराटपर्व्व ।

विषयः । महाभारतीयविराटपर्व्वव्याख्यानं ।

No. 2092. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, (उद्योगपर्व्व ।)
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 1,950 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1578. Place of deposit, Variyá, Post, Siñḍá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi Appearance, decayed. Prose. Correct.

Maháhbháratártha-prakáśiní. The part called Udyoga Parva.

Beginning. भगवन्तं नमस्कृत्य सच्चिदानन्दविग्रहं ।
उद्योगपर्व्वव्याख्यानं रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ भगवच्चरणारविन्दविमुखस्य न कदाचिदर्थसिद्धिरिति दर्शयितुं पाण्डवचरितप्रतिपादनलक्षणैककार्य्यत्वसङ्गत्या भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनः पञ्चममुद्योगपर्व्व समारभते कृत्वा विवाहमित्यादिना । कृत्वा कारयित्वा स्वार्थेण निजर्लापः । सपक्षाः ससहायाः । इत्यादि ।

End. स्वा अभिव्याप्तानि सुखानि येषां ते प्रभिन्नकरटमुखाः । सेनानिर्य्याणमुद्योगपर्व्व च समाप्तं ।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यामुद्योगपर्व्व । शकाब्दाः१५७८।

विषयः । महाभारतीयोद्योगपर्व्वव्याख्यान ।

No. 2093. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, (भीष्मपर्व्व ।)
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 862 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní. The part called Bhíshma Parva.

Beginning. नारायण नमस्कृत्य भक्ताभीष्टफलप्रदं ।
तन्यते रामकृष्णेन व्याख्यानं भीष्मपर्व्वणः ॥

अथ भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनो भगवद्भक्तस्य सर्व्वत्र जय एवेति बोधयितुं अश्वोपाख्यानजिज्ञासापगमेऽवसरमहत्या षष्ठपर्व्व वक्तुं तदनुकूलजिज्ञासार्थं जनमेजयप्रश्नमवतारयति कथं युधीत्यादि। कुरुक्षेत्र धर्म्मक्षेत्रे। इत्यादि।

End भयानकानामत्यातानामभि आभिर्दृत्वेन मेचनं पृथिव्याकाशव्यापनं। उत्पातदर्शनमित्यर्थः। ततो जम्बूखण्डनिर्माण। तद्वैव भूमिपर्व्व। तदनन्तरग्रन्थस्तु गीतोपयुक्तत्वेन गीतैव तथाऽपाठः पुस्तकेऽलिखनात्। या त्वष्टादशाध्यायगीता सा उपाख्यानरूपा। ततः समाप्तिपर्य्यन्तमेव भीष्मवधः कासेमाङ्कनात्तथाऽपाठ इति।

Colophon इति महाभारतप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यां भीष्मपर्व्व।

विषयः। महाभारतीयभीष्मपर्व्वव्याख्यानं।

No. 2094 महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, (द्रोणपर्व्व।)

Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 40. Lines, 8 on a page. Extent, 1,422 Slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vaiiyá, Post Siñda, Zilá Rájasháhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní. The part called Droṇa Parva.

Beginning. चक्रपाणिं नमस्कृत्य सर्व्वदा भक्तपालकं।
तन्यते रामकृष्णेन व्याख्या सप्तमपर्व्वणः ॥

अथ अर्थेऽर्थिना भक्तपरिपालकः श्रीकृष्ण एवोपास्य इति बोधयितुं दृढकथनलक्षणैककार्य्यतासङ्गत्या भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनः सप्तम पर्व्वारभमाणः सङ्गतिप्रविष्टजिज्ञासार्थं जनमेजयप्रश्नमवतारयति जनमेजय उवाचेत्यादिना पितरं पित्तामहप्रचे अर्द्दते खलतुल्ये सति। इत्यादि।

End वेदेऽधीते सति यत्फलं तत् अस्मिन्नध्यधीते। घोरैः कर्म्मभिः कृतैर्महापातकैः यज्ञावाप्तियस्य विष्णोः प्राप्तिर्मोक्षः। वर्णा इति वङ्कलमविवचितमदृश्यगतत्वात्। प्रत्येकत्ववत्। वैशम्पायनस्य राजा इति।

Colophon. इति द्रोणपर्व्व समाप्तं।

विषयः। महाभारतीयद्रोणपर्व्वव्याख्यानं।

No. 2095. **महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी (कर्णपर्व्व।)**
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 80 on a page. Extent, 1,119 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zila Rájasháhi, Pandit Madhusúdaua S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní. The part called Karna Parva.

Beginning. अर्ज्जुनाश्वनियन्तारं नमस्कृत्य हरिं प्रभुं।
तन्यते रामकृष्णेन व्याख्यानं कर्णपर्व्वणः॥

अथ भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनः श्रीकृष्णानुग्रहादेव विपन्निवृत्तिः सम्पत्तिश्चेति स एवोपास्य इति बोधयितुमष्टमं कर्णपर्व्व समारभते ततो द्रोणे हते राजन्नित्यादिना। ततो नारायणाख्यमोक्षानन्तर। इत्यादि

End. स पाठकः श्रोता च। महामुनेर्व्यासस्य इदं महात्मनेत्यादि समाप्तिपर्य्यन्तं वैशम्पायनवाक्यं। इति कर्णपर्व्व समाप्तं।

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यां कर्णपर्व्व।

विषयः। महाभारतीयकर्णपर्व्वव्याख्यानं।

No. 2096. **महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी (शल्यादित्रिकम्।)**
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 7 on a page. Extent, 1,291 slokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Pandit Madhusúdana S'iromaṇí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakásiní. The S'alya and the two subsequent Parvas.

Beginning. श्रीकृष्णचरणाम्भोजे निवेश्य स्वात्मषट्पदं।
तन्यते रामकृष्णेन व्याख्यानं शल्यपर्व्वणः॥

अथ भगवच्चरणारविन्दचेतस एव सर्व्वेष्टसिद्धिरिति दर्शयितुं श्रीकृष्णद्वैपायनः युद्धप्रतिपादनलब्धलौकिककार्य्यतामङ्गत्या नवमं शल्यपर्व्व समारभमाणः भक्तिप्रविर्जितसमावताराय प्रश्नमवतारयति जनमेजय उवाचेत्यादि। पाण्डवैर्वदीर्य्यमाणं छिद्यमाणं। इत्यादि।

End. सपरिच्छदाः सभृत्यजनाः। इति स्त्रीपर्व्व समाप्तं। अस्यामु शान्तिपर्व्व भविष्यति।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभञ्जन्यां शल्यादित्रिकं समाप्तं।

विषयः। महाभारतीयशल्य-सौप्तिक-स्त्रीपर्व्वव्याख्यानं गदापर्व्वाध्यायस्तु शल्यपर्व्वान्तर्भूततया व्याख्यात इति चिन्तनीयं।

No. 2097. **मञ्जरी, वा स्वरोदयटीका।** Substance, country-made paper, 16 × 3½ inches. Folia, 44. Lines, 8 on a page. Extent, 1,016 ślokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ránághâṭa, Zillá Nuddea. Paṇḍit Dínanátha Bhaṭṭácháryya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Manjarí *alias* **Svarodaya-ṭíká.** A commentary on the Svarodaya—a work on divination by the flow of breath. By Bhúdhara. Vide Vol. I, p. 276 No. 484. Vol. V, p. 126. No. 1816. The last by a different author.

Beginning. परमानन्दसन्दोहं तत्त्वज्ञानप्रदं गुरुं।
नत्वा स्वरोदयव्याख्या मञ्जर्य्याख्या वितन्यते ॥
काम्पिल्ये सुरसिन्धुसुन्दरतटे ज्योतिर्विदामग्रणी-
र्भारद्वाजकुलेऽमले समभवत् श्रीसोमशर्म्माह्वयः।
तत्पुत्रो नृपवृन्दवन्दितपदः श्रीदेवदत्ताभिधः
कीर्त्त्या निर्म्मलयोज्ज्वलाः सततनोद् यः पङ्क्तिसंख्यादिशः ॥
गुरूणां पादयुगलकमलभ्रमरायितः।
भूधरस्तत्सुतः श्रीमान् यथाज्ञानं तनोत्यदः ॥

अथ शिष्टाचारपरिप्राप्तमङ्गलाचरणमाचरन् ग्रन्थकारः सच्चिदानन्दरूपं परं ब्रह्म नमस्करोति। अव्यक्तमिति। इत्यादि।

End. यः कारयेत् सकलदोषहरां सहार्थां।
शान्तिं प्रशान्तहृदयः पुरुषः सदैव ॥

Colophon. इति श्रीभूधरकृतौ मञ्जर्य्याख्याने स्वरोदयव्याख्याने शान्तिकल्पः परिपूर्णः। समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः। स्वरोदयाभिधानफलितज्योतिर्ग्रन्थस्य व्याख्यानं।

No. 2098. **ध्यानयोगसारः, (पद्मपुराणीयः।)** Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 10 on a page. Extent, 66 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1758. Place of deposit, Śántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Dhyána-yoga-sára. An extract from the Padma Puráṇa, giving an account of the incarnation of Kṛishṇa as Gauránga at Nuddea. The work is apocryphal.

Beginning. भो भो प्रिये सत्यभामे श्रूयतां रुक्मि रुक्मिणि ।
कथितं यत् श्रुतं ध्यामं सदेव नारदेन वै ॥
कलौ युवां नवद्वीपं गच्छतं चि ममाज्ञया ।
भविष्यसि ततो लक्ष्मीरूपा त्वं रुक्मिणी सती ।
श्रीमद्विष्णुप्रिया भो भोः सत्यभामे त्वमेव च ॥ इत्यादि ।

End. इत्युक्ता नारदस्तत्र कैलासोपवने मुदा ।
निवेद्य च परं सर्व्वं तस्थौ च शौनकद्विज ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे ध्यानयोगसारे सकलपुराणमुख्ये शिवनारदसंवादे कलिपावनमाहात्म्यं भविष्यं श्रीहरिवक्षोदितश्चोपाङ्गवर्णनं नाम त्रयोविंशतितमोऽध्यायः । शकाब्दाः १७५८ ।

विषयः । भगवान् श्रीकृष्ण एव शचीनन्दनरूपेण नवद्वीपे अवतरिष्यतीति तत्कथनमुखेन तत्परिकराणां रुक्मिणीसत्यभामादीनां लक्ष्मीविष्णुप्रियादिरूपेण अवतारकथनञ्च ।

No. 2099. सिद्धान्तार्णवः । Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 48. Lines, 6 on a page. Extent, 1,022 S'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ránágháṭa, Zillá Nuddea, Mahendranátha Brahmachárí. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Siddhántárṇava. A Vedánta treatise founded on the commentary of S'aṅkara on the Vedánta Sútra. By Raghunátha Sárvabhauma. CONTENTS: on the true nature of the Supreme soul. Self manifestation of Brahma. Atheism refuted. The doctrine of Vivarta or phenomenality (Vedánta) as the cause of creation proved. Ditto of natural modification (Pariṇáma, Sáṅkhya) confuted. The theory of atoms refuted. Reconciliations of Vedic texts suggesting a duality of souls. The human soul a reflection of the Divine one, proved. Illusory character of the universe. Eternity of the universe as a current. The nature of Máyá. The four Vyúhas. Meaning of the text "thou art that." Eternity of the Vedas. Unity of Brahma established in the Vedas. Brahma not provable by the ordinary logical method. Final end of created beings. The means of acquiring true knowledge. Means of attaining salvation.

Beginning. भावितं विविधैर्भावैर्भवादिभिरहर्दिवं ।
भावये भगवन्तं तं भवाब्धितरणे तरिं ॥

इह खलु संसारानलसन्तप्तनिखिलजनापवर्गाय आत्मा वा अरे श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्या-सितव्यश्चेति—इत्यादि ।

End तस्मान्निर्विशेषब्रह्मसाक्षी + स्यैकरूपत्वात् तज्ज्ञो मोक्षो निरतिशयानन्दात्मक एवेति सिद्धं ॥

Colophon. इति श्रीरघुनाथसार्व्वभौमभट्टाचार्य्यकृतौ सिद्धान्तार्णवः परिपूर्णः ।

विषयः । शाङ्करमतमवलम्ब्य विरचितमिदं वेदान्तप्रकरणम । तत्र आत्मा वा अरे इत्यत्र विधिविवेचनम् । ब्रह्मणः स्वप्रकाशत्वनिरूपणं । निरीश्वरसांख्यबौद्धादिमताक्षेपकीर्त्तनं । विवर्त्तवादव्यवस्थापनं । परिनामवादखण्डन । परमाणुवादाक्षेपकथन । द्वैतबोधिकानां श्रुतीनां समन्वय-निरूपणं । जीवस्य ब्रह्मप्रतिविम्बत्वकथनं । जगतः प्रातिभासिकत्वकथनं । प्रवाहरूपेण जगतः नित्यत्वकथनं । मायाविद्ययोः स्वरूपकथनं । चतुर्व्यूहनिरूपणं । तत्त्वमस्यादिश्रुत्यर्थकथनं । वेदस्य नित्यत्वकथनं । ब्रह्मणो वेदैकवेद्यत्वकथनं । ब्रह्म नानुमानादिप्रमाणगम्यमितिनिरूपणं । जीवस्य उत्क्रान्त्यादिकथनं । तत्त्वज्ञानोपायकथनं । मोक्षोपायकीर्त्तनञ्च ।

No. 2100. वेदान्तसिद्धान्तकौमुदी । Substance, country-made paper, 17 × 4½ inches. Folia, 67. Lines, 7 on a page. Extent, 1,617 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághátá, Zilá Nuddea, Pandit Dinanátha Bhattáchárya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Vedánta-siddhánta-kaumudí. On the Bakhti doctrine founded on the non duality of the soul. By Haridása.

CONTENTS: Refutation of the theory regarding Brahma being undiscrete. Refutation of the theory regarding the human soul being a reflection of the divine soul. Human soul proved to be a part or fragment of Brahma. The son of Nanda proved to be the being indicated by the word Brahma. Knowledge, &c. his natural attributes. On the authority of the Vedas. The Bhágavata Purána proved to be as authoritative as the Vedas. The S'ástras all logically lead to Brahma. Superiority of faith over knowledge. Fruit of faith. Means of salvation. Nature of salvation.

Beginning. सान्द्रीभूतपरानन्दं सानन्दं नन्दनन्दनं ।
नत्वा वेदान्तसिद्धान्तकौमुदीयं विरच्यते ॥

अथ खल्वात्मा वारे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्य इत्यात्मदर्शनमुद्दिश्यानुकूलतर्कैर्मननेऽपक्षतवेदान्त-श्रवणविधानाद् विचारं विना स्वरूपानन्दात्मकमोक्षावरकशोकशब्दाभिधेयाज्ञानोपमर्दकापरोक्ष-ज्ञानोत्पत्त्यनुपपत्तेश्च ब्रह्मज्ञानाय ज्ञानेच्छासाध्यो वेदान्तविचारः कर्त्तव्य इति । इत्यादि ।

End. सविदके सर्व्वानर्थमिहत्या प्रश्चैव सन् प्रपाप्येति विमुक्तश्च विमुच्यते——श्रुतिबोधितनित्यसिद्धभूतब्रह्मात्मकस्वरूपानन्दाविर्भाव इति सिद्धं ।

Colophon. इति श्रीहरिदासकृता वेदान्तसिद्धान्तकौमुदी समाप्ता ।

विषयः । शुद्धाद्वैतवादमवलम्ब्य विरचितोऽयं ग्रन्थः । तत्र ब्रह्मणो निर्विशेषत्वमत-कीर्त्तनं । जीवस्य ब्रह्मप्रतिबिम्बवादखण्डनं । ब्रह्मणोऽंशो जीव इति निरूपणं । नन्दनन्दन एव ब्रह्मशब्दवाच्य इति निर्णयः । तस्य स्वाभाविकज्ञानादिशक्तिमत्त्वकथनं । श्रीमद्भागवतस्य वेद-तुल्यत्वनिर्णयः । ब्रह्मणः शास्त्रैकगम्यत्वनिरूपणं । ज्ञानापेक्षया भक्तेरभ्यर्हितत्वकथनं । भगवतो भक्त्येकलभ्यत्वनिर्णयः । मोक्षोपायकथनं । मोक्षस्वरूपविवेचनञ्च ॥

No. 2101. माधुर्य्यकादम्बिनी । Substance, country-made paper, 11 × 5¼ inches. Folia, 19. Lines, 11 on a page. Extent, 613 ślokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1890. Place of deposit, S'ántipur, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mádhurya-kádambiní. On faith as the only means of salvation. Faith and devotion to be directed to Krishna who is the embodiment of the divine soul. With this object the work opens with a disquisition on the nature of soul, and its twofold division, the human and divine, and then explains how the divine soul may, for the well-being of creation, assume a corporeal form. The author then describes various forms of faith, and their peculiarities.

Beginning. हृद्रूपे नवभक्तिशस्यवितते: सञ्जीवनी स्वागमा-
रम्भे कामतपर्त्तुदाघदमनी विद्यापगोल्लासिनी ।
दूरान्मे मरुशाखिनोऽपि सरसीभावाय भूयात् प्रभु-
श्रीचैतन्यकृपानिरङ्कुशमहामाधुर्य्यकादम्बिनी ॥
भक्तिः पूर्व्वैः श्रिता तान्तु रसं पश्येद्यदात्तधीः ।
तन्नौमि सततं रूपनाम प्रियतमं हरेः ॥

एव खलु परमानन्दमयादपि पुरुषाद्ब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठेति ——इत्यादि ।

End. माधुर्य्यवारिधेः कृष्णचैतन्यादुद्धृतै रसैः ।
इयं धिनोतु माधुर्य्यमयी कादम्बिनी जगत् ॥

Colophon. इति श्रीमाधुर्य्यकादम्बिन्यां पूर्णमनोरथो नामाष्टममृतवृष्टिः ।
सम्पूर्णेयं माधुर्य्यकादम्बिनी सतां प्रीतये स्वादिति । संवत् १८९० ।

विषयः। श्रीनन्दनन्दन एव शुद्धसत्त्वमयनिजनामरूपलीलाधामादिशरीरतया स्वप्रकाशतया च परब्रह्मशब्दवाच्यः। तस्यैव भगवद्भक्तेरपि तद्रूपतया भगवत इव स्वप्रकाशता, निरपेक्षत्वञ्चेति निरूपणं। मोक्षादपि भक्तेः परमोत्कर्षप्रतिपादनमुखेन तस्या ज्ञानैकसाधनत्ववादनिराकरणं। तदेवं भगवत इव तत्स्वरूपभूताया भक्तेः सर्व्वव्यापकत्वं सर्व्ववशीकारित्वं सर्व्वसञ्जीवकत्वं सर्व्वोत्कर्षपरमस्वातन्त्र्यञ्चेति व्यवस्थापनं। भक्तिस्वरूपविवेचनं। तदधिकारिणः। तद्भ्रामि। अथ भक्तिप्रभावेणानर्थनिवृत्तिकथनमुखेन दुष्कृतोत्थाः सुकृतोत्था अपराधोत्था भक्त्युत्थाश्चेति अनर्थानां चतुर्व्विधत्वकथनपूर्व्वकं तेषां स्वरूपकथन। अथ चैतन्यं द्विविधं स्वतन्त्रमस्वतन्त्रञ्च। तत्र प्रथमं सर्व्वव्यापकमीश्वराख्यं, द्वितीयं देहमात्रव्यापि जीवाख्यानं तथा ईश्वरचैतन्यं द्विविधं गुणस्पर्शरहितं लीलया स्वीकृततत्स्पर्शञ्च। प्रकारेणानेन बहुविधत्वप्रपञ्चनं। अथ अनिष्ठितानिष्ठिताभेदेन भजनक्रिया द्विविधा। तत्र प्रथमा षड्विधा। द्वितीया तु साक्षाद्भक्तिवर्त्तिनी तदनुकूलवस्तुवर्त्तिनीति द्विविधा। अत्रापि प्रथमा कायिकी वाचिकी मानसी चेति त्रिप्रकारा। अथ अविद्यादिदूषितस्य जीवान्तःकरणस्य श्रवणकीर्त्तनादिनान्यता वैलक्षण्येन तद्दोषप्रशमे भक्तौ रुचिरुद्भवतीति सा च द्विविधा वस्तुवैशिष्ट्यापेक्षिणी तदनपेक्षिणी च। अथ सैव भजनविषया रुचिः परमप्रौढतमा सती यदा भजनीयं भगवन्तं विषयीकरोति तदेयमासक्तिरित्याख्यायते। अतएव भक्तिकल्पवल्ल्याः स्तवकीभावमासादयन्ती भावप्रेमणी पुष्पफले अचिरादेव भाविनी द्योतयति। अथासावासक्तिरेवान्तःकरणमुकुरं तथा मार्ज्जयति यथा तत्र सहसा प्रतिबिम्बितो भगवान् अवलोक्यमान इव प्रतिभाति। अथ सैवासक्तिः परमपरिणामं प्राप्नुवती रत्यपरपर्य्यायो भाव इत्याख्यां लभते। य एव भावः सच्चिदानन्द इति भक्तिवृक्षस्य कन्दलीभावं भजते। सोऽयं भावो रागभक्त्युत्थो वैधभक्त्युत्थश्चेति द्विविधत्वमधिगच्छन्नेव विविधानां भक्तानां विविधचिद्वासनावासनाशेषु हृदयेषु स्फुरन् घनरस इव रसायनेषु विविधास्वादत्वं भजते। ते च भक्ताः शान्तदासमखिपित्रप्रेयसीभाववन्तः पञ्चविधाः। तत्र शान्तेषु शान्तिरिति दासेषु प्रीतिरिति सखिषु सख्यमिति पितृभाववत्सु वात्सल्यमिति प्रेयसीभाववत्सु प्रियतेति नामभेदानपि प्राप्यात्मशक्त्यैवाविर्भावितविभावादिभिरद्भुतैश्वर्य्यैः स्थायीति नाम्ना वैशिष्ट्यं गच्छन् शान्तदास्यादिपदव्यपदेश्यो रसो भवतीति निरूपणं। अथ भावविशेषेण अनुभावविशेषप्रकटनप्रकटनञ्चेति।

No. 2102. दानचन्द्रिका। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 66. Lines, 8 on a page. Extent, 1,982 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághát, Zilá Nadíyá, Paṇḍit Dínanátha Bhaṭṭácharya. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Dána-chandriká. A treatise on religious gifts, the merits of giving away particular articles, persons fit to grant and to receive gifts,

and the rituals meet for consecrating the same. By Jayaráma. The work is an abstract of the Dánakhaṇḍa of Hemádrí.

Beginning. नतिं कृत्वा गणेशाय विघ्नविध्वंसकारिणे ।
क्रियते जयरामेण रम्येयं दानचन्द्रिका ॥
दानं देयञ्च दाता च सम्प्रदानं फलं तथा ।
फलदाता विधाता च य एकस्तं नमाम्यहं ॥
तत्रादौ दानप्रशंसा ।

End. अनेन विधिना कुर्व्वन् सर्व्वं भवति चाक्षयमिति ।

Colophon. इति श्रीजयरामविरचिता दानचन्द्रिका समाप्ता ।

विषयः । दानप्रशंसाकीर्त्तनं । देवगणकीर्त्तनं । दानविधिः । दानकालनिरूपणं । धर्म्मलक्षणं । द्रव्यदैवतनिर्णयः । प्रतिग्रहविधिः । सर्व्वेषु दानेषु सामान्यतः प्रयोगकीर्त्तनं । हिरण्यदानविधिः । हैमरौप्यभोजनादिपात्रदानविधिः । अलङ्करणदानविधिः । धान्यादिदानविधिः । सघृतभोज्यदानादिविधिः । कपिलादिदानविधिः । गजाश्वादिदानविधिः । वरदोलादिदानविधिः । छत्रासनादिदानविधिः । गन्धशय्यादीपदानादिविधिः । आविकवस्त्रादिदानविधिः । गृहोद्यानादिदानविधिः । धर्म्मघटादिदानविधिः । संक्रान्तिनिमित्तकदानविधिः । नाचिकादिदानविधिकीर्त्तनञ्च ।

No. 2103. मेघदूतटीका । Substance, country-made paper, 13 × 6 inches. Folia, 38. Lines, 12—13 on a page. Extent, 1,143 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ranághát, Zilá Nadíyá, Paṇḍit Dínanátha Bhaṭṭácbárya. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Meghadúta-ṭíká. A commentary on Kálidása's Meghadúta. Anonymous.

Beginning. इह यद्यपि गिरिनगरसागरसरित्सरोवरकमलवनमोत्सवसलिलानिलजलक्रीड़ापुष्पावचयचन्द्रसूर्य्योदयास्तमयसर्गबन्धादीनां महाकाव्यलक्षणानां अभावस्तथापि महाकविश्रीकालिदासविरचितत्वादिदं महाकाव्यमुच्यते + + + + + + + सहृदयसुसंवेद्यः कश्चिदेषामप्यत्र निर्द्देशो गृह्यते + + + प्रसङ्गेन तत्रायमादिश्लोकः । कश्चित् कान्तेति । कश्चिदनिर्द्दिष्टनामा यक्षः रामगिर्य्याश्रमेषु वसतिं चक्रे निवासं कृतवान् । रामो दशरथात्मजः तेन आश्रितो गिरिः । पूर्व्वं सीतासम्भवितो रामस्तत्र स्थितवानिति इत्यादि ।

अविस्मृतानि निरन्तराणि सुखानि यत्र ॥ १२४ ॥
इत्यद्भूतं सुरचितपदं मेघदूतस्य नाम्ना
कामक्रीड़ाविरहितजने विप्रयुक्ते विनोदं ।

+ + + + ग्निति निपुणता ह्रद्भावं कवीनां
नत्वार्य्याणां चरणयुगलं कालिदासश्चकार।

Colophon. इति श्रीकविराजमुकुटालङ्कारेण श्रीकालिदासेन (कृतं मेघदूताभिधानं काव्यं) तस्य टीका समाप्ता।

विषयः। कालिदासकृतमेघदूतस्य व्याख्यानम्।

No. 2104. नैषधीयप्रकाशः (पूर्वनैषधीयः)। Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 250. Lines, 9 on a page. Extent, 9,813 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághát, Zilá Nadíyá, Pandit Dínanátha Bhattáchárya Appearance, decayed. Prose. Correct.

Naishadhíya-prakáśa. A commentary on the Naishadha Kávya, of S'ri Harsha. By Náráyaṇa Vedarakara, son of Narasiñha and Madálasá. The codex contains only the first half of the work.

Beginning. वैदेही यस्य वामे जयति जयजनिर्दक्षिणे लक्ष्मणोऽपि
श्रीमानग्रे हनूमानतुलबलचयो हस्तविन्यस्ततत्त्वः।
कोदण्डं काण्डमेकं दधदहितकुलध्वंसकारी समन्ता-
दव्यादव्याजभव्याकृतिसलिलनिधिर्जानकीजानिरस्मान्॥
दशकन्धरकरिसिंहः सीताचितःसराजरोलम्बः।
रघुकुलकैरवचन्द्रः पायाद्दायासतो रामः॥
भद्राय भूयाद्भवतां श्रीरामो भक्तिभावितः।
स्मृतेरुज्जृम्भते यस्य पदवी सुरदुर्लभा॥
नत्वा श्रीनरसिंहपण्डितपितुः पादारविन्दद्वयं
मातुश्चापि मदालसेत्यभिधया विख्यातकीर्त्तेः चिरौ।
श्रीरामेश्वरधीतयोः सुमनसोर्गम्भीरगर्भ्यौ यथा-
बुद्धि श्रीनिषधेन्द्रकाव्यविवृतिं निर्म्माति नारायणः॥
प्रणम्य शङ्करं सोमं चनन्तं श्रीपतिं स्वयं।
कुर्व्वे नाम्ना नैषधीयप्रकाशं सुन्दरां मुदे॥

चिकीर्षितस्य निर्व्विघ्नसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारपरिप्राप्तमाशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्द्देशो वापि तन्मुख-मिति मङ्गलाचरणं कर्त्तव्यमिति ग्रन्थकृच्छ्रीहर्षनामा कविः गूढस्वीजरसनायाभीष्टदेवतानमस्कार-रूपमङ्गलमाचरति। अन्ये तु विशिष्टवस्तुनिर्द्देशलक्षणं मङ्गलमित्याहुः। तत्र पुण्यश्लोकनलरूपवि-शिष्टवस्तुनिर्द्देशेन निर्व्विघ्नग्रन्थसमाप्तिरित्यभिप्रायेणाह निपीयेति।

End. केनाप्यद्भूतया रीत्या निर्म्मिते । इत्तं पूर्ब्बवत् ।

Colophon. 'इति श्रीवेदरकरोपनामकश्रीमन्नरसिंहपण्डितात्मजनारायणकृते नैषधीयप्रकाशे अष्टमः सर्गः समाप्तः ।

विषयः । श्रीहर्षकृतनैषधचरितमहाकाव्यस्याष्टमसर्गान्तं व्याख्यानम् ।

No. 2105. स्मार्त्तसमुच्चयः । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 225. Lines, 10 on a page. Extent, 17,810 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághát, Zilá Nadíyá, Paṇḍit Dínanátha Bhaṭṭácharya. Appearance, decayed. Correct.

Smárta-samuchchaya. A Smṛiti digest. By Nanda Paṇḍita, son of S'rídeva Mahámahopádhyáya. CONTENTS: Religious duty. Proper times for religious ceremonies. Lunations. Conjunction of one month with another. Intercallary months. Prohibited degrees in marriage. Marriage. Sañskáras. Daily rituals. Funerals. Mourning. Purifications. Expiations. Inheritance. Judicature.

Beginning. श्रीनारायणपादपङ्कजनतिप्राप्तप्रबोधोदयो-
वेदानङ्गयुतान् सभारतखिलान् साहित्यकाव्यान्वितान् ।
मीमांसेश्वरसांख्यबौद्धमखिलं चार्व्वाकजैनाभिधं
यन्त्रं यो व्यहणोत्स पण्डितकविः श्रीदेवशर्म्माभवत् ॥
तस्य श्रीशितिकण्ठभक्तिनिरतो नन्दाभिधोऽभूत्सुतो
छन्दा देवपदारविन्दशरणा यस्य प्रसिद्धा प्रसूः ।
सोऽयं पण्डितमण्डलीसुखकरं धर्म्मक्रियाज्ञापकं
रम्यं स्मार्त्तसमुच्चयं व्यरचयच्छिष्टौघसम्प्रार्थितं ॥

तत्र प्रथमतो धर्म्मस्वरूपं विविच्यते । तत्र भगवान् जैमिनिः । चोदनालक्षणोऽर्थो धर्म्म इत्यादि ।"

End. दत्तकविषयस्तु मत्कृतदत्तकमीमांसायां परिज्ञेय इति ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीदेवशर्म्मसूनुश्रीनन्दपण्डितविरचितः स्मार्त्तसमुच्चयः समाप्तः ।

विषयः । धर्म्मस्वरूपनिरूपणं । कालविवेचनं । तिथ्यादिनिरूपणं । तत्र प्रतिपदादितिथिद्वैधे व्यवस्थानिर्णयः । सङ्क्रान्तिनिर्णयः । मलमासविवेचनं । क्षयमासादिविवेचनं । विवाहनिरूपणप्रसङ्गेन सापिण्ड्यादिकथनं । विवाहादिनिरूपणं । गर्भाधानादिसंस्कारनिर्णयः । आह्निकविधिः । अन्त्येष्टिविधिः । अशौचनिरूपणं । शुद्धिनिरूपणं । श्राद्धादिविधिकथनं । प्रायश्चित्तनिरूपणं । दायभागकथनं । व्यवहारनिरूपणञ्च ।

No. 2106. दायभागटीका। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 182. Lines, 7 on a page. Extent, 4,684 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Majidá, Post Ránághaṭ, Paṇḍit Madhusúdana Nyáyaratna. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Dáyabhága-ṭíká. A commentary on the Dáyabhága of Jímúta-váhana. By Rámabhadra Nyáyálaṅkára, son of S'rínátha A'chárya-chúdámaṇi.

Beginning. आलोच्य तातनिर्म्मित-निबन्धमाराध्य विश्वेश्वरं।
आर्य्याचार्य्यस्तनुते विवृतिमिमां दायभागस्य॥

ग्रन्थारम्भे विघ्नविघाताय इष्टदेवताकीर्त्तनरूपं मङ्गलमाचरन् शिष्यप्रवृत्तये सम्बन्धाभिधेय-प्रयोजनान्याह। मन्वादीति। अत्र प्रयोजनं दायभागनिर्णयः। स च संशयापनोदनद्वारा दुःख-निवृत्तिहेतुतया गौणः। अभिधेयो दायभागः। सम्बन्धश्च ग्रन्थस्य फलाभिधेयाभ्यां कार्य्यकारण-भावो विषयविषयिभावश्च। इत्यादि

End. अतस्तस्य तात्पर्य्यं वर्णयित्वा विरोधञ्च परिहरतः तदप्रयोजकीभूतस्य जड़ानुराग-स्याभावेऽपि न वैयर्थ्यमिति भावः। बहुतरेति सुबोधमिति।

श्रीरामभद्ररचितां पाणौ सस्थाप्य दीपिकामेतां।
जीमूतवाहनकृते-र्गभीरार्थं विदन्तु विद्वांसः॥

Colophon. इति श्रीमन्महामहोपाध्यायश्रीनाथाचार्य्यचूड़ामणितनूजश्रीरामभद्रन्याया-लङ्कारभट्टाचार्य्यविरचिता दायभागटीका समाप्ता।

विषयः। जीमूतवाहनकृतदायभागस्य व्याख्यानं।

No. 2107. कामसूत्रं। सभाष्यं जयमङ्गलाख्यटीकासहितञ्च। Substance, country-made paper, 13 × 7 inches. Folia, 126. Lines, 14 on a page. Extent, 6,125 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipur, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Káma-śútra with the commentary of Mallinága, and the gloss called **Jayamaṅgala**. The aphorisms of Vátsyáyana on worldly enjoyment with the commentary of Mallinága, and an exegesis by Yas'odhara. The last two have been very much mixed up. The text is divided into 7 chapters, and treats successively of all the different branches of the subject. The exegesist cites the name of Mahimalla Deva, a Chalukya king.

The objects of human life are, according to Hindu writers, fourfold, including 1st, duty or *dharma*; 2nd, wealth or *artha* economics; 3rd, enjoyment, *káma*, and 4th, salvation or *moksha*. On each of these subjects there were at one time, it would seem, several text-books in Sanskrit, but they are not all forthcoming now. On the first subject the Aphorisms of Jaimini constitute the leading text. On the second, a text is attributed to S'ukra Ácharya, but it nowhere has yet been met with. On the third, the *káma-sutra* is the only text now known, but its author refers to seven different writers who preceded him. The fourth forms the theme of five out of the six leading systems of philosophy, as also of several minor ones. Of enjoyment in its grossest sense women form the most important object, and the text therefore devotes an unduly large part of it to sexual love, and hence it is that in describing the work, it is usual to class it among erotic works. Káma in its most comprehensive sense, however, includes everything that promotes the gratification of the five senses of hearing, feeling, seeing, tasting and smelling, and Vátsáyana refers to all these. He begins with education in early life, giving brief notes about the 14 sciences and the 64 arts recognised by the Hindus. Then he adverts to housekeeping, furniture and household decorations, to friends, associates and companions, to occupations and ornaments, as well as conduct towards women. This explanation is necessary with reference to what has been said on page 98 of volume I, on the subject.

Vátsyáyana is supposed to have lived over two thousand years ago, and the oldest commentary on the Nyáya aphorisms is attributed to him.

Beginning. (एकत्रीकृतसूत्रभाष्यस्य प्रारम्भवाक्यं यथा,) शास्त्रे प्रकृतत्वात् तत् समयावबोधकेभ्यश्चाचार्य्येभ्यस्तत्सम्बन्धात्। प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा तासां स्थितिनिबन्धनं त्रिवर्गस्य साधनमध्यायानां शतसहस्रेणाग्रे प्रोवाच। तस्यैकदेशं मनुः स्वायम्भुवो धर्म्माधिकारिकं पृथक् चकार। बृहस्पतिरर्थाधिकारिकं। महादेवानुचरश्च नन्दी सहस्रेणाध्यायानां पृथक् कामसूत्रं प्रोवाच। — — — — — — — — — — — — सर्व्वमल्पेन ग्रन्थेन कामसूत्रमिदं प्रणीतवान् वात्स्यायनः।

टीकायाः प्रारम्भवाक्यं यथा,—

वात्स्यायनीयं किल कामसूत्रं प्रस्तावितं कैश्चिदिहान्यथैव।
तस्माद्विधास्ये जयमङ्गलाख्यां टीकामहं सर्व्वविदं प्रणम्य॥

इह चत्वारो वर्णा ब्राह्मणाश्चत्वारश्चाश्रमा ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वैखानसो भिक्षुरिति। तत्र ब्राह्मणादीनां गृहस्थानां मोक्षस्यानभिमतत्वात् त्रिवर्गः पुरुषार्थः। तत्रापि धर्मार्थयोर्हेतुत्वात् काम एव फलभूतः पुरुषार्थ इति कामवादिनः। स चोपायं विना न भवतीति तदुपायमाचिख्यासुराचार्यो मल्लिनागः पूर्वाचार्यमतानुसारेण शास्त्रमिदं प्रणीतवान्। इत्यादि।

End. शास्त्रस्यार्थप्रधानत्वात् तेन योगोऽत्र योषितां।
सन्ति रागपरा नार्यः सन्ति चार्थपरा अपि॥
प्राक् तत्र वर्णितो रागो वेश्यायोगाच्च वैशिके॥

इति वात्स्यायनीयकामसूत्रे वैशिके षष्ठेऽधिकरणे अनुबन्धार्थानर्थसंशयविचारा वेश्याविशेषाश्च षष्ठोऽध्यायः॥

समाप्तञ्चेदं वैशिकं षष्ठमधिकरणं व्याख्यातञ्च कामसूत्रम्॥

भाष्यस्य शेषवाक्यं यथा ———

एता षट्रूपाजीवायामन्तर्भवन्ति विशेषः सम्पद्यते सर्व्वासामिति। इति वात्स्यायनीयकामसूत्रटीकायां जयमङ्गलाभिधायां विदग्धाङ्गनाविरहकातरेण गुरुदत्तेन्द्रपादाभिधानेन यशोधरेणैकत्रकृतसूत्रभाष्यायां वैशिके षष्ठेऽधिकरणे षष्ठोऽध्यायः। समाप्तञ्चेदं वैशिकं षष्ठमधिकरणं॥

Colophon इत्यपराज्र्जुन + जबलमल्लराजनारायणमहाराजाधिराजचैलुक्यचूडामणिश्रीमद्वीसलदेवस्य भारतीभाण्डागारे श्रीवात्स्यायनकामसूत्रटीकायां जयमङ्गलाभिधायां वैशिकमधिकरणं समाप्तम्॥

विषयः। प्रथमे साधारणाधिकरणे,—शास्त्रसंग्रहः, त्रिवर्गप्रतिपत्तिः, विद्यासमुद्देशः, नागरिकवृत्तं, नायकसहायदूतीकर्म्मविमर्शश्चेति पञ्च प्रकरणानि।

द्वितीये साम्प्रयोगिकाधिकरणे,—प्रमाणभावकालेभ्यो रतावस्थानं, प्रीतिविशेषाः, आलिङ्गनविचाराः, चुम्बनविकल्पा, नखरदनजातयः, दशनच्छेद्यविधयः, देश्या उपचाराः, संवेशनप्रकाराः, चित्ररतानि, प्रहणनयोगाः, तद्युक्तशीत्कृतोपक्रमाः, पुरुषायितं, पुरुषोपसृप्तानि, औपरिष्टकं, रतारम्भः, रतावसानिकं, रतिविशेषाः, प्रणयकलहश्चेति अष्टादशप्रकरणानि।

तृतीये कन्यासम्प्रयुक्ताधिकरणे,—वरणविधानं, सम्बन्धनिर्णयः, कन्याविस्रम्भणं, बालायामुपक्रमाः, इङ्गिताकारसूचनं, एकपुरुषाभियोगाः, प्रयोज्यस्योपावर्त्तनं, अभियोगतः कन्यायाः प्रतिपत्तिः, विवाहयोगाश्चेति नव प्रकरणानि।

चतुर्थे भार्य्याधिकारिकाधिकरणे,—एकचारिणीवृत्तं, प्रवासचर्य्या, सपत्नीषु ज्येष्ठावृत्तं, कनिष्ठावृत्तं, पुनर्भूवृत्तं, दुर्भगावृत्तं, आन्तःपुरिकं, पुरुषस्य बह्वीषु प्रतिपत्तिश्चेति अष्टौ प्रकरणानि।

पञ्चमे पारदारिकाधिकरणे,—स्त्रीपुरुषशीलावस्थापनं, स्त्रीषु सिद्धाः पुरुषाः, अयत्नसाध्ययोषितः, परिचयकारणानि, अभियोगाः, भावपरीक्षा, दूतीकर्म्माणि, ईश्वरकामितं, आन्तःपुरिकं, स्वदाररक्षितकश्चेति दश प्रकरणानि।

षष्ठे नैमित्तिकाधिकरणे,—महायागस्यागम्यचिन्तागमनकारणानि, उपावर्त्तनविधिः, कान्ताद्वर्त्तं, स्पर्शागमापायाः, दिग्लक्षणप्रतिपत्तिः, निष्क्रामनक्रमाः, विशीर्णप्रतिसन्धानं, लाभालाभावमर्षाः, अर्थानर्थानुबन्धसंशयः, विचारविशेषाश्चेति दश प्रकरणानि।

(पुस्तकेऽस्मिन् औपनिषदिक सप्तममधिकरणं नास्ति)

(तत्रत्य विषया यथा,—सुभगङ्करण, वशीकरणं, वृष्ययोगाः, नष्टरागप्रत्यानयनं, वृद्धिविषयः, चित्रयोगाश्चेति षट् प्रकरणानीति।)

No 2108 वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्ती, प्रकाशिकासहिता। Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 116. Lines, 12 on a page. Extent, 4,182 *Slokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipur, Pandit Káhdása Vidyávágísa. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vaishnava-siddhánta-vaijayantí with a commentary entitled **Prakásiká.** A manual of Vaishnava faith and worship. By Raghavendra Muni.

Beginning उद्धर्त्तुं भवसागरातुरनरान् धातुर्विधातुं वच-
स्सिद्धातृ पतगेन्द्रकेतुरवितुं लीलावतीर्णो धरां।
धर्म्माणामपि धर्मकर्तुरमता सर्तुः सता सात्त्वता
जीयात् जगदिन्द्रजालरचनाहेतुर्हरिः पातु वः॥
श्रीमद्वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्ती प्रकाश्यते।
श्रुतिस्मृतिप्रमाणेन सत्तर्केण स्वयं कृता॥

इति वस्तु प्रारिप्सितग्रन्थारम्भसम्भावितविघ्नविघाताय सदाचारपरम्परापरिपालनाय च स्वग्रन्थप्रतिपाद्य वेदान्तवेद्यं वस्तु प्रमौति विश्वेषामित्यादिपद्येन॥

विश्वेषामनवद्यमागमगिरामापाद्यमाद्यं पर
रत्नाद्यैरपि विद्यया परमया नासाद्यते यन्महः।
प्रेम्णा चिद्घनविग्रहो मुकुरहो गोपीभिरासादितः
सोऽयं नन्दसुतोऽभिनन्दति सदानन्दाय वृन्दावने॥ इत्यादि।

End. गौड़ादागत्य वृन्दावनभुवि वसता राघवेन्द्राभिधेन
प्रायो जित्वा विवादान् निगमपथनयैर्ज्जीवसमाराशान्त्यै।
सिद्धान्तैर्वैष्णवानां स्वमतिविरचिता वैजयन्ती विचित्रा
कण्ठे धार्य्या कवीन्द्रैरखिलगुणवती वादिविध्वंसनाय॥
श्रीमद्वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्तीप्रकाशिका।
दीपिकेव करे धार्य्या साधुवर्य्यायतैर्नरैः॥

Colophon. इति श्रीराघवेन्द्रमुनिप्रणीतायां वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्त्यां भगवत्स्वरूपनिरूपणो नाम पञ्चमो ग्रन्थः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

विषयः । ब्रह्मणः साकारत्वकथनं । श्रीकृष्णस्यैव परब्रह्मशब्दवाच्यत्वनिरूपणं । श्रीकृष्णविग्रहस्य सच्चिदानन्दरूपतया नित्यत्वकथनं । अत्र विविधवादनिरसनं । जगन्नित्यत्वादिवादिनां विप्रतिपत्तिनिरासपूर्व्वकं भगवानेव अयस्कान्तमणिवत्सन्निधिमात्रेनाविद्याविवर्त्तानां कारणमिति निरूपण । संसारस्य स्वप्नायमानत्वकथनं । तत्र विविधवादखण्डन अध्यासस्वरूपविवेचनादिक । जीवस्य व्यवहारदशाया संसारबन्धो न तु परमार्थतः तस्य साक्षाज्जगदीश्वराभेदश्रवणादितिनिरूपणं । वैराग्योपयोगित्वेन संसारस्य—मिथ्यात्वं निरूप्य तन्निरस्तकारण किञ्चिदस्ति न वेति वादिविप्रतिपत्तेस्तन्निरूपणं । तत्र सांख्यमतमुपपाद्य तत्खण्डनं । पातञ्जलमतोपपादनपूर्व्वकं तन्निरसनं । वैशेषिकमतोपपादनपूर्व्वकं तत्खण्डनं । न्यायमतोपपादनं तत् खण्डनञ्च । एवं शून्यवादिस्वभाववादिमीमांसकादिमतान्युपपाद्य तत्खण्डनपुरःसरं भगवानेव तत्कारणमिति सप्रपञ्च प्रपञ्चनं । नानाजीववादखण्डनपुरःसरमेकजीववादव्यवस्थापनं । आत्मस्वरूपनिरूपणमुखेन अन्यान्यमतखण्डन । तत्र आत्मख्यातिवादखण्डनं । असत्ख्यातिकथन । अख्यातिनिरूपणं । अन्यथाख्यातिनिरूपण । अनिर्व्वाच्यख्यातिनिरूपणं । तत्र अनिर्व्वाच्यत्वस्वरूपादिविवेचनं । अविद्यास्वरूपादिनिर्णयः । भेदवादखण्डन । आत्मनः स्वप्रकाशत्वकथनं । संवित् स्वरूपविवेचनं । वेदस्य स्वतः प्रामाण्यनिरूपणं । तस्य अपौरुषेयत्वादिकथनञ्च । कर्म्म-ज्ञानकाण्डयोः सामञ्जस्यकथनं । गुरूपसदनादिप्रकारकथनं । श्रवणमननादिस्वरूपकथनादिकं । समाधिलक्षणतद्भेदादिकीर्त्तनं । तत्त्वज्ञानान्मुक्तिरितिविवेचनं । जीवन्मुक्तस्वरूपादिकथनं । मोक्षस्वरूपविवेचनं । अत्र तार्किकादिमतखण्डन । वेदान्तमतखण्डनं । मुक्त्यधिकारिनिरूपणं । संसारलक्षणादिकथनं । समाराद्विरक्तस्य सन्न्यासिन एव मोक्षाधिकारो नान्यस्येति निरूपण । तथा भगवत्प्राप्तिरेव मोक्ष इति निरूपणं । अत्र पाशुपतादिमतखण्डनं । भगवदुपासनादिफलकीर्त्तनं । द्वैतश्रुतिसमन्वयादिकथनं । भगवद्भक्तलक्षणं । तद्भेदादिकथनञ्च । भगवद्भक्तानां मोक्षेष्वपि स्पृहाभाव इत्यादि वाक्यानां समाधानादिकथनं । भक्तिलक्षणं । तथासाध्यसाधनभेदेन द्वैविध्यकथनं । साध्यरूपापि द्विविधा ज्ञानलक्षणा प्रेमलक्षणा चेति । तथा श्रवणकीर्त्तनादिनवविधसाधनभक्तिनिरूपणं । कर्म्मयोगस्यापि भक्तिसाधनार्थत्वाद् भक्तेः प्रागेवकर्त्तव्यतेतिनिरूपणं । धर्म्मस्वरूपादिनिरूपणं । साकार-निराकार-सगुण-निर्गुणत्वादिप्रतिपादिकानां श्रुतीनां समाधानकथनं । भगवच्छरीरस्य नित्यत्वादिनिरूपणमुखेन तार्किकादिमतनिरसनं । भगवल्लीलादिचिन्तनं । रमागोपीपरिकरस्य भगवच्छक्तित्वकथनं । लीलावतारतात्पर्य्यकथन । गोलोकादिस्थानस्य नित्यत्वकथनञ्च ।

No. 2109. स्कन्दपुराणे,—केदारखण्डम् । Substance, country-made paper, 18 × 3 inches. Folia, 165. Lines, 6 on a page. Extent, 4,010 ślokas.

Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ránághát, Bábu Surendranátha Pálachaudhúrí; another copy at Darbháñgá, Bábu Gauresvara Siñha. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Kedára-khanda of the Skanda Purána. This is one of the several books or Khandas, of the Skanda Purána It is divided into 32 chapters, and comprises a number of legends designed for the glorification of S'iva as the supreme divinity.

CONTENTS: I. Story of Daksha's visit to Naimisha forest, where he was disrespectfully treated by his son-in-law S'iva, and for which he rebuked S'iva.

II—III. Daksha commences a great feast to which he does not invite S'iva. Dákshájani hears of the feast, and obtains her husband's permission to go to her father's house, where she commits suicide. S'iva hears the news, and, in a fit of anger, plucks out a lock of hair, which becomes two demons Káli and Vírabhadra.

IV—V. The demons wage war with the gods. Decapitation of Daksha; his head replaced by that of a goat. His hymn to S'iva. Adoration of S'iva, and advantages of putting on the tridental sectarial mark, ashes, &c. Story of Nandi, a Vaisya of Avanti, who was a great devotee.

VI—VII. S'iva's grief at the loss of his wife; his asceticism. Origin of the Lingam, its worship. S'aiva philosophy. Story of Sundarí, daughter of a king of Kásí.

VIII. Lingams of various kinds. Dispute between the Devas and Rávana. Devas repair to Vishnu, and devise means for the destruction of Rávana.

IX—XIV. The churning of the ocean. Origin of the Háláhala poison. Birth of Ganes'a. Consequences of the churning.

XV—XIX. Story of Nahusa. Ditto of Dadhichi. Ditto of Bali and of the Dwarf incarnation.

XX—XXV. The superiority of the Lingam over Brahmá and Vishnu. Story of Táraka, a demon, who oppressed the Devas. Marriage of S'iva with Umá.

XXVI—XXXI. Honey-moon of S'iva on the Gandhamádana mountain. Birth of Kártika. His battle with Taraka. Destruction of Táraka. Adoration of Kártika.

XXXII. Story of S'vetarájá. Merits of the S'ivaratri fast. Lu-

nations most appropriate for the worship of S'iva, Gánes'a, Kártika, &c. Gambling between S'iva and Umá, S'iva, losing everything by play, retires from Kailása to a forest. Umá, assuming the disguise of a wild hill woman, repairs to S'iva. Their reconciliation and adoration by the Devas. Merits of reciting the Kedára-khanda.

Beginning. यस्याज्ञया जगत्स्रष्टा विरिञ्चिः पालको हरिः ।
संहर्त्ता कालरुद्राख्यो नमस्तस्मै पिनाकिने ॥
तीर्थानामुत्तमं तीर्थं क्षेत्राणां क्षेत्रमुत्तमम् ।
तत्रैव नैमिषारण्ये शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥
दीर्घसत्रं प्रकुर्व्वन्तः सत्रिणां सुमतेन सः ।
तेषां सन्दर्शनोत्सुक्यादागतो हि महातपाः ॥
व्यासशिष्यो महाप्राज्ञो लोमशो नाम नामतः ।
तत्रागतं ते ददृशुर्मुनयो दीर्घसत्रिणः ॥
उत्तस्थुर्युगपत्सर्व्वे सार्घ्यहस्ताः समुत्सुकाः ।
दत्त्वार्घ्यपाद्यसत्कारान्मुनयो वीतकल्मषाः ॥
तं पप्रच्छुर्महाभागाः शिवधर्म्मं सुविस्तरं ।
मुनय ऊचुः ।
कथयस्व महाप्राज्ञ देवदेवस्य शूलिनः ।
महिमानं महाभाग ध्यानार्चनसमन्वितम् ॥
सम्मार्ज्जने किं फलं स्यात्तथा रङ्गावलीषु च ॥ इत्यादि ।

End. शृण्वन्ति चैव ये भक्त्या शम्भोर्माहात्म्यमुत्तमम् ।
शैवशास्त्रमिदं विप्रास्ते यान्ति परमां गतिम् ॥

Colophon. इति श्रीस्कान्दे महापुराणे केदारखण्डे शैवशास्त्रे अष्टशतचतुर्दशाधिकत्रिसहस्रे पञ्चत्रिंशोऽध्यायः । समाप्तमिदं केदारखण्डम् । (इतः परं स्कन्दपुराणमाहात्म्यकथनश्लोका विद्यन्ते ।)

विषयः । १मे, अध्याये,—लोमशेन सह शौनकादीनां संवादेन भगवान् शूलपाणिरेव परंब्रह्म तदुपसेवया च जीवोऽमृतत्वमाप्नोतीति निरूपणं । अथैकदा नैमिषारण्यं समागतस्य दक्षस्य पुरतः प्रणिपातपुरःसरं दण्डायमानेषु सुरासुरनिकरेषु अकृतप्रणामं रुद्रं प्रति तस्य कोपादिविवरणकीर्त्तनं । दक्षनन्दिनोरन्योन्यं शापविवरणकथन ।

२-३, अध्याय,—दक्षस्य शिवरहितयज्ञानुष्ठानविवरणकथनं । अथैकदा गन्धमादनपर्व्वते सह सखीभिः क्रीड़न्ती दाक्षायणी दक्षालयमुद्दिश्य प्रचलतां चन्द्रादीनां प्रवृत्तिमुपलभ्य विजयामुखात् शङ्करमभ्युपेत्य च पितृगृहगमनाय कृतानुमोदना नितरां ममुदे ।

अथ पितृगृहं समनुप्राप्ता सती यं पितृमुखात् पतिनिन्दनमाकर्ण्य अत्यर्थं निर्व्वेदमापन्ना हुताशनं प्रविवेश। अनन्तरं नारदमुखेन प्रवृत्तिमिमामाकर्ण्य क्रोधप्रज्वलितो भगवान् रुद्रो जटामेकां गिरिशिरसि आस्फालयामास। ततः समुद्भूतयोः कालीवीरभद्रयोः दक्षयज्ञविनाशादिवर्णनं।

४—५, अध्याये,—इन्द्रोपेन्द्रप्रभृतिभिः सार्द्धं वीरभद्रस्य युद्धवर्णनं। ब्रह्मकृतशिवस्तोत्रकथनं। दक्षस्य छागमस्तकलप्राप्तिकथनं। दक्षकृतशिवस्तोत्रकथनं। शिवमाहात्म्यकथनं। शिवालयनिर्म्माणादिफलकीर्त्तनं। अथ इन्द्रसेनस्य राज्ञ उपाख्यानकथनं। करवीर अर्क-धुस्तूरादिपुष्पैः शिवपूजाकरणे उत्तरोत्तरं फलाधिक्यकथनं। त्रिपुण्ड्रमाहात्म्यकथनं। विभूतिमाहात्म्यकथनं। शिवपूजामाहात्म्यकथनमुखेन अवन्तिपुरवासिनस्य नन्दिनामकवैश्यस्य उपाख्यानकथनं।

६—७ अध्याये,—लिङ्गप्रतिष्ठाविधिकथनप्रसङ्गेन सतीविरहविधुरस्य विधुभूषणस्य मनोहरवेशेन दारुवनप्रवेशवर्णनं। तत्र ऋषीणां शापेन शिवस्य षण्डत्वप्राप्तिः लिङ्गपतनवृत्तिकथनं। शिवलिङ्गस्वरूपकथनं। सुख ते अपचितवन्तोऽपि सुरभिं प्रति देवानां शापदानकथनञ्च। ब्रह्मकृतलिङ्गस्तोत्रकथनं। लिङ्गार्च्चनमाहात्म्यकीर्त्तनं। स्थानभेदे शिवलिङ्गस्य नामभेदकथनञ्च। पाशुपतधर्म्मकीर्त्तनं काशीराजकुमार्य्याः सुन्दर्य्याः उद्दालकस्य ऋषेः सामर्थ्याकरणवृत्तान्तकीर्त्तनं।

८ अध्याये,—इन्द्रचन्द्रसूर्य्यादीनां रत्नमुक्तातामसयादिलिङ्गपूजनकथनं। लिङ्गमाहात्म्यकथनव्याजेन गोकर्णपर्व्वते रावणकृतलिङ्गार्चनविवरणकथनं। नन्दिना सह रावणस्य विरोधकथनं। रावणं प्रति तस्य शापदानविवरणकथनञ्च। रावणविप्रकृतानां देवानां वैकुण्ठगमनपूर्व्वकं वैकुण्ठस्तोत्रकीर्त्तनं। भगवत उपदेशेन देवानां वानररूपेण जन्मग्रहणकथनं। रामावतारकथनादिकञ्च।

९—११ अध्याये,—बलिकृतशक्रैश्वर्य्यहरणविवरणं। बलिविप्रकृतस्य इन्द्रस्य ब्रह्मलोकगमनादिकथनं। भगवत उपदेशेन तस्य सुतलगमनपूर्व्वकं बलिना सह संवादकथनं। समुद्रमन्थनवृत्तान्तकथनं। रुद्रस्य कोपात् कालकूटस्य उद्भवः, तेन च ब्रह्माण्डस्य भस्मीभूतत्वकथनञ्च। अथ देवेन्द्रस्य प्रार्थनया शिवलिङ्गात् ब्रह्मविष्णुप्रभृतीनां प्रादुर्भावकथनं। गणेशस्य उत्पत्त्यादिकथनञ्च। चतुर्थ्यां गणेशपूजनमाहात्म्यकीर्त्तनं। तस्य पूजनविधिकथनं। मन्थनात् समुद्रात् चन्द्रादीनामुद्भवकथनादिकं।

१२—१४ अध्याये,—समुद्रात् लक्ष्म्या उत्पत्तिकथनादिकं। अमृतपरिवेशनकाले विष्णोः मोहिनीरूपधारणादिकथनं। सुरासुरयोः युद्धवर्णनं। राहुं पुरस्कृत्य दैत्यानां जयलाभकथनं। राहुभयेन चन्द्रस्य शिवमाश्रित्यागमनादिकथनं। विष्णुकृतकालनेमिवधवर्णनादिकं। युद्धहतानां सर्व्वेषां प्राणिनां स्वर्गफलप्राप्तिकथनं। इन्द्रेण सह बृहस्पतेः विरोधकथनं। विश्वकर्म्मसुतस्य विश्वरूपस्य इन्द्रपौरोहित्यकरणविवरणकथनं। अथैकदा शक्रः वज्रेण विश्वरूपस्य शिरांसि चिच्छेद। ततश्च येन मुखेन विश्वरूपः सोमपानमकरोत् ततः कपिञ्जलाः समजायन्त। तथा सुरापानमुखाच्च कलविङ्कतित्तिरिप्रभृतीनामुत्पत्तिकथनञ्च।

१५—१९ अध्याये.—देवानां नहुषाय स्वाराज्यदानविवरणकथनं। पुत्रविरहविधुरस्य त्वष्टुः ब्रह्मवरदानेन वृत्रासुरस्य उद्भवादिकथनं। दधीचेरस्थ्यादिना अस्त्रादिनिर्म्माणकथनं। देवान् प्रति दधीचिपत्न्याः सुवर्चायाः शापदानकथनं। तद्गर्भात् पिप्पलादस्य उत्पत्तिकथनं। वृत्रासुरवधकथनमनु प्रदोषशिवव्रतविधिकथनं। बलिकृतामरावतीरोधवृत्तान्तकीर्त्तनं। इन्द्रसोमवह्निप्रभृतीनां मयूरकाक-कृकलासादिरूपेण पलायनविवरणकथनं। वामनावतारकथनं। बलिच्छलनवृत्तान्तकीर्त्तनं। बलेः पातालगमनकथनं।

२०—२५ अध्याये,—ब्रह्मविष्णुरुद्राणां सगुणत्वनिरूपणपूर्व्वकं लिङ्गरूपस्य भगवतः निर्गुणत्वादिकथनं। नमुचिपुत्रेण तारकेण उपद्रुतानां देवानां द्रुहिणसमीपगमनपूर्व्वकं स्तोत्रव्याजेन स्वावस्थावर्णनं। दाक्षायण्या गिरिराजकन्यात्वेन जन्मग्रहणादिकथनं। पार्व्वत्याः शिवशुश्रूषणं। मदनदाहनविवरणकथनं। रत्या सह नारदस्य संवादकथनं। पार्व्वत्यास्तपस्यादिवर्णनं। वटुरूपस्य शिवस्य तत्सन्निधौ गमनादिकथनं। अतिविस्तरेण शिवविवाहमहोत्सववर्णनं। चण्ड्या आविर्भावादिकथनञ्च।

२६—३१ अध्याये,—गन्धमादनपर्व्वते शिवाशिवयोः विहारवर्णनं। देवानामनुरोधेन वह्नेः हंसरूपेण तत्र गमनादिविवरणकथनं। कार्त्तिकेयस्य जन्मादिकथनं। कुमारस्य सेनापतित्वे वरणादिकथनं। तारकेण सह घोरयुद्धवर्णनं। कुमारविजयकथनञ्च। यमकृतशङ्करस्तोत्रकथनं। कार्त्तिकदर्शनादिमाहात्म्यकथनं। यमेन जिज्ञासितस्य शिवस्य ज्ञानयोगस्वरूपादिकथनं। सुरनागकिन्नरादिकृतकुमारस्तोत्रकीर्त्तनं। कुमारेण सह नन्दिनः संवादेन शिवालयनिर्म्माणादिमाहात्म्यकीर्त्तनं।

३२ अध्याये.—शिवभक्तस्य श्वेतराजस्य उपाख्यानकीर्त्तनं। शिवरात्रिव्रतमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन चण्डाभिधानस्य पुक्कसस्य विवरणकथनं। शिवगणेश नागराजकुमार-रविप्रभृतीनां देवानां प्रियतिथ्यादिनिरूपणं। एकदा पार्व्वत्या द्यूते पराजितस्य शिवस्य भूषणमोषणे कौपीनग्रहणेन नग्नीकरणञ्चेतिरहस्यवर्णनं। अथ विरक्तस्य शिवस्य कैलासं विहाय वनप्रवेशविवरणकथनं। ततः पार्व्वत्याः शवरीरूपमाकलय्य शिवसान्निध्यगमनकथनं। तयोर्देवगणकृताभिषेकवर्णनञ्च। केदारखण्डपाठादिफलश्रुतिकथनञ्च। इति।

No. 2110. नामकौमुदी। Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 82. Lines, 6 on a page. Extent, 1,154 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1602. Place of deposit, Purohitapáḍá, Ránághát, Paṇḍit Rámalála Bandyopadhyáya. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Náma-kaumudí. A treatise on faith in Kṛishṇa as the supreme divinity, and the rituals and duties of Vaishṇavas. By Gaṅgádhara, son of Śiva Bhaṭṭa, and grandson of Vireśvara Bhaṭṭa Mábánkara.

Beginning नमस्कृत्य रमानाथं करुणावरुणालयं।
सदाशिवतनूजन्मा वत्सर्षिकुलसम्भवः॥
गङ्गाधर इतिख्यातो भगवद्भक्तकिङ्करः।
शास्त्रसारं समालोक्य मनोनिग्रहहेतवे॥
अपवर्गफलां रम्यां हरिपादपरायणां।
उक्तियुक्तिविशेषेण कुर्व्वेऽह नामकौमुदीं॥
तत्र ब्रह्मसंहितायां।
ईश्वरः परमः कृष्णः सच्चिदानन्दविग्रहः। इत्यादि।

End. तस्मात् भगवन्नामोच्चारणमात्रेणैव जीवानां चतुर्व्वर्गप्राप्तिरवधेयेति दिक्।

Colophon. इति श्रीमन्महाउकरोपनामकवीरेश्वरभट्टाग्निहोत्रिसूरिसूनुसदाशिवभट्टात्मजभगवद्भक्तकिङ्करगङ्गाधरविरचिता नामकौमुदी समाप्ता। शकाब्दाः। १६०९।

विषयः। श्रीकृष्णस्य स्वयं भगवत्तानिरूपणं। तस्य पूर्णनिर्णयः। विविधप्रमाणोपन्यासेन श्रीकृष्णतत्त्वनिरूपणं। नाममाहात्म्यप्रकटाप्रकटलीलाव्यवस्थाकीर्त्तनं। कृष्णनामवहिर्मुखानां निन्दाकथनं। दशविधभक्तिलक्षणं। गुर्व्वाश्रयविवेककथनं। महाभागवतप्रसङ्गकीर्त्तनं। श्रवणकीर्त्तनादिषु नामसंकीर्त्तनस्यैव प्राधान्यमितिनिरूपणं। नामापराधविवेचनं। भगवत्येव सर्व्वेषां शास्त्राणां तात्पर्य्यमितिप्रपञ्चनं। भगवल्लक्षणकथनादिकं। संक्षेपेण श्रीमद्भागवततात्पर्य्यकथनं। नामसंकीर्त्तनेनैव जीवानां चतुर्व्वर्गप्राप्तिरितिकीर्त्तनञ्च।

No. 2111 निर्व्वाणप्रकरणम्। Substance, country-made paper, 7×4 inches. Folia, 3. Lines, 5 on a page. Extent, 58 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purohitapáḍá, Ránágháṭ, Paṇḍit Rámadála Bandyopádhyáya. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Nirváṇa-prakaraṇa Eight stanzas on the unreality of the universe, as inculcated in the Vedánta philosophy. By S'uka, son of Vyása.

श्रीशुकाचार्य्य उवाच।

Beginning भेदाभेदौ सपदि गलितौ पुण्यपापे विशीर्णे
मायामोहौ स्वयमभिगतौ नष्टसन्देहवृत्तिः।
शब्दातीतं त्रिगुणरहितं प्राप्य तत्त्वावबोधं
निस्त्रैगुण्ये पथि विचरतां को विधिः को निषेधः॥ इत्यादि।

End. सत्यं सत्यं परममसृत शान्तिकल्याणरूपं
मायारण्ये दहनदशं शान्तिकल्याणदीपं।

तेजोरूपं निगमसदनं व्यासपुत्राष्टकं यः

प्रात. काले पठति मनसा याति निर्व्वाणमार्गं ॥

Colophon. इति श्रीशुकाचार्य्यविरचितं निर्व्वाणप्रकरणं सम्पूर्णं ।

विषयः । निर्व्वाणस्वरूपकथनपूर्व्वकं तदुपायकीर्त्तनं ।

No. 2112. आर्षानुक्रमणी । Substance, country-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 320 ślokas Character, Nágara. Date, Sm. 1820. Place of deposit, Sántipur, Pandit Kálidása Vidyávagís'a. Appearance, fresh. Prose. Correct.

A'rshánukramaní. Index to the Rishis who are supposed to be the authors of the Rig Vedic hymns. By Saunaka.

आर्षानुक्रमणी लिख्यते ।

Beginning. ॐ ऋग्वेदसंखिल ये हि द्रष्टारो मुनिपुङ्गवाः ।

तदनुक्रमणायाहं नमामि परमेश्वरीम् ॥

अथाग्निमील इत्यादि प्रथम मण्डलं प्रति ।

शतर्चिनस्तु विज्ञेया ऋषयः सुखसिद्धये ॥

तेषां पूर्व्वो मधुच्छन्दा मेधातिथिरनन्तरः ।

शुनःशेफस्ततोऽपि च हिरण्यस्तूप उत्तरः ॥ इत्यादि ।

End. ये वेदमन्त्राः सकलाः सुदृष्टा येनार्षानुक्रमणी प्रदिष्टा ।

नमोऽस्तु तेभ्यो मुनिपुङ्गवेभ्यो भवन्तु ते चापि मयि प्रसन्नाः ॥

Colohpon. इति शौनकाचार्य्यकृतार्षानुक्रमणी समाप्ता । सवत् १८२० ।

विषयः । ऋग्वेदसंहितोक्तमन्त्राणामृषिनिरूपणं ।

No. 2113. रासोल्लासतन्त्रे रासगीतिका । Substance, count-y-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 13. Lines, 7 on a page. Extent, 137 ślokas Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipur, Pandit Kálidása Vidyávagísa. Appearance, new. Prose. Correct.

Rása-gítá. A poem in praise of the Rása festival of Krishna and Rádhá. It professes to be an extract from the Rásollása Tantra.

श्रीनारद उवाच ।

Beginning. श्रीराधाकृष्णदेवस्य नाम्नामष्टोत्तरं शतम् ।

रासषड्कीर्त्तनं नाम शृणु भागवतोत्तम ॥

राधानामसुधाख्यं कृष्णनामरसायनम् ।
" य पठेत् प्रातरुत्थाय व्याधिभिः स न बध्यते ॥ इत्यादि ।

End. लक्ष्मीस्तस्य वसेद्गेहे मुखे भाति सरस्वती ।
धर्म्मार्थकामकैवल्यं लभते सत्यमेव च ॥

Colophon. इति श्रीरासोल्लासतन्त्रे रासगीतिका सम्पूर्णा ।

विषयः । राधाकृष्णयोः रासोत्सवकालीनस्तोत्रकथनं ।

No. 2114. सर्व्वानुक्रमणिका । Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 37. Lines, 7 on a page. Extent, 630 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipur, Paṇḍit Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Sarvánukramaṇiká. An index to the Rishis, the Devas and the metres of the hymns of the Vájasaneyi Sañhitá of the Yayur Veda. By Kátyáyana.

Beginning. ॐ मण्डलं दक्षिणमक्षि हृदयं चाधिष्ठितं येन शुक्लानि यजूंषि भगवान् याज्ञवल्क्यो यतः प्राप तं विवस्वन्तं नत्वोभयमर्चियुग्मममभिध्याय माध्यन्दिनीये वाजसनेयके यजुर्वेदाम्नाये सर्व्वे सखिले सशुक्रिये ऋषिदैवतच्छन्दांस्यनुक्रमिष्यामोयजुषामनियताक्षरत्वाद्केषां छन्दो न विद्यते । इत्यार ऋषयः स्मर्त्तारः परमेष्ठ्यादयो देवता मन्त्रान्तर्भूता अग्न्यादिकाः प्राग्वोचाम्योपदेशकपालेष्वाल्लुखक्षादयश्च पतिमाभूतान्छन्दांसि गायत्र्यादीन्येतान्यविदित्वा योऽधीतेऽनुब्रूते जपति जुहोतीत्यादि ।

End. षड्दृका वा मह्यापत्रिंशु माध्यन्दिनीये वाजसनेयके सर्व्वानुक्रमणिकैषा कृतिर्भगवतः कात्यायनस्यैषाकृतिर्भगवतः कात्यायनस्य । च ।

Colophon. इति सर्व्वानुक्रमणिकायां पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः । समाप्ता चेयं सर्व्वानुक्रमणिका ।

विषयः । सर्व्वेषां माध्यन्दिनयजुर्मन्त्राणाम् ऋषिदेवतनिरूपणं । क्वचित् छन्दसादिकथनञ्च ।

No. 2115. विद्वन्मण्डनम् । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 6 on a page. Extent, 1,969 ślokas. Character, Nágara. Date, S'M. 1889. Place of deposit, S'ántipur, Paṇḍit Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Vidvanmaṇḍana An essay in refutation of the doctrine of Máyá. It attempts to prove that the human soul is not a mere reflection of the Divine soul, but an actual emanation from the Divinity, and that Krishṇa is the perfection of the Divinity. It represents the philosophy of the Vaishṇavas in a condensed form. By Viṭṭhala Díkshita, son of Vallabha Díkshita.

Beginning. निजमुरलिकानादाक्रानागतव्रजसुन्दरी-
निरुपमनखस्नेहाम्भोधेर्विचित्रतरोर्म्मिभिः।
किमपि परितश्चार्द्रार्द्रोऽस्तु प्रभुः प्रकटीभवन्
प्रतियुवतिसम्भेदेनास्मद्दृशां विषयः सदा॥
पितृचरणाम्नत्वाहं हरिरतिमार्गाम्बुजातमार्त्तण्डान्।
तदनुग्रहतः किञ्चिल्लिखामि यत्नाद् यथाबुद्धि॥
श्रुतिसूत्रादिमणिभिर्जटिलं युक्तिमौक्तिकैः।
ग्रथितं कुरुते विद्वन्मण्डनं विठ्ठलः सुधीः॥

इह हि विविधदुःजिनतापोपतप्यमाननिखिलजनापवर्गाय श्रुतिस्मृतिपुराणेषु श्रवणादयः प्रतिपाद्यन्ते। इत्यादि।

End. पुनरपि नमामि गोपीपतिरतिमार्गप्रवर्त्तनाचार्य्यान्।
श्रीवल्लभाभिधानान् पितृचरणान् वाङ्मनःकायैः॥

Colophon. इति श्रीमन्निजकटाक्षघाततरणिविघटितमायावादिप्रभृतिप्रतिवादितमःपुञ्जविकासितश्रीगोकुलाधीशरसि+श्रीवल्लभदीक्षितात्मजश्रीगोकुलनाथचरणैकतानश्रीविठ्ठलविरचितं विद्वन्मण्डनं सम्पूर्णं॥ संवत्। १८८९।

विषयः। प्रकरणेऽस्मिन् मायावादादिखण्डनपूर्व्वकं विष्णुस्वामिमतेन शुद्धाद्वैतवादोपपादनं। एतन्मते हि जीवपरमेश्वरयोर्जलविन्दुजलाशययोरिव अंशांशिभावः। सर्व्वमिदं जगत् श्रीकृष्णादाविर्भवति तमेव लूतातन्तुरिव अप्येति च। मायिकगुणरहितः परमेश्वरः श्रीकृष्ण एव भगवानुपास्यदेवः। एतस्यैवोपासनया आनन्दाविर्भावान्मोक्षदशायां जीवः श्रीकृष्ण एव जलविन्दुर्जलाशय इव अभेदमापद्यते—इति। अत्र श्रीकृष्णलीलायाः प्रयोजनादिकीर्त्तनं लीलायाः नित्यत्वादिनिरूपणञ्च।

No. 2116. मलमासतत्त्वटीका। Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 142. Lines, 7 on a page. Extent, 4,626 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májitá, Post Ráṇághát, Paṇḍit Madhusúdana Nyáyaratna. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Malamásatattva-ṭíká. A commentary on the Malamásatattva of Raghunandana; on intercallary months. By Rádhámohana Gos'vamí.

Beginning. प्रणम्य राधानलिनीसुभृङ्गमङ्गं घनश्यामलमच्युतस्य ।
परं चिदानन्दमयं तनोति श्रीमोहनोऽर्थं मलमासतत्त्वे ॥

ग्रन्थसमाप्तिप्रतिकूलविघ्नविनाशाय परमेश्वरप्रणतिरूपमङ्गलं कुर्व्वन् शिष्यशिक्षायै तदुपनिबन्धनं कृत्वा शिष्यावधानाय प्रतिजानीते प्रणम्येति । स्मृतेस्तत्त्वेति स्मृतिवाक्यस्य तत्त्वमर्थविशेषं । मलिम्लुचे इत्यादेस्तत्त्वं वक्ष्यामीति परेणान्वयः । इत्यादि ।

End. तस्य मल्यामपि चैत्रादिसंज्ञायां चैत्रादिमासविहितकर्म्मानर्हतया तत्तन्मलत्वनामकलरूपमन्यथा मलस्थले द्विचैत्रादिपदप्रयोगानुपपत्तेरिति ॥

Colophon. इति श्रीमदद्वैतवंशोद्भवश्रीराधामोहनगोस्वामिभट्टाचार्य्यविरचिता मलमासतत्त्वटीका समाप्ता ।

विषयः । रघुनन्दनकृतमलमासतत्त्वस्य व्याख्यानं ॥

No. 2117. **उद्वाहतत्त्वटीका** । Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 95. Lines, 7 on page. Extent, 2,161 ślokas. Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Májdá, Post Ráṇághaṭa, Paṇḍit Madhusudana Nyáyaratna. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Udváhatattva-ṭíká. A commentary on Raghunandana's digest of the laws relating to marriage. By Kás íráma Váchaspati Bhaṭṭáchárya.

Beginning. नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्नि
श्रीकामकामचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
सम्बन्धतत्त्वविवृतिं वितनोति यत्नात् ॥
स्मृतिशास्त्राम्बुधौ लीलाकृतसेतुं जगद्गुरुं ।
विदितं विप्रलोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

स्वकर्त्तव्यग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकविघ्नसम्भावनास्ति । अतः सम्भावितताहशविघ्नविनाशार्थं ग्रन्थकारः परमेश्वरप्रणामरूपं मङ्गलं कृतवान् । तत्र शिष्यशिक्षार्थमादौ निबध्नाति प्रणम्येति । वागरूपस्य ग्रन्थस्य समाप्त्यर्थं वागीशस्य प्रणाम उचित इति सूचनार्थं वागीशमिति विशेषणमुपात्तं ।

End. अप्रजाः शूद्रादनुत्पन्नगर्भा । इतराः न प्राप्नुवन्तीति ।
यं प्रासूत समस्तशास्त्रनिपुणः श्रीरामकृष्णात्मजः

श्रीराधोनरवल्लभाव्युलतो मध्वीरचूड़ामणिः ।
तेन श्रीयुतकाशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता
टीका नातिसुपुष्कलापि कृतिभिः सामुपद्वेदंश्यतां ॥

Colophon. इति श्रीकाशीरामवाचस्पतिभट्टाचार्य्यविरचिता उद्वाहतत्त्वटीका समाप्ता ।

विषयः । रघुनन्दनकृतोद्वाहतत्त्वस्य व्याख्यानं ।

No. 2118 देवीपुराणम् । Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 182. Lines, 8—9 on a page. Extent, 7,371 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ránághát, Babu Surendranátha Pála Chaudhúrí. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Deví Puráṇa. Legends and traditions regarding the Deví and her wars, designed so as to glorify the Deví, and exalt her as the greatest divinity. It professes to have been imparted by Brahmá himself at the request of an assembly of Rishis. The S'áktas insist that this is an original Puráṇa, and one of the eighteen alleged to have been compiled by Vyása; but the Vaishṇávas denounce it as apocryphal, got up with a view to set aside the claims of the Bhágavata Puráṇa. Dr. Wilson, in the introduction to his translation of the Vishṇu Puráṇa has noticed at length the arguments urged by the two sects. The codex is incomplete.

CONTENTS: 1—2. Introduction, Rishis repair to the hermitage of Agastya by the advice of Vaśishṭha. Story of Nṛipaváhana and Chitráńgada. Ghora, an Asura, attains absolute invincibility on earth through the blessings of Vishṇu. Vaśishṭha advises Ghora how to obtain the nature of a Vidyádhara.

3 to 6. Conquest of Pátála by Kála, son of Ghora. Conquest by him of the kingdom of heaven from Indra and the other gods. The gods seek the aid of the Deví, and address her hymns.

7 to 9. The Deví descends on the Vindhya mountain. Nárada descends to delude the demon. The demon proposes to marry the Deví. Selection of brides. Mantras for deluding people.

10 to 13. Description of Sanatkumára Yoga. Story of Hutágni, a demon. Story of Surala, who obtains an invincible standard. Descriptions of standards.

14 to 21. Ghora sees a frightful dream. The Deví, under the name of Vindhyavásini, destroys Korakála and other demons. Indra praises the Deví.

22 to 29. Durgápújá. Planting of standards. Transit of the sun from one to another month. Worship of the Deví at such times and on other occasions.

30 to 33. Agency of the Deví in the creation of the universe. Her superiority over Brahmá, Vishnu and Mahádeva, who attain their greatness and strength through her. Her worship. Her car festival. Her worship on cremation ground on particular occasions.

34 to 38. Details about her worship, her temples, offerings to her, &c. Hymns in her praise.

39 to 43. Further details. Story of Bala. Do. Dundubhi. Worship of Kshemaṅkarí.

44 to 48. Aparájitá-vidyá. Story of Amayásura. Names of Rudras, Vasus, Viśvedevas, &c. Conjunctions of Nakshatras. Deví worshipped by Paras'uráma. Astronomical and astrological details in connection with her worship.

49 to 53. Further astronomical details and special rules about her worship.

54 to 70. Special worship of the Deví and her manifestations as Mátrikás on particular occasions, and also of S'iva in connexion with her.

71 to 80. Worship of Vináyaka. Character of forts, gates, triumphal arches, &c. Bathing during eclipses. Merit of pouring water on Lingams. Rites, fasts and sacrifices in honour of the Deví.

81 to 89. Merit of cleaning the temple of the Deví. Her omnipresence. Periods of existence of Brahmá and others. Praise of Kálágnirudra. Description of Háṭakes'varapura. Story of the demon Kuru. Origin of Bhimá. Do. of the signs of the planets. Do. of Chaṇḍeś-vara. Praise of the Deví on the destruction of Kuru.

91 to 96. The fasts of the 8th and of the 9th lunations in Áśvina. Worship of the Mátris. Advantage of worshipping clay images. Praise of W[illegible]á, and her worship. Praise of Nanda, a place sacred to the Deví.

97 to 103. Duties of the different orders, classes and castes. Various fasts.

104 to 114. Various fasts. Origin, classification and division of the Vedas. The subsidiary Vedas. Science of medicine. Qualities of drugs. Story of Khaṭṭásura. Birth of Gaṇeśa.

115 to 128. Hymn to Gaṇeśa by Vishṇu. Lustration of Gaṇeśa

and blessings by him on Vishṇu. Story of Vighna, his destruction by Ganesa. Praise and worship of the Mátrikás. Story of Harischandra. Repairs of images of gods. Controul of the passions. Story of Naraváhana. Rules regarding Triragni. Names of Agni under different conditions. Flowers meet for worship. Worship of spiritual guides. Hymn in praise of the Deví.

Beginning. नमस्कृत्य शिवां देवीं सर्व्वभागवतां शुभाम्।
पुराणं संप्रवक्ष्यामि यथोक्तं ब्रह्मणा पुरा ॥
ऋषय ऊचुः।
भगवंस्त्वं समस्तस्य दृष्टादृष्टस्य तत्त्ववित्।
पुराणार्थं वयं सर्व्वे आगता भवि भाविताः ॥
कथ्यतां यत्र घोराद्या भूताः साम्प्रतदानवाः।
भविष्यांश्च विनाशिष्ये देवी देवनमस्कृता ॥
इन्द्रस्य च दिवः प्राप्तिर्हृतराज्यस्य दानवैः।
यथा शक्रोच्छ्रयं चक्रे देवदेवनमस्कृतः।
अवतारा मुनिश्रेष्ठ षष्टिभेदगता यथा ॥ इत्यादि।

End. मयापि कथितं तुभ्यं निरुक्तं पापनाशनम्।
पुराणं पावनं दिव्यं देवदेवेन भाषितम् ॥

Colophon. इत्याद्ये देवीपुराणे देवदेवीसंवादे देव्याः स्तवराजः समाप्तः ॥
१२८ अध्यायः।

विषयः। १—२ अध्याये,—वसिष्ठस्योपदेशेन ऋषीणामगस्त्याश्रमगमनविवरणकथनं। अपवाहनविचारदेयोरुपाख्यानकथनं। घोराभिधानस्य दैत्येन्द्रस्य विष्णुपासनया पृथिव्यामजेयत्ववरप्राप्तिकथनं। अगस्त्येन सह अपवाहनस्य संवादे केनोपायेन विद्याधरत्वप्राप्तिर्भवति तदुपायकथनं।

३—६ अध्याये.—घोरपुत्रस्य कालस्य वज्रदण्डस्य च भगवदाराधनया देववरयोः पातालादिविजयवर्णनं। शुक्रस्योपदेशेन तयोरिन्द्रादिपराजयसम्पादनपूर्व्वकं स्वाराज्यैश्वर्य्यप्राप्तिकथनं। घोरपुत्रविप्रकृतानां देवानां ब्रह्ममुखेन देवीस्तोत्रकीर्त्तनं। एवं विष्णुरुद्रादिकृतदेवीस्तोत्रकथनं।

७—९ अध्याये,—देव्याविन्ध्यावतरणविवरणकथनं। ब्रह्मण उपदेशेन घोरनामकदैत्यमोहनार्थं नारदस्य गमनवृत्तान्तकथनं। प्रलोभनमुखस्य दैत्यराजस्य विन्ध्यवासिनीं पत्नीत्वेन लब्धुं

चेष्टादिकथनं। अत्र विवाहयोग्यकन्यालक्षणादिकथनञ्च। लोकमोहनपदमालाकथनप्रसङ्गेन तन्मन्त्र दिकथनं।

१०—१३ अध्याये,—उक्तविद्यालाभाय सनत्कुमारयोगानुष्ठानप्रकारकथनं। तत्र कृताग्निनामकस्य दानवस्य विवरणकथनं। सुरलनामधेयस्य दैत्येन्द्रस्य विवरणकथनं। तस्य विष्णोः शवना मानकेतुलाभकथनं। केतुमनुच्छ्रायविधिकथनं। इन्द्रध्वजलक्षणादिकथनं।

१४—२१ अध्याये,—आसन्नमृत्योर्दैत्येन्द्रस्य घोरस्य दुःस्वप्नदर्शनकथनं। विन्ध्यवासिनीकृत घोरकालादिदैत्यवधवर्णनं। इन्द्रकृतदेवीस्तोत्रकीर्त्तनं। नारदस्य विन्ध्यवासिनीदर्शनेन स्तवकीर्त्तन। सुषेणवधकथनं। मायासैन्यवधकथनञ्च।

२२—२९ अध्याये,—आश्विनशुक्लाष्टमीमहानवम्योर्देवीपूजावश्यकताकथन। नवमीकल्पविधिकथनं। अत्र दुर्गापूजाविधिकथनञ्च। ध्वजारोपणविधिकथनं। द्वादशसङ्क्रान्तिलक्षणकथनपूर्व्वकं तत्र तत्र कृत्यनिरूपणं। प्रदोषादौ सङ्क्रमणे फलादिकथनञ्च। वसोर्द्धारायां स्थितायां देव्याः पूजने फलाधिक्यकथनं। वसुधारादानयोग्यस्थानादिनिरूपणं। होमविधिकथनप्रसङ्गेन कुण्डनिर्म्माणादिविधिकथनं। विशेषण देवीमाहात्म्यकथनं। देवीमाहात्म्यपाठादिविधिकीर्त्तनञ्च।

३०—३३ अध्याये,—देव्याः प्रकृतिरूपत्वेन जगत्कर्तृत्वादिकथनं। तस्याः परत्वादिनिरूपणञ्च। हरिहरादीनां सर्व्वेषां देवीपूजनेन सामर्थ्यप्राप्तिकथनं। तत्र देवभेदेन देव्याहेमस्फटिकादिमूर्त्तिभेदपूजकचक्षुर्नं। देव्यारथयात्राविधिकथनं। कर्म्मविशेषे नदीतीरदुर्गरथ्याश्मशानादिषु देव्याः पूजनकर्त्तव्यताकथनं। देव्याः प्रतिष्ठापनविधिकथन।

३४—३८ अध्याये,—शुक्रकृतशिवस्तोत्रकीर्त्तनं। तत्पुरतः शिवेन दुर्गाव्रतविधानादिकथनं। देव्याः गृहनिर्म्माणलेपनसंस्कारादिकरणे फलश्रुतिकथनं। देवीपूजनं कृत्वा कुमारीभ्योऽन्नादिदानकर्त्तव्यताकथनं। देवीप्रासादशिरसि ध्वजदानादिविधिकथन। गर्गेण शिवोक्तदेवीस्तोत्रकीर्त्तनं। सर्व्वमङ्गलाशिवादिदेवीनामनिर्व्वचनकथनं। अत्र सर्व्वेषां देव्यभिधानानां निरुक्तं ज्ञेयं।

३९—४३ अध्याये,—महादेवीनां स्थाननिरूपणं। स्थानभेदे देवदेवेन देव्या मूर्त्तिविशेषपूजनविवरणकथनं। देवीमन्त्रप्रभावकथनमुखेन दैत्यराजस्य बलस्य वृत्तान्तकीर्त्तनं। दुन्दुभिनामकस्य दैत्येन्द्रस्य उपाख्यानकथनं। चमर्य्या आविर्भावकथनं। तस्याः पूजाविधिकथनं। घर्म्मासुरवधवृत्तान्तकथनं। कामरूपादिदेवीस्थानप्रशंसादिकीर्त्तनं।

४४—४८ अध्याये,—महादेवात् नन्दिन अपराजिताविद्याप्राप्तिकथनं। अमयासुरस्य विवरणकथनं। एकादशरुद्राष्टवसुद्वादशादित्यविश्वेदेवादीनां नामकथनं। नक्षत्रयोगमाहात्म्यकथनं। परशुरामकृतदेवीप्रतिष्ठाविधिकथनं। महयागानुष्ठानयोग्यतिथ्यादिनिरूपणं कालव्यवस्थाकथनमुखेन [illegible]दिलक्षणकथनं। ज्योतिश्चक्रसंस्थानादिकथनं। ग्रहाणां गत्यादिनिरूपणं।

४८—५१ अध्याये,—पूर्णिमामावस्यानिरूपणमुखेन चन्द्रग्रहादिनिरूपणं। सूर्य्याचन्द्रमसोरुपरागे छायारूपराहुकारणत्वकथनं। ग्रहणनिरूपणादिकथनं। संवत्सरं यावत् जन्मर्क्षदोषापनुत्तये ग्रहनक्षत्रादिभेदेन देव्या मूर्त्तिभेदपूजनविधिकथनं। तत्र मण्डलतोरणादिनिर्म्माणविधिकथनं। महास्नानविधिः शिवा-शान्ति-धृति-क्षमा-ऋद्धि-सिद्धि-तुष्टि-प्रभृतिषड्विधदेवीमूर्त्तिलक्षणकथनं। तथा ब्राह्म्यादिमातृकालक्षणकीर्त्तनञ्च। आसां पूजाविधिकथनं। ग्रहाधिष्ठात्रीणां देवतानां लक्षणादिकथनं। संवत्सरमण्डलकथनं। तत्र तत्र बलिदानादिविधिकथनञ्च।

५४—६४ अध्याये,—मातृमण्डलकथनं। तत्र तत्र पूजायां पात्रपुष्पादिनिरूपणं। अपमृत्युहरणादित्वयोगकथनं। ग्रहणमातृकाविधिकथनं। तत्र होमविधिकथनञ्च। महोत्पातस्वरूपकथनपूर्व्वकं सर्व्वोत्पातशान्तिविधिकथनं। पूर्णिमादौ तिलधेन्वादिदानविधिकथनं। सौभाग्यद्वादशीव्रतविधानं। द्वादशमासेषु क्रमेण देव्याः पूजाविधिकथनं। काम्यनीलवृषोत्सर्गविधिकीर्त्तनं। गन्धाष्टमीक्षीराष्टमीप्रभृतीनां विधानकथनं। सर्व्वकामलाभार्थं चित्रादिषु नक्षत्रेषु देव्याः पूजाविधिकथनं।

६५—७० अध्याये,—मासविशेषे पूजाविशेषेण देव्याः पूजाविधिकथनं। वाराणसी-प्रयाग-नैमिषारण्यादिषु स्थानेषु शिवस्य रूपभेदेन अवस्थानकथनं अतएव अष्टषष्टिस्थानेषु तत्पूजनविधानकथनञ्च। गौरव्रतविधिकथनं। पुष्पाभिषेकविधिः। तत्र मण्डलादिनिर्म्माणविधानकथनं। कलसोत्पत्ति-निवेशाधिदेवतालक्षणादिकथनं।

७१—८० अध्याये,—विनायकमण्डलविधिकथनं। पूजनस्नपनादिविधिकीर्त्तनञ्च। दुर्गगोपुरद्वारादिलक्षणं। पुरदुर्गयात्रादिविधिकथनं। पुण्यनद्यादिषु स्नाने ग्रहणकालीनस्नानजन्यपुण्यप्राप्तिकथनं। शिवादिशिरसि जलादिधारादानमाहात्म्यकथन। मृत्युञ्जयविद्याकथनं तत्र कपोतकीर्त्तनाध्यायकीर्त्तनं। देवीयागविधिकथनं। अयाचितव्रतविधिकथनं। कृष्णाष्टमीव्रतविधिः। उमामाहेश्वरव्रतविधिकथनं। शङ्करनारायणव्रतविधिकथनं। लक्ष्मपर्णाव्रतविधानकथनञ्च।

८१—८९ अध्याये,—देवीगृहसम्मार्ज्जनमाहात्म्यम्। देव्याः सर्व्वगतत्वादिनिरूपणं। ब्रह्मादीनां कालव्यवस्थाकथनं। भावस्वरूपाकथनञ्च। कालाग्निरुद्रमाहात्म्यकथन। हाटकेश्वरपरवर्णनं। अथैकदा गौरीशङ्करं द्रष्टुकामा विधिवासवादयः स्वस्ववाहनेन कैलासं समाययुः। अत्र पीं कौमारवर्हिणा समाहतस्य ब्रह्मवाहनस्य हंसस्य विरावेण रुरुनामकस्य असुरस्य उत्पत्तिकथनं। तदुपद्रुतानां देवानां देवीस्तोत्रकीर्त्तनं। रुरुवधकाले ब्रह्माण्या उत्पत्तिकथन। भीमाया उत्पत्तिकथनं। महोत्पत्तिकथनं। चण्डेश्वरोत्पत्तिकथनं। रुरुवधे देवगणकृतदेवीस्तोत्रकीर्त्तनं।

९१—९६ अध्याये,—देव्यष्टमीव्रतकथनं। देवीनवमीव्रतकथनं। मातृगणस्य प्रतिष्ठादिविधिकथनं। स्वाध्यायप्रतिमापूजनमाहात्म्यकथनं। विद्यागममाहात्म्यकथनं। विद्याविवेकमाहात्म्यं। विद्याविमामादिविधिकथनं। विद्यामूर्त्तिदानफलकीर्त्तनं। देव्याः प्रियस्थानकथन। नन्दातीर्थमाहात्म्यकथनं। नन्दापरीवर्णनादिकं। सुनन्दामाहात्म्यकथनमुखेन तत्परीवर्णनादिकं। तत्र प्रवेशविधिकथनं। कनकनन्दामाहात्म्यादिकथनं।

९७—१०३ अध्याये,—वर्णाश्रमधर्म्मकथनं। तत्र स्वाध्यायविधिकथनं। वेदपाठस्नानादिनिरूपणं। अग्निहोत्रादिविधिकथनं। वैधातिरिक्तस्थले हिंसायाः पापजनकत्वकथनं। सामान्यतः सर्व्ववर्णाश्रमधर्म्मकथने निषिद्धानि। आचारकथनं। पवित्रारोपणविधिकथनं। मासविशेषे द्रव्यविशेषेण देवीपूजनमाहात्म्यकथनं। विजयाव्रतविधिकीर्त्तनं। रूपसौभाग्यजनकनन्दाव्रतविधिकथनं। अन्यविधविजयाव्रतविधिः। नक्षत्रव्रतविधिकथनं।

१०४—११४ अध्याये,—तोयधेनुघृतधेनुतिलधेन्वादिदानविधिः। पद्व्रतविधिकथनं। हेमगोव्रतविधिकथनं। मासविशेषे शय्यादिभेददानव्रतविधिः। वेदोत्पत्तिकथनं। चरणव्यूहकथनञ्च। षडङ्गनिरूपणं। आयुर्व्वेदोपोद्घातकथनं। शिष्यसम्बोधनप्रकारकथन। आयूर्व्वेदनिरूपणमुखेन द्रव्यगुणादिकथनं। खड्गासुरोत्पत्तिकथनप्रसङ्गेन मालयपर्व्वते गजरूपस्य महादेवस्य भ्रमणविवरणकथनं तत्र विनायकोत्पत्तिकथनञ्च।

११५—१२८ अध्याये,—विष्णुकृतविनायकस्तोत्रकीर्त्तनं। विनायकस्य अभिषेककथनं। वरदानवृत्तान्तकीर्त्तनञ्च। विनायकं पुरस्कृत्य विघ्ननाशाय देवानामुदयाचलगमनवृत्तान्तकथनं। विघ्नवधकथनमुखेन तस्य रूपादिवर्णन। उत्पत्त्यादिकथनञ्च। मातृगणपूजामाहात्म्यकथनं। तत्र हरिश्चन्द्रचरणविवरणकीर्त्तनञ्च। जीर्णदेवमूर्त्तिप्रतीकारकथनं। यमानियमशुद्धिनिरूपणं। तत्र नरवाहनस्य शुक्र...कथनं। त्रिरग्निविधिकथनं। कर्म्मोनिभुप वर्क्केनामभेदकथन। पुष्पविधिकथन। गुरुदेवपूजाविधिः। देवीस्तवराजकथनञ्च।

No. 2119. वैष्णवामृतम्। Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 182. Lines, 6 on a page. Extent, 4,628 Ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ránágháṭa, Bábu Surendranátha Pála Chaudhúrí. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Vaishṇavámṛita. On the duties, feasts and fasts of Vaishṇavas. Anonymous.

Beginning. श्रीदामोदरपादपङ्कजयुगं नित्यं मुनीन्द्रैः स्तुतं
देवानामपिदुर्ल्लभं किमपरं धर्म्मार्थमुक्तिप्रदं।
संसारार्णवतारणार्थतरणौ यत्कर्णधारः स्वयं
सानन्दं स्फुरतो ममास्तु हृदये स्वाभीष्टसिद्ध्यै सदा॥
सारात्सारं समाहृत्य वैष्णवानां हिताय वै।
भक्तानां तोषणार्थञ्च वैष्णवामृतमुच्यते॥ इत्यादि।

End. अयं सिद्धमनुः सर्व्वपापानां हारकः क्षणात्।

निर्म्मलं गगनं यद्वत् कालुष्यं न हि तस्य च ॥
इति इच्छद्गौतमीयवचनात् सर्व्वमवदातं ।

Colophon. इति श्रीवैष्णवामृते श्रीविष्णोर्द्वादशयात्राविधिः ॥ समाप्तञ्चेदं वैष्णवामृतं ।

विषयः । वैष्णवधर्म्मप्रशंसाकीर्त्तनं । सर्व्वधर्म्मान् परित्यज्य वैष्णवधर्म्मग्रहणावश्यकताकथनं । वैष्णवगुरुलक्षणं । गुरुकरणावश्यकत्वनिरूपणं । शिष्यलक्षणादिकथनं । वैष्णवदीक्षायामधिकारिनिरूपणं । दीक्षाप्रकरणं । तत्र नक्षत्रराशिचक्रादिविचारकथनं । दीक्षाकालनिरूपणं । जपमालानिर्णयः । जपसंख्याकरणे विहिताविहितद्रव्यादिकथनं । वर्णमालाप्रकारः । मालानिर्णयादिकथनं । विष्णुपूजाविधिः । हरिनामग्रहणविधिः । मन्त्रोपदेशविधिः । दशसंस्कारविधिः । वैष्णवानामाह्निककृत्यनिरूपणं । तत्र शौचदन्तधावनस्नानतर्पणसन्ध्यादिविधिकथनं । षोडशोपचारादिविधिः । श्रीकृष्णस्तोत्रकवचादिकथनं । पुरश्चरणविधिकथनं । विष्णुमन्त्रनिरूपणं । श्रीराममन्त्रकथनं । बालगोपालमन्त्रकथनं । वासुदेवमन्त्रकथनं । हयग्रीवमन्त्रकथनं । वामनमन्त्रकथनं । नृसिंहमन्त्रकथनं । वराहमन्त्रकथनं । हरिहरमन्त्रकथनं । राधाकृष्णमन्त्रकथनं । बलराममन्त्रकथनं । हनुमन्मन्त्रकथनं । गरुडमन्त्रकथनं । जपपूजापुरश्चरणविधिकथनं शौचं । तिलकविधिकथनं । तुलसीमाहात्म्यकीर्त्तनं । करवीरादिपुष्पमाहात्म्यकथनं । विष्णोरपराधाः । प्रणामविधिः । प्रायश्चित्तविधिः । विष्णोर्द्वादशयात्राविधिकीर्त्तनञ्च ।

No. 2120. भगवद्भक्तिचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 164. Lines, 5 on a page. Extent, 3,260 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purohitpáḍá, Ránághát, Paṇḍit Rámalála Bandyopádhyáya Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Bhagavad-bhakti-chandriká. On the doctrine of faith and the divinity of Krishṇa, including directions how faith and devotion should be evinced. Anonymous.

Beginning. कनकरुचिदुकूलः कुण्डलोल्लासिगण्डः
शमितभुवनभारः कोऽपि लीलावतारः ।
त्रिभुवनसुखकारी शैलधारी मुकुन्दः
परिकलितरथाङ्गो मङ्गलं नस्तनोतु ॥

इह खलु भक्तमुक्तमुमुक्षुप्रभृतीनां सर्व्वेषामशेषगुणैर्योनिरुपाधिमहाविभूतिरानन्दाकारः सर्व्वानेव प्राणिनोऽपूर्व्वरसास्वादनेनानन्दयन् नन्दनन्दन एव सकलवेदवेदान्तप्रतिपाद्य इति सर्व्ववेदान्तार्थनिष्कर्षरूपेण प्रमाणशिरोमणिना भागवतशास्त्रेण प्रतिपादितं । इत्यादि ॥

End. अत एव सर्व्वभूतान्तरस्य भगवतो युधिष्ठिरसाहाय्यकरणमपि धर्म्मसंस्थापनार्थमेवेति दिक्।

Colophon. इति श्रीभगवद्भक्तिचन्द्रिका परिपूर्णा।

विषयः। भगवान् नन्दनन्दन एव सकलशास्त्रप्रतिपाद्य इति निरूपणं। श्रीमद्भागवतस्य सकलप्रमाणश्रेष्ठत्वकथनं। वेदादिशास्त्रेभ्यः प्राधान्यकीर्त्तनञ्च। भक्तेः रसत्वव्यवस्थापनं। भगवानेव भक्तिरसालम्बन इति निरूपणं। भक्तिमाहात्म्यं। ज्ञानादिभ्यः श्रेष्ठत्वकथनं। भगवन्माहात्म्यकथनं। अवतारतारतम्यकथनं। भगवद्भजनाकरणे दोषकीर्त्तनं। तामसराजससात्त्विकपुराणेषु यथाक्रमं शिवब्रह्मविष्णूणां महात्म्याधिक्यनिरूपणं। भगवत्सेवायामेकान्तिन एव अधिकारीतिनिरूपणं। वासुदेवादिचतुर्व्यूहनिरूपणं। अहङ्कारोपासनानिरूपनं। भगवतः साकारत्वसंस्थापनं। तच्छरीरस्य अमायिकत्वन्नित्यत्वमितिकथनं। भक्तिरेव तद्दर्शनोपाय इति निरूपणं। भगवतो भक्तानन्दत्वकथनं। भगवद्भक्तानां मोक्षेष्वपि निस्पृहत्वकथन। भक्त्युपायकीर्त्तनञ्च।

No. 2121. प्रायश्चित्तप्रकाशः। Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 84. Lines, 6 on a page. Extent, 2,805 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1698. Place of deposit, Purohitpádá, Ránághát, Pandit Rámalála Bandyopádhyáya Bhaṭṭacharya. Appearance, old. Prose. Correct.

Práyaśchitta-prakáśa. Principles which regulate expiations, and the different forms thereof for the expiation of particular offences. By Pradyotana Bhaṭṭáchárya, son of Balabhadra.

Beginning. मम सहजविरोधी निर्ज्जितोऽनेन भित्त्वा
धनुरिति + + + + प्रीतिभाजा स्मरेण।
स्रगिव कुवलयानामादरेणोपनीता
जयति जनकजाया राघवेणाक्षदृष्टिः॥
गुरुं गणेशं संस्तुत्य मत्वा स्मृतिकृतोमनीम्।
प्रायश्चित्तप्रकाशोऽयं प्रद्योतनेन तन्यते॥

अथ प्रायश्चित्तलक्षणं। तत्र हारीतः। यद्वोपचितमशुभं नाशयति तत्प्रायश्चित्तं। यद्वा यथाविध्यनुष्ठानात् सञ्चितमशुभमेव नाशयति तत्प्रायश्चित्तं। इत्यादि॥

End. आत्मघातिकर्त्तृकेण प्रायश्चित्तं विधाय नारायणबलिर्देय इति मतद्वयं सर्व्वदेशे न परं प्रचरतीतिशम्।

Colophon. इति सम्मिश्रबलभद्रात्मजसकलशास्त्रारविन्दप्रद्योतनश्रीप्रद्योतनभट्टाचार्य्यविरचितः प्रायश्चित्तप्रकाशः सम्पूर्णः ।

विषयः । प्रायश्चित्तस्वरूपकथनं । दीर्घकालं प्रायश्चित्ताकरणे व्यवस्थाकथनं । लोभादिना अनुग्रहकरणे दोषकथनं । अतिपातकमहापातकोपपातकजातिभ्रंशकरणादिपापलक्षणं । ब्रह्महत्यादिकर्म्मविपाककथनं । प्रायश्चित्तपूर्व्वाङ्गकृत्यनिरूपणं । कृच्छ्रादिव्रतलक्षणं । अनुतापादिविधिकथनं । सर्व्वेषां पापानां प्रायश्चित्तकथनं । गोवधप्रायश्चित्तं । व्रतभङ्गप्रायश्चित्तं । निषिद्धमांसलशुनपलाण्डुप्रभृतिभोजनप्रायश्चित्तं । अगम्यागमनप्रायश्चित्तं । अपात्रसम्प्रदानककन्यादानप्रायश्चित्तं । परिवेदनप्रायश्चित्तं । विवाहात् पूर्व्वं कन्याया रजोदर्शने प्रायश्चित्तं । उच्छिष्टस्पर्शादौ प्रायश्चित्तं । कन्यापुत्रविक्रयप्रायश्चित्तं । निन्दितान्नभोजनादिप्रायश्चित्तं । अभिचारादिप्रायश्चित्तं । सामान्यतः स्त्रीवधप्रायश्चित्तं । व्रात्यप्रायश्चित्तं । वृक्षच्छेदनादिप्रायश्चित्तं । जलादौ विष्ठादित्यागप्रायश्चित्तं । नीलीरञ्जितवसनधारणे प्रायश्चित्तं । संसर्गप्रायश्चित्तं । आत्मघातप्रायश्चित्तकथनञ्च ।

No. 2122. वृन्दावनशतकम्, वा वृन्दावनरहस्यम् । Substance, country-made yellow paper, 9 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 18. Extent, 28 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Káṇághâṭa, Bábu Surendranátha Pála Chaudhúrí; another copy at Calcutta, Bábu S'uvaladása Mallik. Appearance, new. Verse. Correct.

Vṛindávana-rahasya *alias* **Vṛindávana-śataka.** A century of verses in praise of the sanctity of the town of Vṛindávana. By Prabodhánanda Sarasvatí. The codex is obviously incomplete, for it contains only 28 s'lokas when from its name it should contain a hundred.

Beginning. नमस्तस्मै कस्मैचिदपि पुरुषायाद्भुतमहा-
भक्तिम्ने विभ्राजत्कनकरुचिधाम्ने स्वकृपया ।
अनङ्कोचिनैव स्वपचमखिलेभ्यः स्वयमहो
ददौ यः सद्भक्तिं विमलतरमामारसमयीम् ॥
यस्मिन् प्रविशेन्मनोऽपि मह्रतां का तत्र वार्त्ता पुनः
शास्त्राणां स्थपितञ्च यद्भगवता भक्त्यैव भक्तोत्सवः
तद्वृन्दावनमन्तरेण रसिकद्वन्द्वेन केनाप्यहो
नित्याक्रीडतया गृहीतमिह के विद्युर्न गौराश्रयाः । इत्यादि ।

End. श्रीमद्वृन्दावनैश्वर्य्यं सक्तन्नामैव केवलम् ।
इति श्रीवृन्दावनरहस्यम् ।

Colophon. इति श्रीप्रबोधानन्दसरस्वतीश्रीपादविरचितं श्रीवृन्दावनशतकं समाप्तम् ।

विषयः । वृन्दावनमाहात्म्यवर्णनं ।

No 2123. **दायभागटिप्पनी ।** Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 122. Lines, 6 on a page. Extent, 3,099 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májdá, Post Ráṇágháṭ, Paṇdit Madhusúdana Nyáyaratna; another copy at S'ántipura, Paṇdit Kálidása Vidyavagíśa. Appearance, very decayed. Prose. Correct.

Dáyabhága-ṭippaní. A gloss on the Dáyabhága of **Jímúta-váhana.** By S'rínátha, son of S'ríkara A'chárya.

Beginning. नव्यनीरधरनीलमूर्त्तमंशुकलालरुचिरमेदुराम्बरं ।
नौमिवाङ्मनसयोरगोचरं चिन्मयं मुरहराकृयं महः ॥
जीमूतवाहननिबद्धमथो विबद्ध-
प्रायप्रसिद्धमुनिदृष्टवचःसमाधि ।
दुर्व्वोधमत्र विषये नितरां मया तत्
व्याख्यायतेऽमितमतिप्रतिबोधहेतोः ॥
श्रीकराचार्य्यपुत्रेण श्रीनाथेन धीमता ।
टिप्पनी दायभागस्य श्रीनाथेन विधीयते ॥

शास्त्रारम्भे विघ्नविघाताय सदाचारबोधितकर्त्तव्यताकं मङ्गलं विधित्सु परप्रवृत्त्यर्थं प्रयोजन सम्बन्धाभिधेयांश्चाभिधित्सुर्ग्रन्थकारः प्रतिजानीते, स धादीत्यादि । श्रृणुध्वमित्यवधानार्थमत्या क्षेपः । इत्यादि ।

End. एवञ्चेति दुहितृतोऽभ्यर्हितायाः पत्न्या भोगावशिष्टधने यद्यनन्तराधिकारिणामधिकारस्तदा सुतरां दुहितुरधिकारोऽपीतिभावः । शेषं सुगमं ।

Colophon. (इतः परं नास्ति ।)

विषयः । जीमूतवाहनकृतदायभागस्य पत्न्यधिकारांशं व्याख्यानं ।

No. 2124. **गुणप्रकाशविवृतिः ।** Substance, country-made paper, 11 × 2¼ inches. Folia, 91. Lines, 7 on a page. Extent, 3,314 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Niśidágaḍa Grama, Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Paṇdit Váṇeśvara Vidyáratna; other copies at S'ántipura, Rámayádava Chuḍámaṇi, and at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Guṇaprakáśa-vivṛiti. A commentary on the Kíraṇávali of Varddhamána Mis'ra. By Mathuránátha Tarkavágís'a, son of S'rírâma Tarkálankára. In Hall's "Contributions," (p. 67) the work is named Guṇaprakás'a-didhiti-Máthuri. There is Guṇaprakás'a-vivṛiti by Raghu-nátha S'iromaṇi.

Beginning. कुञ्चिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।
सोऽयमखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनीरदच्छविः ॥
श्रीमताभयरानाथतर्कवागीशधीमता ।
गुणप्रकाशविवृतिः क्रियते विदुषां मुदे ॥

निर्विघ्नं प्रारिप्सितग्रन्थसमाप्तिकामनया कृतं महादेवमन्याजलाञ्जलिमसस्कारकरूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै आदौ निबध्नाति एकवेति । इत्यादि ।

End. प्रकृतेचाग्निसंयोगस्य कार्य्यसत्त्वभावेन कुतोचेतुत्वं कल्पनीयं गौरवान्मानाभावाच्च न्यायवैशेषिकसिद्धान्तस्य निर्युक्तिकत्वेनाश्रद्धेय इति प्राहुः । (इत्यतेनास्ति)

विषयः । वर्द्धमानकृत किरणावलीप्रकाशस्य व्याख्यानं ।

No. 2125. वैष्णवतोषणी । Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 470. Lines, 6—12 on a page. Extent, 25,380 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nisidágada Gráma. Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Pandit Vánesvara Vidyaratna; other copies, at Calcutta, Dr. Rájendralála Mitra, and Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Vaishnava-toshaní. A commentary on the tenth book of the Bhágavata Purána. By Sanátana Gos'vámi. The commentator's object is to establish the divinity of Krishna, and elaborate the philosophy of the Bhakti doctrine. In the colophon of the work a long account is given of the author, and of the associates of Cháitanya who the author holds is an incarnation of Krishna.

Beginning. श्रीमन्मदनगोपालं वृन्दारण्यपुरन्दरं ।
श्रीगोविन्दं प्रपद्येऽहं दीनानुग्रहकारकं ॥
वन्दे श्रीकृष्णचैतन्यं भगवन्तं कृपार्णवं ।
प्रेमभक्तिवितानार्थं गौड़ेष्ववततार यः ॥
श्रीमाधवपुरीं वन्दे यतीन्द्रं शिष्यसंयुतं ।
लोकेष्वङ्कुरितो येन कृष्णभक्तिसुराङ्घ्रिपः ॥
श्रीभागवतनिष्पर्थटीकाहृष्टिरताथि यैः ।
श्रीधरस्वामिपादांस्तान् वन्दे भक्त्येकरक्षकान् ॥
— — — — — — — — — — — ।
श्रीचैतन्यपदाम्भोजगन्धैरेव वैष्णवैः ।

सम्यग्दर्शयितुं शक्या सेयं वैष्णवतोषणी ॥

— — — — — — — — — — |

श्रीयुक्तश्रीराधेतिप्रायोगोऽत्र श्रीकृष्णलीलारम्भोऽतिशयेन प्रेम्णा विराजमानत्वात्। टजभावः समासान्तविधेरनित्यत्वात्। इत्यादि।

End. ब्रह्मामधुपुरीधन्या वैकुण्ठाच्च गरीयसीत्यादि ॥

Colophon. इति श्रीदशमटिप्पण्यां नवतितमः।

श्रीमच्चैतन्यरूपस्य प्रीत्यै भगवतः प्रभोः।
टिप्पणी दशमेस्कन्धे पूर्णावैष्णवतोषणी ॥
ये श्रीभागवतं प्राप्य स्वप्ने प्राप्नाश्च जागरे।
सप्तदशा देवविप्राः प्रथमे वयसि स्थिताः ॥
समस्तुः श्रीभगवतः प्रेमासृतमहाम्बुधौ।
तेषामेवहि लेखोऽयं श्रीसनातननामिनां ॥
तदेतद्विनिवेद्यापि किञ्चिदन्यद्विवक्षया।
अथोतदङ्घ्रिजीवेन जीवेनेदं निवेद्यते ॥
उद्यच्चारुपदक्रमाश्रितवती यस्यास्तनग्राविनी
जिह्वा कल्पलता नवी मधुकरी भूयोनरीस्यते।
ईशे राजसभार्जितपदः कर्णाटभूमिपतिः
श्रीसर्व्वज्ञजगद्गुरुर्भुवि भरद्वाजान्वयग्रामणीः ॥ १ ॥
पुत्रस्तस्य रूपस्य कश्यपतुलामारोहतोरोहिणी-
कान्तस्पर्द्धियशोधरः सुरपतेस्तुल्यप्रभावोऽभवत्।
सर्व्वव्यापत्तिपूजितोऽखिलयजुर्वेदैकविश्रामभू-
र्ब्रह्मोवाननिरुद्धदेव इति यः ख्यातिं चितौ जग्मिवान् ॥ २ ॥
महिष्योर्भूर्यस्यप्रथितयशसस्तस्य तनयौ
प्रजज्ञाते रूपेश्वरहरिहराख्यौ गुणनिधी।
तयोरायः शास्त्रे प्रवलतरभावं वकुविधे
जगामान्यः शास्त्रे निजनिजगुणप्रेरिततया ॥ ३ ॥
विभज्य स्वं राज्यं मधुरिपुपुरप्रस्थितिदिने
पिता ताभ्यां रूपेश्वरहरिहराभ्यां किल ददौ।
निजज्येष्ठं रूपेश्वरमथकनिष्ठो हरिहरः
स्वराज्यादार्य्याणां कुलतिलकमभ्रंसयदसौ ॥ ४ ॥
श्रीरूपेश्वरदेव एषमरिभिर्निर्धूतराज्यः क्रमा-

दृष्टाभिस्तुरगैः समं दयितया पौरस्त्यदेशं ययौ ।
तत्रासौ शिखरेश्वरस्य विषये सख्युः सुखं संवसन्
धन्यः पुत्रमजीजनद्गुणनिधिं श्रीपद्मनाभाभिधं ॥ ५ ॥
यजुर्वेदः साङ्गाविततिरपि सर्व्वोपनिषदां
रसज्ञायां यस्य स्फुटमघटयत्ताण्डवकलां ।
जगन्नाथप्रेमोल्लसितहृदयः कर्णपदवीं
न यातः केषां वा स किल रूपेश्वरसुतः ॥ ६ ॥
विहाय गुणिशेखरः शिखरभूमिवासस्पृहां
स्फुरत्सुरतरङ्गिणीतटनिवासपर्य्युत्सुकः ।
ततो दनुजमर्द्दनक्षितिपपूज्यपादः क्रमा-
दुवास नवहट्टके स किल पद्मनाभः कृती ॥ ७ ॥
मूर्त्तिं श्रीपुरुषोत्तमस्य यजतस्तत्रैव सद्योत्सवैः
कन्याष्टादशकेन सार्द्धमभवदेतस्य पञ्चात्मजाः ।
तत्राद्यः पुरुषोत्तमः खलु जगन्नाथश्च नारायणो-
धीरः श्रीलमुरारिरुत्तमगुणः श्रीमान् मुकुन्दः कृती ॥ ८ ॥
जातस्तत्र मुकुन्दतो द्विजवरः श्रीमान् कुमाराभिधः
कश्चिद्द्रोहमवाप्य सत्कुलजनिर्वङ्गालयं सङ्गतः ।
तत्पुत्रेषु महिष्ठवैष्णवगणप्रेष्ठास्त्रयो जज्ञिरे
ये स्व गोत्रममुत्र चेह च पुनस्वकृत्तवैरर्च्चितं ॥ ९ ॥
आद्यः श्रीलसनातनस्तदनुजः श्रीरूपनामा ततः
श्रीमद्वल्लभनामधेयवलितो निर्व्विद्य ये राज्यतः ।
आसाद्यातिकृपां ततो भगवतः श्रीकृष्णचैतन्य -
माधाज्यं खलु भेजिरे मुरहरप्रेमाढ्यभक्तिश्रियं ॥ १० ॥
यः सर्व्वावरजः पिता मम स तु श्रीराममासेदिवान्
गङ्गायां कृतमग्रजौ पुनरमू वृन्दावनं सङ्गतौ ।
याभ्यां माथुरगुप्ततीर्थनिवहो व्यक्तीकृतो भक्तिभि-
रप्युर्व्वं व्रजराजनन्दनगताः सर्व्वत्र संवर्द्धिताः ॥ ११ ॥
यश्चैवं रघुनाथदास इति विख्यातः क्षितौ राधिका-
कृष्णप्रेममहार्णवोर्म्मिनिवहे घूर्णन् सदा दीव्यति ।
दृष्टान्तत्रकरप्रभाभरमतीत्यैवामयोर्भ्राजतो-
र्यस्तुल्यत्वपदे मतस्त्रिभुवनेसावर्ण्यमार्य्योत्तमैः ॥ १२ ॥

गोपालपालकव्याजाद्दययोः साचाद्वभूव च ।
सोचाच्छ्रीयतगोपालः चीराचरणलीलया ॥
तयोरनुजरूपेषु काव्यं श्रीहंसदूतकं ।
श्रीमदुद्धवसन्देशश्छन्दोऽष्टादशकस्तथा ॥
स्तवावल्युत्कलिकावल्ली गोविन्दविरुदावली ।
प्रेमेन्दुसागराद्याश्च बहवः सुप्रतिष्ठिताः ॥
विदग्धललितामाध्वमाधवं नाटकद्वयं ।
भाणिकादानकेत्याख्या रसामृतयुगं ततः ॥
मथुरामहिमा पद्यावली नाटकचन्द्रिका ।
संचिप्तश्रीभागवतामृतमेते च सङ्ग्रहाः ॥
तथाग्रजकृतेष्वत्र श्रीलभागवतामृतं ॥
हरिभक्तिविलासश्च तट्टीका दिक्प्रदर्शिनी ॥
लीलास्तवटिप्पणी च श्रीमद्दैष्णवतोषिणी ॥

विषयः । श्रीमद्भागवतीयदशमस्कन्धस्य व्याख्यानं ।

No. 2126. महाभारतार्थसङ्ग्रहदीपिका, (आदिपर्व्व) । Substance, palm-leaf, 10 × 1½ inches. Folia, 121. Lines, 5 on a page. Extent, 2,571 ślokas. Character, Bengali Date, Sk 1600. Place of deposit, Niśidágada Gráma, Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Pandit Vánes'vara Vidyaratna; another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Mahábháratártha-sangraha-dípiká. A commentary on the Mahábhárata. By Arjuna Mis'ra, son of Is'ána. The codex contains only the A'di Parva or the first book.

Beginning. यस्यैकवेणुपरमाणुरपि चणेन
तुर्दर्षाति विपत्तं ममभीप्सितेषु ।
नमो हरेर्हरतु पादसरोजयुग्मं
प्रारिप्सितप्रतिहतीरभितच्चिराय ॥
वेदव्यासवैशम्पायनदेवबोधविमलबोधसर्व्वज्ञनारायणभट्टशाण्डिल्यमाधवपितृपादेभ्यो नमः ।
श्रीदेवबोधपादादिमतमालोक्य यत्नतः ।
क्रियतेऽर्ज्जुनमिश्रेण भारतार्थप्रदीपिका ॥

अत्र प्रायेण पुस्तकेषु भगवद्वासुदेवादिपञ्चानां नमस्कारोदृश्यते अत्र श्रीदेवबोधपादानां स्वरबोधानि । तत्र श्रीमद्विमलबोधादिमतानुसारेण पञ्चनमस्कारतात्पर्यं यथामति विव्रियते । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमः पितामहाय । ॐ नमः प्रजापतिभ्यः । ॐ नमः श्रीकृष्णद्वैपायनाय । ॐ नमः सर्व्वविघ्नविनायकेभ्यः । इत्यादि ।

End. अपवर्गार्थं मोक्षार्थं । कुन्त्याः अस्याः कृतिमाः प्रहिताः । २१४ । श्रीकृष्णः ।

Colophon. इति भारताचार्य्यपाठकराजश्रीमदीशाननतनयभारताचार्य्यमिश्रार्ज्जुनकृतौ महाभारतार्थप्रकृष्टदीपिकायां टीकायामादिपर्व्व समाप्तं । शकाब्दाः १६।

मासे नभसि कृष्णाख्ये पक्षे गुरुदिने मुदा ।
टीकेयं लिखिता यत्नात् श्रीदुर्गारामशर्म्मणा ॥

विषयः । महाभारतीयादिपर्व्वव्याख्यानं ।

No. 2127. योगचन्द्रिका । Substance, palm-leaf, 10 × 2¼ inches. Folia, 23. Lines, 5 on a page. Extent, 426 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegrama, Post Sátgechhe, Zilla Burdwan, Pandit Sadananda Bhattácharya. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Yoga-chandriká. A commentary on the Yoga aphorisms of Patanjali. By Ananta S'armá. Very rare. Mr. Hall found the name cited in the *Hatha-sanketa-chandriká* but no MS. of the work. *Contributions*, p. 17.

Beginning. गुरुं प्रणम्य सूत्रार्थचन्द्रिका क्रियते मया ।
अनन्तेनेश्वरप्रीत्यै सच्चिदानन्दरूपिणम् ॥
अथ योगानुशासनम् ।

अथशब्दोऽधिकारवाची, योगोनाम समाधानम् । अनुशिष्यते व्याख्यायते येन तत् । इत्यादि ।

End. सर्व्वसिद्धिमूलभूता समाधिसिद्धिः सैव साधनीयेति । ३१ ॥
सूत्रार्थदृष्टिमालोक्य कृतेयं योगचन्द्रिका ।
अनन्तेनेश्वरप्रीत्यै चार्पिता शिवपादयोः ॥

Colophon. इति श्रीपतञ्जलिकृते योगशास्त्रे योगचन्द्रिकायां चतुर्थः पादः ।

विषय । पतञ्जलिकृतयोगसूत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2128. आचारदर्पणः । Substance, country-made paper, 12 × 8 inches. Folia, 92. Lines, 5 on a page. Extent, 1,535 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Vegunegráma, Post Sátgechhe, Zilla Burdwan, Pandit Sadánanda Bhattácharya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

A'chára-darpaṇa. A digest of the rules regarding the daily duties of householders, including S'ráddhas and other obligatory rites. By S'rídatta Paṇḍita.

Beginning. दीधितिप्रणयस्येषु विबुधानन्ददायिषु ।
हरिरब्धिसुतावक्त्रसोमपीती पुनातु वः ॥
अहोरात्राश्रितो धर्म्म इह वाजसनेयिनां ।
निबध्यते निबन्धोऽयं धर्म्मशास्त्रनिबन्धृभिः ॥
अत्र मनुः । ब्राह्मे मुहूर्त्ते बुध्येत धर्म्मार्थौ चानुचिन्तयेत् । इत्यादि ।

End. अपि च काठके प्रवचने विज्ञायेत । अद्य स्त्रोवा विजानिष्यमानाः पतिभिः सह शयिष्यामिति स्त्रीणामिन्द्रदत्तो वरः ॥
समूलवचनाभोगो मीमांसान्यायनिर्म्मलः ।
श्रीदत्तेन मतामेष आचारे दर्पणः कृतः ॥
दुरुक्तमपि सूक्तं मे मन्वादिवचनाश्रितं ।
अपि चर्म्मोदकं तीर्थसन्निधानगतं शुचि ॥

Colophon. इति श्रीमहोपाध्याय श्रीदत्तकृत आचारदर्पणः समाप्तः ।

विषयः । शय्योत्थानविधिकथनं । मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः । शौचविधिः । आचमनविधिः । आचमननिमित्तानि । द्विराचमननिमित्तानि । आचमनानुकल्पविधिः । आचमनापवादः । दन्तधावनविधिः । प्रातः स्नानादिविधिः । सामान्यतः स्नानविधिः । अस्पृश्यस्पर्शनादौ स्नानविधिः । स्नानानुकल्पकथनं । कात्यायनीयस्नानप्रयोगः । वासः परिधानविधिः । सन्ध्योपासनविधिः प्रयोगकथनञ्च । जपविधिः । अक्षमालादिविधिः । कर्म्मकर्त्तुर्नियमादिकथनं । ब्रह्मयज्ञविधिकथनं । स्वाध्यायविधिः । तर्पणविधिः । तर्पणोत्तरकर्म्मकथनं । पूजाविधिः । देवपूजादौ पूजाधारकथनं । पुष्पादिविवेचनं । वैश्वदेववलिकर्म्मकथनं । तत्र प्रयोगकथनं । नित्यश्राद्धविधिः । तत्प्रयोगकथनञ्च । अतिथिपूजाविधिः । भोजनविधिकथनं । शयनविधिकीर्त्तनञ्च ।

No. 2129. तत्त्वचिन्तामणौ द्वितीयपरिच्छेदे ईश्वरानुमानप्रकरणम् ।

Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 56. Lines, 5 on a page. Extent, 1,135 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1478. Place of deposit, Vegunegráma. Post Sátgechhe, Zilla Burdwan. Paṇḍit Sadánanda Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattvachintámaṇi. The great Nyáya work of Gaṅges'a. The codex contains only that portion of the work which treats of inference

as bearing on the existence of the Godhead, (*Is'varánumána-prakárana*) and of the errors of the Chárváka Baudha and Jaina theories, on the subject and emancipation. The codex is 377 years old. The entire work has been noticed before. This section of the work is exceedingly rare; it has not been included in the Calcutta edition.

Beginning एवमनुमाने निरूपिते तस्माज्जगद्विम्र्माद्दष्टपुरुषधौरेयसिद्धिः चित्यादौ कार्य्यत्वेन घटवत् सकर्त्तृकत्वानुमानात्। ननु चित्यादिकं प्रत्येक न पचः तस्य खस्वशब्देनाभिधातुमशक्यत्वात्। नापि मिलितमेकरूपाभावात्। इत्यादि।

End. अतएवानुमानेनागमबाधाप्रयोजकत्वे, न च श्रुतिवाक्यशेषे नानाभावः उत्पन्नतत्त्वज्ञानस्यापवर्गविलम्बोपपत्त्यर्थमुक्तरीत्या भोगसैवाचेपादिति तदस्यापवर्गस्य परमपुरुषार्थस्य श्रुतिसिद्धं कारणमनुमानं विविक्तमिति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्याय श्रीगङ्गेश्वरविरचिते तत्त्वचिन्तामणौ द्वितीयपरिच्छेदः। शाके १४०८।

विषयः। ईश्वरानुमानप्रकारकथनं। अत्र चार्व्वाकबौद्धजैनादिमतखण्डनं। शक्तिर्न कारणत्वादधिकेति व्यवस्थापनं। मोक्षलक्षणकथनं। ज्ञानान्मोक्ष इति निरूपणञ्च।

No. 2130. षट्चक्रदीपिका। Substance, country-made yellow paper, 10 × 3 inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 731 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Gudapgráma, Post, Bhástádá, Zilla Burdwan, Pandit Aghoranátha Bhattáchárya. Appearance, new. Prose. Correct.

Shatchakra-dípiká. A commentary on Púrnánanda's Shatchakra, a work on mystic diagrams connected with Kaula worship. By Rámanátha Siddhánta.

Beginning प्रनम्य गुरुपादाब्जद्वन्द्वमद्वन्द्वसाधनं।
षट्चक्रदीपिकाटीका रच्यते नामदेशतः॥
अथेति। अथशब्दो मङ्गलपूर्व्वकानन्तर्य्यार्थः। उक्तञ्च। इत्यादि

End. स तथा यतं संयतानन्तमना यस्येति ॥ ५५ ॥
श्रीरामनाथसिद्धान्तरचिता तत्त्वदर्शिनी।
समां सन्तोषमाधत्तां टीका षट्चक्रदीपिका॥

Colophon. इति श्रीरामनाथसिद्धान्तविरचिता षट्चक्रदीपिका समाप्ता।

विषयः। पूर्णानन्दकृतषट्चक्रस्य व्याख्यानं।

No. 2131. भावचन्द्रिका। Substance, partly palm-leaves and partly country-made paper, 10 × 3½ inches. Folia, 35. Lines, 6 on a page. Extent, 813 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegráma, Post Sátgechhe, Zilla Burdwan, Pandit Sadánanda Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Bháva-chandriká. A dissertation on the nature of devotion (*bhava*) as an element of the Bhakti doctrine, and the various ways in which it should be evinced towards Krishṇa in the various relations of father, mother, son, lover, &c. By Chaṇḍídása.

Beginning. वन्दे वृन्दावनासीनमिन्दिरानन्दमन्दिरं।
उपेन्द्रं सान्द्रकारुण्यं सानन्दं नन्दनन्दनं॥
इह खलु परमतत्त्वसाक्षात्कारस्यैव परमपुरुषार्थरूपतया तदधिगमाय इत्यादि।

End. अतएव ऐश्वर्य्यमाधुर्य्यमय्योर्माधुर्य्यमय्या एव श्रीकृष्णाविर्भावपूर्णतया समुत्कर्ष इति सर्व्वमवदातं। इति।

Colophon. इति श्रीभगवच्चरणारविन्दमधुव्रतश्रीचण्डीदासकृता भावचन्द्रिका सम्पूर्णा।

विषयः। महाभाव विना श्रीकृष्णमाधुर्य्यातिशय्यानुभवेन जायते इति निरूपणं। महाभावस्वरूपकथनं। भावलक्षणं। रागानुरागादिस्वरूपकथनं। समञ्जसा रतिस्वरूपकथनं। कामानुगास्वरूपकथनं निजेच्छिक्षागमनकभेदेन द्विविधभावनिरूपणं। रागमार्गस्य गूढताकथनं। साधनचतुष्टयनिरूपणं। अवतारभेदनिरूपणं। सामान्यतत्त्वनिरूपणं। भगवल्लीलाया नित्यत्वादिकथनं। महाभावस्य सर्व्वत उत्कर्षप्रदर्शनं। ज्ञानिभक्तादिषु भावव्यवस्थाकथनं। भगवत एव पूर्णतत्त्वाकारत्वमिति कथनं। भगवत्कामविशेषस्य प्रेमविशेषत्वकथनं। माधुर्य्यलीलाया उत्कृष्टत्वनिरूपणञ्च।

No. 2132. शुद्धिदर्पणम्। Substance, palm-leaf, 8 × 2 inches. Folia, 89. Lines, 5 on a page. Extent, ? ślokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegráma, Post Sátgechhe, Zilla Burdwan, Pandit Sadánanda Bhaṭṭácharya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

S'uddhi-darpaṇa. A summary of the laws relating to purification and mourning. By Ananta Yájnika.

Beginning. नत्वा गणेशपादाब्जं गुरूनपि महीयसः।
याज्ञिकानन्तदेवेन क्रियते शुद्धिदर्पणं॥

तथादा शुद्धिपदार्थो निरूप्यते,—तत्र विहितकर्म्मार्हत्वप्रयोजको धर्म्मविशेषः शुद्धिः इत्यादि ।

End. अपि च गुणवचनोऽयं स यदा द्रव्ये उपसर्ज्जनीभूतस्तदा द्रव्यस्य यच्छिङ्गसंख्यं तत्तद्भवे इति ।

Colophon. इति श्रीमदनन्तयाज्ञिककृतौ शुद्धिदर्पणं समाप्तिमगमत् ॥

विषयः। तत्रादौ शुद्धिलक्षणकथनं। सहमरणानुमरणयोर्व्यवस्था। अशौचनिरूपणं। अशौचातिक्रमे व्यवस्थाकथनं। अशौचसङ्करकथनं। गर्भस्रावाद्यशौचं। अशौचे वर्ज्यावर्ज्यनिरूपणं। मृत्युविशेषाशौचं। अशौचापवादः। अस्थिसञ्चयादिविधिः। अस्पृश्यलक्षणकथनं। द्रव्यशुद्धिकथनं। वापीकूपतडागेषु मृते जलशुद्धिनिरूपणं। गृहमरणे शुद्धिकथनं। सूतिकादिमरणदाहादिव्यवस्था। पर्णनरदाहव्यवस्था। मुमूर्षुकृत्यनिरूपणं। वर्षमध्ये पुत्रस्य कृत्यनिरूपणं। पिण्डदानव्यवस्था। अशौचान्तदिनकृत्यं। वृषोत्सर्गविधिकथनं। प्रेतक्रियाधिकारिणः। दत्तकाशौचनिरूपणं। उभयतोमुखीदानादिव्यवस्थाकथनञ्च।

No. 2133. धर्म्मरत्नाकरः। Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 153. Lines, 7 on a page. Extent, 3,923 Slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegrám, Post Sátgechhe, Zilla Burdwan, Pandit Sadánanda Bhattáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Dharma-ratnákara. A digest of the Smriti rules regarding duty, or the religious duties enjoined on householders. By Rámes'vara Bhátta Mahámahopádhyáya.

Beginning. यत्पादाम्भोरुहध्यानानन्दनिर्वृतचेतसः।
मोक्षमप्यवजानन्ति तं वन्दे नन्दनन्दनं ॥
नत्वा वागीश्वरीं देवीं हरं विघ्नहरं तथा।
रामेश्वरेण क्रियते धर्म्मरत्नाकरो मुदा ॥

तत्रादौ धर्म्मस्वरूपं निरूप्यते तत्र जैमिनिः। चोदनालक्षणोऽर्थोधर्म्म इति। इत्यादि।

End. इति वचनेन गुरुशिष्ययोरन्तरागमने अहोरात्रमध्यायवर्ज्जनमिति।

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायभट्टश्रीरामेश्वरविरचितो धर्म्मरत्नाकरः समाप्तः।

विषयः। धर्म्मस्वरूपनिरूपणं। तिथिलक्षणं। मासादिलक्षणं। मासभेदनिरूपणं। युग्मादितिथिव्यवस्थाकथन। प्रतिपदादिषु विहितकृत्यविधानकथनं। उपवासविधिकथनं। मन्वन्तरानिरूपणं। युगाद्यानिरूपणं। संक्रान्तिनिरूपणं। अद्भुतनिरूपणं। विवाहव्यवस्थाकथनं। भिक्षाहलक्षणादिकथनं। अशौचनिरूपणं। सहमरणविधिकथनं। अनुमरणव्यवस्थादिकथनं। देशान्तर-

मृतस्य प्रेतत्वाद्यवधारणकथनं । अशौचाभ्यन्तरदिनकृत्यादिनिरूपणं । पर्णनरदाहविधिः । वृषोत्सर्गादिविधिः । षोडशश्राद्धसपिण्डीकरणादिविधिकथनं । विप्रादिपतितश्राद्धकथनं । उत्तरक्रियाधिकारिनिरूपणं । मलमासनिरूपणादिक । तीर्थश्राद्धादिविधिकथनं । आमश्राद्धविधिकथनं । जीवत्पितृकश्राद्धविधिकथनं । अष्टकाश्राद्धविधिकथनं । दर्शश्राद्धविधिकथनं । द्रव्यशुद्धिकथनं । भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं । प्रायश्चित्ताधिकथनं । महापातकादिप्रायश्चित्तकथनं । गोमूल्यादिनिरूपणं । दत्तकविधिकथनं । दत्तकाशौचादिनिरूपणं । अशौचाभावकथनं । वेदाध्ययनविधिकथनं । सन्ध्यातर्पणादिविधिकथनं । अनध्यायनिरूपणञ्च ।

No. 2134. न्यायमुक्तावली, वा लौकिकन्यायमुक्तावली । Substance, Palm-leaf, 12 × 4 inches. Folia, 152. Lines, 6 on a page. Extent, 2,513 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Pace of deposit Vegunegrám, Post Sátgechhe, Zilla Burdwan, Paṇḍit Sadánanda Bhaṭṭacharya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Láukika-nyáya-muktávalí ALIAS **Nyáya-muktávalí**. A collection of proverbial phrases used as illustrative arguments in philosophical works, with their explanations and abstracts of the stories on which some of them are founded. By Prakás'átmá. The phrases are usually made up with the name of some object or objects with the word Nyáya added; thus *Andha-darpaṇa-nyáya* or the Nyáya or argument of the blind (*andha*) and the looking-glass (*darpaṇa*), *i. e.*, even as a looking-glass is useless to a blind man, so is &c., &c.; *Gangá śrota-nyáya* or the argument of the stream of the Ganges, *i. e.*, even as the stream of the Ganges, though always flowing onwards, never comes to an end, so &c., &c.

Beginning. पालने विमलसत्त्वहृदये जन्मकर्मणि रजोजुषे लये ।
तामसाय जगतः प्रकाशकृद् द्वैतजालवपुषे नमः सते ॥
प्रकाशात्मा यतिः सम्यक् बालानां बोधसिद्धये ।
करोति लौकिकन्यायमुक्तावलिमनिन्दितां ॥

अथात्रादित आरभ्यैतावद्ग्रन्थे प्रसङ्गेन ग्रन्थान्तरसंवादेष्वपि पठितानां न्यायानां सङ्गतिरूहनीया । इत्यादि ।

End. यथास्य पुरुषस्य साध्यतया उपक्रमस्तथैवोपसंहार इति तद्वेव वाक्यार्थस्तथाप्रकृतेऽपि इति बोध्यं ॥

Colophon. इति श्रीभगवत्प्रकाशात्मविरचिता न्यायमुक्तावली सम्पूर्णा।

विषयः। कार्य्येण कारणसंप्रत्यय इति न्यायस्य स्वरूपादिकीर्त्तनं। एवं परत्र ज्ञेयं। कीटभृङ्गन्यायः। ब्रीहिबीजन्यायः। वृक्षप्रकम्पनन्यायः। शाखाचन्द्रन्यायः। रेखागवयन्यायः। प्रासादवासिन्यायः। ज्योतिर्न्यायः। अध्यारोपापवादन्यायः। सोपानारोहणन्यायः। सम्भवत्येकवाक्यत्वे इति न्यायः। कारणगुणप्रक्रमन्यायः। वरगोष्ठीन्यायः। देवदत्तपुत्रन्यायः। स्वामिभृत्यन्यायः। धर्म्मिकल्पनान्यायः। स्थूणानिखननन्यायः। कण्ठचामीकरन्यायः। परिषन्न्यायः। अर्के चेन्मधुन्यायः। सिंहावलोकनन्यायः। मण्डूकप्लुतिन्यायः। स्थूलारुन्धतीन्यायः। सम्भवत्येकवाक्यत्वे न्यायः। देवताधिकरणन्यायः। सावकाशनिरवकाशन्यायः। गोबलीवर्द्दन्यायः। अहिकुण्डलन्यायः। यत्कृतकं तदनित्यं न्यायः। न हि निन्दा निन्दितुं प्रवर्त्तते न्यायः। शतपत्रशतभेदन्यायः। अनधीते महाभाष्यन्यायः। तदभिन्नभिन्नस्य तदभिन्नत्वन्यायः। चतुर्वेदविन्न्यायः। अन्धगजन्यायः। नीरक्षीरन्यायः। सन्दंशन्यायः। श्यालशुनकन्यायः। एकाकिणीप्रतिज्ञान्यायः। काकदधिघातकन्यायः। तप्तमाषकोद्धारणन्यायः। घटारोहणन्यायः। विषभक्षणन्यायः। सच्छिद्रघटाम्बुन्यायः। घुणाक्षरन्यायः। ब्राह्मणश्रमणन्यायः। तिर्य्यगधिकरणन्यायः। आभाणकन्यायः। गङ्गास्रोतोन्यायः। सिंहावलोकनन्यायः। पूर्व्वमपवादा निविशन्तेन्यायः। कौण्डिन्यन्यायः। पिष्टपेषणन्यायः। सूचीकटाहन्यायः। गन्धर्व्वनगरन्यायः। स्थालीपुलाकन्यायः। ब्राह्मणपरिव्राजकन्यायः। आयुर्घृतमितिन्यायः। खलेकपोतन्यायः दग्धपटन्यायः। कूष्माण्डन्यायः। एकत्र निर्णीतः शास्त्रार्थ इति न्यायः। तुष्यतु दुर्ज्जन इति न्यायः। गजभुक्तकपित्थन्यायः। काकाक्षिन्यायः। कैमुतिकन्यायः। अर्द्धजरतीन्यायः। अर्द्धं त्यजति पण्डित इति न्यायः। उष्ट्रलगुड़न्यायः। देहलीदीपन्यायः। रूढिर्योगमपहरतीतिन्यायः। शाब्दी ह्याकाङ्क्षान्यायः। क्षुद्विहितोभाव इतिन्यायः। हस्तामलकन्यायः। कारणनाशे कार्य्यनाशन्यायः। स्वप्नव्याघ्रन्यायः। चक्रभ्रमणन्यायः। दग्धरसनान्यायः। अन्धदर्पणन्यायः। मूर्खसेवनन्यायः। चित्रपटन्यायः। अरण्यरोदनन्यायः। काकतालीयन्यायः। संयोगपृथक्त्वन्यायः। अश्वतरीगर्भन्यायः। व्याघ्रीक्षीरन्यायः। जलौकान्यायः। कूपन्यायः। चालनीन्यायः। दूरादस्पर्शनं वरमितिन्यायः। विवाहप्रवृत्तभृत्यन्यायः। तमःप्रकाशन्यायः। अहिनकुलन्यायः। स्फटिकलौहित्यन्यायः। [illegible]वम्बितचन्द्रन्यायः। मृषासिकतासमन्यायः। शैलूषीन्यायः। बध्यघातकन्यायः। मन्दि-[illegible]न्द्रियमितिन्यायः। गलेपादुकान्यायः। वह्निधूमन्यायः। आकाशापरिच्छिन्नत्वन्यायः। ये[illegible] चोपक्रम्यते येन चोपसंह्रियते स वाक्यार्थ इति न्यायस्वरूपादिकथनञ्च।

No. 2135. पातञ्जलसूत्रभाष्यं। Substance, country-made yellow paper, 13 × 2¼ inches. Folia, 42. Lines, 6 on a page. Extent, 959 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Guáḍpa, Post Bhástáḍá, Zilla Burdwan, Paṇḍit Aghoranátha Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Pátanjala-sútra-bháshya. A commentary on the Yoga aphorisms of Patanjali. By Bhavadeva, pupil of Bhavadeva Ṭhakkura, son of Srikrishṇadeva Mahámahopádhyáya, of Mithilá.

Beginning. पतञ्जलिं नमस्कृत्य योगिभ्योऽन्यांश्च भोगिनः ।
भवदेवेन तत्सूत्रव्याख्यानं क्रियतेऽधुना ॥

मङ्गलं कुर्व्वन्नेव शिष्यावधानाय प्रतिजानीते अथेति । अत्र श्रीकेशवार्थतया अकाराद्यशब्देन मङ्गलं करोत्यनेन मङ्गलाचरणं । इत्यादि ।

End. आनन्दं ब्रह्मणोरूपं तच्च मोक्षे प्रतिष्ठित ।
इत्यादिश्रुतिरपीत्यर्थः ॥
एवं चतुर्थचरणे कैवल्यं प्रतिपादितं ।
पतञ्जलिमुनीन्द्रेण येन तं भावयाम्यहं ॥
रमापांशुजलव्याख्यां कल्पयित्वा व्रजाम्यहं ।
श्रिया हृदिकृते श्रीमत्पादाम्भोजे रमापतेः ॥
शाकेऽद्रिषट्वाण + +.+ + + मासेऽग्रहायणवलक्षपक्षे ।
+ + तिथौ श्रीभवदेवशर्म्मा पतञ्जलेर्भाष्यमिदं व्यधात्‌ ॥
क्षमध्वमेतन्मम धार्ष्ट्यमीशा यद्भाष्यतोभाष्यमिदं व्यधायि ।
. भागीरथीतो + + गृहीत्वा ये स्वकीयत्वमुशन्ति सन्तः ॥
— — — — — — ।

Colophon. इति मैथिलसन्मिश्रश्रीकृष्णदेवतनयमहामहोपाध्याय मठक्कुरश्रीभवदेवप्रियशिष्यसन्मिश्रश्रीभवदेवविनिर्म्मिते पातञ्जलसूत्रभाष्ये कैवल्यचरणव्याख्या सम्पूर्णा ।

विषयः । पतञ्जलिप्रणीतयोगसूत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2136. व्यवहारदर्पणम् । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 78. Lines, 6 on a page. Extent, 2,093 Slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegrám, Post Sátgechhe, Zillá Burdwan, Pandit Sadánanda Bhattácharya. Appearance, old and decayed. Prose and verse. Correct.

Vyavahára-darpaṇa. A summary of the laws relating to Judicature. By Ananta Yájnika.

Beginning. गणेशं भारतीं + + वाञ्छितार्थसमाप्तये ।
तनोति याज्ञिकोऽनन्तो व्यवहारेषु दर्पणम् ॥

अथ व्यवहारशब्दव्युत्पत्तौ कात्यायनः ।

वि नानार्थेऽवसन्देहे हरणं हार उच्यते ।

नानासन्देहहरणाद्व्यवहार इति स्मृतः ॥ इत्यादि ।

End. न तच्छक्यमपाकर्तुं क्रमात् त्रिपुरुषागतं ।

पित्रा सह विभिरित्यर्थ इति ।

Colophon. इति श्रीमदनन्तयाज्ञिककृतौ व्यवहारदर्पणं समाप्तं ।

विषयः । व्यवहारशब्दव्युत्पत्तिकथनं । व्यवहारकालनिरूपणं । भाषापादकथनं । भाषा-लेख्यानुसन्धानविधिः । प्रतिज्ञापत्रे लेख्यनियमकथनं । उत्तरपादकथन । विचारकरणविधिः । उत्तरस्वरूपकथनं । एतद्भेदकथनं । प्रत्यवस्कन्दनविधिः । प्राङ्न्यायोत्तरविधिः । हीनवादिल-क्षणं । उत्तराभासलक्षणं । सभ्यलक्षणतत्कालादिनिरूपणं । साक्षिलक्षणतद्भेदादिकथनं । असा-क्षिणः । साक्ष्यग्रहणप्रकारकथनं । लेख्यविधिः । तत्कालादिनिरूपणं । जयपत्रलेखनप्रकारकथनं । भुक्तिनिरूपणं ।

No. 2137. मालतीमाधवटीका । Substance, country-made yellow paper, 9 × 4 inches. Folia, 192. Lines, 8 on a page. Extent, 1821 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Nisidágada, Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Pandit Vaneśvara, Vidyáratna; another copy at Magrání, Post Madhuvaní, Zilla Darbhángá, Paṇḍit Chhoṭilál Jhá. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Málatimádhava-ṭíká A commentary on the Málatimádhava of Bhavabhútí. By Jagaddhara Mahámahopádhyáya. He is described as a Dharmádhikárí or chief judge, but of what place and under what king is not mentioned.

Beginning. चञ्चच्चन्द्रिकचन्द्रचारुकुसुमोमाद्यज्जटापल्लवो-

द्यद्दारुणदन्दशूकमणिमान तत्पञ्चशाखालयः ।

स्थाणुर्मे फलदोभवत्वतितरां गौरीमुखेन्दुद्रवत्

पीयूषद्रवदोहनादिव दधद्देवद्रुमत्वं सदा ॥

नत्वा गुरून् गुणगुरूनवलोक्य टीकां

विश्वादिकोषभरतश्रुतिशब्दविद्यां ।

छन्दांस्यलङ्करणमर्थगतिं विचिन्त्य

श्रीमान् जगद्धरकृती वितनोति टीकां ॥

श्रीकण्ठकण्ठविलसत्पटुनाटकेऽस्मिन्
टीका मयाल्पमतिनापि वितन्यते यत् ।
सोऽयं दुर्ज्जनगणस्य भवेत्तथैव-
दुश्चेष्टं तदभिकाङ्क्षति सर्व्वदैव ॥

इह तावद्दृष्टपदं नान्दीं विदधान एव कविरप्रत्यूहमीप्सितसिद्धिमनुवध्य प्रचण्डचण्डीपतेरकाण्डताण्डवाडम्बरेण लम्बोदरोत्कीर्त्तनरूपं मङ्गलं प्रकरणादौ निबध्नाति सानन्दमिति । इत्यादि ।

End. अत्र एतावे इदानीं ———— ———— ।
आम्नाकान्तप्रतीपजयिनं मीमांसयालङ्कृतं ।
शुद्धं श्रीरगदाधरं कविवरं पुत्रं पवित्राशयं ॥
विद्याधरं वरमजीजनदेष धीरः श्रीरं जनेषु जयिनं गुणगोत्रशाले ।
प्रासूत सोऽयममलं गुणिनं सुपुत्रं तं रत्नपूर्व्वधरमेष जगद्धरञ्च ॥
येनापाठि कठोरगोतममतं वैशेषिकं खण्डितं
येनाश्रावि सकोषकाव्यनि· · ं सत्पाणिनीयं मतं ।
कन्दोलङ्करणञ्च भव्यभरतं येनाध्यगायि श्रुति-
स्तस्यामुष्य जगद्धरस्य कवितुष्टीकेयमुज्जृम्भतां ॥
असूत यं रत्नधरोऽतिभव्योऽतिभव्यरूपा दमयन्तिकापि ।
जगद्धरं तत्कृतटिप्पणेऽङ्कः समाप्तिमागाद्दशमोऽनवद्यः ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायधर्म्माधिकरणिकश्रीजगद्धरकृतटीकायां दशमोऽङ्कः समाप्तः ।

विषयः । भवभूतिकृतमालतीमाधवप्रकरणस्य व्याख्यानं ।

No. 2138. गीताप्रदीपः । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 178. Lines, 6 on a page. Extent, 4,205 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nisidágad, Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Pandit Vánesvara Vidyáratna; another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Gítá-pradípa. A commentary on the Bhagavadgítá section of the Mahábhárata. By Jagaddhara, probably the same author to whom is due the work noticed under the last preceding No. There is an account of the author at the end of the codex, but that part is so smudgy and full of lacunæ, that it cannot be satisfactorily read.

Beginning. नीलेन्दीवरसुन्दरं दरलसत्पीताम्बराडम्बरं
पद्मासद्महृदम्बुजं प्रविकसत्सत्कौस्तुभाभासितं ।
वन्द्यैरप्यभिवन्दितं त्रिजगतामानन्दसन्दोहदं
श्रीगोविन्दपदारविन्दमधिकानन्दाय वन्दामहे ॥
गीता सुगीता मुनिपुङ्गवेन व्यासेन या सर्व्वविदां वरेण ।
समाल्पकस्यात्र परिश्रमेण गूढ़प्रका+च्छरविन्द+पि ॥
+ + + शङ्करादिरचितान्यालोक्य भाष्याणि च
यन्निर्णीय निजाशयेन महता कृत्वावधानं मुहुः ।
श्रीमानेष जडरोवितनुते गीताप्रदीपं ततो-
धीरैरत्र महागुणैरपि मनोदेयं गुणग्राहिभिः ॥

इह भगवतः कृष्णस्य संसारसागरमग्नलोकानामुद्दिधीर्षया योगमुपदिशतः अर्ज्जुनेन समं सम्वादो गीताशास्त्रेण कृतः समरशिरसि समारब्धः । तमुत्थापनीयं भगवान् कृष्णद्वैपायनो धृतराष्ट्र-सञ्जययोः प्रश्नोत्तरे अवतारयति धर्म्मक्षेत्रे इत्यादि ।

End. एवञ्च सकलाभिलाषसिद्धिः पाण्डवानां भवेदिति ।
(इतः परं ग्रन्थकर्तृपरिचयस्य लुप्तप्रायतया यत्किञ्चिल्लिख्यते ।)
— — — — — — — — — ।
लब्धे दुर्लभशासने सुरगणग्राम+ कैवर्त्तिका
विद्यावशविभूषणो + + + + + +
येनाऽयं समभूद्द्विजातितिलकश्चण्डेश्वरः पण्डितो-
मीमांसैकरहस्यवश्यहृदयो दातावदाताशयः ॥
— — — — — — — — । ॥
प्रासूताऽयमपि प्रतीपजयिनं विद्याधरं सद्बुधं ।
प्रासोशान्यमपि प्रसिद्धयशसं तं रत्नपूर्व्वेश्वरं ॥
— — — — — — — — ।
श्रीजगद्धरनामानमनर्घ्यगुणशालिनं ।
येनाऽपाठि कठोरगोतममतं वैशेषिकं खण्डितं
येनाश्रावि सकोषकाव्यनिवहं तत्पाणिनीयं मतं ।
छन्दोऽलङ्करणञ्च भव्यभरतं येनाध्यगायि स्मृति-
र्व्याख्यायीदमशेषमेककविना ग्रन्था अनेके कृताः ।
— — — — — — — — — ।

विषयः । भगवद्गीतायाः व्याख्यानं ।

No. 2139. संक्रान्तिविवेकः। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent, 110 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Dighápatiyá, Atákulágrám, Zillá Rájasáhi, Paṇdit Rádhánátha Vidyáváchaspati. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Sañkránti-viveka. A dissertation on the passage of the sun from one sign of the zodiac to another, and the religious duties meet on such occasions. By S'úlapáṇi, who was the chief judge in the Court of Lakshmaṇasena of Gour.

Beginning. नत्वा इन्द्रारकैर्वन्द्यं सानन्दं नन्दनन्दनं ।

संक्रमणविवेकोऽयं क्रियते शूलपाणिना ॥

अथ संक्रान्तिः। आदौ संज्ञा ततोराशिस्थनिर्णयस्ततोव्यवस्था समासतोवक्तव्या । तत्र सामान्यसंज्ञा। मन्दा मन्दाकिनी ध्वाङ्क्षी घोरा चैव महोदरी। इत्यादि

End. तस्य प्रतीकारमाह। धुस्तुरबीजसलिलैः स्नायादित्यादिसंक्रान्तिदोषशान्तये इत्यादिना ।

Colophon. इति साङ्डियालमहामहोपाध्यायश्रीशूलपाणिविरचितः संक्रान्तिविवेकः समाप्तः ।

विषयः। सामान्यतः संक्रान्तिसंज्ञाकथनं । विशेषसंज्ञाकथनं । दिनसंक्रान्तिव्यवस्था । रात्रिसंक्रान्तिव्यवस्था । परार्द्धरात्रसंक्रान्तिव्यवस्था। संक्रान्तिश्राद्धव्यवस्था । युगादियुगान्तनिरूपणं । संक्रान्तिदोषशान्त्युपायकथनञ्च ।

No. 2140. तत्त्वचन्द्रिका। Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 217. Lines, 5 on a page. Extent, 4,590 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Dighápatiyá, Átákulagrám, Zillá Rája-śáhi, Paṇdit Rádhánátha Vidyáváchaspati; another copy at Post Málipotá, Zillá Nadiyá, Paṇdit Káśinátha Bhaṭṭácháryа. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-chandriká. A commentary on the Kirátárjuníya of Bháravi. By Gadasiñha, a grammarian of some repute.

Beginning. प्रणम्य गां प्रतिपदं + + रस पयस्वतीं ।

क्रियते भारवेर्येनादिष्टतित्तत्त्वचन्द्रिका ॥

षन्ति प्रकाशवर्षादिटीका अपि सुविस्तराः ।
तथापि लघुबोधार्थं गदसिंहोऽकरोदिमां ॥
पिहकस्थाद्यथाऽधीतं भातुः श्रीसिंहसिंहतः
तद्धेतोर्भ्रातृजादीनां स्मरणार्थं विलिख्यते ॥

कविकुञ्जरोभारविः प्राणदेवोऽपरनामधेयः किरातार्ज्जुणीयं काव्यं प्रणिनीषुस्तत्प्रचणं वस्तु-निर्द्देशं प्रणयन्नाह । श्रिय इति ।

End. एकोऽद्वितीयश्चासौ सूनुश्चेति तस्य शिशू द्वौ । बाल्ये अङ्कमागतस्याविनयं यथा पिता सहते तद्वदित्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीगदसिंहविरचितायां तत्त्वचन्द्रिकायां सप्तदशः सर्गः ।

विषयः । भारविकृतकिरातार्ज्जुणीयाभिधानमहाकाव्यस्य सप्तदशसर्गान्तव्याख्यानम् ।

No 2141. महावेदान्तषट्कम् । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 12 on a page. Extent, 12 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vonáslegrám, Post Májanagara, Zillá Rájaśáhí, Bábu S'yámácharana S'ányála. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Mahávedánta-shaṭka. Six stanzas on the essence of the Vedánta doctrine, showing the identity of the divine and the human soul. By S'añkara A'chárya.

Beginning. मनोबुद्ध्यहङ्कारचित्तादि नाऽहं न श्रोत्रं न जिह्वा न च घ्राणनेत्रं ।
न वा व्योम न भूमिर्न तेजोन वायुश्चिदानन्दरूपः शिवोऽहं शिवोऽहं ॥

End. अहं निर्व्विकल्पोनिराकाररूपोविभूतिश्च सर्व्वत्र सर्व्वेन्द्रियाणां ।
न वा बन्धनं नैव मोक्षोन भातिश्चिदानन्दरूपः शिवोऽह शिवोऽहं ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीशङ्कराचार्य्यविरचितं महावेदान्त-षट्कं समाप्तं ।

विषयः । जीवन्मुक्तावस्थावर्णनं ।

No. 2142. तत्त्वसारः । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 84 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit Vonáslegram, Post Májanagara, Zillá Rájaśáhí, Bábu Syámácharaṇa Sányála. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Tattvasára. The means of obtaining the knowledge of Brahma, disclosed in a dialogue between Mahádeva and Skanda. This is probably an extract from the Skanda Purána.

Beginning. मेरुपृष्ठे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुं ।
प्रणम्य शिरसा भूमौ स्कन्दोवचनमब्रवीत् ॥
भ्रामितोऽस्मि त्वया नाथ दुस्तरे शास्त्रसागरे ।
धर्माधर्ममहाग्राहमतभेदादिसङ्कुले ॥ इत्यादि ।

End. अद्य मे सफलं जन्म अद्य मे सफलं तपः ।
अद्य मे सफला भक्तिरद्योत्तीर्णोभवार्णवात् ॥

Colophon. इति तत्त्वसारः समाप्तः ।

विषयः । महादेवस्कन्दसंवादेन ब्रह्मज्ञानलाभोपायकीर्त्तन ।

No. 2143. गर्भगीता । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 2. Lines, 8 on a page. Extent, 32 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Átákulágrám, Post Dighápatiyá, Bábu Ánandachandra Maitra. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Garbha-gítá. On the Vedánta doctrine bearing on transmigration. The work professes to contain the substance of a discourse between Krishna and Arjuna, and to be a sequel to the Bhagavadgítá, but it is exceedingly scarce. It calls itself a Upanishad.

Beginning. ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्त्तिं
द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यं ।
एकं नित्यं विमलमचलं सर्व्वदा साक्षिभूतं
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥
अर्ज्जुन उवाच ।
गर्भवासं जरामृत्युं किमर्थं भ्रमतेनरः । इत्यादि ।

End. तस्मात्त्वं पृथक्कृत्य आत्मन्येव वसेत् सदा ।
मिथ्याभूतं जगत्त्यक्त्वा नान्यथा कल्पकोटिषु ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णार्ज्जुनसम्वादे श्रीभगवद्गर्भगीतासूपनिषत्सु प्रथमोऽध्यायः । समाप्ता गर्भगीता ।

विषयः । श्रीकृष्णार्ज्जुनसंवादेन आत्मतत्त्वयोगकीर्त्तनं ।

No. 2144. सुबोधिनी। Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 12 Lines, 7 on a page. Extent, 315 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vonślegrám, Post Májanagara, Bábu Syámácharaṇa Sányála. Appearance, new. Prose. Correct.

Subodhiní. A commentary on the Bhagavadgítá. By Gauḍapáda A'chárya.

Beginning यस्माज्जातं जगत्सर्व्वं यस्मिन्नेव प्रलीयते।
येनेदं धार्य्यते चैतत् तस्मै ज्ञानात्मने नमः॥
यैरिमे गुरुभिः पूर्व्वं पदवाक्यप्रमाणतः।
व्याख्याताः सर्व्ववेदान्तास्तान् नित्यं प्रणमाम्यहं॥

इह खल्वर्ज्जुनो धर्म्मक्षेत्रे भगवदुपदिष्टं आत्मतत्त्वोपदेशं विषयभोगप्राबल्येन विस्मृत्य पुनस्तद्‌ एव आत्मतत्त्वं ज्ञातुं भगवन्तं पृच्छति अर्ज्जुन उवाच। इति।

End. वर्त्तमानवस्तुनि लब्धे तत्पराह्रित्ये सिद्ध पुनर्जन्म न विद्यते। इति भावः।

Colophon. इति श्रीमदुत्तरगीताटीकायां सुबोधिन्यां श्रीगौड़पादाचार्य्यविरचितायां तृतीयोऽध्यायः। समाप्तेयं टीका।

विषयः। उत्तरगीतायाः व्याख्यानम्।

No. 2145. ज्योतिःसूत्रं। Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 405 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sonápatilagrám, Post Májanagara, Zilla Rájaśáhí, Paṇḍit Madhusúdana Miśra. Appearance, old. Prose and verse.

Jyotih-sútra. A manual of civil astrology. By S'ríkrishṇa Chakravartí. CONTENTS. Signs of the zodiac, ecliptic signs, lunar constellations, ascending constellations. Provinces of the planets. Entry of a planet in the mansion of the planet which presides at the nativity of a person. Adverse stars. Auspicious constellations. Auspicious conjunctions (siddhiyoga). Inauspicious parts of the days of the week. Auspicious conjunctions for starting on a journey. Ditto for ploughing. Ditto for sowing, reaping, &c. Ditto for entering a new house, wearing new clothes &c. Sacrament of nativity. Ditto of naming, new rice feast (*navánna*). S'ráddhas at convenience. Sacraments of tonsure, investiture with the sacred thread, &c. Marriage. Earthquakes.

Beginning. नत्वा श्रीगुरुमार्त्तण्डं दुर्बोधध्वान्तनाशनं ।

क्रियते ज्योतिषां सूत्रं श्रीकृष्णचक्रवर्त्तिना =

तत्रादौ राश्यादीनां संज्ञा ।

वदन्ति मनयोराशिं क्षेत्रमेवं गृहञ्च भं । इत्यादि ।

End. यात्राया शुक्रतिथयः शस्तास्तयोदशीं विना ।

योगं वैवाहिकं प्रोक्तं कुयोगान् परिवर्ज्जयेत् ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णचक्रवर्त्तिना विरचितं ज्योतिःसूत्रं समाप्तम् ।

विषयः । राशिनिरूपणं । लग्ननिरूपणं । कुचक्रविभागकथनं । अधोमुखादिनक्षत्रनिरूपणं । ग्रहाणां दृष्टिनिरूपणं । गोचरशुद्धिः । विपत्तारादिनिरूपणं । नक्षत्रामृतं । सिद्धियोगादिकथनं । वारवेलादिनिरूपण । यात्रिकलग्नादिनिरूपणं । हलप्रवाहकथनं । वीजवपनधान्यच्छेदनादिनिरूपणं । नववस्त्रशय्याद्युपभोगकथन । जातकर्म्म । अन्नप्राशनं । नवान्नं । सावकाशश्राद्धनिरूपणं । चूडापनयनादिकथनं । विवाहकथनं । भूमिकम्पविवेचनञ्च ।

No. 2146. दोलयात्राविवेक । Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 81 Ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Májanagara, Sonápátilá-grám, Zillá Rájaśáhí, Pandit Madhusúdana Miśra. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Dolayátrá-viveka. An essay on the swing festival of Govinda. By Śúlapáṇí Mahámahopádhyáya, who lived in the court of Lakshmaṇasena, of Gauḍa.

Boginning. नत्वा नारायणं दृष्ट्वा धर्म्मशास्त्रञ्च सद्गृहान् ।

विवेकोदोलयात्रायाः क्रियते शूलपाणिना ॥

स्कन्दपुराणे । जैमिनिरुवाच ।

फाल्गुने मासि कुर्व्वीत दोलारोहणमुत्तमं ।

तत्र क्रीडति गोविन्दो महाविभवविस्तरैः ॥ इत्यादि ।

End. उभयत्र नक्षत्रयोगः फलातिशयार्थः । स्कन्दपुराण-देवीपुराण-ब्रह्मपुराण-भुजबलभीमैः सहस्थितत्वादिति दिक् ।

Colophon. इति शूलपाणिमहामहोपाध्यायविरचितो दोलयात्राविवेकः समाप्तः ।

विषयः । दोलयात्राविधिकथनं । तत्र वह्न्युत्सवविधिः । तत्कालादिनिरूपणं । अधिवासविधिकथनञ्च ।

No 2147 विचारनिर्णयः। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 48. Lines, 6 on a page. Extent, 916 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Májanagara, Syámanagaragrám, Zillá Rájas'áhí, Pandit Kailás'achandra Bhattácharya; another copy at S'ántipura, Pandit Káhdása Vidyávágis'a. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vichára-nirnaya. Miscellaneous dissertations on various topics of the Smriti. By Gopála Nyáyapanchánana Bhattácharya.

Beginning. प्रणम्य राधिकाकान्तं स्निग्धवारिदसुन्दरं।
विचारनिर्णयारम्भो गोपालेन वितन्यते ॥

अथ विचारनिर्णयः। स च विचारार्हवाक्यस्य संशयपूर्व्वपक्षोपन्यासपूर्व्वकं यथार्थतात्पर्य्यनिर्णयात्मकः। इत्यादि।

End. पूर्णाहुत्यनन्तरं वह्निनमस्कारमाह स्मृतिः।
नमो नमस्ते त्रिपुरारिचक्षुः चराचराणां जठरेषु संस्थित।
+ + + + + + + + + + + + + + + + भक्ताय नमोऽस्तु वक्ष्ये ॥

Colophon. इति श्रीगोपालन्यायपञ्चाननभट्टाचार्य्यकृतविचारनिर्णयः समाप्तः।

विषयः। विचारस्वरूपनिरूपणं। अधिकरणनिरूपणं। अर्थवादादिविवेचनं। यागस्वरूपविवेचनं। दानस्वरूपविवेचनं। स्वत्वनिरूपणं। द्रव्यदेवतानिरूपणं। कन्यादाननिरूपणं। आद्यश्राद्धादौ द्विजदम्पतीषोडशदानादिविवेचनं। मृतभान्त्या कृतश्राद्धादिकस्य पश्चादागमने कर्त्तव्यविवेचनं। वृषोत्सर्गविवेचनं। वृषाङ्कनविवेचनं। होमविवेचनं। तत्र कुण्डादिनिरूपणञ्च। इति।

No. 2148. दुर्गोत्सवनिर्णयः। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 5 on a page. Extent, 238 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post, Májanagara, S'yámanagaragrám, Zillá Rájas'áhí, Pandit, Kailás'achandra Bhattácharya. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Durgotsava-nirnaya. A treatise on the Durgápújá and the ritual for performing it. Anonymous, (*cf.* II, p. 312.)

Beginning. नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं समारब्धान्तनाशनं।
निर्णयः शारदार्चाया गोपालेन वितन्यते ॥

अथ दुर्गोत्सवव्यवस्थानिर्णयः। तत्र शरत्कालीयदुर्गापूजा नित्या। तथा च देवीपुराणं।
योमोहादथवालस्याद्देवीं दुर्गां महोत्सवे। इत्यादि।

End. अशुभं खप्नं दृष्ट्वा देवमास्थाप्य पूजनं ।

दानं कुर्य्यात् कुर्य्याच्च स्नानं सर्व्वौषधीजलैः ॥

Colophon इति दुर्गोत्सवनिर्णयः समाप्तः ॥

विषयः । दुर्गापूजाया नित्यत्वकथनं । नवम्यादिकल्पत्रयस्याकथनं । प्रतिकल्पव्यवस्था एवं षष्ठ्यादिषु ज्ञेयं । बलिदानविधिः । होमविधिः । नवम्यामेव दक्षिणा कर्त्तव्येति नवखण्डनं । शुभाशुभस्वप्नदर्शनफलकीर्त्तनञ्च ।

No 2149 तत्त्वदीपिका । Substance, country-made paper, 12 × 3 inches Folia, 118 Lines, 7 on a page Extent, 2,364 ślokas. Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Post Májanagara, Sonápátilá-grám, Zillá Rájaśáhí, Pandit Madhusúdana Miśra. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-dípiká A commentary on the Chandí section of the Márkandeya Purána. By Kavikanthábharana Achárya Virúpáksha.

Beginning ॐ नमश्चण्डिकायै ।

शब्दार्थभागोविषमश्चण्डिका यः यथाबलं ।

विविच्यते विरूपाक्षशर्म्मणा तद्गतात्मना ॥

क्रौष्टुकिनामा द्विजः प्रियशिष्यः शिरसा नतोमार्कण्डेयं महामुनिं पप्रच्छ भगवन्निह जगति बहवोमनवोभूताः, तेषां मध्ये सावर्णिरष्टमोमनुर्बभूव । स च भगवत्या महामायायाः प्रभावेण कीदृशोऽभूदिति श्रोतुमिच्छामि । मार्कण्डेयोमुनिरपि तस्मै प्रियशिष्याय कथां कथयितुमुपचक्रमे मार्कण्डेय उवाचेति । कडि मदे तस्मात् मृगय्वादयश्चेति उप्रत्यये कण्डुः मृगस्य कण्डुरिति पृषोदरादित्वाद्गलोपे मृकण्डुरित्यागमः । इत्यादि ।

End. पुरुषोत्तम स्मारेभे । संज्ञापकसमुच्चयमित्यादयः । देव्या इति मुनिसर्व्वेषामिति अन्तरालापः ।

Colophon इति श्रीकविकण्ठाभरणाचार्य्यविरूपाक्षकृतायां तत्त्वदीपिकायां चण्डी-श्लोकार्थप्रकाशः सम्पूर्णः ।

नेत्रवाणश्रुतिश्रीभिर्गणिते शकवत्सरे ।

अकारि चण्डिकाटीका श्रीविरूपाक्षशर्म्मणा ॥

विज्ञाः सदा सदसतां ग्रहणप्रवीणा नैव मदीयचरिते कुरुतोपहासं ।

द्वैपायनस्य कवितावितताथतत्त्व अस्मादृशोयदि विदन्ति वय वराकाः

तस्माद्यदत्र लिखितं शिशुबोधहेतोः कार्य्या सता गुणवता न कदाप्यवज्ञा ।

ध्यानेन चीनमनसां जगमंचतीनां ध्यानार्पणं मतिमतां किल धर्म्म एषः ॥
द्वैपायनोऽजगति वाग्विषये स्वतन्त्रः ग्रब्दाम्बुराशिचयपारपरीतचेताः ।
तद्वक्त्रनिर्गतपदेषु पदं यदेतत् सिद्धं न पाणिनिमतेन च वार्थमेवं ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतदेवीमाहात्म्यव्याख्यानम् ।

No. 2150. चमत्कारचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 14 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 5 on a page. Extent, 302 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonapura-grám, Zillá Rájaśáhí, Sáhá Bábu; another copy at Post Khayaráśúla, Poḍo-grám, Zillá Vírabhúma, Bábu Vinodavihári Kavirája; another at Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Chamatkára-chandriká. On the amours of Kṛishṇa at Vṛindávana. By Kavikarṇapura Gos'vámí.

Beginning. यत् कारुण्यं शुचिरसचमत्कारवारांनिधीन्तान्
स्वभ्योवाधा गिरिवरभृतः स्वप्नयेन्मर्पयेन्नः ।
तत्स्वैकं प्रपतमचिरात्स्वभाशाचिदानैः
सोऽव्या + + ईश्वनविततैः कृष्णचैतन्यरूपः ॥
मातः प्रातः किमिह कुरुषे दृश्यते पेटिकेयं
यन्मादस्यां किमिह निहितं किं तवानेन सूनो ।
ज्ञातव्येन प्रणयसखिभिः खेलनं याहि चित्त
जिज्ञासा मे भवति महती ब्रूहि नोचेन्नयामि ॥
कस्यां चन्दनचन्द्रपङ्कजरजःकस्तूरिकाकुङ्कुमा-
द्यन्नानामनुलेपनार्थमथ ते नेपथ्यचेतोमया ।
काश्चीकुण्डलकङ्कणाङ्गदपदं वैदूर्य्यमुक्ताहरि-
द्रत्नाद्यं वरजातमप्यतिमरानघ्य्रं क्रमाद्वर्त्तते ॥ इत्यादि ।

End. सभ्रूविभङ्गकुटिलास्यसरोजसाभमाद्यन्मधुव्रतविलाससुसौरभाणि ।
सम्प्राप्य यानविवरेषु जुघूर्णिरेवं प्रेष्ठालयः प्रतिपद् प्रमदोर्म्मिकुञ्जे ॥

Colophon. इति श्रीकविकर्णपूरगोस्वामिविरचितचमत्कारचन्द्रिकायां चतुर्थकुतूहलं । समाप्ता चेयं चमत्कारचन्द्रिका ।

विषयः । प्रथमे कुतूहले,—मञ्जूषान्तःप्रविष्टस्य कृष्णस्य अभिमन्युशिरसा राधिकाग्रयमसभप्राप्तिकौतुकवर्णनं । २ये कुतूहले,—एकदा मञ्जुकुञ्जे राधिकया सह विलसन्नेव श्रीकृष्णः

तत्र समागमं जटिलामाकलय्य अभिमन्युरूपपरिग्रहेण तां वञ्चयामासेतिवर्णनं। ३ये कुतूहले,—अथैकदा। व्याजेन विषपानलक्षणमभिनयन्त्याः राधायाश्चिकित्सार्थं विषवैद्यरूपेण श्रीकृष्णस्य तत्र समागमरहस्यवर्णनं। ४र्थे कुतूहले,—अनन्तरमेकदा मानमलिनहृदयां राधिकां सामादिभिरुपायैरपि प्रसादयितुमशक्नुवन्नेव श्रीकृष्णः स्त्रीरूपपरिग्रहेण तां प्रसादयामासेति-रहस्यवर्णनं। इति।

No. 2151. रासोल्लासतन्त्रं। Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 260 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśáhí, Sáhá Bábu; another copy at Post Khayaráśúla, Poḍo-grám, Bábu Vinodavihári Kaviràja. Appearance, new. Verse. Correct.

Rásollása-tantra. Descriptions of the Rásas, or amorous rejoicings of Krishṇa at Vṛindávana and disquisition on their true meaning. The work professes to be a Tantra.

Beginning. श्रीनारद उवाच।

श्रीराधाकृष्णदेवस्य नाम्नामष्टोत्तरं शतं।
राससङ्कीर्त्तनं नाम शृणु भागवतोत्तम॥
राधानामसुधायुक्तं कृष्णनामरसायनं।
यः पिबेत् प्रातरुत्थाय व्याधिभिः स न बाध्यते॥
येनोच्चैरुच्यते रागे राधाकृष्णपदद्वयं। इत्यादि।

End. लक्ष्मीस्तस्य वसेद्गेहे मुखे भाति सरस्वती।
धर्म्मार्थकाममकैवल्य लभते सत्यमेव स॥

Colophon. इति श्रीरासोल्लासतन्त्रे श्रीराधाकृष्णयोः क्रीड़ावर्णनं समाप्तं।

विषयः। श्रीकृष्णस्य राससङ्कीर्त्तनस्तोत्रकथनं। रासलीलास्वरूपवर्णनं। रासगीता-कीर्त्तनञ्च।

No. 2152. गोविन्दविरुदावलीव्याख्या। Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent, 894 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśáhí, Sáhá Bábu. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Govinda-virudhávali-vyákhyá. A commentary on the work described under No. 1673, Volume IV, p. 284, on the career of Kṛishṇa at Vṛindávana. Anonymous.

Beginning. गौड़ोदयमुपयातस्तमःसमस्तं निहन्ति योयुगपत् ।
ज्योतिश्चयोऽतिशीतः पीतस्तमुपास्महे हृताश्लयः ॥
सत्काव्यसङ्घस्तु य एव हरिप्रियेषु शब्दार्थरत्ननिकरैस्तनुतेऽतिभव्यैः ।
शिल्पक्रियां बहुविधां कविविश्वकर्म्मा रूपाभिधोरसिकचित्तहरः स जीयात् ॥
अधीत्य विरुदावल्या गोविन्दविरुदावलीं ।
योऽप्यधायि विशेषश्च स तावदिह लिख्यते ॥
— — — — — — — — — — — यस्यां कलिकानामादिमायाश्चण्डवृत्तमया-कलिकायाः प्रारम्भ श्लोकयुग्मं वर्णयति । अब्रह्मेत्यादि । हे सरसिजनयनश्रीगोविन्द येन त्वया—इत्यादि ।

End. वासुदेवोविशुद्धसत्त्वाविर्भावी श्रीकृष्णः । स्फुटमन्यत् ।
गोविन्दविरुदावल्या व्याख्यातरि विशारदाः ।
गोविन्दभक्तास्तुष्यन्तु मयि, विद्याविभूषणे ॥

Colophon. इति श्रीगोविन्दविरुदावली व्याख्याता ।

विषयः । विरुदावलीलक्षणादिविवेचनपुरःसरं गोविन्दविरुदावल्याव्याख्यानम् ।

No. 2153. सारात्सारतत्त्वसङ्ग्रहः । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 576 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśábí, Sáhá Bábu; another copy at Post Khayráśúla, Podo-grám, Zillá Vírabhúma, Bábu Vinodavihári Kaviája. Appearance, decayed. Prose and verse. Generally correct.

Sárátsára-tattva-saṅgraha. On the essential principles, dogmas, fasts, observances and rituals of the Vaishṇavas. By Raghunáthadása.

Beginning. अज्ञानान्धविनाशाय कृष्णभक्तिप्रदाय च ।
करुणासिन्धुरूपाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥
गौराङ्गं तप्तहेमाङ्गं पूतशुद्धाम्बरोज्ज्वलं ।
कृपालुं परमानन्दं वन्दे प्रेमोत्सवप्रदं ॥
श्रीकृष्णं राधिकाकान्तं व्रजेशं जगतां गुरुं ।

गोविन्दं सच्चिदानन्दं वन्दे वृन्दावनेश्वरं ॥
गुरुः कृष्णः कृष्णनाम तद्भक्तिस्तज्जनस्तथा ।
एते पञ्च निरूप्यन्ते त्यक्त्वा तद्विमुखान् जनान् ॥
गुरुः कृष्णः कृष्णनाम साराात्सारं परात्परं ।
तद्भक्तिरपि उत्कृष्टा तत्परोऽपि तथा जनः ॥

तत्रादौ श्रीगुरुतत्त्वलक्षणं । इत्यादि ।

End. ततोऽदुःसङ्गमुत्सृज्य सत्सु सज्जेत बुद्धिमान् ।
सन्त एवास्य छिन्दन्ति मनोव्यासङ्गमुक्तिभिः ॥

Colophon. इति साराात्सारतत्त्वसङ्ग्रहे पञ्चतत्त्वोपाख्याने षष्ठविवेकः ।
इति श्रीरघुनाथदासविरचितः साराात्सारतत्त्वसङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । प्रथमे विवेके,—गुरुलक्षणतन्माहात्म्यकीर्त्तनं । वैष्णवलक्षणं । वैष्णवदीक्षाया-आवश्यकत्वकथनञ्च ।

द्वितीये विवेके,—श्रीकृष्णस्वरूपादिनिरूपणं । तन्माहात्म्यकीर्त्तनं । कृष्ण परित्यज्य देवतान्तरभजनदोषकथनञ्च ।

तृतीये विवेके,—श्रीकृष्णनाममाहात्म्यकीर्त्तन ।

चतुर्थे विवेके,—भक्तिस्वरूपादिकथनं । भक्तजनकर्त्तव्यनिरूपणं । श्रवण-वन्दन-दर्शन-अर्च्चन-स्मरण-कीर्त्तनादिफलकथनादिकं । श्रीमद्भागवतास्वादकर्त्तव्यतानिरूपणं । वैष्णवसङ्ग-माहात्म्यकथनं । मथुराद्वारकादिवासमाहात्म्यकथनं । प्रसादमाहात्म्यकथनं । हरिवासरकर्त्त-व्यता । एकादश्यां प्रतिनिधिविधानं । उपवासनिरूपणं । जन्माष्टम्यादिव्रतविधिकथनं । गङ्गा-सेवनविधिः । तुलसीसेवनविधिः । अश्वत्थादिपूजनमाहात्म्यकथनञ्च ।

पञ्चमे विवेके,—वैष्णवलक्षणकथन । तन्माहात्म्यकथनं । तत्कर्त्तव्यनिरूपणञ्च ।

षष्ठे विवेके,—बहिर्मुखलक्षणादिकथनं । तत्सङ्गवर्ज्जनस्यावश्यकताकथनञ्च । इति ।

No. 2154. कलापदीपिका, भट्टिटीका । Substance, country-made paper, 13 × 3 inches Folia, 300. Lines, 8—9 on a page. Extent, 9,300 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1650. Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápuragrám, Zillá Rájaśáhí, Sáhá Bábu; another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, fresh Prose. Correct.

Kalápadípiká. A commentary on the epic poem called Rávaṇa-badha of Bhaṭṭi Svámí, (*ante* p. 148). By Puṇḍaríkáksha son of S'ríkánta Paṇḍit. The peculiarity of this commentary is that it explains the text by references to the rules of the Kalápa Vyákaraṇa. The commentary in common use is based on the grammar of Vopadeva.

Beginning. नत्वा शङ्करचरणं शास्त्रासकलं कलापतन्त्रञ्च ।
दृष्ट्वा पाणिनितन्त्रं वदति श्रीपुण्डरीकाक्षः ॥
पाणिनिप्रक्रियायां ये प्रसिद्धत्वान्न कौतुकं ।
कलापप्रक्रिया तस्मादप्रसिद्धा प्रकथ्यते ॥
कुनिबन्धतमस्तोमग्रपञ्चस्तयितुं मया ।
कलापदीपिका चक्रे सत्पथालोकनाय च ॥

अत्र कविना सर्गबन्धोलक्ष्यसूचनाय काण्डबन्धश्च लक्षणसूचनाय कृतः । तत्र प्रकीर्णाधिकार-प्रसन्नतिङन्तकाण्डानि चत्वारि लक्षणमपि द्विविधं शब्दलक्षणकाव्यलक्षणभेदात् । तत्र प्रसन्नका-ण्डातिरिक्तैस्त्रिभिः काण्डैः शब्दलक्षणं प्रसन्नकाण्डे च काव्यलक्षणं यत्र नाना + + वक्षां बहूनां लक्षणानां प्रदर्शनं तत् प्रकीर्णकाण्डं तदेवादौ दर्शितं व्यापकत्वात् । महाकाव्यस्यादावाशीर्नमस्-क्रियावस्तुनिर्देशो वा कर्त्तव्य इति सम्प्रदायानुरोधात् वस्तुनिर्देशं कुर्व्वन्नेवेष्टदेवतास्मरणात्मकं मङ्गलमप्यादावाविष्करोति अभूदिति । इत्यादि ।

End. यस्मि + + + ति दुर्गमकाव्यसिन्धौ
खञ्जीभवन्ति शतशोऽपि महाकवीन्द्राः ।
बालस्य मे चपलतां तदहो क्षमध्वं
यद्गाढतावपि कृतोऽस्य मया प्रयत्नः ॥
रत्नाकरोजयति यद्वचनामृतानि
पीत्वा प्रयान्ति विबुधाः पदवीं सुराणां ।
श्रीकान्तधीर इति तस्य सुतोऽभिजज्ञे
तस्यात्मजेन मयका लपितं तदेतत् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्याय श्रीमच्छ्रीकान्तपण्डितात्मजश्रीपुण्डरीकाक्षकृतायां कला-पदीपिकायां भट्टिटीकायामयोध्यागमनं नाम द्वाविंशः सर्गः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः । शकाब्दाः १६५०॥

विषयः । कातन्त्रमतानुसारेण व्याकरणप्रक्रियां प्रदर्श्य भट्टिकाव्यस्य व्याख्यानं ।

X No. 2155. भाषावृत्तिः । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 202. Lines, 6—7 on a page. Extent, 6,039 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1618. Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśáhí, Sáhá Bábu; another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Bháshávritti. A commentary on the epic poem called Rávana-badha of Bhaṭṭi S'vámí. By Purushottama. This differs from the work described under the next preceding Number in making the Kátantra its grammatical authority.

Beginning. नमोबुद्धाय भाषायां यथा त्रिमुनिलक्षणं
पुरुषोत्तमदेवेन लघ्वी वृत्तिर्विधीयते ॥

अथ शब्दानुशासनं। लौकिकानां प्रकृतिप्रत्ययविभागपरिकल्पनया सामान्यविशेषवता च लक्षणेन नान्यथाऽपरा भावात्। वर्णानामुपदेशः क्रमसन्निवेशानवधारणार्थः। तदुभयं संज्ञार्थं। सा च लाघवेन शास्त्रप्रवृत्त्यर्था। अकारस्य विवृतोपदेश आकारस्य ग्रहणार्थः। अ इ उ ण ऋ लृ क इत्यादि।

End. अकारस्य विवृतोपदेशः प्रतिज्ञातः स प्रयोगे संवृतोभवेत्। इत्यः सिद्धिः।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीपुरुषोत्तमदेवस्य भाषावृत्तावष्टमोऽध्यायः समाप्तः।
काशिकाभागवृत्त्योश्च सिद्धान्तं बोद्धुमस्ति धीः।
तदा विचिन्त्यतां भ्रातर्भाषावृत्तिरियं मम ॥
वसतु मम मनः श्रीदेवीपादाब्जयुग्मे
दिशति स्थितमपारं सेवितं यत्सुराद्यैः।
अखिलदनिमनोज्ञं चिन्तयंस्तद्भवानी-
चरणविदितनामा भूसुरः श्रीपदाद्यः ॥
शकाब्दाः १६४५।

विषयः। वैदिकप्रक्रियोपयोगिसूत्रपरित्यागेन काशिकावृत्त्यनुसारेण च पाणिनिसूत्राणां लोदाहरणव्याख्यानं।

No. 2156 स्मरणक्रममाला। Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 5 on a page. Extent, 182 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post, Boyáliyá, Sonápuragrám, Zillá Rájaśáhí, Bábu Madhusúdana Sháhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Smaraṇakrama-málá. Directions for meditating upon and mentally worshipping Kṛishṇa, Gaurachandra, and his followers,—a Vaishṇavite tract. By Viśvanátha Chakravarti, the author of the Chaitanya-charitámṛita.

Beginning. सर्व्वाभीष्टप्रद श्रीमद्गुरुदेव दयानिधे।
नानाविघ्नभयाच्चित्यं पाहि मां मङ्गलालय ॥
तत्र श्रीगौरचन्द्रस्य। यथा।
निशान्ते गौरचन्द्रस्य शयनञ्च निजालये।
प्रातःकाले कृतोत्थानं स्नानं तद्वोजनादिकं ॥

पूर्व्वाह्णसमये भक्तसमन्दिरे परमोत्सुकं ।
मध्याह्ने परमाश्चर्य्यकेलिं सुरसरित्तटे ॥ इत्यादि ।

End. ततः श्रीमहाप्रसादसेवनं कुर्य्यात् ॥

Colophon इति श्रीविश्वनाथचक्रवर्त्तिविरचिता स्मरणक्रमसमाला समाप्ता ।

विषयः । गौरचन्द्रस्य प्रातरादिकालेषु स्मरणप्रकारकथनं । एवं श्रीकृष्णस्य वृन्दावनस्य च । तथा गौरचन्द्रस्य मानसोपचारैः पूजाक्रमकथनं । एवं श्रीकृष्णस्य अपिच गौरगणस्य पूर्व्वोक्त-विधानेन स्मरणपारिपाट्यकथनं ।

No. 2157 पद्धतिप्रदीपः । Substance, country-made paper, 10 × 6 inches. Folia, 23. Lines on a page, 12. Extent, 82 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśáhí, Bábu Madhusúdana Sháhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Paddhati-pradípa. Rituals and mantras for the meditation and worship of Krishṇa, Rádhá, Gauránga, and the followers of the last. By Ghanasyámadása.

Beginning. श्रीशचीनन्दनं गौरचन्द्रं गोकुलवल्लभं ।
वन्दे श्रीमन्नवद्वीपे सदा कैशोरविग्रहं ॥
अद्वैतप्रकटीकृतो निरहरिप्रेष्ठः स्वरूपप्रियो-
नित्यानन्दसखः सनातनगतिः श्रीरूपहृत्केतनः ।
लक्ष्मीप्राणपतिर्गदाधररसोल्लासी जगन्नाथभूः
साङ्गोपाङ्गसपार्षदः स दयतां देवः शचीनन्दनः ॥ इत्यादि ।

End. श्रीराधाकृष्णचैतन्यभजनक्रमपद्धतिः ।
साधकानां प्रमोदाय संक्षेपान्निर्म्मिता मया ॥
दीने मयि घनश्यामे कृपामेतां कुरु प्रभो ।
श्रीपद्धतिप्रदीपोऽयं ग्रन्थोभवतु जीवनं ॥

Colophon. इति श्रीघनश्यामदासविरचितः श्रीपद्धतिप्रदीपः सम्पूर्णः ।

विषयः । अष्टकालीयगौरस्मरणविधिकथनं । एवं श्रीकृष्णस्य । ततो गौरादीनां ध्यानक्रमकथनं । श्रीराधिकादीनां ध्यानक्रमकथनमुखेन षोड्शसंख्यादिचिह्नसप्रकारकथनं । पूर्व्ववत् नित्यानन्दाद्वैतगदाधरसार्व्वभौमादीनां ध्यानादिकथनं । प्रियनर्म्मसखी-प्राणसखीप्रभृतीनां ध्यानादिकथनं । बलदेवनन्दयशोदारोहिणीसुबलमधुमङ्गलगोवर्द्धनराधाकुण्डश्यामकुण्डयमुनादीनां ध्यानकथनं । प्रत्यकं प्रार्थनाकथनञ्च ।

No. 2158. विराटपर्व्वटीका । Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent, 696 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tájapura-grám, Post, Deṅgápáḍá, Zilla Rájaśáhi, Paṇdit Gaurasundara Bhaṭṭácbárya. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Viráṭaparva-ṭíká. A commentary on the Viráṭa section of the Mahábhárata. By Arjuna Mis'ra, son of I's'ána Mis'ra. (*Cf.* p. 154).

Beginning. हरेरर्ज्जुनमिश्रेण प्रणम्य चरणाम्बुजं ।
विराटपर्व्वणः श्लोका व्याख्यायन्ते यथामति ॥

कथं विराटनगरे इत्यादेः सभां विराटस्य ततोऽभिजग्मुरित्यन्तस्य विराटपर्व्वणश्चतुर्वर्गसाधनीभूतं सत्यं द्यूतच्छलप्रयुक्तायामज्ञातवत्सरकर्त्तव्यताप्रतिज्ञायां न हातव्यमिति तात्पर्य्यार्थः । विराटनगरे इत्यादेः सर्व्वं द्वैतवनादित्यन्तस्य अज्ञातवासनिर्व्वाहाज्ञातपरिचर्य्यापरिग्रहः तत्र च यां कामवस्थामुपगतस्योपजिजीविषोः प्रभुप्रीणनं श्रेयःसाधनमिति । इत्यादि ।

End. मैरेयं मद्यविशेषः । अभ्यत एव अभिहृत्य स्थिता । श्रिया शोभया ॥
अल्पधीमन्दधीध्वान्तशान्तये इतिनां मुदे ।
विराटदीपिकैषास्तु मम सच्चित्तवेश्मनि ॥

Colophon. इति श्रीभागवताचार्य्यपाठकाचार्य्यश्रीमदीशानतनयश्रीमदर्ज्जुनमिश्रकृता विराटटीका समाप्ता ।

विषयः । महाभारतीयविराटपर्व्वव्याख्यानं ।

No. 2159. महाभारतं आश्वमेधिकपर्व्व । Substance, palm-leaf, 29 × 2 inches. Folia, 179. Lines, 4—5 on a page. Extent, 4,806 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sonápura-grám, Post, Boyáliyá, Zillá Rájaśáhi, Bábu Madhusúdana Shábá. Appearance, old. Verse. Correct.

Mahábhárata, A'śvamedha Parva. The history of the Páṇḍava brothers and of the great fratricidal war of Kurukshetra. By Jaimini. This work is quite distinct from the Mahábhárata of Vyása, and contains many narratives and descriptions which do not occur in Vyása's work. It is, however, no longer extant in its entirety—superceded, probably, by the more elegant recession of Vyása. The only portion extant is the A'śvamedha section, on the sacrifice of a horse, and it is about four times the size of Vyása's version. The codex under notice professes to be complete in 69 chapters, but in the Berlin codex, noticed by Weber, there are 81 chapters.

Beginning नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥
जनमेजय उवाच ।
कथं युधिष्ठिरः प्रीतोऽभत् पूर्व्वपितामहः ।
हयमेधं क्रतुवरं चक्रे बन्धुभिरन्वितः ॥
जैमिनिरुवाच ।
शृणु राजन प्रवक्ष्यामि धर्म्मराजस्य चेष्टितं ।
दिवं पितामहे याते धर्म्मपुत्रोऽभिदुःखितः ॥
यदृच्छयात्र संप्राप्तं व्यासं पप्रच्छ सादरं ।
केनोपायेन मे ब्रह्मन् गोत्रवध्याकृतं भयं ॥
ध्रुवं विनाशमाप्नोति तन्मे ब्रूहि तपोधन ।
विना भीष्मेण कर्णेन द्रोणेन च विवर्ज्जित ॥
न मे प्रीतिपदं राज्यं यत् प्राप्तं पूर्व्वजार्ज्जितं ।
कर्णस्य मन्दिरं रम्यं ब्रह्मघोषसमन्वितं ॥
मया शून्यं कृतं तत्तु साम्प्रतं दानवर्ज्जितं ।
यत्रार्थिनां गणा नित्यं लब्ध्वा यान्ति प्रहर्षिताः ॥
हर्षाद्रूणि मुञ्चन्ति तत्र मुञ्चन्ति शोकजं ।
धिङ्मदीयमिदं राज्यं यत्र भीष्मोन भानुजः ॥
ताभ्यां विरहितं यद्देहं चक्षुर्व्विवर्ज्जितं ॥ इत्यादि ।

End. प्रत्यह हृषभोदेयस्तदा पर्व्वफलं लभेत् ।
यथाशक्त्यपि वै कार्य्योविधिः शाठ्यविवर्ज्जितः ॥
चयोदशैव पर्व्वाणि कथितानि विशाम्पते ।
ततश्चाश्रमवासाख्यं पर्व्व राजन् शृणुष्व तत् ॥
एवमाणेषु राजेन्द्र कुरुराज्ये कुरूद्वह ।
वर्षाणि नव जातानि सुखेन भरतर्षभ ॥

Colophon. इति श्रीमहाभारते जैमिनीये आश्वमेधिके पर्व्वणि श्रवणफलं नाम नवषष्ठितमोऽध्यायः समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

विषयः । १—२ अध्याये,—जैमिनिना सह जनमेजयस्य संवादेन भीष्मद्रोणादिगुरुजनविनाशसन्तप्तस्य युधिष्ठिरस्य व्याससमीपे शोकप्रकाशनं । भगवता व्यासेन च त्वमद्य हयमेधानुष्ठानेन पूतोभवेति सन्दिष्टोऽसौ कथं मया सहायशून्येन वित्तरहितेन च यज्ञमिमं शक्यते कर्त्तुमिति सकरुणमुक्ताभूय एव भगवानाह मरुत्ताभिधानेन वदान्येन राज्ञा हिमालयशिखरे यज्ञमनुष्ठाय

ब्राह्मणेभ्योऽतुलं धनं प्रदत्तं, तच्च तैस्तत्र परित्यक्तमद्यापि केनाप्यगृहीतं वर्त्तते, तदानीय समारभ्यतां याग इति। पीतपुच्छश्यामकर्णादिलक्षणलक्षितस्य यज्ञीयाश्वस्य लाभार्थं वृषकेतुमेघवर्णाभ्यां सह भीमस्य यौवनाश्वराज्यगमनविवरणकथनं। भद्रावतीपुरीवर्णनं।

४—६ अध्याये,—भीमपौत्रस्य मेघवर्णस्य अश्वहरणपूर्व्वकं पलायमानस्य पश्चात् धावन्तं सबलं यौवनाश्वमुपलभ्य कर्णपुत्रस्य वृषकेतोः समरसंरम्भवर्णनं। अथ मूर्च्छामापन्ने वृषकेतौ भीमेन सह यौवनाश्वकुमारस्य सुवेगस्य युद्धवर्णनं। अत्रान्तरे मूर्च्छितस्य यौवनाश्वस्य वृषकेतुप्रयत्नेन लब्धचैतन्यस्य च नितरां निर्व्विण्णतया भीममाहूय तेन सह सन्धाय ताभ्यां स्वपुरीं प्रवेशयतो हस्तिनापुरप्रयाणवर्णनं। अत्र जरद्गवाया वृत्तान्तकीर्त्तनञ्च।

७—११ अध्याये,—कृष्णयुधिष्ठिरादिभिः सह साक्षात्कारं विधाय सपरिजनस्य यौवनाश्वस्य स्वपुरीगमनकथनं। संक्षेपेण मरुत्तकृतयज्ञविवरणं संक्षेपतः ब्राह्मणादीनां वर्णानां धर्म्मकथनं। विधवाकृत्यनिरूपणं। बन्धकीस्वैरिणीप्रभृतिलक्षणकथनं। लक्ष्मीस्थैर्य्यकारणकथनं। अथ यज्ञानुष्ठानकाले रुक्मिण्या सार्द्धं भगवतः सान्निध्यार्थं तमानेतुं भीमस्य द्वारकापुरीप्रवेशपूर्व्वकं तत्र भोजनपारिपाट्यदर्शनवर्णनं। कृष्णस्य भोजनकाले सत्यभामायाः परिहासकरणं। सपरिवारस्य कृष्णस्य हस्तिनापुरीमुद्दिश्य गमनकाले कामिनीनां व्यक्तोक्तिवर्णनं। कृष्णमुद्दिश्य गोपानां मुग्धभाषितकथनञ्च।

१२—१५ अध्याये,—सख्यामिगणकृतकृष्णस्तोत्रवर्णनं। स्मार्त्तगणकृततत्स्तोत्रकथनं। अथ पुरीप्रवेशपूर्व्वकं कृष्णादीनां यज्ञीयाश्वदर्शनकाले अनुशाल्वकर्त्तृकाश्वहरणवृत्तान्तकीर्त्तनं। तेन सह युद्धकाले प्रद्युम्नकृष्णादीनां मूर्च्छाप्राप्तिकथनं। अनुशाल्वेन सह युधिष्ठिरस्य बन्धुत्वकरणकथनं। अथ चैत्रपूर्णिमायां युधिष्ठिरस्य हयमेधारम्भकथनं। हयरक्षार्थमर्ज्जुनस्य नियोजनकथनं। अथ माहिष्मतीपतेर्नीलध्वजस्य पुत्रः प्रवीराभिधानः पुष्पितासु लतासु सार्द्धं स्त्रीसहस्रेण रममाणोऽसौ हयवरं वीक्ष्य स्वां पुरीं निनायेतिकथनं। तेन सह पार्थादीनां युद्धवर्णनं। तत्र स्वाहानामिकया नीलध्वजकुमार्य्या वह्नेर्विवाहवृत्तान्तकथनञ्च। अथ नीलध्वजेन पार्थाय हयवरे दत्ते नितरां मन्युवेगमापन्नाया नीलध्वजपत्न्या भ्रातृराजधानीं प्रविष्टायाः पतपाचरश्रवणेन मन्युचितपुत्रशोकाया गङ्गाया वाणरूपेण बभ्रुवाहणतूणप्रवेशकथनं।

१६—२१ अध्याये,—अथ विन्ध्यगिरिप्रदेशं प्रति चलितस्य हयवरस्य शिलास्पर्शेन जडीभावप्राप्तिकथनं। ततश्च पार्थस्य सौभरिमुखात् उद्दालकमुनिपत्न्याः शिलाभावप्राप्तिविवरणश्रवणकथनं। तत्र प्रसङ्गेन श्राद्धे विहिताविहितद्रव्यादिकथनञ्च। अथ चम्पापुरीपतेर्हंसध्वजस्य तद्धयरत्नग्रहणकथनमुखेन तत्पुत्रस्य सुधन्वनः प्रियामनोरथसम्पादनव्यग्रतया पार्थमभियोधयितुं पित्रा दर्शितस्यापि कालविलम्बदर्शनात् शङ्खलिखितोपदेशेन तस्य तप्ततैलप्रवेशरूपदण्डकथनं। तत्र भगवन्नामप्रभावेण अक्षतशरीरस्य तस्य पुनः पित्रा सह पाण्डवकुलरक्षार्थं प्रयाणवर्णनं। अथ

अर्ज्जुनकृतस्य सुधन्वशिरसः कृष्णपादयोः पतनकथनं। तथा तदनुजमस्तकपतने संगृहे कृष्णाज्ञया गृहीततन्मस्तकस्य प्रयागमुद्दिश्य चलितस्य गरुड़स्य पुरतस्तन्मुण्डग्रहणाय शिवादेशेन भृङ्गिरीटेः पराक्रमप्रदर्शनं। अथ पराजितोऽसौ शिवानुचरोनिजावस्थां पार्व्वत्यै कथयामास। तया च सोऽक्षुण्णमभिहितोभगवान् भूतपतिः स्ववाहनं जरद्गवं गरुड़दर्पनाशाय प्रेरयामास। अथ तन्निःश्वासवातेन संमूर्च्छितइव पक्षिराट् कथमपि प्रयागतीर्थे तन्निचिक्षेप। अत्रान्तरे नन्दी तन्मस्तकग्रहणेन शिवसन्तोषमापाद्य तन्मुण्डमालायां योजयामासेतिवृत्तान्तकथनं। अथ तुरगस्य सरोवरप्रवेशेन तुरगीभावप्राप्तिकथनं। ततस्तस्य व्याघ्रभावप्राप्तिकीर्त्तनञ्च।

२९—३९ अध्याये,—अथ स्वभावमापन्नस्य हयवरस्य स्त्रीराज्यप्रवेशपूर्व्वकं तत्र बन्धनप्राप्तिकथनं। अथ युद्धे पराजितायानारीपुरीस्वामिन्याः प्रमीलायाः पार्थकृतपाणिग्रहणकथनं। अश्वस्य राक्षसपुरीगमनवृत्तान्तकथनं। तस्य मणिपुरगमनप्रसङ्गेन मणिपुरवर्णनं। पितृशापेन चित्राङ्गदाया नक्रीभावप्राप्तिकथनं। बभ्रुवाहनस्य पार्थेन सह युद्धनैपुण्यवर्णनप्रसङ्गेन कुशेन सह रामस्य समरसंरम्भे हृष्टान्ततया समुट्टङ्किते संक्षेपेण रामचरितवर्णनं। सीतानिर्व्वासनकाले रामेण सह भरतादीनां विवादकथनं। विस्तरेण रामकृताश्वमेधवृत्तान्तकीर्त्तनं। प्रचुम्नसमीपात् लवस्य बन्धनप्राप्तिकथनादिकञ्च।

४०—४८ अध्याये,—बभ्रुवाहनकृतपार्थवृषकेतुविनाशकथनं। उलूपीचित्राङ्गदयोः परिदेवितवर्णनं। तयोरुपदेशेन सञ्जीवकमणिप्रभावात् तेषां जीवनप्राप्तिकथनञ्च। प्रसङ्गात् बभ्रुवाहनस्य सञ्जीवकमण्यागमविवरणकीर्त्तनं। यदा खलु बभ्रुवाहनेन पार्थोनिपातितस्तदा धृतराष्ट्रोपदेशेन दुर्बुद्धिकृतपार्थशिरोऽपहरणविवरणकथनं। रत्ननगराधिपतिपुत्रस्य ताम्रध्वजस्य हयबन्धनवृत्तान्तकीर्त्तनं। तत्र तत्पितुर्मयूरध्वजस्य वृद्धब्राह्मणरूपाय कृष्णाय देहार्द्धदानविवरण कथनञ्च।

४९—५९ अध्याये,—अर्ज्जुनस्य मयूरध्वजादश्वद्वयलाभकथनं, सारस्वतपुरनाथस्य वीरवर्म्मणः अश्वद्वयबन्धनविवरणकथनं। यमेन सह वीरवर्म्मसुताया मालिन्या विवाहकथनं। तत्र यक्ष्मप्रमेहविसूचिकादिरोगाणां वंशादिकथनं। सर्व्वेषां रोगाणां कर्म्मविपाककथनञ्च। अश्वयोश्चन्द्रहासपुरगमनविवरणकथनं। अर्ज्जुनादीनां नारदमुखात् चन्द्रहासस्य पतिचरित्रश्रवणकथनं। तत्र एकादशीव्रतमाहात्म्यादिकीर्त्तनञ्च मदनतनयया सार्द्धं चन्द्रहासस्य विवाहादिवर्णनञ्च।

६०—६९ अध्याये,—कौन्तलपस्य राज्ञः पुरतोगालवस्य अरिष्टाध्यायकथनं। चण्डिकागृहे समुपासनार्थं समुपस्थितस्य मदनस्य बधवृत्तान्तकीर्त्तनं। शालग्रामशिलामाहात्म्यकथनं। अथाश्वयोरुत्तरमहासागरजलप्रवेशवृत्तान्तकीर्त्तनं। तत्र प्रविष्टानामर्ज्जुनादीनां दृष्टजलसमार्कण्डेयलोमशपतनस्य बकदाल्भ्यस्य मुनेर्दर्शनप्राप्तिकथनं। अथ जयद्रथराज्यगमनानन्तरं पार्थस्य दुःशलासमाश्वासनं। विस्तरेण युधिष्ठिरस्य हयमेधमहोत्सववर्णनं। कलिधर्म्मकीर्त्तनञ्च।

No. 2160. आयुर्व्वेददीपिका, वा चरकतात्पर्य्यटीका । Substance, foolscap paper, 12 × 4 inches. Folia, 266. Lines, 9 on a page. Extent, 10,688 ślokas. Character, Bengali. Date, 1277 Bengali era. Place of deposit, Punṭiyá, Zillá Rájaśáhí, Bábu Rádhikádhara Kavirája. (He is a native of S'rírámapura-grám, Post, Dumkolá, Zillá Murisidabád.) Appearance, new. Prose. Incorrect.

Ayurveda-dípiká *alias* **Charakatátparya-dípiká**. A commentary on Charaka's institutes of medicine. By Chakrapáṇidatta. The work of Charaka, which is older than Suśruta, professes to be a compilation from a treatise by A'treya, a Vedic sage. It is divided into eight books, named respectively, Sútrasthána, Nidánasthána, Vimánasthána, Sárírasthána, Indriyasthána, Chikitsitasthána, Kalpasthána, and Siddhisthána. This eightfold division obtains also in Susruta, but the order of arrangement and some of the names are different. The codex under notice is incomplete, containing only the first five books. Each book has a different series of pagination, and the total thereof is given above. One complete, but incorrect, edition of the text of Charaka has been published in Calcutta, and three incomplete editions are also extant.

Beginning. गुणत्रयविभेदेन मूर्त्तित्रयमुपेयुषे ।
त्रयीभुवे त्रिनेत्राय त्रिलोकीपतये नमः ॥
सरस्वत्यै नमोयस्याः प्रसादात् पुण्यकर्म्मभिः ।
बुद्धिदर्पणसंक्रान्तं जगदध्यक्षमीक्ष्यते ॥
ब्रह्मदक्षाश्विदेवेशभरद्वाजपुनर्व्वसून् ।
कृताशवेशचरकप्रभृतिभ्योनमोनमः ॥
पातञ्जलमहाभाष्ये चरकप्रतिसंस्कृते ।
मनोवाक्कायदोषाणां हन्त्रेऽहिपतये नमः ॥
नरदत्तगुरुच्छिष्टचरकार्थानुगामिनी ।
क्रियते चक्रदत्तेन टीकायुर्व्वेददीपिका ॥
सभ्याः सद्गुरुवाक्सुधाश्रुतिपरिस्फीतश्रुतीनस्मि वो-
मालं तोषयितुं पयोदपयसां नाम्भोनिधिस्तृप्यति ॥
व्याख्याभ्यासरसप्रकाशनमिदं त्वस्मिन् यदि प्राप्यते
क्कापि + + कणागुणस्य तदसौ कर्णे क्षणं दीयतां ॥

इह हि धर्म्मार्थकाममोक्षपरिपन्थिरोगोपशमाय ब्रह्मप्रभृतिभिः प्रणीतायुर्व्वेदतन्त्रेष्वति-विस्तरत्वेन सम्प्रति वर्त्तमानाल्पायुर्म्मेधसां पुरुषाणां न सम्यगर्थाधिगमः। तदनधिगमाच्च तद्विहितानुष्ठाने तथैवोपशवो व्यजायतेति मन्यमानः परमकारुणिको भगवानग्निवेशोऽल्पायुर्म्मेधसामपि सुखोपलम्भार्थं नातिसंक्षेपविस्तरं कायचिकित्साप्रधानमायुर्व्वेदतन्त्रं प्रणेतुमारब्धवान्। तस्मिंश्च तन्त्रे सूत्रनिदानविमानशारीरेन्द्रियचिकित्सितकल्पसिद्धिस्थानात्मकेऽभिधातव्ये निखिलतन्त्रप्रधानार्थाभिधायकतया सूत्रस्थानमेवाग्रे वक्तव्यमतोऽन्यद्वक्ष्यति। सूत्रस्थानं समुद्दिष्टं। तन्त्रस्य शिवं शुभं। इत्यादि।

End. अध्यात्मविषयत्वेन पूर्व्वोक्तो + + रोगाधिकारिणां किमयं सप्तक. आयुर्व्वेदमित्यादि ७ एकः प्रश्नस्तन्त्रार्थमित्यादि। अर्थं सत्त्वादग्रमूल्यीयः।

Colophon इति श्रीचक्रपाणिदत्तकृतायामायुर्व्वेददीपिकायां चरकतात्पर्य्यटीकायां इन्द्रियस्थानं समाप्तं। सन१२७७ साल।

विषयः। चरकेतिप्रसिद्धचिकित्साशास्त्रस्य व्याख्यानं।

No. 2161. रसेन्द्रसारसङ्ग्रहः। Substance, foolscap paper, 12 × 4 inches. Folia, 108. Lines, 8 on a page. Extent, 3,210 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puntiyá, Zillá Rájaśáhi, Bábu Rádhikádhara Kavirája. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Rasendrasára-sangraha. A pharmaceutical treatise, containing directions for the preparation of metalic medicines, particularly mercurial compounds. Directions are also given for the employment of those medicines in fever and other diseases. Some remarks are also appended on the *rationale* of medical treatment. By Gopálakṛishṇa Kavirája.

Beginning. रसेन्द्रमिव निःशेषजराव्याधिविनाशनं।
प्रणमामि गुरुं भक्त्या शङ्कर योगसाधनं॥
नत्वा गुरुपदद्वन्द्वं दृष्ट्वा तन्त्राण्यनेकशः।
श्रीलगोपालकृष्णेन क्रियते सारसङ्ग्रहः॥
सिद्धयोगाश्च ये केचित् ख्यातिसाध्या भवन्ति हि।
एकीकृत्य तु ते सर्व्वे लिख्यन्ते यत्नतोमया॥
तत्र रसप्राधान्यमाह।
अल्पमात्रोपयोगित्वादरुचेरप्रसङ्गतः।
क्षिप्रमारोग्यदायित्वादौषधेभ्यो रसोऽधिकः॥ इत्यादि।

End. दौर्भाग्यादिमहादोषास्तस्या नश्यन्ति सेवया।
अस्य सूतस्य माहात्म्यं वेत्ति शम्भुर्न चापरः॥
महानीलकण्ठः।

Colophon. इति रसेन्द्रसारसङ्ग्रहे रसायनाधिकारः।

विषयः। पारदादिधातूनां जारणमारणादिविधिकथनपूर्व्वकं ज्वरादिषु सर्व्वष्वधिकारेषु भैषज्यविधानकथनं। भैषज्यकरणप्रकारकीर्त्तनञ्च।

No. 2162. रसमञ्जरी। Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches Folia, 36. Lines, 6 on a page. Extent, 187 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájaśáhí, Babu Rádhidhara Kavirája; Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Rasamanjarí. On metalic, principally mercurial, and vegetable medicaments, their preparation and their uses, founded on the works of Chakrapáṇidatta and Náráyaṇa. By S'álinátha.

Beginning. यद्दा मे भूमिपुत्री निपमति सततं निश्चला चञ्चलेव
यस्याः सव्ये धनुष्मान् सुकनककुसुमोलक्ष्मणः श्रीहनमान्।
भक्त्याग्रे यङ्गहस्तस्त्रिदशपतिधनुःखण्डवङ्गाति चापो-
देवेन्द्रैः स्तूयमानं जलधररुचिरं तं भजे रामचन्द्र॥
उक्ताश्चक्रेण ये द्रव्यगुणा नारायणेन च।
तथान्येस्ते विलिख्यन्ते शालिनाथेन यत्नतः॥
क्वचिट्टीकाकृतोव्याख्याविशेषमधिगत्य सः।
पद्येन लिख्यते व्यक्तं व्याख्यानं वचनस्य च॥
अथ द्रव्यगुणा व्यक्तं कथ्यन्ते राजवल्लभाः।
येषां ज्ञानेन भिषजोन मुह्यन्ति कदाचन॥
किञ्चिद्रसेन कुरुते कर्म्मपाकेन चापरं।
गुणान्तरेण वीर्य्येण स्वशक्त्या द्रव्यमेव च॥ इत्यादि।

End. येषां परिश्वसति शाश्वतमद्वितीयं
तेजस्तमोनिवहनाशकरं हरस्य॥
तेषां मुखे शशिक + + पल + भाजां
स्वप्नेन वा भवति कालभयं नराणां॥

Colophon. इति श्रीशालिनाथविरचिता रसमञ्जरी समाप्ता।
विषयः। रसधातुहरीतक्यादीनां प्रत्येकमधिकारक्रमेण गुणनिरूपणं।

No. 2163. नाड़ीविज्ञानम्। Substance, country-made paper, 20 × 3½ inches. Folia, 6. Lines, 7 on a page. Extent, 173 Ślokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájaśáhí, Bábu Rádhidhara Kaviràja. Appearance, fresh. Prose and verse Incorrect.

Nádivijnána. On the examination of the pulse in fever and other general diseases. By Govindaráma Sena.

Beginning यन्नामस्मरणादेव विघ्न विघ्नन्ति साधवः।
तं गोपवेशं गोविन्दं नौमि सर्व्वश्रममव्ययं॥
शैलेन्द्रतनयापुत्रं सर्व्वप्रत्यूहनाशनं।
प्रणम्य नाड़ीविज्ञानं लिख्यते शास्त्रदर्शनैः॥
श्रीमद्गोविन्दरामेण सेनेन भिषजाधुना।
श्रीगुरोश्चरणाम्भोजयुगसेवनसारभात्॥
प्रथमं तावन्नाड़ीपरीक्षणादेव ज्ञात दिजनितरोगानां साध्यासाध्यत्वसविशेषज्ञानमत्यद्यते।
इत्यादि।

End. तस्माद्विद्वान् प्रयत्नेन तज्ज्ञानं समुपार्ज्जयेत्।
क्वचित् + + + सम्बानात् कालदेशविभागतः॥
क्वचित् प्रकरणाच्चापि नाड़ीज्ञान + + दिश॥

Colophon. इति नाड़ीविज्ञान समाप्तं।
विषयः। ज्वरादौ नाड़ीपरीक्षाविविकथनं।)

No. 2164. णत्वभेदः। Substance, country-made paper, 20 × 5 inches. Folium, 1. Lines, 12 on a page. Extent, 27 Ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájaśáhí, Paṇḍit I'śánachandra Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Natvabheda. A vocabulary of words having the cerebral ṇ. By Mádhava A'chárya.

Beginning. स्थाणुर्वाणोगुणः कोणोलवणं पण इत्यपि।
वाणी मणिः फणितश्च गणेवेणुः कणा कणः॥ इत्यादि।

End. मल्लवाची च चाणूरः स्थूणा स्तम्भस्य वाचिका।
औपदेशिकणत्वेषु शब्दाः केचन कीर्त्तिताः॥

Colophon. इति माधवाचार्य्यकृतोणत्वभेदः समाप्तः।
विषयः। स्वभावादेव मूर्द्धण्यणकारयुक्तानां शब्दानां प्रदर्शनं।

No. 2165. रसेन्द्रकल्पद्रुमः । Substance, country-made paper, 21 × 4 inches. Folia, 111. Lines, 7 on a page. Extent, 3,753 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájas'áhí, Bábu Rádhikádhara Kaverája. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Rasendra-kalpadruma. A treatise on various kinds of instruments, furnaces, retorts, sublimators, &c., for the preparation of mercurial medicines. By Rámakrishṇa Bhaṭṭa, Mahámahopádhyáya, son of Nílakanṭha Bhaṭṭa, a Vaidika Bráhmaṇa of Drávida. The number of instruments described is large, and the details given are full, obviously the work of a practical pharmaceutist.

Beginning. लोकेशं व्यक्तमव्यक्तं निर्गुणं त्रिगुणात्मकं ।
सदसद्रूपिणं वन्दे तं कारणमकारणम् ॥
वन्दे चरणसरोजं श्रीगौरीनीलकण्ठयोः पित्रोः ।
यद्भक्त्या कृतकृत्यास्तरन्ति दुःखाम्बुधिं लोकाः ॥
तापत्रयापहर्त्ता हरिरिव बलिजिद्धिरण्यगर्भोऽयः ।
स जयति शुद्धोद्दीप्तः पीताम्बर एष पारदो हरजः ॥
रसलोहोपरसादेः शुद्ध्याद्याः सिद्धियोगाश्च ।
सगद्रसेन्द्रतन्त्राद्रसेन्द्रकल्पद्रुमे वाच्याः ॥
वेल्लपल्लिग्रामिक आत्रेयः कौशलेयकुलजनितः ।
श्रीरामकृष्णभट्टः कृतिमातनिष्ट नीलकण्ठभट्टसुतः ॥
अनधिगतसूतशास्त्रश्चिकित्सति प्राज्ञमानी यः ।
स कथं सरससमासे नो यात्युपहास्यतां वैद्यः ॥ इत्यादिः ।

End. पक्काशयगते कुर्य्याद्रेचनं चोभयोर्द्वयं ।
इति विषाधिकारः ।
इतीदमुक्तं निखिलामयेषु सुस्थेषु चैवोभयकर्म्मकारि ।
सिद्धौषधं यत् सुलभं प्रसिद्धं यथानुभूतं व्यवहारसिद्धं ॥
सिद्धौषधमव्यभिचरितशक्तिकमिति ।

Colophon. इति दाक्षिणात्यद्राविड़वैदिक-श्रीनीलकण्ठभट्टात्मज-श्रीरामकृष्णभट्टमहामहोपाध्यायकृते रसेन्द्रकल्पद्रुमे प्रयोगकाण्डः समाप्तः । समाप्तश्चायं रसेन्द्रकल्पद्रुमाभिधो ग्रन्थः ॥

विषयः । रस (पारद) शुद्धि-मूर्च्छा-बन्धन-मारणादिविधिकथनं । एवमभ्र-गन्धक-माक्षिक-हरिताल-मनःशिला-हिङ्गुलशोधनादिकथनं । तथा चपलविमलादिशोधनकथनं । लोहसं-

स्थापनविधिः। स्वर्ण-रौप्य-ताम्र-सीसक-रङ्ग-लौहप्रभृतीनां मारणविधिः। गणाध्यायकथनं। यन्त्राध्यायकथनं। तत्र, दोलायन्त्रं। स्वेदनीयन्त्रं। कच्छपयन्त्रं। सोमानलयन्त्रं। हंसपाकयन्त्रं। पुटयन्त्रं। पातन-डमरु-लवणयन्त्राणि। भूधरयन्त्रं। वज्रमूषायन्त्रं। वालुकायन्त्रं। नलिकायन्त्रं। जालिकायन्त्रं। गौरीयन्त्रं। तप्तखल्वयन्त्रं। कोष्ठयन्त्रं। टङ्कयन्त्रं। जलयन्त्रं। एतेषां यन्त्राणां निर्म्माणप्रक्रियाकथनं उपयोगितानिरूपणञ्च। रसायनविधिकथनं। ज्वरादिषु सर्व्वेषु रोगेषु भैषज्यनिरूपणं। औषधकरणविधिकीर्त्तनञ्च।

No 2166 त्रिपुरासुन्दरीस्तुतिकाव्यम्। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 9—10 on a page. Extent, 827 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puntiyá Zillá Rájasáhí, Mahárání S'aratsundarí Deví. Appearance, old. Verse. Correct.

Tripurásundarí-stuti-kávya. A lyrical poem in praise of the goddess Tripurásundarí and of her achievements. By Kálidása, son of Rámagovinda. The work is an imitation of the Gítagovinda of Jayadeva.

Beginning. वन्दे वागीशवन्द्यां त्रिपुरपरगतां सुन्दरीं दिव्यवेशां
प्रातर्मार्त्तण्डपुञ्जद्युतिरुचिरवपुषं सच्चिदानन्दरूपां।
भक्ताभीष्टातिरिक्तप्रदपदकमलां सस्मितां सानुकम्पां
कृत्वा चित्तायमानामखिल + + तनुं शम्भुसम्मोहभङ्गां॥

— — — — — — — — — — ।

उद्यच्छ्रीभुवनेश्वरीपदपरः श्रीयुक्तरामेश्वरो-
दाता ध्वस्तदरिद्रतोबुधवरः सद्वंशनामोज्ज्वलः।
नाम्ना रामगतिस्मृतिर्न हि कथं चेदीदृशोऽयं कृती
पीयूषप्रभवोदयालुरनघः सर्व्वप्रियः सर्व्वदा॥
श्रीकालीचरणाब्जयोगुरुरतः श्रीमत्यभामासुत-
स्तत्प्रीत्या परया शिवार्च्चनमतिः श्रीरामगोविन्दजः।
श्रीलश्रीहरिनन्दनः सुविदितः श्रीकामदेवो महान्
राढीयद्विजनायकोमुखवरस्तस्यान्वये सम्भवः॥

— — — — — — — — — ।

रामेश्वरकृतबकुयरिमस्थः।
प्रचलितचिन्तनभावनमस्थः॥ इत्यादि।

End. हरिहरहरनारीप्राविरञ्चप्रणामप्रणयवरतिपादाम्भोजधूलिप्रमत्तः।
गमयितुमिदमार्य्याचते माधसङ्गं स्वजनसुखविधाने कामकामारिकामे॥

धीरान्तःतोषकारी मुखकुलविदितोमाहमत्यादिभासा
ज्ञातश्रीरामगोविन्दचरणशरणः श्रीमताः कालिदासः ।
सर्गोऽयाद्वादशोऽयं त्रिभुवनजननीस्तोत्रमाध्ये सुकाव्ये
नव्ये तस्यातिभव्ये स्तुत अपि उत तत्साधवः स्वादयन्तु ॥

Colophon. इति श्रीत्रिपुरसुन्दरीस्तुतिकाव्ये द्वादशः सर्गः ॥
शाकेऽग्निमुनिषट्चन्द्रमानितेऽब्दे कृतं मया ।
मातापितृपदध्यानकालिदासेन धीमता ॥

विषयः । प्रथम सर्गे,—त्रिपुरसुन्दर्य्या आविर्भाववर्णनं। २ये सर्गे,—तस्यास्तपस्यावर्णनं। ३ये सर्गे,—तस्या माहात्म्यवर्णनं। ४र्थे सर्गे,—तत्कृतजगत्सृष्टिवर्णन। ५मे सर्ग—जगद्भयनाशनत्व-वर्णनं। ६ ' सर्गे,—देव्याः शरीरवर्णनं। ७मे सर्गे,—रूपवर्णनं। ८मे सर्गे,—स्वाभीष्टसिद्धये प्रार्थनावर्णनं। ९मे सर्गे,—देव्या रत्याभासवर्णनं। १०मे सर्गे,—सुरसंसदि देव्या अधिष्ठानवर्णनं। ११शे सर्गे,—देवीभक्तमाहात्म्यवर्णनं। १२शे सर्गे,—भक्तमनोभिलाषवर्णनमुखेन देव्या नाममाहात्म्यादिकीर्त्तनञ्च। (जयदेवकृतगीतगोविन्दानुकरणेन निर्म्मितमिदं गीतिकाव्यमिति भ्रम।)

No 2167. गीर्व्वाणपदमञ्जरी । Substance, country-made paper, 14×4, inches. Folia, 15. Lines, 8 on a page. Extent, 318 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puntiyá, Zillá Rájaśáhí, Mahárání Saratsundarí Deví. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Girváṇa-padamanjarí. An elementary grammar of the Sanskrit language, in the form of a dialogue, interspersed with moral tales. By Varadarája.

श्रीगणेशाय नमः ।

Beginning. कुत्रत्या भवन्तः। कस्मादागताः। कां दिशमलङ्कुर्वन्ति स्म। कां दिशमलं कर्त्तुमीहा। कुत आगताः। कर्णाटदेशादागताः। कस्माद्देशात् समागता भवन्तः। महाराष्ट्रदेशात् समागतावयं। के यूयं। वयमुत्तरदेशिकाः। किमागमनकारण। अत्र किञ्चित् प्रयोजनमुद्दिश्य समागतास्माभिः। इत्यादि।

End. मम यद्यद्वस्तु भक्षणयोग्यं तदेव मया गृहीतं स्वामिनः ॥
कृता वरदराजेन गीर्व्वाणपदमञ्जरी ।
गणेशप्रीतये चैव वैदिकप्रीतये तथा ॥

Colophon. इति श्रीगीर्व्वाणपदमञ्जरी समाप्ता।

विषयः । बालानां संस्कृतप्रवेशाय प्रश्नोत्तरक्रमेण संस्कृतवाक्यरचनाप्रकारकीर्त्तनं। क्वचिदुपन्यासावतारेण च हितोपदेशकथनञ्च ।

No 2168 देवीभक्तिरसोल्लासः। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 9 on a page. Extent, 222 ślokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájaśáhí, Mahárání S'aratsundarí Deví. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Devíbhakti-rasollása. The work is divided into two parts, the first treating of Siddhi Yoga in course of a hymn in praise of the goddess Durgá, and the second of the true nature of Vidyá, or the female energy. By Jagannáráyaṇa.

Beginning. परब्रह्माभोगस्फुरितमहसो हृद्यवचसो-
वचोज्योतस्त्राध्वस्ताखिलजगदतीवोग्रतमसः।
स्मरन्मर्त्त्यामर्त्यानघपरमनिर्व्वाणरहसः
स्मरामि श्रद्धालुः सुगरिमगुरोः पादकमलं॥
कुलीनश्लाघ्यश्लाघ्यासुरभुवननारायणसुतो-
जगत्पूर्व्वोनारायण उदितभक्तिर्गिरिशयोः।
मुदा देवीभक्तिप्रकलितरसोल्लासममलं
विधत्ते विज्ञात्मा स्वभिविदिषया साधनविधेः॥

End. महावाणी विद्याधनविरचितैषाऽतिविषदा
गुणाप्ताऽनव्याप्ता निरवधिनवीना रुचिकरी।
सुरम्या सम्मान्दा शशिसुदीप्तोज्ज्वलतरा
सतां कण्ठेऽकुण्ठ लगतु गजमुक्तास्रगिव मे॥

Colophon. इति देवीभक्तिरसोल्लासे जगन्नारायणमनोऽभिलाषे विरचितसहृदयहृदयविरागः शेषविभागः।

विषयः। प्रथमविभागे देव्याः स्तोत्रकीर्त्तनमुखेन नैष्कर्म्यसिद्धिनिरूपणं। द्वितीये विद्या-स्वरूपादिकथनं।

No. 2169. मुग्धबोधपरिशिष्टम्। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 157. Lines, 5 on a page. Extent, 1,858 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiya, Zillá Rájaśáhí, Paṇḍit I'śánachandra Vidyávagíśa. Appearance, old. Prose. Correct.

Mugdhabodha-pariśishṭa. A supplement to the Mugdhabodha grammar, of Vopadeva. By Ráma Tarkavágís'a. The work has been printed in Calcutta.

Beginning. नत्वा शम्भुपदाम्भोजमणिमाद्यष्टसिद्धिदं।
सुग्धबोधस्याविशेषस्तन्यते रामशर्म्मणा ॥
विंशत्यादेरनादन्तौ वेवक्तं। विंशत्यादेः परार्द्धपर्यन्ते वेवक्तं स्यात्। अनादन्तौ सत्यां।
एकोनविंशतिः शूराः। इत्यादि।

End. भूमन्वत्याः। विभिन्नकालीनतया भूमन्वन्ते साधवः स्युः। अग्निष्टोमयाजी
पुत्रोऽजनिता हतः कटः शोभयिता गोमानादीत् यशस्वी भविता इत्यादौ।
विद्वत्सन्दोहवन्द्योऽमरगुरुरिव यो बोपदेवः कवीन्द्र-
स्तेन व्याख्यातिशास्त्रं कठिनतरमपि प्रेक्ष्य विस्तार्य यत्नात्।
नानातन्त्राणि दृष्ट्वाऽमलमतविहितं रामशर्म्माऽविशेषं
तस्याभावाग्रबोधं जडमतिमतये श्रीगतः सन्ततान ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरामतर्कवागीशविरचितं मुग्धबोधपरिशिष्टं
परिपूर्णं।

विषयः। बोपदेवकृतमुग्धबोधव्याकरणानुक्तानां वैयाकरणप्रक्रियाणां सोदाहरणलक्षण-
प्रदर्शन।

No. 2170. उष्मभेदः। Substance, country-made paper, 18 × 5 inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent, 90 ślokas Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájaśáhí, Paṇdit I'śánachandra Vidyávágiśa. Appearance, old. Verse. Correct.

Ushmabheda. Three separate vocabularies of words which have naturally the three sibilants. By Purus'ottama.

Beginning. श्रेयःशर्म्मनिशातशातशकटं शाश्विच्छ्शोचिर्मश-
स्तुल्लक्षीपदशुक्षशोभनभ्रशं शूलं शरण्य शिव।
श्रृङ्गं दर्शनशातन शुभशतं क्लिशाक्षशूर्पांशुकं
श्विचं श्रोत्रकशीर्षशेखरशिरःशैवालशोफश्रुतं॥ इत्यादि।

End. संसनं भीसकं सस्यं सहमाससमाध्वसं।
सहमारससंसारसाधससमुद्रसोदराः।
+ + + कसहसस दन्त्यसत्वेन संस्थिताः॥

Colophon. इति पुरुषोत्तमविरचित उष्मभेदः समाप्तः।

विषयः। स्वभावादेव शषसयुक्तानां शब्दानां निर्द्दशकीर्त्तनं।

No. 2171 हैमाङ्गिकी। Substance, country-made paper 14 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent, 364 S'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puntiyá, Zillá Rájas'áhí, Raja Nimanáráyana Thákura. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Haimángíkí. A poem in praise of Gauránga, describing his career and his merits, and proving him to be an incarnation of Vishṇu. By Mahes'anáráyana S'armá, disciple of Rádhára manadása, a Vaishṇava of great sanctity.

Beginning चेतोभि: कलितः सतामिह नवद्वीपे द्युनद्यां दध-
द्धेम्नां कान्तिमुषं यतीन्द्रमहसां मूर्त्तिं महत्त्वं फलं।
शच्यां प्रादुरभावि यः कलिमलध्वान्तार्कमद्भ्राजितं
तं सर्व्वद्रविणेन्द्रवन्दितपदं चैतन्यदेवं भजे॥
छन्दोभिस्तपसाध्वरेण वचनेनाराध्य योगाध्वना यं
भक्ताः कवयोऽभियन्ति सुमहज्ज्योतिः किलाद्यः परं।
यं ब्रह्म श्रुतयोऽपि योनिविलयं भूयांसमस्याः यं
तस्यायं पुरुषोत्तमस्य विहितः पीतावतारः कलौ॥
षड्भिर्दस्युजनैर्दुरन्तगहनं नीता भृशं दुःखिता
दृष्ट्वा हृष्टकुटुम्बकण्टकमिदं वात्याभयं ह्रीपित।
भिन्नौसानमरीरित विषधरं शाण्डादिशैवज्वरं
सद्यः प्राणहरं कृतान्तरभसं शार्द्दूलविक्रीडितं॥
ये नेमं हरिमाश्रयन्ति शरणं निर्लिप्तमाकाशवद्-
भ्रमान्तं सकलेषु भूतनिकरेष्वन्तर्बहिः साक्षिणं।
तेषां भारतभूजनिः किमसतां साफल्यमासेदुषी
तस्मादाशु निषेवतामशठधीः कृष्णाङ्घ्रिपङ्केरुहं॥ इत्यादि।

End तत्त्वावबोधमध्यन्तं ददद्भक्तिमनुत्तमां।
श्रीमद्भागवतं भूयाद्रसज्ञायां सदा मम॥
नमो नारायणायादौ नराय च नमो नमः।
नरोत्तमाय भारत्यै वेदव्यासाय ते नमः॥

Colophon. इत्यशषब्रह्माण्डपरविद्याभ्यासप्रवचनसमवमायानुशीलनप्राग्लभ्योपचितपुण्य-यशश्चन्द्रिकापरिपूरितसमस्तदिङ्मण्डलाखिलपण्यारण्यवरिष्ठश्रीवृन्दारण्यविराजमानैपरमभागवतश्री-ल-श्रीमद्राधारमणदासाभिधान-श्रीवैष्णवाचार्य्यवर्य्यपादानुशिष्य-श्रीमहेशनारायणद्विजविरचिता हैमाङ्गिकी नाम श्रीमद्गौराङ्गदेवस्तुतिः समाप्ता।

विषयः। गौराङ्गापरनामधेयस्य चैतन्यस्य स्तवव्याजेन तस्य भगवदवतारसंस्थापनं माहात्म्यवर्णनं चरितकीर्त्तनञ्च।

No. 2172. तन्त्रप्रदीपः। Substance, palm leaf, 12 × 2 inches. Folia, 187. Lines, 7 on a page Extent, 6,691 ślokas. Character, Bengali. Date, Śk., 1493. Place of deposit, Puntiyá, Zilla Rájaśáhí, Ráya Nímanáráyana Thákura. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Tantra-pradípa. A commentary on the Sáradá-tilaka, a Tantra of considerable repute. By Lakshmana Deśika.

Beginning. लक्ष्मीदृगम्बुरुहचुम्बनसंविधान-
लग्नाञ्जनं मधुरमाननमच्युतस्य।
माध्वीकसौरभविलासकलाविलम्बि
वोलम्बमम्बुजमिव श्रियमातनोतु॥
क्षौणीपालकिरीटरत्नतरणिप्रोद्यत्प्रभामण्डल-
स्मेरश्रीरपदार — — — — — —।
— — — — राघवेन्द्रसुकृती दारिद्र्यविद्रावण-
स्तस्मादाविरभूद्गदाधर इतिख्यातः कुमाराग्रणीः॥
श्रीशारदातिलकदुर्गममार्गवीथ्या-
मज्ञानसान्द्रतमसोतितिरोहितायां।
संख्यावतामनुपदं स्खलितं विलोक्य
— — — — — — — — —॥

अस्य तन्त्रस्य देवताप्राधान्याद्देवतानाञ्च मन्त्रमयतया मन्त्राणामपि वर्णात्मकतया वर्णानामपि शक्तिपरिणामित्वात् शक्तेरपि शिवाभिन्नतया तन्त्रमूलं दैवतं शिवं सूत्रीभूतं — — — — — — — — — — शिष्यशिक्षार्थं तच्चिकीर्षाति। विद्यानन्देति। इत्यादि।

End. देशिकोग्रन्थकारगुरुः। तस्यैतानि विशेषणानि। शेषं सुगमं॥
प्राभूद्भूदेवराजोजितरिपुनृपतिर्दर्पनारायणाख्य-
स्तस्यापि द्वौ तनूजौ हरिहरविभवौ रामसौमित्रिमित्रौ।
तत्र श्रीधीरसिंहः क्षतमदन + + + कणीयान्
पारीन्द्रोयेन सद्योद्धृतविपुलमदोद्राविताेरावणेन्द्रः॥
श्रीधीरसिंह + + + श्रीराघवेन्द्रः सुरपादपोऽभूत्।

यदङ्गमद्यापि + + + लक्ष्मीर्महासुराणां विजये व्यपासीत् ॥

— — — — — — — — — —।

— — — नादित्यप्रकाशस्मितचरणसरोजन्मविश्रान्तकीर्त्तिः ।

भूपः श्रीरामभद्रोधरणिसुरतरुर्भैरवेन्द्रात्मजन्मा

क्षौणीमेतामिदानीं चतुरुदधि + + पूरसीमां प्रशास्ति ॥

श्रीराघवेन्द्रप्रभवप्रभावी गदाधरोनाम कुमारराजः ।

श्रीशारदातिलकप्रकाशं तन्त्रप्रदीपं समपूरि धीरः ॥

श्रीधीरसिंहात्मजराघवेन्द्रतनूप्रसूतस्य गदाधरस्य ।

तन्त्रप्रदीपे समपूरि पञ्चविंशप्रकाशोभुवनप्रकाशः ॥

शुभमस्तु १४९२ ।

विषयः । लक्ष्मणदेशिककृतशारदातिलकस्य व्याख्यानं ।

No 2173. सात्त्वताचारवादार्थः, वा भक्तिविलासमतदीपिका । Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 7—8 on a page. Extent, 1,516 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puntiya, Zillá Rájaśáhí, Ráya Nímánaráyaṇa Ṭhákura. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Sáttvatácháravádártha *alias* **Bhaktivilása-matadípiká.** A dissertation on the propriety of abstaining, on the part of Vaishṇavas, from slaughter even for sacrifices ordained in the S'ástras, particularly at the Durgápújá festival. By a disciple of Rádháramanadása, of Vrindávana.

Beginning. अपि वैधत्वबुद्ध्या यद्भिः प्राणिविहिंसके ।
न तेषामधिकारोयद्धर्म्मे तद्विष्णवे नमः ॥
हिंसा चतुर्विधीनैष्या पारम्पर्य्योपदेशतः ।
वैधी श्रेयस्करैतादृङ्मते ह्यपास्यते हि सा ॥
शारदश्रीमहामायापूजनादिविधाविह ।
गौड़ादौ निवसद्गौड़सम्प्रदायाभिमानिनः ॥
प्रायशोवैष्णवंमन्याः कुर्व्वन्ति पशुघातनं ।
सच्छन्दं मद्विपच्छागच्छतजैः चितिकर्द्दमं ॥
तदेतद्यद्यमाणाया अपि देव्यास्तु विद्विषं ।
दुर्म्मतं तद्विधाज्ञानाध्यवसायकृतं मया ॥

बहुमानोपपत्तिभ्यां निराकर्त्तुं विलिख्यते ।
स्मार्त्तादिमतमाश्रित्य श्रीमद्धर्म्मविनिर्म्मुखं ॥

— — — — — — — — — |

वैधत्वबुद्ध्या मनसापि प्राणिविहिंसनायाबहुमानेभ्यस्तत्परेभ्योऽजनेभ्यस्तस्माद्देकान्तपरायणस्य हरेः——इत्यादि ।

End. इमं भागवतादिशास्त्रविहिताहिंसाख्यसिंहखनै-
स्तादृकस्मार्त्तमतस्य यूथपतयस्त्यक्त्वा द्रुपेतुः चित्तौ ।
दीना वादिविदारकाः परमतः शावान् शनैर्विभ्यतो-
बद्धाम् मुञ्चत मायिकाः प्रियतममेत् खात्मभूतेष्वलं ॥
यतृप्रसादमरीचिरेव निखिलश्रौताचराणाभ्यभात्
स्ताघ्यश्रीयुतदाक्षिणात्यगरुभिः ख्यातस्य मञ्चां कविः ।
श्रीराधारमणप्रियोद्धिजवरस्तद्दासनामाचरो-
वृन्दारण्ये वरालयेमम गुरुर्ज्ञानोपदेष्टा हि सः ॥

Colophon. इति सात्त्वताचारवाद्यार्थोपरनाम्न्यां भक्तिविलासतत्त्वदीपिकायां वैधहिंसापरिहारः ।

विषयः । निसर्गकरुणात्मभिर्वैष्णववर्म्मानुसारिभिः सभक्तिकयथावद्वैष्णवत्वमिच्छुद्भिः सात्त्वतगणैर्वैधहिंसापि मा जातु कर्त्तव्येति श्रुतिस्मृतिपुराणादिप्रमाणसंवादेन विविधवादप्रदर्शनेन च प्रतिकूलवादखण्डनपूर्व्वकं सर्व्वथापि हिंसायास्त्याज्यत्वनिरूपणं ।

No. 2174. स्मृतिसङ्ग्रहसारम् । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 7 on a page. Extent, 811 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bhavaśaṅkara Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Verse. Correct.

Smṛiti-saṅgrahasára. A collection of Vyavasthás on various Smṛiti topics, founded on the rules laid down in Raghunandana's digest. By Mahes'a Panchánana.

Beginning. प्रणम्य गोपालपदारविन्दं विलोक्य मन्वादिकृतञ्च शास्त्रं ।
अवश्यकर्त्तव्यविधानहेतुं महेशशर्म्मा वितनोति धीरः ॥
विहितस्य निषिद्धस्य कर्म्मणोऽज्ञानकारकः ।
व्यवस्थासङ्ग्रहः सर्व्वैः पण्डितैः परिलिख्यते ॥
ब्राह्मणक्षत्रियविशां जनने मरणे तथा ।
दशद्वादशपक्षाहैः शुद्धिः शूद्रस्य मासतः ॥ इत्यादि ।

End. अष्टवर्षा भवेद्गौरी नववर्षा तु रोहिणी ।
दशमे कन्यका प्रोक्ता अत ऊर्द्धं रजस्वला ॥

Colophon इति श्रीमच्छेषपञ्चाननविरचितं स्मृतिसङ्क्षेपसारं समाप्तं ।

विषयः। रघुनन्दनमतमधिगम्य विरचितोऽयं सङ्क्षेपः। तत्र अशौचनिरूपणं। शुद्धिनिरूपणं। मलमासादिनिरूपणं। परिणयादिकर्म्मविशेषे सौरमासादिनियमनं। मङ्गल्यवाक्यरचमाविधिकथनं। युग्मादितिथिविवेचनं। एकादश्युपवासनिरूपणं। पारणविधिनिरूपणं। जन्मतिथिनिरूपणं। संक्रान्तिनिरूपणं। ग्रहणादावासश्राद्धविधिकथनं। पुरश्चरणविधिः। सावित्रीचतुर्द्दशीविधिः। दशहरादिनिरूपणं। रथयात्रादिविधिः। जन्माष्टम्यादिविधिः। शारदीयापूजाकोजागरादिलक्ष्मीपूजादिनवान्नविधानं। श्रीपञ्चमी। शिवचतुर्द्दशी। अशोकाष्टमी। श्राद्धविधिः। सपिण्डीकरणादिविधिः। आह्निककृत्यविधिः। उद्वाहविधिः। तत्र सापिण्ड्यादिनिरूपणञ्च।
(अत्र सर्व्वत्र व्यवस्थासौष्ठवं दृश्यते।)

No. 2175. दुर्गावबोधिनी। Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 8 on a page. Extent, 818 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1712. Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bhavaśaṅkara Bhattáchárya and Gopivallabha Bhaṭṭácharya; another copy at S'ántipura, Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Durgávabodhiní. A commentary on the Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Puráṇa. By Chaturbhuja Mis'ra.

Beginning. एकमूर्त्तिरपि भिन्नरूपिणी या जगज्जननपालनक्षये।
कालचेतस्वरतया विवर्त्तते ब्रह्मशक्तिमहमा नुतोऽस्मि तां ॥
श्रीचतुर्भुजधराम्रतान्वया चण्डिकासुचरितं विविच्यते।
क्षीरसार्थ इह तुष्यतां यतः कोरवाण्यपि सतां विनर्द्दिनी ॥

प्राक् किल भगवद्बादरायणान्तेवासी जैमिनिर्महाभारतविषयेषु केषुचित्पदार्थेषु सन्दिहानो मार्कण्डेयमहर्षिमुपगम्याप्राक्षीत्। अथ नायमस्माकं कथावण इति सर्व्वार्थाभिज्ञान् विन्ध्याचलनिलयांश्चतुरः पक्षिणः पृच्छत मुनिनोपदिष्टोऽसावपि तथैवाकार्षीत्। — — — — — —
अष्टममन्वन्तरमुपक्रममाणा धर्म्मपक्षिणः ऊचुः। मार्कण्डेय उवाचेत्यादि। मृकण्डोरपत्यं मार्कण्डेयः इत्यादि।

End. देवीमाहात्म्यतात्पर्य्यटीका दुर्गावबोधिनी।
श्रीचतुर्भुजमिश्राणां कृतिरास्तामियं चिरं ॥
श्रीचतुर्भुजमिश्रेण पर्व्वग्रामरमात्मनेः।

वेदनवविधौ शाके टीका दुर्गावबोधिनी ॥

Colophon. इत्योपमन्यवश्रीचतुर्भुजमिश्रविरचितायां देवीमाहात्म्यतात्पर्य्यटीकायां दुर्गावबोधिन्यां देवीमाहात्म्यं समाप्तं ।

शाके रविहये चन्द्रे सूर्य्ये कर्कटसंस्थिते ।

देवीमाहात्म्यटीकां हि काशीनाथोऽलिखन्मुदा ॥

विषयः । चण्डीपरनामधेयदेवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 2176. अनुमानदीधितिसारमञ्जरी । Substance, country-made paper, 18 × 2½ inches. Folia, 159. Lines, 6 on page. Extent, 8,111 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇághâṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Correct.

Anumána-didhitisára-manjarí. Glossarial notes on Raghunátha's commentary on the Anumánakhaṇḍa of Gaṅgeśa. By Siddhántavágíśa Bhaṭṭáchárya.

Beginning. प्रथमतः चत्वारि पञ्चाणि न सन्ति । संयोगादिमत्त्वेन उपाधावव्यभिचारित्वमित्यादिदूषणमनवकाशं विशेषणतावच्छिन्नेति मीष्याव्यापकसाधनाव्यापकत्वेत्यादि ।

End. नीलविशिष्टधूमेऽपि विशेष्यत्वस्य उपाधेः सत्त्वेन निरुपाधिसाधनाव्यापकत्वादिति विशेष्यत्वपर्य्यन्तपाठस्य चाप्रामादिकत्वादुपेक्षितं ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्य्यविरचिता अनुमानदीधितिसारमञ्जरी समाप्ता ।

विषयः । रघुनाथशिरोमणिकृतानुमानखण्डदीधितेर्व्याख्यानम् ।

No. 2177. संस्कारपद्धतिरहस्यम् । Substance, country-made paper, 18 × 2½ inches. Folia, 88. Lines, 6 on a page. Extent, 2,519 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1575. Place of deposit, Ulá, Post Ráṇághaṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Sañskára-paddhati-rahasya. A commentary on Bhavadeva Bhaṭṭa's treatise on Sañskáras. By Rámanátha Vidyáváchaspati. The commentator not only explains all difficult passages, but also supplements the text with expositions of topics not therein referred to, but which are germane to the subject.

Beginning. पाण्डवयज्ञसदृशं सततमुपास्यं विधीन्द्राद्यैः ।
वेदाविदितरहस्यं गिरिशमनस्यं नमस्यामः ॥
रहस्यपरिशिष्टसारं वारं वारं विचार्य्य विम्बानः ।
सामगकर्म्मरहस्यं विद्यावाचस्पतिर्विकाशयति ॥
भवदेवीयच्छान्दोगकर्म्मानुष्ठानपद्धतौ ।
उक्तानुक्तादुरुक्तानि चिन्तयामि प्रमाणतः ॥

ग्रन्थारम्भे विघ्नविघाताय कृतं समुचितेष्टदेवनतिरूपमङ्गलं शिष्यशिक्षार्थं प्रसङ्गाद्ध्येतृ-ध्यापकलेखकादीनां मङ्गलसम्पत्तये ग्रन्थादौ निबध्नाति पाण्डवेति ।

End. इदं सर्व्वं विवेचितं श्राद्धरहस्यसंस्काररहस्येषु ।
तन्त्रं गौरवर्णमिदं मत्परवाग्दहनदीपितं विमलं ।
तान्त्रिककरावलम्बान्मधुरधुरीणं ध्वनिं तनुते ॥
निरवद्या सदा सर्व्वविद्या यस्य पुरःसरी ।
श्रीवाचस्पतिना तेने तेनेदं तन्त्रमुत्तमं ॥
वेदवेदेषुशीतांशुगणिते शाकवत्सरे ।
भवदेवीयटीकेयं रामभाष्येन निर्म्मिता ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरामनाथविद्यावाचस्पतिविरचिते संस्कारपद्धतिरहस्ये द्वितीयः परिच्छेदः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।
यथादृष्टं तथा लिखितं लेखके नास्ति दूषणं ।
भीमस्यापि रणे भङ्गो मुनीनाञ्च मतिभ्रमः ॥
शाके बाणाचलतिथिमिते भास्करे कर्कटस्थे
त्रिंशत्यंशे विधुसुतदिने शुक्लपक्षे च षष्ठ्यां ।
व्यालेख्येषा सहृदयजनाश्चिन्तयित्वा समस्तं
दोषांश्चाचारलिपिकृतान् तत्स्वतो दूरयित्वा ॥

विषयः । भवदेवभट्टकृतसामवेदीयसंस्कारपद्धतेः अनुक्तांशपूरणपूर्व्वकं दुरुक्तांशशोधनेन व्याख्यानं ।

No. 2178. अमरकोषभाष्यम् । Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches. Folia, 134. Lines, 6 on a page. Extent, 4,005 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadíyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Amarakosha-bháshya. A commentary on the Námalingánusásana of Amara Sinha. By Raghunandana S'armá, son of S'ríkṛishṇa Bhaṭṭa. The work is limited to the Manushyavarga section of the text.

Beginning. यं शैवाः शिवमित्युपेन्द्रमपरे पौराणिका वेधसं
सर्व्वज्ञं सुगताश्च यज्ञपुरुषं यं याज्ञिका मेनिरे ।
वेदान् वेदविदोदिगम्बरमिति द्वैतागमद्वेषिण-
स्तं ज्ञानं परमं परात्परतरं वन्दे प्रपञ्चात्परं ॥
कात्यायनव्याडि+माधवादीन् कातन्त्रतन्त्राणि विचार्य्य यत्नात् ।
श्रीराघवेन्द्रोऽमरसिंहकोषे तनोति भाष्यं सुधियां हिताय ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमितकर्त्तव्यताकं विघ्नविघातकं मङ्गलमादौ निबध्नाति + + + + + + + + अभीष्टदेवतास्वरूपं मङ्गलं समाप्तिहेतुभूतमपोह्यानसङ्गत्या शिष्योपदेशायाश्च यत्नेति चे धीराः स आराध्यतां । तच्छब्देन विशेषणबलात् प्रसादनामालङ्कारेण विष्णुरुक्त इति भावः । इत्यादि ।

End. तालवृन्तमिव तालवृन्तकमिति । तालवृन्तानिलाधिकमिति कालिदासः ।

Colophon. श्रीश्रीकृष्णस्य भट्टस्य तनूजेन द्विजन्मना ।
निरमायि सतां प्रीत्यै भाष्यं मानववर्गकं ॥

विषयः । अमरसिंहकृतनामलिङ्गानुशासनस्य मनुष्यवर्गान्तं व्याख्यानं ।

No. 2179. दानसागरः । Substance, country-made paper, 19 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 6 on a page. Extent, 2,348 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭácharya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dánaságara. A treatise on the merits of religious gifts, and the proper times and modes of consecrating them, preceded by a dissertation on the Bráhmaṇ caste. By Mahárájádhiraja Kámadeva, according to the colophon. It is evidently an imitation of the Dánaságara of Vallálasena. (*ante* I, p. 151.)

Beginning. नमामि नीरदश्यामं रामं कामदमीश्वरं ।
गुरुञ्च ज्ञानदातारं तारकं भववारिधेः ॥
अथादौ दानपात्रतया ब्राह्मणप्रशंसा । तत्र मनुः ।
ब्राह्मणोजायमानोहि पृथिव्यामधिजायते ।
ईश्वरः सर्व्वभूतानां धर्म्मकोषस्य गुप्तये ॥
प्रणीतश्चाप्रणीतश्च यथाग्निर्दैवतं महत् ।
श्मशानेष्वपि तेजस्वी पावकोनैव दुष्यति ॥

ह्रयमानश्च यज्ञेषु भूय एवाभिवर्द्धते ।
एवं यद्यप्यनिष्टेषु वर्त्तते सर्व्वकर्म्मसु ॥
सर्व्वथा ब्राह्मणः पूज्योदैवतं परमं महत् । इत्यादि ।

End. जलदानसमं दानं न भूतं न भविष्यति ।
एतन्नितेण कर्त्तव्यं भक्तिमुक्ती समिच्छता ॥

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजनिःशङ्करभवमश्रीमिःश्रीकामदेवविरचिते दानसागरे वारिदानवर्णः ॥

विषयः । ब्राह्मणप्रशंसाकीर्त्तनं । दानप्रशंसा । दानलक्षणादिकथनं । दानपात्रापवादः । दानपरिपाटीकथनं । दानकालनिरूपणं । पुण्यदेशकथनं । देयस्वरूपविवेचनं । अमदानकथनं । प्रतिग्रहविधिः । द्रव्यदेवताकथनं । परिभाषाकथनं । तत्र नक्षत्रादिपरिभाषाकथनं । सर्व्वौषधिगणकथनं । सर्व्वगन्धगणकथनं । सर्व्वरसगणकथनं । मानपरिभाषाकथनं । महादानविधिकथनादिकं । तुलानिर्म्माणविधिः । तुलामानप्रयोगकथनं । (एवं परत्र ज्ञेयं ।) हिरण्यदानं । ब्रह्माण्डदानं । कल्पपादपदानं । गोसहस्रप्रदानं । कामधेनुदानं । हिरण्याश्वदानं । हेमहस्तिरथदानं । पञ्चलाङ्गलदानं । धरादानं । विश्वचक्रदानं । महाकल्पलतादानं । सप्तसागरदानं । रत्नधेनुदानं । महाभूतघटदानं । मेरुदानं । धान्याचलदानं । एवं लवण-गुड़-तिल कार्पास-घृत-रत्न-रौप्य-शर्करावलदानानि । तिलधेनु-घृतधेनु-जलधेनुप्रभृतिदानं । वृषदानादिकथनं । भूमिदानादिकथनं । आसनशयनादिदानकथनं जलदानमाहात्म्यकीर्त्तनञ्च ।

No 2180. स्मृतिरत्नाकरः । Substance, country-made paper, 14 × 3½ inches. Folia, 257. Lines, 9 on a page Extent, 6,800 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Paṇḍit Rámeśvara Chúḍámaṇi. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Smriti-ratnákara. An elaborate digest of all the different topics treated of in the Smṛitis. By Vedáchárya Avasathika. The author says he prepared the digest for the use of his pupils.

Beginning. हेतवे सर्व्वभूतानां संसाराब्धिसुसेतवे ।
गुरवे सर्व्वविद्यानां शम्भवे विभवे नमः ॥
आलोच्य सर्व्वशास्त्राणि सारमुद्धृत्य यत्नतः ।
हिताय निजशिष्याणां सङ्ग्रहः क्रियते मया ॥
नित्यनैमित्तिकाचारकर्म्माणि विविधानि च ।
सर्व्वाण्यत्र निरूप्यन्ते स्वर्गमोक्षार्थदानि च ॥

नव मनुः ।

आचाराज्ञभते ह्यायुराचाराज्ञभते सुखं । इत्यादि ।

End. अजा गावो महिष्यश्च ब्राह्मणी च प्रसूतिका ।
शुद्धाग्नि दशरात्रेण भूमिष्ठन्तु नवोदकं ॥ इति ॥
आसीत् पूर्व्वं सुरगुरुसमः कामरूपेऽग्रजन्मा
दृष्ट्वा रूपं प्रमुदितमनाः प्रार्थयामास पृथ्वी ।
वासं कृत्वा सदनु च पतिर्वाक्यमुच्चैर्बभाषे
ह्यात्मानं मे + + + + + + + + ॥

— — — — — — गान्धारीतनयस्यापि रूपस्य — — — । — — — — — — ।

मातुः सपत्न्या वाक्येन सम्प्राप + ने पुरा ।
जाम एव वने सोऽपि भाविते — — — — ॥
— — — — — — — — — यस्या-
स्यात्कविर्द्विजा अतिशयकुशला भूमिदेवा बभूवुः ।
विष्णूपाध्यायदेवात् — — — — — — — —
— — — — — — — — ।
— — — — — तेनैव शिष्योघानां कुतूहलात् ।
संचिन्त्य विस्तरं शास्त्रं ग्रन्थः सङ्कुचितोऽधुना ॥

Colophon. इत्यावसथिकश्रीवेदाचार्य्यकृतौ स्मृतिरत्नाकरः परिपूर्णः ।

विषयः । सदाचारप्रशंसा । प्राभातिकपुण्यश्लोकादिस्मरणविधिः । शौचस्थाननिरूपणं । विण्मूत्रादित्यागविधिः । तत्र उपवीतस्य कर्णे निधानमेकचन्द्रविषयमिति निर्णयः । तत्र मौनस्यावश्यकता । शौचविधिः । स्थानविशेषे द्रव्यस्तोऽपि विण्मूत्रादिकमुत्सृजेदिति कथनं । शारीरमलशौचविधिः । आचमनविधिः । सर्व्वादौ पादप्रक्षालनस्यावश्यतानिरूपणं । आचमनीयजललक्षणं । आचमननिमित्तकथनं । क्षुतनिष्ठीवनादौ दक्षिणकर्णस्पर्शस्यावश्यकता । दन्तधावनविधिः । तत्र दन्तकाष्ठलक्षणतद्ग्रहणमन्त्रादिकथनं । प्रातरेव केशप्रसाधनं कर्त्तव्यमिति तद्विधिकथनं । कुशनिरूपणं तद्ग्रहणमन्त्रादिकथनञ्च । प्रातःस्नानविधिकथनप्रसङ्गेन तत्कालादिविवेचनं । मृत्तिकादिभिः स्नानविधिकथनं । शिखाबन्धनविधितन्मन्त्रादिकथनं । प्रातःसन्ध्याविधिः । तत्र प्राणायामविधितत्स्वरूपनिरूपणं । गायत्रीजपविधिः । प्रसङ्गान्मध्याह्नसायंसन्ध्यानिरूपणं । अशौचादिनिमित्तसन्ध्यावर्ज्जनव्यवस्थानिरूपणं । ब्रह्मयज्ञविधिः । मध्याह्नस्नानविधिः । तिलकविधिः । तल्लक्षणतन्मन्त्रादिकथनञ्च । रुद्राक्षतुलस्यादिमाल्यधारणविधिः । तर्पणविधिकथनं । तत्करणपात्रनिरूपणञ्च । तत्र संक्षेपेण विधिकथनं । वैश्वदेवविधिः । तत्र होमलक्षणादिकथनं । शाल्मिकरण-

विधिकीर्त्तनञ्च । अतिथिपूजाविधिः । विप्रपादोदकपानविधितन्मन्त्रकथनं । भोजनविधिः । तत्र दिङ्‌निरूपणादिकं । भोजनपात्रनिरूपणं । आचमनविधिः । शयनविधिः । तत्कालतन्मन्त्रादि-कथनं । मलापकर्षणस्नानविधिः । व्रतादौ कर्म्मनिषेधकथनं । नववस्त्रपरिधानविधिः । जपहोमा-दौ वस्त्रविशेषधारणविधिकथनं । गर्भाधानकालनिरूपणमुखेन ऋतुकालादिनिरूपणं । ऋतु-स्नानविधिकथनं । केशबन्धनविधिः । पुंसवनविधिः । सीमन्तोन्नयनविधिः । जातकर्म्मविधिः । एवं नामकरणनिष्क्रमणादिविधिकथनं । तत्र अमृतजलदानविधिः । ताम्बूलदानविधिकथनञ्च । अन्नप्राशनविधिः । चूड़ाकरणविधिः । कर्णवेधविधिः । स्त्रीसंस्कारविधिः । विद्यारम्भविधिः । अन-ध्यायनिरूपणं । उपनयनादिविधिः । यज्ञोपवीतलक्षणादिकथनं । गुर्व्वादीनामभिवादनकाला-दिनिरूपणं । वेदाध्यापनादिविधिकथनं । त्रिविधस्नातकलक्षणादिकथनं । विवाहकथनप्रसङ्गेन विवाहयोग्यायोग्यस्त्रीनिरूपणं । सापिण्ड्यादिनिरूपणं । दत्तकपुत्रीविधिकथनादिकं । प्रसङ्गाद्द-त्तकपुत्रविधिकथनञ्च । कालशुद्धिदेशाचारादिशुद्धिनिरूपणं । चन्द्रतारादिशुद्धिनिरूपणं । तत्र चन्द्रतारादिदोषशान्तिनिरूपणं । वरलक्षणं । कन्याया हस्तोदकविधिः । कन्यादानकरणार्थं वेदिकरणादिविधिः । परिवेत्तादिकथनं । शङ्खाद्यलङ्कारधारणविधिः । अथ सौरादिभेदेन चतु-र्व्विधमासविवेचनं । अहोरात्रादिनिरूपणं । क्रियाविशेषे मासादुल्लेखविधिविवेचनं । अधिमास-कृत्यनिरूपणं । भूकम्पादिनिमित्तकाकालनिरूपणं । तिथिस्वरूपादिनिरूपणं । तत्र युग्मादितिथि-व्यवस्था । संक्रान्तिनिरूपणं । वैशाखादिद्वादशमासकृत्यनिरूपणं । तत्र विशेषेण दशहरास्नानयात्रा-दिविधिविवेचनं । हरिशयनकृत्यनिरूपणं । दूर्व्वाष्टमीविधिः । शक्रोत्थापनविधिः । श्रवणद्वादशी । रोहिण्यष्टमीविधिविवेचनं । तत्र दिवसेऽपि पूजा कर्त्तव्येति निरूपणं । अगस्त्यपूजाविधिः । दुर्गोत्स-वनिरूपणं । बकपञ्चकनिरूपणं । प्रेतचतुर्द्दशीविधिः । अत्र प्रेतोपाख्यानादिकीर्त्तनं । कोजागरवि-धिः । सुखरात्रिविधिः । कुवेरपूजाविधिः । उल्कादानविधिः । द्यूतप्रतिपद्विधिः । भ्रातृद्वितीया-विधिः । आकाशदीपप्रतिष्ठाविधिः । नवान्नविधिः । रटन्तीपूजाविधिः । भीष्माष्टमी । फाल्गुने कार्त्तिकेयस्य रथयात्राविधिः । शिवरात्रिविधिः । ब्रह्मपुत्रस्नानादिविधिः । मदनत्रयोदशी । सावर्णी-मन्वन्तरानिरूपणं । एकभक्तनक्तव्रतादिविधिः । अथ श्राद्धविधिनिषेधविवेचनं । श्राद्धे देयादेयद्रव्या-दिनिरूपणं । श्राद्धदिनपूर्व्वाह्णकृत्यनिरूपणं । तत्पराह्णकृत्यनिरूपणञ्च । सपिण्डीकरणनान्दीमुखादि-श्राद्धविधानं । अपरपक्षश्राद्धविधिः । जीवत्पितृकश्राद्धविधिः । आमश्राद्धाधिकारिणः । नित्यश्राद्ध-विधिः । अष्टकाश्राद्धविधिः । एकादशाहकृत्यनिरूपणं । महागुरुनिपाते प्रतिषिद्धानि । ग्रहणका-लतत्कृत्यादिनिरूपणं । तीर्थयात्रादिविधिः । भगवत्पूजायोग्यपुष्पादिविवेचनं । हरिवासरमाहा-त्म्यतद्विधिकथनं । साधारणधर्म्मनिरूपणं ! मांसभक्षणविधिकथनं अन्नदानादिमाहात्म्यकथनं । निवासकरणयोग्यदेशलक्षणादिकथनं । अथ यात्रिकतिथ्यादिनिरूपणं । अथ वास्तुलक्षणादिकथनं । तत्र वृक्षादिरोपणविधिः । गृहप्रवेशविधिः । वापीकूपादिप्रतिष्ठाविधिः । कूपादिखननविधिः । जीर्णवापीकूपादिखनने पूर्णफलकथनं । सहकारादिवृक्षरोपणे दूरत्वादिनियमकथनं । सेतुनि-

र्म्मोणादिविधिः। यूपकाष्ठयूपादिनिर्णयः। अथ भवदेवभट्टादिमतेन प्रायश्चित्तविधिनिरूपणं तत्र महापातकादिनिरूपणं। हननलक्षणादिविवेचनं। आततायिनिरूपणादिकं। पापभेदेन नरकभेदनिरूपणं। धर्म्मप्रदण्डव्यवस्थानिरूपणं। धेनुमङ्गलनादिकथनं। सम्बन्धविशेषे प्रायश्चित्तविशेषकथनं। सर्व्वत्र पापेषु प्रत्येकं प्रायश्चित्तविधानं। गोवधादौ वाल्यातिवाल्यादिभेदेन प्रायश्चित्तकथनं। सुरापानादिप्रायश्चित्तं। अपेयक्षीरपानादिप्रायश्चित्तं। चण्डालाद्यन्नभक्षणप्रायश्चित्तं। अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तं। निन्दितविवाहप्रायश्चित्तं। अविक्रेयद्रव्यविक्रयप्रायश्चित्तं। पाषण्डसंसर्गप्रायश्चित्तकथनमुखेन तल्लक्षणकथनं। श्मशानादिदर्शने प्रायश्चित्तकथनं। सामान्यपापप्रायश्चित्तं। व्रात्यप्रायश्चित्तं। संस्कारपातप्रायश्चित्तं। अथ श्मशौचनिरूपणं। अन्त्येष्टिविधिकथनं। क्रियार्हनिरूपणं। शुद्धिनिरूपणञ्च।

No. 2181. रघुवंशविवेकः, वा, व्याख्यावृहस्पतिः। Substance, palm-leaf, 11 × 1½ inches. Folia, 279. Lines, 6 on a page. Extent, 8,579 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá-grám, Post Ránághát̤a, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhat̤t̤áchárya. Appearance, very old. Prose. Incorrect.

Raghuvañśa-viveka *alias* **Vyákhyá-vṛihaspati**. A commentary on Kálidas'a's great epic, the Raghuvañs'a. By Vṛihaspati Mis'ra.

Beginning. जयन्ति हरिसम्बाधभिदुराः सं+रञ्चिदः।
मुकुन्दचरणद्वन्द्वनखरेन्दुकरोर्म्मयः॥
चतुष्पदलं + + + + काम्यं
ततोप्यवश्य खलु षट्पदत्व।
तदेव वाञ्छन्ति सुरासुर+
+ + + + + + + + + + ॥
दृष्टाविचरणद्वयपद्मभृङ्गा-
गङ्गावगाहनविनोदविलङ्घिताघः।
मायाप्रतिग्रहनिष्टमष्टनिप्रतिज्ञो-
गोविन्द इत्यवनिनिर्ज्झरकुञ्जरोऽभूत्॥
तस्याङ्गनाभवदमीमगुणैरुदारैः
सालङ्कृता सुकृतिनीह मथायिनाम्नी।
या वल्लभस्य वचनार्थविधानपुण्ये
प्राणादपि — — तपदीकरोति॥

ताभ्यामथाभवदनुत्तमगुणश्रीसमाली
श्चासीनताद्विगुणगौरवगुम्फितश्रीः ।
यस्योचिता प्रियतमा प्रतिमानदृष्टि-
र्मूर्त्तेव निर्वृतिरभूद्भुवि निष्टमीति(?) ॥
सन्दर्भशुद्धिगम्यगिरां गुरोर्यत्
+ + + + भूतः—मिश्र + + सुमिश्रात् ।
विद्वत्सभासु विनयी प्रणयी गणेषु
गौड़ाधिपादुचितप्रचुरप्रतिष्ठः ॥
सोऽयं मतिदृहस्पति + नल्पकाव्या-
—————— रघुवंशविवेकमेकं
तनत्पुराणकृतकीर्त्तिदुराशयाद्य
— — — — — — — — — ॥

End. अत अस्मात्,—पूर्व्वापेक्षेति । पूर्व्वं रघवे धनं दत्तं । अस्मै च मद्वंश्याय ना-हमधनं दातुमर्हतीत्यपेक्षमाणः । मन्दाक्रान्तावृत्तं ॥

Colophon. इति महीन्द्रापनीयकविचक्रवर्त्तिराजधराचार्य्यश्रीमद्‌बृहस्पतिमिश्रकृते रघुवंशविवेके व्याख्याबृहस्पतौ सप्तदशः सर्गः ।

विषयः । कालिदासकृतरघुवंशस्य व्याख्यानम् ।

———

No. 2182 धर्म्मपुराणं । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 105. Lines, 6 on a page. Extent, 2,433 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá-grám, Post Ráṇághâṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭácharya. Appearance, old. Verse. Correct.

Dharma-puráṇa. One of the Upapuránas. The codex is apparently incomplete. It contains 24 chapters, each called a *Sarga,* not Adhyáya as the subdivisions of the Puráṇas and the Upapuráṇas are usually designated. It professes to have been related by Vyása, in compliance with the request of the Rishis assembled at the Naimisha forest.

CONTENTS. Praise of Bráhmaṇas. Do. of Gáyatrí. The presiding divinity of the Gáyatrí. Gáyatrí five-headed. Mantras of Vásudeva. Classification of Bráhmaṇas according to their merits. The worst of Bráhmaṇas not to be subjected to capital punishment. Stories relating to bad and good Bráhmaṇas. Praise of Garuḍa. General rules regarding punishment for Bráhmaṇas. Heinous crimes. Diseases resulting

from sins in former existences. Taking of the property of Bráhmaṇas prohibited. Fornication with Bráhmaṇís prohibited. Discussion regarding what constitutes killing of Bráhmaṇas. Professions for Bráhmaṇas for earning their livelihood, commerce and warfare. Giving of fodder and water to other's cattle. Praise of cows and Bráhmaṇas. Maturation of milk in cattle. Presiding divinities of the different members of the body of a cow. Merit of giving away cows of different colours. Rituals for the rite of Vṛishotsarga. Morning duties. Morning oblations to the manes Presiding divinities of waters. The divinity of the kus'a grass. Praise of the Vilva tree. Worship of Ganes'a and other gods. Rules regarding good conduct (*áchára*). Impropriety of not bathing daily. Purification of things. Purity of meals, beds, vehicles, &c. Rules regarding salutation to females. Sin of association with prohibited women. Offence of touching chaff, &c. Salutation to uncles, &c. Sides facing which meals may be taken. Kali defined. Filial devotion. Offence of going out on pilgrimage without the permission of parents. Story of a chaste woman. Story of Tuládhára. Propriety of performing the Vṛishotsarga rite at the first s'ráddha for a parent. Charities on such an occasion. Special rules regarding the performance of the first s'ráddha at particular sacred places. Duties on the day next after that of the death of a parent. Proper time for performing the first anniversary s'rádda. Expiations for accidental omission of a s'ráddha. Story of seven fowlers. Story of Máṇḍavya. Prohibition of adultery. Merits of the name of Govinda. Merit of hearing the Puráṇas recited. Duties of widows. Presentation of pitchers full of water for the remission of all sins. Rules for concremation. Fit time for marriage of girls. Sin of selling daughters. Praise of truthfulness. Story of a S'údra. Story of a daughterless man. Story of Manobhavá. Story of five Bráhmaṇ boys. Merit of consecrating tanks for public use. Praise of As'vattha and other trees. Dedication of bridges. Rules regarding postures. Merit of burning pastiles in temples. Rules for erecting temples, &c., and planting trees, &c Praise of the rosary made of Rudráksha seeds (*Elcocarpus ganitrus*). Merits of the emblic myrobalan tree. Story of a ghost. Merits of the tulsi plant, and of its blossoms. Praise of the river Ganges.

Beginning रक्षन्तु वः प्रवरदानवयुद्धखिन्नाः
कालीयमानदलनाहतचिन्हभाराः ।

स्नानरचूर्णकहिरण्यकषायलग्नाः
प्रत्ययरत्नखचिता हरिवाङ्गदण्डाः ॥
नमः परमदेवाय त्रैगुण्यविषयात्मने ।
सर्व्वतोयोगरूपाय संसारार्णवसेतवे ॥
नारायणं नमस्कृत्य नरञ्चैव नरोत्तमं ।
देवीं सरस्वतीञ्चैव ततोजयमुदीरयेत् ॥
श्रीव्यास उवाच ।
पूतानां परमः पूतोगुरूणां परमोगुरुः । इत्यादि ।

End. इच्छयानिच्छया वापि प्रेरणात् पुरुषात्तम ।
जाह्नवीं ये गताः पुण्यां ते गता निर्ज्जरालयं ॥

Colophon. इति श्रीधर्म्मपुराणे गङ्गामाहात्म्य अष्टादशः सर्गः ॥
शाके व्योमविभावसुश्रुतिगणाङ्कस्मामिते कार्त्तिके
क्रीतं केशवशर्म्मणः प्रवसता श्रीरामदेवेन वै ।
ढाकायां किल धामराइनगरे बाणेश्वरस्यालये
पुस्तं धर्म्मपुराणनाम सुखदं दत्त्वा तु सप्तानकाः ॥
पुराणं यत्नतः क्रीतं योहरेत्स हि पातकी ।
धनवंशविहीनोऽत्र परत्र नरकं व्रजेत् ॥ शकाब्दाः १८३० ।
(अयन्तु न लिपिकाल इति ज्ञेयं ।)

विषयः । व्यासेन सह ऋषीणां संवादेन ब्राह्मणमाहात्म्यकीर्त्तनं । गायत्रीमाहात्म्यकथनं । तदधिष्ठातृदेवतानिरूपणं । गायत्र्याः पञ्चशीर्षलक्षणादिकथनञ्च । वासुदेवमन्त्रादिजपमाहात्म्यकीर्त्तनं । उत्तममध्यमाधमब्राह्मणलक्षणानि । अधमस्यापि ब्राह्मणस्य बधनिषेधकीर्त्तनं । दुष्टस्यापि पश्चात् साधुचरितस्य उपाख्यानकीर्त्तनं । गरुड़माहात्म्यकथनं । सामान्यतोब्राह्मणनिग्रहनिषेधः । महापातकादिनिरूपणं । दुरितस्यानुरूपेण शारीरादिरोगविशेषनिरूपणं । ब्रह्मस्वहरणादिनिषेधः । ब्राह्मण्यादिगमननिषेधः । ब्रह्मस्वविचारः। ब्राह्मणस्य धनोपार्ज्जनोपायकथनं । तत्र शूद्रवाणिज्यादिकरणनिरूपणं । परगोवत्सादिभ्य तृणादिदानविधिकथनं । गोब्राह्मणमाहात्म्य । अन्नदुग्धादीनां क्रमेण पञ्चसप्तदिनादिविलम्बेन परिपाकोभवतीतिकथनं । गोरङ्गप्रत्यङ्गेषु अधिष्ठातृदेवतागणकथनं । शुक्लादिवर्णभेदेन गोदानफलकथनं । वृषोत्सर्गविधिः । अथ प्रातःकृत्यनिरूपणं । स्नानतर्पणादिविधिः । जलदेवतादिकथनं । कुशनिरूपणमुखेन कुशदेवतादिनिरूपणं । तिलमाहात्म्यकथनं । गणेशादिपूजाविधान । आचारविधिकथनं । अनाचारे दोषकथनं । द्रव्यशुद्धिकथनं । भोजनशय्यारथ्यादिशुद्धिकथनं । स्त्रीनामभिवादने विशेषकथनं । निषिद्धस्त्रीसंसर्गे दोषकथन । तुषादिस्पर्शे दोषकथनं । कनिष्ठपितृव्यमातुलादिनमस्कारे

दोषकथनं। भोजनादौ दिङ्निरूपणं। कलिनिरूपणं। पितृभक्तिकथनं। पित्रोरननुज्ञया तीर्था-दिगमने दोषकथनं। अत्र पतिव्रतोपाख्यानकथनं। तुलाधारोपाख्यानकथनञ्च। पितृश्राद्धे वृषोत्-सर्गकर्त्तव्यतानिर्णयः। तत्र दानादिविधिकथनं। तीर्थविशेषे पितृश्राद्धे विशेषनिरूपणं। मरणो-त्तरदिनकर्त्तव्यकथनं। सपिण्डीकरणादिश्राद्धकालनिरूपणं। दैवात् श्राद्धाकरणे प्रायश्चित्तकथनं। अत्र सत्यव्याधोपाख्यानकथनं। माण्डव्योपाख्यानकीर्त्तनञ्च। परदारगमननिषेधकथनं। गोविन्दना-ममाहात्म्यकथनं। पुराणश्रवणमाहात्म्यकीर्त्तनं। विधवाधर्म्मकथनं। सर्व्वपापक्षयाय जलघट-दानविधिकथनं। सहमरणविधिकथनं। विवाहयोग्यकन्यादिनिरूपणं। कन्याविक्रयादौ दोष-कथनं। सत्यप्रशंसा। अत्र शूद्रोपाख्यानकथनं। अकन्योपाख्यानकथनं। मनोभवाख्यानकथनं। ब्रह्मपुत्रपक्षोपाख्यानकथनञ्च। अथ खातादिदानमाहात्म्यकीर्त्तन। अश्वत्थवृक्षादिमाहात्म्यकीर्त्तनं। सेतुप्रकरणकथनं। गोप्रचारकथनं। धूपादिदानविधिः। देवगृहनिर्म्माणादिकथनं। वृक्षरोपणा-दिविधिः। रुद्राक्षमाहात्म्यकीर्त्तनं। धात्रीमाहात्म्य। अत्र प्रेतोपाख्यानकीर्त्तन। तुलसीमाहात्म्य-कथनं। तुलसीमञ्जरीमाहात्म्यकथनमुखेन तुलस्याः स्तवादिकथनं। गङ्गामाहात्म्यकीर्त्तनञ्च।

No. 2183. कृत्यकल्पतरुः, (नियतकालकृत्यकाण्डम्।) Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 167. Lines, 9 on a page. Extent, 3,446 ślokas. Character, Bengali. Date, Śk 1510. Place of deposit, Ulá-grám, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Incorrect.

Kritya-kalpataru. An elaborate digest on duty. By Lakshmídhara Bhaṭṭa. The codex contains only the chapter on Nityakálakṛitya. The subject is A'chára in all its phases.

Beginning. येन प्रत्यक्षमत्र सिन्धुपयसि स्नानादिभिः कर्म्मभि-
र्यज्ञैः पञ्चभिरप्यपास्तकलिभिर्नीतः + + + + + ।
+ + + + + + कृतस्य विरहक्लमं स लक्ष्मीधरः
काण्डं नैयतकालिकं कलयति प्रीत्यै तृतीयं सतां ॥
दन्तानां धावनं शौचविधिः स्नानविधिर्जपः ।
तर्पण वैश्वदेवादिपञ्चयज्ञविधिस्ततः ।
भोजनं पक्षवेपेतं कृत्यं च भोजनोत्तरं ॥
+ + + + + + + + शयनं तदनन्तरं ।
तिथिकृत्यञ्च कान्तारदीपदानविधिस्तथा ॥
गोशुश्रूषा वृषोत्सर्गः पुराणश्रवणे विधिः ।
+ + + + + + + + + + त्यन्त शुश्रुवुजिना ॥

चतुर्द्दशात्र पर्व्वाणि काण्डे नैयतकालिके ।

अथ नैयतकालकृत्यानि । तत्र दक्षः ।

End. स श्रेयस्तामशेषाणाम् भाजनं वा नरः सदा ।
न तस्य परतोऽभीरं वाचयेत् प्रार्थितोऽपि चि ॥
प्रसङ्गात् श्रणुयाद्यस्तु श्रद्धाभक्तिसमन्वितः ।
श्रोता कौतुकमात्रेण स श्रेयोराशिभाजनः ॥

Colophon. इति महामहिमविप्रहितकभट्टश्रीलक्ष्मीधरविरचिते कृत्यकल्पतरौ नियतकालकृत्यकाण्डं समाप्तमिति ।

सर्व्वजगतीप्रतिष्ठितभट्टाचार्य्यादिमौलिरत्नानां ।
नैयतकालिकपुस्तकमेतद्विद्यानिवासानां ॥
द्विकपञ्चदिवसे गणिते शाके चैत्रस्य सप्तमांशे ।
परिपूरितं विलिख्य श्रीरविचन्द्रेण शूद्रेण ॥

शकाब्दाः १५१० । मासः ७ चैत्रः । लेखकगणिताक्षराणि ४९५०ं ।

विषयः । प्रातःकृत्यनिरूपणं । दन्तधावनादिविधिः । विस्तरेण दन्तकाष्ठनिरूपणं । प्रातःस्नानादिविधिकथनं । स्नातकव्रतादिनिरूपणं । केशादिप्रसाधनविधिः । देवकार्य्यकालादिनिरूपणं । क्रियाकालादिविधिः । सन्ध्याविधिः । जपविधिः । तर्पणविधिः । वैश्वदेवादिविधिः । अतिथिपूजाविधिः । भोजनविधिः । भोज्याभोज्यनिरूपणं । पशुहिंसाविधिप्रतिषेधविवेचनं । सुराद्विलक्षणकथनपूर्व्वकं तत्पानविधिप्रतिषेधविवेचन । भोजनोत्तरकर्म्मनिरूपणं । शयनविधिः । गर्भाधानविधिः । रजस्वलाधर्म्मकथनं । पर्व्वकृत्यनिरूपणं । तत्र संक्रान्तिनिर्णयः । ग्रहणनिर्णयः सामान्यतस्तिथिकृत्यनिरूपणं । अथ विशेषेण चैत्रादिषु तिथिविशेषे कृत्यविशेषनिरूपणं । गाङ्गस्नानादिषु कार्त्तिकपौर्णमास्यां दीपदानावश्यकतादिकथनं । गोपरिचर्य्याविधिः । वृषोत्सर्गविधिः । वृषपरीक्षादिविधिः । पुराणपाठश्रवणविधिः । तत्र वाचिकराजभिकादिशीलक्षणादिककथनञ्च । अत्र सर्व्वत्र विस्तरेण विधिविवेचनं कृतमिति ज्ञेयं ।

No. 2184. आह्निकाचारराजः । Substance, country-made yellow paper, 17 × 5 inches. Folia, 213. Lines, 10 on a page. Extent, 7,900 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá-grám, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadíyá, Dínanátha Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

A'hnikáchárarája. A digest of the Smṛiti rules regarding everyday duty. By Rámánanda Váchaspati, great-great-grandson of Pushkaráksha, of the family of Sarvánanda. It was compiled under the auspices of Rájá Kṛishṇachandra Ráya, of Nadíyá, about the middle of the last century. The Rájá is named Mahárája Rájendra.

Beginning. भक्त्या पुण्यबलेन चातिमहता स्वीकृत्य मूर्त्त्यैकतां
गोविन्दोगिरिजापतिश्च स्मरतेर्यस्यालये राजते ।
नत्वा पादसरोजराजमनयोः श्रीकृष्णचन्द्रोनृपः
सम्बन्धं स ममादिदेश विदुषोग्रन्थं दिवाकर्म्मणे ॥

अपि च ।

कीर्त्त्या येन विकाशितं त्रिभुवनं कान्त्या जितश्चन्द्रमा
मत्या देवगुरुः सुधा च वचसा मूर्त्त्या मनःसम्भवः ।
धृत्या क्ष्मा क्षमया द्विजाः सुकृतिनः पुण्यैः प्रतापैर्नृपा
दानैर्दीनजनौघदुःखमखिलं दृष्टारिभावाश्रितः ॥
येनेष्टं वाजपेयप्रभृतिमखगणैरग्निहोत्रैश्च नित्यं
भक्त्या श्रीरामकृष्णेश्वरगिरितनयामूर्त्तयः स्थापिताश्च ।
गेहे यस्याब्धिकन्या निवसति सततं भारती कण्ठदेशे
अद्वैतब्रह्मरूपा स्मरहरमहिषी निश्चला हृत्सरोजे ॥
योऽयं गौड़द्विजेन्द्रोभरतभुवि महाराजराजेन्द्रनामा
धीरोधीराग्रगण्योनृपकुलतिलकः श्रीनवद्वीपनाथः ।
आदेशात्तस्य पूर्व्वोदितविविधमतग्रन्थसंघान् विलोक्य
श्रीरामानन्दनामा रचयति रुचिरं चाह्निकाचारराजं ॥
आचार्य्यः पुष्कराक्षोयः सर्व्वानन्दिकुलोज्ज्वलः ।
तस्य प्रपौत्रपौत्रेण श्रीराजेन्द्रसभासता ॥
श्रीवाचस्पतिना ग्रन्थो निबन्धोनृपसम्मतः ।
निरूप्यतेऽत्र,संक्षेपात् शय्योत्थानादिकं प्रगे ॥
विण्मूत्रयोः समुत्सर्गस्तस्य शौचं विशेषतः ।
— — — — — — दिवसपदञ्चात्र अरुणोदयावधिप्रदोषान्तकालपरं । इत्यादि ।

End. मलिनाम्बरधारित्वमभ्यङ्गश्चोरनग्नता ।
उत्सवाचरणं पातोदोलारोहश्च निन्दितः ॥

Colophon. इति श्रीमन्महाराजराजेन्द्रादेशकृताह्निकाचारराजीये सप्ताध्यायनगरं । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । शय्योत्थानविधिः । विण्मूत्रत्यागविधिः । शौचविधिः । पादप्रक्षालनविधिः । दन्तधावनविधिः । अशौचनिरूपणं । कर्म्माङ्गवस्त्रधारणविधिः । तत्र स्त्रीणां विशेषकथनं । क्रियाङ्गोपवीतादिलक्षणं । कर्म्माङ्गशिखाबन्धनक्रमः । रुद्राक्षधारणादिविधिः । कर्म्माङ्गतिलकविधिः । ऊर्द्ध्वपुण्ड्रादिलक्षणं । शङ्खचक्रादिधारणविधिः । सम्प्रदायविशेषे तिलकविशेषलक्षणं । कर्म्माङ्गदर्भनिरू-

पणं। क्रियाङ्गस्वर्णादिधारणविधिः। कर्म्माङ्गोपवेशनादिविधिः। क्रियाङ्गाचमनविधिः। प्रातःस्नानविधिः। अरुणोदयकालादिविवेचना, स्नानाशक्तस्य कर्त्तव्यानि। तर्पणविवेकः, अत्र पाश्चात्यादिमतेन विविधप्रयोगकथनं। सामगसन्ध्योपासनविधिः। तत्र मुख्यकाले अकरणे प्रायश्चित्तादिनिरूपणं। अननुष्ठानप्रायश्चित्तकथनञ्च। गायत्र्यर्थादिविवेचन। देवध्यानादिविधिः। गुर्व्वादीनामभिवादनविधिः। गुर्व्वादिलक्षणं। कुटीचकबहूदकादियतिलक्षणं। ब्रह्मचर्य्यादिधर्म्मकथनं। सन्न्यासधर्म्मकथनं। गार्हस्थ्यधर्म्मकथनं। नित्यदानविधिः। मङ्गल्यनिरूपणमुखेन अमङ्गल्यकथनं। वेदाभ्यासादिविधिः। अध्यापनविधिः। वेदलक्षणादिकथनं। विध्यर्थवादादिनिरूपणं। शिक्षाशास्त्रकथन। एवं कल्पाद्यङ्गनिरूपणं। महापुराणादिनिरूपणं। धनुर्व्विद्यादिचतुर्दश विद्याकथनं। अनध्यायनिरूपणं। अतिथिलक्षणं। अभ्यागतादिलक्षणं। ब्राह्मणादीनां जीविकानिरूपणं। षट्कर्म्मादिविधिः। एवं क्षत्रियादिधर्म्मकथनं। आपद्वृत्तिनिरूपणं। शूद्राणां संस्कारविधिकथनं। सर्व्ववर्णकर्त्तव्यानि। मध्याह्नस्नाने अभ्यङ्गविधिकथनं। मन्त्रस्नानादिसप्तविधगौणस्नानविधिः। मध्याह्नसन्ध्याविधिः। स्नानयोग्यजलाशयादिनिरूपणं। कूपवापीपुष्करिण्यादिलक्षणं। गङ्गामाहात्म्यकीर्त्तनं। गङ्गागर्भनिरूपणं। कालविशेषे गङ्गास्नानफलं। गङ्गाजलपानादिफल। मध्याह्नतर्पणविधिः। ब्रह्मयज्ञविधिः। देवपूजाविधिः। पूजाकालनिरूपणं। शिवलिङ्गादिपूजनविधिः। अष्टाङ्गोपचारादिनिरूपणं। पुष्पादिविवेचनं। पञ्चदेवतापूजाक्रमः। अशौचादौ देवपूजाधिकारविवेचन। शालग्रामशिलालक्षणं। अत्र अवान्तरभेदलक्षणकथनञ्च। अन्यदेवताशिलालक्षण। शालग्रामपूजानियमादिकथनं। सामान्यतोविहितपुष्पाणि। तुलसीमाहात्म्यं। सामान्यतोदेवपूजायां विशेषकथनं। गणेश-सूर्य्य-विष्णु-शिव-दुर्गापूजासु विशेषकथनं। कामनाभेदेन शिवलिङ्गपूजायां संख्याभेदकथनं। वैश्वदेवादिविधिकथनं। पितृबल्यादिकथनं। चतुर्दश बलिदानविधिः। अतिथिपूजाविधिः। भोजनविधिकथनमुखेन तत्कालादिनिरूपणं। भोजनकाले निषिद्धानि। भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं। भक्ष्यपशुनिरूपणं। भक्ष्यपक्षिनिरूपणं। तत्र पशुषु आरण्यमहिष-मेष-सौरभवराहाणां भक्ष्यत्वकथनं। तथा छाग-मृग-खड्ग-पार्षतादीनां गोधादिपञ्चनखानां भक्ष्यत्वञ्च। पक्षिषु तित्तिरि-कपिञ्जल-वर्त्तक-मयूर-चित्रकपोत-भारद्वाज-कोयष्टिक-चित्रचर्मादीनां भक्ष्यत्वकथनं। भक्ष्यमत्स्यनिरूपणं। सामान्यतोऽभक्ष्याः पक्षिणः। एवं पशुषु अभक्ष्यत्वनिरूपणं। मांसभोजनादिविधिविवेचनं। रात्रिकृत्यनिरूपणं। तत्राग्निहोत्रवैश्वदेवादिपुनर्व्विधानकथनं। शयनविधिकथनं। दारोपगमनविधिकथनं। तत्र युवत्यादिलक्षणकथनं। रजस्वलाधर्म्मकथनं। स्वप्ने शुभाशुभदर्शनफलकथनं। अत्र सर्व्वत्र विषयेषु विस्तरतोऽवान्तरभेदप्रयोगकथनपूर्व्वकं विविधग्रन्थकारमतोपासनं कृतमिति ज्ञेय।

No. 2185 गायत्र्युपनिषत् । Substance, foolscap paper, 7 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent, 36 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Gáyatrí Upanishad. Praise of the Gáyatrí and on the divinities presiding on the different words and feet of that sacred hymn. The work professes to be a Upanishad, and bears no author's name.

Beginning. अथ गायत्र्युपनिषत् । ॐ तत् सत् । ॐ ब्रह्म हेद् प्रियं प्रतिष्ठामायतनमेतत । तत्पश्य यदि तत्तत अधीयेत् तत् सत्यप्रतिष्ठं सविता साविन्यां ब्राह्मग्यां इत्यादि ।

End. स योगी स सर्व्वयोगी स एव परमब्रह्म । कृतकृत्योभवति कृतकृत्योभवति । ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ।

Colophon. इति गायत्र्युपनिषत् ।

विषयः । गायत्र्याः पदभेदेन पादभेदेन च देवताकथनपूर्व्वकं तत्तन्माहात्म्यादिकीर्त्तनं ।

No. 2186. गायत्रीहृदयम् । Substance, foolscap paper, 7 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 112 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya; another copy at Benares, Bábu Harischandra. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Gáyatrí-hṛidaya. On the origin of the Gáyatrí hymn, the purport of that part of it which is called Vyáhṛiti, the true meaning of the Gáyatrí, different modes of contemplating the Gáyatrí at the morning, noon and evening prayers, and the merits of the hymn. Anonymous. The work opens with the benedictory verse which occurs at the beginning and end of some of the authentic Upanishads, and apparently pretends to be a Upanishad.

Beginning. ॐ परात्मने नमः । विष्णुरोम् । सह नाववतु सह नौ भुनक्तु सहवीर्य्यं करवावहै । तेजस्विनावधीत मस्तु मा विद्विषावहै । ॐ नमस्कृत्य भगवान् याज्ञवल्क्यः स्वयम्भुवं परिपृच्छति । इत्यादि ।

End. इदं नित्यमधीयेत ब्राह्मणः प्रयतः शुचिः ।
सर्व्वपापैः प्रमुच्येत ब्रह्मलोके महीयते ॥
ॐ सह नाववतु सह नौ भुनक्तु सहवीर्य्यं करवावहै । ॐ शान्तिः ।

Colophon. इति गायत्रीहृदयं समाप्तं ।

विषयः । गायत्र्याः उत्पत्तिकथनं । आहुतीनां तात्पर्य्यकथनं गायत्र्यर्थकथनं । प्रातः सन्ध्यादौ गायत्र्याः ध्यानविशेषकथनं । गायत्रीमाहात्म्यकथनञ्च ।

No. 2187. गायत्रीव्याख्या । Substance, foolscap paper, 7 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 36 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránaghata, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Gáyatrí-vyákhyá. A commentary on the Gáyatrí hymn. Anonymous.

Beginning. अथ गायत्रीव्याख्या । हे धीमहि गायत्रि धीवृद्धिः मही ध्यानं यत्तेति ज्ञात्वा भर्गः शिवः नोऽस्माकं धियोवृद्धिप्रवृत्तीः देवस्य भगवतः सम्बन्धे प्रचोदयात् प्रेरयतु भगवद्विषयकं ज्ञानं जनयत्वित्यर्थः । इत्यादि ।

End. इत्यत्र गायत्री चतुर्व्विंशत्यक्षरा सम्पूर्णा ।

Colophon. इति गायत्रीव्याख्या समाप्ता । ॐ तत्सत् ।

विषयः । गायत्र्या व्याख्यान ।

No. 2188. पिच्छिलातन्त्रम् । Substance, country-made yellow paper, 14 × 3½ inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 186 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya; another copy at Siuḍi, Zillá Vírabhuma, Kuladánanda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Pichchhilá Tantra. An apochryphal or mediæval Tantra. The codex is incomplete. CONTENTS: I. Faith in spiritual guides. II. Praise of the goddess Káliká. III. Praise of the mantra of Durgá. IV. Rules regarding the use of the mantra of Kṛishṇa. V. Mantras for removing infertility in women, and for the cure of certain female diseases. VI. Mantras for performing incantations for subjugating and dementing people. VII. Do. for apprehending thieves. VIII—IX. Do. (in the Bengali language) for neutralizing poisons. X. Assumption by Kaulas of Víra and Pas'u characteristics during the

daytime. XI. Recitation of the mantra of Kálí for the fruition of particular desires. XII. Purification of ritual articles. XIII. Mantra of Durgá.

Beginning. कैलासशिखरासीनं देवदेवं वृषध्वजं।
भवानी रहसि प्रीत्या जगाद मधुरं वचः॥
देव्युवाच।
भगवन् देवदेवेश लोकानुग्रहकारक
सूचितं यत्त्वया देव कालिकासाधनक्रमं।
अन्यासामपि देवीनां साधनानि वदस्व मे॥ इत्यादि।

End. तस्य विघ्नाः पलायन्ते वर्षं सर्व्वसुखं वसेत्।
इयं तिथिः कालिकायाः दुर्गायाः श्रीप्रदा मता॥

Colophon. इति पिच्छिलातन्त्रे चतुर्दशः पटलः।

विषयः। प्रथमे गुरुभक्तिनिरूपणं। २ये,—कालिकामाहात्म्यकीर्त्तनं। ३ये,—दुर्गामन्त्रमाहात्म्यकथनं। ४र्थे,—ध्यानमन्त्रादिविधिकथनं। ५मे,—वन्ध्यत्वादिनाशनयन्त्रादिकथनं। ६ष्ठे,-वशीकरणोच्चाटनविधिकथनं। ७मे,—चौरधारणविधिकथनं। ८मे,—९मे,—वङ्गभाषया विषमाशमादिमन्त्रकथनं। १०मे,—दिव्यवीरपशुभावकथनं। ११शे,—अभीष्टविशेषे कालीमन्त्रजपविधिकथनं। १२ शे,—नित्यपूजाविधिकथनं। १३शे,—भूतशुद्धिविधिकथनं। १४शे,—दुर्गामन्त्रनिरूपणं।

No. 2189. शृङ्गारतिलकटीका। Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches, Folia, 14. Lines, 6 on a page. Extent, 216 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághâṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

S'ṛiṅgára-tilaka-ṭíká. A commentary on an erotic work called *S'riṅgára-tilaka*, and commonly attributed to Kálidása. By Kavirája-chandra, or Chandra, the great poet.

Beginning. यदङ्घ्रिवारिजरजःपरमाणोरनुग्रहात।
नश्यत्यज्ञानतिमिरं तं वन्दे गुरुमव्ययं॥
श्रीकालिदासेन कवीन्द्रवृन्दशिरोऽवतंसेन कृतेष्वमीषु।
श्लोकेषु सौहृद्यकुलप्रसूतस्तनोति टीकां कविराजचन्द्रः॥
सर्व्वत्र शृङ्गाररसस्य पद्यं पश्यन्ति शास्त्रस्य तु वेत्ति कश्चित्।
प्रच्छन्नभूतं सुतरां यथास्मिन् देशे निविष्टं परमं पुमांसं॥

— — — — — — — — इह कालिदासमहाकविः शृङ्गाररसतिरोहित काष्टपटकाधि-करणस्यार्पितमाणिक्यायेन शृङ्गाररसमाहृतवान — — — — — — — — .—आम्नायाः भान्य-न्तरायमतत्वात् परिहारमुपदिशति,—वाक्ये चेति——इत्यादि।

End शृङ्गं प्राधान्यमस्यास्ति-इत्यनेन शृङ्गार: प्रधानभूत:, तस्य तिलकमिव तिलकमलङ्काररूपमित्यर्थ:. शृङ्गं प्राधान्यमते चेत्यमर:।

Colophon इति शृङ्गारतिलकटीका समाप्ता।

विषयः। कालिदासकृतशृङ्गारतिलकाभिधनवाङ्काव्यस्य शान्तिपरतयापि व्याख्यानम्।

No 2190. तन्त्रकौमुदी। Substance, country-made yellow paper, 17 × 3 inches. Folia, 123. Lines, 7 on a page. Extent, 1,412 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1729. Place of deposit, Ulá, Post Ránághát́a, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhattáchárya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Tantra-kaumudí. A Tantric digest. Anonymous.

CONTENTS: Religion defined. Kaliká, the highest divinity. Twenty-seven Mahávidyás. The six Ámnáyas, their origin and classification. Circumstances which lead to the assumption of the forms of Káliká, Ugratárá, Nílasarasvatí, &c. Praise of Vidyá. Creation of the universe. Origin of Brahmá, Vishnu and Rudra from the union of S'iva and S'akti. Origin of the alphabet of 50 letters and of the names of Mádhava, Govinda, &c., from the body of the Deví. Origin of the earth and other regions. Do. of virtue and vice. Do. of vegetables and animals. Phantasmal character of the creation. Sexual genesis. Anatomy of animals. Character of the bodies assumed after death. Múládhára and other Sákta diagrams. Initiation into religion. Spiritual guides defined. The Siddhavidyás defined. Duties of S'údras. Philosophy of Jnána Yoga. Do. of Dhyánayoga. Rules for counting rosaries. Do. for reciting the *Ajapá* mantra. Ritual for the worship of S'iva. Do. do. of S'yámá. External worship. Internal worship. Purification of the mouth. Kulluka, &c., defined. Religious bridges defined. Charms and amulets. The fivefold purifications. Mantra of Chauraganes'a. Rules for Purus'charana. Duties of S'údras. Incantations for bringing on rain. Rules for performing a mystic rite with an owl.

Beginning. त्रिलोकी त्रिगुणातीता नित्यां विश्वरूपिणीं।
प्रणम्यादौ महादेवीं क्रियते तन्त्रकौमुदी॥
तन्त्राणां सारमुद्धृत्य सारात्सारं परात्परं।

अतिगुह्यतमं लोके नित्यं सेव्यं मुमुक्षुभिः ॥
भावाभावविनिर्म्मुक्ता गुणातीता विराज्यते ।

नित्यत्वमाह,—

ब्रह्मविष्णुशिवादीनां भवोयस्या निजेच्छया ।
पुनः प्रलीयते चास्मिन् सा नित्या परिकीर्त्तिता ॥ इत्यादि ।

End. उलूकचरणास्थिभ्यां घृष्टं तिलकमाचरेत् ।
मधुना भौमवारेण अथवा कविवासरे ॥
सर्व्वसिद्धिर्भवत्याशु रुद्रस्य वचनं यथा ॥

Colophon. इति पारमेश्वर्य्यां तन्त्रकौमुद्यां हरगौरीसंवादे उलूकस्य प्रयोगः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः । शकाब्दाः १७२९ ।

विषयः । ब्रह्मनिरूपणं कालिकैव परं ब्रह्मेति निरूपणं। मतभेदेन सप्तविंशतिप्रकारमहाविद्याकथनं । पूर्व्वपश्चिमादिषडाम्नायकथनं तृणामुत्पत्तिकथनं विभागकीर्त्तनञ्च कालीमूर्त्तिपरिचयहृत्तान्तकथनं । उग्रतारानीलसरस्वत्यादिरूपधारणविवरणकीर्त्तनञ्च । विद्यामाहात्म्यकीर्त्तनं । जगतसृष्टिप्रकरणकथन । शिवशक्त्यात्मकत्रिगुणात् ब्रह्मविष्णुरुद्राणामुत्पत्तिकथनं । पञ्चाशद्वर्णरूपदेवीशरीरात् स्वरमात्रेण माधवगोविन्दकृष्णादीनामुत्पत्तिकथनं । तथा कीर्त्तिकान्तिलज्जालक्ष्मीप्रभृतीनामुत्पत्तिकथनञ्च । पृथिव्यादीनामुत्पत्तिः । धर्म्माधर्म्मानामुत्पत्तिः । स्थावरजङ्गमादिसृष्टिः । जगतोमायामयत्वकथनं । तथा जगतः प्रतिविम्बस्वरूपत्वकीर्त्तनञ्च । स्त्रीपुरुषसंयोगेन जीवानामुत्पत्ति प्रकारकथन । शारीरविद्याकथनं । मरणोत्तरमातिवाहिकादिशरीरग्रहणविवरणकथनं । मूलाधारादिषट्चक्रक्रमकीर्त्तनं । दीक्षाविधिकथनं । विहिताविहितगुरुनिरूपण । सिद्धविद्यानिर्णयः । शूद्राणां कर्त्तव्याकर्त्तव्यनिरूपणं । ज्ञानयोगकथन । ध्यानयोगकथन । जपविधिकथन । अजपाविधिः । शिवपूजाविधि । श्यामापूजाविधिः । तत्र वाह्ययजनविधि । अन्तर्यजनविधिकथनं । मुखशोधनविधिः । कुल्लुकादिनिरूपणं । सेतुमहासेतुनिरूपण । कवचसेतुनिरूपणं । पञ्चशुद्धिनिरूपणं । चोरगणेशमन्त्रविधानं । पुरश्चरणविधिकथनं । शूद्राणां कर्त्तव्याकर्त्तव्यनिरूपणं । षट्कर्णविधिकथन । उलूककर्म्मविधिकीर्त्तनञ्च ।

No. 2191. काशीखण्डटीका (उत्तरार्द्धं ।) Substance, country-made paper, 16 × 5 inches. Folia, 151 Lines, 5 on a page. Extent, 2,344 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaya. Appearance, old. Prose. Correct.

Kásíkhaṇḍa-ṭíká. A commentary on the Kásíkhaṇḍa section of the Skanda Puráṇa. By Chaitanya *alias* Rámánanda, disciple of Rámendravana.

Beginning रामं नमामि परमात्मसुखप्रकाशं
विश्वस्य सर्जनकपालनमन्तमेकं ।
स्वेच्छावतारमतसीकुसुमावभासं
श्रीजानकीसमुपलालितपादपद्मं ॥
यत्कृपातरणिं प्राप्य निस्तीर्णोऽहं भवार्णवं ।
सदयं तं गुरुं वन्दे श्रीरामेन्द्रवनाभिधं ॥
गुणरत्नोदधिः सर्व्वदोषकारणघस्मरः ।
जयतात् सच्चिदानन्दसदाशिवकृती वरः ॥
अरुणद्वादशीयवादित्या विमलगङ्गायमादित्याश्च ।
व्यक्तोऽत्र षड्मुक्रमादेकपञ्चाशत्तमेऽध्याये ॥

अतीतेऽध्याये कद्रोः काद्रवेयानाञ्च शतं विनताया दास्यं अघटमानं मन्वानः पृच्छति पार्व्वतीत्यादिना। पुत्रशापाद्दासत्वं प्राप्नवतीति वक्तुं तदनुक्रमनूद्य तदाख्यानं प्रतिजानाति । पश्चिका त्वं दासी त्वं। इत्यादि।

End. वेदान्ते सत्यवत्यात्मज इव "मुनये" भार्गवीवाथ जीवो-
न्याये काणादवर्त्मन्यथ च गुरुतरो "गौतमोवाक्षपादः" ।
सांख्येयोदेवहूत्यात्मज इव हि तथा वासुकिर्योगशास्त्रे
प्राक्काण्डे भट्टतुल्यः स जयति परमः श्रीसुरेन्द्रोगुरुर्नः ॥
वेदान्तेऽथ पुराणभारतविधौ श्रीसत्यवत्यात्मजः
सांख्येकपिलः कणाद इव योवैशेषिके गौतमः ।
न्याये योगनये पतञ्जलिरथो चन्द्रप्रभावक्रमो-
भट्टाचार्य्यचतुर्भुजोविजयते प्राक्काण्डकौमारिलः ॥
अकोषा च सकोषा च द्वे टीके लिखिते मया ।
यत्र यस्याभिलाषः स्यात्ता तेन परिगृह्यतां ॥
आसीत्काश्यपवंशभूषणमणिर्मान्योमुकुन्दप्रियो
+ + + + गदाधरस्य तनयः शुक्लाम्बरः सन्मतिः ।
गन्धर्व्वीजठरे ततः समभवत् श्रीरामनामा सुत-
स्तेनेयं विहिता हिताय विदुषां टीका बुधैर्वीक्ष्यतां ।
इति श्रीकाशीखण्डटीकायां शततमोऽध्यायः ।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीमद्भगवत्पूज्यपादशिष्यश्रीरामेन्द्रवनशिष्येण चैतन्यापरपर्य्यायेण रामानन्देन कृता काशीखण्डटीका समाप्ता ।

विषयः। स्कन्दपुराणीयकाशीखण्डस्य एकपञ्चाशत्तमाध्यायादारभ्य परिशेषपर्य्यन्तं व्याख्यानं ।

No. 2192. तत्त्वोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 23 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Tattvopanishad. A dissertation on the great Vedántic dogma of *Tattvamasi*, "thou art that." Anonymous. The work professes to be a Upanishad.

Beginning. अथ तत्त्वोपनिषत् । अथ महावाक्यप्रकरणं व्याख्यास्यामः । तत्त्वमसीति सोऽस्मीति महावाक्यं ।—इत्यादि ।

End. हृदयकमलमध्ये सूर्य्यविम्बाननस्थं
सकलपुरुषवीजं हंसिमंहारवेतुं ।
धवलवपुषमिन्दुं बद्धपद्मासनस्थं
भुजगवलयहारं भस्मदिग्धाङ्गमीशं ॥

ॐ तत् सत्, ॐ तत् सत्, ॐ तत् सत् । ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ।

विषयः । तत्त्वमस्यादिमहावाक्यार्थप्रकाशनं । तत्र अध्यात्मनिरूपणमुखेन लक्षणाकथनञ्च ।

No. 2193. कौलिकोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folium, 1. Lines, 7 on a page. Extent, 12 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Kaulikopanishad. A manual on the duties of Kaulas. A Tantric digest, but professing to be a Upanishad.

Beginning. अथ कौलिकोपनिषत् । अथातो धर्म्मजिज्ञासा । ज्ञानं बुद्धिश्च ज्ञानं मोक्षस्य कारणं मोक्षः सर्व्वात्मताबुद्धिः—इत्यादि ।

End. प्रातरुत्थाय देशिकः आज्ञासिद्धिर्भवति भैरवाज्ञा परमेश्वरी यथाचारविन्नोऽपि इति पूजां कुर्व्वन्ति यदि ज्येष्ठा मन्यन्ते "दिव्यन्ते" नन्दने वने । ॐ तत् सत् ।

Colophon. इति कौलिकोपनिषत् समाप्ता ।

विषयः । संक्षेपेण कौलिकानामाचारकथनं ।

No. 2194. कालिकोपनिषत्। Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 7 on a page. Extent, 61 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Kálikopanishad. A dissertation on the mantras of Kálika, the mode of meditating on that goddess, and her praises. This also professes to be a Upanishad.

Beginning. अथ कालिकोपनिषत्। अथ हैनां ब्रह्मरन्ध्रे ब्रह्मस्वरूपिणीं आप्नोति सुभगां त्रिगुणां मुक्तां सुभगां—इत्यादि।

End. नान्यप्रकारेण सिद्धिर्भवति इह मे कालिकामनोर्वा तारेति ताराम‌नोर्वा त्रिपुरामनोर्वा सर्व्वस्य दुर्गामनोर्वा इत्योम् शिवः। ॐ तत् सत् ॐ तत् सत्। ॐ तत् सत्। ॐ शान्तिरोम्। ॐ शान्तिरोम्। ॐ शान्तिः।

Colophon. इत्याथर्व्वणे वेदे सौभाग्यकाण्डे कालिकोपनिषत् समाप्ता।

विषयः। कालिकायाः मन्त्रध्यानमाहात्म्यादिकथनं।

No. 2195 परीक्षापद्धतिः। Substance, agallochum bark, 14 × 4 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 716 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Paríkshápaddhati. A digest of rules regarding various kinds of ordeals. By Vásudeva. The ordeals are what have been fully described in Mcnaughten's Hindu Law.

Beginning. विश्वरूपयज्ञपार्श्वशूलपाणिमिताक्षराः।
विचार्य्य धर्म्मशास्त्रञ्च परीक्षाविधिरुच्यते॥
प्रमाणं मानुषप्रोक्तं लिखितादित्रयं परः।
इदानीं द्विविधं प्राह तुरीयं + + र्धं मुनिः।
तुलाग्न्यापोविषं कोषादिव्यानीह विशुद्धये॥ इत्यादि।

End. एवं दानमस्त्वेतावानार्थः। अत्र एतेन प्रकारेण सर्व्वमादिकार्य्यमिति परीक्षापद्धतिः।

Colophon दृष्ट्वा प्रामाणिकं ग्रन्थं प्रयत्नेन विचार्य्य च।
श्रीवासुदेवधीरेण परीक्षापद्धतिः कृता॥

विषयः। चौर्य्यादिषु महाभियोगेषु लौकिकप्रमाणेन याथार्थ्यानवधारणे संशयापनोदनाय तुलाग्न्यादिपरीक्षा कर्त्तव्येति निरूपणानन्तरं तेषां प्रयोगकथनं। तत्र—कालवयोऽवस्थाविशेषे परीक्षाविशेषकर्त्तव्यताकथनं। तुलापरीक्षाविधिः। एतत्प्रयोगः। एवं परत्र ज्ञेयं। अग्निपरीक्षाविधिकथनं। उदकपरीक्षाविधिः। विषपरीक्षाविधिः। कोषपरीक्षाविधिः। तण्डुलपरीक्षाविधिः। तप्तमाषकविधिः। धर्म्माधर्म्मदिव्यविधिः। दण्डविधिकथनं। पलादिपरिमाणकथनं।

No. 2196. तारोपनिषत्। Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page Extent, 45 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Táropanishad. A treatise on the worship of the goddess Tárá, giving the mantras, explaining their meanings, and supplying details. The work professes to be a Upanishad, and supplies no author's name.

Beginning. अथ तारोपनिषत्। अथ हैनां ब्रह्मरन्ध्रे ब्रह्मस्वरूपिणीं तारिणीं प्राप्नोति। तारयतीति तारा तारा सार्द्धपञ्चाक्षररूपा ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वरसदाशिवविन्दुमेलनरूपा विद्या—इत्यादि।

End. गणनाभिद्धविद्यानां देवताज्ञानप्रकाशनानां कालिकाविहितानि कल्पानि कुर्य्यात्। ॐ तत् सत्। ॐ शान्तिः, ॐ शान्तिः, ॐ शान्तिः।

Colophon इति नक्षत्रविद्या तारोपनिषत्।

विषयः। तारायाः मन्त्रोद्धारविधिपूजाप्रकारादिकथनं।

No. 2197. त्रैपुरोपनिषत्। Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 33 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Traipuropanishad. A treatise on the worship of the goddess Tripurá. This work also professes to be a Upanishad, and to belong to the Saubhágya Káṇḍa of the Atharva Veda.

Beginning. ॐ नमस्त्रिपुरायै। ॐ तिस्रः पुरस्त्रिपथा विश्वचर्षणी यत्राकथा अक्षराः सन्निविष्टाः अधिष्ठायै नाम पुरा पुराणी महत्तरा महीनां देवतानां—इत्यादि।

End. एष ऋग्यजुः परमेतच्च साम दा अयमथर्व्वेयमन्या च विद्या। ॐ।

Colophon. इत्याथर्व्वणे वेदे सौभाग्यकाण्डे त्रैपुरोपनिषत् समाप्ता। ॐ तत् सत्। ॐ शान्तिः।

विषयः। त्रिपुरासुन्दर्य्या मन्त्रोद्धारपूजादिकथनं।

No. 2198. कपिलसूत्रभाष्यम्। Substance, country-made paper, 15 × 6 inches. Folia, 55. Lines, 9 on a page. Extent, 1,336 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághata, Zillá, Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Generally correct.

Kapila-sútra-bháshya. A commentary on the Sáñkhya aphorisms of Kapila. By Sáñkhyácharya. According to the commentator, a Bráhman of the name of Ásuri, oppressed by threefold pain, sought the help of Kapila, and obtained the work which includes only 22 aphorisms in one chapter. This story would make the text to be the archetype of the current Sáñkhya Sútra which includes 526 aphorisms divided into six chapters. Other commentators are of the same opinion, and Colebrooke, adverting to one, says, "If the authority of the scholiast of Kapila may be trusted, the *Tattvasamása* is the proper text of the *Sáñkhya;* and its doctrine is more fully, but separately set forth, by the two ampler treatises," the *Sáñkhya-sútra* and the *Yoga-sútra*. (Essays, p. 244. Mr. Hall, however, demurs to this, and takes the *Tattvasamása* to be an abridgement of the larger work, (*Contributions,* p. 2). The Tattvasamása is the same with the Kapila-sútra under notice. Mr. Hall noticed two commentaries, but, they are different from our text.

Beginning. अथासुरिर्नाम कश्चिद्ब्राह्मणस्त्रिविधेन दुःखेनाभिभूयमानस्तत्कारणं सांख्ययोगाभिपन्नं ज्ञात्वा देव मुच्यते सर्व्वपाशैरिति क्वापि प्रसूतं कपिलं यस्तमपि ज्ञानैर्विभर्त्ति आ-यमानश्च पश्येदिति च श्रवणमवगम्य परमर्षिपञ्चमभगवन्तकपिलमुपमन्नः शरणं तदपनोदकं तद-पनोदकतत्त्वजिज्ञासुः सहोवाच भगवन् शिष्ययोग्यतां वितर्कयन् सांख्यतन्त्रमात्मानात्मविवेकं द्वाविंशतिसूत्रैकाध्यायं चतुष्पादं तद्व्याख्यास्यामि तस्यादिममेतत् सूत्रं—अष्टौ प्रकृतय इति। नन्वस्य मौकर्य्याद्दृष्टोपायानां कृते वहुदुःखमाध्यविवेकख्यात्यैतिषेन सव्यभिचारित्वात् इत्यादि।

End. जिज्ञासवे शिष्यायासुरये ज्ञानार्थमन्येभ्योऽपि इत्यतः स्यादित्युत्सर्गनियोगः कृत इति।

इति सांख्यभाष्ये चतुर्थः पादः।

Colophon. इति श्रीसांख्याचार्यकृतकपिलसूत्रभाष्ये प्रथमाध्यायः। समाप्तश्चेदं सूत्र सांख्यभाष्य।

विषयः। तत्त्वसमासाम्नायाख्यकापिलसांख्यसूत्रस्य व्याख्यानं।

No. 2199. गुप्तवती। Substance, foolscap paper, 16 × 3½ inches. Folia, 143. Lines, 7 on a page. Extent, 3,055 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Babu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Guptavatí. A commentary on the Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Puráṇa. By Bháskararáya Bhárati Díkshita, son of Gambhíraráya Bhárati Díkshita. There are a number of mantras, charms, amulets, &c. appended to the work.

Beginning. श्रीरामं प्रति पुष्करासिधसहायत्वेण वेदत्रयव्याख्यानावसरे विशिष्य कथितं श्रीविष्णुधर्म्मोत्तरे। दुर्गां धेनुमुपकृयामि सुदुघामित्य + तं शङ्कराचार्य्यशिष्यचतुष्टयेन सचितं वन्दे गुरूणां गुरुं॥

विधिविष्णुप्रमुखामरैर्दृतर्यस्थितिनाशेषु शिवोऽप्यनीश्वरः।
जगद + + + वलयं क्रमः चुणमुद्दानकपुष्पभञ्जिका॥
कवचार्गले च कीलकमादौ मध्ये त्रयोदशाध्यायी।
अन्ते प्राधानिकवैकृतिके मूर्त्तित्रयं रहस्यानां॥
इति मार्कण्डेयपुराणाध्यायेष्वविंशतौ गुप्तान्।
अर्थान् प्रकटीकुरुते भास्कररायोऽस्मिचित् कतिचित्॥

End. तेज इति। १९। २०। २१। २२। रहस्यत्रयस्यापि अध्ययनं विधत्ते व्याख्यामिति। अवहितः अर्थावधानसहित इति सर्व्वं शिवं।

इति गुप्तवत्यां मूर्त्तिरहस्यव्याख्या नाम षोड्शोऽध्यायः। १६

Colophon. इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणधुरीणसर्व्वतन्त्रस्वतन्त्रश्रीमद्गम्भीररायभारतीदीक्षितात्मजभास्कररायभारतीदीक्षितविरचिता गुप्तवतीसमाख्या सप्तशतीव्याख्या समाप्ता।

विषयः। कवचार्गलाकीलकव्याख्यानपुरःसरं सप्तशतीतिप्रथितस्य देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानमन्ते च मूर्त्तिरहस्यरहस्यादेकीर्त्तनं।

No. 2200. वेदान्तचिन्तामणिः। Substance, aguru-bark, paper, 18 × 4 inches. Folia, 183. Lines, 10 on a page. Extent, 7,260 ślokas. Character,

Bengali. Date ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇághâṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Vedánta-chintámaṇi. A dissertation on the Vedánta doctrine as expounded by Sañkara Áchárya and refutation of adverse comments thereon. The work is written in the form of a comment on the first four aphorisms of the Vedánta-sútra. By S'uddha Bhikshu, disciple of Vis'ves'vara. Hall's Contributions, p. 97.

Beginning. ॐ नमः श्रीनीलशैलशिरोमणये रघुनाथाय।
श्रीरामविश्वेश्वरपादपद्मं संसारसन्तापहरं प्रणम्य ॥
भाष्यादितत्त्वं सुविचार्य्य शुद्धो वेदान्तचिन्तामणिमातनोति ॥
ममस्तमे विचाराय ब्रह्मानन्दफला + पि।
घनाश्चाय + ते वेदा विधिना किङ्करीकृताः ॥

अथ कश्चिदधीतसाङ्गस्वशाख इह जन्मनि जन्मान्तरे वा ज्ञानार्थानुष्ठितनित्यादिकर्म्मणा शुद्धसत्त्वः साधनचतुष्टयवान् मोक्षोपायं वेदेऽन्विष्य इदमापाततोजानाति आत्मनस्तु कामाय सर्व्वं प्रियं भवतीत्यात्मशेषत्वेन सर्व्वस्य प्रियत्वोक्तेः सर्व्वतोविरक्तोऽधिकारी आत्मनि खल्वरे दृष्टे श्रुते विज्ञाते इदं सर्व्वं विज्ञातमित्युपक्रम्य तावदरे खल्वमृतत्वमित्युपसंहारादात्मज्ञानं मोक्षोपायः ज्ञानस्य च विधेयत्वादात्मा वा अरे द्रष्टव्य इत्यात्मज्ञानं अनूद्य तद्धेतुः श्रोतव्योमन्तव्योनिदिध्यासितव्य इत्यनेन मननिदिध्यासनाभ्यां फलोपकार्य्यङ्गाभ्यां श्रवणमङ्गि विधीयत इति। इत्यादि।

End. भाष्यटीकाविवरणतत्प्रकाशार्थसङ्ग्रहः।
वेदान्तचिन्ता + + + कृतश्चान्ते विशुद्धये ॥
सर्गवर्णकसंयुक्तश्चतुःसूत्रीसमाश्रितः।
वेदान्तचिन्तामणिना प्रीयात् श्रीरघुनन्दनः ॥
उपक्रमादिभिर्लिङ्गैर्वेदान्ता + तनिश्चितं।
तं वन्दे श्रीरघूद्वारकारुण्यं गुरुरूपिणं ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीविश्वेश्वरभगवत्पूज्यपादपादपङ्कजभ्रमरश्रीशुद्धभिक्षुसंदृष्टोवेदान्तचिन्तामणिः सम्पूर्णः।

विषयः। शाङ्करमतमवलम्ब्य विरुद्धमतजालखण्डनपूर्व्वकं ब्रह्मसूत्रप्रथमाध्यायप्रथमपादीयचतुःसूत्रीव्याख्यानं।

No. 2201. प्रश्नितत्त्वम्। Substance, country-made yellow paper, 14 × 6 inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 306 ślokas. Character,

Bengali Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Verse. Correct.

S'aktitantra. A Tantra of the S'ákta class, treating of the adoration of S'ákti in various forms. The codex is incomplete, containing only five chapters.

Beginning. कैलासशिखरे रम्ये निकुञ्जकुसुमान्विते ।
रत्नसिंहासने देवी मुदिता शिवसन्निधौ ॥
नानारसकथा रम्या जल्पतुस्तौ परस्परं ।
देवी पप्रच्छ भो नाथ ब्रह्माण्डं केन वा कृतं ॥
केन वा पाल्यते सम्यक् केन वा ह्रियते च तत् ।
किं वा तद्‌ब्रह्मणोरूपं किं कर्म्म किञ्च साधनं ।
तत्सर्व्वं श्रोतुमिच्छामि कृपया वद शङ्कर । इत्यादि ॥

End. चतुरस्रे महेशानि लोकपालान् समर्च्चयेत् ।
तद्‌बहिश्चैव वज्राद्यान् पूजयेद्‌भाग्यहेतवे ॥
ततो यथाशक्ति जप्त्वा पूर्व्ववच्च समाचरेत् ।

Colophon. इति शक्तितन्त्रे पञ्चमः पटलः ।

विषयः । १मे पटले,—महाकालांशेन जगदुत्पत्तिकथनं । परापश्यन्तीमध्यमावैखरीशक्तिनिरूपणं । दुर्गादिनाममाहात्म्यकीर्त्तनं । चिच्छक्तेः शतनामकीर्त्तनं ।

२ये पटले,—चिच्छक्तिभेदकथनमुखेन दुर्गामन्त्रनिरूपणं । षडङ्गन्यासादिकथनं । पुरश्चरणविधिकथनं । पूजाद्रव्यादिनिरूपणं । बलिदानयोग्यपशुपक्ष्यादिनिरूपणं । ध्यानयन्त्रादिकथनं । नवशक्तिपूजादिविधिः । भगवत्यैश्वर्य्यादिशक्तिकथनञ्च ।

३ये पटले—भुवनेश्वरीमन्त्रध्यानादिकथनं । त्रिपुटामन्त्रध्यानादिकथनं । शूलिनीमन्त्रध्यानादिकथनं । वज्रप्रस्तारिणीमन्त्रध्यानादिकथनं । नित्यामन्त्रध्यानादिकथन । महिषमर्द्दिनीमन्त्रध्यानादिकथनं । शक्तिगायत्रीमन्त्रध्यानादिकथनञ्च ।

४र्थे पटले,—त्रिपुरामन्त्रध्यानादिकथनं । तत्र पुरश्चरणविधिकथनं । त्रिपुरायन्त्रनिर्म्माणद्रव्यनिरूपणं । दग्धस्फुटितयन्त्रादौ प्रायश्चित्तादिविधानं । श्रीचक्रदर्शनादिफलकीर्त्तनं । त्रिपुण्ड्रविधानकथनञ्च ।

५मे पटले,—पश्यन्तीशक्तिगणनाकथनं । तारामन्त्रोद्धारध्यानादिकथनं । छिन्नमस्तामन्त्रध्यानादिकथनं । धूमावतीमन्त्रध्यानादिकथनं । उच्चाटनादिविधिकथनं । विशालाक्षीमन्त्रध्यानादिकथनं । गौरीमन्त्रोद्धारादिकथनञ्च ।

No. 2202. तन्त्रदीपिका । Substance, country-made paper, 18 × 3½ inches. Folia, 255. Lines, 9 on a page. Extent, 11,715 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Tantra-dípiká. A digest of the various forms of worship of Śákta divinities inculcated in Tantras. By Gopála Bhaṭṭa.

Beginning. नित्यां प्रणम्य चिद्रूपां नित्यानन्दञ्च निर्गुणं ।
अखण्डं परमानन्द गुरुं ब्रह्ममयं तथा ॥
विलोक्यागमशास्त्राणि विविधान् सद्गुरूनपि ।
श्रुतिस्मृत्यविरोधानि ज्ञानस्य कारणानि च ॥
आगमवागीशपौत्रेण हरिनाथस्य सूनुना ।
श्रीगोपालेन विज्ञेन् कृतेयं तन्त्रदीपिका ॥
दीक्षादिलक्षणञ्चैव मन्त्रयन्त्रादिनिर्णयं ।
तन्त्रेऽस्मिन् सम्प्रवक्ष्यामि विदुषां प्रीतिहेतवे ॥
अथ का दीक्षा दिव्यप्रबोधोदयदुरितसंक्षयाय स्यात्—इत्यादि ।

End. अष्टाक्षरी महाविद्या सर्व्वकामफलप्रदा ।
अस्याः पूजादिकं सर्व्वं पूर्व्ववच्च समाचरेत् ॥

Colophon. इति कात्यायनीकल्पः ।

विषयः । दीक्षास्वरूपकथनं । दीक्षाया आवश्यकतानिरूपणं । सद्गुरुलक्षणादिकथनं । शिष्यलक्षणतद्भक्तिप्रकरणं । महाविद्यादिस्वरूपकथनं । सिद्धमन्त्रादिलक्षणकथनं । दीक्षाकालादिनिरूपणं । अत्र नक्षत्रचक्रादिकथनञ्च । दीक्षा-महादीक्षा-उपदेशभेदनिरूपणं । पञ्चायतनीदीक्षाविधिः । सर्व्वसाधारणनित्यपूजाविधिः । आह्निककृत्यनिरूपणं । तत्र तन्त्रोक्तविधानेन प्रातःकृत्यस्नानतर्पणादीनां विस्तरतोविधानकीर्त्तनं । पूजाविशेषे आसननियमकथनं । विशेषेण भूतशुद्धिनिरूपणं । प्राणायामनिरूपणञ्च । सामान्यतोविहितनिषिद्धपुष्पाणि । पूजाधिकरणनिरूपणं । नैमित्तिककाम्याद्यर्च्चनविधिनिरूपणं । परमयोगिनां मोक्षपूजाविधिकथनं । जपादिविधिकथनं । अन्तःपूजाविधिः । नवविधकुण्डनिरूपणं । कुण्डानां विशेषफलकथनं । काम्यहोमार्थं कुण्डनिरूपणं । होमविधिकथनं । जपमालानिरूपणादिकं । ग्रहणनिमित्तपुरश्चरणविधिकथनं । मन्त्राणां विविधसंस्कारविधिः । सर्व्वतोभद्रमण्डलादिकथनं । पद्माब्जमण्डलादिविधिः । मन्त्रसङ्केतकमन्त्रनिरूपणादिकं । गणेशादिपूजनविधिकथनं । तन्मन्त्रादिकथनं । एवं सौरादिमन्त्रनिरूपणं । शिवमन्त्रादिनिरूपणं । गणेशादिमन्त्रेषु प्रत्येकं पुरश्चरणविधिकथनं । वासुदेवादिमन्त्रनिरूपणं । एवं राम-

नृसिंहलक्ष्म्यादिमन्त्रनिरूपणं। हरिहरात्मकमन्त्रकथनं। हयग्रीवादिमन्त्रकथनं। महिषमर्द्दिन्यादिमन्त्रनिरूपणं। जयदुर्गादिमन्त्रकथनं। एवं नवदुर्गाकात्यायन्यादिमन्त्रकथनं। प्रत्येकं पुरश्चरणकथनञ्च। विस्तरेण कालिकामन्त्रनिरूपणमतप्रयोगादिकीर्त्तनं। गुह्यकालीविद्यादिनिरूपणं। महाकालीमन्त्रादिकथनं। ताराविद्यादिविधिकथनं। शवसाधनादिविधिकथनं। परमयोगिनां वीरसाधनविधिकथनं। श्रीचक्रादिनाम्ने प्रार्थस्वनकथनं। तारिणीकात्यायन्यादिकथनञ्च।

No. 2203. मानसोल्लासः। Substance, paper, 11 × 4 inches. Folia, 331. Lines, 9 on a page. Extent, 5,898 slokas. Character, Nágara. Date, ? Appearance, old. Place of deposit, Bhágalpur, Nityánanda Miśra, Paṇḍit of Zillá School. Verse. Incorrect.

Mánasollása. This is a different recension of the work noticed under No. 1215, (*cf.* III, p. 182). It is deficient in the chapters on architecture, and conforms more closely to the main object, that of supplying a miscellaneous collection of rules and instructions regarding duties of kings, selection of officers, characteristics of different orders, classes and professions; duties, (mostly Smṛiti rules), prohibitions, food, dress, ornament, arms, grammar, games, erotics and a variety of other topics regarding which kings should have a general knowledge. By Bhúlokamalla Somes'vara, of the Chálukya dynasty. I notice it here to supply the full table of contents as given in the introduction to the work.

Beginning अभीष्टफलदं सिद्धिसिद्धमन्त्रगणेश्वरं।
कर्णतालानिलोद्धूतविघ्नतूलवनं नमः॥
लावकस्य तित्तिरस्य महिषस्य विनोदनम्।
पारावतविनोदे च विनोदः सारमेयजः॥
श्येनमीनमृगाणाञ्च विनोदे गतिवाद्ययोः।
नृत्यस्य च कथायाञ्च विनोदश्च चमत्कृतेः॥
प्रमदाया विनोदानामिति रीरिताः।
अथ सौख्यप्रदा क्रीड़ा विंशतिः कथ्यते क्रमात्॥
पर्व्वते प्रमदोद्याने प्रेषायां जलसेवने।
क्रीड़ा तु शाद्वले देशे वालुकायां शशित्विषि॥
सत्यचेतेसु वा गोष्ठ्यां प्रहेलाकथनेष्वपि।

चतुरङ्गाख्ययोः क्रीड़ा वराटकफणीन्द्रयोः ॥
फंजिकायां तमिस्रे च क्रीड़ाचारणचत्वरे ।
प्रश्नक्रीड़ा रतिक्रीड़ा क्रीड़ानां विंशतिः पृथक् ॥
अध्यायशतकं त्वेवं पञ्चप्रकरणानि च ।
इति संक्षेपतः प्रोक्तं मानसोल्लासवीजकम् ॥
विस्तृतं शतशाखाभिर्वक्ष्ये छत्वं द्रुमोपमम् ।
अत्रादौ कथ्यते राज्यप्राप्तिकारणविंशतिः ॥
स्थिरराज्यस्य भूभर्तुरुपभोगस्य विंशतिः ।
प्रमोदजनकास्तद्वद्विनोदा अपि विंशतिः ॥
सुखोपपादिका क्रीड़ा विंशतिः परिकीर्त्यते ।
अनुक्रमणिकां तत्र वच्मि संक्षेपतः पुरः ॥
असत्यवर्ज्जनं कार्य्यं परद्रोहस्य वर्ज्जनम् ।
वर्ज्जनञ्चाप्यगम्यानामभक्ष्यस्य च वर्ज्जनम् ॥
दानं मनोहरं वाक्यं मिष्टापूर्त्तप्रवर्त्तनम् ।
अशेषदेवताभक्तिर्गोभूर्विप्रेषु तर्पणम् ॥
पितृणां तर्पणं कार्य्यमतिथेश्चैव भोजनम् ।
शुश्रूषणं गुरूणाञ्च तपस्तीर्थेषु मज्जनम् ॥
दीनानाथेषु वत्सल भृत्यानामपि पोषणम् ।
शरणागतरक्षा च राज्यलाभाय विंशतिः ॥
अथ प्राप्तस्य राज्यस्य स्थैर्य्यकारणविंशतिः ।
सप्ताङ्गानि तथा तिस्रः शक्तयः षड्गुणा अपि ॥
उपाङ्गा अपि चत्वार इति विंशतिरीरिताः ।
अथ राज्योपभोगस्य विंशतिः कथ्यते क्रमात् ॥
गृहमज्जनयस्यापि पादुकायुगलस्य च ।
ताम्बूलस्य विलेपस्य भोगं चामरमाल्ययोः ॥
भूषणासनयोर्भोगश्चामरस्यासयोरपि ।
पुत्राणामुपभोगाश्च भोजनस्य जलस्य च ॥
पादाभ्यङ्गस्य पानानां वस्त्राणां शयनस्य च ।
धूपस्य योषिताञ्चेति भोगानां विंशतिः पृथक् ॥
विंशतिः कथिता भोगा विनोदानामतोऽधुना ।
वक्ष्ये शस्त्रस्य शास्त्रस्य विनोदान गजवाजिनो ॥

अङ्गमल्लविनोदस्तु विनोदस्तावचूडजः ।

End. शब्दानां लक्षणं ज्ञानं तथा स्त्रीजातिनिश्चयः ।
कामधेनुरिदं शास्त्रं मानसोल्लाससंज्ञितं ॥
नास्त्यनेन समं शास्त्रं सर्व्ववस्तुप्रकाशने ।
शास्त्रणोलभते ज्ञानं चविर्योराज्यमाप्नुयात् ॥
वैश्योविभवपर्थ्यै शूद्रोहत्तिं प्रपूजितः ॥ ९९ ॥

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजमत्यश्रेय्यकुलतिलकचालुक्याभरणश्रीमद्भूलोकमल्ल-श्रीसोमेश्वरदेवविरचिते अभिलषितचिन्तामणौ मानसोल्लासे सुखोपपादकक्रीडाकथने पञ्चम-प्रकरण समाप्तम् ।

No. 2204. मनोरमा । Substance, aguru bark, 21 × 4¼ inches. Folia, 159. Lines, 11 on a page. Extent, 7,821 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1619. Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, fresh. Prose. Corrupt.

Manoramá. A commentary on the Tantraràja, a digest of the Tántriç doctrine of Kádimata, compiled by Nrisiñha, a king of the Dekkan, after instructions received by him from one Kanthes'a Dijavara, a Guru of the king of Kás'mír, when he was on his travels in the south. It seems from some corrupt verses in the introduction that a commentary was written on the first twenty-two chapters of the work by one Subhagánandanátha, and on the next fourteen by his pupil Prakas'ánanda Deśika, and a revised version of that was written by Sundaravara, who styles himself *Khsmábhrit* or king. The extent of the commentary is reckoned at 1,195 verses. The codex is obviously incomplete, though described as complete in the colophon.

Beginning. ॐ नमोगणेशाय । आद्यश्लोकेन प्रबन्धवाक्यार्थगर्भविनायकस्तुतिः क्रियते । तत्र अनाद्यनन्तः कालस्याप्यन्तरहितत्वादपराधीनः । इतरप्रेरणाविधुरः । स्वाधीनभुवनत्रयः स्वा-यत्तशास्त्रज्ञानश्रेयात्मभुवनत्रयोजयति विश्वोत्कृष्टोभवतीत्यर्थः ।—इत्यादि ।

End. श्रीमत्कादिमते तन्त्रे व्याख्यानं ग्रन्थसङ्ख्यया ।
सहस्राणां द्वादशकं न्यूनं पञ्चाशतेरितं ॥
काश्मीरराजस्य गुरुः श्रीकण्ठेशोद्विजेश्वरः ।
दक्षिणापथपुण्यौघपरिणामाद्वयोदधिः ॥

कदाचिदागतोऽद्रष्टुं राममेतुं सलीलया।
तेनैवानुगृहीतोऽभूत्सप्रधमार्गे नृसिंहराट्॥
तन्त्राण्यधीतवांस्तस्मान्नित्यानां तेष निर्मिता।
व्याख्या मनोरमाभिख्या तेन कादिमतस्य तु॥
सुभगानन्दनाथेन द्वाविंशपटलावधि।
तदाज्ञयावशिष्टानां पटलानां विनिर्ममे॥
चतुर्दशानां तच्छिष्यः प्रकाशानन्ददेशिकः।
तां सुन्दरवरच्छाभट्टाख्यां प्राक्सम्प्रदायतः॥
समाप्ता चेयं तन्त्रराजव्याख्या मनोरमाख्या।

Colophon. शुभमस्तु। शकाब्दाः १६४९।

विषयः। तन्त्रराजाभिधानतन्त्रषड्कस्य व्याख्यानम्।

No. 2205. वासिष्ठचन्द्रिका, वा वासिष्ठपददीपः। Substance, country-made yellow paper, 15 × 4½ inches. Folia, 94. Lines, 12 on a page. Extent, 4,207 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Raṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasada Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Váśishṭha-chandriká ALIAS **Váśishṭha-padadípa.** A commentary on the philosophical portion of the Yogaváśishṭha Rámáyaṇa. By Advayáraṇya.

Beginning. अविद्याकल्पितद्वैतं नरसिंहाभिधं महः।
वेदान्तवेद्यं वन्देऽहं परमानन्दविग्रहं॥
सर्व्वमृतमसुखप्रसादतोजीवजातम+ति श्रुतिर्जगौ।
तस्य वेदविदितस्य वर्ण्यते किं महत्त्वमखिलात्मनोगुरोः॥
नतभवपरिपन्थिदीनदानैकलील
मुनिवरनिकुरम्बैः पूज्यमानाङ्घ्रियुग्मं।
विधुतसकलदोषं मद्य (?) विज्ञातमूर्त्तिं
श्रुतिशतनुतमाराद्भावये विश्वनाथं॥
योऽद्वैतलीमधिगतः शिवराजधान्यां
वाल्मीकेर्विरचितापचितीच्छयेव।

इष्टैव वारयति विघ्नशतानि सोऽव्या-
दस्मान् समस्तसुरवन्दितपदपद्मः ॥
— — — — — — — — — ।
श्रीमद्गुरुगणेशान् वचःसङ्कल्पितार्थदान् ।
प्रणम्य मूर्द्धावहितः कुर्व्वे वासिष्ठचन्द्रिकां ॥
वासिष्ठाब्धिं तितीर्षामि हनूमानिव लीलया ।
रामपादाब्जभक्त्यार्हं चक्षमर्हन्ति सूरयः ॥

अथ सत्यज्ञानानन्दाद्वितीयः परमात्मा भगवन्नारायणः कल्पादौ चेत्राणि तपःप्रधानजीवांश्च चित्प्रधानो भगवान् ज्ञानकर्म्मानुसारेण ससर्ज्ज तथाचोक्तमाचार्य्यैः—इत्यादि ।

End. अद्वयारण्यनिर्म्माणे वासिष्ठपददीपके।
संसारगरनिर्व्वाणं निर्व्वाणप्रक्रियाभ्यगात् ॥
— — — — — — — — — — ।
यस्मिन् बोधनिधौ निधाय भगवन् विद्याप्रचारोद्यमं
वैद्राण्या रमणः प्रियामहचरः स्वैरं चचारा+च ।
दत्त्वा नाम+निर्जनोपकृतये विद्याधिकारोचितं
प्रायस्तं परमं गुरुं भुवि महादेवाश्रमं सम्भजे ॥
— — — — — — — — — ।
स जयति कवितासुधानिधानं
द्विजकभूपतिरग्रिमोऽभिनन्दः ।
अतिविपुलवा++समासमासं
प्रजडजनोपकृतिर्य उद्दधार ॥
निन्दन्निष्टं वेदनिविष्टमिष्टं
प्रकृष्टमृष्टामपदं हि शास्त्रं ।
चित्रं पवित्रं स्वकुलप्रकाशं
गच्छन् प्रशंसञ्च पुमर्थभाक् स्यात् ॥
श्रीमत्त्र्यम्बकपत्तने नरहरिश्चोणीश्वरेन्द्रात्मज-
श्रीमत्कृष्णसमाह्वयस्य विनयाद्वासिष्ठरामायणे ।
प्रारब्धः पददीपकः खलु मया+स्मिन् स्वहस्तार्पिते
सारार्थः परिगृह्यते कृतिवरैः———— ॥

Colophon. इति अद्वयारण्यटीका समाप्ता ।

विषयः । योगवासिष्ठस्य उत्पत्तिप्रकरणादारभ्य निर्व्वाणप्रकरणान्तं व्याख्यानं।

No. 2206 **महिमप्रकाशिका** । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 6 on a page. Extent, 498 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághâta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Mahima-prakáśiká. A commentary on the Mahimnastotra—a hymn in praise of S'iva. By Govindaráma Siddhántavágís'a Bhaṭṭácharya, son of Rámadeva.

Beginning. यः कर्त्ता सचराचरस्य जगतोध्यायन्ति यं योगिनो-
येनेद् क्रियतेऽवता (?) श्रुतिगणा यस्मै न वक्तुं चमाः ।
यस्माद्विश्व उदेति सर्व्वमखिलं यस्मिन् पुनर्लीयते
यस्मान्नं न विदुर्मुनीन्द्रनिचयस्तस्मै नमः शम्भवे ॥
योजातोरामदेवाद्विबुधगणहृदा + + कारोरुकीर्त्ति-
र्विद्यादानादिजन्माऽमितविषदयशस्तर्कवागीशसूनोः ।
सोऽयं गोविन्दरामः समतनुत महिम्नः स्तुतेर्व्यक्तिमेतां
विद्वत्संघैरियं + + + + क्तपया त्यक्तमात्सर्य्यलेशैः ।
मया कृतेयं महिमप्रकाशिका
स्तोत्रार्थसन्देहसमूहनाशिका ।
कामात्मनागबुद्धिमनोविलासिनी
भूयात्कृपोऽस्तुद्बुधचित्तवासिनी ॥

पुरा किल काश्यां पुष्पदन्तनामा गन्धर्व्वराजोराजन्यां प्रतिनियतमेव राजोद्याने पुष्पाण्यपहरति उद्यानरचिणस्तु प्रातः कुसुमान्यनवाप्य विस्मिताः बभूवुः । — — — — — — — — — स्तोतुमारभते स्म महिम्न इत्यादि ।

End. स्तोत्रं पुष्पदन्तेन निर्म्मितमभूदेतस्य चैतत्प्रियं
भक्त्या तत्पदपद्मवन्दनभवत् + + + मुग्धात्मना ।
पादाब्जं परिवन्द्य शङ्करविभोर्गोविन्दरामद्विजैः—
टीकां तस्य विनिर्म्ममे द्विविशिखा + + न्दुसंख्ये शके ॥
यदज्ञानात् प्रमादाद्वा बभूव स्खलितं मम ।
तत् क्षन्तव्यं चमासारै रेवश्य दूरदर्शिभिः ॥

Colophon. इति गोविन्दरामसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्य्यकृता महिमप्रकाशिका महिम्नः-स्तोत्रटीका समाप्ता ॥

विषयः । पुष्पदन्तकृतशिवमहिम्नः स्तोत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2207. नलचरितटीका (पूर्व्वभागः)। Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches. Folia, 125. Lines, 10 on a page. Extent, 4,824 ślokas. Character, Bengali. Date, ?. Place of deposit, Úlá, Post Ráṇaghâṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Nalacharita-ṭíká. A commentary on the *Naishadha-charita.* By Bhavadatta, son of Devadatta, grandson of Sanayás'arma S'armá, of the Sáṇḍilya gotra.

Beginning. नमामि वाचामधिदेवतां तां
त्रिलोकलोकैकनिकेतनस्थां।
प्रसादमासाद्य यदीयमेव
वागीश्वरस्यापि कवित्वशक्तिः॥
अस्यैव सम्प्रति महाकविभिः प्रणीता
नानार्थबोधमधुरा विवृतिस्त्वनेका।
तेषां नदत्र तुलना न तथा ममैषा
खद्योत + + + + + यथेन्दुकान्तिः॥
वक्तुं सुधीरपि गुरूननुपास्य यस्य
शक्नोति किञ्चिदपि नैव रहस्यमस्य।
काव्येऽत्र + + विवृतौ कविपण्डितस्य
हासाय किं सु + + प्रति बालकस्य॥
तथापि बाल्यात् + + + + मुचै-
रेत्य प्रवृत्तोऽस्मि विधातुमेतां।
टीकावबोधाद्विधुरोऽपि काव्ये
बालस्य किं कृत्यविधौ विचारः॥

निपीयेत्यादि। स नलोनाम राजा आसीत्। इत्यादि।

End. परमात्मानं लक्षीकृत्य त्वजन्ती सती तत्परिभूय तिष्ठतीत्यर्थः। यतोवाचो-निवर्त्तन्ते अप्राप्य मनसा सह—इति श्रुतेः। एकमेवाद्वितीयं ब्रह्मेत्यादिश्रुतिः। नित्यं विज्ञानं ब्रह्मेत्यादिना च। औचयं पूर्व्वार्द्धव्याख्यातमेव। शृङ्गार एव अमृतं, तस्य शीतगुश्चन्द्रः यथा सुधा-श्रयस्तथा शृङ्गाराश्रयोऽसाविति। गोस्त्रियोरुपसर्ज्जनस्येति ह्रस्वत्वं। इह सर्गे देवतावर्णनमुद्दिश्य द्वीपान्तरमुपकीर्त्तनं "योग्य" भूमेः स्वर्गरूपत्वात्कृतं। जम्बूद्वीपे + + वर्णनं यत्कृतं तत्पर-चतुष्टयस्य विष्णोः शिवस्य च + + + वसतिमत्त्वात् देवभूमित्वमेवेत्यदोषः॥

जातः शाण्डिल्यगोत्रे विमलतरगुणादादिदेवाद्दिकर्णा-
मिश्रोवाचस्पतिस्तत्प्रगुणतनयतां प्रापदपास्तदोषः ।
धर्म्मादित्यस्ततोऽभूज्जगति सुविदितोवारचैत्यस्य नाम्ना
मीमांसाबोधवेधाः सम + + + मस्ताकुम्भकद्वारमस्तः ॥
अजायत जगद्धरोधर + जेद्वतुल्यस्ततो—
दिवाकर इति श्रुतः प्रथितधर्म्मकर्म्मा ततः ।
अभूद्गुणमहानिधिः स नयशर्म्मशर्म्मा सुतः
श्रिया परमया युतोजयति देवदत्तस्ततः ॥
तत्सूनोर्भवदत्त इत्यभिधया ख्यातात्मनः श्रीमतः
टीकायां निषधाधिराजचरिते यस्यामिहैकादशः ।
सर्गः स्वर्गनिकेतकीर्त्तनलसग्रामाम्यगादुज्ज्वलः
सेयं भारभरस्वती वितनुतां मित्यं प्रमोदं सतां ॥

Colophon. इति श्रीभवदत्तकृतौ नलचरितटीकायामेकादशः सर्गः ।

विषयः । श्रीहर्षकृतनैषधचरितस्य एकादशसर्गान्तं व्याख्यानम् ।

No. 2208. नन्दिकेश्वरसंहिता, वा शिवधर्म्मोत्तरं, अथवा नन्दिकेश्वर-पुराणम् । Substance, foolscap paper, 12 × 3½ inches. Folia, 130. Lines, 7 on a page. Extent, 2,314 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇághaṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Nandikeśvara-sañhitá ALIAS **Nandikeśvara-puráṇa** ALIAS **Sívadharmottara.** The second part of a treatise on the divinity and adoration of S'iva, called S'ivadharma, a S'aiva Tantra, in which S'iva, as Nandikes'vara or the master of Nandi, expounds S'aiva doctrines for the edification of Sanatkumára and his followers.

CONTENTS: I. Praise of S'ivadharma. Virtues of S'ivá's liṅgam. Liṅgams of crystal and other materials appropriate for Indra and other gods. Sin of not worshipping S'iva. Merit of worshipping liṅgams.

II—V. Duties of worshippers of S'iva. Merit of erecting temples for S'iva. Sweeping, cleaning, and besmearing cowdung in S'iva's temples. Bathing of liṅgams. Offerings of aromatics and edibles to ditto. Appropriate flowers for ditto. Characteristics of Bel leaves. Rules for songs and music before liṅgams.

VI—VIII. Hymn to S'iva (Rudragítá)—S'ánti or benedictions. Worship of S'iva on particular lunations and months. All sacred pools reside in lingams. Merit of singing and music before lingams. Praise of cows. The divinities that reside in the different parts of a cow, &c.

IX—XI. The means of obtaining S'aiva emancipation. Special worship of lingams. Vow of worshipping S'iva for twelve months together. The fast of Kailása. Rules for gifts of cows. Duties of S'aivas common to all castes and all conditions of men. Rules for putting on the person Rudráksha seeds, ashes, matted hair, &c. Praise of abstinence from slaughter. Praise of truthfulness.

XII—XIV. Faith in S'iva defined. Yoga in reference to S'iva. Rules for gifts. Knowledge defined. Gokarṇa, Bhadrakarṇa and other principal seats of S'iva, (in all eight). Eight kinds of leaves appropriate in the worship of S'iva. Eight secrets of worship. Characteristics of the religion of S'iva. Characteristics of heaven and hell. Jnána Yoga necessary for salvation. Sin defined. Uninterrupted painfulness or pessimism of the world.

XV—XVII. Particular diseases proceeding from particular sins. Description of the human body. Characteristics of ghosts. Punishments in hell. Knowledge concerning S'iva. Mantras of S'iva. Merit of teaching.

XVIII—XXI. Sacrifice by works. Do. by meditation. Do. by knowledge. Merit of gifts to devotees of S'iva. Rules of expiations for followers of S'aiva religion. Merits of Goloka and other heavens. Prevalence of air in animated beings.

Beginning. सर्व्वाकारमशेषस्य जगतः सर्व्वदा शिवं ।
गोब्राह्मणस्वपाणाञ्च शिवं भवतु सर्व्वदा ॥
शिवमादौ शिवं मध्ये शिवमन्ते च सर्व्वदा ।
सर्व्वेषां शिवभक्तानां मनुजानाञ्च तच्छिवं ॥
मेरुपृष्ठे सुखासीनं शिवभक्तिपरायणाः ।
नन्दिकेश्वरमागत्य दृष्ट्वा सर्व्वे समुत्थिताः ॥
नत्वा स्तुत्वा महादेवं मुनिर्ब्रह्मसुतोत्तमः ।
सनत्कुमारः सुतपाः पृच्छति स्म यथाविधि ॥
भगवन् सर्व्वधर्म्माणां शिवधर्म्मं समातनं ॥

श्रोतुं हि ऋषयः सर्व्वे परं धर्म्मं समागताः । इत्यादि ।

End. वायुना पूरितोगच्छेद्गरस्तव यथेच्छति ।
यमलोकं समुद्रांश्च सप्तद्वीपां वसुन्धरां ॥
यथेष्टं भ्रमते देवि मनस्तद्वायुना सह ।
समासं सर्व्वमाख्यातं किं भूयः परिपृच्छसि ॥

Colophon. इति नन्दिकेश्वरसंहितायां शिवधर्म्मोत्तरे एकविंशतितमोऽध्यायः ।

विषयः । १—२ये, अध्याये,—नन्दिकेश्वरस्य सनतकुमारेण सह सवादेन शिवधर्म्ममाहात्म्य कीर्त्तनं । शिवलिङ्गमाहात्म्यकीर्त्तनं । इन्द्रोपेन्द्रादिदेवभेदेन स्फटिकादिलिङ्गपूजापरत्वकथनं । शिवपूजाया अकरणे प्रत्यवायनिरूपणं । चराचरभेदात् द्विविधलिङ्गकथन । लिङ्गपूजामाहात्म्य-कथनञ्च ।

३—४र्थे अध्याये,—शिवभक्तानां नियमादिकथनं । शिवालयनिर्म्माणफलकथनं । शिवालयलेपनमाहात्म्यकथनमुखेन गोमयादिग्रहणविधिकथनं । लिङ्गस्नपनविधिकथन । घृतेक्षुरसादिद्रव्यैः स्नपने प्रत्येकं फलविशेषकथनं । महास्नानविधिकथनं । गन्धनैवेद्यादिनिरूपणञ्च । पुष्पविवेचनं । विल्वपत्रलक्षणादिकथनं । सङ्गीतादिकारणविधिः ।

५—८मे अध्याये,—रुद्रगीतकथनं । शान्त्यध्यायकथनं । तिथिनक्षत्रमासविशेषे शिवपूजामाहात्म्यकथनं । शिवलिङ्गे समस्ततीर्थावस्थानकथनं । शिवलिङ्गसमीपे नृत्यगीतादिमाहात्म्यकथनं । गोमाहात्म्यकथनं गोरङ्गविशेषे तीर्थविशेषस्थितिकथनं । गोसावित्रीकथनं ।

९—११शे अध्याये,—शैवगतिप्राप्त्युपायकीर्त्तनं । शिवलिङ्गमहाव्रतकथनं । द्वादशमासीयशिवव्रतकथनं । कैलासव्रतकथनं । गोप्रदानविधिकथनं । सर्व्ववर्णसर्व्वाश्रमसाधारणशैवाचारकथनं । तत्र रुद्राक्षभस्मजटादिधारणविधिकथनं । अहिंसामाहात्म्यकीर्त्तनं । सत्यप्रशंसादिकथनं ।

१२—१४शे अध्याये,—शिवभक्तिनिरूपणं । शैवयोगमाहात्म्यकथनं । दानविधिकथनं । ध्याननिरूपणं । गोकर्णभद्रकर्णाद्यष्टशैवस्थाननिरूपणं । पञ्चाष्टककथनं । गुह्याष्टककथनं । शिवधर्म्मलक्षणादिकथनं । स्वर्गनरकलक्षणादिकथनं । मोक्षाय ध्यानयोगकथनं । पापभेदनिरूपणं । संसारस्य दुःखमयत्ववर्णन ।

१५—१७ अध्याये,—येन येन पापेन यद्यद्रूपोरोगोजायते तन्निरूपणं । (कर्म्मविपाककथनं ।) नरदेहनिरूपणं । प्रत्यभावनिरूपणं । नरकयन्त्रणाकथनं । शिवज्ञानकथनं । शिवमन्त्रकथनं । विद्यादानफलकीर्त्तनं ।

१८—२१ अध्याये,—कर्म्मयज्ञकथनं । ध्यानयज्ञकथनं । ज्ञानयज्ञकथनंच शिवभक्ताय दानमाहात्म्यकथनं । शैवप्रायश्चित्तविधिकथनं । गोलोकमाहात्म्यादिकथनं । षेधातुकदेहस्य वायुप्राधान्यकथनञ्च ।

No. 2209. न्यायरत्नावली। Substance, aguru bark, 10 × 3 inches. Folia, 106. Lines, 8 on a page. Extent, 4,725 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráņághâţa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Nyáyaratnávalí. A commentary on the *Siddhántavindu*, of Madhusúdana Sarasvatí, prefaced by a dissertation on the fallacies of the Chárváka, Bauddha, Jain, Sáńkhya, Nyáya, Vais'eshika and other doctrines, observed from a Vedánta standpoint. By Brahmánanda Sarasvatí. Hall's Contributions, p. 109.

Beginning. नमोनवघनश्यामकामकामितदेहिने।
कमलाकामसौदामकण्ठकामुकगेहिने॥
अद्वैतसिद्धेष्टीकायास्तदीययोश्च संग्रहात्।
विचित्ररचना काचिद्ब्रह्मानन्देन रच्यते॥
शङ्करोक्तिमहाम्भोधेर्गुरूणामुपदेशतः।
उद्धृतां प्रकटीकुर्व्वे न्यायरत्नावलीमिह॥

तत्राद्वितीयस्वप्रकाशनिरतिशयानन्दरूपयोर्जीवब्रह्मस्वरूपयोरैक्यमनन्तानन्दरूपं तदहं ब्रह्मास्मीत्यादिवेदान्तमहावाक्यं द्वितीयविषयकप्रत्यक्षादिसर्व्वप्रमाणबाधकमतानात्मभूतं सर्व्वं सिद्धं न्यायार्थविवेचनवचनरोचमानं श्रीमद्बादरायणशङ्करसुरेश्वराचार्य्यवर्य्यकृतमर्य्यादं वेदान्तदर्शन दर्शनेषु सर्व्वेषु दर्शनीयतमं दर्शनीयं——————प्रकरणे कर्त्तव्यतया प्रतिजानीते,— श्रीशङ्करेत्यादि। श्रीशङ्करस्वामी नवावतारश्चेति कर्म्मधारयः। इत्यादि।

End. लब्धतिस्वल्पोरचःशापक्वो निबन्धो ग्रन्थः। अत्र ग्रन्थे सोऽहं गुणवत्त्वं भक्तभक्तस्य स्वसेवकब्रह्मचारिणः।

श्रीनारायणतीर्थानां गुरूणाञ्चरणाम्बुजं।
नमामि वाङ्मनःकायैरनन्यशरणैः सदा॥
भजे श्रीपरमानन्दसरस्वत्याः पदाम्बुजं।
यदेवालम्ब्य संसारसागरोऽगोष्पदीकृतः॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मानन्दसरस्वतीविरचिता सिद्धान्तबिन्दुटीका न्यायरत्नावली समाप्ता। शुभमस्तु।

विषयः। मधुसूदनसरस्वतीकृतसिद्धान्तविन्दुनामकवेदान्तप्रकरणस्य चार्व्वाक-बौद्ध-जैन-सांख्य-न्याय-वैशेषिकादिमतखण्डनपरःसरं व्याख्यानं।

———

No. 2210 मुग्धबोधपरिशिष्टम्। Substance, country-made yellow paper, 16 × 3 inches. Folia, 22 Lines, 6 on a page. Extent, 511 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Mugdhabodha-pariśishṭa An appendix to Vopadeva's Saṅskrit grammar named 'Mugdhabodha' By Nandakis'ora Bhaṭṭáchárya Chakravartí.

Beginning. अथ कारकं विवृणुमः। तत्र क्रियानिमित्तं कारकमिति वक्ष्यः। तत्र निमित्तपदस्य कारणार्थत्वे विप्राय भूमिं ददाति इत्यत्र सम्प्रदाने अव्याप्तिः। तस्य त्यागविशेषात्मकदानक्रियायाः कारणत्वाभावात्। अनन्यथासिद्धिनियतपूर्ववर्त्तिन एव कारणपदार्थत्वात् प्रयोजकार्थकत्वे तु देवदत्तस्य तण्डुलं पचतीत्यत्र सम्बन्धिन्यतिव्याप्तिः।

End. इमनन्तः पिमः पुंलिङ्गः स्याद्वा। प्रेमा प्रेम। स्वार्थे प्रत्ययान्तानां क्वचित् लिङ्गान्तरमभिधानात्। यथा त्रिलोकी एव त्रैलोक्यं मुक्ता एव मौक्तिकं।

Colophon. इति नन्दकिशोरभट्टाचार्य्यचक्रवर्त्तिकृते मुग्धबोधपरिशिष्टे तद्धितप्रकरणं समाप्तं।

विषयः। मुग्धबोधव्याकरणस्य कारकप्रकरणादारभ्य तद्धितप्रकरणपर्य्यन्तं यावत् वक्तव्यव्याकरणप्रक्रियाकथनं। कारकसमासादीनां लक्षणादिविवेचनं। प्रत्ययादिनिरूपणञ्च।

No. 2211. आर्य्यासप्तशती। Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 45. Lines, 6 on a page. Extent, 1,012 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

A'ryá-saptaśatí. Seven hundred stanzas in the A'ryá mitre on various subjects, chiefly erotic. By Govardhana Ácharya.

Beginning. पाणिग्रहे पुलकितं पुरैशं भूतिभूषित जयति।
अङ्कुरित इव मनोभूर्यस्मिन् भस्मावशेषोऽपि॥
मामव संशृणु विषमिदमिति सातङ्कं पितामहेनोक्तः।
प्रातर्ज्जयति सलज्जः कज्जलमलिनाधरः शम्भुः॥ इत्यादि।

End. उदारनवलभद्राभ्यां सप्तशती शिष्यसोदराभ्यां मः।
द्यौरिव रविचन्द्राभ्यां प्रकाशिता निर्म्मलीकृत्य॥

विरचन् वामनभीत्वां वामन इव कविपदं लिपः ।
भ्रकृतार्य्यासप्तशतीमितां गोवर्द्धनाचार्य्यः ॥

Colophon. इति श्रीगोवर्द्धनाचार्य्यविरचितार्य्यासप्तशती समाप्ता ।

विषयः । शृङ्गाररसविषयकवर्णनं ।

No. 2212 शारीरकन्यायनिर्णयः । Substance, country-made paper, 15 × 3½, inches. Folia, 182. Lines, 18 on a page. Extent, 17,308 ślokas. Character, Bengali Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, decayed. Prose. Correct.

S'árírakanyáya-nirṇaya. A gloss on S'aṅkara's commentary on the Vedánta Sútra. By A'nandajnána, disciple of S'uddhánanda. Hall's Contributions, p. 89.

Beginning. अथ्यस्ताश्यमपूर्ब्बमर्थधिषणैर्याश्च पूमर्थास्तदं
लक्ष्यं लक्षणभेदतः श्रुतिगतं मिद्धैतमाध्यार्थकं ।
आम्नायान्तविभातविश्वविभवं सर्व्वाविदद्वं परं
सत्यज्ञानमनर्थसार्थविधुरं ब्रह्म प्रपद्ये सदा ॥
योलोकं सकलं पुनाति निगमा ये प्राङ्करैकान्तवो-
थार्थं येन जगज्जगन्ति सततं, यस्मै नमस्कुर्व्वते ॥
यस्मादाविरभूदशेषममरा यस्य प्रसादार्थिनो-
यस्मिन् पर्य्यवसास्यति स्फुरदिदं तस्मै नमोविष्णवे ।
— — — — — — — — — — ।
सङ्गाथ्याम्बुजजातजातमधुरप्रेयोमधुप्रार्थना-
स्वार्थव्यपधियः समस्तमवतः सर्गेऽपि निर्व्विद्मिः ।
यस्मिन् सुक्तिपथोसुमस्तमुनिभिः संप्रार्थितः संबभो
तस्मै भाष्यकृते नमोऽस्तु भगवत्पादाभिधां बिभ्रते ।
यत्पादाम्बुजचञ्चरीकधिषणानिर्व्वाणमार्गाधिगा
पंक्तिर्मुक्तनिसर्गदुर्गदुरिता वाचंयमानामियं ।
इत्थम् नित्यमिदं प्रमादि ममभूद्बोधाङ्कुरोमे यतः
शुद्धानन्दमुनीश्वराय गुरवे तस्मै परस्मै नमः ॥
मातर्मतोऽस्मि भवतीमथवार्थये त्वां
चेतः सरस्वति परास्मपराधमर्थं ।

शारीरके महदनघसंप्रसन्न-
मेकाग्रमस्तु वचसा सह सम्यगर्थे ॥
श्रद्धाभक्ती पुरोधाय विधायागमभावनां ।
श्रीमच्छारीरके भाष्ये करिष्ये न्यायनिर्णयं ॥

नित्याध्ययनविध्युपादापितवेदान्तवचोभिरापाततः प्रतिपन्नं शास्त्रारम्भौपयिकं अनुबन्धजातं न्यायतो निर्णेतुं भगवद्बादरायणः सूचितवान्,—अथातो ब्रह्मजिज्ञासेति ।

End. सूत्राभ्यामस्य प्रयोजनमाह,—अनावृत्तिः शब्दादिति । अध्यायपरिसमाप्तिरेव परि- + + र्थः + + द्दयः प्रकृते सूत्रस्यैव अभ्यासाश्चतुर्लक्षणस्य वेदान्तमीमांसाशास्त्रस्य समन्वया-विरोधसाधनफलानां साकल्येन उक्तत्वाद्व्याख्यानवशेषात् परिसमापनमुचितमिति भावः ।

व्याख्यानं व्याततर्क + + च + यत्त्व + + + तर्कशङ्का
+ + + + + + + प्रस्तुत परमतोवस्तुतत्त्वं श्रयन्ती ।
शुद्धानन्दाङ्घ्रिपद्मस्मृतिभरनिभृतप्रौढ़गाढोक्तिगूढ़ा—
नन्दज्ञानप्रणीता जगति मुदमियं भद्धिया संविधत्तां ॥
सन्त्येव बहुलानीह व्याख्यानानि महाधियां ।
व्याख्या तथापि मौग्ध्येन + + + + समाहृता ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीशुद्धानन्दपूज्यपादशिष्यभगवदान-न्दज्ञानकृते श्रीमच्छारीरकभाष्यविभागे न्यायनिर्णये चतुर्थाध्यायस्य चतुर्थपादः। समाप्तोऽयं शारीरकन्यायनिर्णयः ।

विषयः । ब्रह्मसूत्रीयशाङ्करभाष्यस्य व्याख्यानम् ।

No 2213 योगिनीतन्त्रं, (द्वितीयभागः ।) Substance, country-made yellow paper, 14 × 6 inches. Folia, 108. Lines, 10 on a page. Extent, 3,510 ślokas Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Raṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Yoginí Tantra. An original Ṭantra of the S'ákta class. The codex contains only the second half of the work, and even that is obviously not complete.

CONTENTS, I. Praise of the Tantra. Forms of Kálí. Characteristics of Gurus. Kálí identified with the Supreme Divinity. Merit of accepting her mantra.

II. Identification of Kálí, Tárá, and Vidyá. Rosaries. Resolution

to adopt S'ákta Mantras. Initiation. Worship. Expiation for not worshiping S'akti at stated periods.

III—V. Amulets for curing diseases, Amulets for effecting subjugation &c. Diagrams for insuring success in worldly affairs. The six principal rituals. Bedsteads. Courtyards. A Rite with the root of a Bel tree. Shaving of the hair of the head.

VI—IX. Characteristics of Divya and Bira conditions. Svapnávatí Vidyá, defined. Science of restoring the dead to life. Science of attracting whatever one lists. Origin of Yoginís. Story of Ghora, a demon.

Beginning. कैलास शिखरारूढं शङ्करं परमेश्वरं।
पप्रच्छ गिरिजाकान्तं गौरी तं वृषभध्वजं॥
श्रीदेव्युवाच।
भगवन् सर्व्वधर्मज्ञ सर्व्वज्ञानमय प्रभो।
सूचितं योगिनीतन्त्रं तन्मे वद जगद्गुरो॥
माहात्म्यं कीर्त्तितं तस्य पुरा श्रीशैलमन्दिरे। इत्यादि।

End. व्रतं परे तु कर्त्तव्यं प्रतिष्ठां परतश्चरेत्।
नित्यव्रते महेशानि द्वितीयव्रतमाचरेत्॥
इति आनीहि देवेशि व्रतमेतत् व्रतं परं।

Colophon. इति योगिनीतन्त्रे सर्व्वतन्त्रोत्तमोत्तमे द्वितीयभागे नवमः पटलः।

विषयः। १प्रथमे पटले,—योगिनीतन्त्रमाहात्म्यादिकथन। कालीरूपवर्णनादिक। गुरुमाहात्म्यतल्लक्षणादिकथनं। कालिकैव महाब्रह्मविद्येतिनिरूपणं। तन्मन्त्रपुरश्चरणफलादिकथनं।

२ये पटले,—कालिकातारविद्ययोरभेदकथनं। मालाविधानकीर्त्तनं। संकल्पविधिः। दीक्षाविधिकथनं। पूजाजपकालादिनिरूपणं। यथाकाले सन्ध्याया अकरणे दशधागायत्रीजपरूप प्रायश्चित्तविधानञ्च।

३य—५मे, पटले,—ज्वरादिनाशनकवचादिकथनं। वशीकरणादिसाधनकवचकथनं। राज्य-सुत-धन-ज्ञानलाभसाधनादियन्त्रकथनं। षट्कर्म्मादिसाधनकथनं। अथ शय्यासाधनविधिः। चिबाटचतुर्व्वाटसाधनविधिः। विल्वमूलसाधनविधिः। मुण्डसाधनविधिकथनञ्च।

६ष्ठ—९मे पटले,—दिव्यवीरभावादिनिरूपणं। स्वप्नावतीविद्यानिरूपणं। मृतसञ्जीवनीविद्याकथनं। सर्व्वाकर्षणीविद्यादिकथनं। योगिन्युत्पत्तिविवरणकथनं। तत्र घोरनामकदैत्योपाख्यानकथनञ्च।

No 2214 भगवतीपद्यपुष्पाञ्जलिः । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 5 Lines, 8 on a page. Extent, 82 ślokas. Character, Nágara Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Bhagavatí-padya-pushpáṇjalí. A hymn in praise of the Deví and her attributes. By Rámakrishṇa, son of Bhadra Suri Tripáṭhi, of Karavaṇjunapuram.

Beginning. भगवतीभगवत्पदपङ्कजं
अमरभूतसुरासुरसेवितं ।
सुजनमानसहंसपरिष्कृतं
कमलयामलया निभृतं भजे ॥
तावुभावपि वन्देहं विघ्नेशगुरुदेवते ।
नरनारायणोऽस्त्वेको नृसिंहोन मेऽपरः ॥ (?)
हरिहरगुरुपद्मे हृद्यपद्मेऽनुरागा-
दधिगतपरभागामुन्निधावादरेण ।
तानुच्चार करोमि प्रीतये भक्तिभाजां(?)
भगवति पदपद्मे पद्यपुष्पाञ्जलिं ते ॥ इत्यादि ।

End. रमयति किसलकर्पं + व चित्तं नराणां
+ पन्नजवर + मद्रामकृष्णः कवीनां ।
चकृत सुकृतगम्यं रम्यपद्यैकहर्म्यां
सवनभवनहेतुः प्रीतये विश्वमातुः ॥

Colophon. इति श्रीमद्भगवतीपादारविन्दमकरन्दसान्द्रसमुद्रा + ल + + + कर-मेञ्जनपुरवासिभद्रसूरिविपाठितनुजरामकृष्णकविना विरचितभगवतीपद्यपुष्पाञ्जलिः सम्पूर्णः ।
विषयः । सोचवाजेन देव्या रूपगुणमाहात्म्यादिकीर्त्तनं ।

No. 2215 नामावलिस्तोत्रम । Substance, country-made paper, 12 × 9 inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 14 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Úlá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Námávali-stotra. A hymn in which a great number of epithets, used as names of S'iva, are strung together. By S'aṅkara Achárya.

Beginning हे चन्द्रचूड़ मदनान्तक शूलपाणे
स्थाणो गिरीश गिरिजेश महेश शम्भो ।
भूतेश + + भयसूदन मामनाथं
संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥
हे पार्व्वतीहृदयवल्लभ चन्द्रमौल
भूताधिप स्मरहर विद्याधिनाथ ।
हे वामदेव भव रुद्र पिनाकपाणे
संसारदुःखगहनाज्जगदीश रक्ष ॥ इत्यादि ।

End. गौरीविलासभवनायमहेश्वराय
पञ्चाननाय शरणागतक + दाय ।
सर्व्वाय सर्व्वजगतामधिपाय तस्मै
दारिद्र्यदुःखशमनाय नमः शिवाय ॥

Colophon इति श्रीशंकराचार्य्यविरचित नामावलीस्तोत्रं समाप्तं ॥

विषयः । स्तोत्रच्छलेन शिवनामावलिकथनं ।

No. 2216 लघुसप्तशतीस्तोत्रम् । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 18. Extent, 35 slokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1772. Place of deposit, S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágís'a. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Laghusaptaśatí-stotra. A hymn in praise of the Deví as described in the well-known Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Puráṇa. By Prithvídhara Áchárya.

ॐ नमश्चण्डिकायै ।

Beginning. यत्कर्म्म धर्म्मनिलयं कलयन्ति तज्ज्ञा
यज्ञादिकं तदखिलं सफलं त्वयैव ।
त्वं चेतना यत इति प्रविचार्य्य चित्ते
नित्यं त्वदीयचरणौ शरणं प्रपद्ये ॥
पूर्व्वं यो धिनायतनयापतिरेष शेष-
पर्य्यङ्कलालितवपुः पुरुषः पुराणः ।
लक्ष्मीश्वपाशविवशो जगदम्ब सोऽपि
व्याघूर्ण्यमाननयनः शयनं चकार ॥ इत्यादि ।

End. श्रीसिद्धापरनामधेयः
श्रीशम्भुनाथोभवमेकनाथः ।
तस्य प्रसादात्मुलभागश्रीः
पृथ्वीधरः स्तोत्रमिदं चकार ॥

Colophon. इति श्रीपृथ्वीधराचार्य्यविरचितं लघुस्तवशतीस्तोत्रं सम्पूर्णं ।
संवत १७७२ वैशाख १४ लिखितमिदं भट्टवैजनाथसुतेन विष्णुदेवेन ॥

विषयः । स्तोत्रव्याजेन देव्यामाहात्म्यादिकीर्त्तनं ।

No 2217. शिवपञ्चाशिका वा आत्मार्पणस्तुतिः । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 6. Lines, 10 on a page. Extent, 135 Slokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Paṇdit Kálidásá Vidyávágís'a. Appearance, fresh. Verse. Correct.

S'ivapanchásiká ALIAS A'tmárpaṇastuti. A hymn in praise of S'iva. In course of the hymn the author dedicates himself to the divinity. By Apyayí Dikshiṭa.

Beginning. कस्ते बोद्धुं प्रभवति परं देवदेव प्रभावं
यस्मादित्थं विविधरचना सृष्टिरेषा बभूव ।
भक्तिग्राह्यस्त्वमिति तदपि त्वामहं भक्तिमात्रात्
स्तोतुं वाञ्छाम्यतिमहदिदं साहसं मे सहस्व ॥
क्षित्यादीनामवयववतां निश्चितं जन्म ताव-
त्तास्त्येवं तत् क्वचन कलितं कर्त्रधिष्ठानहीनं ।
नाधिष्ठातुं प्रभवति जडो नाप्यनीशस्वभाव-
स्तस्मादाद्यस्त्वमसि जगतां नाथ जाने विधाता ॥ इत्यादि ।

End. आत्मार्पणस्तुतिरियं भगवन्निबद्धा
यद्यप्यनन्यमनसा न मया तथा ते ।
वाचापि केवलमयं शरणं वृणीते
दीनो वराक इति रक्ष कृपानिधे मा ॥

Colophon. इति श्रीशिवपञ्चाशिकाप्ययदीक्षितकृतात्मार्पणस्तुतिः समाप्ता

विषयः । स्तोत्रव्याजेन शिवमाहात्म्यादिकीर्त्तनं ।

No. 2218. स्मृतिप्रदीपः । Substance, country-made paper, 18 × 4 inches. Folia, 121. Lines, 6 on a page. Extent, 3,060 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭácháryáya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

S'mṛitipradípa. A digest of a number of Smṛiti rules. By Chandras'ekhara Mahámahopádhyáya.

Beginning. नमामि देवमीशानं सर्व्वस्य जगतः पतिं ।
प्रभुं भूतभविष्यस्य साम्प्रतस्य च सत्पतिं ॥
गोविन्दचरणद्वन्द्वं प्रणम्य द्वन्द्वनाशनं ।
प्रदीपं स्मृतिशास्त्रेषु कुरुते चन्द्रशेखरः ॥
तत्रादौ तिथिस्वरूपमाह स्कन्दपुराणं ।
अमाषोड़शभागेन देवि प्रोक्ता महाकला ।
संस्थिता परमा माया देहिनां देहधारिणी ॥ इत्यादि ।

End गुरुशिष्ययोरन्तरागमनेऽपि प्रोक्तवचनाद्दशोरात्रमनध्यायः । इति ।

Colophon. इति महोपाध्यायश्रीचन्द्रशेखरशर्म्मविरचिते स्मृतिप्रदीपे अनध्यायविवेचनं । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । तत्रादौ तिथिस्वरूपादिकथनं । मासादिलक्षणतद्भेदनिरूपणं । युग्मादितिथिव्यवस्थाकथनं । प्रतिपदादितिथिव्यवस्थाकथनं । तत्र तत्र विहितकृत्यनिरूपणञ्च । अम्बुवाची । नवान्नव्यवस्था । मन्वन्तरादिनिरूपणं । युगाद्याकथनं । एकादश्याद्युपवासविधिः । संक्रान्तिनिरूपणं । ग्रहणनिरूपणं । सहमरणविधिकथनं । अनुमरणादिविधिः । अशौचनिरूपणं । श्राद्धाधिकारिनिरूपणं । अशौचान्तदिनकृत्यनिरूपणं । वृषोत्सर्गादिविधिः । षोड़शश्राद्धनिरूपणं । पार्व्वणश्राद्धविधिकथनं । पार्व्वणश्राद्धतीर्थश्राद्धादिकालनिरूपणं । अष्टकाश्राद्धकालादिकथनं । विवाहनिरूपणं । सापिण्ड्यादिनिरूपणं । कन्यादिलक्षणकथनं । कन्यादानफलनिरूपणं । गर्भाधानादिसंस्कारनिरूपणं । सूतिकाषष्ठीपूजाविधिकथनं । बालरक्षाविधिकथनं विद्यारम्भादिकालनिरूपणमुखेन अनध्यायकालनिरूपणञ्च ।

No. 2219. श्रुतिकल्पद्रुमः । Substance, country-made paper, 16 × 4½ inches. Folia, 88. Lines, 6 on a page. Extent, 1,747 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭácháryáya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

S'rúti-kalpadruma Principles of the Bhakti doctrine and refutation of the adual Vedánta theory and unreality of matter. The object of Bhakti is Kṛishṇa, whose divinity is vindicated. By Haridása, a Vaishṇava hermit.

Beginning. वन्दे मुकुन्दस्य पदारविन्दं वृन्दारवृन्दैरपि यन्न लभ्यं ।
सद्भक्तहृत्पद्मपरागरम्यं भक्त्यैकगम्यं रमयाधिगम्यं ॥
श्रुतिकल्पद्रुमोनाम ग्रन्थोयं हरिभक्तिदः ।
भक्ताएव प्रपश्यन्तु मा पश्यन्तु वहिर्मुखाः ॥
अथ भगवान् नन्दनन्दन एव श्रुतिस्मृतिपुराणादिषु शेषत्वेनाभिहितः । तथाहि इत्यादि ।
तथाहि ।

End. न चलति निजवर्णधर्म्मतोयः सममतिरात्मसुहृद्विपक्षपक्षे ।
न हरति नच हन्ति किञ्चिदुच्चैःस्थितमनसं तमवेहि विष्णुभक्तं ॥

Colophon. इति श्रीश्रीमन्नन्दनन्दनचरणारविन्दमधुव्रतहरिदासकृतः श्रुतिकल्पद्रुमः समाप्तः ।

विषयः । भगवान् नन्दनन्दनः श्रीकृष्ण एव परब्रह्मशब्दवाच्य इतिनिरूपणं। ब्रह्मणः साकारत्वनिरूपणं । भक्तिस्वरूपादिविवेचनं। तत्त्वज्ञानस्य भक्त्यङ्गत्वकथन । भक्तिविभागादिकथनं। श्रीमद्भागवतस्य श्रुतिकल्पद्रुमफलस्थानीयत्वकथनं । भक्त्यैव भगवत्प्राप्तिर्न तु ज्ञानादिनेतिनिरूपणं। भगवल्लीलयैव जगत्सृष्टिरितिनिरूपणं। जगतः सत्यत्वकथनं। मायावादमताक्षेपकीर्त्तनं। तार्किकादिमतनिन्दनं। सगुणनिर्गुणादिश्रुतीनां समन्वयनिरूपणं। पाषण्डादिशास्त्रकथनपूर्व्वकं तदाक्षेपकथनं। भगवद्भक्तौ सर्व्वेषामधिकार इतिनिरूपणं। भगवल्लीलादीनां नित्यत्वकथन। चिच्छक्त्यादिनिरूपणं। सालोक्यादिमुक्तिनिरूपणं। भगवद्भक्तानां मोक्षेच्छाराहित्यकथनं। प्रेमभक्तिनिरूपणं। भगवद्भक्तलक्षणकथनञ्च ।

No. 2220. सिद्धान्तमञ्जरीभावदीपिका । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 200. Lines, 9 on a page. Extent, 6,492 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághâṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, old. Prose. Corect.

Siddhántamanjarí-bhávadípiká. A commentary on the Siddhántamanjárí of Jánakínátha. By Krishṇa S'armá.

Beginning. शैवालवत्या रुचिरे तटिन्यास्तीरे भवान्यादरलेशशून्या ।
इन्द्रादिमान्या भुवनेष्वनन्या मां पातु धन्या गिरिराजकन्या ॥
प्रणम्य शिवयोः पादौ श्रीमता कृष्णशर्म्मणा ।
सिद्धान्तमञ्जरीव्याख्या क्रियते भावदीपिका ॥

प्रारिप्सितप्रतिबन्धकोपशमाय कृत परमात्मनमस्कारकपं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै प्रसङ्गतोऽध्या-पकाध्येतॄणां मङ्गलाचरणाय चाद्रिा निबध्नाति प्रणम्येति ।

End. यद्यप्युद्देशेन तथोक्तं, तथापि यथोद्देशं जिज्ञासौचित्यात्———इत्यतः परं खण्डितत्वात् परिसमाप्तिसूचकवाक्यं नास्ति ।

विषयः । जानकीनाथकृतन्यायसिद्धान्तमञ्जर्य्या व्याख्यानं ।

No. 2221. सिद्धान्तमञ्जुषा। Substance, country-made paper, 18 × 4 inches. Folia, 122. Lines, 7 on a page. Extent, 3,229 Slokas. Character, Bengali. Date, Sм 1,658 Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhattácháryáya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Siddhánta-manjúshá. A dissertation on the adualistic Vedánta doctrine and refutation of all adverse doctrines. By S'iva Bhárati, disciple of Jnánendra Bhárati.

Beginning. प्रणम्य भगवत्पादान् ज्ञानेन्द्रभारतीयतीन् ।
कृता सिद्धान्तमञ्जूषा तत्कृपालेशतोमया ॥

अथ स्वल्पात्मा या अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्योनिदिध्यासितव्यश्चेतिश्रुत्या आत्मतत्त्वज्ञानस्य अभ्यर्हितत्वोक्तेः——इत्यादि ।

End. अतएवाविद्यालेशानुवृत्त्या जीवन्मुक्तिरित्यादिसिद्धान्तरहस्यं ।

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य्यज्ञानेन्द्रभारतीपूज्यपादशिष्यश्रीशिवभारतीकृता सिद्धान्तमञ्जूषा परिपूर्णा । संवत् । १६५८ ।

विषयः । आत्मा वा अरे इत्यत्र नियमविधिरयमितिनिरूपणं । शुद्धं ब्रह्मैव जगदुपादानमितिनिरूपणं । मायाविद्ययोर्भेदवादिमतकथनपूर्व्वकं तत्खण्डनं । मायाशक्तिरेव उपादानमितिमतखण्डनं । उपादानलक्षणं । अध्यासादिस्वरूपविवेचनं । प्रत्यक्षादिप्रमाणषट्कनिरूपणं । अपरोक्षज्ञानस्वरूपकथनं । प्रत्यक्षात् श्रुतेः प्राधान्यनिरूपणं । प्रतिबिम्बमिथ्यात्वमभ्युपगच्छतां मतखण्डनपूर्व्वकं बिम्बप्रतिबिम्बभावेन जीवेश्वरयोर्विभाग इतिनिरूपणं । मिथ्यात्वलक्षणकथनं । चित्तशुद्धिद्वारा कर्म्मणां विद्योपयोगित्वनिरूपणं । आत्मनोनिर्गुणत्वनिरूपणं । आकाशस्य नित्यत्ववादखण्डनं । जीवात्मस्वरूपनिरूपणं । मनसोनित्यत्ववादखण्डनमुखेन न्यायवैशेषिकसिद्धान्तखण्डनं । ब्रह्मस्वरूपनिरूपणं । सांख्यमतखण्डनं । एकजीववादव्यवस्थापनं । अपवर्गकारणनिरूपणप्रसङ्गेन नानामतखण्डनं । जीवन्मुक्तिनिरूपणञ्च ।

No. 2222 रत्नमाला। Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent, 354 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Ratnamálá. A collection of miscellaneous verses illustrating particular rhetorical maxims, with many riddles and enigmas. By Lakshmaṇa Bhaṭṭa.

Beginning. प्रणिपत्य हयग्रीवं मातरं पितरं गुरुं ।
रत्नमालां प्रकुर्व्वेऽहं मुग्धानां बोधकारकं ॥
अत्यन्तबालमतसीकुसुमावभासं
दिग्वाससं कनकभूषणभूषिताङ्गं ।
विस्रस्तकेशमरुणाधरमायताक्षं
कृष्णं नमामि मनसा वसुदेवसूनुं ॥ इत्यादि ।

End. स्नानं कृत्वा गता दृष्टा एकोना विंशतिः स्त्रियः ।
नक्रेण खादितोऽप्येकोविंशतिर्गृहमागता ॥

Colophon. इति श्रीलक्ष्मणभट्टकृता रत्नमाला समाप्ता ॥

विषयः । अप्रस्तुतप्रशंसालङ्कारप्रधानतया विविधप्रास्ताविकश्लोककथनं प्रहेलिकाकथनञ्च ।

No. 2223. सुभाषिणी। Substance, country-made paper, 15 × 4½ inches. Folia, 118. Lines, 8 on a page. Extent, 3,601 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭácháryáya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Subháshiní. A commentary on the Kirátárjuníya of Bháravi. By Manohara S'armá. The work is said to have been written under orders of Rájá Kshitipála Malla.

Beginning. नत्वा भवानीचरणारविन्दं मनोहरेण क्रियते विचार्य्य ।
माणिक्यमल्लक्षितिपालतुष्ट्यै सुभाषिणीभारविकाव्यटीका ॥

अथ महाकविर्भारविः प्रारिप्सितनिर्विघ्नपरिसमाप्तये मानसिकमङ्गलमाचरन् आशीर्नमस्क्रियेतिचिरन्तनोक्तिपरिपालनाय वस्तुनिर्द्देशं कटाक्षयन् श्रोतृप्रतिपत्तिद्वारा स्वप्रयोजनं चिकीर्षितं प्रस्तौति, श्रिय इति ।

End. लोकाम्तरया स्वतेजःसम्पदा उरुजगुः-मनवन्त इत्यर्थः ।

Colophon. इति समस्तनृपतिशिरोमणिमाणिक्यमञ्जरितिपाल्लादिहश्रीमन्मनोहरशर्म्म-कृतायां सुभाषिण्यां भारविटीकायामष्टादशः सर्गः ।

विषयः । भारविकृतकिरातार्ज्जुनीयकाव्यस्य व्याख्यानं ।

No. 2224 चैतन्याष्टकम् । Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 14. Extent, 22 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághátạ, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new Verse. Correct.

Chaitanyáshṭaka. Eight stanzas in praise of Chaitanya and expressive of the grief of the writer on the demise of that saint. By Rúpa Gos'vámí, a companion of the saint.

Beginning. हरिर्दृष्ट्वा गोष्ठे मुकुरगतमात्मानमतुलं
स्वमाधुर्य्यं राधा प्रियतरसखावाप्तुमभितः ।
अहो गौडे जातः प्रभुरपरगौरैकतनुभाक्
शचीसूनुः किं मे नयनसरणिं यास्यति पुनः ॥
पुरादेवश्यामः प्रणयमधुना स्वानमधरो-
कुरङ्गोविन्दोयद्विषदपरिचर्य्यार्च्चितपदः ।
स्वरूपस्य प्राणार्ब्बुदकमलनीराजितमुखः
शचीसूनुः किं मे नयनसरणिं यास्यति पुनः ॥ इत्यादि ।

End शचीसूनोरस्याष्टकमिदमभीष्टं विरचयन्
सदा दैन्योद्रेकादतिविषदबुद्धिः पठति यः ।
प्रकामं चैतन्यः प्रभुरतिकृपावेशविवशः
पृथुप्रेमाम्भोधौ प्रथितरसदे मज्जयति तं ॥

Colophon. इति श्रीरूपगोस्वामिकृतं चैतन्याष्टकं ।

विषयः । लोकान्तरगत गौराङ्गमुद्दिश्य सोत्प्रासप्रदेशेन तद्विरहविधुरस्य कवेस्तदीयरूप-गुणमाधुर्य्यवर्णनं ।

No. 2225. व्रजविलासस्तवः । Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent, 260 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághátạ, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Verse. Correct.

Vrajavilása-stava. A hymn in praise of the frolics of Kṛishṇa at Vṛindávana. By Rúpa Gos'vámí.

Beginning प्रतिरज्जुभिर्बद्धं कामाद्यैरर्थपातिभिः।
छित्वा ताः संहरन्तस्तानघारेः पान्तु मां भटाः ॥
दग्धं वार्द्धकवन्यवह्निभिरलं दष्टं दुरन्ताहिना।
विद्धं मामतिपारवश्यविशिखैः क्रोधादिसिंहैर्धृतं ॥
स्वामिन् प्रेमसुधाद्रवं करुणया द्राक् पायय श्रीहरे।
येनैतानवधार्य मन्तमह + + + + + + + ॥ इत्यादि।

End. इमं नियतमन्दिरव्रजविलासनामस्तवं
सदा व्रजजनोल्लसन्मधुरमाधुरीबन्धुरं।
मुहुः कुतुकसम्भृताः परिपठन्ति ये बान्धवः
समं परिकरैर्द्वन्द्वमिथुनमत्र पश्यन्ति ते ॥

Colophon. इति श्रीरूपकृतव्रजविलासस्तवः समाप्तः।

विषयः। स्तुतिव्याजेन श्रीकृष्णस्य वृन्दावनलीलामाहात्म्यवर्णनं।

No. 2226 गौराङ्गस्तवकल्पतरुः। Substance, country-made paper, 16 × 5 inches. Folium, 1 Lines, 16. Extent, 25 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághata, Zilla Nadiyá, Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Verse. Correct.

Gauráṅgastava-kalpataru. A hymn in praise of the personal characteristics of Gauráṅga *alias* Chaitanya. By Rúpa Gos'vámí.

Beginning गतिं दृष्ट्वा यस्य प्रमदगजवर्य्येऽखिलजनाः
मुखञ्च श्रीचन्द्रोपरि दधति थूत्कारनिवहं।
स्वकान्त्या यः स्वर्णाचलमधरयच्छ्रीषु च वच-
स्तरङ्गैर्गौराङ्गो हृदय उदयन मे मदयति ॥
अलंकृत्यात्मानं नवविविधरत्नैरिव बल-
द्विवर्णत्वस्तम्भास्फुटवचनकम्पाश्रुपुलकैः।
हसन् स्विद्यन् नृत्यन् क्षितिगिरिपतेर्निर्भरमदे
परः श्रीगौराङ्गो हृदय उदयन् मे मदयति ॥ इत्यादि।

End. इति श्रीगौराङ्गोद्गतविविधसद्भावकुसुम-
प्रभाभाजत्पद्यावलिसन्नितमाखं सुरमदं ।
मुकुर्वोऽतिश्रद्धौषधिरिव यस्याः पाठमत्रिलै-
रलं सिञ्चेद्विन्देत्परसगुरु तन्नोकनफल ॥

Colophon. इति श्रीरूपगोस्वामिविरचितगौराङ्गस्तवकल्पतरुः सम्पूर्णः ।

विषयः । स्तोत्रव्यपदेशेन गौराङ्गस्य प्रकृतिमाधुर्य्यवर्णनं ।

No. 2227. लीलावत्युदाहरणम् । Substance, country-made paper, 15 × 5 inches. Folia, 82. Lines, 9 on a page. Extent, 1,822 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Lílávatyudáharaṇa Examples and exercises in illustration of Bháskara A'chárya's rules of Algebra as given in his Lílávatí. By Viśveśvara.

Beginning. गोपालकृष्णमनिशं कुलदेवमुपास्महे ।
चरणस्मरणं यस्य सर्व्वसिद्धिषु साधनम् ॥

अथ श्रीभास्कराचार्य्यो विघ्नविनाशमिच्छन् ग्रन्थादौ नमस्कारवस्तुनिर्द्देशात्मकं मङ्गलमाचरति । प्रीतिं भक्तजनस्येति । इत्यादि ।

End. पुनः कीदृशी सरसोक्तिमुदाहरन्तीत्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीभास्करीये सिद्धान्ते श्रीविश्वेश्वरकृताङ्कपाशस्योदाहरणं समाप्तं ।

विषयः । भास्कराचार्य्यकृतलीलावतीनामकगणितग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 2228. तत्त्वसमासः । A. Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 240 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit. Calcutta, Professor Maheśachandra Nyáyaratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

B. Substance, country-made yellow paper, 12 × 3 inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 240 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sántipura, Rámanátha Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Tattvasamása A summary of the different topics of the Sáṅkhya doctrine, with an exegesis by an unnamed author. It is the

same work which has been noticed under No. 2198 (p. 260) as Kapila-sútra, but the exegesis is different. The introductory lines of the two MSS. now under notice are substantially the same as those in No. 2198, but the wording is different, and the name of the Bráhmaṇa is not given, nor is the text described to consist of 22 aphorisms in one chapter divided into 4 sections. The omission of the name is appropriate, for Ásuri is generally described to have been a brother of Kapila, and he could not with any propriety be made to describe his family, his race, and his name to his brother. The introduction runs thus:—

"A certain Bráhman, aggrieved by the three kinds of pain, had recourse to the great sage Kapila, the teacher of the Sáṅkhya. Having declared his family, his name and race, and his desire of instruction, he said—'Venerable Sir! What is of all things the most important? What is actual truth? And what must I do, in order that I may have done what is fitting to be done?' Kapila replied—'I will tell you.'"

This introduction is followed by the so-called sútras, the number of which is not the same in the two codices under notice. A gives the number at 25, exclusive of the concluding line which describes the fruit of knowing the topics. The topics are-(1) "Eight 'produced' (*prakṛiti*); (2) sixteen 'productions' (*vikára*); (3) 'soul' (*purusha*); (4) the 'triad of qualities' (*traiguṇya*); (5) 'development' (*saṇchara*); (6) 'dessolution' (*pratisaṇ-chara*); (7) the 'instruments of soul' (*adhyátma*); (8) 'the province of an organ' (*adhibhúta*); (9) 'the presiding supernatural agent' (*adhidaivata*); (10) the five 'functions of the faculties' (*adhibuddhi*); (11) the five 'sources of action' (*karmma-yoni*); (12) the five 'airs' (*váyu*); (13) the five that consist of action (*karmmátman*); 14) 'ignorance' (*avidyá*) under five divisions; (15) 'disability' (*aśakti*) of twenty-eight kinds; (16) 'acquiescence' (*tushṭi*) of nine kinds; (17) perfections (*siddhi*) of eight kinds; (18) the 'radical categories' (*mulikártha*) of ten kinds; (19) 'benevolent nature' (*anugraha-sarga*); (20) 'elemental creation' (*bhúta-sarga*) of ten kinds; (21) 'parental creation' (*dhátusansarga*) of three kinds; (22) threefold 'bondage' (*bandha*); (23) threefold 'liberation' (*moksha*); (24) threefold 'proof' (*pramána*); (25) threefold 'pain' (*duhkha*):—in these consists all actual truth. He who shall have thoroughly understood this, will have done all that is to be done. He will not again be obnoxious to the three kinds of pain.

Such are the aphorisms of the *Sáṅkhya* entitled the 'compendium of principles' (*tattvasamása*)."

B limits the number of the sútras to 23, omitting 21 and 25, making one sútra of 4 and 5, and reckoning the last line as a sútra. No. 2198, reduces the number to 22, by making one sútra of 7, 8 and 9. It, moreover, divides the sútras into 4 sections, ranging, the first three sútras in the first section, the next four in the second, the next 9 in the third, and the last six in the concluding section.

The enumeration of the sútras in A, obtains also in the translation given in the *Benares Magazine*, III p. 282. Mr. Hall notices other variations in the Preface to his edition of the *Sáñkhya-pravachana-bháshya*, (p. 28,) and recites them with additions in the Preface to his edition of the *Sáñkhya-sára*, (p. 42). The weight of evidence lean, on the whole, in favour of 22. But whatever their number they are the headings or titles of the topics which Kapila may have taught, and not the substance of his teachings. Nevertheless there is no doubt that the work is of considerable age, for it is unquestionably more ancient than the Sáñkhya Sútra and the Sáñkhya-káriká, from which it differs in some respects, and is obviously the oldest text on the Sáñkhya available.

The name of the work is not given uniformly in the different codices. A names the sútras *Tattvasamása—Tattvasamásákhya Sáñkhya sútráni*. So does the text printed in the *Benares Magazine*, both at the beginning and at the end. B, at the beginning has *athátah tattvasamásákhya sáñkhya-sútrani vyákhyásyámah*, and at the end, *Iti sáñkhya sútráṇi samáptáni*. No. 2198, which I have seen since writing its notice on page 260, has *Sáñkhya-darasana bháshya* in the epigraph of section I; *Sáñkhya-bháshya* in the rubrics of sections II and III; and *Sáñkhyácharya-kapila-sútra-bháshya* in the colophon. The exegesis attached to the text is the same in A and B, but the first is named *Tattvasamásákhya-sáñkhya-sútra-vritti-krama-dipiká*, and the second, *Sáñkhya-sútra-kramenaiva vyakhyátá krama-dipiká*. No. 2198 obviously takes the name of the text to be *Sáñkhya-sútra* alias *Kapila sútra*, and of the exegesis *Sáñkhya-sútra-bháshya*. The name of its author has been incorrectly given on page, 260, and the error has arisen from the Paṇḍit who reported on it, having put in the word *krita* after *Sáñkhyácharya*. The word does not occur in the original MS The work must be taken to be anonymous, as is the exegesis given in A and B. Mr. Hall notices three other exegeses, the *Sarvopakáriṇí*, the *Sáñkhya sútra-vivaraṇa*, and the *Sáñkhya-krama-dípiká* alias *Sáñkhyálenkára* or *Sáñkhya-*

sútra-prakshepiká which are of anonymous authorship. The last may be the same with my A, but I have no means of ascertaining the fact. Mr. Hall notices two others, the *Tattvayáthártha-dípana* and the *Tattvasamása-vyákhyá*, by Bhávagaṇesa Díkshita and Kshemánanda respectively, but I have not seen them. Nor have I seen Dr. Ballantyne's translation of the text, which appeared in 1850. Not a single copy of it is available in Calcutta. Taking the different names noticed above into consideration, it appears the true name of the work is *Sánkhya-sútra*, and to distinguish it from the larger work which appeared subsequently, the descriptive epithet *tattvasamásataḥ* of the introduction has been latterly modified into *Tattvasamása* as the identifying name.

Beginning. पञ्चविंशतितत्त्वेषु जन्मना ज्ञानभास्वान्।
आदिदृष्टे नमस्तस्मै कपिलाय महर्षये ॥

अथातः तत्त्वसमासतः सांख्यसूत्राणि व्याख्यास्यामः। इह कश्चित् ब्राह्मणस्त्रिविधेन दुःखेनाभिहतः सांख्याचार्य्यं कपिलमहर्षिं शरणमुपागतः।

End. एतत् समासतोनिःश्रेयसज्ञानं। यज्ज्ञात्वा पुनर्जन्म न स्यादिति ॥
एतन्महर्षेर्विज्ञानं कपिलस्य महात्मनः।
तच्छ्रुत्वा ब्राह्मणः श्रेष्ठः कृतकृत्योऽभवत्तदा ॥
सांख्यसूत्रक्रमेणैषा व्याख्याता क्रमदीपिका।
छन्दसामत +++ ज्ञेयं स्लोकशतत्रय ॥

Colophon. समाप्तेषा सांख्यक्रमदीपिका।

विषयः। तत्त्वसमासाख्यसांख्यग्रन्थस्य व्याख्या।

No. 2229. **अर्थरत्नावली।** Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches. Folia, 122. Lines, 8 on a page. Extent, 3,993 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, U'lá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Artha-ratnávalí. A commentary on the Gítagovinda of Jayadeva. By Gopála Chakravartí, of the sept of Bandyaghaṭi.

Beginning. त्वद्वक्त्रद्युतिनिर्जितः शशधरोमालिन्यमाप्तिरो-
मन्दं मन्दमुदेति भाविनि धिया व्रीडागमोहव्यतां।
इत्थं चाटुकथाद्व दनच्छदयामालिङ्ग्य राधां चिरं

धुन्वन् प्रेमरसावमां हरिरसौ पायादपायात्सदा ॥
विलोक्यानेकशास्त्राणि विचार्य्य निपुणं मुहुः ।
गोपालः कुरुते टीकामर्थरत्नावलीमिमां ॥
गीतगोविन्दकाव्याब्धौ स्फुरन्ति कति नो रसाः ।
कथं तान् कलयेत् सर्व्वान् मदीया बुद्धिरल्पिका ॥
काव्याब्धिपारीणजनैर्निरूपिता-
विभान्ति टीका बहुशोऽस्य यद्यपि ।
सतां मयेयं परितोषहेतवे
पदे पदे व्यक्तरसा विधीयते ॥
अर्व्वाचीनेत्यनास्थाच नोचिता महतां सतां ।
रत्नाकरेण रत्नं किं नूतनं यत्नान्न गृह्यते ॥

अथ निष्प्रत्यूहं प्रारिप्सितपरिसमाप्तिकामः कविकुलतिलकः सकलशास्त्रविशारदः परम-भागवतः भोजराजतनयः श्रीजयदेवोऽतिवहिर्मुखानपि अमानानेककरुणया श्रीहरिचरणस्मरणे प्रवर्त्तयितुमनाः श्रीकृष्णगुणवर्णनप्रधानं महाकाव्यमारभमाणः । सर्गबन्धो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं । आशीर्नमस्क्रियावस्तुनिर्द्देशोवापि तन्मुखमिति काव्यादर्शोक्ताशीरूपमहाकाव्यलक्षण पुरस्कुर्व्वन् स्वकीयेष्टदेवताश्रीकृष्णक्रीडावर्णनरूपमङ्गलमाचरति । मेघैरित्यादि ।

End. अतएव उपचितीभूतः बहुलीभूत इत्यर्थः ।

प्रसङ्गात् यन्नाम क्वचिदपि +कण्ठपदवी—
गतं द्राक् पापौघं शमयति सुसिद्धौषधमिव ।
वचं यत्सेवायां दुरितरपि पुनात्याश्रम+कान्
मुदे तस्यास्तां मे कृतिरियमपूर्व्वा मुरजितः ॥
आसीद्वन्द्यकुलोज्ज्वलो गयघड़ी धीमान् हिरण्याभिध-
स्तत्सूनुः शिवइत्यभूच्छिवसुतो ज्ञानाङ्कयोऽभूत्ततः ।
दुर्गादास इति प्रमोदवसतिस्तस्याङ्गजोयः कृती
गोपालः किल तेन निर्म्मलधिया टीका कृतेयं मुदा ॥
नवाङ्कबाणेन्दुमिते शकाब्दे मासे मधौ षण्डकरस्य वारे ।
टीकामिमां रूपवतीतनूजो गोपालशर्म्मा व्यतनोत्समग्रां ॥

Colophon. इति गयघड़वन्द्यघटीकुलप्रसूतश्रीगोपालचक्रवर्त्तिविरचितायां गीतगोविन्दटीकायामर्थरत्नावल्यां द्वादशसर्गविवरणं ।

विषयः । जयदेवकृतगीतगोविन्दस्य व्याख्यानम् ।

No. 2230. शूद्राह्निककृत्यतत्त्वम् । Substance, country-made yellow paper. 18 × 3½ inches. Folia, 10. Lines, 7 on a page. Extent, 256 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1768. Place of deposit, Sántipura, Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

S'údráhah-kritya-tattva. A digest of the rules regarding the duties of Sudras. By Raghunandana Bhattáchárya.

Contents. S'ráddhas, daily offerings to the manes, offerings during the wane, Abhyúdayika or Śráddhas on auspicious occasions. Recitations of Vedic mantras prohibited. Gift of dressed rice prohibited. S'ráddhas to be performed according to the rules of the Yajur Veda. Pauránic mantras to be recited. The five Yajnas. Peculiarities in *áchamana* or religious washing of the mouth when commencing a service. Daily duties, washing of the mouth, brushing of the teeth, bathing, putting on sectarial marks (*tilakas*). Offering of water to the manes. Burnt offering to Visvedeváh. Sacrifices. Offering of grass to cows. Rules for meal time. Nocturnal duties. Sleeping. Going out.

Beginning. प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं पद्मदलेक्षणं ।
शूद्राह्निःकृत्यतत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ।
तत्र नत्वा जगन्नाथं भुक्तिमुक्तिप्रदायकं ।
शूद्राणां तर्पणश्राद्धे वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ श्राद्धविधिः । मत्स्यपुराणे,—एवं शूद्रोऽपि सामान्य वृद्धिश्राद्धञ्च सर्व्वदा । नमस्कारेण मन्त्रेण कुर्य्यादामान्नवद्बुध । सामान्यं सर्व्वजनकर्त्तव्यत्व प्रतिपन्नं कृष्णपक्षादिविहितं श्राद्धं आभ्युदयिकञ्च । एवं द्विजातिवत् शूद्रोऽपि कुर्य्यादित्यन्वयः । नमस्कारेण मन्त्रेण न तु स्वयं पठितमन्त्रेण आमान्नवदित्यनेन जलोपसेकसिद्धसेन्नं व्यावृत्य तेन तु कन्दुपक्व सिद्धमन्नमुदाहृतमित्यनेन सिद्ध-स्यैवान्नत्वेनाभिधानात् । इत्यादि ।

End. अन्यतावपि गर्भसत्त्वेऽपि कामुकीमुपेयादिति ।

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्य्यविरचितं शूद्राह्नकृत्यतत्त्वं समाप्तं ।

विषयः । शूद्राणां श्राद्धकृत्यनिरूपणं । आह्निककृत्यनिरूपणञ्च । तत्र प्रतिमासीयकृष्णपक्ष-श्राद्धादौ शूद्रस्याधिकारनिरूपणं । मन्त्रपाठनिषेधकथनं । अन्नादिदानप्रतिषेधकथनं । यजुर्व्वे-दोक्तविधिना कर्म्मानुष्ठानकर्त्तव्यताकथन । श्राद्धेऽपि पौराणिकोमन्त्रः शूद्रेण पठनीय इति मैथि-लमदूषणं । पञ्चयज्ञविधि । आचमने विशेषकथनं । आह्निकप्रयोगकथनं । आचमनप्रयोगक-थनं । दन्तधावनप्रयोगकथनं । स्नानप्रयोगकथनं । तिलकादिविधिः । तर्पणप्रयोगकथन । अन-ग्नावपि वैश्वदेवहोमविधिः । बलिकर्म्मकथनं । तत्र तत्र प्रयोगकथनञ्च । गोग्रासदानप्रयोगकथनं । भोजनविधिकथनं । रात्रिकृत्यनिरूपणं । शयनविधिकथनं । दारोपगमनविधिकीर्त्तनञ्च ।

No. 2231. सप्तसूत्रसन्न्यासपद्धतिः। Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 12. Lines, 12 on a page. Extent, 214 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Pandit Kálidása Vidyávágísa. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Saptasútra-sannyása-paddhati. Rules for the ordination of Sannyásis and of the different orders in which they are divided, preceded by a brief account of the ten great teachers and their descendants. The teachers are (1) Brahmá, Vishṇu and Rudra, (2) Vasishṭha, (3) S'akti, (4) Parásara, (5) Vyása, (6) S'uka, (7) Gauḍácharya, (8) Govindacharya, (9) S'aṅkaráchárya, (10) Rúpavedántácharya. The four principal disciples of S'aṅkaráchárya were—Svarúpácharya, Padmácharya, Toṭakácharya, and Pṛthvídharácharya. Of these, the first had for his disciples Tírtha and A'srama; the second had Vana and Jraraṇya; the third had Giri, Parvata, and Ságara; and the fourth had Sarvasvatí, Bhárati, and Puri, and each of these established a separate order of Sannyásis. This account is followed by the rules for ordination on the following subjects, *viz.* initiation in particular mantras, prayer for ordination, offering of water to the manes, Ashṭaká śráddha, Visyahoma, the burning of the sacred thread, the crown-lock and other emblems of domestic life, bathing, prayers at stated times, mental worship, rest and reading of the Upanishads, reading of hymns for final emancipatory Yoga, reading of Panchíkaraṇa, meditation or Samádhi, understanding of the Vedic text "Thou art that," reading of the Upanishads inculcating rejection of household life, recitation of particular mantras, ordination of Paramahansas, do. of Digambaras, trials of Sannyásis.

ॐ गणेशाय नमः।

Beginning. आदौ वेदान्ताचार्य्यः ब्रह्मा, द्वितीये आचार्य्यः विष्णुः। तृतीये आचार्य्यः रुद्रः, चतुर्थे आचार्य्यः वसिष्ठः। इत्यादि।

End. तीर्थाश्रमवनारण्यगिरिपर्व्वतसागराः।
सरस्वती भारतीच पुरी नाम उदाहृतं॥

आनन्दचैतन्यस्वरूपे प्रकाशयेति। (भोगवार-कीटवार-आनन्दवार-भूतवार)?। इति चत्वारः सम्प्रदायाः।

Colophon. इति सप्तसूत्रसन्न्यासपद्धतिः समाप्ता।

विषयः । सन्न्यासग्रहणप्रकारादिकथनं । तत्र ब्रह्मविष्णुरुद्र-वसिष्ठ-शक्ति-पराशर-व्यास-शुक-गौड़ाचार्य्य-गोविन्दाचार्य्य-शङ्कराचार्य्य-रूपवेदान्ताचार्य्यदशककथनं । अथ स्वरूपाचार्य्यः पद्माचार्य्यः, तोटकाचार्य्यः पृथ्वीधराचार्य्यश्चेति शङ्कराचार्य्यस्यान्तेवासिनश्चत्वारः प्रधानाः । तत्र क्रमेण स्वरूपाचार्य्यस्य तीर्थ आश्रमश्च पद्माचार्य्यस्य वनः अरण्यश्च तोटकाचार्य्यस्य गिरिः पर्व्वतः सागरश्च पृथ्वीधराचार्य्यस्य च सरस्वती भारती पुरी चेति शिष्या बभूवुः । अथ सन्न्यासग्रहणप्रयोग-कथनं । दीक्षाविधिकथनं । सन्न्यासप्रार्थनविधिः । तर्पणविधिः । अष्टकाश्राद्धविधिः । वीर्य्याहोमविधिः । तत्र यज्ञोपवीतशिखादिहोमविधिकथनञ्च । स्नानविधिः । सन्ध्यावन्दनविधिः । मानसोपचारेण पूजाविधिः । विश्रामोपनिषत्पाठविधिः । निर्व्वाणयोगपद्पाठविधिः । पञ्चीकरणपाठः । समाधिविधिः । तत्त्वमस्यादिमहावाक्यार्थप्रबोधप्रकारकथनं । आश्रमविवेकोपनिषत्पाठः । पुरुषोच्चारमन्त्रादिकथनं । परमहंसदीक्षाविधिः । दिगम्बरदीक्षाविधिः । परीक्षाविधिकथनञ्च ।

No. 2232 द्वादशयात्राप्रमाणतत्त्वम् । Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 254 ślokas. Character, Bengali. Date, ?. Place of deposit, Śántipura, Pandit Kálidása Vidyávágíśa; another copy at Ulá, Post Ráṇághaṭa, Zillá Nadiyá, Gopínátha Bhaṭṭácharya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dvádaśayátrápramaṇa-tattva. Proofs regarding the twelve great festivals of Vishnu. By Raghunandana Bhaṭṭácharya. The festivals are,—Chandana Yátrá, Snána Yátrá, Guṇḍichá Yátrá, (in the months of Áshádha, Mágha, and Chaitra) Sayana Yátrá, Dakshiṇa-pársva-parivartana Yátrá, Váma-pársva-parivartana Yátrá; Utthána Yátrá, Chhádaní Yátrá, Pushyábhiseka, Sapyodanavidhi, Dola Yátrá, Madana-bhanjiká. Detailed accounts of these festivals will be found in my 'Antiquities of Orissa,' Vol. II.

Begininng. प्रणम्य जगतां नाथं कलिकल्मषनाशनं ।
द्वादशयात्रातत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
तत्रादौ द्वादशयात्राकालस्य मुख्योपादेयत्वात् स एवादौ निरूप्यते । इत्यादि ।

End. तस्यां से स्नपनं कुर्य्यान्महास्नानविधानतः ।
इति सामान्यमहास्नानातिदेशादिति ।

Colophon. इति द्वादशयात्राप्रमाणतत्त्वं । समाप्तं ।

विषयः । वैशाखादिद्वादशमासेषु विष्णोर्द्वादशयात्राविधिनिरूपणं । तत्र यात्राकालनिरूपणं । वैशाखे चन्दनयात्राविधिः । ज्यैष्ठे स्नानयात्राविधिः । आषाढ़शुक्ल द्वितीयायां मासशुक्लप-

चर्य्या चैत्रशुक्लाष्टम्याञ्च गङ्गिचायायाकथनं। आषाढ़मासे गुण्डिचायात्रायाः फलाधिक्यकथनं। रथनिर्म्माणादिविधिः। श्रावणे शयनयात्राविधिः। भाद्रे दक्षिणपार्श्वीययात्राविधिः। आश्विने वामपार्श्वीययात्राविधिः। कार्त्तिके उत्थानयात्राविधिः। अग्रहायणे द्वादशीयात्राविधिः। पौषे पुष्याभिषेकविधिः। माघे माघ्यद्वादशीविधिः। फाल्गुने दोलयात्राविधिः। चैत्रे मदनभञ्जिका-विधिकथनञ्च।

No. 2233. पुष्पाञ्जलिः। Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 4. Lines, 10 on a page. Extent, 63 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭáchárya; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Pushpáñjali. A hymn in praise of the Deví. By Ráma-krishṇa.

Beginning. भगवतीभगवत्पदपङ्कजं भ्रमरभूतसुरासुरसेवितं।
सुजनमानसहंसपरिष्कृतं कमलयामलया निभृतं भजे॥
तावभावपि वन्देऽहं विघ्नेशकुलदैवतौ। इत्यादि।

End. इन्द्र + रम्यावङ्कविन्दगम्यो
मङ्गमुकुविन्द + + + नन्द्याः।
श्रीपतेः स्वनुना कारितोयेऽधना।
संस्तवः प्रीतये विश्वमातुः सदा॥

Colophon. इति श्रीरामकृष्णविरचितः पुष्पाञ्जलिः सम्पूर्णः।

विषयः। स्तवव्याजेन भगवत्या महात्म्यादिकथन।

No. 2234. गोविन्दस्तोत्रम्। Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 75 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭáchárya; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Govinda-stotra ALIAS **Vilvamaṅgala-stava.** A hymn in praise of Vishṇu as Govinda. By Vilvamaṅgala.

Beginning. श्रीकृष्ण विष्णो मधुकैटभारे
भक्तानुकम्पिन् भगवन् मुरारे ।
त्रायस्व मां केशव लोकनाथ
गोविन्द दामोदर माधवेति ॥
अग्रे कुरूणामथ पाण्डवानां
दुःशासनेनाहृतवस्त्रकेशा ।
कृष्णा तदा क्रोशदनन्यनाथा
गोविन्द दामोदर माधवेति ॥ इत्यादि ।

End. सुखावसाने इदमेव सारं दुःखावसाने इदमेव गेयं ।
देहावसाने इदमेव जाप्यं गोविन्द दामोदर माधवेति ॥ ४९ ॥

Colophon. इति श्रीविल्वमङ्गलकृतं गोविन्दस्तोत्रं समाप्तं । शुभमस्तु सर्व्वेषां ।

विषयः । गोविन्दस्य स्तोत्रव्याजेन तन्नामादिमाहात्म्यकीर्त्तनं ।

No. 2235. द्विरूपकोषः वा शब्दभेदप्रकाशः । Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 61 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇágháṭa, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Dvirúpakosha ALIAS **S'abdabheda-prakáśa**. A vocabulary of synonyms and homophonous words. By Purushottama Deva. Vide No. 223, Vol I, p. 118, for another work of this class.

Beginning. प्रबोधमाधातुमशाब्दिकानां कृपामुपेत्यापि सतां कवीनां ।
कृतोमया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाङ्मयार्थः ॥
विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।
अरातिमारातिमथो अम आमः प्रकीर्त्तितः ॥ इत्यादि ।

End. अन्त्यस्थीयवकारस्तु पवनस्यापि कथ्यते ।
तन्मुवायस्य वायेऽपि तन्त्रादिलव दृश्यते ॥

Colophon. इति पुरुषोत्तमदेवकृतो द्विरूपकोषः सम्पूर्णः ।

विषयः । एकार्थप्रतिपादकानामनुरूपशब्दानां रूपभेदनिरूपणं ।

No. 2236. मानसिकपूजनम्। Substance, country-made paper, 10 × $3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines, 12 on page. Extent, 99 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághâta, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭácharya; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Mánasika-pújana. A hymn in which Vágdeví, the goddess of learning, is mentally worshipped. By S'aṅkara A'chárya.

Beginning. उषसि मागध मङ्गलगायनैर्भटिति जागृहि जागृहि जागृहि।
अतिकृपार्द्रकटाक्षनिरीक्षणैर्जगदिदं जगदम्ब सुखीकुरु॥
कनकमयवितर्दिशोभमानं दिशि दिशि पूर्णसुवर्णकुम्भयुक्तं।
मणिमयमण्डपमध्यमेहि मातर्मयि कृपया त्वि समर्चनं गृहीतुं॥ इत्यादि।

End. प्रत्यहं भक्तिसंयुक्तो यः पूजनमिदं पठेत्।
वाग्वादिन्याः प्रसादेन वत्सरात् स कविर्भवेत्॥

Colophon. इति शङ्कराचार्य्यविरचितं मानसिकपूजनं समाप्तं।

विषयः। मौनसोपचारेण वाग्देव्याः पूजाविधिकथनमुखेन तन्माहात्म्यादिकीर्त्तनं।

No. 2237. श्राद्धप्रदीपः। Substance, palm leaf, 13 × 2 inches. Folia, 78. Lines, 5 on a page. Extent, 1,467 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághâṭa, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭácharya. Appearance. Prose and verse. Correct.

S'ráddha-pradípa. A summary of the rules for the performance of various kinds of S'ráddhas. By Madanamanohara Mahámahopádhyáya, son of Madhusúdana Paṇḍitarája.

Beginning. संसारतापहतये हृदये निधाय
श्रीकृष्णपादकमलद्वयमादरेण।
वाक्यानि सम्यगवधार्य्य मुनीश्वराणां
श्राद्धप्रदीपमिह वच्मि यजुर्विताय॥
तत्र तावत् श्राद्धपदशक्यतावच्छेदक इति विविच्यते। इत्यादि।

End. तात्पर्य्यविषयाभावात् यावद्वचनं हि वाचनिकमिति न्यायादिति।

Colophon. इति महामहोपाध्यायपण्डितराजमधुसूदनात्मजमहामहोपाध्यायश्रीमदनमनोहरविरचिते श्राद्धप्रदीपे तीर्थश्राद्धप्रकरणं। समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

विषयः। यजुर्व्वेदिनां श्राद्धविधिनिरूपणं। तत्र श्राद्धस्वरूपकथनं। निमन्त्रणादिविधिकथनं। श्राद्धपरिभाषाकथनं। विहिताविहितद्रव्यनिरूपणं। श्राद्धे मत्स्यमांसादीनां देयत्वनिरूपणं।

पार्व्वणश्राद्धविधिकथनं। श्राद्धाङ्गनिरूपणं। पार्व्वणैकोद्दिष्ट दिष्व इत्यिकर्त्तव्यताभेदकथनं। आभ्युदयिकश्राद्धविधिकथनं। सपिण्डीकरणश्राद्धविधिकथनं। एकोद्दिष्टविधिकथनं। आद्यश्राद्धविधिः। आमश्राद्धविधिः। स्त्रीशूद्रकर्त्तृकश्राद्धविधिकथनं। विप्लपतितादिश्राद्धकालकथनं। मासिकसपिण्डीकरणादिश्राद्धकालकथनं। अष्टकादिश्राद्धकालनिरूपणं। पिण्डपितृयज्ञादिविधिकथनं। नित्यश्राद्धविधिकथनं। तीर्थश्राद्धविधिकथनं। अधिकारिनिरूपणञ्च।

No. 2238. प्रायश्चित्तपारिजातः। Substance, country-made paper, 16 × 5 inches. Folia, 82. Lines, 9 on a page. Extent, 2,615 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇághâṭa, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭácháryya. Appearance, decayed. Prose and verse. Incorrect.

Práyaśchitta-párijáta. A digest of the Smṛiti rules for performing expiatory penances for various offences. By Ratnapáṇi.

Beginning. नत्वा रविन्दाक्षपदारविन्दं स्वर्गापवर्गद्रुममूलनालं।

श्रीरत्नपाणिः क्रमिणां चिराय करोति साधुस्मृतिपारिजातं॥

अथ प्रायश्चित्तस्य पापक्षयमात्रसाधनत्वेनाभ्यर्हितत्वात्——इत्यादि।

End. इति कामधेनुक्रमादरणीयं। अन्यत्तु सुधीभिः स्वयमूहनीयमिति।

Colophon. इति पदवाक्यप्रमाणरत्नाकरश्रीरत्नपाणिविरचिते प्रायश्चित्तपारिजाते प्रकीर्णकप्रकरणं सम्पूर्णं। समाप्तोऽयं ग्रन्थः।

विषयः। प्रायश्चित्तस्वरूपकथनं। प्रायश्चित्ताकरणे दोषकथनं। ब्रह्महत्यादिमहापातकादिनिरूपणं। पारिभाषिक ब्रह्मघातकलक्षणं। निमित्तिनोऽपि वधभागित्वकथनं। प्राणान्तिकप्रायश्चित्तकथनं। तत्र मरणविधिकथनञ्च। द्वादशवार्षिकव्रतविधानं। प्राजापत्यादिव्रतविधानं। तदशक्तौ अनुकल्पविधिकथनं। तत्र धेनुसङ्कल्पनादिविधिकथनं। क्षत्रियवैश्यादिकर्तृकब्रह्महत्याप्रायश्चित्तं। ब्राह्मणस्य क्षत्रियादिहत्याप्रायश्चित्तं। क्षत्रियादेः वैश्यादिहत्यादिप्रायश्चित्तं। ब्राह्मणादिवधार्थमुद्यतस्य कथङ्कारं तत्राकृतार्थस्य प्रायश्चित्तं। सुरापानादिप्रायश्चित्तं। तत्र क्षत्रियादीनां विशेषकथनं। सुवर्णचौर्य्यादिप्रायश्चित्तं। सामान्यतः चौर्य्यप्रायश्चित्तं। गुर्व्वङ्गनागमनप्रायश्चित्तं। स्त्रीवधप्रायश्चित्तं। गर्भवधप्रायश्चित्तं। व्यभिचारिण्यादिवधप्रायश्चित्तं। प्रायश्चित्ताभावनिरूपणं। तत्प्रसङ्गनिरूपणं। गोवधादिप्रायश्चित्तं। तदपवादकथनं। प्रकीर्णकप्रायश्चित्तकथनञ्च।

No. 2239. स्मृतिचन्द्रिका। Substance, country-made paper, 17 × 4 inches. Folia, 188. Lines, 8—9 on a page. Extent, 12,900 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ráṇághâṭa, Zillá

Nadiyá, Gopívallabha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-chandriká. A digest of the Smṛitis regarding duty. By Ápadeva Mahámahopádhyáya.

Beginning. इन्दिराहृदयानन्दं फुल्लेन्दीवरलोचनं।
सानन्दं परमानन्दं वन्देऽहं नन्दनन्दनं॥

अथ सर्व्वेषां कर्म्मणां कालाधीनत्वात् प्रथमतः स एव निरूप्यते। तत्र व्यासः। तिथिनक्षत्रवारादिकालभागेषु यद्यदा। विहितं वा निषिद्धं वा पालयंस्त्रिदिवं व्रजेत्। इत्यादि।

End. इत्यतः सामान्यतोऽतिदेशप्राप्तौ तत्तद्विशेषत एव उपदेशः।

Colophon इति महामहोपाध्यायमीमांसकश्रीआपदेवकृता स्मृतिचन्द्रिका परिपूर्णा।

विषयः। कालस्वरूपविवेचनं। तिथ्यादिलक्षणादिकथनं। मलमासादिविवेचनं। तत्र विहिताविहितकर्म्मनिरूपणं। व्रतपरिभाषाकथनं। तदुपक्रमप्रतिष्ठयोः कालविवेचनं। नक्तादिव्रतनिरूपणं। तिथिद्वैधे व्यवस्थाकथनं। प्रातःकृत्यादिविधिः। दन्तधावनादिविधिः। स्नानविधिः। तर्पणविधिः। सन्ध्याविधिः। गायत्रीजपविधिः। मालाविधिः। मालाभेदे देवताभेदकथनं। फलविशेषकथनञ्च। मध्याह्नकृत्यकथनं। वैश्वदेवादिविधिः। नित्यश्राद्धविधिः। आतिथ्यविधिः। भोजनविधिः। भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं। आचमनविधिः। ताम्बूलविधिः। पुराणश्रवणादिविधिः। तत्र स्त्रीशूद्रयोर्विशेषकथनं। सायंसन्ध्यादिविधिः। रात्रिकृत्यनिरूपणं। शयनविधिः। विवाहविवेचनं। वरकन्यालक्षणादिकथनं। कन्यादोषादिकथनं। सापिण्ड्यादिनिरूपणं। अधिवेदनादिविवेचनं। नान्दीमुखादिविधिः। कन्यादानाधिकारिनिरूपणं। वाग्दानविधिकथनं। विधवाविवाहविधिः। युगान्तरविषयत्वनिरूपणं। स्त्रीधर्म्मकथनं। एकादशीव्रतविधिः। प्रसङ्गात् जन्माष्टमीव्रतविधानकथनं। शिवरात्रिव्रतकथनं। श्रीरामनवमीव्रतकथनञ्च। गर्भाधानविधिः। जातकर्म्मविधिः। नामकरणविधिः। अन्नप्राशनविधिः। विद्यारम्भविधिः। तत्र कालशुद्ध्यादिविवेचनं। अनध्यायनिरूपणञ्च। चूड़ाकरणकर्णवेधादिविधिः। उपनयनविधिः। तत्र वेदाध्ययनविधिकथनं। ब्रह्मचर्य्यविधिकथनञ्च। समावर्त्तनविधिकथनं। गार्हस्थ्यधर्म्मकथनं। वाणप्रस्थविधिकथनं। सन्न्यासविधिकथनं। तत्र तत्र नियमादिकथनञ्च। अन्त्येष्टिविधिकथनं। दाहादिविधिकथनं। पर्णनरदाहविधिः। सहगमनानुगमनादिविधिः। अशौचनिरूपणं। सङ्करादशौचनिरूपणं। बालाद्यशौचं। स्पृश्यास्पृश्यं। दशाहकृत्यनिरूपणं। पूरकदानादिविधिः। चौरादिविधिः। श्राद्धविधिः। वैतरणीविधिः। षोड़शादिदानविधिः। ऋणदानविधिः। वृषोत्सर्गविधिः। काम्यवृषोत्सर्गविधिः। मासिकविधिः। सपिण्डीकरणादिकालविवेचनं। विप्रपतितादिश्राद्धविधिः। नवान्नकालादिनिरूपणं। अपरपक्षश्राद्धादिविधिः। अमावस्यादिश्राद्धविधिः। श्राद्धाधिकारिनिरूपणं। श्राद्धे विहिताविहितद्रव्यनिरूपणं। एकोद्दिष्टादिविधिनिरूपणञ्च।

No. 2240. इन्द्रजित्केरली। Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 207 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇí-kuṇḍá, Zillá Rangpur, Rámachandra Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Indrajit-kerali. A treatise on divination by certain letters of the alphabet and by Onomancy. By Indrajit.

Beginning. साक्षात् त्रैलोक्यसंवादं प्रश्ने केरलिभाषितं।
त्रिकालविषये ज्ञानं तस्मै सर्व्वविदे नमः॥
अज्ञानान्धस्य लोकस्य तत्त्वज्ञानशलाकया।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै सर्व्वविदे नमः॥
ज्ञानप्रदीपमादाय वर्त्तिं कृत्वा सदक्षरैः।
स्वरस्नेहेन संयुक्तां ज्वालयेदुत्त+धरैः॥
अत्र कचटतपयशा वर्गाः शुभाशुभकराः। इत्यादि।

End. तृतीयद्वन्द्वखण्डे। जीमुधा। यथासंख्येन बालयुवहद्धमृतात् ज्ञातव्यं। वाचक संख्याया अक्षरादिकं कृत्वा अक्षराङ्कादिगङ्कस्वाद्याङ्कानामेकीकृत्य त्रिभिर्ह्हरनीयं। तदा भामजी इत्यादि॥

Colophon. इति इन्द्रजित्केरलिः (ली) समाप्ता।

विषयः। सर्व्वेषु प्रश्नेषु अक्षरविशेषग्रहणेन शुभाशुभज्ञानोपायनिरूपणं।

No. 2241. आयुर्द्दायटीका। Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 12 Lines, 6 on a page. Extent, 216 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇí-kuṇḍá, Zillá Rangpur, Rámachandra Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose. Correct.

A'yurdáya-ṭíká. A commentary on the *A'yurdáya*, an astrological work on the calculation of the period of life. By Mathuránátha Tarkavágís'a.

Beginning. श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता।
विशदीकृत्य दर्श्यन्ते आयुर्द्दायस्य भावनाः॥
अथ पिण्डायुरिति जन्मकालीनसूर्य्यादिग्रहैः परमोच्चस्थैरतिरिष्ट्यादिसंख्यपिण्डायुर्वत्सरादियन्न इत्यर्थः। इत्यादि।

End. अथ त्रयाणां मध्ये द्वयोर्बलसाम्ये स एवाह। लग्नार्कयोरर्कशशाङ्कयोर्वा लग्नेन्दूपत्योरपि वीर्य्यसाम्ये।

विषयः। पिण्डायुर्गणनग्रन्थस्य व्याख्यानं।

No. 2242. स्पष्टजातकपद्धतिः। Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent, 216 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇi-kaṇḍá, Zillá Rañgapur, Ramendra Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Spashṭa-játaka-paddhati. Rules for casting horoscopes. By Rághunanda S'armá.

Beginning. नत्वा सरस्वतीं देवीं राघवानन्दशर्म्मणा।
चक्रे विद्वत्संतोषाय स्पष्टजातकपद्धतिः॥
आदौ छायापदैर्ज्ञेयो जन्मकालः सुनिश्चितं।
तत्कालप्रभवाः कार्य्याः सिद्धान्तोक्तस्फुटा ग्रहाः॥
असकृत् कर्म्मणा येन यान्ति दृक्तुल्यतां दिवि। इत्यादि॥

End. यदुक्तं प्राप्तं नक्षत्रभागवर्षशेषं द्वादशगुणितं नक्षत्रेण भागः। यच्छेषं नक्षत्रयो-र्मासं त्रिंशद्गुणितं तेन भागः षष्टिगुणितं तेन भागः।

विषयः। जन्मपत्रिकाकरणविधिकथनं।

No. 2243. निदानतत्त्वम्। Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 6 on a page. Extent, 87 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇi-kuṇḍá, Zillá Rañgapur, Ramendra Bhaṭṭácharya. Appearance, new. Prose. Correct.

Nidána-tattva. A commentary on the Panchasvará, an astrological treatise on the calculation of the date when a person is to die. By Sad Upádhyáya.

Beginning. अथ नामाचरलब्धस्वरादुदयाङ्कादारभ्य सप्तशून्यवर्षे यस्मिन् स्वरे पतितं तत्र यानि दिनानि तेषु मृत्युर्वाच्यः। दिनानि त्रिभिर्विभज्य चतुर्विंशतिदिनानि तेषामपि यानि शून्यात्मकवाङ्कसम्बन्धानि तत्र मृत्युः। इत्यादि।

End. प्रथमद्वितीयस्वरयोर्द्वौ वारौ पतितौ गणितागणिततिथिसम्बन्धिवशेन तयोरन्यतरो ग्राह्यः।

Colophon. इति सदुपाध्यायविरचितं निदानतत्त्वं समाप्तं।

विषयः। पञ्चस्वराभिधानज्योतिर्ग्रन्थस्य व्याख्यानम्।

No. 2244. धातुमाला। Substance, country-made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 4 on a page. Extent, 120 ślokas. Character,

Bengali. Date, ? Place of deposit, I'ṭákumárí, Zillá Rañgpur, Vaikuṇṭhesvara Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Verse. Correct.

Dhátúmálá. A dissertation on obscure and little used verbal roots and their conjugations. By Is'varakánta.

Beginning. ध्यात्वा धीशमधीशमीशमनिशं छन्दोगुणैर्ग्रन्थिता
शान्तश्रीश्वरकान्तकान्तकविना धातूत्तमा + श्रिता।
स + हृत्य गणाम्बुधौ पदनिधौ तद्धातुमालामला
भूयाद्भूरिगणान् प्रभूतपदकान् बालालिकण्ठोज्ज्वला ॥
भिष्यति सेधति + + + रूपं चिरपि किन्तु छतीटि विरूपे।
भवति च भावयते भवते स्युरीषु ईडयतीडति च स्युः ॥ इत्यादि।

End. दृश्यते दृजतीति स्याच्छिश्यते श्रिशतीति च।
श्रमते चाम्यतीति स्यात् श्रिम्ने चिश्चत इत्यपि ॥

Colophon. इति धातुमाला समाप्ता।

विषयः। गणभेदेन केषाञ्चिद्धातूनां रूपप्रदर्शनं।

No. 2245. शान्तिशतकव्याख्यातरङ्गिणी। Substance, country-made paper, 13 × 3½ inches. Folia, 30. Lines, 8 on a page. Extent, 1,062 ślokas. Character, Bengali. Date, Śk. 1663. Place of deposit, I'ṭákumárí, Zillá Rañgpur, Vaikuṇṭhesvara Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Correct.

S'ánti-śataka-vyákhyá-tarañginí. A commentary on Síhala's century of verses called *Sántis'ataka*. By Rámakánta Váchaspati, of the Chaṭṭa sept.

Beginning. लक्ष्मीकान्तं द्विजगुरुशिरोरत्नजुष्टाङ्घ्रियुग्मं
भट्टाचार्य्यं सपदि वशमः पूर्व्वपञ्चासुरारिं।
मत्वा तातं किमपि कुतुकात्स्वायवागीशसूनु-
र्व्याख्यां शान्तिप्रमुखशतके रामकान्तस्तनोति ॥

सेश्वासक्लेशोपदेशतोमहाराजपरमयोगी सिह्लनोमाम कश्चित्सर्व्वात्मकब्रह्मज्ञानं मोक्षहेतुरिति अभिप्रेत्य कथयन्नाह नमस्याम इति पिङ्गचरणास्तु विधातारमित्यादि।

End. निःसङ्गः एतेन कर्म्मधारयेत्यादौ न विरोध इतिक्रमः।

Colophon. इति चट्टकुलोद्भवश्रीरामकान्तवाचस्पतिविरचिता शान्तिशतकव्याख्यातरङ्गिनी समाप्ता। समाप्तं पुस्तकमेदं। शकाब्दाः १६६३।

विषयः। सिंह्लमतमशान्तिशतकस्य व्याख्यानं।

CLASSIFICATION.

I.—VEDA S'A'STRA.

a. Sañhitá (hymns).

b. Bráhmaṇa (ceremonials).

c. A'raṇyaka (do. appropriate for forest life).

d. Upanishad (theology).

e. Vaidika (Sútra, rituals, phonetics, &c.)

II.—AITIHA'SIKA S'A'STRA.

a. Itihása (history).

b. Puráṇa (ancient legends).

III.—KA'VYA S'A'STRA

a. Kávya (poems).

b. Náṭaka (drama).

c. Champú (poetico-prose compositions).

d. Kosha (miscellaneous poetical collections).

e. Upákshyáṇa (tales and romances).

IV.—ABHIDHA'NA S'A'STRA (lexicography).

V.—VYA'KARANA S'A'STRA (grammer).

VI.—CHHANDAH S'A'STRA (versification).

VII.—ALANKA'RA S'A'STRA (rhetoric).

VIII.—JYOTISH S'A'STRA (astronomy and astrology).

IX.—SMṚITI S'A'STRA (law, civil and canonical).

X.—SAÑGI'TA S'A'STRA (music).

XI.—S'ILPA S'A'STRA (arts).

XII.—KA'MA S'A'STRA (economics).

XIII.—DARS'ANA S'A'STRA (philosophy).

a. Dárs'aníka (general philosophy).

b. Sáñkhya (hylotheistic).

c. Yoga (theocratic).

d. Nyáya (dialectic).

e. Vais'eshika (physical).

f. Mímáñsá (ritualistic).

g. Vedánta (monotheistic).

h. Apparadárs'anika (minor systems of philosophy).

XIV.—Bhakti S'a'stra (faith).
XV.—Tantra S'a'stra (mysticism).
XVI.—Vaidyaka S'a'stra (medicine).
XVII.—Jaina S'a'stra (Jaina religion).
XVIII.—Bauddha S'a'stra (Buddhist religion).
XIX.—Anirdhista (miscellaneous).

CLASSIFIED INDEX.

I.—Veda Sástra.

a. Sañhitá.

b. Bráhmaṇa.

c. Araṇyaka.

d. Upanishad.

e. Vaidika.

II.—Aitihiia'sika S'a'stra.

a. Itihása.

b. Puráṇa.

III.—KA'VYA S'A'STRA.

a. Kávya.

b. Náṭaka.

c. Champu.

	No.	Page

d. Kosha.

e. Upákhyána.

IV.—ABHIDHA'NA.

	No.	Page
Amarakosha-bháshya, ...	2178,	238
Amarakosha-málá	2061,	129
Dvirúpakosha, ...	2235,	298

V.—VYA'KARAṆA.

	No.	Page
Dhátumálá, ...	2214,	304
Gírváṇa-padamañjarí, ...	2167,	229
Kás'iká-vivarana pañchiká *alias* Kás'iká-nyása, ...	2075,	139
Liñga-vṛitti, ...	1993,	14
Mugdhabodha-paris'ishṭa, ...	2169, 2210,	230, 276
Natvabheda, ...	2164,	226
Paribháshá-vṛitti, ...	2071,	139
Tantra-pradípa, ...	2076,	140
Tantra-pradípoddípana, ...	2083,	149
Ushmabheda, ...	2170,	231

VI.—CHHANDAH.

	No.	Page
Chhando-mañjarí-ṭíká, ...	2066,	130

VII.—ALAÑKA'RA.

	No.	Page
Kávyakaumudí, ...	2044,	109
Ratnamálá, ...	2222,	286
Vṛitta-darpaṇa, ...	2028, 2035,	54, 68

VIII.—JYOTISHA.

	No.	Page
Ayurdáya-ṭíká, ...	2241,	302
Grahalághava-siddhánta-rahasya, ...	2024,	49

IX.—Smṛiti.

	No.	Page
Tattvámṛita-sároddhára, ...	2030,	57
Tithinírṇaya, ...	2033,	60
Udváhatattva-ṭíká, ...	2117,	179
Vibhága-sára, ...	2037,	67
Vichára-nirṇaya, ...	2147,	210
Vratáchára, ...	2029,	55
Vrata-paddhati, ...	1995,	15
Vyavahára-darpaṇa, ...	2136,	201
Vyavahára-ratnákara, ...	2036,	66

X.—SANGI'TA.

XI.—S'ILPA S'ÁSTRA.

XII.—KÁMA S'ÁSTRA.

Káma-sútra, ...	2007,	166
Sṛiñgára-tilaka-ṭíká, ...	2189,	253

XIII.—DARS'ANA S'ÁSTRA.

a. Darsana.

b. Sáñkhya.

Kapila-sútra-bháshya, ...	2198,	260
Tattvasamása, ...	2228,	289

c. Nyáya.

A'khyátaváda-vyákhyá-rahasya, ...	1985,	5
Anumána-didhiti-sára-manjarí, ...	2176,	237
Guṇaprakás'a-vivṛiti, ...	2124,	189
Khaṇḍana-khaṇḍa-khádya-ṭíká, ...	1983,	9
Kiraṇávalí-prakás'a-prakás'iká, ...	2007,	29
Laukika-nyáya-muktávalí, ...	2134,	199
Lílávatí-prakás'a-ṭippaṇí, ...	1997,	16

	No.	Page
Nyáya kusumáñjali-prakaraṇa, ...	2060,	126
S'aktiváda-vivaraṇa, ...	1986,	6
S'áríraka nyáya-nirṇaya,...	2212,	277
Tattva-chintámaṇi, ...	2129,	195
Tattva-dípana, ...	2006,	28

d. Vaiśeshika.

e. Mímáṅsá.

Adhikarana-málá, ...	2081,	143
Mímáṅs'a-kusumáṇjalí, ...	2048,	111
Mímáṅsá-sútra-dídhiti *alias* Nyáyávalí-dídhiti, ...	1991,	11
S'ástra-dípiká, ...	2052,	117
Siváikodaya, ...	2017,	111
Siddhánta-maṇjarí-bháva-dípiká, ...	2220,	284

f. Vedánta

Tattva-sára, ...	2142,	207
Garbha-gítá, ...	2143,	207
Gítá pradípa, ...	2138,	203
Mahávedánta-shaṭaka, ...	2141,	206
Mithyátva-nirvachaṇa, ...	1996,	16
Nirvána-prakaraṇa, ...	2111,	175
Nyáya-ratnávalí, ...	2209,	275
S'áríraka-mímáṅs'a-bháshya-vivaraṇa, ...	2016,	110
Siddhánta-maṇjusá, ...	2221,	285
Siddhántárṇava, ...	2099,	159
S'ruti-kalpadruma, ...	2219,	283
Subodhiní, ...	2144,	208
Vedánta-chintámaṇi, ...	2200,	262
Vedántasára-bhávártha-dípiká, ...	2078,	141
Vedánta-siddhánta-kaumudí, ...	2100,	160
Vidvanmaṇḍana, ...	2115,	178
Yatindramata-dípiká, ...	2054,	121

XVI.—Vaidyaka S'ástra.

XVII.—Jaina S'ástra.

XVIII.—Bauddha S'ástra.

XIX.—Anirdishṭa.

INDEX TO VOL. VI.

From RA'YA RA'JENDRALA'LA MITRA, BAHA'DUR, LL. D., C. I. E.

To

DR. HUGH W. M'CANN,

Secretary to the Asiatic Society of Bengal.

Dated, 8 Maniktollah, January 20, 1882.

SIR,

I have the honour to submit the following report on the operations carried on by me, during the year 1880-81, for the discovery and preservation of old Sanskrit manuscripts in the Bengal provinces.

Nature of work.

2. My attention has been directed during the year, as heretofore, to (1) the collection of information regarding old MSS.; (2) the preparation of lists thereof; (3) the printing and publication of such lists; and (4) the purchase of rare manuscripts; and the plan of operations continue the same as before.

Enquiry for MSS.

3. The work under the first head was conducted principally by the Travelling Paṇḍit Rámanátha Tarkaratna. At the beginning of the year under report he was deputed to the Rájasháhí district, where he was kept employed for about four months. Rájá Pramathanátha Ráya, Bahádur, of Dighápatiá, received him very kindly, gave him letters of introduction to most of the leading paṇḍits of the district, and obtained loans of manuscripts from different persons to enable the paṇḍit to examine them at ease at the Rájá's residence. I feel deeply thankful to the Rájá for the interest he took in my work, and the help he afforded the Paṇḍit.

Dighápatiá, Lálor, Nátor in Rájsháhí.

4. In the town of Dighápatiá no MS. was found of any value, but in the neighbouring village of Lálor Bábu Táránáth Chaudhurí owns a small but well preserved collection of 60 to 70 MSS. out of which 15 were deemed worthy of note by the Travelling Paṇḍit; the rest were made up of well-known works on grammar, rhetoric and law. In the adjoining town of Nátor the only collection of MSS. met with was in the palace of the Nátor Rájás, but it was a poor one, comprising only 30

Tantras, of which only 5 were rare. In the village of Belghariá Paṇḍit S'ivachandra Vedántavágís'a has a collection of upwards of 300 works on grammar, Smṛiti, Vedánta and Mímáṅsá, but out of them only 12 were deemed worthy of being described. The next village where MSS. were found was Bis'í. Bábu Lakshmíkánta Ráya of that place owns a miscellaneous collection, including a nearly complete set of the Mahá Puráṇas, written on teret leaves, and old. From this place the Paṇḍit went successively to Tájpur, Sonápáti, Syámanagar and several other Bráhman villages, but without meeting with any work of note. At Tájpur Paṇḍit Gaurasundara Bhaṭṭácharya has a collection of about a hundred bundles, mostly containing well-known treatises on law and grammar. Descriptions of only three of these were secured for me. At Rampur Beaulah, there is a Society called Dharma Sabhá, which owns a number of MSS., but its authorities would not allow my paṇḍit to see them. In the village of Soṅpur, close by Beaulah, Bábus Harináth Sáhá and Rádhánáth Sáhá treated him better, and showed him over 150 bundles, containing a great number of Vaishṇavite works, among which a *Laghu* or abridged *Haribhaktivilása* appeared to be new, and a copy of the Jaimini-bhárata to be fuller than what is ordinarily met with. Fragments of the last named work are often found, but I have not yet seen a complete text.

Punṭiá &c. in Ditto.

5. The Ráj family of Punṭiá claims an antiquity of over 800 years, and have for a long time held a foremost place among the nobility of Rájsháhí, but repeated partitions of the family property have dispersed their MS. treasures, and only a very few are now met with in the libraries of the leading branches of the family. Mahárání Saratasundarí was kind enough to permit her family library to be examined; but it had never been opened since the date of her husband's death, and when it was opened most of the MSS. were found rotten, frayed, torn and so mixed up as to be practically lost; only a score or so were fit for examination. In the house of Bábu Nímanáráyaṇa Ṭhákura, who represents another branch of the family, things were better kept, and upwards of two hundred MSS. were found fit for examination. Most of these related to the literature of the Vaishṇavas. A physician of this place, Bábu Rádhikádhara Sena, also showed a great number of old works on medicine, including a complete commentary, by Chakrapáṇidatta, on the Charaka Saṅhitá, and some other works not ordinarily met with. To the east of Punṭiá, beyond the Sauṅlá and the Hálti lakes, there is a small village

named Bariárgrám, where a poor paṇḍit, named Madhusúdana S'iromaṇi, owns a collection of 400 works. He dwells with his family in thatched huts, but he has provided a small pakká room for his MSS., which are kept with great care. The works relate to Vyákaraṇa, Sáhitya, and Smṛiti, the most notable being a commentary, by the author of the Nyás, on the Kas'ikávṛitti.

Pábná

6. From Rájsháhí the Paṇḍit went to the Pábná district, visiting the Bráhman villages of Jayáḍe, Sulúkhá, Núrnagar, Heñḍel, and Sthala. In every one of these villages there are a few paṇḍits who own MSS., but none of any rarity. At Sthala Jánakináth Gosain has many Vaishṇavite works, a few of which are new or rare, and abstracts of these were prepared for me.

Benares.

7. In October the Paṇḍit fell ill of jungle fever, and was unfit for work for six weeks. At the close of November he was sent to Benares to purchase MSS., and there he remained till the middle of January. During his stay there, he purchased 181 MSS.

U'lá in Nuddea.

8. In the month of February he was sent to U'lá, in the Nuddea district, where in the house of Bábu Annadáprasáda Mukarjí he had 300 MSS. to examine. A paṇḍit of the place, Dínanáth Bhaṭṭáchárya, showed 600 more, and these kept him occupied to the close of the year; 15 very bulky MSS. of Bábu Annadáprasáda Mukarjí's collection are very old, and written on the bark of the agaru tree.

Deoghar.

9. In the month of October I availed myself of the Dusserah vacation to go to Deoghar, in the Santal Purgunnah. The famous temple of Vaidyanátha there is of considerable age, and the Páṇḍás of the sanctuary claim to be residents of the place for several centuries; I expected, therefore, to find much that would interest me in my researches; but I was disappointed. The Páṇḍás do not care for Sanskrit literature, and, except a few Máhátmyas, have nothing worth seeing. I devoted my time in taking facsimiles of all the inscriptions available there, and in preparing an account of the antiquities of the place. My notes on the subject will soon be published in the Journal of the Asiatic Society of Bengal.

Preparation of Lists.

10. The returns sent in by the travelling Paṇḍit have been systematized and arranged by my assistants, and upwards of 1,200 descriptive accounts

are now ready at hand for publication. Descriptions have also been prepared of all the MSS. that have been purchased for Government.

Printing of Lists.

11. Owing to protracted ill-health during the last winter and some very pressing works, which I had in hand, I could not push on as fast as I could wish the printing of the lists prepared by my assistants. Only one fasciculus was printed, containing 152 pages and notices of 101 MSS. The notices, however, will be found to be very full, and in the case of most of the works described, nothing further will be hereafter required by way of analysis. I have always borne in mind that a work of this kind can be done only for once, and it is desirable, therefore, that what is done should be completed in such a manner as not to necessitate a repetition. Moreover, as the work is intended principally for the use of Sanskritists, and there are many among them who do not read English, I have made the Sanskrit abstracts fuller than the English. This resulted also from the extreme difficulty of making Hindu theological and philosophical dogmas easily intelligible in excessively condensed English abstracts. The alternative under the circumstance was either to write briefly in Sanskrit and English, or to write at length in English; and I accepted the first branch as the most convenient, and at the same time fully useful to those for whom the lists are intended. To have adopted the second branch would have been to throw back the work to such an extent as to have precluded all prospect of my ever bringing it to a conclusion. Nor do the orders of Government require such elaborate analyses.

Rare works noticed.

12. The works described in the published fasciculus include several rare and hitherto very little known works. One of them is the *Harivañsa Purána* of the Jains. It had never been noticed before. Its subjects are Jain legends, notices of all leading Tírthañkaras, details of Jain rites and ceremonies, Jain philosophy, and histories of ancient dynasties, including the Kurus, the Páṇḍus and the Yádavas, all cast in Jain moulds, and devoted to Jain worship. The transferences and adaptations made in some of the stories are remarkable and suggestive. For instance, the rape of Sítá by Rávaṇa is transferred to the history of the Paṇḍu brothers, whose wife Draupadí is described to have been carried away by one Padmanábha, king of Amarakañkapura, who lived beyond the ocean, whence the Páṇḍus rescued her. Again, the story of the Lac house in which Dúryodhana wished to assassinate the Páṇḍus, is described to be a device adopted by Kṛishṇa to elude from the army of Jarásandha

which had pressed him very hard and was about to take him prisoner. For a right appreciation of the true bearing of the Hindu legends the accounts given in this work are of great value. Another work of the Jains, the *Púrṇa-chandrodaya Puráṇa*, is of the same character. It changes the history of the Rámáyaṇa to a very large extent. According to it, Ráma was not exiled by his father, but sent out to Benares as a viceroy, and it was during his government of Benares that Rávaṇa carried away his wife, Sítá. Nos. 2041, 2042 and 2043 are also worthy of note as works which had never been described before. Among Hindu works Nos. 1988, 1991, 1993, 2005, 2007, 2030, 2034, 2047, 2048, 2060 and 2076 may be noted as very rare.

Facsimiles.

13. In former reports reference was made to the publication of specimen facsimiles of old MSS. The task is now formally taken up by the Palæographic Society of London, and the artistic resources of London enable that Society to publish such excellent facsimiles, that I have not thought it expedient to follow my plan to the extent I had originally contemplated. It is desirable, nevertheless, that when very old MSS. are found in this country, and there is no likelihood of their being sent to Europe, their facsimiles should be secured here. Acting on this principle I have inserted in the last published fasciculus of my 'Notices,' a facsimile of the last page of a Bengali MS. 479 years old, and intend to reproduce others as opportunities offer.

MSS. Purchased.

14. The total number of MSS. purchased during the year amounts to 238, representing almost all the leading branches of Sanskrit literature, and including several works of great merit. These may be classified thus :

Bráhmaṇa,	...	...	...	...	2
Upanishad,	...	...	...	...	15
Vaidika,	...	...	...	...	23
Itihása,	...	...	...	...	9
Puráṇa,	...	...	...	...	17
Kávya,	...	...	...	...	22
Náṭaka,	...	...	...	...	4
Abhidhána,	...	...	...	...	4
Vyákaraṇa,	...	...	...	...	12
Chhandas,	...	...	...	...	1
Alaṅkára,	...	...	...	...	5
Jyotisha,	...	...	...	...	5

Smriti,	...	20
Saṅgíta,	...	2
Sáṅkhya,	...	2
Nyáya,	...	33
Mímáṅsá,	...	5
Vedánta,	...	13
Yoga,	...	2
Bhakti,	...	11
Tantra,	...	13
Vaidyaka,	...	8
Jaina,	...	10
Total,	...	238

Principle of Selection.

15. It has not been possible to confine my purchases solely to works, which are rarely met with. Age and accuracy have been always reckoned as important factors in the decision as to what should be purchased. For instance, the Bhaṭṭi Kávya is a well-known work, common everywhere, and largely used as a school-book. It has also been printed several times. I have, nevertheless, thought fit to purchase a MS. of it, because it happened to be 479 years old, and uncommonly correct. It has enabled me to settle several questions of considerable literary importance. Though the work is in every day use, its true name has hitherto been unknown. I find it now to be *Rávaṇabadha*. Its age and the history of its author have also been determined. I have published a paper on the subject in the Proceedings of the Asiatic Society of Bengal, for July 1880. A codex of the Prákrit *Rávanabaho* may also be cited as an example. The work had before been published by Professor Goldschmidt, but my text has enabled me to demonstrate an important fact in Indian palæography, namely, the age of the Bengali character. In a paper published in the Proceedings of the Asiatic Society for August 1881, I have shown that the character in question in its present form has been current for upwards of seven centuries.

Rare works.

16. Under the head of Upanishad, the *S'ivopanishad* and the *Sarvopanishadsára* may be noted as rare. Under the next head, the *Káṭhaka-grihya-panchiká* is exceedingly scarce. The *Karma-saraṇí*, the *Atharva-sútra-*

vyákhyá, the *Paśu-káriká* and the *S'ákala-padaviñśati* are also worthy of special note. Among the Itihásas *S'ríkanṭha-charita* and *Devapála*, are new. Under the other heads, the *Mayúkha-máliká* of Somanátha, the *Sañkshepa-s'áríraka-ṭíká* of Vis'vadeva, the *Dvaita-nirṇaya-jírṇoddhára-ṭíká* of Madhusúdana, the *Dravyabháshya-ṭíká* of Jagadís'a, the *Nṛisiñha-prasáda* of Dalapatirája, the commentary on the *Katyáyana-prátitśákhya* by Ráma Agnihotri, the *Bháshá-ratna* of Kaṇáda, and the commentary on the Bhagávata by Viráraghava may be cited as very rare. A detailed list of all the works purchased is annexed.

I have the honor to be,

SIR,

Your obedient humble servant.

RA'JENDRALA'LA MITRA.

CLASSIFIED LIST OF MSS. PURCHASED FOR THE GOVERNMENT OF INDIA.

Bráhmaṇa.

1750 A'rsheya-bráhmaṇa, (1, 2, 3, prapáṭhakas only).
1698 Sámavidhána-bráhmaṇa.

Upanishad.

1577 Subálopanishad.
1612 Jábálopanishad.
1611 Jábalopanishad-dípiká.
1615 Vásudevopanishad-dípiká.
1615 Gopichandanopanishad and dípiká.
1656 Aitareyopanishad-bháshya-ṭippaṇí.
1657 Muṇḍaka-bháshya-tippaṇí.
1658 Pras'nopanishad-bháshya-vivaraṇa.
1659 S'ivopanishad.
1682 Saṅhitopanishad.
1686 Brihadáraṇyaka-ṭiká.
1679 Rudrákshopanishad.
1756 Sarvvopanishad-sára.
1757 A'pastambiy-as'ikhopanishad.
1818 Anubhúti-prakás'a.

Vaidika.

1630 Káṭhaka-grihya-panchiká.
1635 Kátyáyana-sútra-várttika.
1637 A'pastambíya-práyas'chitta-sára.
1647 Yajurvallabhá vá Karma-saraṇí.
1648 Prayoga-ratna.
1663 A'pastambíyáṇḍávila-prayoga-vritti.
1677 Práyaschitta-pradípa, (Srauta)
1683 Cháturmásya-kàriká.
1685 A'dhána-prakaraṇa.
1699 Rudra-paddhati.
1703 Baudháyana-sútra, Darsa-purṇamása-prakaraṇa.
1717 Kalpa-sútra, Kátyáyana's.
1723 { Bálabodha-vivekiní. / Atharva-sútra-vyákhyá. }
1761 Sútra-várṭṭika.
1769 Sarvvánukramaṇiká.
1775 Prátisákhya, Kátyáyana's.
1776 Prátisákhya-dípiká.
1777 Pravarádhyáya.
1782 Anuvákádhyáya.
1786 Pas'u-káriká.
1788 Várttika-sára.
1790 Páraskara-grihya-sútra.
1660 Padaviñsati, S'ákalakrita.

Itihása.

1631 Rámáyana-kathására.
1632 S'ríkanṭha-charita, Saṭíka.
1633 Devapála-charita.
1634 Bhárata-manjarí.
1649 Mahábhárata-sára.
1735 Jaimini-bhárata, As'vamedha-parva.
1826 Yudhishṭhira-vijaya.
1812 { Válmíkí Rámáyaṇa. / A'di, Ayodhyá, A'raṇya, and Kishkindhá Káṇḍas. }
1813 { Válmikí Rámáyaṇa. / Sundará, Uttara and Lanka Káṇḍas. }

Purána.

833 Nárada Puráṇa.
1562 Sámba Puráṇa.
1651 Váyu Purána.
1661 Kalañjara-máhátmya.
1670 { Vishṇudharmottara, vá / Vishṇupuráṇíyaottara-khaṇḍa. }
1671 Prahláda-sañhitá.
1674 Padmapuráníya Sahasranáma, Saṭíká.

1688 Bhavishya Puráṇa, uttara-bhága.
1714 Kás'íkhaṇḍa-ṭíká.
1715 Purushottama-máhátmya.
1730 Skánda-puráníya Brahmottara-khaṇḍa.
1731 Kurukshettra-máhátmya.
1754 Kás'í-rahasya.
1814 Bhágavata Puráṇa, 1 2 3 4, Skandhas.
1815 Ditto 5, 6, 7, 8, 9, Ditto.
1816 Ditto 10, 11, 12, Ditto.
1737 Páṇḍava-gítá.

Kávya.

1615 Kalápa-dípiká, va Bhaṭṭi-ṭíká.
1627 Chamatkára-chandriká.
1575 S'úka-rahashya.
1557 Das'ávatára-charita.
1636 Hara-charita-chintámaṇi.
1666 Vallabhácháry a-charita-chintámaṇi.
1684 Rámáryyá-s'ataka, Saṭíka.
1692 Rasamañjarí-parimala.
1693 Anañga-rañga.
1697 Pradyotaniká, vá Gíta-govinda-ṭíká.
1701 S'iva-mahimá-stotra.
1709 Nalodaya-ṭíká.
1721 Rámagañgá-máhátmya.
1725 Kakárádi-krishṇáshṭottara-sahasranáma, Saṭíka.
1748 S'iva-mahimá-stotra
1765 Gaṇapati-tattva-prakás'iká, va Ganes'a-sahasranáma-vyákhyá.
1780 Rákshasa-kávya.
1808 Ámoda.
1665 Rámachandráhṇika.
1825 Chárucharyyá.
1849 Rávaṇabadha.
1850 Rávaṇabaho.

Náṭaka.

1643 Dhanañjaya-vijaya.
1667 Prabodha-chandrodaya, Saṭíka.
1724 Krishṇabhakti-chandriká.
1791 Jánákí-pariṇaya.

Abhidhána.

1617 Amarodyota.
1668 Ekákshaiábhidhána.
1733 Náma-málá.
1734 Náma-málá.

Vyákaraṇa.

1613 Paris'ishṭa-prabodha, 1st part.
1614 Paris'ishṭa-prabodha, 2nd part.
1616 Kátantara-paris'ishṭa-vṛitti.
1458 Vakyapadíya-prakás'a.
1678 Sañskṛita-manjarí.
1680 Dhátu-manjarí.
1702 Prakṛiyá-kaumudí.
1720 Vákya-ratnákara.
1722 Rapratyáhára-manḍana.
1749 Gaṇádhyáya.
1751 Chángi-vṛitti, Saṭika.
1753 Unádi-vṛitti.

Chhandah.

1549 Svachchhanda, Saṭika.

Alankára.

1350 Alaṇkára-sarvasva.
1672 Sarasvatí-kaṇṭhábharaṇa.
1796 Vṛitti-vártika.
1824 Abhidhá-vṛitti-mátriká.
1827 Alaṇkárodáharaṇa.

Jyotisha.

1707 Yantra-chintámaṇi-ṭíká.
1763 Yantra-chintámaṇi with a ṭíká.
1778 Gaṇita-náma-málá.
1779 Jaimini-sútra ṭíká.
1785 Horá-prakás'a.

Smṛiti.

1565 S'udra-paddhati.
1662 Práyaschitta-pradípiká.
1665 Rámachandráhṇika-ṭíká.
1669 Nṛisiñha-prasáda.
1673 Nírṇaya-sára.
1691 Bhatri-yajṇa-s'ráddha-kalpa.
1695 S'uddhi-mayúkha.
1700 Hemádri-kála-nirṇaya-saṇkshepa.

1706 Vas'ishta-sañhitá, Vrihad.
1711 Smriti-chandriká.
1727 Liñgárchchana-chandriká.
1729 Namvya-vrata-siddhánta-jyotsná.
1767 Kunda-s'loka prakás'iká.
1768 Kundárka, Satíka.
1770 Tristhali-setu, Prakirnaka-prakarana.
1771 Tristhali-setu, Prayága-prakarana.
1774 Tristhali-setu, Kásiká-prakarana.
1774 Tristhali-setu, Gayá-prakarana.
1817 Madanaratna-pradípa.
1712 Triñsats loki.

Sañgíta.

1713 Sañgita-siromani.
1781 Sañgíta-ratnákara, Pravandhádhyáya.

Sáñkhya.

1694 Sánkhyálañkára.
1718 Sáṇkhya-krama-dípiká.

Nyáya.

1567 S'abdakhanda-tippaní.
1555 Sámánya-pradípa.
1551 S'abdártha-vichára-sahridaya-lílá.
1654 Upádhiváda-vyákhyá.
1655 Sámányalakshana-vyákhyá.
1675 Pratyaksháloka-tíká.
1701 Nyáya-siddhánta-dípaprabhá.
1739 Nyáya-siddhánta-manjarí.
1740 Navina-mata-vichára
1741 Sámánya-lakshana-vichára.
1742 Visishta-buddhi-prativiśeshana-jnána-karmatá-váda.
1743 Amimána-prakás'a.
1745 Buddhi-váda.
1746 A'khyáta-váda-tattva-nirnaya.
1747 Samása-váda.
1752 Upamána-sañgraha.
1760 Bháshá-ratna.
1761 Sapta-padárthí.
1784 Padártha-chandriká.
1787 Siddhánta-nirnaya-dípiká.
1794 Muktávalí-prakás'a.
1797 S'abdamanyáloka-rahasya
1798 S'abdáloka-rahasya.
1800 S'aktiváda-rahasya.
1801 Navyamata-vichára.
1802 A'khyáta-s'aktivádavivriti.
1803 Gunaprakás'a-didhiti-tíká.
1804 Gunaprakás'a-tíká.
1805 Vidhiváda-rahasya.
1806 Tátparya-múla-tíká.
1807 Lilávati-didhiti-tiká.
1810 Tarka-dípiká.
1811 Tarka-sañgraha-dípiká-prakás'a.

Mímáñsá.

1625 S'ástra-dípiká-vyákhyá-mayúkha.
1758 Bhátta-rahasya, Púrvárdha.
1759 Mímáñsa-nyáya-prakás'a.
1766 Nyáya-ratnamálá-vádávalí.
1789 Vidhi-rasáyana.

Vedánta.

1622 Sankshepa-sáríraka.
1623 Sankshepa-sáríraka-tiká.
1624 Sankshepa-sáríraka-tíká.
1626 Mahávákya-siddhántiya Dvádas'a-mahávákya.
1610 Gításárártha-sañgraha.
1644 Dvádas'a-mahávákya.
1690 Vivarana-tattva-dípana.
1710 Sapta-sútra.
1726 Vindusandípana, Satíka.
1744 Sannyása-makaranda.
1755 Advaita-váda.
1783 S'áríraka-nyáyamani-rakshá, 1st to 4 pádas only.
1828 Sáríraka-mímansá-bháshya.

Yoga.

1639 Yogáratnamálá, Laghu-vivriti sahitá.
1705 Ashtávakra-sañhitá-dípiká.

Bhakti.

1629 Bhagavadbhakti-ratnávalí, Saṭíká.
1616 Sampradáya-pradípa.
1650 Prapannagítá
1653 Garga-sañhitá, Dvárká-khaṇḍa.
1664 Prabodha-chandriká
1681 Rádhákrishṇa-gaṇoddes'a-dípiká.
1733 Vishṇu-sahasranáma-pada-vivṛiti.
1738 Rádhá-rasa-sudhánidhi, Saṭíka.
1799 Bhakti-ratnávalí, Kántimálá sahitá.
1676 Durjana-chapeṭiká.
1809 Mukti-ratna.

Tantra.

1618 S'áktakrama-tantra.
1619 Jnánárnava-tantra.
1620 Kámákhyá-tantra
1621 Nirvána-tantra.
1638 Rudra-paddhati.
1640 A'chára-sára.
1652 Purṇabhisheka, vá Díkshá-vidhi.
1708 Yoginíhṛidaya, Saṭika, 1st paṭala only.
1719 Rakárádi-ráma-sahasra-náma.
1732 Purus'charana-bodhini.
1773 Jnánárnava-tantra.
1792 A'gama-s'ástra-vivarana.
1793 Chaṇḍísaparyáya-krama-kalpavallí.

Vaidyaka.

1628 Rasa-chandriká.
1540 Susruta-ṭíká.
1687 Vaidya-chandrodaya.
1696 Dravya-guna-s'atos'loki.
1716 Vaidyámṛita.
1728 Yogachintámani
1795 Vaṭaka-s'ataka.
1762 Sukhabodhártha-málá.

Jaina.

1537 Sindúra-prakárákhya Subhásita.
1513 Prameyakamala mártanda.
1534 Subhásita.
1526 Siddánta-sára-dípiká.
1519 Siddánta-sára
1506 S'loka-vártika.
1511 Siddánta-sára-sañgraha.
1513 Karṇámṛita-purána.
1500 Samaya-sára-vyákhyá, vá Atma-rakhyá.
1502 Sarvártha-siddhi.